

THREE ISLANDS

ΘΡΑΚΙΚΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
"ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ,"

*Βραβευθὲν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ τῆς ἐν Παρισίοις
Ἑταιρίας πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν Ἑλληνικῶν Σπουδῶν*

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

Α'. ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΩΜΟΠΟΛΕΩΣ ΤΣΕΝΤΩΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Β'. ΣΛΑΥΟΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ

Γ'. ΑΦΗΓΗΣΙΣ ΠΕΡΙ ΕΠΙΒΑΤΩΝ ΘΡΑΚΗΣ, ΤΟ ΠΑΙΔΟΜΑΖΩΜΑ, ΔΕΙΓΜΑΤΑ ΠΑ-
ΛΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Δ'. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ Θ. ΚΕΝΤΡΟΥ, ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΠΕΡΙΚΟΠΑΙ ΑΠΟ ΚΡΙΤΙΚΑΣ ΚΑΙ
ΣΧΟΛΙΑ ΑΦΟΡΩΝΤΑ ΤΗΝ ΘΡΑΚΗΝ κλπ. κλπ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ: ΟΔΟΣ ΒΟΥΛΗΣ 20Α

(ΠΡΟΣΔΡΙΝΩΣ Γ'. ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1961)

1961

ΦΩΤΙΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

Ἐκ τῶν καλοῦς φίλων καὶ παλαιῶν συνεργάτων τῶν «Θρακικῶν» εἰς τοὺς 4ον, 6ον, 12ον, 13ον, 16ον, 17ον καὶ 23ον Τόμους τῶν ὁποίων κατεχωρήθησαν αἱ κάτωθι μελέται του :

- «Ὁ Ἀηγιάννης ὁ Κουλτουρμουσιανός».
- «Πρωτομαγιά στὶς Ἐπιβάτες».
- «Ἐσρασμὸς τῶν γάμων στὴν Τσεντῶ».
- «Γλωσσικὰ σημειώματα».
- «Κύρια ὀνόματα καὶ ἐπίθετα τῆς Τσεντῶς».
- «Θρακικὴ Γλωσσογραφία».
- «Ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴ ζωὴ τῆς Θράκης».
- «Τὰ κεχαγιαλίκια τῆς Τσεντῶς».

ἀναφερόμενοι εἰς τὴν γενέτειράν του Τσεντῶ (Τσαντῶ), ἐπαρχίας Σηλυβρίας Α. Θράκης.

Ἐγεννήθη τὸ 1888 ἀπὸ ἀγροτικῆ οἰκογένεια. Μετὰ τὴν ἀποφοίτησίν του ἀπὸ τὰ σχολεῖα τῆς πατρίδος του, ὁ πατέρας του τὸν χρησιμοποίησε διὰ διάφορες ἐργασίες του, μὲ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ καταρτισθῆ ὡς καλὸς ἔμπορος. Ἐπειδὴ ὅμως ἐκ μικρᾶς ἡλικίας ἀγαποῦσε τὰ γράμματα καὶ διεκρίνετο διὰ τὴν φιλομάθειάν του, ἐστάλη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐμαθῆτευσεν εἰς τὴν Μεγάλην τοῦ Γένους Σχολήν, ἐξ ἧς ἀπεφοίτησε μὲ ἐπιτυχίαν. Εἰργάσθη κατόπιν ὡς διδάσκαλος εἰς τὴν Κοινότητα Μετροῶν καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς Τυρολόην, ὅπου κατὰ τὸ 1920 ἐνυμφεύθη τὴν Δεσποτούλαν, θυγατέρα τοῦ ἐκ τῶν προκοίτων τῆς Τυρολόης Γεωργίου Χαντζῆ.

Ἡ προσφυγικὴ περιπέτεια τὸν ἐθροίσκει στὴν Ξάνθη, ὅπου γιὰ λίγα χρόνια εἰργάσθη ὡς δικολάβος. Ἠγωνίσθη δὲ τότε μὲ μαχητικότητα ὑπὲρ τῶν δικαίων τοῦ διωκομένου καὶ χεϊμαζομένου προσφυγικοῦ κόσμου. Ἡ δίψα του δι' ἀνωτέρας σπουδᾶς τὸν ὀδηγεῖ εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου καὶ ἀπεφοίτησεν ἀπὸ τὴν Νομικὴν Σχολήν τοῦ Πανεπιστημίου.

Ἀπὸ τοῦ 1931 μέχρι τοῦ 1946 ἐργάζεται ὡς Δικηγόρος καὶ διὰ δευτέραν φοράν βρίσκεται ὡς πρόσφυξ στὴν Θεσσαλονίκην. Προσβληθεὶς ἐξ ἀθεραπεύτου καὶ ὀδυνηοῦ νόσου ἀπεβίωσε τὸ 1960. Ὡς Συμβολαιογράφος ἐπὶ σειρᾶν ἐτῶν καὶ κατὰ τὸ διάστημα ἀκόμη τῆς ἀσθενείας του δὲν ἐσταμάτησε ἐρευνᾶν καὶ ἀσχολοῦμενος μὲ τὰ προβλήματα τῆς Θράκης, εἰς τὴν ὁποίαν ἀφιέρωσε καθ' ὅλον του τὸν βίον, ὀλόκληρον τὴν ἀγάπην του.

Ἡ πατρίς του Τσεντῶ ἦτο μία ἀπὸ τὰς πλέον πολυπληθεῖς καὶ ἀνθούσας εἰς τὸ ἐμπόριον τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὴν γεωργίαν κωμοπόλεις, τῆς Α. Θράκης, ὡς τὸ Σχολάριον, τὸ Ὑψαλα, τὸ Αὐδήμιον, τὸ Ἴμπρικ-Τεπέ, τὸ Φανάρι κλπ.

Ἀκαταπόνητος ἐρευνητὴς καὶ ἀφηγητὴς συνέγραψεν ἀξιαναγνώστους σελίδας διὰ τὴν ζωὴν τῆς πατρίδος του, ἀλλὰ καὶ γενικώτερον διὰ τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα ὀλοκλήρου τῆς Θράκης, μὲ πολυτίμους παρατηρήσεις τῆς χρησιμοποιομένης τὴν ἐποχὴν ἐκείνην διαλέκτου καὶ τῶν γλωσσικῶν ἰδιωματισμῶν.

Τὰ εὐανάγνωστα χειρόγραφα του καλύπτουν ὑπὲρ τὰς ὀκτακοσίας σελίδας τετραδίων, τὰς κυριώτερας καὶ ἀνεκδότους ἐκ τῶν ὁποίων παραθέτομεν, παραλείψαντες τὰ ἀναφερομένα εἰς τὰς γραμματικὰς παρατηρήσεις καὶ τὰς γλωσσικὰς διαφορὰς τῆς τότε ἐποχῆς, ὡς μὴ ἐνδιαφερούσας σήμερον.

Ὅσοι ἐγνώρισαν τὸν Φώτιον Ἀποστολίδην, θὰ τὸν ἐνθυμοῦνται πάντοτε μὲ συγκίνησιν καὶ δὲν θὰ παύσουν ἀπὸ τοῦ νὰ θαυμάζουν τὸ ἔργον του, ὅπερ ἐξεπορεύετο ἀπὸ τὸν φανατισμὸν καὶ τὴν στοργικὴν ἀγάπην διὰ τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα καὶ γενικώτερον διὰ τὴν ἀπολεσθεῖσαν Θράκην.

Τὰ «Θρακικά» ἐκ καθήκοντος πρὸς τὸν ἀγαπητὸν καὶ ἀξιόλογον συμπατριώτην ἀφιερῶνον ὀλίγας γραμμάς ὡς τιμητικὸν μνημόσυνον διὰ τὴν ἀπώλειαν ἐνὸς ἀκόμη καλοῦ πολίτου, ἐξαιρέτου οἰκογενειάρχου καὶ πνευματικοῦ ἀνθρώπου, ἀναλώσαντος ὀλοκλήρου τὸν βίον, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν κάτωθι δημοσιευομένων, ὑπὲρ τῆς πατρίδος μας καὶ τῶν σκοπῶν οὓς ἐπιδιώκει τὸ Θρακικὸν Κέντρον διὰ τοῦ ἀπὸ 35ετίας ἐκδιδομένου Συγγράμματός του τὰ «Θρακικά».

Ὁ Φώτιος Ἀποστολίδης ἐγκατέλειπε σύζυγον καὶ δύο τέκνα, μέλη τοῦ Θ.Κ. παραχωρήσαντα εἰς ἡμᾶς τὰ γραπτά του, τὸν Γρηγόριον Γεωπόνον καὶ τὸν Γεώργιον ἀσκούμενον Δικηγόρον, ἀμφότεροι δὲ διὰ τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν των ἠκολούθησαν τὸ παράδειγμα τοῦ ἀειμνήστου πατρός των.

«ΕΚ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ»

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΩΜΟΠΟΛΕΩΣ ΤΣΕΝΤΩΣ (ΤΣΑΝΤΩ)

Γενική. Ίδρυση. Παράδοσεις. Όνομα. Τοποθεσία. Δρόμοι. Συνοικίες. Βρύσες. Ήξοχος. Γειτονιά της Τσεντώ.

Ίδρυση. Η Τσεντώ εΐτανε μιὰ ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες κωμοπόλεις τῆς Α. Θράκης ὡς πρὸς τὸν πληθυσμὸ καὶ τὴν ἀγροικὴ περιουσία. Διότι εἶχε 800 σπίτια μὲ ἰσάριθμες περίπου οικογένειες, 4 καὶ παραπάνω χιλ. κατοίκους, 5 ἑκατ. κλήματα ἀμπέλια, πολλὰ κοπάδια πρόβατα κτλ. Ἐνα χωριὸ μὲ τόσο σημαντικό πληθυσμὸ καὶ πλούτο καὶ μὲ ἀξιόλογη κοινοτικὴ ὀργάνωση φαίνεται ὅτι θὰ κτίσθηκε πρὶν ἀπὸ πολλὰ χρόνια, ἴσως πρὶν καὶ ἀπὸ 4 - 5 ἀκόμη αἰώνες. Χρειάζεται πράγματι νὰ περάσῃ ἓνα πολὺ μακρὸ διάστημα, ἕως ὅτου ἓνας μικρὸς συνοικισμὸς, πὸν τὸν συστήνον ἀνθρώπινα μέσα στὸ δάσος μερικὸι χωρικοὶ, μεγαλώσῃ ἀπὸ λίγο χωρὶς κρατικὴ συνδρομὴ καὶ γίνῃ πρῶτα χωριὸ καὶ κατόπι κωμόπολη, καὶ στὸ ἀναμεταξὺ λάβῃ στοιχειώδη πολιτισμὸ, κοινωνικὴ τάξη καὶ κοινοτικὸ σύστημα. Σ' αὐτὸ θὰ μπορούσε νὰ μᾶς διαφωτίσῃ ὁ Ἑβλιγιά, πὸν περιηγήθηκε ἐκεῖνα τὰ μέρη, καὶ ἔγραψε τὶς ἐντυπώσεις του, πὸν ἔχουνε δημοσιευθῆ στὰ «Θρακικά». Δυστυχῶς ὁ Ἑβλιγιά πὸν ἀναφέρει στὴν περιγραφή του, ὅτι στὸν 17ον αἰῶνα τὸ γειτονικὸ Φανάρι εἶχε 700 σπίτια καὶ τὸ μικρὸ Κιστεμίρι 500, δὲν ἀναφέρει τίποτα γιὰ τὴν Τσεντώ, πὸν εἶτανε μεγαλύτερη καὶ ἀπὸ τὰ δύο προηγούμενα χωριά. Οὔτε καὶ οἱ γεροντότεροι κάτοικοι τῆς Τσεντῶς θυμοῦντανε στὶς ἡμέρες μου τίποτε γιὰ τὸ πότε καὶ πῶς κτίσθηκε τὸ χωριὸ μᾶς.

Παράδοσεις. Μονάχα μιὰ ἀνάμνηση διατηροῦντανε θαμπῆ ὅτι στὰ περασμένα χρόνια τὸ χωριὸ εἶτανε κτισμένο παρακάτω πρὸς τὴ θάλασσα, στὴν ἀκρὴ τῶν ἀμπελιῶν τῆς καὶ κοντὰ στὴν τοποθεσία, πὸν τὴν ἔλεγαν Νιτρεμοῦλα, ὅπου οἱ γεωργοὶ εὔρισκαν πέτρες ὀργάνοντας τὰ χωράφια τους. Σ' ἐκείνη λοιπὸν τὴ θέση οἱ κάτοικοι τῆς πρώτης Τσεντῶς συχνὰ ὑποφέρανε ἀπὸ ἐπιδρομὲς τῶν κουρσάρων, πὸν ἔβγαιναν μὲ τὰ γειτονικά τους κᾶκια στὴ γειτονικὴ ἀκρογιαλιά τῆς θάλασσας τοῦ Μαρμαρᾶ καὶ διαγοῦμιζαν τὰ περίχωρα. Γιὰ νὰ γλυτώσουνε λοιπὸν μιὰ καὶ καλὴ οἱ χωρικοὶ μετοικήσανε, κατὰ τὴν παράδοση, στὴ σημερινὴ θέση τῆς Τσεντῶς πὸν εἶτανε τότε δασωμένη. Κ' ἐπειδὴ ὁ ἓνας ἔδινε εἶδηση στὸν ἄλλον μὲ τὸ κουδούνη, γιὰ νὰ λάβουν προφυλαχτικά μέτρα, ὅταν στὴν ἀκρογιαλιά ἔβγαιναν κουρσάροι, τὸ καινούργιο τὸ χωριὸ ὀνομάσθηκε Τσαντά, τάχα ἀπὸ τὸ τσάν τσάν, δηλ. ἀπὸ τὸν ἥχο ἑνὸς μεγάλου κουδουνοῦ, πὸν μεταχειρίζονταν πρὸς τοῦτο.—Σχετικῶς

ή μητέρα μου ή Εύρωπία, που είναι σήμερα 85 χρονών, μάς έλεγε για ένα γεντονικό μας σπίτι, της 'Οράνης χήρας Πάντσου, που ξεχώριζε από τα τριγυρινά του με τους άφραγγυτες στη στέγη και τα ξύλα τα χοντρά, ότι καθώς άκουγε από τον πατέρα της τον παππά - Φωτιάκη τόν Κεσμενιώτη, ή ξυλεια που χρησιμοποιήθηκε για το κτίσμό του είχε κοπή εκεί επί τόπου, από τα δέντρα του δάσους. Είναι περίεργο ότι θμοια παράδοση σώζονται και στη Σωζούπολη.

Όνομα.—Τήν Τσεντώ έλεγαν Τ σ ά ν τ α οι Τούρκοι. Μάλιστα ή παλιά σφραγίδα του χωριού, που κρατούσε ο μουχτάρης έγραφε Τσέντη. Μερικοί δάσκαλοι των σχολείων της Τσεντώς είχαν επιχειρήσει σε περασμένα χρόνια να την μετονομάσουν 'Αμπελάκια, για να την ψυλαίνουν. 'Αλλά το όνομα εκείνο έμεινε γραμμένο μονάχα σε μερικά χαρτιά. Τελευταία κ' ή 'Ελ. διοίκηση είχε συστήσει 'Επιτροπή, που άλλαξε τα γεωγραφικά όνόματα της Α. Θράκης και μαζί με άλλα όνόμασε και την Τσεντώ Σάκκοι, από το Βυζαντινό φρούριο Σάκκοι, που υπήρχε εκεί κάπου παραπάνω. 'Αλλά οι Σάκκοι εκείνοι δεν ξαίραμε αν είχαν καμιά σχέση με την Τσεντώ κ' έξάλλον δεν είναι ορθό ν' αλλάζουν τα γεωγραφικά όνόματα, αν δεν υπάρχει εξαιρετικός λόγος, ούτε άφελει σε τίποτε. Είναι αλήθεια ότι κ' οι άρχαίοι πρόγονοί μας άλλαζαν τα κύρια όνόματα των λαών της 'Ανατολής, και σύμφωνα με την καλαισθησία τους την φωνητική όνόμαζαν τόν Κουράσχ, Κίρα, τόν Μακάουρα Μυκερβνο κτλ. 'Αλλά με τις παραμορφώσεις αυτές δημιούργησαν δυσκολίες στους 'Ασιανολόγους στη μελέτη της ιστορίας των λαών εκείνων. "Όπως και αν είναι, με την εκκένωση της Α. Θ. ή αξιόλογη εκσίνη καμιάτολη της Τσεντώς διαλύθηκε, οι κάτοικοί της διασκορπίστηκαν σε διάφορα μέρη της Μακεδονίας και ή όνομασία της δεν πρόκειται ν' απασχόληση ξανά καμιά επιτροπή άργόμισθων φιλόλογων.

Τοποθεσία.—'Η Τσεντώ εΐτανε κτισμένη επάνω σε μια τοποθεσία όνόμαλη αλλά ύψηλή και όμορφη. Εΐτανε σε ύψος 300 περ. μ. επάνω από την επιφάνεια της θάλασσας. Εΐχε δεξιά της σε απόσταση μιας ώρας την Προποντίδα αντίκρου της προς Α. τη Σηλυθρία σε απόσταση 2½ ώρων και άριστερά της προς Β. τα τελευταία δασωμένα ύψώματα, που κατέβαιναν από της Στραντζας τα θουνά. Τα σπία της άμφιθεατρικά κτισμένα είχαν τα περισσότερα το πρόσωπό τους προς την Α. του ήλιου και έδλεπαν τη Σηλυθρία. Μια εικόνα όμως της Τσεντώς δημοσιευμένη στα «Θρακικά Τ. 12 σελ. 328» είναι παρμένη από τη νοτιά, από το μέρος του δρόμου προς την 'Αρσοϋ και εικονίζει το χωριό εν profile από το πλάγι.

Δρόμοι.—'Από την Τσεντώ ξεκινούσαν 4 κύριοι δρόμοι. 'Ο σημαντικώτερος από το άνατολικό άκρο άνάμεσα από τ' άμπελια και κατόληγε στη Σηλυθρία. 'Ο δρόμος αυτός περνώντας αντίθετα από το βόρειο πλευρό του χωριού

ἔφθανε στο δυτικό ἄκρο καὶ συνεχίζονταν πρὸς τὸ Κερμενί καὶ τὴν Τσόρλου. Ἀπὸ τὸ νότιο ἄκρο ἀρχίζε ἐπίσης ἀνάμεσα ἀπὸ τ' ἀμπέλια ὁ δρόμος πρὸς τὴν Ἄρσοῦ, πὺ δὲ ἀκολουθώντας μέσα στο χωριὸ τὸ διέσχισε σὲ 2 μεγάλα τμήματα, χωρίζε τὸν Ἐπάνω ἀπὸ τὸν Κάτω Μαχαλά, καὶ ἔβγαине ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ στο βόρειο ἄκρο, ἀπ' ὅπου συνεχίζονταν πρὸς τὸ Κιοστεμίρι καὶ τὸ Σινεζλί.

Νερά, ἐξοχές. — Ἡ Τσεντὼ δὲν εἶχε ἀφθονο πόσιμο νερό. Μέσα στο χωριὸ ὑπῆρχανε μονάχα 7 θρύσες, πὺ ἔτρεχαν διαρκῶς τοῦ Νέσου, ὁ Κήρ-πασσιμές, ὁ Παμπασσιμές, τὸ Χαβούζι, οἱ 2 Τσεσιμέδες καὶ τὸ Τσεσιμουδί. Ἐπῆρχανε ὅμως καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ χωριὸ στὴν ἐξοχὴ 7 θρύσες: τὸ Κιούγκι, ὁ Ἀηγιάννης, ὁ Ἀηθανάσης, ὁ Χασάντσεσιμές, ἡ Νιτρεμούλα, τοῦ Βουσιᾶ καὶ ἡ Κερσιᾶ. Ἐκτὸς ἀπὸ τίς δημόσιες θρύσες πολλὰ σπήτια εἶχανε τὰ πηγὰδια τους, τὸ νερὸ τους ὅμως δὲν εἶτανε κατὰλληλο πρὸς πόση. Τέτιο εἶτανε καὶ τὸ νερὸ τοῦ Χαβούζιου, πὺ εὐπρόετιζε τὴ μικρὴ πλατεῖα τοῦ χωριοῦ μετὴ δεξαμενὴ του, πὺ τὴν τριγύριζαν ὄμορφες λεῦκες. Ἡ δεξαμενὴ καὶ ἡ θρύση τοῦ Χαβούζιου ἐγιναν μετὴ κοινὰ ἔξοδα κατὰ τὸ τέλος τοῦ 19ου αἰῶνα. Τὰ μάρμαρα, πὺ χρησιμοποιήθηκαν στὶς πλευρὲς τῆς δεξαμενῆς τὰ εἶχανε φέρει ἀπὸ τὴν Ἄρσοῦ, καὶ εἶτανε προφανῶς πλευρὲς σαρκοφάγων τῆς μακεδονικῆς ἐποχῆς, διότι στο μέσο ἑνὸς ἀπὸ αὐτὰ τὰ μάρμαρα ἐπάνω σὲ τεχνητὴ προεξοχὴ ἀναγινώσκονταν εὐδιάκριτα μιὰ ἐπιτύμβια ἐπιγραφή, πὺ ἔλεγε τὰ ἑξῆς, ἂν δὲν μετὰ ἀπατὰ ἡ μνήμη: «Ἀντίοπη Ἐπιμόγενη τοῦ Ἐπιμογένους βουλευτοῦ θυγατρὶ ζήσαση ἔτη εἴκοσι δύο Ἀντίλοχος μνήμης χάριν». Ἰσως κάμνω κανένα λάθος. Πάντως τὸ σωστὸ τὸ κείμενο τὸ διατηρεῖ ἔξάπαντος ὁ Σαβ. Ἐλευθερουπόλεως κ. Σωφρόνιος, πὺ δημοσίευσε σχετικῶς σ' ἓνα ἡμερολόγιο.

Μέσα στο χωριὸ διακρίνονταν, οἱ ἑξῆς τοποθεσίες: τὸ Τσαρσί, τὸ Χαβούζι, τὸ Ἐκκλησιᾶς, τὸ Ἀλώνι, τοῦ Μποτζίε, ἡ Κουσιᾶ, τὰ Χάνια, οἱ Μύλοι, τὸ Μαχαλί, οἱ 2 Τσεσιμέδες.

Οἱ κυριώτερες ἐξοχικὲς θέσεις γύρω ἀπὸ τὸ χωριὸ εἶτανε ὁ Ντουρμπές, οἱ Καρσιδιές τὸ Κιούγκι, τὸ Πρωτογόνατο, ὁ Ἀηγιάννης, ὁ Ἀηθανάσης, ὁ Χασάντσεσιμές, ἡ Νιτρεμούλα, τὸ Τσακάλ-νιτρεσί, ὁ Ἀηγιόλας καὶ κάπως μακρύτερα τὸ Καραγάτς καὶ ὁ Ἀηγιώργης ὁ Κηρήσιος. Ἀπ' αὐτὲς ὁ Ἀηθανάσης, τὸ Κιούγκι, ὁ Ἀηγιώργης καὶ τὸ Καραγάτς ξεχώριζαν μετὰ τὰ δέντρα καὶ τὴ θέση τους, καὶ θὰ κάμουμε λόγο ἀργότερα. Ἄλλες τοποθεσίες ὀλόγυρα στο χωριὸ εἶτανε: τὸ Κοκκινόχαμα, τὸ Λούγελο, τὸ Σέριμπαμκαϊε, τὸ Τσακαλνιτρεσί, τὰ Ρέματα, τοῦ Βασίλη καὶ Γκιόλα, τὰ Μπουνάφια, τὸ Κατρακίλι, τὰ Νταμάρια, ἡ Τσουρτσουρῆκα, τὸ Σαρίγιαρ, τὸ Καρκαγιου, τὸ Τσακλήλι.

Συνοικίες. — Ἡ Τσεντὼ μετὴ τὸν δρόμο πὺ προαναφέραμε διαιροῦνταν σὲ δύο μεγάλα καὶ ἄνισα τμήματα: τὸν Ἐπάνω Μαχαλά καὶ τὸν Κάτω Μα-

χαλά. Ὁ Ἐπάνω Μαχαλάς περιελάμβανε τὸν καθ'αυτὸ Πάμ - Μαχαλά παραπάνω ἀπὸ τὸ Χαβούζι, καὶ ἀπ' αὐτὸ ἕως τὴν Ἐκκλησιά τὴν μεσαία συνοικία. Ἐξ ἄλλου τὸ Νότιο ἄκρο τοῦ Κάτω Μαχαλά ξεχώριζε ἀνάμεσα σὲ δυὸ χωριάδες μιὰ μικρὴ καὶ ἀπομονωμένη συνοικία, τὸ Μαχαλί. Στὴ Μεσαία Συνοικία θρόσκουνταν ἡ Ἐκκλησιά, τὸ Σχολεῖο καὶ τὸ Τσαρσί, καθὼς λέγονταν ἐκεῖ ἡ κεντρικὴ θέση, ποὺ εἶταν συγκεκριμένα περισσότερα καταστήματα καὶ καφενεῖα, καὶ θρόσκουνταν τὸ Χαβούζι. Ὑψηλότερα στὶς ἀνηφοριές ὁ Ἐπάνω Μαχαλάς εἶχε τὶς κατοικίες τῶν εὐπορωτέρων κατοίκων. Κ' ἐπειδὴ ἀπ' αὐτοὺς ἐκλέγονταν οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς τσορμπατζήδες, ποὺ διηύθυναν τὰ κοινά, ὁ Κ. Μαχαλάς, ποὺ κατοικοῦνταν τὸ περισσότερο ἀπὸ μικρογεωργούς καὶ ἐργάτες τοιφλικιῶν δὲν ἔλαμβανε ἀνάλογο μέρος στὴ διοίκηση τῶν κοινῶν καὶ εἶχε τὴν ἰδέα ὅτι μὲ τὰ χωριανικὰ χρήματα θεραπεύονταν συνήθως οἱ ἀνάγκες τοῦ Ἐπ. Μαχαλά. Κάποιο παράπονο παλιὸ κρατοῦσε γι' αὐτά, οἱ τοῦ ἑνὸς μαχαλά εἰρωνεύονταν μὲ σκαπτικὸς χαρακτηρισμοὺς τοὺς κατοίκους τοῦ ἄλλου μαχαλά, ὑπῆρχε τέλος μιὰ μικρογραφία τῆς διαμάχης πατριζιῶν καὶ πληθειῶν, μάλιστα κάποτε παιδιὰ τῶν δυὸ συνοικιῶν χωρισμένα σὲ δυὸ παρατάξεις ἀντίθετες ἔκαμαν πετροπόλεμο ἀπὸ δυὸ ἀντικρινὰ ὑψώματα. Σ' ἓνα σημεῖο τῆς βορεινῆς πλευρᾶς τοῦ χωριοῦ μιὰ μικρὴ συνοικία ἀποτελοῦσε ἀνορθογραφία σ' ἐκείνη τὴν κομόπολη, διότι κατοικοῦνταν ἀπὸ κατώτερα στοιχεῖα, ποὺ ξεχώριζαν μέσα στὸν ἐργατικὸ καὶ φιλήσυχο πληθυσμὸ τῆς Τσεντῶς. Τέλος στὸ Β.Α. ἄκρο τῆς Τσεντῶς ὑπῆρχαν 3 ἀνεμύμυλοι, ὁ Πάμς, ὁ Μαστινὸς καὶ ὁ Κάτς, ποὺ ἔμοιαζαν σὰν νὰ φρουροῦσαν τὸ χωριό, ὡς σκοποὶ μυθικοὶ καὶ πελώριοι. Εἶτανε συνηθισμένο νὰ ἔχουνε στὴν εἰσοδὸ τους μύλους πτὰ χωριά. Εἶχε τὸ Κερμένι στὴν περιφέρειά μας, τὸ Φανάρι, οἱ Ντελλιώνες, ἡ Σηλυβρία, οἱ Πλιθάτες, ἡ Καλλιγράφεια καὶ ἄλλα χωριά, κι' ἀπὸ τότε τὸ μάτι μου ζητᾶ νοσταλγικὰ νὰ δῆ κανένα μύλο, δταν μπαίνω σὲ χωριό.

Γειτονιά. — Πρὸς τὰ δυτικὰ τῆς Τσεντῶς κεῖθε ἀπὸ τὰ δασωμένα ὑψώματα τοῦ Καράκιγιου σὲ ἀπόσταση 1 περ. ὥρας θρόσκονταν ἓνα μεγαλοῦτσικο χωριὸ τῆς ἐπαρχίας Τσόρλου, τὸ Κερμένι, ποὺ δὲν φαίνονταν ὁμοῦς καθόλου ἀπὸ μᾶς. Πρὸς Ν. εἶταν τὸ Μπαλαμπανλή καὶ στὴν παραλία τὸ Παπασαλή, δυὸ μεγάλα καὶ ὠραία τοιφλίκια μὲ εὐφορὲς ἐκτάσεις, ποὺ ἀνήκανε στοὺς πλεονόμους τοῦ Νταμάτ Μαχμούτ Πασᾶ. Πλάγι στὸν δρόμο πρὸς τὴ Σηλυβρία εἶτανε μιὰ ὥρα κεῖθε τὸ βακουφικὸ τοιφλίκι Μεγ. Τσελίκι μὲ ἰσόβιο μοντεβελὴ τὸν Σουλεημιάν Ντεντέ, καὶ ἔπειτα ἀπὸ 1 ὥρα δρόμο τὸ Μπουζχώρη, ποὺ τὸ καλλιεργοῦσε δεκάδες χρόνια μὲ τὸ νοῖμι ὁ μακαρίτης Μιχαλάκης Μπόσκογλους. Ἀριστερὰ τῆς Τσεντῶς θρόσκουνταν βορειοανατολικὰ τῆς τὸ Μικρὸ τὸ Τσελίκι ἐπίσης βακουφικὸ, καὶ λίγο παρατέρα τὸ Κιστεμίο, ποὺ εἶταν δυὸ τρεῖς αἰῶνες ἀρχήτερα σπουδαία κομόπολη κατὰ τὴν περι-

γραφή του Έβλιγιᾶ (Θ! 29 - 31), ἀλλὰ στὶς ἡμέρες μας εἴτανε ιδιόκτητο ἀγρόκτημα τοῦ Κ) τη Θ. Τζούνη, ποὺ τὸ καλλιεργοῦσε μὲ κολλήγους. Ἐπίσης Α. τῆς Τσεντῶς ὑπῆρχε μιὰ κόμη ἢ Καλαβρῆ, ποὺ εἶχε πολλοὺς λαχανοκῆτους, διότι περνοῦσε ὁμορφο αὐλάκι ἀπὸ μέσα της. Ἡ Καλαβρῆ εἶχε καὶ μεγαλοῦστικη σχετικῶς Ἐκκλησιά, ἀφιερωμένη στὴ Μεταμόρφωση τοῦ Χριστοῦ, ποὺ τὴν ἔλεγαν Ἀγιασωτήρω μὲ ἀγίασμα μέσα στὴν Ἐκκλησιά βαθύ. Ἐκεῖ ἐκκλησιάζονταν οἱ χριστιανοὶ τῶν γειτονικῶν ἀγροτικῶν συνοικισμῶν, καὶ κάθε χρόνο στὶς 6 Αὐγούστου γίνονταν πανηγύρι σημαντικὸ ὅπου πῆγαινε πολλὸς κόσμος ἀπὸ τὰ περὶχωρα, προπάντων ἀπὸ τὴν Τσεντῶ καὶ τὸ Φανάρι, καὶ μετὰ τὴν ἀκολουθία διασκορπίζονταν μέσα στυοὺς λαχανοκῆτους καὶ πλάγι στ' αὐλάκι. Ἐκεῖ κάθε οἰκογένεια καταλάμβανε τὸν παχὺ ἥσκιο ἑνὸς δέντρου, κατέβαζε ἀπὸ τὸ βωδάμαξο τίς ψάδες ἔστρωνε χράμια τοποθετοῦσε μαλακοὺς σιλτάδες γεμάτους γομίδια καὶ ἀμέσως ἔβαζε στὴ φωτιά φρεσκοκομμένες μελιτζάνες μὲ μαύλιχο λάδι, καὶ πρὶν νὰ γίνῃ μεσημέρι, ἔτρωγαν ἀφράτο ψομί σπιτικό, κολιοσαλάτα καὶ καρπούζια μὲ μπροῦσκο κρασί, ποὺ τὸ κρυώσανε μέσα στ' αὐλάκι, καὶ ἔτσι κολοπερνοῦσαν ἕως τὸ ἀπόγευμα, ὁπότε ξεκίνοῦσε ὁ καθέννας γιὰ τὸ χωριὸ του. Οἱ Τσεντιανοὶ ποὺ πῆγαιναν στὸ Καλαβρινὸ τὸ πανηγύρι στάθμευαν κατὰ τὸ γυρισμὸ στὸ Κάραγατς σ' ἕνα πελώριο δέντρο πλάγι στὸ δρόμο, καὶ διασκέδαζαν κάτω ἀπ' τὸν ἥσκιο του. Καὶ πρὸς τὸ βράδυ ὅταν ἐμπαιναν στὸ χωριὸ ἔβγαιναν πολλοὶ στῆς Καλαβρῆς τὸν δρόμο, γιὰ νὰ προὔπαντήσουν τοὺς παναγυρτζῆδες, καὶ στολίζονταν ὁ δρόμος καὶ τὰ χαντάκια τῶν ἀμπελιῶν ἀπὸ πολλὰς παρῆδες φαιδρές. Κεῖθε ἀπὸ τὴν Καλαβρῆ βρισκονταν τὸ Κιουτσούκ - Σεϊμέν, ἀνάμεσα σὲ κατάφυτη περιοχὴ, μιὰ ὥρα παραπάνω φαίνονταν οἱ ἀγερόμυλοι τοῦ Φαναριοῦ, καὶ ἀριστερώτερα στὸ τέμα τοῦ δρίζοντα ἀσπρίζε τὸ Κουρφαλί κοντὰ στὸ Σινεκλί, ποὺ εἶχε τὸν σιδ. σταθμὸ τῆς γραμμῆς Κων)πόλεως, - Ἀδρ)πόλεως, τὸν γειτονικώτερο ἀπὸ ὅλους πρὸς τὴν Τσεντῶ.

Κλίμα, ὑγεία, ἀρρώστειες, μαμές, γιατροί, ἐμπειρικὲς θεραπείες, ἐπιζωατίες. Ἔδαφος, προϊόντα.

Κλίμα, χάρες κλπ. — Ἡ θερμοκρασία τῆς Τσεντῶς εἴτανε μέτρια καλοκαίρι καὶ χειμῶνα, καὶ τὸ κλίμα της εἴταν ἐξαιρετικῶς ὑγιεινὸ. Οἱ γνώσεις τους γιὰ τὴν ὑγιεινὴ εἴταν ἀνάλογες. Ἦξαιραν νὰ προφυλαχτοῦν ἀπὸ τὸ κρύο μὲ περισσότερα ρούχα, ξεχώριζαν τὰ βαρῶνα φαγιὰ, πετούσανε τὰ ξυνησμένα, δὲν κάθονταν ἰδρωμένοι στὸν ἀγέρα. Γιὰ τοῦτο οἱ κάτοικοι, ἂν καὶ δὲν διατρέφονταν πολὺ γερά, δὲν πολυαρρωστοῦσαν, καὶ ὅταν ἀρρωστοῦσαν, περιμέναν πρῶτα νὰ περάσουν μερικὲς ἡμέρες γιὰ νὰ γιάνουν, κάμνον-

τας τοῦ σπιτιοῦ τὰ γιαιτρικά. Μὲ τὸ παραμικρὸ δὲν προσκαλοῦσανε γιαιτρό. Ἀποτεινόνταν πρῶτα στὶς πρακτικὲς γιαιτραινες, ποὺ εἶτανε συνάμα γητεῦ-
τρος καὶ ἰδίως στὶς μαμές, ποὺ θεωροῦνταν εἰδικιώτερες ἐξαιτίας τοῦ κυρίου
των ἐπαγγέλματος.

Θεραπεῖες. — Τὰ παιδιὰ ὅταν ἔπεφτε ἡ σταφυλὴ τους τὰ πατοῦσαν
ἰδιαίτερες γιαιτραινες, ποὺ σήκωναν τὸν ἀμυγδαλίτη τῶν παιδιῶν μὲ τὸ δά-
χτυλό τους, ὅπως ἡ γριά ἢ Μαμελετζοῦ, ποὺ ἐργάσθηκε σ' αὐτὴν τὴν ἐπιστή-
μη πολλὰ χρόνια, καὶ σώζεται ἔως τώρα τ' ὄνομά της. Οἱ θεραπευτικὲς γνώ-
σεις εἶταν πρῶτόγονες, ἀλλὰ ἀρκετές. Αἴφνης ὅταν ἔκοφτε κανεὶς τὸ χέρι
του, τὸν ἔβαζαν κομμένο καπνὸ, γιὰ νὰ σταματήσουν τὸ αἷμα. Ὅταν ἔκαιγε
κανεὶς κανένα μέρος τοῦ κορμοῦ του, δροσίζαν ἐκεῖνο τὸ μέρος μὲ κρασί.
Τὸν δαρμένο τὸν ντύλιγαν μέσα σὲ προσιὲς ζῶων, ποὺ σφάζουνταν μόλις. Ἐ-
κείνον ποὺ τρώμαζε ἀπὸ φόβο τὸν πῆγαιναν στὸ Φανάρι, ὅπου τὸν κραιμοῦσαν
ἀπὸ τὸ ταβάνι ἀνάποδα μὲ τὸ κεφάλι πρὸς τὰ κάτω καὶ τὸν κάπνιζαν καίγον-
τας δενζαφωτί. Ἐὰν κανένας κρύωνε καὶ πονοῦσαν τὰ κομμάτια του, τὸν
ξάπλωναν προύμντα καὶ κάποιος πατώντας μὲ τὰ πόδια στὴ ράχη του ἐπάνω
τὸν ἔκαμνε μασάζ.

Νταλάκι. — Ἀνάμεσα πάθαιναν ἀνθρακα ἀπὸ κρέας ἀρρώστου ζῴου
τὸ καλοκαίρι. Αὐτὸ δὲ δὲν μποροῦσανε νὰ τὸ γιαιτρέψουν οἱ διπλωματοῦχοι
γαιτροί, ἀλλὰ τὸ ἔκαιγαν μὲ πυρακτωμένα καρφιά μερικοὶ πρακτικοί, καὶ
προσάπαντ ὁ Στρατῆς ὁ Πατάζογλους, ποὺ τοῦ πῆγαιναν ἀμέσως στὴ Σηλυ-
βρία τοὺς νταλακαμένους. Κ' ἐκεῖνος ἅμα ἔκαμνε τὴ διάγνωση ὅτι εἶταν
πράγματι νταλάκι, ἔβαζε τὰ καρφιά του στὴ φωτιά, κ' ἔκαιγε τὸ μαυρισμέ-
νο μέρος ἔως ὅτου ἐφθάνε στὸ γερὸ τὸ κρέας, ὅποτε ἐνοιωθε πόνο ὁ ἀρρω-
στος, καὶ φαίνονταν ὅτι εἶχε πιά γλυτώσει τὴ ζωὴ του. Ἔτσι ὁ Πατάζογλους
ἔσωσε ἀπὸ βέβαιο θάνατο πολλούς, ποὺ τὸν σχωροῦνε ἔως τώρα.

Ὅταν κανένας κρύωνε καὶ συναχώνονταν, τὸ κλασικὸ καὶ πρῶτο σπιτι-
κὸ γιαιτρικὸ εἶτανε νὰ ἀναπνεύσῃ ὁ συναχόμενος καπνὸ ἀπὸ ζάχαρη, ποὺ τὴν
ἔριχναν γι' αὐτὸν τὸν σκοπὸ στὴ φωτιά. — Ὅταν κανένας εἶχε εὐκολία,
τὸν ἔβραζαν ριζόσουπα, καὶ ἔστιβαν μέσα λεμόνι. — Τὰ μικρὰ τὰ χαράζανε
μὲ τὸ ξουράφι τὴ ράχη, καὶ τὰ ἔπαιρναν τὸ κακὸ τὸ αἷμα. — Ὅταν κανένας
εἶχε κάπου πληγὴ, τὸν ἔδεναν ἐπάνω της φύλλα ὠρεωμένου φυτοῦ.

Κάθε πληγὴ εἶχε τὴν ἀλοιφή της. Κάθε σπυρὶ τὸ γιαιτρικὸ του. Πῶς γιά-
τρευαν στὴν Τσεντῶ κάθε σωματικὴ πάθηση οἱ γυναῖκες ἐκδέττει λεπτομε-
ρῶς ἡ Γ. Ἐλ. Σ. Σ. στὴ μελέτη της «Πῶς γιάτρευαν στὴ Θράκη» (Ἡ'
370-383 - Θ' 197-275) Ἐνδημικὴ ἀρρώστια δὲν εἶχε καμμιὰ. Οἱ θέρ-
μες ἤρχονταν ἀπὸ τὴν Καλαβροῦ καὶ ἀπ' ἄλλου. Ἡ φυματώση εἶχε ἐλάχιστα
θύματα, κ' ἐκεῖνα διότι δὲν ἤξαιραν νὰ ἐφαρμόσουν κατάλληλὴ θεραπεία μὲ
ὑπερσητισμό. Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο χάλαινε ἀκόμη κ' ἡ ἐπιστήμη. Ἔως τελευταῖα

λ.χ. μιὰ ἀγαπητὴ φυματικὴ ποὺ μποροῦσε νὰ σωθῆ μετὰ τὴν ὀρθὴ διαίτα ἔκαμνε κατὰ παραγγελίαν τῶν ἰατρῶν τῆς ἡλιοθεραπείας τὸ καλοκαίρι, ἐνῶ σήμερον δὲ τὴν ἔστειλαν σὲ χώρα ὕψηλὴ, γιὰ νὰ γυρνᾷ μέσα στὰ χιόνια.— Πολλὰ μικρὰ παιδιὰ εἶχαν τὸ λεγόμενον ἔτιο ἢ ἀμπέλι ἢ κέλλα στὸ κεφάλι τους, ποὺ γέμιζε σπυριά, καὶ τὰ γιάτρευαν μετὰ καθημερινὸ λούσιμο, τὰ ἀκεπούσαν μετὰ λαχανόφυλλα, καὶ τὰ ἔβαζαν εἰδικὲς αἰλιφές. Τὸ ἔτιο ἐξαλείφονταν μετὰ τὸν καιρὸ, καὶ γιὰ σημάδι ἄφινε μερικὰ ἄτριχα μέρη ποὺ διακρίνονταν στὸ κεφάλι τῶν παιδιῶν καὶ στὴν κατοπινὴν ζωὴ.

Χάρες. — Γιὰ ὠρισμένες παθήσεις κατέφευγαν στὶς χάρες. Στὸν Ἀγιώργη τὸν Ἀράτη τῆς Ἀρπουλοῦσανε τ' ἀρρωστιαρῖκα παιδιὰ.— Στὸν Ἀηγιάνην τοῦ Κουλτουρμουσιοῦ πηγαινάν ὅσοι ὑπόφεραν ρεματικά καὶ παραχώνονταν.

Γιατροί. — Εἶπαμε ὅτι τὸν γιατρὸ τὸν φώναζαν, μόνον ὅταν ἡ ἐμπειρικὴ θεραπεία ἀποτύχαινε, καὶ ὁ ἀρρωστος ἀρχίζε νὰ βαραίνει. Γιὰ τοῦτο ἂν καὶ τὸ χωριὸ εἶχε 4 χιλ. οἰκογένειες, κανένας ἀπὸ τοὺς γιατροὺς ποὺ ἦλθαν ἐκεῖ δὲν ἐκανοποιήθηκε, γιὰ νὰ κατοικήσῃ μονίμως. Τελευταῖος ἀπὸ ὅλους εἶχε ἐγκατασταθῆ ὁ Γ. Μαγκανένης, καὶ παντρεύθηκε μάλιστα ἐκεῖ, ἀλλὰ δὲν μπόρεσε νὰ ζήσῃ μόνον ἀπὸ τὴν ἐξάσκηση τῆς ἰατρικῆς, διότι καθὼς συνήθιζε νὰ λέγῃ «οἱ Τσεντιανοὶ σιδεροκεφάλιασαν καὶ δὲν ἀρρωστοῦσαν». Ὅταν ἐβλεπαν τὰ σκουῖρα, ἔφερον γιατρὸ ἀπὸ τὴ Σηλυβρία καὶ κάποτε κάποτε καὶ ἀπὸ τὴν Τσόφλου. Ἄρτ' ἐκεῖ φυσικὰ ἀγόραζαν καὶ τὰ γιατρικά, διότι στὴν Τσεντὼ δὲν εἶχε φαρμακεῖο.

Ἐπιζωοτίες. — Τὰ ζῶα ποὺ ἀρρωστοῦσαν τὰ γιάτρευαν οἱ κύριοί τους, καὶ σὲ κάπως δυσκολώτερες περιπτώσεις χρησιμοποιοῦσαν ὡς κτηνιάτρους τῶν μεγάλων ζῶων τοὺς ναλμπάντηδες. Ἐννοεῖται ὅτι ἐπιβάλλονταν ἰδιαίτερη θεραπεία ἀναλόγως τῆν ἀρρώστια. Ὅταν λ.χ. εἴδισκε τὰ μεγάλα ζῶα ἢ ἀρρώστια ποὺ τὴν ἔλεγαν καράγιανκι, ἔσβυναν σὲ ὠρισμένη μέρα τίς φωτιές σ' ὅλη τὴν περιφέρειαν, ποὺ εἶχε ἀρρωστα ζῶα, καὶ ἀναβαν φωτιά μονάχα σ' ἓνα μέρος τρίβοντας δυὸ ξύλα ἀπὸ φουκτουκιά. Ἐπάνω ἀπὸ τὴ φωτιά ἔστηναν δυὸ ξύλα γυριστά, καὶ περνοῦσαν ἀπὸ κάτω τους τὰ ἀρρωστα ζῶα, καὶ γιάτρευονταν.

Ἐδαφος, προϊόντα. — Ἡ ἀγροτικὴ περιοχὴ τῆς Τσεντῶς καλύπτονταν ἀπὸ μαῦρο λιπαρὸ ἢ κόκκινο χῶμα, καὶ εἶταν γόνιμη. Ἐβγαζε κυρίως σταφίλια γίνκᾶ, ὄλων τῶν εἰδῶν τὰ δημητριακά, καὶ σὲ μικρότερες ποσότητες ἄσπρια, λαχανικά καὶ καπνά, μετάξι, λιῆρι καὶ μέλι. Ἐπίσης ἀπὸ τὰ γίδια, τ' ἀγελᾶδια καὶ τὰ πρόβατα, ποὺ ἔβοσκον μέσα στὴ βοσκή τῆς Τσεντῶς ἔπαιρναν γάλα, κ' ἔκαμναν τυρὶ, μυζήθρα, κατίκι, γιγαούρι καὶ βούτυρο.— Ἀπὸ τὰ ποιλερικά διατηροῦσαν τὸ περισσότερο ὄρνιθες γιὰ τὸ τρυφερό τους κρέας καὶ τ' αὐγά τους. Ἀπὸ τὸ κρέας τῶν προβάτων καὶ τῶν μεγαλυτέρων ζῶ-

ων εξαμναν καβουρμάδες, παστρουμάδες και σουτζούκια.— Έτρεφαν και γουρουνία αρκετά για να έχουνε κρέας θρεπτικό και λαρδί τόν χειμώνα. Όλα όμως αυτά προωρίζουνταν για την τοπική κατανάλωση. Μονάχα εξαγωγή σταφυλιών εξαμνε ή Τσεντώ και γι' αυτά θα γίνει λόγος αρκετός παρακάτω. Από τὰ δασικά προϊόντα ή Τσεντώ είχε μονάχα ξύλα λιγισιά, και τὰ κάρβουνα τ' αγοράζαν από Στραντζαλιώτες ή Κανανάδες καρβουνάδες, που τὰ έφεραν στο χωριό μας και τ' ανταλλάζανε με σιτάρι ή άλλο παρόμοιο.

Φρούτα της Τσεντώ.— Η Τσεντώ έστελνε πολλά σταφύλια στην Πόλη και κεράσια στα πέρα χωριά. Τὰ λοιπά άπωρικά ξοδεύουνταν μέσα στο χωριό. Με τὰ βερύκοκκα, τὰ κολοκύθια και τὰ κινδώνια, εξαμναν όλόκληρα ρετσέλια. Τὰ καρύδια και τὰ αμύγδαλα τὰ μεταχειρίζονταν στα γλυκύσματα.

Άσχολιές τών κατοίκων.

Τών άντρών. Άμπελοργία. Κτηνοτροφία. Κεχαγιαλίκια. Κυρίως γεωργία. Άλλά έπαγγέλματα. Έμπόριον, νομίσματα. Άσχολιές τών γυναικών.

Τών άντρών.—Οί κυριότερες επαγγελματικές άσχολιές τών κατοίκων της Τσεντώς είταν ή άμπελοργία με την κτηνοτροφία και σε μικρότερο βαθμό ή κυρίως γεωργία. Η άγροτική περιοχή της Τσεντώς είτανε στενή, και δέν μπορούσε να αναπτυχθή ή γεωργία περισσότερο. Διότι τις μεγάλες και εύφορες εκτάσεις της γης όλόγυρα τις κατείχαν οί μπέρδες, οί ιδιοκτήτες τών μεγάλων γειτονικών τσιφλικιών, που άρχιζαν μόλις 20 λ. της ώρας από τὸ τελευταίο σπίτι του χωριού.

Άμπελοργία.— Άναγκασμένοι ή περιορισμένοι από τή στενότητα της γης οί Τσεντιανοί σε μικρή περιοχή είχαν έπίδοθη ένωρίς στην καλλιέργεια της άμπέλου, που έχει μεγαλύτερη απόδοση σε περιορισμένο χώρο, γέμισαν από άμπέλια τὸ μεγαλύτερο μέρος της περιοχής, που είχε μείνει στην Τσεντώ, και από την έποχή που έγινε ή εκκένωση της Α. Θράκης κατώρθωσαν να έχουν περι τὰ 5 εκατ. κλήματα. Όλοι σχεδόν είχαν άμπέλια εκεί, ένα άμπέλακι τουλάχιστο είχε και ὁ πιο φτωχός, κι' όταν ή χρονιά εύδοκιμούσε ως προς τὰ σταφύλια, είτανε εύτυχημένη για τὸ χωριό. Άπεναντίας όταν τὰ σταφύλια δέν γίνονταν, τὸ χωριό όλόκληρο κακοπερνούσε, και με δυσκολία βολέβουνταν ως την επόμενη έσοδιά. Όταν επικρατούσε ξηρασία γίνονταν υπαίθρια δέηση για να βρέξη με την περιφορά εικόνων μέσα στα άμπέλια (έβγαζαν τὰ σύχνα), και τὰ παιδιά τραγουδούσανε στους δρόμους. «Βρέξε, βρέξε, Κύριε να γένε τὰ σταφύλια» Μολονότι όμως είτανε σταφυλοχώρι ή Τσεντώ συνέβαινε και τὸ εξής περίεργο εκεί. Έπειδή ὁ καθένας έτραγε από τ' άμπέλι του δέν πουλιούντανε λιανικώς σταφύλια, κι' ὁ ξένος που βρισκουν-

ταν τὴν ἐποχὴ τῆς συγκομιδῆς στὴν Τσεντώ δὲν εὔρισκε σταφύλια ν' ἀγοράσῃ. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι ἂν εἶχε κανένα φίλο, θὰ τὸν πῆγαινε στ' ἀμπέλι του, μοροῦσε μάλιστα νὰ μπῆ σὲ οἰοδήποτε ἀμπέλι ἂν δὲν γνώριζε κανένα καὶ νὰ φάγῃ ὅσα ἤθελε, χωρὶς νὰ ἔχη τὸ δικαίωμα νὰ πάρῃ καὶ μαζί του, πὺ τ' ἀπαγόρευε τὸ τοπικὸ ἔθιμο.

Τ' ἀμπέλια τῆς Τσεντῶς ἄρχιζαν ἀμέσως μετὰ τὰ τελευταῖα σπῖτια. Εἴτανε ἀφραχτα, ἔξῃ ἀπὸ ἐκεῖνα πὺ θρῖσκουνταν στὴν ἄκρη τοῦ χωριοῦ. Ὅσα κατέληγαν σὲ περαστικὸ δρόμο ξεχώριζαν μὲ χαμηλὸ χαντάκι, μεταξὺ τους τὰ χώριζαν στενὰ δρομάκια, πὺ ὀνομάζονταν σαγῖτες, καὶ φυλόγουνταν, ἀπὸ ἰδιαιτέρους φύλακες τοὺς μπεξήδες, πὺ γυρίζανε μὲ δίκανο στὸν ἄμο καὶ συλαχλήκι, δηλ. ὀπλοθήκη δερμάτινη στὴ μέση πάνω ἀπὸ τὸ ζουνάρι, εἶχανε πλάγι στὶς καλύτερες τοὺς ἀψηλές σκοπιές ἀπὸ κλαδιὰ δέντρων, τὰ τσαρδάκια, κι' ἀπ' ἐκεῖ φώναζαν ἄγρια, ὅσakis ἔβλεπαν μέσα στ' ἀμπέλια κομμιά ὑποπτη κίνηση. Ἡ καὶ χωρὶς νὰ βλέπουν κάτι φώναζαν συνήθως γιὰ φρόβρα. Διότι καθὼς ἔλεγαν... «Ὁ φρόβος φλάγη τ' ἀμπέλια». Ὁ ἀριθμὸς τῶν μπεξήδων διπλασιάζονταν κατὰ τοὺς καλοκαιρινοὺς μῆνες μὲ βοηθούς, τὰ γιαμάκια. Οἱ ἀμπελοφύλακες διορίζονταν ἀπὸ τὸ μουχτάρη τοῦ χωριοῦ καὶ ἔπαιρναν φυλαχτικὰ δικαιώματα ἀπὸ τὰ δασίματα, πὺ εἰσπράττονταν ἀπὸ κάθε νοικοκύρη, ἅμα τρυγοῦσε τὸ ἀμπέλι του.

Ἡ ἀμπελοργία στὴν Τσεντώ εὐδοκμοῦσε, διότι καὶ τὸ χῶμα εἴταν κατὰλληλο, καὶ ἀσκούντανε μ' ἐξαιρετικὴ ἐπιμέλεια. Οἱ ἀκούραστοι ἀμπελοργοὶ τῆς Τσεντῶς καλλιεργοῦσαν καὶ περιποιούντανε τ' ἀμπέλια τους ὄλες τὶς ἐποχὲς τοῦ χρόνου. Τὸ φθινόπωρο μόλις τελείωνε ὁ τρύγος τὰ ξελάκιαζαν, δηλ. ἔβγαζαν μερικὰ χῶματα γύρω ἀπὸ τὴ ρίζα κάθε κλήματος καὶ ἄνοιγαν μικρὰ λακκάκια, γιὰ νὰ καλοποτίζεται ἡ ρίζα τοῦ κούρβουλου τὰν χειμῶνα. Τὸν χειμῶνα τὰ κλάδευαν μὲ τὸν τσεκμέ, ἓνα εἰδικὸ ὄδοντωτὸ μαχαίρι, καὶ μάζευαν τὶς κληματοσίδες καὶ τὶς ἄχρηστες ρίζες τῶν κλημάτων γιὰ κάψιμο. Τὴν ἄνοιξη τὰ ἔσκαφταν μὲ τὸ λισγάρι, γιὰ ν' ἀραιώσουν τὸ χῶμα, ἀργότερα τὰ ξεχορτάριζαν ἐπανειλημμένως μὲ τὴν πσάπα, καὶ στὰ τελευταῖα χρόνια τὰ ραντίζανε μὲ διάλυση γαλαζόπετρας, θειαφιοῦ καὶ ἄλλων καταλλήλων φαρμάκων, γιὰ νὰ τὰ προφυλάξουν ἀπὸ τὸν περονόσπορο, τὸν μπάλσιρα καὶ ἄλλες ἀρρώστιες τῶν ἀμπελιῶν.

Ἀπὸ τ' ἀμπέλια τῆς Τσεντῶς ἔβγαιναν παινιμένα καὶ διαλεχτὰ σταφύλια, ἰδίως τὰ μοναδικὰ τῆς τὰ περιτιτανὰ ἢ γιαπιντζάκια, πὺ εἶχανε κίτρινο χρῶμα σὰν τοῦ φλουριοῦ, ῥόγα σκληρὴ, τραγανιστὴ μὲ ψιλὴ φλούδα κι' ἐξαιρετικὴ γλύκα. Κάθε χρόνο πρὶν ὠριμάσουν ἀκόμη τ' ἀγόραζαν μὲ κουτουράδα πούληση ἐπάνω στὰ κλήματα ἔμποροι εἰδικοί, οἱ σταφυλάδες, καὶ ὅταν τὸν Σεπτέμβριο ὠρίμαζαν, ἔφερναν τεχνίτες καὶ κοῦφες, τὰ στοιβίαζαν μαστορικὰ μὲ τὴν ἀράδα καλόσφιγγαν κάθε σειρὰ σταφύλια μὲ καθαρὰ χαρτιά

ανάμεσα, τὰ σκεπούσανε με χορτάρι σφιχτοπλεγμένο και τὰ μεταφέρανε με τὰ καΐκια στην Πόλη, όπου φημίζονταν ως «Πσάντα ούζουμού», και προτιμούντανε πολύ.

Ἐξὸν ἀπὸ τὸ γένος τῶν περιττιανῶν, γίνονταν και τσαγούσια με φουσκωμένες ρόγες και ιδιαίτερη μυρωδιά, μαῦρα κρασοστάφυλα ἢ καραλαχανάδες, κόκκινα μοσκέτια και διάφορα ἄλλα σταφυλικά εἶδη με ρόγες μικρές και στρογγυλές ἢ μακρουλές και μεγάλες. Ἀπὸ τὰ σταφύλια ποὺ δὲν τὰ ἀγοράζανε για τὴν Πόλη κατανάλισκαν οἱ νοικοκυραῖοι στὰ σπίτια τους, κι' ἀπὸ ὅσα μαζεύανε στὸν τρύγο ἔκαμναν κρασί, κι' ἀπὸ τὰ τσοῦπρα ἔβγαζαν καλὸ ρακί, ἀπὸ σοῦμα γνήσιο.

Ἁγιασμός. — Ἐπῆρχε θρησκευτικὴ συνήθεια νὰ διαβάζεται στὴν Ἐκκλησία ἁγιασμός για τ' ἀμπέλια δυὸ φορές τὸν χρόνο, μιὰ φορά τὴν 1η τοῦ Φλεβάρη στὴν γιορτὴ τ' Ἀητούφωνα ποὺ ἕξαιτίας τ' ὄνομά του θεωρεῖται σὲ πολλὰ μέρη προστάτης τῶν λαχανοκηπουρῶν και ἀμπελουργῶν, ὡς διάδοχος κανενὸς ἀρχαίου θεοῦ τῆς ἐξοχῆς, και δεύτερη φορά τὴν Πρωταυγουστιά, διότι ἀρχίζαν τότε νὰ ὠριμάζουν τὰ σταφύλια, και ξαναγίνονταν ὁ ἁγιασμός, για νὰ εὐλογηθοῦν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία οἱ πολύτιμοι καρποὶ τῶν ἀμπελιῶν. Εἶτανε λοιπὸν φυσικὸ ὅτι στὶς δύο ἐκεῖνες ἑορτὲς τοῦ ἀμπελουργικοῦ κόσμου πῆγαιναν στὴν Ἐκκλησία, ἀπὸ κάθε ἀμπελουργικὸ σπίτι, γέμιζε ὁ δίσκος τοῦ παπᾶ ἀπὸ μαγκήρες, μεγάλα χάλκινα νομίσματα τῶν 5 παραδῶν, κι' ἔπαιρνε ὁ καθένας στὸ μπουκάλι ἢ ἄλλο δοχεῖο ἁγιασμό, τὸν πῆγαινε στὸ ἀμπέλι του και ράντιζε ἐδῶ και ἐκεῖ με τὸ χέρι τὰ κλήματα. Μὰ φαίνεται τώρα ὅτι ξαναγυρίζω σ' ἐκεῖνη τὴ χαρούμενη ζωὴ. Κ' ἐπειδὴ κάθε ἀνάμνηση εἶναι γλυκειά, γλυκαίνεται ἡ ψυχὴ μου αὐτὴν τὴ στιγμή, ποὺ θυμοῦμαι ὅτι στὰ παιδικὰ μου χρόνια πῆγαινα κ' ἐγὼ με τ' ἀδέρφια μου στὰ πατρικά μας ἀμπέλια τὸν ἁγιασμὸ τῆς Πρωταυγουστιάς, κι' ἔβρεχα με αὐτὸν ὅσον τὸ δυνατό περισσότερα κλήματα ψάλλοντας τὸ «Σῶσον κύριε τὸν λαόν σου.» και μαζεύαμε τὰ πρῶτα τσαγούσια, ποὺ μόλις ὠριμάζαν τότε.

Τρύγος. — Ἡ ἐποχὴ τοῦ τρύγου εἶχε τὴ μεγαλύτερη κίνηση τοῦ χωριοῦ. Διότι ὅλοι εἶταν ἀπασχολημένοι με κάποια γεωργικὴ ἐργασία στὴν ἐξοχή, ξένοι ἔμποροι κ' ἐργάτες παραβρισκονταν ἐκεῖνο τὸ διάστημα στὸ χωριό, γέμιζαν τὸ θράδυ τὰ καφενεῖα, ἔπιναν οἱ παρέες, ἔπαιζαν οἱ λατέρες, κ' ἔπαιρνε ὕψη πανηγυρικὴ ἢ σιωπηλὴ ἀγορὰ τοῦ χωριοῦ. Ὅσα σταφύλια δὲν εἶταν προωρισμένα για τὴν Πόλη, τὰ μαζεύανε μέσα στὶς βοῦτες, και τὰ κουβαλοῦσανε στὰ κρασομάγαζα, ὅπου τάριχναν ἀνακατωμένα ὅπως εἶταν μέσα στὰ πολήμια. Ἐκεῖ τὰ πατοῦσε ξυπόλυτος ἐργάτης με τὰ πόδια, κι' ἔρριχνε τὸ ζουμί με τὰ ξερρογιμένα τσαμπιά μέσα στὴν μεγάλη τίνα, ὅπου ἄφιναν τὸν μοῦστο νὰ θράση, και κατόπι ἀπὸ μερικὲς ἡμέρες τὸν τραβοῦσαν ἀπ' ἐκεῖ και τὸν φκαίρωναν μέσα στὰ βαρέλια, ὅπου συμπληρώνονταν ἡ ζῦ-

μωση, και γίνονταν τὸ ποθητὸ κρασί, πὸν τόσο ἀγαποῦσε ὁ ἐμπνευσμένος καὶ φιλήδονος ποιητὴς τῶν ψαλιῶν, κ' ἔγραψε τὸ πασίγνωστο καὶ περίφημο στίχο ὅτι «ὁ οἶνος εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου» ὅταν τὸν πίνουν, ἐννοεῖται μὲ τὸ μέτρο. Ἀνώτερα κρασιά θεωροῦνταν ἀπὸ τοὺς κρασοπατέρες τῆς Τσεντῶς τὰ μαῦρα καὶ στυφὰ κρασιά, πὸν ἔβγαιναν ἀπὸ τὰ μαῦρα σταφύλια, εἶταν ὅμως κάπως πηχτά, καὶ πίκριζαν λιγάκι στὴ γεύση.

Πετιμέξι κλπ. — Στὸ διάστημα πὸν γίνονταν αὐτὲς οἱ ἐργασίες ἐκ μέρους τῶν ἀντρῶν, οἱ γυναῖκες διάλεγαν καλὰ σταφύλια, κ' ἔβαζαν ἀπ' αὐτὰ σταφλαρομιά, δηλ. σταφυλοτουρσὴ στὰ πιθάκια πιπιτίζοντας καὶ χαρδάκι στὰ τσαμπιά. Κι' ἄλλα τσαμπιά μαζεμένα ἀπὸ δυὸ τρία μαζί σὲ μιὰ μικρὴ κληματσίδα, πὸν ἀποτελοῦσαν τὶς τσαμπιριές, τὰ κρεμοῦσαν ἀψηλὰ στὸ ταβάνι, γιὰ νὰ τὰ τρῶνε τὸν χειμῶνα. Κι' ὅταν ἔβραζε ὁ μοῦστος, ἔπαιρναν ἀπ' αὐτὸν μιὰν ποσότητα, τὸν ξανάβραζαν κ' ἔβγαζαν τὸ γλυκύτατο πετιμέξι. Ἀπὸ τὸ πετιμέξι πάλι ἔκαμναν μὲ ἰδιαίτερη ἐπεξεργασία τὸν μπουλαμά, ἀνακατώνοντας τσουγένι, καθὼς καὶ μουστοκούλικα, μουσταλευριά, μουστολαμπάδες καὶ διάφορα εἶδη ρετσελιῶν μὲ κολοκύθια, μὲ κιδῶνια, μὲ σταφύλια μὲ ντομάτες καὶ ἄλλα φρούτα ἢ λαχανικά τῆς ἐποχῆς, πὸν τὰ ἔβραζαν μέσα στὸ πετιμέξι. Τὰ ρετσέλια τὰ διατηροῦσαν μέσα σὲ ἰδιαίτερα πηλινα δοχεῖα, τὶς κουμάρες, καὶ τὰ χρησιμοποιοῦσαν ὡς πρόχειρο προσφάγι τὸν χειμῶνα, προσπάντων τὶς δυὸ σαρακοστές, τρώγοντάς τα ἀναγκαστικῶς μὲ τὸ ψαμί, ὅποτε γίνονταν πολὺ γλυκὰ καὶ πηχτά.

Δένδρα. — Μέσα στ' ἀμπέλια τῆς Τσεντῶς εἶταν φυτεμένα καὶ διάφορα δέντρα λ.χ. ἀμυγδαλιές, ἀπιδιές, ἄβυσσινιές, ἄβραμηλιές, ἀσκαμιές, κερρασιές, καρυδιές, κιδωνιές, μηλιές, ξυνομηλιές, ρουμιές, τζιτζιφιές, τζατζαλουδιές, φουντουκιές, ροδακινιές, συκιές κτλ. Τὸ τρύγημα κάθε εἶδους δέντρων ἀποτελοῦσε ἀφορμὴ νὰ βγαίνουν οἱ γυναυκοπαρέες στ' ἀμπέλια. Ἡ ἀρχὴ γίνονταν ἀπὸ τὰ κεράσια, πὸν τὰ τρυγοῦσαν ὁμάδες κοριτσιῶν. Εἶναι ὁμορφο πράμα ἢ κερρασιὰ μὲ ὄρμα κερρασιὰ. Κι' ἀκόμη ὁμορφότερο γίνονταν μὲ τὰ κορίτσια ἐπάνω τῆς. Κι' ἀπὸ τέτιες χαριτωμένες εἰκόνες ἢ ζωγραφιές γεμίζανε κάθε Μάη τ' ἀμπέλια τῆς Τσεντῶς. Ἀπὸ τὰ περισσότερα φρούτα οἱ γυναῖκες ἔκαμναν κάθε ἐποχὴ ἰδιαίτερο γλυκὸ γιὰ κέρασμα.

Τ' ἀμπέλια εἶχαν καὶ ἄλλη ὠφέλεια, πὸν ἔδιναν στοὺς ἀμπελοργοὺς καύσιμη ὕλη γιὰ τὸν χειμῶνα μὲ τὶς κληματσίδες καὶ τὰ κουτούκια τους. Κ' ἐξὸν ἀπ' αὐτὸ πολλοὶ ἀμπελοργοὶ γιὰ οἰκονομία γῆς ἔσπερναν μέσα στ' ἀμπέλια τοὺς διάφορα ὄσπρια, λαχανικά καὶ ὀπωρικά. λ.χ. φασοῦλια, ροβίδια, κολοκύθια, ντομάτες, καρπούζια, καβούνια κλπ.

Κτηνοτροφία. — Ἐξίσου κυρία ἀσχολία τῶν κατοίκων τῆς Τσεντῶς εἶταν ἡ κτηνοτροφία τῶν προβάτων. Ἡ προβατοτροφία ἤμαζε ἢ εὐδοκιμοῦσε σὲ μεγαλύτερο βαθμὸ τὰ παλαιότερα χρόνια, πὸν εἶχε ἀμέτρητα πρό-

βατα ἢ περιφέρεια Τυρολόης καὶ 50 χιλ. πρόβατα ἀνήκανε στοὺς κτηνοτρόφους τῆς Τσεντῶς, ποὺ τὰ ἔτρεφαν σὲ βοσκὲς τῶν γειτονικῶν χωριῶν καὶ τσιφλικιῶν. Ἀργότερα ἢ προβατοτροφία τῆς Τσεντῶς περιορίσθηκε σὲ 12 χιλ. πρόβατα. Μολαταῦτα ἢ Τσεντῶ ἔμεινε τὸ πρῶτο κτηνοτροφικὸ χωριὸ τῆς Α. Θράκης, διότι εἶχε τὰ περισσότερα κεχαγιαλίκια.

Οἱ Τσεντιανοὶ κτηνοτρόφοι ἐκμεταλλεύονταν ποικιλοτρόπως τὰ πρόβατά τους. Ἐπαιρναν τὸ γάλα τους, τὸ κρέας τους, τὸ δέρμα τους καὶ τὸ μαλλί τους. Κι' ἀφοῦ πουλούσανε ὅ,τι τοὺς περισσεύε για νὰ συντηρηθοῦν, χρησιμοποιοῦσαν τὰ ὑπόλοιπα για τὸν ἑαυτό τους καὶ τὰ σπίτια τους. Ἀπὸ τὸ μαλλί ἰδίως ἔκαμναν σαγιάκι για ρούχα καὶ ἄλλα φαντὰ πανιὰ για σκεπάσματα. Ἀπὸ τὸ γάλα ἔβγαζαν βούτυρο, ἔκαμναν γιαγούρτι σκέτο, γιαγούρτι στραγγιστό, τυρί, μυζήθρα, κατίκι κλπ. Ἀπὸ τὸ κρέας ἔκαμναν σιζδρομάδες, παστρουμάδες καὶ σουτζούκια. Καὶ μὲ τὶ προβειές τους ἔκαμναν γοῦνες καὶ τίς μεταχειρίζονταν ὡς πρωτόγονα χαλιὰ στὸ σπίτι για νὰ πατοῦνε ζεστά.

Ἐξὸν ἀπὸ τὰ πρόβατα, ποὺ διατηροῦσαν οἱ κτηνοτρόφοι ἔξω ἀπὸ τὴν Τσεντῶ στὶς γειτονικὲς βοσκὲς, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς κατοίκους ἔτρεφαν ἀγελάδες, κι' ἀκόμη περισσότεροι εἶχαν κατσίκια για τίς ἀνάγκες τῶν οἰκογενειῶν τους. Μέσα στὰ μέρη τῆς Τσεντῶς ἔβοσκε μιὰ ἀγέλη ἀγελάδες καὶ τρία κοπάδια γίδια, ποὺ βγαίνανε πρωὶ καὶ γυρίζανε τὸ βράδυ στὸ χωριό. Ἀρκετοὶ ἔτρεφαν καὶ γουρούνι, ποὺ τὸ ἔσφαζαν τὰ Χριστούγεννα ἔτρωγαν κωπὸ τὸ κρέας του, ἰδανικὴ τροφή για τὸν χειμῶνα καὶ ἀλάτιζαν τὸ πάχος του, τὸ ἀφράτο τὸ λαρδί. Πουλερικά εἶχαν πολλοί.

Κνωίως γεωργία. — Στὴν Τσεντῶ ὑπῆρχαν μεγάλοι καὶ μικροὶ γεωργοὶ δημητριακῶν. Οἱ μεγάλοι γεωργοὶ εἶτανε μονάχα δυὸ ἢ τρεῖς καὶ μεταχειρίζονταν ἀπὸ 6 ζευγάρια βώδια. Ὁ ἀριθμὸς τῶν 6 ζευγαριῶν χρειάζονταν, για νὰ σύρουν τὸ μεγαλάλετρο, μὲ τὸ ὁποῖον ὠργωναν καὶ στέγνωσαν οἱ λάσπες, ἔσκαβαν βαθειὰ τὴ γῆ καὶ ἐτοίμαζαν νιόματα, για νὰ σπείρουν τὸ φθινόπωρο, τὸ σιτάρι. Οἱ μικρότεροι γεωργοί, ποὺ εἶχαν ὀλιγότερα ἀπὸ 6 ζευγάρια βώδια, ἄλλογα ἢ γαιδούρια συνέπρατταν προσωρινά, για νὰ συμπληρώσουν 6 ζευγάρια — καὶ χρησιμοποιοῦσαν μεγαλάλετρο, για νὰ κάμουν τὸ νιόμα τους. Ἐὰν ὁ γεωργὸς δὲν προλάμβανε νὰ κάμη ἀπὸ τὴν ἀνοιξὴ τὸ νιόμα του, δὲν μπορούσε τὸ ἐπόμενο γεωργικὸ ἔτος νὰ σπείρη σιτάρι, καὶ νὰ κάμη τὸν γεωργό.

Οἱ γεωργικὲς ἐργασίες — Ἀρχίζαν ἀμέσως μετὰ τὸ τέλος τοῦ ὀλιωτισμοῦ καὶ δὲν τελείωναν ποτέ. Κι' ὅταν ἀκόμη ἔβρεχε, ὁ γεωργὸς ἔφτανε γεωργικὰ ἐργαλεῖα ἢ διώρθωνε τὰ παλιά. Ἐκθέτω τίς γεωργικὲς ἐργασίες μὲ τὴ σειρά. Ἀπὸ τὰ ἔβγα τοῦ Αὐγούστου ἀλέτριζαν (μποζάριζαν) τὰ χωράφια ποὺ εἶχαν θεωρηθῆ τελευταῖα μὲ τὰ μικρὰ ἀλέτρια, ποὺ ἔσερνε τὸ καθένα ἓνα ζευγάρι βώδια. Τὸ μποζαρισμένο τὸ χωράφι στέκονταν ἓνα διάστημα, ἕως

δου μποζαρισθοῦν καὶ τὰ ἄλλα, καὶ ἅμα ἔβρεχε, καὶ στέγνωσαν οἱ λάσπες ἔριχναν πὸ σπόρο, ἔσπερναν διάφορα σιτηρὰ ἔξδν σιτάρι, τὰ σκεπούσανε μὲ τὰ ἴδια ἀλέτρια. Τὸ σκάψιμο γίνονταν συνήθως τοὺς φθινοπωρινούς μῆνες. Τοὺς πρώτους χειμερινούς μῆνες πού ἐπικρατοῦσε κακοκαιρία, τὰ βώδια ξεκουράζονταν στ' ἀχούρια τους. Τὴν ἀνοιξη καθὼς εἶπαμε γίνονταν τὰ νόματα μὲ τὸ μεγαλάετρο. Κάθε μεγαλάετρο διευθύνονταν ἀπὸ τρία πρόσωπα, τὸν ντιπτοσή, τὸν σαμπαντζή καὶ τὸν κολαγουσσή. Ὁ ντιπτοσής, διείθνε τὸν συρμό, ὁ σαμπαντζής κρατοῦσε τὸ ἀλέτρι καὶ ὁ κολαγουστής χαϊνίτιζε τὰ βώδια.

Θερισμὸς ἀλωνισμὸς. — Τὸ θέρισμα τῶν σπαρτῶν οἱ γεωργοὶ τῆς περιωπῆς τὸ ἀνέθεταν σὲ ταϊφάδες θεριστῶν. Κάθε ταϊφάς εἶχε ἓνα ἀριθμὸ θεριστῶν, πού ἔκοφταν μὲ τὶς κόσες τὰ γεννήματα, ἴσο ἀριθμὸ μπαζαζήδων, πού ἔδεναν τὰ στάχυα σὲ δεμάτια, καὶ ἓνα τουρμπουκατοῦ σὲ τρεῖς θεριστάδες κατόπιν, πού μάζευε τὰ σκορπισμένα στάχυα. Ὁ πρῶτος κόσατζης λέγονταν ντραγομόνης, εἶταν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ταϊφᾶ, καὶ ἀναλάμβανε ἐργολαβικῶς τὴν ἐπιχείρηση τοῦ θερισμοῦ, πού ἔπρεπε σὲ διάστημα μικρότερο ἀπὸ τὸν μῆνα νὰ τὴν τελειώσῃ διότι ἂν ἀργοποροῦσε παραπάνω, κινδύνευαν νὰ παραγίνουν τὰ γεννήματα, ὅποτε τρίβονταν στὸ θέρισμα, καὶ σκόρπιζαν οἱ κόκκοι.— Ἐνόσω θερίζονταν τὰ χωράφια ὁ γεωργὸς ἔβρεχε τὸ μέρος πού προώριζε γι' ἀλώνι, κυλοῦσε ἐπάνω μιὰ μεγάλη κυλινδρική πέτρα ἀπὸ μάρμαρο γιὰ νὰ πετρώσῃ τὸ χῶμα, καὶ μὲ τὸ ἀμάξι κουβαλοῦσε στ' ἀλώνι τὰ θερισμένα γεννήματα καὶ τὰ στοίβαζε σὲ δεματιές.

Συγχρόνως φράσσονταν τὸ μέρος τοῦ ἀλωνιοῦ, ὅπου γίνονταν ὁ ἀλωνισμὸς καὶ στήνονταν τὸ τσαρδάκι. Ἄμα τελείωναν οἱ προκαταρκτικὲς ἐκεῖνες ἐργασίες, ἀρχίζε τὸ ἀλώνισμα ὡς ἔξῃς: Ἔστρωναν καταγῆς ἓνα ποσὸ δεμάτια καὶ γύριζαν ἑπάνω τους οἱ δουκάνες πού τὰ ἔκοφταν μὲ τὶς χαλικόπετρες. Οἱ δουκάνες σύρουνταν ἀπὸ γαϊδούρια, ἄλογα ἢ βώδια. Ἀναλόγως τῆ δυνάμει του ὁ γεωργὸς ἔζεθε μιὰ, δυὸ ἢ τρεῖς δουκάνες. Ἐνόσω διαρκοῦσε τὸ ἀλώνισμα πεντέξῃ φορές τὴν ἡμέρα, γίνονταν τὸ ἀχτάρντισμα, δηλ. σταματοῦσαν οἱ δουκάνες, καὶ οἱ γεωργοὶ μὲ τὰ δουκράνια ἢ μὲ τοὺς γιαμπάδες ἀναποδογύριζαν τὰ γεννήματα τοῦ ἀλωνιοῦ, γιὰ νὰ κοποῦν ὅταν εἶχανε μείνει ἀπὸ κάτω ἄκοπα. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν κόφτονταν ὅλα ὁμοίμορφα καὶ τὸ ἀπόγεμα μάζευαν τὸ ἀλώνισμα σὲ σωρὸ πού λέγονταν τινάζ. Τὸ γέννημα μαζεῦονταν μὲ τὸ σουργκί, πού πηγαινοέρχονταν καμμιά δεκαριά φορές, καὶ ὅτι ἄφινε στὸν δρόμο του τὰ μαζεῦανε μὲ τὰ μικρότερα σουργκιά τὰ χειροκίνητα ἢ πανέρες.

Μόλις φυσοῦσε εὐνοϊκὸς ἄνεμος, λίχνιζαν τὸ τινάζι, δηλ. ἔπαιρναν μὲ τὸ γιαμπὰ ἀπὸ λίγο, τὸ πετούσανε εἰς ἓνα ὀρισιμένο ὕψος στὸν ἀέρα κι' ἔπεφτε τὸ σιτάρι ἀριστερὰ καὶ τὸ ἄχυρο δεξιὰ. Μὲ τὸ σιτάρι σχηματίζονταν τὸ σέτς καὶ μὲ τὸ ἄχυρο ἢ λόντα. Γιὰ τὸ μέτρημα τοῦ σετσιοῦ προσκαλοῦνταν ὁ δε-

κατιστής, πού ἔπαιρνε ἀνάλογο φόρο δεκάτης, καὶ εἶτανε ὑποχρεωμένος ὁ γεωργὸς νὰ τὸν πᾶγη στὴν ἀποθήκη τοῦ ὄσουριτζῆ.— Τὸ σιτάρι προτοῦ μετρηθῆ τὸ δερμόνιζαν, καὶ ξεχώριζαν τὰ κότσαλα. Τελευταῖα, ἀφοῦ ἀλώνιζαν ὅλα τὰ γεννήματα μὲ τὴ σειρά, κουβαλοῦσαν καὶ τὸ ἄχερο στὶς ἀχερῶνες, πού εἶχαν οἱ γεωργοὶ πλάγι στὶς σάγες καὶ στ' ἀχούρια. Τὸ ἄχερο τὸ μετέφεραν μὲ τὶς τσέτες.

Καταστήματα κ' ἐργαλεῖα. — Σάγια, φουῖνος, πηγάδι. Ἀλέτρι, μεγαλάλετρο, νιάματα, κόσα, τουρμόνια, τουρμουκάκια. Ἀμάξι, ζυγός, ντεγύκλα, τρεχοῦλα, ἀρίς, κησίς, μουντρεχοῦλα. Σουργκί, σουργκί μικρὸ ἢ πανέρα, γιαμπάς, δουκράνα, ταράκι, δερμόνι. Δουκάνη, χαλκαμπάρι.

Εἶδη δημητριακῶν. — Σιτάρι, κριτάρι, βρίζα, βρώμη, καπιλτζές, μπουριτζάκι, λαθύρι, φόγι, κουκουνάρι, φασούλια, ροβίθια, ἄλεσμα στὸ μύλο, μπιστάνια, λινάρι.

Ἄλλα ἐπαγγέλματα. — Σιτάρι, κριτάρι, βρίζα, βρώμη, καπιλτζές, λούντανε στὸ μικροεμπόριο καὶ στὶς τέχνες, καὶ αὐτοὶ ἀκόμη εἶταν ἀστογεωργοὶ, διότι δὲν μποροῦσαν νὰ ζήσουν, ἀν δὲν εἶχαν τουλάχιστο ἓνα ἀμπέλι. Οἱ μικροεμπόροι ἦσαν μπακάληδες πραγματευτάδες καὶ κερσετετζῆδες. Περισσότεροι ἦσαν οἱ μπακάληδες, πού εἶχανε στὰ μαγαζιά τους μεγάλη ποικιλία ἀπὸ διάφορα εἶδη. Διότι ἐξὸν ἀπὸ τὰ ἀποικιακὰ καὶ τὰ εἶδη τοῦ κυρίως παντοπωλείου, πουλοῦσανε ποτὰ διάφορα, εἶδη χαρτοπωλείου, μπαχαρικά, τζάμια, σιδερικά, ψιλικά καὶ τὰ πρῶτα φάρμακα. Ὡς ἐκ περισσοῦ χρησιμοποιοῦσαν τ' ἐργαστήριά τους καὶ ὡς καφενεῖα τῶν ἐργατῶν. Γιὰ τοῦτο οἱ μπακάληδες μὲ τοὺς ἄλλους μικροεμπόρους τῆς Τσεντῶς ἐξελίχθησαν ἀρκετὰ οικονομικῶς καὶ ἀπετέλεσαν κάπως ἀνώτερη τάξη μετὰ τοὺς κεχαγιάδες.

Οἱ ἀγορῆς τῶν Τσεντιανῶν γίνονταν ἰδίως ἀπὸ τὴ Σηλυβρία καὶ ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν Πόλη ὠρισμένα εἶδη ἀγόραζαν καὶ ἀπὸ τὴν Τσεντῶ. Στὴ Ραιδεστό καὶ στὴν Ἀδριανούπολη σπανίως τοὺς τύχαινε δρόμος. Στὰ βορεινὰ τῆς Θράκης πῆγαιναν κάποτε ζωάμποροι, καὶ ἀγόραζαν τὰ μπαχάρια, πού τὰ ἔπαιρναν οἱ κεχαγιάδες γιὰ ν' ἀνανεώσουν τὰ κοπάδια τους.

Ἐφερναν καὶ στὴν Τσεντῶ ἀπευθείας διάφορα ἐμπορεύματα πρὸς πώληση. Οἱ λαχανοκηπουροὶ ξώδευαν ἐκεῖ τὰ περισσότερα λαχανικά τους. Ἀπὸ τὰ νησιὰ ἔφερναν λάδια καὶ σαπούνια. Ἀπὸ τὴ Σιτράντζα ἔφερναν οἱ καρβουνάδες κάρβουνα καὶ τὰ ἀντάλλαζαν μὲ σιτάρι ἢ σταφύλια. Ἑβραῖοι πραγματευτάδες γυρίζανε μὲ τὶς πραμάτιες τους φορτωμένοι στοὺς δρόμους. Κακωνάδες ἔφερναν γεωργικὰ ἐργαλεῖα. Οἱ παπαρόντες πουλοῦσανε σκάφες, οἱ χαλκατζῆδες χάλικες καὶ διάφοροι μικροπολιητάδες πουλοῦσανε χαλβᾶ, φροῦτα καὶ ἄλλα πράγματα, εἶδη ὑφασματοπωλείου καὶ ψιλικά.

Οἱ τεχνίτες.— Τῆς Τσεντῶς, εἶτανε ἀμπατζῆδες, βουτσάδες, μερμιπέ-

ρηδες, γουναράδες, κουντουράδες, μυλωνάδες, ναλμπάνηδες, ραφτάδες, σουγιολτζήδες, σιδεράδες, ψωμάδες, χαντζήδες κτλ.

Τὰ μαγαζιά.—Εἶταν ἀμπατζήδικα, βαρελάδικα, μπακάλικα, καφενεῖα, μύλοι, ναλμπάνικα, ραφτάδικα, κουντουράδικα, σιδεράδικα, κιορζκήδικα, φουρνιοί, χάνια κλπ.

Τὸ ἐπικρατέστερον—Νομισματικὸ σύστημα εἶτανε ἡ τούρκικη λίρα, πού ἰσοδυναμοῦσε μὲ 108 γρ. Μαζὶ μὲ τὸ σύστημα τῆς λίρας κυκλοφοροῦσαν ἡ χρυσὴ Ἀγγλίας, τὸ γαλλικὸ παλικὸς ἢ αὐστριακὴ κιομίτσα. Ἐπειδὴ τὰ νομίσματα αὐτὰ εἶτανε χρυσά, κ' ὁ χρυσὸς τοὺς ἀφαιρούτανε συχνά, οἱ συναλλασσόμενοι εἶχανε μιὰ μικρὴ εἰδικὴ ξύλινη ζυγαριά, τὸν θεζνὲ πού ζύγιζαν τὰ χρυσὰ νομίσματα. Ὁ θεζνὲς ἀποτελοῦνταν ἀπὸ 2 ξυλάκια, πού περνοῦσε μέσα ἀπὸ τὸ ἄλλο τὸ ἓνα χιαστί, καὶ εἶχε θέσεις κατὰ σειρὰ κλιμακωτὲς πού σημείωναν τοὺς ἀριθμοὺς 120, 100, 95 καὶ 56 ἀναλόγως τῆς ἀξίας τοῦ κάθε νομίσματος. Ἄν τὸ νόμισμα πού τοποθετοῦνταν σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς ἀνάλογες θέσεις τοῦ θεζνέ, ἔπεφτε ἀμέσως, εἶτανε σωστό. Ἄν δὲν ἔπεφτε εἶτανε λειψό. Ἐπῆρχε καὶ καθ'αυτὸ ζυγαριὰ μικρὰ μὲ δυὸ δισκάκια κρεμαστὰ σὰν τῆς ζυγαριῆς τῶν φαρμακοποιῶν, ὅπου μερικοὶ καταστηματάρχες ξαναζύγιζαν τὶς λειψὲς λίρες, κ' ὅσα κουνιά σιτάρι εἶτανε ἐλαφρότερο τὸ χρυσὸ τὸ νόμισμα ἀπὸ τὸ σωρὸ τόσα γρόσια τοῦ ἔλειπαν, εἶτανε λειψό.

Ἐξὸν ἀπὸ τοὺς ἀμπελουργοὺς, τοὺς κτηνοτρόφους, τοὺς κυρίως γεωργοὺς καὶ τοὺς τεχνίτες, οἱ Τσεντιανοὶ πού δὲν εἶχαν εἰδικὸ ἐπάγγελμα δούλευαν μὲ τὸ μεροκάματο στ' ἀμπέλια τῶν ἄλλων, φυλάγανε πρόβατα μὲ μισθὸ ἢ προσλαμβάνονταν χρονικῶς στὰ γειτονικὰ τσιφλίκια.

Ἀσχολίαι τῶν γυναικῶν.—Τὸ σύστημα πού ἐπικρατεῖ σὲ πολλὰς ἐπαρχίαις νὰ συνεργάζεται ἡ γυναίκα μὲ τὸν ἄντρα τῆς στὶς γεωργικὰς ἐργασίαις, δὲν ὑπῆρχε στὴν Τσεντώ. Ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀποψὶ ἡ Τσεντώ εἶχε ἐξελιχθῆ κοινωνικῶς ἀκολουθώντας τὶς συνήθειαις τῶν μεγάλων κέντρων, καὶ εἶτανε ἢ εἶχε θέσιν ἀνάμεσα χωριοῦ καὶ πόλης. Ἡ ἀπὸ τὴν κατάστασι τοῦ χωριοῦ πῆγαινε νὰ φθάσῃ τὶς συνήθειαις τῶν κέντρων. Ἐκεῖ ἐλάχισταις γυναῖκαις δούλευαν ἔξω. Οἱ περισσότεραις μένανε μῶσα στὸ σπίτι, καὶ ἀσχολοῦνταν μὲ τὶς οἰκιακὰς ἐργασίαις.

Οἱ οἰκιακὰς ἐργασίαις—εἶτανε καθημερινὰς καὶ ἕκτακταις. Καθημερινὰς εἶταν: α') τὸ σκούπισμα, β') τὸ σιάξιμο, γ') τὸ μαγέρεμα ἢ ἔτοιμασία τοῦ τραπέζιοῦ, δ') τὸ πλύσιμο τῶν μαγειρ. σκευῶν, ε') τὸ τραπέζι ζ') τὸ στρώσιμο καὶ η') τὸ ἄρμεγμα.—Ἐκτακταις οἰκ. ἐργασίαις εἶταν. α') τὸ ζύμωμα, β') τὸ πλέξιμο, γ') τὸ κέντημα, δ') τὸ ράψιμο, ε') ἡ πλύσι, ζ') τὸ σφουγγάρισμα, η') ἡ παρασκευὴ βουτύρου καὶ γιανγουρτισῶ, θ') ἡ παρασκευὴ πιττῶν, γλυκυσμάτων καὶ κουραμπιέδων, ι') ἡ παρασκευὴ ζυμαρικῶν καὶ κ') ἡ παρασκευὴ γλυκυσμάτων τοῦ μούστου.

Ζύμωμα. — Τὸ χωριὸ εἶχε μονάχα 10 κοινὸς φούρνους, πὺ ἐψηναν κυρίως σπιτικὰ ψωμιά. Ἐξὸν ἀπ' αὐτοὺς τὰ περισσότερα σπίτια, ζύμωναν κι' ἐψηναν τὸ ψωμὶ σὲ δικoὺς τοὺς φούρνους.

Πλέξιμο. — Ἐπλεχαν μὲ ἐγχώριο μαλλὶ τσουράπια, φανέλλες, πουλόβερ, μάλλινα σόθρακα, χερσόφτια, μπούφλες, μπερδέδες. Μὲ νήματα ἀγοραστὰ δηλ. κλωστής, τριπλόκου, ἡμπροσίμια, μετὰξια ἔπλεχαν κάλπες, κανοσακκοῦλες, ταντέλλες κτλ. Μεταχειρίζονταν γιὰ τὸ πλέξιμο κουβαρίστρες, κουπανάκια, βελόνες, κουρσέδες κτλ.

Κέντημα. — Μὲ μετὰξι καὶ διάφορα νήματα, πὺ ἀγόραζαν ἀπὸ τοὺς πραγματευτάδες κεντούσανε μὲ τὸ χέρι ἢ ἐπάνω στὸ μάγγανο διάφορα ξόμπλια ἐπάνω στὰ μαντήλια, στὰ τσεμπέρια, στὰ γελέκια τῶν ἀντρῶν τὰ σαγιακένια, στοὺς μπερδέδες στὰ μακάτια κτλ.

Ράψιμο. — Τὰ ροῦχα τοὺς οἱ γυναῖκες τὰ ἔρραφταν συνήθως οἱ ἴδιες. Ἐξαιρετικῶς τὰ γιορτερά τὰ ἔρραφταν ράφτρες ἐγχώριες. Μονάχα τὰ νυφικὰ τελευταῖα τὰ ἔρραφταν σὲ πὺδ πεπειραμένες ράφτρες τῆς Σηλυβρίας ἰδίως στὶς ξακουστὲς Σαρόγλαινες. Στὸ ράψιμο χρησιμοποιοῦσαν βελόνια, ψαλλίδια, δαχτυλῆτρες, μικρὲς καὶ μεγάλες μηχανὲς Σίγγερ, πὺ πουλιόντανε μὲ δόσεις ἀπὸ τὴν Ἑταιρία καὶ ξοδεύθησαν πολλές.

Πλύση. — Ἡ περιοδικὴ πλύση γίνονταν ταχτικὰ στὸ σπίτι, δταν μαζεύονταν τὰ ἄπλυτα καὶ τελείωναν οἱ παστρικές ἀλλαξίες. Οἱ φτωχὲς ἔπλυναν οἱ ἴδιες. Στ' ἀρχοντόσπιτα ἔπλυναν πλύστρες γιὰ τὴ μπουγάδα. Γιὰ τὸ στέγνωμα καὶ τὸ σιδέρωμα ἐπιμελοῦνταν οἱ νοικοκυρὲς. Καὶ μιὰ φορὰ τὸν χρόνον γίνονταν καὶ ἡ μεγάλη πλύση στὸ Ρέμα ἢ Τσαντά—Ντερεσί, πὺδ περνοῦσε 15' Α. ἀπὸ τὴν Τσαντώ, καὶ ἐκεῖ οἱ Τσαντιανὲς συνεχίζοντας τὴ συνήθεια τῶν νοικοκυράδων τῆς ἐποχῆς τοῦ Ὀμήρου κουβαλοῦσαν τὰ ροῦχα, τὰ στρώματα καὶ τὰ χρώμια, τὰ ἔπλυναν στὰ τρεχάμενα νερὰ τοῦ ποταμοῦ, τὰ ἄπλωναν ἀραδιαστὰ ἐπάνω στὶς χορταριασμένες ὄχθες καὶ στὶς πέριξ βουρλιές, γιὰ νὰ στεγνώσουν, καὶ μὲ τὸ ἄμαξι τὰ γυρίζανε τὸ βράδν στὸ χωριό. Ἐκεῖ τὴν ἴδια μέρα ἔπλυναν καὶ σιτάρι στὸ Ρέμα γιὰ νὰ τὸ ἀπαλλάξουν ἀπὸ τὰ χρώματα καὶ τὰ διάφορα ξένα στοιχεῖα. Γιὰ τὶς πλύσεις μεταχειρίζονταν συνηθισμένο σαποῦνι, καθὼς κι' ἐγχώριο, πὺδ ἔκαμναν ἀπὸ τὴν πληωρή. Τὰ ροῦχα τὰ ἔβαζαν μέσα σὲ κάτι μεγάλες σκάφες, πὺδ τὶς πουλούσανε Τσιγγάνες, οἱ Παπαρόντες. Μὲ τὸ πλυμένο σιτάρι ἔκαμναν ὠραῖα ζυμαρικά. Ἐψηναν κι' ἄσπρο ψωμὶ μοσκοβολιστό, ἄσπρο καὶ ροδοκόκκινο.

Σφουγγάρισμα. — Τὸ σφουγγάρισμα εἶταν τὸ γενικὸ καθάρισμα τοῦ σπιτιοῦ, πὺδ πάστρευαν τὰ πατώματα, τὰ ντολάπια, τὰ κάγκελα καὶ τὶς σκάλες. Ἐτριβαν τὰ σανίδια μὲ τὴ βούρτσα καὶ τὰ ξέπλυναν μὲ πολὺ νερό. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο ξελέκιαζαν τὰ περβάζια, τὰ κάγκελα τὶς κλεβανές, τὶς ράφες, τὰ παραγώνια κτλ. Συνήθως τὸ σφουγγάρισμα συνοδεύονταν μὲ τὸ χρί-

σιμο τῶν τοίχων καὶ τὸ πάστρεμα τῶν τζαμιῶν. Τὸ σφουγγάρισμα γίνονταν στὴν ἀρχὴ καὶ στὸ τέλος τοῦ χειμῶνα, τ' Ἀθηνασιοῦ τὸ καλοκαιρινό, καθὼς καὶ στὶς παραμονὲς τῶν μεγάλων καὶ ὀνομαστικῶν ἐορτῶν τῆς οἰκογενείας.

Φάσιμο. — Ἡ ἐπεξεργασία τῶν μαλλιῶν εἶταν ἡ πρώτη ἀσχολία τῶν γυναικῶν καὶ τῆς Τσεντῶς ὅπου κάπου σήμαινε δουλεύω μαλλιά, ὅπως τὸ τρώγω σημαίνει τρώγω καὶ γευματίζω. Τὸ φάσιμο εἶταν ἐργασία πολυσύνθετη. Πρῶτα ἐπλυναν τὰ μαλλιά καὶ τὰ ἔξαιναν. Ἐπειτα νὰ λανάρυζαν, γιὰ νὰ ξεχωρίσουν τὰ κροκόδια, ἔβγαζαν τὸ νῆμα, καὶ τὸ μαζεύανε ἀπὸ τὴ ρόκα στὸ ἀδράχτι. Τὸ δούλευαν κατόπι στὴν ἀνέμη καὶ στὸ ροδάνι, τὸ ξαναμαζεύανε στὰ γλυτήρια, τὸ μούσκειαν στὸ νερό, τὸ διάζουνταν στοὺς τοίχους τῆς αὐλῆς, καὶ τελευταία ἔφαιναν στὸν ἀργαλειὸ σαγιακι καὶ ἄλλα ἐγκώρια ὑφύσματα ἐμπορεύματα. — Ἐξάλλου, οἱ γυναῖκες ἀγόραζαν ἀπὸ τοὺς πρῶτα τευτὰδες φελεμένοι καὶ ἄλλα νήματα, τὰ ἔφαιναν κ' ἐκεῖνα σὲ διαφόρους συνδυασμούς, καὶ ἀπὸ τὰ πανιὰ πού ἔβγαζαν ἔκαμναν σκεπάσματα γιὰ τὰ μιντέρια, σιλτέδες γιὰ μακάτια, πονκάμισα ἀντρικά, τσιούννες γιὰ τὸν ἑαυτό τους, μπόγους, τραπεζομάντηλα, πετσέτες, μεσιόλες, σκαπάσματα στὶς μαξιλάρες κτλ.

Παρασκευὴ βουτύρου κλπ. — Μάζευαν τὸ γάλα πολλῶν ἡμερῶν στὸ ντουμπέκι, ἕναν κάδο ὑψηλὸ καὶ στενὸ, χτυπούσανε τὸ γάλα μ' ἕνα ξύλο ποὺ εἶχε στὸ κάτω ἄκρο του ἕνα στρογγυλὸ ὄγκο, καὶ ἀφαιροῦσαν τὸ βούτυρο, ποὺ παρουσιάζονταν στὴν ἐπιφάνεια τοῦ γαλατιοῦ. — Γιαγούρτι ἔκαμναν καθ' ἡμερινῶς ἀπὸ ἀγελαδινὸ ἢ κατσικῆσιο γάλα καὶ ὅσες εἶχαν περισσό, τὸ πουλούσανε 20 παράδες τὴν μισοκάδικη τὴν κοῦπα. Ἄμα ἀφαιρούσανε τὸ βούτυρο, ἔμινσκε τὸ ἀριάνι, ποὺ πίνονταν μὲ νοστιμάδα.

Παρασκευὴ ποτιῶν, κουραμπιέδων καὶ διαφόρων γλυκυσμάτων. Πίττες ἔκαμναν συνήθως τ' Ἀθνασιεῖο, τὴν Ἀποκριά, τ' Ἀθνασιάντα στὶς 9 τοῦ Μ. καὶ ἀναλόγως τὴν ἐποχὴ εἶταν σπανακόπιττες, κολοκυνδόπιττες, ρετσελόπιττες στὴν ἐποχὴ κάθε λαχανικοῦ ἢ ὀπωρικῶν. Σκέτες πίττες ἔκαμναν τὰ σπίτια πού ζύμωναν σὲ κάθε ζυμωσιά, ὅσakis θὰ ἔβγαине ἀργὰ τὸ ψωμί. Κουραμπιέδες, λουλούδια καὶ κοιλούρια ἔκαμναν, ὅταν θὰ εἶχανε βίζιτα. Τὸ σαραντάμερο ἔφηναν μαρμαοίτες στὸ σάτσι, καὶ τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων λουκουμάδες φουσκωτὲς μὲ τὸ σαμόλαδο. Τῆς Ἀγ. Βαρβάρας ἔβραζαν σιτάρι μὲ σταπίδες καὶ ἔκαμναν κολυθόζουμο τ' Ἀγιαβάρα.

Παρασκευὴ ζυμαρικῶν. — Γίνονταν κάθε χρόνο ταχτικά τὸ καλοκαίρι. Εἶτανε διάφορα φύλλα ἢ ἀρκάδες, φύλλα σαρακοσιανά, τραχανὰς γλυκός, τραχανὰς ξινός, κουσκοῦσι, τριφτή. Ἐξὸν ἀπ' αὐτὰ ἔτριβαν σιτάρι, κ' ἔκαμναν μπλιγούρι. Ὁ τραχανὰς χρησίμευε γιὰ σούπα τὸ πρῶτὸ τὸν χειμῶνα. Τ' ἄλλα τρώγονταν ὡς πιάφι, πάντοτε ὅμως καὶ ὅλα μὲ τὸ ψωμί κατὰ γενικὴ ἀπαιτήση τῶν μητέρων γιὰ οἰκονομία φαγητοῦ. Τὰ ζυμαρικά γί-

νονταν με ιδιαίτερο τρόπο τὸ καθένα, καὶ ὅταν χρησιμοποιούσανε πλυμένο σιτάρι, γίνονταν ἄσπρα καὶ νόστιμα. Ἄμα γίνονταν, λιάζονταν πρῶτα στὸν ἥλιο, λιγοψήγουνταν κατόπι στὸ φούρνο γιὰ νὰ μὴ μουχλιάσουν, καὶ διατηροῦνταν μέσα σὲ καθαροὺς τενεκέδες τοῦ γκαζιοῦ.

Παρασκευὴ γλυκισμάτων τοῦ μούστου. — Ἀπὸ τὸν μούστο οἱ γυναῖκες ἔδωζαν τὸ πετιμέζι κατόπι ἀπὸ συμπληρωματικὸ βράσιμα. Μ' αὐτὸ ἔκαμναν διάφορα ρετσέλια.

Μαγέρεμα. — Στὴν Τσεντῶ εἶχαν ἔτοιμα φαγιὰ ἀρκετά. Σουτζούκια, καβουριάδες, παστρουιάδες, αὐγά, ζυμαρικά, τουρσές, ρετσέλια, γιαγούρτι, τυρί, κτλ. Ἐπειτα διατηρούσανε γιὰ τὸν χειμῶνα διάφορα ξερὰ φρούτα π. χ. σταπίδες, ἀμύγδαλα, καρύδια, κυδῶνια, καρπούζια, καβούνια κ.ἄ. Ἀπὸ τὰ φαγητὰ τὰ ἔτοιμα τοῦ σπιτιοῦ ἄλλα τρώγονταν ὁμέσως καθὼς εἶταν καὶ ἄλλα ἀφοῦ ζεσταίνονταν σκέτα ἢ μὲ λίγο βούτυρο. Ἡ μαγειρικὴ εἶταν σχετικῶς προοδευμένη καὶ σύνθετη. Μαγέρευαν κρέατα παχιά καὶ διάφορα ψάρια, λαγὸ, κυνήγια, καὶ σαρκοστιανὰ μὲ μπόλιχο λάδι. Ἀπὸ τὰ ὄσπρια συνηθίζονταν πλιότερο τὰ φασούλια, τὰ κουκιά καὶ τὸ λαθίρι.

Κατοικίες, ἐπιπλα, ρούχα, φορεσιὲς ἀνδρῶν, καὶ γυναικῶν.

Ἡ Τσεντῶ εἶχε κάπου 800 σπίτια, κτισμένα πυκνά, πρῶτα ποῦ δὲν περιέμενε ν' ἀκούση κανεὶς γιὰ χωριό. Ἐξαιτίας τῆς στενότητος τοῦ χώρου τὰ σπίτια εἶτανε στρωμαγμένα, τὸ ἓνα σφιχτὰ δίπλα στὸ ἄλλο, καὶ τὰ περισσότερα δὲν εἶχανε μῆτε αὐλὴ μῆτε μπαξέ. Μάλιστα τὰ τελευταῖα χρόνια, ποῦ περίσσευε ὁ πληθυσμὸς χωρὶς ν' αὐξάνη ἀναλόγως ἡ γῆ, ἀντὶ νὰ κτίξουν καινούργια σπίτια, τὰ παιδιὰ μισοχώριζαν τὰ πατρικὰ σπίτια καὶ τὰ μετεσκεύαζαν σὲ ξεχωριστὲς κατοικίες.

Κάθε σπίτι ὅμως τοῦ χωριοῦ ἀσχέτως πρὸς τὸ μέγεθός του εἶτανε κάτι παραπάνω ἀπὸ τὰ σπίτια τῶν κέντρων. Μέσα στὴν πόλη σπίτι εἶναι τὸ οἶκημα, ὅπου κατοικεῖ μιὰ οικογένεια, καὶ ἡ ἀξία του κρίνεται ἀπὸ τὴν εὐρυχωρία καὶ τὶς εὐκολίες ποῦ παρέχει. Γιὰ τοῦτο συχνὰ ἀλλάζει κανεὶς σπίτι ἀναλόγως τὴν οικονομικὴ του ἀντοχή. Ἀλλὰ στὴν ἐπαρχία, ὅπου ὁ καθένας εἶχε τὸ σπίτι του, αὐτὸ μεταβιβάζονταν ἀπὸ πατέρα σὲ υἱό, καὶ προκαλοῦσε διάφορες ἀναμνήσεις. Ἐκεῖ μέσα ἤξαιρε κανεὶς ποῦ τὸν γέννησε ἡ μάνα του, ποῦ πέθανε ὁ πατέρας του, καὶ ποῦ ἔπαιζε στὰ παιδικὰ του χρόνια. Γιὰ τοῦτο εἶχε κάπια ἱερότητα τὸ σπίτι. Θεωροῦνταν σὰν κάτι ἔμψυχο, ποῦ ἀκουγε τὶς χαρὲς καὶ τὰ βογγητὰ μας, καὶ ξεχώριζαν γι' αὐτὸ ιδιαίτερο κομμάτι ἀπὸ τὴν βασιλόπιττα γιὰ τὸ σπίτι τὴν βραδυὰ τῆς πρωτοχρονιάτικης παραμονῆς.

Τὰ σπίτια εἶτανε ἰσόγεια, μονόροφα καὶ δύοροφα. Τὰ μονόροφα καὶ τὰ

δυόροφα δὲν εἶχανε ἰσόγειες κάμαρες, ἴσως διότι φοβούντανε τὴν ὑγρασία τῆς γῆς. Φυσικὰ δὲν εἶχανε καθόλου ὑπόγειες κάμαρες. Στὴν αὐλή, ὅπου ὑπῆρχε, βρῖσκονταν συνήθως τὸ πηγάδι. Τὸ ἰσόγειο διαμέρισμα εἶτανε μαγαζί, δηλ. ἀποθήκη, ποὺ περιεῖχε τίνες, βαρέλια, πολήμνια, σκάφες, ψάθες, κοῦφες, κουβάδες, σούρλους, λαγήνες, σεντοῦκες, ντουμπέκια κί' ἄλλα πράματα.

Ἐπάνω. — Στὸ κυρίως σπίτι, κ' ἔχω ὑπόψη στὴν περιγραφή μου σπιτι ἀνθρώπων τῆς καλῆς σειρᾶς, ἅμα ἔμπαινε κανένας ἀπὸ τὴν καλὴ τὴν πόρτα, ἔβλεπε πρώτα πίσω ἀπ' τὴν πόρτα ἓνα σιδερένιο κόλι, ποὺ τὴ στήριζε τὴ νύχτα, καὶ στὸν τοῖχο ὅπου ἄρχιζε ἢ σκάλα ἓνα λεοντάρι ζωγραφισμένο. Τὴ σκάλα ἀνέβαιναν, ἀφοῦ ἄφιναν κάτω τὰ παπούτσια τους, καὶ φορούσανε παντόφλες. Κί' ὅταν ὅμως δὲν ὑπῆρχαν γιὰ ὄλους παντόφλες, οἱ κάλτσες δὲν λέρωναν, διότι στὶς σκάλες καὶ στὶς σάλες εἶτανε στρωμένοι δρόμοι ἀπὸ καναθάτσο ἢ κάτι φαντὸ καὶ μέσα στὶς κάμαρες ψάθες καὶ χράμια. Οἱ ψάθες εἶτανε συνήθως πλεγμένες ἀπὸ τὸ σάξι, ποὺ φύτρωνε στὶς ρηματιές, καὶ πουλιούντανε ἔτοιμες ὑπῆρχαν ὅμως καὶ ψάθες πολυτελείας ποὺ πλέχονταν μὲ λεπτότερα χόρτα, τὶς βουρλιές, μέσα στὶς κάμαρες, ὅπου θὰ στρώνονταν. Τὰ χράμια δηλ. τὰ χαλιά εἶτανε σπιτικά. Ἐπάνω ἀπὸ τὴ σκάλα εἶτανε ἢ κλεβανή, εἶδος τραπέζι καρφωτό, ὅπου ἔμεινε συνήθως ὁ δίσκος τοῦ γλυκοῦ, τὸ θυμιατὸ καὶ τέτια πράματα. Ἐκεῖ κάπου ὑψηλὰ εἶταν τὸ εἰκονοστάσι μὲ τὴν καντήλα ἔμπρὸς τοῦ κρεμαστή μέσα σ' ἓνα φανάρι συνήθως, καμωμένο ἀπὸ τὸν τενεκετζῆ. Τὸ εἰκονοστάσι εἶχε ἓνα κύριο καὶ μερικὰ μικρότερα εἰκονίσματα, βάγια καὶ χόρτα τῆς ἐκκλησίας, καθὼς καὶ δυοτρί, κόκκινα αὐγὰ ἀπ' ἐκεῖνα ποὺ κρατοῦσαν κάθε Μεγάλῃ Πέμπτῃ καὶ ἀπ' ἐκεῖνα ποὺ κρατοῦσαν κάθε Πάσχα. Στὰ παλιὰ τὰ χρόνια ἐπάνω ἀπὸ τὴ σκάλα ὑπῆρχε καπάκι, ποὺ ἔκλεινε τὴ νύχτα, γιὰ νὰ προφυλάγῃ τὸ ἐπάνω πάτωμα, δηλ. ἢ καταπακτὴ τῶν ἀρχαίων, ποὺ διατηρεῖται ἀκόμη στὰ σπιτία τῶν Ποιμένων στὰ ὄρεινά τῆς Ξάνθης. Στους διαδρόμους καὶ στὰ δωμάτια ὑπῆρχαν σεντούκια καὶ ντολάπια κινητὰ ἢ μέσα στοὺς τοίχους, ὅπου ἔβαζαν ροῦχα καὶ στρώματα. Στὶς γωνίες τῶν ντολαπιῶν εἶταν οἱ μπεντενέδες, μικρὲς θῆκες γι' ἀνάλογα πράματα. Ἄν τὸ σπίτι εἶχε πολλὲς κάμαρες, ἢ καθημερινὴ ὅπου διημέρευαν οἱ οἰκεῖοι, εἶχε τὴ γωνιά, ντολάπι γιὰ τὰ χράμια, σελτέδες μεταχειρισμένους, μιντέρια μὲ τριμμένα μακάτια ράφι ἀπάνω ἀπὸ τὴ γωνιά καὶ καρφιὰ μὲ μπρούτζινα κεφάλια στὸν τοῖχο, γιὰ νὰ κρεμοῦνε τὰ πρόχειρα ροῦχα. Γωνιὲς λέγονταν τὰ τζάκια μὲ τὰ παραγώνια πλάγι, τὴ σιδερένια καμῆλα μέσα καὶ σὲ μιὰ γωνιά κτιστὴ χωματένια φουφού. Στὰ τελ. χρόνια οἱ γωνιὲς μετατρέπονταν σὲ ντολάπα καὶ ἀντικαταστήνονταν μὲ σόμπες. Σ' ἄλλες κάμαρες κοιμούντανε τὴ νύχτα κί' ὅταν τὸ σπίτι εἶταν ἐπάνω στὸν δρόμο καὶ εἶχε κάμαρες ἀντίκρου σὲ καταστήματα ἢ εἶχε κά-

μαρες ἀπέναντι σὲ μαγαζιά, ἔβαζαν καφάσια στὰ παράθυρα.— Στὴν καλύτερη κάμαρη, ποὺ χρησίμευε γιὰ ὑποδοχὴ ἔβαζαν τὸ μπακηρένιο τὸ μαγκιάλι τὸ ἀψηλό, τὸ μπορὸ μὲ τὸ μαρμαρένιο τὸ σέπασμα μὲ τὸν καθρέφτη, τὶς καλὲς καρέκλες τοῦ σπιτιοῦ, τὰ κεντημένα τὰ μακάτια τὰ καινούργια τὰ χρᾶμα καὶ στοὺς τοίχους διάφορες εἰκόνες μὲ χειροτεχνήματα ἢ φωτογραφίες στὶς κορνίζες μὲ ἐργόχειρα γύρω. Σὲ μερικὰ σπίτια εἶχαν οἱ κάμαρες κοιλώματα ποὺ τὰ ἔλεγαν χιβάδες καὶ οἱ τοῖχοι στολίζονταν μὲ ζωγραφιές.

Διάφορα διαμερίσματα. — Ἐξὸν ἀπ' αὐτὰ τὰ μεγάλα σπίτια εἶχανε κι' ἄλλα διαμερίσματα λ.χ. α') τὰ κελλάρια, ὅπου ἔβαζαν τὶς κουμάρες μὲ τὰ ρετσέλια, τὰ τουλούμια τὸ τυρί, τοὺς σοφράδες, ποὺ ἔκαμναν φύλλα—τιμόδες κι' ἄλλα πράγματα ποὺ δὲν τὰ μεταχειρίζονταν καθημερινῶς, β') τὰ κίόσκια, ὑψηλότερα διαμερίσματα ἀνάμεσα στὶς κάμαρες, ὅπου κάθονταν τὸ καλοκαίρι., γ') τὰ τζαμεκιούνια, ἦτοι τοὺς χώρους, ποὺ ἔμνισκαν ἀνάμεσα στὶς κάμαρες, καὶ τοὺς μετέτρεπαν σὲ κάμαρες χειμερινές μὲ τζαμῆνια πόρτα καὶ πρόσοψη. Ἐπάνω στὴ στέγη ἀνέβαιναν ἀπὸ ἰδιαίτερη εἴσοδο. Τὰ παιδιά ἔπιαναν ἀπ' ἐκεῖ τὰ καργοπούλια. Ἐξω στὴ στέγη τῶν ἀψηλῶν σπιτιῶν εἶχανε οἱ λέδες φωλιά, δ') τὰ ἀποχωρητήρια, ποὺ λέγονταν κοινῶς πλαγήσια καὶ στὴν ἀνώτερη τάξη ἀναγκαῖα. Μπροστὰ σ' αὐτὰ στὸ ἴδιο διαμερίσμα συνήθως εἶχαν τὸ μουσλούκι, ε') τὰ μαγερεῖα ποὺ εἶχανε μέσα τὶς πιατοθήκες, τὶς χουλιανοθήκες τὶς σκάλες καὶ πλάγι στὸ μαγερεῖο ζ') τοὺς φούρνους, η') τ' ἀμπάρια, ποὺ ἔβαζαν τὰ σιτηρὰ καὶ τὰ ὄσπρια καὶ θ') οἱ θέσεις γιὰ τὰ ξύλα καὶ τὰ κάρβουνα.

Σκευή, ἔπιπλα κτλ. — Ὅπου εἶχανε φούρνο, διατηρούσανε σφούγγια, πινακωτές, σκάφη, κόσκια, φουρνέφτη, ξυστήρες, κ' ἓνα ξύλο, γιὰ ν' ἀνακατώνουν τὴ φωτιά.— Στὰ μαγερεῖα εἶχανε τετζερέδες σαχάνια, πιάτα, γουδιὰ, σινιά, χουλιάρια, μαχαίρια, περούνια, ξύστρες, τρυπητά, τσεσβέδες, τσάσκες, κοῦπες, χουλιάρες, ταβάδες, κουβάδες, δίσκους, ποτήρια, μασιές, τηγάνια, πιατάκια, πυροστιές, σούρλη, λαγγήνες, μαστραπάδες, κουμάρες, κουμάρια σκάφες κτλ. — Σὲ ἄλλα μέρη εἶχανε φυλλόβεργες, σφραγιστό, σαμντούνια, ταψιά, ναργκελέδες, ξεφραχηστήρια, μπαλτᾶ, κασμὰ σκεπάρνι, βιδολόγο κτλ. Ἀριὰ καὶ ποῦ ἔβλεπες καὶ κανένα βιβλίο τοῦ παλιοῦ καιροῦ.

Ἐνδυμασίες τῶν ἀνδρῶν. — Ὡς πρὸς τὸ ντύσιμο, τὴν περιβολὴ τὰ περισσότερα ἢ ὅλα σχεδὸν τὰ ροῦχα ἐσώρρουχα κ' ἐξώρρουχα κατασκευάζονταν στὸν τόπο.

Ποτούρια. — Ἐως τὰ τελευταῖα χρόνια τὸ καθαυτὸ συνηθισμένο σύστημα ἐνδυμασίας εἶταν τοῦ ποτουριοῦ, ποὺ τὸ μεταχειρίζονταν ὄλοι, κτηνοτρόφοι, γεωργοί, κ' ἐπαγγελματίες ὅπου κι' ἂν ἀσχοῦσαν τὸ ἐπάγγελμά τους μέσα κ' ἔξω ἀπ' τὸ χωριό. Τὸ ποτούρι, πιθανῶς βουλγαρικῆς καταγωγῆς, γίνονταν ἀπὸ ἐγχώριο σαγιάκι χρώματος ἀνοιχτοῦ ἢ βαθύτερου καφέ.

Είτανε φαρδί γύρω στὰ σκέλια, ἐφάρμοζε στοὺ κορμὶ κάτω ἀπ' τὰ γόνατα, καὶ συρράπτιονταν μὲ νῆμα χοντρό, πού τὸ ἔλεγαν γαϊτάνι. Τὸ ποτούρι τῆς πολυτελείας εἶχε διπλὸ καὶ τρίδιπλο γαϊτάνι, πού σκέπαζε τὶς ραφές καὶ εὐπρέπιζε πολὺ τὸ ροῦχο.

Τὸ σαγιάκι τοῦ ποτουριοῦ κατασκευάζονταν ἀπὸ πρόθειο μαλλὶ τοῦ τόπου, πού τὸ δούλευαν πολὺν καιρὸ, καθὼς περιγράψαμε παραπάνω, οἱ γυναῖκες τὸ ἔφαιναν στὸν ἀργαλειό, κι' ἅμα τελείωνε τὸ πανέτο παραδίνανε σ' ἕναν ἀπ' τοὺς ντολαπτοῦδες, πού ἤρχονταν ἀπὸ τὴ Σπράντζα γιὰ νὰ τὸ περάσῃ ἀπὸ τὸ ντολάπι του, γιὰ νὰ πυκνώσῃ τὸ φάσιμό του, καὶ νὰ σφιξῇ. —Τὸ κοστοῦμι τὸ ἔροραφε ἰδιαιτέρος ράφτης ὁ ἀμπατζῆς ἐνῶ τὰ συνηθισμένα φράγκικα ροῦχα, τὰ τζόβενα, τὰ ἔκαμε ὁ φραγκορράφτης, πού λέγονταν ἀπὸ παρετυμολογία φραγκορράφτης. Τὸ ποτουρικὸ κοστοῦμι περιελάμβανε τὸ κυρίως ποτούρι κάτω, δηλ. τὸ παντελόνι τοῦ κοστοουμοῦ, κ' ἐπάνω τὸ ἀντερί, δηλ. τὸ γελέκι, τὸν ἀμπὰ καὶ τὸν καπλάμα. Τὸ γελέκι ἀντικατάστηνε τὸ δικό μας τὸ πουκάμισο, γίνονταν ἀπὸ πανὶ ἀγοραστὸ καὶ κοῦμπανε μὲ στρογγυλὰ κομμάτια ἀπὸ γαϊτάνι. Τὸ γελέκι εἶτανε ἀπὸ σαγιάκι, καὶ εἶχε μακρὰ μανίκια ἕως τὸν καρπὸ. Ὁ ἀμπὰς ἐπίσης σαγιακένιος παρίστανε τὸ δικό μας τὸ σαγιάκι, χωρὶς νὰ κομπώνῃ ἔμπρός, καὶ ὁ χειμωνιάτικος εἶτανε γουναμένος. Οἱ εὐπορώτεροι φοροῦσαν τὸν χειμῶνα καὶ τὸν γουναμένο τὸν καπλάμα, γιὰ παλτὸ καὶ γοῦνα μαζί, ἀπὸ σαγιάκι ἐννοεῖται, μὲ φαρδὺ γιακὰ καὶ κολάνι στὴ μέση. Ὅταν ὅμως εἶτανε στὴ δουλειὰ τὸν χειμῶνα, φοροῦσαν σκέτες γοῦνες, δηλ. τὴν προθιά μὲ τὸ μαλλὶ τῆς, μετασκευασμένο σὲ ἀπλὸ καὶ πρωτόγονο ροῦχο ἀγροτικὸ, προφανῶς σὰν τοῦ ὁμηρικῶν Εὐμαίου.

Τὸ ποτούρι τῶν κεχαγιάδων καὶ ἄλλων φιλόκαλων Τσεντιανῶν εἶταν φανταχτερὸ καὶ πρεπούμενο ροῦχο, καὶ ὅταν μάλιστα τὸ ἐπετύχαινε ὁ τεχνίτης, φαίνονταν πρὸ μεγαλόσωμος καὶ λεβέντης ἐκεῖνος πού τὸ φοροῦσε, διότι σὲ κάθε ραφῇ εἶχε γαϊτάνι φαρδὺ καὶ ἀπὸ πίσω του σάλεινε σέλλα φουντωτὴ ἀπὸ ἄφθονο σαγιάκι, πού τὸ ἄφιναν ἐπίτηδες νὰ φουσκῶνῃ περίσσιο, καὶ μάζευε συμμετρικὸ. Ἀνάλογο φάρδος μὲ τὸ ποτούρι εἶχε καὶ τὸ σάβρακό του, γιὰ νὰ κρατῇ τὸ ποτούρι φουσκωτὸ ἀπὸ πίσω. Ἐπίσης ξεχώριζε καὶ ὁ ἀμπὰς τῶν πλουσίων ὡς πρὸς τὸ γοῦναμα, τὰ γαϊτάνια καὶ τὴν ἐπιτυχία ἢ τὴν τέχνη τοῦ ραψίματος. Μάλιστα τὸ γιορτερὸ ἀντερί καὶ τὸ γελέκι τῶν νέων εἶτανε στολισμένα στὶς πλευρὲς καὶ στὴ ράχη μὲ ξόμπλια χρωματιστὰ κεντημένα ἀπὸ ἀδερφές κι' ἀρθωνιαστικές.

Οἱ ποτουράτοι ἄντρες φοροῦσαν φέσι μέσα στοὺ χωριό, καὶ μαῦρο σάλι τυλιγμένο στοὺ κεφαλί τους, ὅταν θγαίνανε γιὰ δουλειὰ στὴν ἐξοχὴ. Μερικοὶ ἡλικιωμένοι κεχαγιάδες ἔκαμναν σαρίκι μὲ τὸ σάλι τους γύρω στοὺ φέσι φουσκωτὸ ἢ καὶ λεπτότερο μὲ μαῦρο μαντήλι εἰδικό. Ἀπὸ τὸ χροῶμα τοῦ σαλιῶ

καταλάβαινε κανείς από πού ήταν εκείνος που το φορούσε. Π. χ. οι Φαναριώτες φορούσανε άσπρα σάλια, και στα περίχωρα της Βίζας κόκκινα βαδιά. Στη μέση οι Τσεντιανοί φορούσανε κόκκινο φαρδύ ζουνάρι, που το γύριζαν κάμποσες φορές δλόγυρα, και μέσα στις πτυχές του έβαζαν το μαντήλι τους, το κομπολόγι και την καπνοσακκοῦλα. Στα πόδια φορούσανε κάλτσες, όταν κάθονταν μέσα στο χωριό, κ' άσπρα ποδοπάνια μάλλινα, όταν έβαζαν τσαρούχια, για να πάνε στη δουλειά. Στο δρόμο γύριζαν με τις κουντούρες, σκέτα μποτίνια κοντά, χωρίς ραφές και λουριά, που τα έκαμνε ο κουντουράς. Στην Τσεντώ ὑπήρχαν 3 κουντουράδες, που έκαμναν και γυναικεία παπούτσια.

Τὰ έσώρρουχα του ποτουριού έξον από το σώθρακο είναι το έσωτερικό πουκάμισο το κατάσαρκο, ή φανέλλα και το έξωτερικό πουκάμισο το πουκαμισάκι, δηλαδή το δικό μας το πουκάμισο, που είχε άρχίσει στα τελευταία χρόνια ν' αντικαταστήνη το γελέκι του ποτουριού. Και τα έσώρρουχα είναι έγχωρίου κατασκευής. Η φανέλλα γίνονταν από έγχώριο μαλλί. Το σώθρακο με το έξωτερικό πουκάμισο από αμερικάνικο ή κάμποτο και το πουκαμισάκι από λιγό αγοραστό.— Απαραίτητο συμπλήρωμα της ποτουρικῆς κοκετιᾶς είναι οι ξομπλιαστές κάλτσες, που τις έπλεχαν τα κορίτσια με διάφορους συνδυασμούς χρωμάτων, οι μάλλινες τσουράπες για τον χειμώνα, μεγάλες κάλτσες δηλ. που φορούσαν επάνω από τις λινές, καθώς και τα χειμωνιάτικα τα χερόφτια, τ' άψηλά ποδήματα με τις γκέτες επάνω από τα γόνατα, και οι καπνοσακκοῦλες που ψιλοδουλεύονταν με λούσο και τέχνη, και χρησιμοποιεuan ως ρήξιμο, δηλ. δώρο στις χαρές.

Τζόβενα. — Έπειδή τα ποτούρια είναι πολυδάπανα και δύσχρηστα, λιγότευαν με τον καιρό, και αντικαταστήνονταν με τα τζόβενα, τα συνηθισμένα φράγκικα ρούχα. Τελευταία φόρεσαν τζόβενα και μερικοί κεχαγιάδες για να είναι πιο παρουσιάσιμοι στα κέντρα και στην Πόλη, όπου πήγαιναν συχνά. Έτσι και το καμαρωτό το ποτουριού είχανε την δόξα του.— Τα τζόβενα είναι το ευρωπαϊκό το κοστοῦμι, που δέν το έρραφταν πολύ κομψοί οι ραφτάδες της Τσεντῶς. Το τζόβενο το σώθρακο είναι φυσικά επίσης στενό και κατέβαινε έως κάτω από τον άστράγαλο, όπου είναι τα λουριά. Τον χειμώνα φορούσανε σαγιακένια τζόβενα. Κι' είχανε τα ίδια έσώρρουχα, δηλ. το σώθρακο, το πουκάμισο, τη φανέλλα και το πουκαμισάκι.

Τῶν παιδιῶν. — Τα παιδιά συνηθως είναι ντυμένα βαρυσά. Φορούσανε μέσα ιδίως τον χειμώνα πουκάμισο, γελεκάκι, φανέλλα, πουκαμισάκι και σώθρακο, που δένονταν κάτω από τα γόνατα. Απ' έξω φορούσανε γελέκι, ζακέτο, κάποτε μεγαλύτερο γελέκι σαγιακένιο με τα μανίκια, παλτό επίσης σαγιακένιο και παντελόνι, που κατέβαινε λίγο κάτω από τα γόνατα. Στα πόδια φορούσανε κουντούρια σαν τους μεγάλους και στο κεφάλι τίποτε.

Τῶν γυναικῶν. — Στὴν περασμένη γενεὰ οἱ γριές, ποὺ πρόφτασα φορούσανε βράκες, κοντογούνια καὶ μαμούκες, στὸ κεφάλι μὲ φεσάκι. Οἱ νεώτερες γυναῖκες φορούσανε σάβρακα δεμένα στὰ γόνατα, τσουνές, μπαμπακούδες, πουκάμισα, ρόμπες, φανέλλες, φουστάνια, τσεμπέρια, φορέματα, γοῦνες, μπέλτες, μπελερίνες, σάλια, καψόνια κτλ.— Τὰ φουστάνια τῶν γυναικῶν εἴταν μακρὰ, καθὼς καὶ τῶν κοριτσιῶν, μόλις κρυβούντανε. Τὰ κορίτσια φοροῦσαν ἑπάνω κάτω τὰ ἴδια, δὲν ἐπιτρέπονταν ὅμως νὰ φορέσουν καὶ γοῦνες, ἀλλὰ φορέματα ποὺ τ' ἀγόραζαν συνήθως ἔτοιμα. Δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ περιγραφοῦν ἀκριβῶς ὅ,τι φοροῦσαν οἱ γυναῖκες, διότι συντηρητικὲς σ' ὅλα νεωτέριζαν εὐκόλα στὴν περιβολὴ κ' ἡ ἐξέλιξη τῆς περιβολῆς τους στὰ τελευταῖα χρόνια εἴτανε γοργή.

**Γλῶσσα, ἐπίδρασι τῆς τουρκικῆς ἀγραμματοσύνης
παλιᾶς παραδόσεις, τραγούδια, παροιμίαι, γνωμι-
κά, αἰνίγματα κλπ.**

Γλῶσσα. — Ἡ γλῶσσα τῆς Τσεντῶς πλησίαζε ἀρκετὰ πρὸς τὴν κοινὴ δημοτικὴ, καὶ δὲν εἶχε σοβαροὺς ιδιωτισμούς. Π.χ. τὰ ρήματα στὸν ἐνεστώτα τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς λήγανε σὲ ω, ποὺ τὸ προφέρανε στρογγυλόστομο καὶ καθαρὸ καὶ ἐνεστώτα τῆς μ. φ. σὲ οὔμαι—ἄσαι, ἔμαι—ἔσαι Ἀποσώνω, ρήγνω, φοβοῦμαι—ἄσαι, βαρνοῦμαι—ἔσαι κτλ. Ἐπειτα οἱ καταλήξεις **με** τῆς ἐνεργ. φ. τοῦ α' πληθ. προσ. καὶ **μαι** τοῦ ἐν. α! προσώπου τῆς μέσης φωνῆς διατηροῦντανε στὴν προφορὰ π. χ. γλέμπεγ περπατοῦμε, ν' ἀρμέξουμε, κοιμοῦμαι κτλ.

Προφορά. — Ἡ προφορὰ εἴταν ἐπίσης κανονικὴ χωρὶς κανένα μακράκιμα τῆς φωνῆς ἢ ἄλλον ἰδιαιτέρο τόνο, ὅπως ἐπικρατοῦσε σ' ἄλλες περιφέρειαι τῆς Θράκης.

Ἐπίδραση τῆς τουρκικῆς. — Ἀλλὰ στὸ τοπικὸ ἰδίωμα τῆς Τσεντῶς εἶχε ἐπίδρασι πολὺ ἡ Τουρκικὴ, ποὺ ἐπέβαλε ὀλόκληρες σειρὲς ἀπὸ λέξεις. Ἐπειδὴ οἱ ἄντρες μὴ γνωρίζοντας ἄλλη γλῶσσα μεταχειρίζονταν χάριν ποιικιλίας τὴν Τουρκικὴ συνήθιζαν πολλὰς τουρκικὰς λέξεις, ποὺ εἶχαν ἀντίστοιχες Ἑλληνικὰς. Ἐτσι κολλήσανε ὀλόκληρες σειρὲς ἀπὸ λέξεις.

α) λέξεις τοῦ κρατικοῦ λεξιλογίου· π.χ. ἄζας, βεργκί, γαζής, γτεβλέτ, ἔμιρ, ζαντάρμα, κιατιός, λαπόρτο, λαλάς, λαϊχάς, μουσταντίκ'ς, νάρκι, στούρ, πατέντα, ρεδίφ, σούσα, σιγκόρτα, ταρίκ, τσιφτές, φυσέκ', χαζνές.

β) ἀφηρημένα σὲ —λίκ' π.χ. : ἀξιλίκ!, βεραντλίκ!, γκαμισιζλίκ!, κουτκουσλούκ!, σετζνντασισλίκ!, ἰνσαφσιζλίκ!, λατέρνατζιλίκ!, νιζαμισιζλίκ!, ντερλίκ!, ζαμπαραλίκ!, θεογιακιλίκ!, κητλήκ!, μουχταριλίκ!, ὀγουρσουζλού-

λι, πορσαλίκι, ρεζλίκι, σασκιντλίκι, τσακηλήκι, τασλίκι, τζαμλίκι, φυτεκλίκι, χαϊρσιζλίκι κλπ.

γ') οὐσ. σὲ ά-αζάς, ζαμπαράς, μολάς, νοθάς, παράς.

δ') οὐσ. σὲ ές, π.χ. βεζνές, ιραδές, κιοχνές, μανές, κουλές.

ε') οὐσ. πὸν σημαίνουν ἐπάγγελμα σὲ —τζής' π.χ. ἀμανετσής, καϊκ-τσής, λάμπατζης, μανετζής, ναπετσής, παλιατζής, ρακιτζής, σουρμετζής, τζαλγκιτζής, φασόλιατζης, χερκελετζής.

στ') ἀρνητικά οὐσ. μὲ τὴν κατάληξη —ίζ π.χ. ἀκησίζ, βιτζδανσίζ, γκαμοσίζ, μπελησίζ, έδεποσίζ.

ζ') ρήματα σὲ —ίζω μὲ τουρκ. ρίζες π.χ. ἀλιστίζω, βασζεσιτίζω, δαλδίζω, βαϊλδίζω, ζορλαδίζω, καϊδίζω, μπουχτίζω, παραλαδίζω, δγραστίζω, σαταστίζω, ταστίζω, φισφιλεδίζω, τζαϊδίζω, τσαλδιρδίζω, χαϊρλαστίζω.

η') διάφορα οὐσ. χρησιμοποιούντανε ὡς οὐδ. οὐσ. μὲ τὶς καταλήξεις —αῖ π.χ. ἀλαῖ, —άζ, μαράζ, —άκι, κονάκι, —άλι, τσακάλι, —άμι, μακάμι, —άνι, σαχάνι, —άρ, π.χ. καδάρ, —άπ, τσουράπ, —άπ. κανάτ, —άτς, κουλάτς, —άφ, π.χ. ἰσινάφ, —άχι ταμάχι, —έζ, καρέζ, —έκι δεγνέκι, —έλι, —έλι: τσεγκέλι, —έμι: κιοσέμι, —ένι: λεγένι, —έρο: σεφέρο, —έτ: κερεβέτ, —έτς: στουμπέτς, —ές: λές, —έφ: πεστρέφ, —ίζ: χήζ, —ίκι: καῖκι, —ίλι: τακήλι, —ίμι: ἱμπρισίμι, —ίνι: κήνι. —ίρο: ταμίρο, —ής: ἀρής, —ίτ: ἀνγκήτ, —ίτς —κήτς, —ίφ: κηλήφ, —όβ: λογκοβ, —όγι: σόγι, —όζ: κόζ, —όκι: όκι, —όλι: κόλι, —όνι: κοπόνι, —όρο: ζόρο, —όπ: τζόπ, —όφ: σόφ, —ούγι: χούγι, —ούζ: βουρνούζ, —ούκι: σολούκι, —ούμι: κουρσούμι, —ούν: ματζούνι, —ούπ: καλούπ, —ούρο: χαμούρο, —ούτ: χαμούτ, —ούφ: τσουλούφ.

θ') ἐπίθ. σὲ —λής: ἀκηλλής, μπορτζλής, γαντανλής, βελεστινλής ζυχιρλής, Λόφτσαλής, τανελής, τζιλβερλής, ντερλής, καντλής, μερακλής, ὄγουρλής, παραλής, τσαρσιλής, χαϊρλής, ἰσταχλής.

ι') ἐπίθ. σὲ —τζής, π.χ. ἀμηντζής, μπουζουκτσής, γκαζόζατζής, καϊκ-τσής, βερσεγετζής, δολαπτσής, ζαχιρετζής, πατιρντιτζής, φαρφαρατζής.

Εἶναι περίεργο ὅτι πολλὰς τοπωνυμίας τῆς Τσεντῶς ἦταν τουρκικὲς, καί-τοι δὲν ἔμεινε ἐκεῖ οὔτε μία τουρκικὴ οἰκογένεια, π.χ. Σέρβαβαῖρι, Κιούνκι, Μπουνάργια, Κουλτουρμούς, Καράκιογιου, Ντουρμπές, Κάραγατς, Λούγιουλου. Γκελέβριγιουλου, Σιλίβριγιουλου, Τσάκαλδερεσι, Τσανταδερέ, Τσακίλικι, Μπάσμπουναρ, Σκέρεκλι, Σαρίγιαρ, Σαζλίδερσι, Χασάντσεσμες, Κισλάς, Νταμάρια.

Τὶς τούρκικες λέξεις τὶς μεταχειρίζονται στὰ τραγούδια τους, π.χ. Τὸ χελιδόνι τουρκικὰ τὸ λέ κηραγκίτσι.

Πνευματικὴ κατάσταση.—Οἱ κάτοικοι τῆς Τσεντῶς εἶταν κατὰ πλειοψηφία ἀγράμματοι, διότι τὰ σχολεῖα ταχτοποιήθηκαν τὰ τελευταῖα χρόνια,

καὶ ἡ ἐκπαίδευση δὲν εἶταν ὑποχρεωτικὴ. Φυσικὰ δὲν κυκλοφοροῦσαν σοβαρὰ βιβλία. Σὲ μερικὰ σπίτια εἶχαν συναξάρια, ἁμαρτωλῶν σωτηρία, δικτῆχους ἐκκλησιαστικὰς καὶ ὠρολόγια. Ἀγόραζαν καὶ ἀπὸ τὰ πανηγύρια τὴ Γενοβέφα, τὸν Μπερτόδουλο καὶ τὰ 45 παραμύθια τοῦ λαοῦ. Ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ διάβαζαν λίγοι καὶ δὲν εἶχαν οὐδεμίαν ἐπίδραση. Ὡστε ἡ πνευματικὴ κατάστασις, ὁ πνευματικὸς βίος φαίνεται ὅχι ἀπὸ τὴν διανοητικότητα καὶ τὶς ἰδέας ἐκείνων ποὺ τελείωσαν τὴν Ἀστικὴ Σχολὴ καὶ διάβασαν κανένα βιβλίον, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουν καὶ ἐκεῖνο, καὶ ἤρχονταν σ' ἐπικοινωνία μὲ ἀνθρώπους τῶν κέντρων, ἀλλὰ ἀπὸ τὶς ἀναμνήσεις τῶν παλαιῶν, τὰ παραμύθια, τὶς παροιμίαις, τὰ γνωμικὰ ποὺ ἤξιαιε ὁ λαὸς καὶ τ' ἀποφθέγματα, ποὺ πίστευε δογματικὰ καὶ ἀλήθειαις.

Ἀναμνήσεις. — Ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα δὲν ἔμειναν. Διατηροῦνταν μονάχα ἡ παράδοσις τῆς φώκιας, ποὺ ρωτᾷ τοὺς ναυτικούς στὴ θάλασσα ἂν ζῆ ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος καὶ ἂν ἀπαντήσουν ὅτι πέθανε, τοὺς βουλιάζει τὸ καρὰβι. Ἐπειτα ὁ θρύλλος γιὰ τὶς Νεραϊσες ὅτι γυρνοῦνε τὴ νύχτα, πηγαίνουνε στὶς θρύσες, καὶ ἀφίνουν τὰ φακιόλια τοὺς γιὰ νὰ πιοῦνε νερό. Ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ, ἂν προλάβανε κανεὶς ν' ἀρπάσῃ τὸ φακιόλι της, ἢ Ν. τὸν ἀκολουθοῦσε, καὶ γίνονταν γυναῖκα του. Ὅσα ὅμως χρόνια καὶ ἂν ζοῦσε μαζί του, ἅμα εὑρισκε κάποτε τὸ φακιόλι της, ξαναγίνονταν Ν. καὶ ἔφευγε. Στὰ παιδικὰ του χρόνια τὰ παιδιά διηγούνταν μ' ἀφέλεια ὅτι κάπια ὄμορφη παπαδιά τοῦ καιροῦ μας εἶτανε τάχα Ν., ποὺ τὴν κατάκτησε ὁ παπὰς μὲ τὸν ἀνωτέρω τρόπο. — Ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα βεβαίως βαστοῦσε καὶ ἡ ἰδέα ὅτι ὁ καθέννας ἔχει τὴ μοῖρα του, «φτωχὸς καὶ ἡ μοῖρα τ'» ὅτι ὅλα στὸ κόσμον εἶναι τυχερὰ καὶ γραμμένα, ὅτι τὶς ψυχὰς τὶς παίρνει ὁ χάρος, ὅτι ἡ εὐφρογία καὶ ἄλλες ἀρρώστειαι, προσωποιοῦνταν, καθὼς καὶ πολλὰς συνήθειαι τῆς λατρείας καὶ ἄλλαι, ποὺ τὶς διατήρησαν οἱ Ἕλληνας, καὶ ἀφοῦ ἔγεναν χριστ. π.χ. ἡ προσφορὰ θυμάτων στοὺς ἀγίους ἢ μακαρία, ἢ συνήθεια νὰ χύνουνε κρασί στὸν τάφο κ.ἄ.

Μεταγενέστεραι παραδόσεις. — Καὶ ἀπὸ τὴν χριστιανικὴ ἐποχὴ δὲν ὑπῆρχαν, ἔξδὸν μερικὰς γιὰ τὸν Χριστό, ποὺ θὰ δοῦμε στὸ κεφάλαιον τῆς θρησκείας. Ἡ κ. Ἐλ. Σ. Σ. συνέλεξε μὲ ἐπιμέλεια καὶ δημοσίευσεν ἀπὸ ἡλικιωμέναις γυναῖκαίς τῆς Τσεντῶς διάφορας παραδόσεις. Ἐγὼ αὐτὰς δὲν τὶς ἄκουσα, διότι στ' ἀναμεταξὺ εἶχαν πεθάνει οἱ τελευταῖαι ποὺ τὶς κράτησαν καὶ ἀπ' αὐτὰ φαίνεται ὅτι ὁ παμράγος χρόνος ἐξαλείφει ἀλύπητα τὰ ἱχνυ τῶν περασμένων καιρῶν ἀπὸ τὴ μνήμη τῶν ἀνθρώπων. — Ἀπὸ τὶς παραδόσεις, πολλὰς ἰδέαις καὶ δόξαις, ποὺ ἄκουσα ὁ ἴδιος παραθέτω τὶς ἐπόμενες.

1) Ὁ πατέρας μου σὲ κάθε περίστασις δεινὴ συνήθιζε νὰ λέγῃ ὅτι ἤρθε ὁ καιρὸς νὰ γίνῃ ἐκεῖνο, ποὺ εἶπαν ἀπὸ χρόνια, ὅτι κάποτε θὰ ὑποφέρουν τό-

σο οἱ ἄνθρωποι, ὥστε θὰ καταφύγουνε στὰ μνήματα καὶ θὰ λένε στοὺς νεκροὺς. «Βγῆκατε σεῖς οἱ πεθαμένοι νὰ μποῦμε μεῖς οἱ ζωντανοί».

2) Τὰ παιδιὰ ἔλεγον ὅτι στὰ παλιὰ τὰ χρόνια ὁ οὐρανὸς εἶτανε τόσο χαμηλά, ὥστε τὸν ἄγλειφαν τὰ βουβάλια κ' ἡ θάλασσα εἶταν παγανή. Κ' ἔκαμαν μιὰ συμφωνία μ' αὐτήν, ἐκεῖνος νὰ τὴ δώσῃ βάθος κι' αὐτὴ νὰ τὸν δώσῃ ἀπὸ πῆλ. Ἔτσι ἔγινε καὶ ἦρθαν στὴ σημερινὴ τους ἀπόσταση.

3) Γιὰ τὸν Γαλαξία ἔλεγον ὅτι στὰ παλιὰ χρόνια κάποιος εἶχε κλέψει ἄχερο, κι' ἀπ' ἐκεῖνο ποὺ ἔτρεχε ἀπ' τὸ τσουβάλι στὸ δρόμο, ἔγιναν τὰ ἄστρα τοῦ ἄστερισμοῦ.

4) Ἐπῆρχε ἡ ἰδέα ὅτι κάποτε θὰ γίνῃ ἓνας πόλεμος τόσο αἱματηρὸς, ὥστε μέσα στὸ αἷμα ποὺ θὰ χυθῇ θὰ πλέγῃ βουβάλι.

5) Πίστευαν ὅτι οἱ Τοῦρκοι θὰ φύγουν μιὰ ὥρα ἀπ' τὰ μέρη μας, καὶ θὰ πᾶνε στὴν Κόκκινη Μηλιά.

6) Ὅσα ἄστρα εἶναι στὸν οὐρανό, τόσες ψυχὲς εἶναι στὸν κόσμος. Κι' ὅσες φορές πέφτει ἓνα ἄστρο, ἓνας ἄνθρωπος πεθαίνει.

7) Ὁ λέλεγας σκοτώνει κάθε χρόνο ἓνα ἀπὸ τὰ παιδιὰ, καὶ κόμνει θυσία μ' αὐτό.

8) Ἡ πολυτιμότερη ἀντίζα εἶναι ἐκεῖνη ποῦχει γουρούνια μὲ γουρούνια.

9) Ὁ ἦσκιος τῆς καρδιᾶς εἶναι βαρὺς.

Παραμύθια, παροιμίες. — Παραμύθια δὲ θυμοῦμαι, καὶ δὲν μάζεψα. Οἱ παροιμίες καὶ τὰ γνωμικὰ τῆς Τσεντῶς δείχνουν τὴ νοστοροπία τῶν Τσεντιανῶν καὶ προπαντὸς ἀνθρώπους γεωργικοὺς καὶ χειρσαίους, διότι ἀναφέρονται σὲ ἐργασίες τῆς γεωργικῆς καὶ ποιμενικῆς ζωῆς.— Τὰ γνωμικὰ ἴσχυαν ὡς ντακουμένα. Ἐὰν δηλ. ὁ κανεὶς ἐπικαλοῦντανε σχετικὸ γνωμικόν, γιὰ νὰ ὑποστηρίξῃ στὴ συζήτηση τὴν ἀποψή του, ἀποστομόνονταν ὁ ἄλλος, ποὺ εἶχε ἀντίθετη γνώμη.

Ἀποφθέγματα.— Λογαριασμός, ἁγιασμός. Νύπνους, θάνατος. Ὀνειράτα, ζάλες. Γυναῖκες, μακρὰ μαλλιά. Ἡ καλημέρα τοῦ Θεοῦ, θέρος, τρύγος, πόλεμος.

Τραγούδια. Ὡς ἱστορήματα διατηρήθηκαν τὰ ἐξῆς: 1) ἡ χήρα Σουργάρα, 2) ἡ Ἀρετὴ, 3) ἡ φόνισσα μάννα, 4) τῆς τρίχας τὸ γιοφύρι, 5) μαῦρα χελιδόνια, 6) τοῦ Παύλου τὸ γιοφύρι— 6) χορευτικά, 1) ἐγὼ εἴμαντοῦ, 2) νανουρίσματα, 3) μιὰ μάννα, 4) μοιρολόγια, 6) γαλατιανή, 7) καϊκάκι, 8) χήρας κόρη, 9— γ') διάφορα 1) Χριστουγεννιάτικα 2) Ἀθβασιλειάτικα, 3) Φώτων, 4) Τσατσάμια, 5) τοῦ καιροῦ «ἓναν καιρό», 6) ἄλφα βῆτα, 8) ἐλμπέλιμ.

Ἡ τότε ζωὴ τῆς Τσεντώσ.

Ἐκεῖνο πού δὲν θὰ μπορέσω νὰ περιγράψω εὐκόλα εἶναι ἡ σημαντικὴ διαφορὰ, πού παρουσίαζε ἡ ζωὴ τῶν Τσεντιανῶν ἀπὸ τὴν σημερινὴ ζωὴ τῶν χωρικῶν καὶ προπάντων τῶν κατοίκων τῶν κέντρων. Οἱ ἄνθρωποι περνοῦσαν τότε ἡσυχὴ καὶ λίγο πολὺ εὐχαριστιμένοι ἀπὸ τὴ ζωὴ, ὄχι διότι εἶχαν ἀπολαύσεις ἀλλὰ διότι δὲν εἶχαν ἀνάγκες πολλές, κι' ὅσες εἶχαν τὶς ἱκανοποιοῦσαν εὐκόλα, ὅπως θὰ δοῦμε μὲ τὴ σειρά.

Οἱ μεγαλύτερες ἀνάγκες, εἶναι καθὼς ξαίρουμε τῆς κατοικίας, τῆς τροφῆς καὶ τῆς ἐνδυμασίας. Τὸ ζήτημα τῆς κατοικίας καὶ τοῦ νοικοιῦ, τὸ παντοτινὸ θάσανο τῶν κατοίκων τῶν κέντρων εἶναι ἄγνωστο στὰ χωριά, καὶ ἐπομένως δὲν ὑπῆρχε στὴν Τσεντώ ὅπου εἶχε ὁ καθένας τὸ σπίτι του καὶ γιὰ τὸ παιδί του πάλι τὸ ζήτημα λύονταν μιὰ καὶ καλὴ ἐξ ἀρχῆς. Ὁ Τσεντιανὸς πού ἤρχονταν ἡ ὥρα του νὰ παντρευθῆ μισοχώριζε τὸ πατρικὸ του σπίτι καὶ τὸ χρησιμοποιοῦσε ὅπως ἀναφέραμε πῶς πάνω. Ἄν δὲν χωροῦσε νὰ μείνῃ ἔπαιρνε κορίτσι μὲ σπίτι. Κάποτε ἔκτιζε ὁ ἴδιος ἓνα καινούργιο σπίτι, νοικοκέρυε καὶ στὸ ἔξῃς εἶχε νὰ φροντίσῃ μονάχα γιὰ τὰ μερεμέτια τοῦ σπιτιοῦ.

Τροφή. — Τὸ ζήτημα τῆς τροφῆς μᾶς βασανίζει στὸν ἴδιο βαθμὸ κάθε μέρα στὴν πόλη. Τί θὰ φᾶμε σήμερα; Αὐτὸ τὸ ζήτημα ὁ Τσεντιανὸς τὸ κανόνιζε ἰδίως τὸ καλοκαίρι. Ἀναλόγως τὸ ἐπάγγελμά του θὰ πουλοῦσε τὰ σταφύλια τοῦ ἀμπελιοῦ του, τυρὶ καὶ παλιὰ πρόβατα ἢ θὰ ἐργάζονταν μὲ μισθὸ τὸ θέρος καὶ στὸν τρύγο. Κι' ἀφοῦ θὰ πλήρωνε πρῶτα τὸ τεκλίφι καὶ τὴ σούσα του, γιὰ ν' ἀποστομῶσῃ τὸν δημόσιο εἰσπράκτορα, φρόντιζε μὲ τὰ ὑπόλοιπα νὰ πάρῃ τὸ γεμεκλίκι του, δηλ. τὰ κυριώτερα τρόφιμα γιὰ τὸν ἐπερχόμενον χειμῶνα. Ὅλο πρῶτα τὸ χρειαζούμενο ἀλεύρι τῆρισκε ὁ Τσεντιανὸς πού δὲν εἶταν γεωργὸς στὸ χωριὸ ἢ τὸ πολὺ πολὺ τ' ἀγόραζε ἀπὸ τὰ περὶχωρα καὶ γέμιζε τὴ σεντούκα του. Ἐξὸν τὸ ἀλεύρι, ἀγόραζε ἀκόμη ἀπ' τὸν Αὐγουστο, καὶ γέμιζε τὶς ραγιασμένες λαγῆνες του μὲ τὴν ἀπαραίτητη ποσότητα ἀπὸ φασόλια, κουνιά, ἀλεύρι καὶ παρόμοια, γιὰ νὰ μὴ γυρεῦῃ ὄσπρια τὸ μεσοχειμῶνα. Ἐπίσης κάθε σπιτικὸ ἀναλόγως μὲ τὴν οἰκονομικὴ του κατάστασιν ἔπαιρνε καμπόσο λάδι καὶ σαποῦνι, (γιὰ νὰ ξεραίνεται), ἐτοίμαζε γιὰ τοὺς χειμερινοὺς μῆνες τὰ συνήθη ζυμαρικὰ δηλ. φύλλα - ἰφκάδες κουροκούτι, τριφτῆ, τραχανό, μπλιγούρι, καὶ νισαστέ· ὡς λογαριάσουμε ὅτι ὑπῆρχαν καὶ ἔτομα ἀπὸ τὴ φύση φαγιὰ σὲ κάθε ἐποχὴ π.χ. σαλιάγκοι γλιστριίδες, μανιτάρια, λαγοὶ κουζογκεμπέκια σκαμπάφλα. Ἐκαμνε στὸν τρύγο πετιμέζι, ρετσέλια, σταφλαρουμιά. Οἱ κτηνοτρόφοι ὡς ἐκ περισσοῦ ἔκαμναν τυρὶ, παστρουμά καὶ σουτζούκια. Κι' ὁ καθένας μποροῦσε νὰ βάλῃ στὴν ἄρμη καὶ στὸ ξύδι μερικὰ πιπέρια ἢ μελιτζάνες γιὰ τουρσή. Τὸν χειμῶνα λοιπὸν βρι-

σκουνταν μέσα στο σπίτι φαγί ταχτικόν κάθε μέρα, καὶ ἐξαιρετικῶς πολὺ λίγα πράματα εἶταν ἀναγκασμένοι ν' ἀγοράσουν ἀπὸ τὸν μπακάλη ἰδίως τ' ἀποικιακά, ζάχαρη, καφὲ καὶ ρύζι, ποὺ εἶταν τότε μυθικῶς φτηνά, διότι ἡ Τσεντὼ δεμένη ἀπὸ τὰ προνόμια τῶν μεγάλων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν δὲν δικαιούντανε νὰ ἐπιβάλλῃ τελωνειακοὺς δασμοὺς. Καὶ τὸ ζήτημα λοιπὸν τῆς τροφῆς εἶταν ἔτσι κανονισμένο ἐγκαίρως.

Ἐδνμασία. — Ἄλλὰ καὶ τὸ ζήτημα τῆς ἐδνμασίας ἐξοικονομοῦνταν εὐκόλα, διότι προπαντὸς καὶ σ' αὐτὸ δὲν ἦσαν ἀπαιτητικοὶ τότε οἱ ἄνθρωποι. Ἀπὸ τοὺς ἄντρες οἱ περισσότεροὶ εἶχαν τὰ γαμπρία τους κοστούμια γιὰ τὶς ἐπίσημες γιορτές. Εἶχαν τὰ κυριακάτικα γιὰ τὶς Κυριακές. Στὴ δουλειὰ φοροῦσαν τὰ καθημερινὰ παλιὰ καὶ μπαλωμένα ὅ,τι τύχαινε, κ' ἀριὰ καὶ ποὺ θὰ νὰ ράψουν καινούργια— Ἀναλόγως ἀπλὲς στὸ ντύσιμο εἶταν κ' οἱ γυναῖκες. Μέσα στὸ σπίτι φοροῦσαν τὶς καθημερινὲς ρόμπες καὶ τσούκνες, φούστες πρόχειρες. Τὸ φουστάνι τους τὸ φοροῦσαν ὅταν ἔκαμναν γειτόνιο καὶ τὰ γιορτινά τους τὰ φοροῦσαν, ὅταν πῆγαιναν στὴν Ἐκκλησία καὶ σ' ἐπισκέψεις ἐπίσημες. Ὅσο γιὰ τὰ ἐσώρουχα κ' ἄλλα χρήσιμα πράματα, ποὺ ἔπρεπε ν' ἀντικατασταθοῦν εἶταν ἀρκετὸ νὰ προμηθευθοῦν τὶς πρῶτες ὕλες. Διότι ὅμα κατῶρθωνε ὁ χωρικός ν' ἀγοράσῃ μὲ τὸ προϊόν τῆς καλοκαιρινῆς του ἐργασίας ἢ μὲ τὸ ἀντίτιμο τοῦ περισσεύματος τῆς ἐσοδίας του μιὰ ποσότητα μωλλὶ ἢ φελεμένι, θὰ εἶχε καὶ καινούργια ροῦχα χάρις στὴ φιλεργία τῶν γυναικῶν καὶ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ λάκκου, τοῦ ἀθάνατου δηλ. ἀργαλειοῦ, ποὺ εἶτανε θαυμάσιο ὡς πρὸς τὴν ἐποχὴ τοῦ μηχανήμα, καὶ ἀποτελεῖ τὴ δόξα τῆς Θρακικῆς νοικοκυρωσύνης. Ἄλλως τε οἱ ἄνθρωποι δὲν συνερίζουνταν μεταξὺ τους, γιὰ νὰ καλοντυθῇ ὁ ἓνας παραπάνω ἀπ' τὸν ἄλλο. Κ' ἐπειδὴ περνοῦσανε μὲ ὅ,τι θὰ νὰ βρεθῇ, εἶταν ἀπαλλαγμένοι ἀπὸ τὸν φαῦλο κύκλο τῶν ἡμερῶν μας, δηλ. ἀπὸ τὴν ἀδιάκοπη ἀγωνία ποὺ κατέχει τοὺς ἐργατικοὺς ἀνθρώπους σήμερα μέσα στὶς πολιτεῖες καὶ διαδίδεται στὰ χωριά, νὰ αἰσθάνονται διαρκῶς ὅτι χρειάζονται περισσότερα, ὅτι θέλουν νὰ τραφοῦν καλύτερα, νὰ ντυθοῦν καλύτερα, καὶ μόλις ἱκανοποιήσουν μιὰν ἀνάγκη, ἀναφαίνεται στὴν ὥρα ἄλλη καὶ τοὺς τυραννεῖ, κ' ἔτσι δὲν ἐξοικονομοῦν τίποτε.

Αὐτὸς εἶταν ὁ πρῶτος καὶ κυριώτερος ἀπὸ τοὺς λόγους, ποὺ ἔκαμναν ἀξένοιαστη τὴν τότε ζωὴ στὸ χωριό. Ὅτι ὅπωσδήποτε ὁ χωρικός ἐξοικονομοῦσε τὸ καλοκαίρι τὶς κυριώτερες ἀπὸ τὶς περιορισμένες του ἀνάγκες καὶ τῶν χειμῶνα κοίταζε μὲ ἥσυχον κεφάλι τὴ δουλειὰ του ἢ κάθουνταν στὴν κακοκαιρία ἀπερίσπαστος ἀπὸ τὶς φροντίδες τοῦ συγχρόνου ἀστοῦ γιὰ τὰ καθημερινὰ ψωνίσματα ἀπὸ τὸν μανάθη, τὸν μπακάλη καὶ τὸν κασάπη.

Σχέσεις μὲ τὴν ἐξουσίαν.—Ἐπειτα οἱ ἄνθρωποι ἀσχολοῦνταν κυρίως ἐκεῖ μὲ τὶς ἀτομικὰς τους ἐργασίας καὶ εἶτανε ἀπηλλαγμένοι ἢ καλύτερα ἀδέσμευτοι ἢ ἐλεύθεροι ἀπὸ πολλὰς συνηθισμένες στὴν ἐποχὴ μας ὑποχρεώσεις. Ἀ. χ.

είχε ὁ κόσμος ἐκεῖνος τὸ εὐτύχημα νὰ μὴν ἀπασχολῆται πολὺ μὲ τὴν Ἑξουσία. Ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀποψη ἡ Τουρκία εἶτανε κράτος μοναδικό. Εἶχε στὴ διοίκηση κατὰ τὸ ἀπλό, τὸ πρωτόγονο καὶ χρησιμοποιοῦσε γιὰ τὴ διακυβέρνηση τῶν λαῶν τῆς τὰ πρακτικώτερα συστήματα. Ἡ Τ. Διοίκηση ἀκολουθοῦσε τὴ χρυσὴ ἀρχὴ ὅτι οἱ πολῖτες τῆς δὲν ἔπρεπε νὰ ἔχουν πολλὰς δυσκολιὰς μὲ τὰ δημόσια γραφεῖα, γιὰ νὰ κοιτάζουν τίς δουλειὰς τοὺς ἤσυχαι, ὅπως ἀναφέρεται καὶ στὴν εἰσηγητικὴ ἐκθεσὴ τοῦ περιφήμου νόμου περὶ Γαϊῶν. Γιὰ τοῦτο διεκπεραίωνε τίς ὑποθέσεις τῶν πολιτῶν ἢ τελείωνε τὰ ὑπηρεσιακὰ τῆς καθήκοντα μὲ τὸν ἀπλούστερο τρόπο, χωρὶς ν' ἀπασχολῆ μὲ συχνὰς διατυπώσεις τὸν κόσμον. Εἶναι ν' ἀπορῆ κανεὶς σήμερον πῶς μπορούσε τότε ἡ Τουρκία καὶ κυβερνοῦσε τόσα ἔθνη χωρὶς χαρτιὰ καὶ φασαρίες. Ἐνα νοφοῦσι εἶχε στὴν θέσιν του ὁ καθένας μας ἐπὶ ζωῆς, πού τὸ παρουσίαζε ἀπλῶς, μόνον ὅταν χρειάζονταν νὰ δείξῃ τὴν ταυτότητά του. Ὅσο γιὰ τίς ληξιαρχικὰς πράξεις οὔτε τὸ νοιώθαμε κἂν πότε καὶ πῶς τηροῦνταν. Οἱ φόροι τῆς καθαρᾶς προσόδου δὲν ὑπῆρχαν, κ' ἐπομένως ἔλειπαν οἱ σχετικὰς δηλώσεις, καθὼς καὶ τοῦ καπνοῦ. Παρακάτω μάλιστα ἀπὸ τίς ἔδρες τῶν Ἐπαρχιῶν εἶταν πῶς ἀπλᾶ τὰ πράγματα. Στὴν καϊμόπολὴ μας μὲ 4 χιλιάδες κατοίκους καὶ τόσες περιουσίας ἔνα ταξιλόγημα εἶχαμε μονάχα στὸ χωριό, πού εἰσέπραττε τοὺς προσωπικοὺς φόρους, ὅταν ὁ φορολογούμενος εἶχε. Ὁ φόρος τῆς δεκάτης εἰσπράττονταν πρακτικὰ καὶ ἀμέσως στὸ ἄλωνι, ὅπου ὁ δεκατιστὴς ἐπέβλεπε τὴν μέτρησιν τοῦ γεννήματος, κ' ἐξεχώριζε τὸ μερίδιό του. Ἐνας ἐπίσης τζανταρμάς ἀντιπροσώπευε τὴν ἀσφάλεια καὶ κρατοῦσε τὴν τάξιν. Δὲν εἶναι περιέργον ὅτι μπορούσε νὰ γεράσῃ ἕνας ἄνθρωπος, καὶ νὰ καυχηθῆ ὅτι στὴ ζωὴ του δὲν πέρασε τὴν πόρτα τοῦ κονακιοῦ. Σήμερον αὐτὰ τὰ πράγματα θεωροῦνται ἀκατόρθωτα. Τὸ κράτος ἔγινε πολυσύνθετον. Σ' ὅλα ἀνακατάνεται, γιὰ ὅλα τάχα φροντίζει, καὶ ἀπαιτεῖ ἀπὸ τοὺς πολῖτες, ἀστὸς καὶ χωρικοὺς, νὰ παρουσιάζονται συχνὰ στὰ Δημόσια γραφεῖα, νὰ ὑποβάλλουνε καθεὶς λίγον καὶ λιγάκι δηλώσεις, νὰ καταχωροῦνε ἔγκαιρος στὰ Ληξιαρχεῖα τίς γέννες, τίς βαφτίσεις, τοὺς γάμους καὶ τοὺς θανάτους, νᾶχουνε τρεξίματα στὶς κηδεῖες, καὶ στὶς κληρονομιάς, νὰ ξοδεύουνε σὲ αἰτήσεις καὶ χαρτόσημα καὶ ὡς ἐκ περισσοῦ νὰ τρέχουν μὲ τὸ παραμικρὸν στὰ Δικαστήρια, καὶ ὅταν ἀκόμη ἡ ἀγγελὰ τοῦ γείτονα δάγκωσε τὸ σιτάρι τοὺς, νᾶχουν ἀτελείωτες τελοσπάντων διατυπώσεις. Ἐνας τωρινὸς τσέλιγκας εἶναι ἀναγκασμένος ἐξαιτίας τῆς συχνῆς μεταβολῆς τῶν νόμων νὰ παρακολουθῆ τὰ ζητήματα τοῦ Ἐνοικ. Βοσκῶν, νᾶχη! ταχτικὸ δικηγόρον, νὰ μπαινοβγαίνῃ καθημερινῶς στὶς ὑπηρεσίας, Ἐφορίες, Δασαρχεῖον, Ἀγρονομίαι. Νὰ αὐτὲς ὅλες τίς σκοτοῦρες δὲν τίς εἶχε ὁ Τσεντιανὸς κεχαγιαῖς.

Πολιτικὴ.— Κατόπι ὁ κόσμος δὲ χάσομεροῦσε μὲ τὴν πολιτικὴν. Διότι ἡ Τουρκία εἶταν ἀπολυταρχικὸν κράτος, καὶ ὁ περιορισμένος τύπος τῆς

δὲν μπορούσε νὰ δημιουργήσῃ ζητήματα, ποὺ θὰ προκαλοῦσαν τὸ ἐνδιαφέρο τῶν ἀνθρώπων. Οἱ ἐφημερίδες δημοσίευαν χρονογραφικῶς τὶς διάφορες εἰδήσεις τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἐνῶ ἡ πολιτικὴ ζωὴ τῆς Τουρκίας ἔμενε ἄγνωστη στοὺς πληθυσμούς της. Δὲν ξέρω ἂν αὐτὸ εἶτανε καλὸ ἢ κακό. Πάντως οἱ ἀγροτικοὶ πληθυσμοὶ μπορούσαν νὰ δουλεύουνε στοὺς κάμπους ἀξένιαστοι γιὰ τὰ κόμματα γιὰ πολιτικὲς συζητήσεις. Οἱ ἐφημερίδες ἔβγαιναν μονάχα στὴν Πόλη, καὶ ὅταν ἀνάμεσα ἔφερναν στὸ χωριό, τὶς διάβαζε ὁ δάσκαλος ἢ ἄλλος κανεὶς ἀπὸ τοὺς λίγους γραμματισμένους, καὶ ὁ χωρικός ἀρκοῦντανε στὰ νέα, ποὺ ἀνακοίνωναν αὐτοί, χωρὶς νὰ πολυπραγμανῇ.

Ὁ χωρικός τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀναγνώριζε ὅτι ὑπάρχουν ἀνθρώποι κοινωνικῶς ἀνώτεροι ἀπ' αὐτόν, καὶ γραμματισμένοι ποὺ καταλαβαίνουν παραπάνω. Δὲν εἶχε τὴν πρόωρη ἀνάπτυξη τοῦ καιροῦ μας. Σήμερα χωρικός καὶ ἐργάτες γελασμένοι ἀπὸ τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου καὶ τὴν ἰσότητα ποὺ κηρύσσεται ἀκαδημαϊκῶς ἀπέναντι τῶν νόμων, φαντάζονται ὅτι ἐπῆλθε γενικῶς πνευματικὴ ἐξίσωση στὸν κόσμον, θέλουνε νὰ ἔχουν γνώμη γιὰ ὅλα τὰ ζητήματα. Μικροὶ καὶ μεγάλοι λοιπὸν συζητοῦνε μὲ τὸ πείσμα, ποὺ συνοδεύει τὴν ἡμιμάθεια κ' ἔτσι ἐπικρατεῖ σύγχυση χειρότερη ἀπὸ τὴν τελεία ἀγνοία.

Κοινοτικά.—Οἱ περισσότεροὶ μάλιστα χωριανοὶ δὲν ἀσχολοῦντανε καὶ μὲ τὰ γενικὰ ζητήματα τοῦ χωριοῦ, ἐκκλ., σχολ., κλπ. Διότι, καθὼς θ' ἀναφέρουμε παρακάτω τὸ Κοινοτικὸ σύστημα εἶτανε τιμοκρατικόν, καὶ δὲν εἶχε αἰρετοὺς ἄρχοντες. Μέσα σ' ἓναν πληθυσμὸ ἀπὸ 4 χιλ. ψυχῆς μόνο καμμιὰ 40 ἀνθρώποι, οἱ κεχαγιαδες καὶ μερικοὶ εὐποροὶ ἐπαγγελματίες, εἶχαν τὸ δικαίωμα νὰ διοικοῦν τὴν κοινότητα, νὰ διαχειρίζωνται τὰ χωριανικά, κ' ἀπ' αὐτοὺς ἐκλέγονταν ὁ μουχτάρης, οἱ δημογέροντες καὶ οἱ ἐπίτροποι τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτοὶ διαχειρίζονταν τὰ εἰσοδήματα τῆς Ἐκκλησίας, διοικοῦσαν τὰ σχολεῖα, διώριζαν τοὺς διαφόρους φύλακες, καὶ ἀντικαταστήνονταν στὸ ἀξίωμα συναμεταξὺ τους. Ἀλλὰ οἱ Τσεντιανοὶ πληβεῖοι δὲν διαμαρτύρονταν, διότι τοὺς στεροῦσαν τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέγουν κ' ἀπ' τὴν τάξη τους ἄρχοντες, κ' ἔτσι νᾶχουν μέρος στὴ διοίκηση τῶν κοινῶν. Θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι δὲν εἶχανε ἰδέα ἀπὸ ἐλευθερία καὶ πολιτικὰ δικαιώματα. Δὲν χασομεροῦσανε ὅμως κίολα γι' αὐτὰ, καὶ διέθεταν ὅλον τὸν καιρὸ τους γιὰ τὸν ἑαυτό τους καὶ τὸ σπίτι τους.

Ἐπαγγελματικά.—Καὶ τὰ ζητήματα τοῦ κλάδου του δὲν πολυσκότιζαν τὸν Θράκα χωρικό. Διότι ἡ οἰκονομία εἶταν ἰδιωτικὴ. Σωματεῖα δὲν τὸν ζάλιζαν. Συνεταιρισμοὶ δὲν τὸν ἔδεναν. Δὲν εἶταν ἀναγκασμένος νὰ περιμένῃ ὀλόκληρες μέρες στὴν πόλη, γιὰ νὰ πάρῃ ἀπὸ τὴν Ἀγροτικὴ Τράπεζα δάνειο. Οἱ ἐκδότες δὲν τὸν ἐνοχλοῦσαν, γιὰ νὰ τὸν πάρουν συνδρομὲς, γι' ἀκατάληπτα γεωργικὰ περιοδικά. Περίθαλψη δὲν τὸν ἔδινε ὁ Δήμος. Κι'

ἂν ἀπὸ τὶς ἑλλείψεις αὐτὲς ἔχανε ὠρισμένα ὠφελήματα, κέρδιζε πλιότερο ἠθικῶς, κί' ἀποκτοῦσε αὐτοπεποίθησι μεγάλη διὰ τὴν μονάχα στὸν ἑαυτὸ του ἔνοιωθε ὅτι ἔπρεπε νὰ βασισηθῆ, κί' ἀναγκάζονταν νὰ ἐντείνῃ τὴ δραστηριότητά του ὅσο μποροῦσε. Ἔβλεπε λοιπὸν τ' ἀδύνατα δυνατὰ γιὰ νὰ βουλευθῆ, καὶ καιρὸ δὲν ἔχανε καθόλου τὸ καλοκαίρι, γιὰ νὰ γεμίσῃ ὅπως κί' ὅπως τὸ ἀμπάρι του, νὰ πάρῃ τ' ἀπαραίτητα φαγώσιμα καὶ κάρβουνο, νὰ κουβαλήσῃ ἀπὸ τ' ἀμπέλι κληματαΐδες καὶ κλήματα ξερά, κ' ἔτσι νὰ μὴν ἔχη ἀνάγκη νὰ παρακαλῇ τὸν χειμῶνα κανένα.

Τὰ παιδιὰ. — Ἀκολουθοῦσαν συνήθως τὸ πατρικὸ ἐπάγγελμα. Γίνονταν κατὰ κανόνα ἀμπελοουργοί, γεωργοὶ καὶ κτηνοτρόφοι, ἐλάχιστα παιδιὰ μένανε μέσα στὸ χωριὸ γιὰ νὰ κάμουν τὸν μπακάλη καὶ τὸν τεχνίτη κί' ἄλλα μερικὰ πηγαίνανε νὰ ξενοδουλέψουνε στὴν Πόλῃ ἢ ἔφευγαν συνήθως πρὸς ξένες χώρες ἕως τὴν Ἀμερικὴ. Ὅπως καὶ ἂν εἶναι, κάθε παιδί εὕρισκε εὐκόλα τὴ θέση του μέσα σ' ἐκεῖνο τὸ ἐργατικὸ μελίσσι, καὶ οἱ γονεῖς του δὲν τυραννιούνταν ἀπὸ τὸ συντριπτικὸ πρόβλημα ποῦ ἔχουν οἱ πατέρες σήμερα, ποῦ νύχτα-μέρα σκέπτονται τί νὰ κάμουν τὰ παιδιὰ τους.

Ἐθνομονυμίες. — Τέλος ἔλειπε καὶ ἡ ἐνοχλητικὴ σκουτούρα τῶν πολλαπλῶν κοινωνικῶν ὑποχρεώσεων καὶ τῆς ἐθνομονυμίας, ποῦ ζαλλίζουν ὄχι λίγο τὸ κεφάλι. Οἱ κοινωνικὲς σχέσεις εἶταν ἀπλές, κ' οἱ ὑποχρεώσεις λίγες. Μικροὶ καὶ μεγάλοι καλοῦνταν μὲ τὰ βαπτιστικά τους ὀνόματα, μιλοῦσανε πρὸς ὅλους ἀνεξαιρέτως στὸν ἐνικό, καὶ συναναστρέφονταν χωρὶς τυπικὲς φιλοφρονήσεις. Βαδίζανε ἀργὰ καὶ ἤσυχτοι στοὺς δρόμους τοῦ χωριοῦ, ὅταν δὲν μποροῦσανε νὰ βγοῦνε ἔξω γιὰ δουλειά. Ὅταν κάθονταν στὸ καφενεῖο, δὲν φοβοῦντανε μήπως τσαλακωθῆ τὸ ποτούρι τους ἢ τὸ παντελόνι. Δὲν εἶχαν καταντήσῃ ἀκόμη οἱ ἄνθρωποι μηχανήματα, γιὰ νὰ κανονίζον τὴ ζωὴ τους σύμφωνα μὲ τὶς διαίρεσεις τοῦ χρόνου. Ὁ νοῦς τους γενικῶς δὲν βασανίζονταν ἀπὸ τὰ καθιερωμένα στὴν κοινωνία μας κατὰ συνθήκη ψεύδη, ὅπως ὁ δικός μας σήμερα ποῦ θέλοντας καὶ μὴ εἴμαστε ὑποχρεωμένοι ν' ἀκολουθοῦμε τὸν κόσμον, νὰ φοροῦμε ὅ,τι κί' αὐτός, νὰ προσέχουμε τὴν μόδα, νὰ λυγοῦμε μπρὸς πρὸς ἀνθρώπους ποῦ δὲ χωνεύουμε, νὰ ἔχουμε χίλιες δουλειές, νὰ τρέχουμε μὲ τὸ ὥρολόγι στὸ χέρι, μήπως χάσοιμε τὸ βαπόρι καὶ τὸ τραῖνο, καὶ νὰ μὴν ξαίροισιμε κάθε μέρα πῶς νὰ ἀνταποκριθοῦμε στὰ κοινωνικὰ χρέη καὶ πῶς νὰ φερθοῦμε στὸν κόσμον. Συμπέρασμα: Ἔτσι νομίζω πῶς ἐξηγεῖται ἐν μέρει γιὰ τὴ ζωὴ στὴν Τσεντῶ εἶταν ἤσυχη καὶ περνοῦσε ὀλωσδήποτε ἀξένοιαστα, χωρὶς ν' ἀσπρίζουν πρόωρα τὰ μαλλιά. Ἐπειδὴ ἔλειπαν οἱ πολλὲς ἀνάγκες, οἱ ἀλλότριες ὑποχρεώσεις καὶ ἡ πρόωρη ἀνάπτυξη, οἱ Τσεντιανοὶ κοιτάζονε τὴ δουλειά τους μὲ γερὸ κεφάλι, ὅταν ἀργούσανε γιόρταζαν κί' ἐκκλησιάζονταν ἀνετα, κάθονταν κατόπι, ἀμέριμνοι καὶ σιγανοὶ στὰ καφενεῖα, δὲν ἤξαιραν τί εἶναι νεῦρα καὶ γενικὰ δὲν εἶχανε τὶς ψυχικὲς ἀ-

δυναμίες πού κάμνουν τούς ἀνθρώπους ἀρρώστους στήν πολιτεία, καί κάποτε τούς σπρώχνουν στήν αὐτοκτονία.

Εἰρωνία. — Ἡ κατάσταση ἐκείνη προκαλοῦσε καί τήν ψυχική διάθεση γιά εἰρωνία. Μιά ἀπό τίς χαρακτηριστικές συνήθειες κατοίκων τῆς Τσεντιῶς εἶτανε νά μιλοῦν εἰρωνικά. Ἐκεῖνο δηλ. πού ἤθελαν νά ποῦν τὸ ἐξέφραζαν μὲ λέξεις, πού εἶχαν ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο νόημα, καί ἡ συνήθεια αὐτὴ εἶχε τόσο γενικευθῆ, ὥστε μικροὶ καί μεγάλοι χωρὶς νά γελοῦν καθόλου διαρκῶς εἰρωνεύονταν τὸν ἑαυτό τους καί τούς ἄλλους. Στὰ καφενεῖα καθημερινῶς οἱ γνωστοὶ πελάτες ἀλληλοειρωνεύονταν ἀμοιβαῖα, ἢ κουβέντα τους λάμβανε ἔτσι ἓνα ἰδιαίτερο τόνο, καί ὁ ἄπειρος ξένος δὲν ἤξαιρε στήν ἀρχὴ τί συμβαίνει. Αἶφνης τὸν ἰδιότροπο ἄνθρωπο τὸν ἔλεγαν καλόγνωμο, τὸν ἄνθρωπον τοῦ σκοινοῦ καί τοῦ παλουκιοῦ ἄγιο καί τὸν φλύαρο χροσόστομο.— Εἶχε ἀρχίσει κάποτε τὸ σχολικὸ ἔτος μὲ προσωπικὸ τελείως ἀκατάλληλο. Κ' ἓνας στὸ καφενεῖο, πού ἤθελε νά ἐπικρίνῃ προκαταβολικὰ τὴν ἐργασία τους, ἀντὶ νά πῆ ὅτι δὲν θὰ ἐργασθοῦνε καλά, εἶπε ἀνάποδα καί σοβαρὰ στὸ καφενεῖο: «Οἱ δάσκαλοί μας φέτος λίγη δουλειὰ θὰ κάμουνε, ἀμὴ παστρικά.» Οἱ ἀκροατῆς του τὸν ἄκουσαν, κατάλαβαν ἀμέσως τί ἐννοοῦσε, καί ἀπαντήσανε μὲ ἀνάλογο ὕφος.— Ἄλλοτε εἶχαν προσλάβει στὸ χωριὸ ἓνα ψάλλη καινούργιο, πού τὸν ἄκουσε κάποιος καί δὲν τὸν ἄρεσε. Μὰ ὅταν τὸν ρωτήσανε σχετικῶς δὲν εἶπε ὅτι εἶτανε κακός, ἀλλὰ ὅτι εἶτανε καλὸς γιὰ τὰ Σαββατόβραδα, πού πήγαιναν οἱ γριὲς στήν Ἐκκλησίαν τὸ κρασί, καί τὰ κόλλυθα, κι' ἐννοοῦσε βέβαια ὅτι μονάχα στοὺς ἐσπερινοὺς εἶταν ἱκανὸς νά ψάλλῃ, ὅχι ὅμως καί στίς ἐπίσημες ἀκολουθίες τῶν Κυριακῶν καί τῶν μεγάλων πανηγυρικῶν ἑορτῶν, διότι τότε ἐκκλησιάζονταν οἱ ἄντρες, πού ἀπαιτοῦσαν ἀπὸ τὸν ψάλλη νά ψάλλῃ βυζαντινὰ καί ὁμορφα. Διότι ὑπῆρχανε μεταξύ τους πολλοὶ μερακλήδες.

Ἕνας Τσεντιανὸς κεχαγιάς γύριζε ἀπὸ τὴν Πόλη, ὅπου εἶχε ἀκουσθῆ στὸ χωριό, ὅτι τοῦ ἔκλεψαν ἀπὸ τὸ δισάκι τὰ ψώνια οἱ λωποδύτες καί κάτι δῶρα. Ὅταν λοιπὸν ἐπρόκειτο νά πάγῃ ἀπὸ τὸ χωριὸ ἓνα κάρρο στὴ Σηλυβρία κ' ἐτοιμάζονταν ὁ καρροτσιέρης, τοῦ εἶπε ἀγέλαστα κάποιος γαμπρός νά πάρῃ κ' ἓνα ποτούρι μαζί του, μήπως δηλ. τοῦ τὸ ἔκλεψαν κ' ἐκεῖνο οἱ κλέφτες ἀπὸ πάνω του, καί κατέβη μὲ τὸ σῶβρακο.

Εἰρωνες ἐξαιρετικὰ εἶταν καί οἱ κάτοικοι τοῦ Βάστερου τοῦ μεγάλου καί ἀνθηροῦ χωριοῦ πρὸς τὰ Α. τῆς Σηλυβρίας. Στὴ μεγάλη πυρκαϊὰ τοῦ Βάστερου, πού εἶχε ἀποτεφρώσει τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ χωριοῦ κάποιος ἀφοῦ πρόλαβε νά μεταφέρῃ ἔξω ἀπ' τὸ σπίτι του ὅσα πράματα μποροῦσε, παρακολούθησε περίλυπος τὸ σπίτι του πού καίγονταν. Κι' ὅταν ἀποφάσισε ν' ἀπομακρυνθῆ ἀπελπισμένος, ρώτησε τραγικὰ—σαιξπηρικὰ τὴ γυναῖκα του «πῆρες τὸ κλειδὶ τῆς πόρτας»;

Οἱ εἰρωνίες, ὅσο συνηθισμένες καὶ ἂν εἶταν, ἔθιγαν κάποτε ὠρισμένα πρόσωπα. Ἐκεῖνα προσπαθοῦσαν νὰ τὶς σταματήσουν, προκαλοῦσαν ἔτσι ἐπεισόδια, θύμωναν καὶ δημιουργοῦνταν ζητήματα μέσα στὸ χωριό, φαιδρὰ καὶ καμικοτραγικά.

Ἐκαμα ἀρκετὸ λόγο γιὰ τὶς εἰρωνίες διότι εἶτανε συνήθεια τῶν παλαιῶν, ποὺ θάσταξε ἕως τὶς ἡμέρες μας καὶ περιεῖχε κάποτε ἄλλας ἀττικὸ, καὶ ἀποτελοῦσε μιὰν ποικιλία εὐχάριστη μέσα στὴ μονοτονία τοῦ χωριοῦ. Μαζὶ μὲ ἄλλες ὅμως συνήθειες ἐξαλείφεται κ' ἡ εἰρωνία ἐλλεῖπει καταλλήλων συνθηκῶν. Δὲν τὴν ἀνέχουνταν ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ἡ σημερινὴ σεμνοτυφία καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἡ ἀδιάκοπη ἀγωνία γιὰ τὴν ἐξεύρεση τοῦ ἐπιουσίου, ποὺ ἐδημιούργησαν οἱ πόλεμοι.

Ἡθῆ. — Οἱ κάτοικοι τῆς Τσεντῶς εἶταν ἐργατικοί, ἀπλοὶ καὶ λιτοί, συντηρητικοί, καὶ μετριοφρονες, μετρημένοι καὶ οἰκονόμοι, φιλήσυχοι, συνεπεῖς καὶ ἀφιλόδοχοι.

Ἐργατικοί. — Οἱ ἄντρες περνοῦσαν τὴν ἡμέρα δουλεύοντας στὴν ἐξοχὴ στ' ἀμπέλια καὶ στὰ χωράφια ἢ φυλάγοντας πρόβατα. Οἱ ἀμπελοεργοὶ καὶ οἱ γεωργοὶ γυρνοῦσαν τὸ βράδυ στὰ σπίτια τους, ἐνῶ οἱ προβατοτρόφοι καὶ οἱ γεωργοεργάτες, ποὺ δούλευαν στὰ γειτονικὰ τσιφλίκια ἀργοῦσαν νὰ ἔλθουν στὸ χωριό. Οἱ ἄντρες ποὺ κοιμοῦνταν στὸ χωριὸ ἀποτελεῖωσαν καὶ συμπληρωματικὲς ἐργασίες, π.χ. ἔφεραν ξύλα, διώρθωναν τὸ ντουβάρη, πελεκοῦσαν, ἔσιαζαν κάτι κτλ. Τὸ καλοκαίρι ἔβγαιναν κ' οἱ τεχνῖτες στὴ δουλειὰ στὸ θέρος καὶ στὸ τρύγο ἔκλειαν τὰ καφενεῖα, σφίγγονταν ὅλοι μικροὶ καὶ μεγάλοι εἶτανε στὸ πόδι.— Ἐξίσου ἐργατικὲς εἶταν κ' οἱ γυναῖκες, ποὺ συνήθιζαν κ' ἀπὸ μικρὰ στὴ δουλειὰ τὰ κορίτσια τους. Ἐλάχιστοι ἄνθρωποι δὲν ἀγαποῦσαν τὴ δουλειὰ, καὶ αὐτοὶ εἶτανε γνωστοὶ στὸ χωριὸ ὡς χασομέρηδες καὶ ἀνηπρόκοποι.

Ἀπλοὶ καὶ λιτοί. — Γενικῶς δὲν ἀγαποῦσαν τὶς μόδες, τὶς ἐπιδείξεις, τὶς ὑπερβολὲς καὶ τὶς ἑλληνικοῦρες. Ἡ ἀπλότης εἶταν τὸ κυριώτερο χαρακτηριστικὸ τῆς ζωῆς τους.— Ὡς πρὸς τὸ ντύσιμο καλοντύνονταν συνήθως τὶς γιορτές, καὶ τὶς καθημερινὲς φοροῦσαν ὅ,τι τύχη, γιὰ νὰ τιμήσουν τὰ καλά τους τὰ ρούχα. Ἄμα ἦθελε κανένας νὰ κομψευθῇ, χωρὶς κυρίως νὰ τοῦ ταιριάξῃ, δέχονταν τὰ εἰρωνικὰ θέλη τῆς κοινωνίας. Ἄν λ.χ. τὸ κολλάρη του εἶτανε φαρδούτσικο, ἔλεγαν ὅτι εἶταν πιὸ παχὺς ὁ σχωρεμένος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον τάχα τὸ κληρονόμησε. Ὡς πρὸς τὴν τροφή, ἐπικρατοῦσε ἄκρα λιτότητα. Ἄν ἐξαιρέση κανεὶς μερικοὺς καλοφαγάδες, ὁ περισσότερος πληθυσμὸς ζοῦσε μὲ τὰ ψέματα. Ὁ ἀμπελοεργὸς λ.χ. ποὺ δούλευε ὅλημέρα στὸ ἀμπέλι, ἔτρωγε τὸ μεσημέρι ἓνα κομμάτι ψωμί, ποὺ τὸ ἔτριβε μέσα στὸ νερό, ποὺ εἶχε διαλύσει ζάχαρη. Ὅταν μιλοῦσαν γιὰ τὸν ἑαυτό τους προσέχανε πολὺ νὰ μὴν αὐτοπαينهθοῦνε. Ἀποσιωποῦσαν τὶς ἐπιτυχίες τους, ἔκρυ-

βαν τὰ κέρδη τους καὶ προσπαθοῦσαν πολὺ νὰ μὴν γίνῃ γνωστὸ ὅτι εὐποροῦν. Χαρακτηριστικὲς εἶτανε οἱ φράσεις. «Ὁ Θεὸς συχάθηκε ἐμένα...», «γαδοῦρ σ' ἔχω μιὰ γαδουροκυλίστρα» ἀντὶ ἓνα χωράφι κτλ. Ἡ συνήθεια αὐτὴ τόσο εἶχε ἀπλωθῆ, ὥστε ὅποιος δὲν τὴν ἤξαιρε, θὰ πίστευε ὅτι ὅλοι στὸ χωριὸ ἐκεῖνο δυστυχοῦσαν. Ὅσοι ἀσχολοῦντανε κάπως μὲ τὸν ἑαυτὸ τους θεωροῦνταν φανταγμένοι, ὅπως κάμνουν ὅλοι σήμερα γιὰ νὰ φανοῦνε κάτι, καὶ νὰ γελάσουν τὸν κόσμον.— Ἐπίσης δὲν ἀνέχονταν κ' ἐκείνους, ποὺ ἤθελαν νὰ ξεχωρίζουν στὴν ὁμιλία τους μὲ κάπως κοινότερη γλῶσσα πολιτικῆ, καὶ εἶταν κοινὸ παράγγελμα «μίλα τοῦ μπαμπᾶσ τῆ γλῶσσα». Καὶ στοὺς πανηγυρισμοὺς καὶ στίς ἐπιδιορθώσεις τῶν σπιτιῶν τους, σὲ ὅτι ἀπαιτοῦσε ἔξοδα καὶ γενικῶς σὲ κάθε ἐκδήλωση τῆς ζωῆς, ποὺ ἀπαιτοῦσε ἔξοδα προτιμοῦσαν τὸ ἀπλὸ καὶ τὸ φτηνὸ.

Συντηρητικοί, μετρημένοι, οἰκονόμοι.— Στὴν Τσεντῶ ἴσχυαν ὡς ἀξιώματα οἱ ἐξῆς παροιμίαι καὶ τὰ γνωμικά: «Ἀπὸ τσοὶ γραμματισμέν, θὰ χαλάσ' ὁ κόσμος». «Σὲ παλιὸ χωριὸ μὴ βάξῃς καινούργιο νόμο.» «Μὴν ἀνοίγεις ὁ μπλή».— «Κατὰ τὸ πάπλωμα ν' ἀπλών' κανεὶς τὰ πόδια τ». Κατὰ τὸ καιρὸ σέρν' ἢ Μάρω τὸ χορὸ». «Ἡ ὄρνιθα πίνοντας κοιτάξ' καὶ στὸ θεγόν». Τὸ κρασί ἤσουξ' μὲς στὸ βαρέλι». Σύμφωνα μὲ τ' ἀνωτέρω παραγγέλματα οἱ Τσεντιανοὶ εἶτανε συντηρητικοὶ μετρημένοι καὶ οἰκονόμοι σὲ ὅλες τὶς πράξεις τους. Ὡς πρὸς τὴ γλῶσσα μεταχειρίζονταν τὸ τοπικὸ τους ἰδίωμα, ποὺ δὲν ἐπέτρεπαν σὲ κανένα νὰ παραμορφώῃ. Ἀκολουθοῦσαν τὴν παράδοση κ' ἔλεγαν γιὰ δικαιολογία ἔτσι τὸ ἠῦραμε. Ἐκαμναν σπίτια μικρά, γιὰ νὰ εἶναι σὲ θέση ν' ἀποτελειώσουν. Ἐπιπλα καὶ σκευὴ ἀγόραζαν ὅ,τι χρειάζονταν καὶ μπορούσαν νὰ πληρώσουν. Στίς ἐξοχὲς καὶ στὰ πανηγύρια πηγαίνανε ἀριά, γιὰ νὰ μὴ χτυποῦνε στὰ μάτια τοῦ κόσμου. Οὔτε στ' ἀμπέλια τους πηγαίνανε νὰ φᾶνε, διότι καὶ αὐτὸ μπορούσε νὰ σχολιασθῆ. Εἶτανε δισταχτικοὶ σὲ κάθε ἐπιχείρηση, καὶ γενικὰ δὲν ἀγαποῦσαν τίς ὑπερβολές.

Συνεπεῖς.— Κατὰ κανόνα εἶταν καὶ συνεπεῖς στίς ὑποχρεώσεις τους. Γιὰ τίς οἰκογενειακὲς ὑποχρεώσεις θὰ μιλήσουμε παρακάτω. Στίς συναλλαγὲς φροντίζανε νὰ τηροῦν τὸ λόγο τους, γιὰ νὰ ἔχουν τὴν ὑπόληψή τους. Ἡ πίστη τοὺς χρειάζονταν πολὺ, διότι ὅταν ἔχαναν τ' ἀρνιά τους ἀπὸ τὴν κακοκαιρία ἢ ὅταν χτυποῦσε τὸ χαλάζι τ' ἀμπέλια, καὶ καταστρέφονταν ἢ ἐσοδιά, εἶταν ἀναγκασμένοι νὰ ζοῦνε μὲ πιστώσεις ὀλόκληρο τὸ χρόνον, ἕως τὴν καινούργια ἐσοδιά. Γιὰ τοῦτο, ὅταν πλουτοῦσαν τὸ σταφύλι τους ἢ ἄλλο μαξούλι καὶ θανά κάμουν τίς χεμωνιάτικες προμήθειαι, πλήρωναν πρῶτα τὰ χρέη τους. Ἐπειδὴ μάλιστα φοβούντανε τὸν ἐπαχτὸ ὄρκο, καὶ τὴν παρεξήγηση, ὑπάρχουν παραδείγματα ἀνθρώπων, ποὺ ξαναπλήρωσαν τὰ χρέη τους, γιὰ νὰ μὴν ἀναγκασθοῦν νὰ ὀρκισθοῦν. Οἱ συναλλαγὲς καὶ τὰ δάνεια γίνονταν συνήθως μὲ τὸν λόγο, καὶ στηρίζονταν στὴν καλὴ πίστη. Ἄλλω-

στε ἡ χρῆσις ἐγγράφων εἶτανε δύσκολη, καὶ διότι οἱ περισσότεροὶ εἶταν ἀγράμματοι. Κι' ὅταν χρειάζονταν κάποτε νὰ υπογράψουν, ἔκαμαν μὲ τὴν πέννα στὴ θέσις τῆς υπογραφῆς ἓνα σταυρό, καὶ τὸν μουτζούρωναν λιγάκι στὴ μέση μὲ τὸ δάχτυλό τους.

Φιλήσοχοι. — Ἡ τάξις εἶτανε σταθερὴ καὶ πάγια στὸ χωριό. Τηροῦνταν ἀπὸ τὸν φιλήσοχο χαρακτηῖρα τῶν ἀνθρώπων, καὶ δὲν εἶχε ἀνάγκη τῆς Ἀρχῆς. Στὸ καρακόλι τῆς Τσεντῶς ἔμεινε χρόνια ἓνας μονάχα χωροφύλακας καὶ ἐπαρκοῦσε γιὰ τὴν ἀσφάλεια σὲ τόσο μεγάλο χωριό. Διότι ὅσο κι' ἂν μάλωναν οἱ ἄνθρωποι, καὶ κάκιωναν καὶ δὲν σχετίζονταν χρόνια πολλὰ δλόκληρα γένη, ὡς τόσο ἤρχονταν στὰ χέρια σπανίως καὶ ξεθύμαιναν τὸ πολὺ μὲ τὰ ξύλα καὶ τὰ καθήματα. Τὰ χωριά ἔχουν πολλάκις ἀπελέκητους ἀνθρώπους, ἀλλὰ δὲν ἔχουν ὄγλο ἀπὸ μεθύσσους καὶ ἐγκληματίες, ὅπως τὰ καταπάρια τῶν μεγάλων κέντρων. Οὔτε πάθη βαθιὰ ὑπῆρχαν οὔτε κακουργήματα γίνονταν. Μέσα στὰ τελευταῖα 50 χρόνια, πὺ ἔχω ὑπόψη στὴν περιγραφή μου ἓνα κακούργημα—φόνος εἶχε γίνει, κ' ἐκεῖνο ἀπὸ ἄνθρωπο χαλασμένο διανοητικά.— Οἱ γυναῖκες πιάνονταν περισσότερο, καὶ προπάντων στὶς ἀκρινὲς συνοικίαι, οἱ πρόστυχες πὺ ἔλεγαν, ἀλλὰ περιορίζονταν νὰ φωνάξῃ ἢ μιὰ τῆς ἄλλης τὰ ἄπλυτα, καὶ κατόπι μολονότι δὲν σχετίζονταν, ἔξακολουθοῦσαν ν' ἀλληλομνηιοῦνται μὲ τὰ μπροστέματα πὺ τὰ διέβιζαν γνωστές, καὶ διέδιδε καθημιὰ ὅ,τι ἤξαιρε εἰς βάρος τῆς κακιωμένης τῆς. Κάποτε λ.χ. εἶτανε γιὰ μιὰ οἰκογένεια, πὺ εἶταν ὅλα τὰ μέλη τῆς ζωηρά, ὅτι, ὅταν ὁ θεὸς μοίραζε τὴ γνώση, βρέθηκε ἢ πόρτα τῆς κλειστή, κ' εἶτοι μείνανε χωρὶς μυαλό κουκούτσι.

Ἀφιλόδοκοι. — Μαζὺ μὲ τ' ἄλλα ἦσαν καὶ ἀφιλόδοκοι. Ὅσάκις παρουσιάζονταν διαφορὲς, φροντίζανε νὰ τίς κανονίζον ἐπὶ τόπου. Ἄν οἱ ὄρνιθες ἑνὸς ἔβλαπταν τὸν γειτονικὸ κῆπο, ὁ γείτονας παρᾶβλεπε. Ἡ συνήθεια νὰ ὑποβάλλουνη μηνύσεις γιὰ τοῦ φύλλου τὸ τίμημα δὲν ὑπῆρχε καθόλου. Οἱ σοβαρὲς πολιτικὲς διαφορὲς εἶτανε σπάνιαι, καὶ πολὺ λίγαι κατέληγαν στὰ Δικαστήρια, διότι καθὼς ἔλεγαν ἐκεῖ, ὅταν μιὰ ὑπόθεση πέσῃ στὸ Κονάκι, θὰ τὴν φάγῃ ἐκεῖνο. Κάποτε ἔχασε μιὰ τὸ δαχτυλίδι τῆς, καὶ εἶχε ὑπόνοιαι σὲ ὠρισμένη γειτόνισσα. Οἱ ὑπόνοιαι ἐκδηλώθηκαν, ἔγινε ζήτημα καὶ λύθηκε ὡς ἔξῃς. Ἡ γυναῖκα πὺ τὴν βάραιναν οἱ ὑπόνοιαι δέχτηκε νὰ πάγῃ στὴν Ἐκκλησία, ὅπου ὀρκίσθηκε, καὶ τελείωσε εἶτοι ἢ ὑπόθεση. Ἐπίσης ἔλεγαν ὅτι τὰ γυναῖκα βγάζουν μάτια.

Ἰδιοκτησία. — Ὁ σεβασμὸς πρὸς τὴν περιουσία τοῦ ἄλλου δὲν ἐπικρατοῦσε σὲ μεγάλο βαθμό. Γίνονταν συχνὰ μικροκλοπῆς, καὶ γιὰ νὰ περισώσῃ κανεὶς τὴν κινητὴ του περιουσία, ἰδίως τοὺς καρποὺς τῶν κτημάτων του, ἔπρεπε νὰ τὴ φυλάγῃ μὲ 4 μάτια. Μερικὲς σχετικὲς παροιμίαι εἶτανε χαρακτηριστικὲς. Ἐλεγαν λ. γ. : «Ὁ φόβος φλάγ' τ' ἀμπέλια».

«Φύλαγε τὰ ρούχα σ', νάχ'ς τὰ μισά». «Ἄπιαστος κλέφτης». «Μαζωχτήτε τρελλοί». «Φάτε λύκοι», κ.τ.λ. Ἡ ἀκίνητη ὁμως ἰδιοκτησία εἵτανε σταθερή. Παρὰ τὴν στενότητα τῆς γῆς καὶ τὴν πυκνότητα τῶν ἀγροτικῶν κτημάτων, τὰ ὄριά τους δὲν συγχύζονταν, οἱ κτηματικὲς διαφορὲς εἵτανε σπάνιες, οἱ δίκες τῶν προσωρινῶν μέτρων, ποὺ ἀπασχολοῦνε καθημερινῶς τὰ Εἰρηνοδικεῖα εἵτανε ἀγνωστες, καὶ τ' ἀγροκτῆματα μεταβιβάζονταν ἀδιαφιλονείκητα ἀπὸ πατέρα σὲ υἱό, χωρὶς τίτλο πολλάκις, ἕως ὅτου τὰ ἐγκαταλείψαμε ὅλα ἀδιάβαστα στοὺς Τούρκους.

Δίκαιον.—Ὅπως σὲ ὅλη τὴν Τουρκία ἐφαρμόζονταν δίκαιο διττό. Ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ἴσχυε τὸ θρησκευτικὸ δίκαιο, ποὺ ἐφάρμοζαν οἱ Μητροπόλεις στὰ ζητήματα τοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ κληρονομικοῦ δικαίου καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ὁ Μετζελὲς τῆς Τουρκίας. Εἶναι γνωστὸ ὅτι, ἅμα παρουσιάζονταν διαφορὲς γιὰ τὴν διανομὴ τῆς περιουσίας κανενός, ποὺ εἶχε ἀφήσει διαθήκη, ἢ ὑπόθεση θανά κριθῆ στὴν Μητρόπολη. Ἐὰν ὁ κληρονόμος δὲν εἶχε ἀφήσει διαθήκη, ἢ ὑπόθεση ὑπάγονταν στὰ Τουρκικὰ δικαστήρια, ὅπως κάθε πάλι διαφορά. Μόλις πέθαινε κανεὶς, ποὺ εἶχε ἀνήλικα, ὑπάλληλοι τοῦ Ὁρφανοτροφείου Τουρκίας κατέγραφαν καὶ διαχειρίζονταν τὴν περιουσία του. Μερικὲς ἀρχὲς τοῦ δικαίου ἀποτελοῦσαν ἀξιώματα. Π.χ. ἡ συμφωνία χαλνᾷ τὸ νόμο. Δὲν μπορεῖ νὰ σταθῆ κανεὶς ἀντίκρου στὴ ζουμιά. Ὁ φευγάτος δὲν ἔχει βιό. Ὅποιος δὲν συμφωνᾷ ἀπ' τὴν ἀρχή, βγαίνει στὸ τέλος ζημιωμένος. Ἡξαιραν καὶ μερικὰ στοιχεῖα τῆς Τουρκικῆς Ποινικῆς Δικονομίας ποὺ τὰ μάθαιναν ἀπὸ τοὺς πιὸ πεπειραμένους. Κ' ἐπειδὴ στὴν Τουρκία δὲν ἄλλαζαν συνήθως οἱ νόμοι ὅ,τι ἤξαιραν στὸ χωριὸ γιὰ τὸ δικαστὴ καὶ τὴ διεκδίκηση τῶν δικαιωμάτων τους, ἀποτελοῦσε γνώση σταθερή.

Κοινωνικὴ ἱεραρχία.—Σ' ἓνα χωριὸ γεωργῶν καὶ κτηνοτρόφων δὲν μποροῦσε βέβαια ν' ἀναπτυχθῆ ἀριστοκρατία. Καθὼς φαίνεται ὁμως ἀπὸ ὅσα εἶπαμε ἕως τώρα, εἶχε σχηματισθῆ μιὰ ἰδιαίτερη κοινωνικὴ τάξη, ποὺ διακρίνονταν ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴ κατάσταση, ἀπὸ τὸν τρόπο τῆς ζωῆς της, καὶ ἰδίως ἀπὸ τὸ προνόμιο ν' ἀνακατώνεται στὰ κοινά. Σ' αὐτὴν τὴν τάξη ἀνῆκαν ἀρχικῶς οἱ κεχαγιάδες, κι' ἀργότερα προστέθηκαν μερικοὶ εὐποροὶ ἐπαγγελματίες καὶ κτηματίες. Οἱ ἄνθρωποι τῆς ἀνώτερης τάξης φροντίζανε νὰ εἶναι περιποιημένοι στὸ ντύσιμό τους, προσεχτικοὶ στὶς συναναστροφές τους καὶ σεβαστοὶ μέσα καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι τους. Ἀπέναντι τῶν γυναικῶν τους ἰδίως, καὶ τῶν παιδιῶν, δὲν ἤθελαν νὰ δεῖξουν καμμιά αἰσθηματικὴ ἀδυναμία, καὶ κάποτε περιγέλασαν ἓναν ξένο, ποὺ ἔσκυψε νὰ δέση τὶς κορδέλλες τῶν μποτινιῶν τῆς κυρίας του! Ἀπόφευγαν ὅ,τι δὲν θεωροῦσαν ἀξιοπρεπές. Π.χ. δὲν ἐννοοῦσαν μερικοὶ καὶ νὰ φωτογραφηθοῦν, διότι τὸ νόμιζαν ἀνάρμοστο σὲ ἄντρες νὰ καλλωπίζονται, νὰ σιάζονται καὶ νὰ ποζάρουν ἀντίκρου στὴ φωτογραφικὴ μηχανή. Οἱ γυναῖκες τους δὲ τοὺς φέρ-

νονταν ὡς πρὸς ἀρχηγούς τῆς οἰκογενείας, καὶ τὰ παιδιὰ τους στέκουνταν ἔμπρός τους μὲ σεβασμό, καὶ σὲ μεγάλη ἀκόμη ἡλικία, μὴν τολμώντας μῆτε τὴν ἄλυσσίδα τους νὰ παίξουν. Μποροῦσε προσέτι ἓνας κεχαγιᾶς νὰ στείλῃ μὲ κανέναν τοῦ λαοῦ στὸ σπίτι τὰ ψάρια ποὺ ἀγόρασε. Ἐπειτα οἱ ἄνθρωποι τῆς ἀνωτέρας κοινωνίας, οἱ τσορμπατζήδες, εἶχανε ξεχωριστὴ θέση στὴν Ἐκκλησία, σύχναζαν σὲ ἰδιαίτερο καφενεῖο, ἔπαιζαν ἐκεῖ ἰδίως τάβλι καὶ συμπεθέριαζαν μονάχα μεταξὺ τους. Ὅσοι εἶταν ἔξω ἀπ' αὐτὸν τὸν κύκλο, ἀποκαλοῦνταν ἄσογοι. Στὸν γυναικεῖο κόσμο μάλιστα ὑπῆρχε καὶ τρίτη τάξη γυναικῶν, οἱ πρόστυχες, χωρὶς ἠθικὴ σημασία.

Ἀρετὲς γυναικῶν.— Σὰν τοὺς ἄντρες, κ' οἱ γυναῖκες τῆς Τσεντῶς εἶταν προπαντὸς ἐργατικές, παστρικές, καὶ νοικοκυρὲς στὸν κύκλο τῶν ἐργασιῶν τους. Γιὰ τὴν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν τους δὲν ἔχαναν φυσικὰ τὸν καιρὸ τους, διότι δὲν εἶχαν νὰ τὰ μεταδώσουν τίποτε, ὅπως καὶ σήμερα πολλὲς γυναῖκες στὶς πόλεις. Κ' ἐξάλλου, ἐπειδὴ δὲν εἶχαν καμμιά πνευματικὴ ἀπασχόληση, οὔτε διάβαζαν ἐλαφρὰ περιοδικά, καταγίνονταν διαρκῶς μὲ τίς οἰκοκυρικὲς ἐργασίες, ποὺ εἶταν ἄλλως τε ποικίλες καὶ ἀτελείωτες. Σκούπιζαν, τίναζαν, ἔσιαζαν, ἔστρωναν, μαγέρευαν κ' ἔπλυναν πιάτα καθημερινῶς. Ἐπλυναν, σιδέρωναν, ἔτριβαν, σφουγγάριζαν, μπάλωναν, δόσεις παρουσιάζουνταν ἀνάγκη. Τὸ μεράκι τους εἶτανε νὰ διαπρέψουνε στὴν πάστρα καὶ φροντίζανε καὶ τὸ σπίτι νάναι καθαρὸ καὶ οἱ σπιτικοὶ ν' ἀλλάζουν παστρικά κάθε Σάββατο, γιὰ νὰ μὴν τοὺς εὔρη ψεῖρα, διότι ἡ μεγαλύτερη κατηγορία εἶτανε γιὰ μιὰ γυναῖκα νὰ τὴν ποῦνε βρώμα καὶ ψειριάρα. Κι' ὅταν τελείωναν οἱ συνήθεις δουλειὲς τοῦ χεριοῦ, τοῦ σπιτιοῦ καὶ κάθονταν στὸ μιντέρι, ἔπαιρναν καὶ μιὰ δουλειὰ τοῦ χεριοῦ πλέξιμο, μαλλί, ράψιμο ἢ κέντημα. Γειτόνευαν μὲ τὴ δουλειὰ στὸ χέρι. Ἐτσι ἔντυναν τὸν ἑαυτὸ τους καὶ τοὺς ἄντρες τους, γέμιζαν τὰ σεντούκια ἀπὸ νοικοκυριὸ καὶ προίκιζαν τὰ κορίτσια τους. Ἐνα διάστημα μικρὲς καὶ μεγάλες ἔπλεχαν κρίνες καὶ ἀγόραζαν μὲ τὰ πλεχτικὰ εἶδη ὑφασματοπωλείου. Τὰ ρούχα τους τὰ ἔραφταν συνήθως οἱ ἴδιες. Μόνον τὰ καλὰ τὰ φουστάνια τῶν εὐπόρων κοριτσιῶν ἔραφταν οἱ ράφτρες.

Οἰκογενειακοὶ θεσμοί.—Τὸ σημαντικώτερο ὅμως εἶταν ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Τσεντῶς κρατοῦσανε σφιχτὰ τὰ πατροπαράδοτα, καὶ προπάντων τοὺς οἰκογενειακοὺς θεσμούς, ποὺ ἀποτελοῦν ἓνα ἀπὸ τὰ πολυτιμώτερα γνωρίσματα τῆς φυλῆς μας. Γενικῶς θεωροῦντανε ὑποχρέωση νὰ σχηματίσῃ κανεὶς οἰκογένεια. Στὰ περασμένα χρόνια παντρεύονταν μικροί, στὰ τελευταῖα μεγαλύτεροι. Οἱ ἄγαμοι εἶτανε λίγοι καὶ θεωροῦνταν ἀνηπρόκοποι. Ἡ μικρὸς παντρέψου. Κι' ἅμα παντρεύονταν κανεὶς, ἔπρεπε νὰ γεράσῃ μὲ τὴν γυναῖκα ποὺ τὸν ἔτυχε. Ἐξαφνα στὴν Τσεντῶ εἶχε 800 οἰκογένειες καὶ κάτι παραπάνου. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἀντρώγυνα δὲν περνούσανε βεβαίως καλὰ. Συνήθως ἐπιβάλλονταν ὁ ἄντρας, ποὺ ἤθελε νὰ κρατήσῃ τὴ θέση

του ὡς ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας, καὶ ἀναλόγως τοῦ χαρακτῆρα του, περιώριζε τὴν γυναῖκα του, κάποτε μάλιστα τὴν κακομεταχειρίζονταν. Ὑπῆρχανε καὶ μερικὰ ζεύγη, ποὺ ἐπικρατοῦσε γιὰ τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλο λόγο ἢ γυναῖκα. Ὅπως δὲν ἔλειπαν καὶ οἱ οἰκογενειακὲς σκηνές. Ὡς τόσο ἀπὸ τόσους γάμους δὲν προέκυψε ποτὲ ἀγωγή διαζυγίου.

Χηρεία.—Οἱ ἄντρες ποὺ εἶχαν παιδιά, ἅμα χήρευαν ξαναπαντρεύονταν ἔπειτα ἀπὸ κάμποσο διάστημα. Οἱ γυναῖκες πενθοῦσανε παραπάνω τοὺς ἄντρες τους, δὲν ἔβγαιναν ἀπὸ τὸ σπίτι, κι' ἅμα εἶχανε μικρὰ παιδιά, καὶ περιουσία γιὰ νὰ ζήσουν, ἔμνισκαν πολλάκις χήρες σὲ ὅλη τους τὴ ζωὴ, ὅσο νέες κι' ἂν χήρευαν.

Κάθε νοικοκύρης εἶχε πρῶτιστη φροντίδα τῆς ζωῆς του ν' ἀποκαταστήσῃ τὰ παιδιά του, ἰδίως τὰ κορίτσια. Ὡς πρὸς τὰ ἀγόρια πολλὲς μητέρες ἀργοποροῦσαν τὴ παντρεία τους, γιὰ νὰ μὴ στερηθοῦν τὸν προστάτη τους, καὶ τύχουνε νύφη κακὴ. Ἡ προαιώνια ἔχθρα μεταξὺ πεθερᾶς καὶ νύφης δὲν εἶτανε δυνατὸ νὰ λείπῃ στὴν Τσεντώ, ὅπου μάλωναν συχνὰ οἱ πεθερὲς μὲ τὶς νύφες, κ' ἔφερναν σὲ δόσκολη θέση τοὺς συζύγους. Πάντως οἱ γονεῖς ἔπρεπε νὰ ζευγαρώσουν τὰ παιδιά τους, ὡς τὴ στιγμή ποὺ στεφανοφιλοῦσαν τὸ τελευταῖο τους παιδί, θεωροῦνταν ὅτι ἔξετέλεσαν τὸν προορισμό τους στὸν κόσμο. Ἡ γέννηση μάλιστα ἑγγονοῦ εἶταν τὸ ἐπισφράγισμα τῆς οἰκογενειακῆς εὐτυχίας.

Ἄν ὁ πατέρας δὲν προλάμβανε νὰ παντρεύῃ τις κόρες του, ἔπεφτε τὸ βάρος στὴ μητέρα, ὅποτε καὶ οἱ ἄγαμοι ἀδελφοί, ἂν καὶ μεγαλύτεροι στὰ χρόνια ἀπ' τὶς ἀδερφές τους, περιμέναν ν' ἀποκατασταθοῦν πρῶτα ἐκεῖνες, κι' ἂν τῷ φερενε κάποτε τύχη ἢ κακὴ νὰ μὴ βροῦνε τὸν κατάλληλο γαμπρό, καταδικάζονταν κι' αὐτοὶ στὴν ἀγαμία.

Ἐλαττώματα.— Δὲν θὰ εἶτανε σωστὸ νὰ κλείσω αὐτὸ τὸ κεφάλαιο, ἀναφέροντας μονάχα τὰ προτερήματα τῶν συμπατριωτῶν μου ἢ τῶν ὁμοχωρίων μου. Ἡ ἀλήθεια ἐπιβάλλει νὰ προσθέσω ὅτι τ' ἀνωτέρω προτερήματα εἶτανε λίγο πολὺ ἐγωϊστικά. Ὅποιος δηλαδὴ τὰ εἶχε, ἀπέβλεπε σ' ἓνα σκοπὸ, πῶς νὰ ὠφεληθῇ ὁ ἴδιος ἢ ν' ἀποφύγῃ ζημιὰ, ὅπως θὰ εἶναι κι' ἄλλοι οἱ ἄνθρωποι, καὶ τέτιοι εἶναι ἴσως παντοῦ. Πρὶν νὰ μιλήσῃ κανεὶς καὶ νὰ κάμῃ κάτι, σκέπτονταν τί τὸν συμφέρει κι' ἀναλόγως ἔπραττε. Μ' ἄλλα λόγια ἔλειπαν οἱ ἀλτροῦστικὲς ἀρετές. Δὲν εἶχαν δηλαδὴ τὴν καλωσύνη ν' ἀγαποῦν τοὺς συγχωριανούς τους καὶ νὰ θέλουν τὸ καλὸ τους. Ἀπεναντίας ἀπόφευγαν νὰ τοὺς συνδράμουν, ἂν ἐξαιρέση κανεὶς τὴν περίπτωση, ποὺ ἔτρεχαν νὰ σβύσουν τὴν πυρκαϊά, καὶ κάποτε δὲν ἔκρυβαν τὴν εὐχαρίστησή τους, ὅταν οἱ ἄλλοι πάθαιναν ζημιὰ. Ἡ ἔλλειψη ἀλτροῦσμοῦ φαίνονταν κι' ἀπὸ τὶς συνηθισμένες φράσεις: «Μὴ χώνεσαι ἐκεῖ ποὺ μάλωνουν». «Ἐμένα μὴ μ' ἀνακατώνετε». «Ἐσὺ μὴ γένεσαι κακός». «Νὰ μὴ χαροῦνε οἱ ὄχτροί». «Τὰ μάτια τς νὰ βγάλνε» κ.τ.λ. Γιὰ τοὺς ἐργάτες

ὑπῆρχεν ἡ ἰδέα ὅτι εἶτανε ἀχάριστοι. Κάποιος ἐργάτης κάποτε πλάγι σὲ γεωργὸ πού εἶχε χαθῆ ἢ ἀγελάδα του, ἐπειδὴ ἡ ἀγελάδα βρέθηκε, εἶπε στοὺς γειτόνους μὲ ἀπαρέσκεια, ὅτι ἂν εἶτανε κανενὸς φτωχοῦ, δὲ θὰ βρίσκουνταν. Λέγανε ἐπίσης γιὰ τοὺς θεριστάδες ὅτι ὅταν κάθουνταν νὰ φᾶνε, ἔκοφταν προκαταβολικῶς ὅλα τὰ ψωμιά, πὸν τοὺς ἔστελναν ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ ἀφεντικοῦ, γιὰ ν' ἀναγκάσουν τὸν ἑαυτὸ τους νὰ τὰ φᾶνε. Ἐπειτα οἱ ἄντρες εἶχανε γενικῶς τὴ συνήθεια νὰ βρίζουν, ὄχι βέβαια τὰ θεῖα, ὅπως ἄλλοῦ, ἀλλὰ κάθε πρᾶγμα.

Οἱ γυναῖκες.— Ἐπίσης εἶχαν τὰ κοινὰ καὶ πασίγνωστα ἐλαττώματα τῶν ἀπανταχοῦ ὁμοφύλων τους, τὴ ζούλια, τὴ κερασιά, τὸ κουτσομπολιό. Ἡ μιὰ παρακολουθοῦσε τὴν ἄλλη μὲ κάπια κακεντρέχεια. Κοίταζε τις δουλειὰς πὸν ἔκαμνε, τὰ ροῦχα πὸν φοροῦσε, τὰ ροῦχα πὸν ἔπλυνε, γιὰ νὰ βρίσκη κουσούρια. Κ' ἐπειδὴ οἱ παρατηρήσεις καὶ τὰ σχόλια γίνονταν γνωστά, ἀκολουθοῦσανε μηνύματα, μπροστέματα, μαλώματα, κακίες. Πολλὲς γνωστὲς γυναῖκες εἶτανε χρόνια κακιωμένες. Οἱ κακίες εἶτανε τραχύτερες μεταξὺ συγγενῶν! Ἰδίως ὑποβλέπονταν οἱ γυναῖκες δύο ἀδελφῶν, οἱ συνυφάδες. Αὐτὲς ἀφοῦ πρῶτα ἔκοφταν τις σχέσεις μεταξὺ τους, κατῶρθωναν μὲ τὰ πολλαπλὰ μέσα τῆς γυναικείας διπλωματίας νὰ ἐχθροποιήσουν καὶ τοὺς ἄντρες τους. Ἔτσι γίνονταν νὰ κακιώσουν δύο ἀδελφοί, καὶ πολλάκις ἦσαν κακιωμένοι ὅσο νὰ πεθάνουν. Σὲ μεγάλη χρήση εἶταν οἱ βλαστήμιες ἰδίως ἀπὸ μέρους τῶν γυναικῶν, πὸν ἔλεγαν ἰδιαιτέρη βλαστήμια, σὲ κάθε περίσταση. Ἀκόμη κ' οἱ μητέρες βλαστημοῦσαν τὰ παιδιά τους ἄγρια, ὅταν τις ἐνοχλοῦσαν, κ' ἐνόχληση θεωροῦσαν ἐκεῖνες κάθε ἀπασχόληση μὲ τὸ παιδί. Διότι δὲν ἤξαιραν φυσικὰ ὅτι τὸ κυριώτερο ἔργο τῆς μητέρας εἶναι νὰ συντροφεύη καὶ νὰ παιδαγωγῆ τὸ παιδί της, ὅπως πολλὲς ἀκόμη δὲν τὸ ξαίρουν καὶ στὰ κέντρα. Ἀλλὰ θεωροῦσαν χρέος τους νὰ ταγίζουν τὰ παιδιά τους, νὰ τὰ πλύνουν καὶ νὰ τὰ δίνουνε δρόμο, γιὰ νὰ μὴν τις ἀπασχολοῦν καὶ χασομεροῦν ἀπὸ τις δουλειὰς.

Ἡ διάσταση μεταβιβάζονταν καὶ στὰ παιδιά, καὶ ὑπῆρχαν παραδείγματα πολλῶν παιδιῶν, πὸν δὲν πατούσανε στὸ σπίτι τῶν θείων τους, ἀπὸ τὸν πατέρα, ἐνῶ βρίσκουνταν καθημερινῶς στὰ σπίτια τῶν ἀπὸ μητέρα συγγενῶν.

Ἐπειτα μερικὲς γυναῖκες, οἱ τελευταῖες στὴν κοινωνικὴ ἱεραρχία φημισιδώνονταν, ἔκαμναν μάσκες, ἔβγαιναν μυστικὰ τὴ νύχτα. Γιὰ νὰ πιάση τὸ φημισίδι ἔλεγαν ὅτι ἔπρεπε νὰ διαδώσουν μιὰ ψευτιά.

Θρησκεία.— Ὡς πρὸς τὴν θρησκεία οἱ κάτοικοι τῆς Τσεντῶς ἀκολουθοῦσαν τὸ μέτρο. Διατηροῦσαν δηλαδὴ τὴ θρησκεία τῶν πατέρων τους, σὰν ἓνα χρέος, σὰ μιὰ παρακαταθήκη, πὸν ἔμεινε ἀπὸ τις περασμένες γενεές, χωρὶς νὰ τρέφουν καὶ ἰδιαιτέρη πρὸς αὐτὴν ἀφοσίωση. Γιὰ τοῦτο φροντίζανε νὰ ἔχουν πάντα στὴν Ἐκκλησίᾳ παππάδες καὶ ψαλτάδες τῆς

προκοπῆς. Ἐκκλησιάζουνταν συχνά, παρακολουθούσανε τὴν λειτουργία μὲ εὐλάβεια, τιμούσανε τὶς γιορτές, παύοντας τὶς ἐργασίες τους. Γίνονταν μάλιστα σεμνὲς οἱ ἀκολουθίες. Στὴν Ἐκκλησία επικρατοῦσε ἡσυχία, κ' ἐκείνη ἢ ἀσχημιὰ νὰ ἐκθέτουν στὴ δημοπρασία τὸν Σταυρὸ τῆ Μεγάλῃ Παρασκευῇ, ἐκεῖ θ' ἀποτελοῦσε βεβήλωση. Ἐβγαίναν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία στὴν ἀπόλυση σοβαρὰ μετὰ τὸ «Ἄξιόν ἐστι», ἀφοῦ ἀσπάζουνταν τὰ εἰκονίσματα. Ἐπειτα προσκαλοῦσαν τὸν παπᾶ καὶ διάβαζε στὰ σπίτια καὶ στ' ἀμπέλια ἄγιασμό. Σηκώνουνταν ὅλοι στὸ πόδι, ὅταν περνοῦσε ὁ παπᾶς, πηγαίνοντας νὰ κοινωνήσῃ κανένα ἐτοιμοθάνατο. Καὶ γενικὰ ἐκτελοῦσαν τὰ θρησκευτικὰ τους χρέη. Ἄλλὰ δὲν εἶτανε θρησκόληπτοι καθόλου. Τὸ νοσηρὸ φαινόμενο ἀντρῶν καὶ γυναικῶν τῶν κέντρων, ποὺ ἀσχολοῦνται μέσα στὶς πολιτείες μὲ τὴ λατρεία μέρα καὶ νύχτα δὲν ὑπῆρχε στὴ γερῆ ἐκείνη ἀτμόσφαιρα ἢ στὸν κόσμον, κι' ἂν ἡ Τσεντώ εἶτανε στὴ θέση της, ὅταν ἄλλαζε τὸ ἡμερολόγιο, θὰ δέχονταν τὸν νεωτερισμὸ, χωρὶς κανεὶς νὰ σκανδαλιστῆ. Θεωρῶ ἑξαιρετικῆς σημασίας καὶ τὸ ἐξῆς γεγονός, ὅτι ἐνῶ στὴν Τουρκία τὸ Κράτος εἶτανε θεοκρατικὸ καὶ ἡ ἐθνικὴ μας Ἀρχὴ ἐκκλησιαστικὴ, ὡς τόσο οὔτε στὴν Τσεντώ, οὔτε σὲ κανένα ἄλλο χωριὸ εἶτανε δεκτὸς ὡς δάσκαλος κανένας ἀπὸ τοὺς παπᾶδες. Ποὺ σημαίνει ὅτι στὴ συνείδηση, τῶν ἐπαρχιωτῶν ἐκείνων, εἶχε ριζώσει ἡ ἰδέα ὅτι ἡ Ἐκπαίδευση εἶταν ἔργο τῶν κοσμικῶν. Καὶ θυμᾶται κανεὶς ὅτι οἱ Ἐκπαιδευτικοὶ ἔφτυσαν αἷμα στὴ σκοτεινὴ ἐποχὴ τους, γιὰ ν' ἀποσπᾶσουν τὴν Ἐκπαίδευση ἀπὸ τὰ νύχια τοῦ πανίσχυρου κλήρου. Φυσικὰ πὸ θρησκευτικὲς εἶταν οἱ γυναῖκες, ἰδίως οἱ ἡλικιωμένες, ποὺ ἐκκλησιάζουνταν συχνότερα. Μάθαιναν ἀπὸ τοὺς παπᾶδες πότε κατελεῖ λάδι καὶ ψάρι, νήστευαν ταχτικὰ ἢ ἀναλόγως, ἀναβαν ταχτικὰ κάθε Σαββάτο βράδυ καὶ τὴ βραδυὰ τῆς παραμονῆς κάθε γιορτῆς τὴν καντήλα, καὶ εἶταν ταχτικὲς στὰ κόλλυβα καὶ στὶς παρακλήσεις. Ἄλλὰ κι' αὐτὲς ἐκτελοῦσαν τὰ θρησκευτικὰ καθήκοντα τυπικὰ καὶ κατὰ συνήθεια, καὶ στὸν τρόπο τῆς λατρείας τους δὲν εἶχαν πάθη, παραφορά, ὑπερβολές.

Θρησκευτικὲς συνήθειες, παραδόσεις, προλήψεις.— Ἀπὸ τὴν καθ' αὐτὸ θρησκεία παραπάνω ρόλο ἔπαιζαν στὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων ἐκεῖ οἱ συνήθειες, οἱ ἰδέες, οἱ παραδόσεις καὶ οἱ προλήψεις, ποὺ εἶχανε σχέση μὲ αὐτή.

Κουρμπάνια.— Ἐως τὶς ἡμέρες μου διατηροῦνταν ἡ συνήθεια ν' ἀφιερώνουν διάφορα ταξίματα στοὺς Ἁγίους καὶ νὰ προσφέρουνε δῶρα ὡς θύματα. Ἀναμφιβόλως ἡ συνήθεια αὐτὴ ἔμεινε ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα.

Πούλημα.— Ἐμένα, ὅταν ἦμουν μικρός, μὲ πῆγανε καὶ μὲ πουλήσανε στὸν Ἄη Γιάννη τὸν Ἀράπη. Καθόσο θυμοῦμαι, μὲ διάβασε ἐκεῖ ὁ παπᾶς εἰδικὴ εὐχή, μὲ τριγύρισε μέσα εἰς τὴν ἐκκλησία, μὲ πέρασε ἕνα σύρμα κυκλικὸ στὸ λαιμό, καὶ ἀνέλαβα τὴν ὑποχρέωση νὰ ἐξαγοράσω τὸν ἑαυτό

μου, όταν θὰ παντρευόμουνα. Ἐπειδὴ ὅμως ἔγιναν ἔκτοτε πολλὲς ἀναστατώσεις, ἡ διατύπωση ἐκείνη παραλείφθηκε, κ' ἔως τώρα ἀκόμη ἐξακολουθῶ νὰ εἶμαι σκλαβωμένος στὸν πρόσφυγα Ἅγιο.

Τὰ σύχνα.— Ὅσκις ἤθελαν νὰ ζητήσουν τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ παύσῃ ἡ ξηρασία καὶ ἄλλη ἐπιζημία καιρικὴ κατάσταση, ἔβγαζαν τὰ σύχνα. Ἐβγαίναν δηλαδὴ οἱ παππάδες μὲ τὰ εἰκονίσματα τῆς Ἐκκλησίας, ἀκολουθοῦσε τὸ πλήθος κ' ἔκαμναν ἓνα γῦρο μέσα στ' ἀμπέλια, ψάλλοντας τὰ σχετικὰ τροπάρια.

Στὸ τραπέζι.— Ὑπῆρχε ἡ συνήθεια, ἡ γενική, νὰ κάμνουν ὅλοι τὸ σταυρό τους, ὅταν κάθονταν νὰ φᾶνε, καὶ τὸ ἴδιο ἔκαμναν, ὅταν θανά σηκωθοῦν. Ἡ συνήθεια αὐτὴ εἶχε ἀρχίσει νὰ καταργῆται στὰ τελευταῖα χρόνια.

Ἄλλες θρησκευτικὲς συνήθειες.

1) **Τῆς Πρωτοχρονιάς.**— Ἀποβραδὺς ετοίμαζαν τὶς πίττες, καλαντοῦσαν τὰ παιδιά, θύμιαζαν ὅλο τὸ σπίτι, ἔβαζαν στὸ τραπέζι τὴν πίττα, τὴν ἔκοπτε ὁ πατέρας, χωρίζε μερίδια γιὰ ὅλους τοὺς σπιτικούς, γιὰ τὸ σπίτι, γιὰ τὰ χωράφια καὶ τὰ πρόβατα κ.τ.λ. Ἀνήμερα οἱ παππάδες ἐπισκέπτονταν τὰ σπίτια τῶν προκρίτων, γίνονταν ἵπποδρομίες στὸν κεντρικὸ δρόμο, ποὺ περνοῦσε πλάγι ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, εἶχαν βίζιτα οἱ Βασίληδες κ' οἱ Βασιλεῖες, καὶ διατηρήθηκε κ' ἡ σούρβα.

2) **Τῶν Φώτων.**— Τὴν παραμονὴ καλαντοῦσαν γιὰ τρίτη φορὰ τὰ παιδιά. Εἶχαν τὴν ἰδέα ὅτι ἀγιάζονταν τὰ νερά καὶ ἀνοίγαν τὰ μεσάνυχτα τὰ οὐράνια. Οἱ νουνοὶ ἔστελναν στοὺς ἀδεξιμοὺς φωτίκι. Ἀνήμερα διαβάζονταν ὁ μεγάλος Ἁγιασμός. Γιόρταζαν οἱ Φάνηδες, οἱ Θεοκλήδες, οἱ Δρόσοι, οἱ Θεόφιλοι, οἱ Φωτεινές, οἱ Φανές, οἱ Φανοῦλες καὶ οἱ Φωτίκες.

3) **Τ' Ἄη Γιαννιοῦ.** Γιόρταζαν οἱ Γιάννηδες.

4) **Τ' Ἄη Θανασιοῦ.**— Γίνονταν πανηγυρικὴ ἀκολουθία στὶς 18 τοῦ Γενάρη, ποὺ συγκέντρωνε πολὺ ἐκκλησίασμα, διότι ἡ Ἐκκλησία τῆς Τσεντῶς εἶταν ἀφιερωμένη στὸν Ἅγιο Ἀθανάσιο, κ' ἀπ' ἐκείνους ποὺ ἐργάζονταν ἔξω ἀπ' τὸ χωριό, ὅσοι δὲν γύριζαν τὰ Δωδεκάμερα στὰ σπίτια τους, πῆγαιναν τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου.

5) **Τ' Ἄη Τρύφωνα.**— Ἐλεγαν γι' αὐτὸν ὅτι ἔκοψε μὲ τὸν τσεκμὲ τὴ μύτη του. Γίνονταν ἁγιασμός γιὰ τ' ἀμπέλια.

6) **Τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν.**— Γίνονταν ἡ καθιερωμένη σχολικὴ τελετὴ.

7) *Τῆς Ὑπαπαντῆς*.—Ἐκλείει ὁ κύκλος τῶν μεγάλων χειμερινῶν γιορτῶν.

8) *Τῆς Ἀποκριᾶς*.—Γιόρταζαν τὴν Κρεατινὴ καὶ τὴν Τυρινή. Ἐκαμναν πίττες καὶ καλὰ φαγιά. Βούλωναν τὸ στόμα τους μὲ τ' αὐγό. Κρεμούσανε στὸ ταβάνι χαλβά. Τὰ μικρὰ τ' ἀγόρια φώναζαν ἀπὸ τὰ παράθυρα : «Ὅποιος ἔχ' τρία κορίτσια...» κ.τ.λ. Ἐκκλησιάζουνταν στὸν Ἑσπερινὸ τῆς Κυριακῆς καὶ σχωρονιούντανε.

9) *Τῆς Καθαροδευτέρας*.—Τὰ φαγιά ποὺ περίσσευαν τὰ ζητοῦσαν οἱ Κατσιβέλες. Ἄρχιζε τὸ τρίμερο, στὸ τέλος ἔκαμναν πίττες. Καθάριζαν τὰ σπίτια, τὰ σκεύη καὶ τὰ ἔπιπλα.

10) *Τῶν Ἀγίων Σαράντα*.—Ἐκαμναν πίττες. Κ' ἔλεγαν : «Σαράντα φᾶς» κ.τ.λ.

11) *Τοῦ Λαζάρου*.—Οἱ Κατσιβέλοι γύριζαν τὸν Λάζαρο.

12) *Τῶν Βαγιῶν*.—Γιὰ δευτέρη φορὰ μέσα στὴ Μεγάλῃ Σαρακοστῇ ἔτρωγαν ψάρια. Ἐλεγαν καὶ τὸν στίχο : «Τάγκα τῶ Βαγιῶ» κ.τ.λ. Στὴν Ἐκκλησία μοίραζαν κλαδιὰ δάφνης καὶ σκόρπιζαν τὰ φύλλα τῆς στὸ πάτωμα.

13) *Τῇ Μεγάλῃ Ἑβδομάδῃ*.—Ἐπειδὴ κατὰ συνήθεια κάθε Μεγάλῃ Ἑβδομάδῃ φυσοῦσε ἀντισημιτικὸς ἄνεμος, οἱ Ἑβραῖοι πωλητᾶδες ἔφευγαν ἀπὸ τὸ χωριὸ γιὰ νὰ μὴν κακοποιηθοῦν. Τῇ Μεγάλῃ Πέμπτῃ ἔβαφαν αὐγά κ' ἔκαμναν κουλίκια. Τὴν Μεγάλῃ Παρασκευῇ χαιρετοῦσαν τὸν Ἐσταυρωμένο καὶ κοιμοῦνταν οἱ ἄρρωστοι στὴν Ἐκκλησία. Τὸ Μεγάλο Σάββατο πρῶτ' ἀλλάσσονταν ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἐπιταφίου. Ἐκαιγαν τὸ δμοῖωμα τοῦ Ἑβραίου. Οἱ γυναῖκες πῆγαιναν στὰ μνήματα. Ἀπὸ τὰ κεχαγιαδῖκα σπίτια μοίραζαν γιαγούρτι στραγγιστό.

14) *Τῆς Πασκαλιᾶς*.—Γίνονταν ἡ Ἀκολουθία τὸ πρῶτ'. Τὰ παιδιὰ ἔτρωγαν τὸ πρῶτο αὐγό στὴν Ἐκκλησία. Πρὶν τὸ μεσημέρι γίνονταν κ' ἡ δευτέρη Ἀνάστασις. Ἀνήμερα κληρώνονταν τὰ ροῦχα τοῦ Σταυροῦ. Ὁ καντηλανάφτης κι' ἄλλοι κοινοτικοὶ ὑπηρέτες γυρνοῦσανε στὰ σπίτια καὶ μάζευαν αὐγά. Οἱ νοικοκυρὲς ἔβαζαν κάθε χρόνο ἀπὸ ἓνα αὐγό στὸ εἰκοτοστάσι.

15) *Τ' Ἀγιωργιοῦ*.—Πανηγύριζε ἡ Ἄρσοῦ σὰν κατέβαινε ὁ Ἁρακλείας. Εἶχε καὶ τοπικὸ πανηγύρι στὴν Τσεντώ, στὸ ἔξοχικὸ Ἁγίασμα τ' Ἁγίου τοῦ Κηρήσιου, ποὺ ἀπείχε 3 χιλιόμετρα ἀπὸ τὸ χωριὸ πρὸς Βορρᾶν καὶ πῆγαινε ἀρκετὸς κόσμος.

16) *8 τοῦ Μᾶη τ' Ἀγιαννιοῦ τοῦ Θεολόγου*.—Γίνονταν ἔξοχικὴ

πανήγυρη στὸ δάσος τοῦ Τσαουσλιοῦ, δυὸ-τρεῖς ὥρες περίπου μακρῶν. Ἡ σὲ ἀπόσταση δύο ὥρῶν πρὸς τὰ βορειοδυτικά.

17) *Τῶ Ψυχῶ*.—Οἱ γυναῖκες πήγαιναν ἀποβραδὺς στὴν ἐκκλησία κρασί, κόλλυβα καὶ ἄρτους, καὶ τὴν ἐπομένη τὸ πρωτὶ συγκεντρώνονταν στὰ μνήματα, ὅπου ὁ παππᾶς διάβαζε Τρισάγιο καὶ μοιράζανε παξιμάδια κ.λ.π.

18) *Τῆς Ἀναλήψεως*.—Εἶχαν τὴν ἰδέα, ὅτι ὅποιος κοιμᾶται ἀναλήβεται.

19) *Τοῦ Κλύδωνα*.—Ἔβαζαν τὰ κορίτσια κλήδωνα. Τὰ παιδιὰ πηδούσανε ἀποβραδὺς πλάνο, δηλαδή, τὶς καθιερωμένες σ' ὅλες τὶς περιφέρειες φωτιές.

20) *Τῆς Ἀγίας Κυριακῆς, 7 Ἰουλίου*.—Γιώρταζε τὸ Ἀγίασμα τῆς αὐλῆς τοῦ Μπαλστράνη, ὅπου διάβαζε ὁ παππᾶς καὶ μαζεύονταν γυναῖκες τὸ βράδυ ἐκεῖνο γιὰ προσκύνημα τῆς Ἀγίας ἢ γιὰ τὴ χάρη.

21) *Τ' Ἀηλιοῦ*.—Γίνονταν δύο ἐξοχικὰ πανηγύρια σὲ αγιάσματα, ὅπου πήγαιναν πολλοὶ ἀπὸ τὴν Τσεντώ.

22) *Τῆς Μεταμορφώσεως*.—Γίνονταν τὸ πανηγύρι τῆς Καλλιπόλεως, ὅπου πήγαιναν πολλοί. Πανηγύρια εἶχε στὸ Φετὲ τῆς Σηλυβρίας καὶ στὴν Ἀρσοῦ.

23) *Τῆς Πρωταυγουστιᾶς*.—Διαβάζονταν ἁγιασμοὶ στὴν ἐκκλησία, πήγαιναν στ' ἀμπέλια κ' ἔφερναν τσαγούσια, ὅπως ἀναφέρω πιὸ πάνω.

24) *Τὸν Δεκαπενταύγουστο*.—Νήστευαν αὐστηρᾶ.

25) *Πρώτων ἡμερῶν τοῦ Αὐγούστου*.—Μερομήνια.

26) *Τῆς Φανερωμένης*.—Πήγαιναν στὴ Φανερωμένη τῆς Ἀρτάκης μὲ ἰδιαίτερο καίκι, ποὺ τοὺς παρελάμβανε ἀπὸ τὸ Παπασλί.

27) *Στις 29 Αὐγούστου*.—Γίνονταν τὸ πανηγύρι, τοῦ Κουλτουρμουσιοῦ, ὅπου παραχώνονταν, καὶ τοῦ ἐπίσης γειτονικοῦ Κιοστεμεριοῦ, ὅπου γίνονταν πάλι.

28) *Στις 8 Σεπτεμβρίου*.—Γίνονταν τὸ μεγάλο πανηγύρι τῆς Σηλυβρίας, ὅπου ἔτρεχε κόσμος πολὺς, ἰδίως ὁ ἐργατικός, ποὺ τελείωνε ἢ χρονιά του.

29) *Τοῦ Σταυροῦ*.—Μοιράζονταν βασιλικὸς στὴν ἐκκλησία. Ἐκλειε τῆς Σηλυβρίας τὸ πανηγύρι.

30) *Τ' Ἀγίου Δημητρίου*.—Ἀπολύονταν ὅσοι προσλαμβάνονταν ἕως τότε στὴν ἐργασία. Θεωροῦνταν ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες γιορτές. Ὑπῆρ-

χανε πολλοί Δημήτρηδες, που είχαν βίζιτα. Συνήθως τελείωνε και η σπορά.

31) *Στις 18 Νοεμβρίου τ' Ἁγίου Μοδέστου.*—Θεωροῦνταν προ-στατής τῶν ἀροτριῶντων ζώων. Γίνονταν γεωργική γιορτή. Ἐκαμναν ἄρτους. Εἶχαν κ' οἱ Δημοστένηδες ὄνομασία ἀπὸ παρετυμολογία.

32) *Τῆς Ἁγίας Βαρβάρας.*—Ἔλα τὰ σπίτια ἔβραζαν κολλυβόζουμο καὶ μοίραζαν. Ἐλεγαν καὶ σχετικὸ στίχο.

33) *Τ' Ἁη Νικολάου.*—Εἶχαν τὴν ἰδέα ὅτι ἀντριεῦει ὁ χειμῶνας. Ἐπειδὴ συνήθως τότε χιόνιζε, ἔλεγαν ὅτι ὁ Ἁη Νικόλας ἄσπριζε τὰ γένεια του. Τάχα καὶ τὰ γουρούνια ὠνερεύουνταν τότε ὅτι θὰ σφαγοῦνε σύντομα καὶ γούρλιαζαν ἄγρια. Εἶταν ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες γιορτές, διότι ὑπῆρχανε πολλοὶ Νικόλαδες.

34) *Τῶν Χριστουγέννων.*—Πρὶν δυὸ-τρεῖς ἡμέρες ἔσφαζαν τὰ γουρούνια κ' ἑτοίμαζαν τὴν καραβαβίτσα κι' ἄλλα ἐδέσματα. Τὴν παραμονὴ τὸ βράδυ καλαντοῦσαν τὰ παιδιά. Τὸ πρωτὶ ἔκαμναν φουσκίτσες μὲ τὸ σαμόλαδο. Στὸ τραπέζι τὸ βράδυ πρὶν καθίσουν θύμιαζαν τὸ σπίτι, ἀναβαν κερί κ' ἔβραζαν φροῦτα. Συνήθως ἔτρωγαν τουρσὴ, μαγειρεμένη μὲ τὸ ρύζι. Τὸ πρωτὶ ἐκκλησιάζουνταν νωρὶς κι' ἀμέσως μετὰ τὴν ἀπόλυση γευματίζαν. Τὰ παιδιά ἔπαιζαν φουντούκια μὲ τὴν κεραμίδα μέσα στὰ σπίτια. Βίζιτα εἶχαν οἱ Χριστάκηδες, οἱ Χριστινές, οἱ Χριστίτσες κ' οἱ Χρυσές. Ἄνημερα καὶ τῆ δευτέρῃ μέρᾳ οἱ Παναγιώτηδες κ' οἱ Παναγιώτες. Εἶχαν τὴν ἰδέα ὅτι ἂν γεννιούντανε παιδιὰ ἀποβραδύς, γίνονταν καλλικάντζαρος.

Παραδόσεις, σχετικὲς ἰδέες, προλήψεις.

1) *Τσάβελα.*—Εἶχαν καλὸ νὰ κορμοῦνε τσάβελα γύρω στ' ἁγιάσματα.

2) *Τερερέμ.*—Ἐπῆρχε ἡ ἰδέα, ὅτι τὸ τραγουδοῦσε ἡ Παναγία χορεύοντας τὸν Χριστό, ὅταν εἶταν μωρό.

3) *Παππάδες.*—Θεωροῦντανε κακὸ ν' ἀνταμῶση κανεῖς παππᾶ, μὲν εἴβγαίνε νὰ πάγη κάπου τὸ πρωτὶ. Γενικῶς ὁ κόσμος δὲν ἐκτιμοῦσε τοὺς παππάδες. Ἐλεγε συχνά: «Παππᾶ παιδί, διαβόλου ἐγγόνι». Εἶχαν ἐπίσης τὴν πρόληψη ὅτι δὲν θὰ εἶχε καλὰ ξεμπερδέματα τὸ βαπόρι ἢ τὸ τραῖνο, ποὺ ἀνέβαινε παππᾶς. Μολαταῦτα συνήθιζαν καὶ τὶς παροιμίες, ποὺ φανέρωναν ὅτι οἱ παππάδες κατεῖχανε ἀνώτερη θέση στὴν κοινωνία καὶ στὴ συνείδηση τοῦ λαοῦ: «Στὸ χωριὸ δὲν τὸν θέλνε», «Γιὰ παππᾶς», «Ἄν εἶσαι καὶ παππᾶς...», «Σὰν παππᾶς», «Ἄλλοῦ ὁ παππᾶς», «Ἄλλα λέγει ὁ παππᾶς» ἔκ.τ.λ.

- 4) *Τοῦ Ἁγίου Βασιλείου.*—Ἐλεγαν ὅτι βασίλευαν τὰ νερὰ τῆς γῆς.
- 5) *Τῶν Φώτων.*—Τῆ βραδυὰ ἔλεγαν ὅτι ἀνοίγουν τὰ οὐράνια.
- 6) *Τοῦ Συμοῦ.*—Τάχα ὅποια δούλευε, ἔκαμνε παιδί σημειωμένο.
- 7) *Τοῦ Μπαλονκλιῦ.*—Τὰ ψάρια ἔλεγαν ὅτι εἶχαν πετάξει ἀπ' τὸ τηγάνι κ' εἶταν μισοτηγανισμένα.
- 8) *Τῆς Ἀναλήψεως.*—Φοβούντανε νὰ κοιμηθοῦνε, γιὰ νὰ μὴν ἀναληφθοῦν.
- 9) *Τ' Ἀηλιᾶ.*—Ἐλεγαν ὅτι δὲν ἤξαιρε τὴν ἡμέρα του, γιὰ νὰ χαλάσῃ τὸν κόσμον, κ' ἦ μητέρα του τοῦ τὴν ἔκρυβε.
- 10) Ὅτι καταράστηκε ὁ Χριστὸς τοὺς Κατσιβέλους, διότι ὁ Κατσιβέλος τὸν κάρφωσε μ' ἓνα καρφὶ παραπάνου.
- 11) Ὅτι καταράστηκε ὁ Χριστὸς τοὺς κτίστες, διότι κάποιος κτίστης, ποὺ τὸν ζήτησε ὁ Χριστὸς ψωμί, εἶπε ὅτι εἶχε πελεκούδια στὸ ζεμπίλι του, κ' ἔγιναν πελεκούδια, ὅ,τι εἶχε.

Χρόνος.—*Συνήθειες, ιδέες καὶ προλήψεις σχετικὲς μὲ τὸν καιρὸ.*—Οἱ μέρες τῆς ἐβδομάδος λέγονταν ὅπως παντοῦ: Δευτέρα, Τρίτη, Τετάρτη, Πέμπτη, Παρασκευή, Σαββάτο καὶ Κυριακή.

Ἡ Δευτέρα θεωρούντανε χαϊρλίδικη μέρα γιὰ τὸ ἀρχίνισμα κάθε δουλειᾶς. Συνήθως κάθε σοβαρὴ δουλειά, ἀν δὲν εἶτανε βιαστική, τὴν ἀναβάλλανε γιὰ τὴν Δευτέρα. Ὡς ἓνα βαθμὸ τέτοια μέρα θεωροῦνταν κ' ἡ Παρασκευή. Ἀπεναντίας ἡ Τρίτη θεωροῦνταν ἐπικίνδυνη κ' ἀπόφευγαν νὰ πᾶνε στὸ ταξίδι ἢ ν' ἀρχίσουν σοβαρὴ ἐπιχείρηση. Τὴν Κυριακὴ σταματοῦσαν οἱ ἀγροτικὲς ἐργασίες, καθὼς κ' οἱ τεχνικὲς. Ἐξαιρετικῶς δὲν διακόπτονταν οἱ ἐργασίες τοῦ θερισμοῦ καὶ τοῦ τρύγου, κατὰ τὸ γνωμικόν: «Θέρος, τρύγος, πόλεμος». Ἐκλειαν καὶ τὰ μαγαζιά, ἔξὸν τὰ καφενεῖα καὶ τὰ μπακάλικα, ποὺ χρησίμευαν ὡς καφενεῖα. Ὅσοι δὲν ἐργάζονταν, φοροῦσαν τὰ κυριακάτικα ροῦχα τους καὶ περνούσανε τὴν ὥρα τους στὴ μικρὴ ἀγορὰ τοῦ χωριοῦ. Γιὰ τίς ἀμέσως προηγούμενες μέρες, ἔλεγαν: «ἔχτές, προχτές, ἀντίπροχτές». Γιὰ τίς ἀμέσως ἐπόμενες: «αὔριο, μεθαύριο, ἀντιμεθαύριο». Σχετικὰ μὲ τίς ἡμέρες, ὑπῆρχαν οἱ ἑξῆς παροιμίαι: «Ἡρθ' ὁ Τέτραδος». «Τῆς μέρας τῆ δουλειά». «Τῆς Κυριακῆς τὸ λάμπιμο». «Ὅλ' ἡ βδομάδα τοῦ γαμπροῦ». «Κυριακὴ κοντὴ γιορτή». «Ἡ καλὴ ἡ μέρα». «Ὅποιος δὲ θέλ' νὰ ζιώσ'». «Ὅλη μέρα φτωχός». «Ἀξιώθηκε Ὀβριὸς νὰ φάγ' σφουγκᾶτο, ἔλαχε Σαββάτο». Οἱ Πέμπτες μετὰ τὸ Πάσχα λέγονταν Τσικνοπέφτες, κ.τ.λ. Τὴν Πέμπτη εἶχαν τὴν ἰδέα ὅτι πέφτει ὁ ἀέρας.

Προλήψεις, συνήθειες, παροιμίαι καὶ παραδόσεις σχετικὲς μὲ τοὺς μῆνες καὶ γνωμικά.—«Γέλασ' ὁ Μάρτις». «Ἀπὸ Μάρτη καλοκαίρ'»,

κι' ἀπὸ Αὐγουστο χειμῶνα». «Σάλιαγκος νόστιμος τὸ Μάρτ'». «Τ' Ἀπρίλη ἢ βροχή». «Φλεβάρης φλεβαρίζ'». «Γελαστός εἶναι, τὸ Μάη γεννήθηκε». «Πίττα, κότα τὸ Γεννάρ'». «Ζῆσε Μάη νὰ φᾶς τριφύλλ'». «Κάθ' ἑκαστὸν ἡμέραν τὸ γκαϊρό τ'».

Ἐκ τῶν μῆνες ὁ Γενάρης λέγονταν μέγας, ἴσως διότι εἶχε μεγάλες γιορτές. Ὁ Φλεβάρης λέγονταν Κουτσοφλέβαρος, διότι εἶχε 28 μέρες. Ὁ Μάρτης εἶταν ἀπὸ τοὺς σημαντικώτερους μῆνες, διότι θεωροῦνταν ὡς ἀρχὴ τοῦ καλοκαιριοῦ καὶ κάθε δουλειά, ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ γίνη τὸ χειμῶνα, τὴν ἀναβάλλανε γιὰ τὸν Μάρτη. «Ἀπὸ Μάρτη καλοκαίρι». Ὑπῆρχε ἡ συνήθεια νὰ σπάνουε παλιὰ λαγῆνια κ.λ.π. τὴν παραμονὴ τῆς Πρωτομαγιάς. Ἐπειτα φοροῦσαν τὰ παιδιὰ τὸ Μάρτη κ' ὑποδέχονταν μὲ τραγοῦδια τοὺς πελαργούς, ποὺ γύριζαν στὰ παλιὰ τους τὰ λημέρια.

Ὑπῆρχε ἡ παράδοση, ὅτι ὁ Μάρτης πάγωσε τὴν γριὰ μὲ τὰ κατσίκια τῆς, διότι ἐκείνη στὰ ἔβγα τοῦ Μάρτη τὸν περιγέλασε, κ' ἐκεῖνος δανείστηκε δύο μέρες ἀπ' τὸ Φλεβάρη, κ' ἔκαμε παγωνιά.

Οἱ κατσίβελοι ἀρνιούνταν τὸν Ἀπρίλη, τὸν καταριούνταν, ποὺ τοὺς πάγωσε τ' ἄλογα, ἔλεγαν νὰ πριστῆ καὶ νὰ σκάσ', καὶ τὸν ἔβγαζαν ἀπὸ τὴν σειρά τῶν μηνῶν. Μάρτης - Μάης. Ὁ Γενάρης ἀπὸ τὴ γέννα τῶν προβάτων. Ἀπὸ Μάρτη καλοκαίρι. Ἀνημητριάτικα λουλούδια. Αὐγουστιάτικο φεγγάρι.

Χρονικοὶ σταθμοί.— Μέσα στὸ ἔτος, ἐξὸν ἀπὸ τὴν Πρωτομαγιά, χρησίμευαν ὡς χρονικοὶ σταθμοὶ ἢ 8η Σεπτεμβρίου, τ' Ἀνημητρίου καὶ τ' Ἀηγιωργίου. Στὶς 8 Σεπτεμβρίου γίνονταν τὸ μεγάλο θρησκευτικὸ καὶ ἐμπορικὸ πανηγύρι τῆς Σηλυβρίας, ὅπου παρουσιάζονταν ἔκθεση τῶν προϊόντων τῆς περιφέρειᾶς καὶ συγκεντρώνονταν κόσμος πολὺς ἀπὸ τὴν Πόλη καὶ τὰ περίχωρα, γιὰ νὰ προσκυνήσῃ τὴν Παναγία καὶ νὰ ψωνίσῃ διάφορα. Κ' ἐπειδὴ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη τέλειωναν οἱ ἐργασίες τοῦ ἄλωνισμοῦ, ὠρίμαζαν τὰ σταφύλια, ἀνοίγαν τὰ σχολεῖα καὶ ξανάρχιζε ἡ καλλιέργεια τῆς γῆς καὶ μπαίναμε στὸ φθινόπωρο, τὸ πανηγύρι τῆς Σηλυβρίας καθιερώθηκε ὡς χρονικὸς σταθμὸς στὶς συναλλακτικὰς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων, στὶς διάφορες μισθώσεις, στὶς προσλήψεις ἐργατῶν καὶ στὶς προθεσμίες πληρωμῆς τῶν συναπτομένων χρεῶν. Ἐπίσης ὡς χρονικοὶ σταθμοὶ χρησίμευαν οἱ γιορτὲς τοῦ Ἀνημητρίου καὶ τ' Ἀη Τρύφωνα, διότι τελείωνε ὁ τρύγος καὶ τὸ σπάρσιμο, μπαίναμε στὸν χειμῶνα καὶ ἀπολύονταν οἱ ἐργάτες, ποὺ προσλαμβάνονταν ἕως τότε.

Τρίτος χρονικὸς σταθμὸς εἶταν τ' Ἀηγιώργη, διότι μπαίναμε στὸ καλοκαίρι, στὴν ἀνοιξή, προσλαμβάνονταν οἱ καλοκαιρινοὶ ἐργάτες καὶ ἀρχίζαν τὰ ἔξοχικὰ πανηγύρια. Γιὰ τὴν θέσιν αὐτῶν τῶν δυὸ ἐορτῶν συνετέλεσε καὶ τὸ γεγονός ὅτι καὶ στοὺς Τούρκους οἱ δυὸ ἐκεῖνες ἡμέρες εἶταν σημαντικὲς

(Κάσιμ—Χεντρελές), διότι ἀπὸ τοῦ Ἀηδημήτη ἀρχίζε τὸ χειμερινὸ ἐξάμηνο καὶ ἀπὸ τοῦ Ἀηγιώρη τὸ καλοκαιρινό.

Ἱστορικοὶ σταθμοί.—Ἡ χρονολόγησις τῶν συνηθισμένων περιστατικῶν γίνονται μὲ ἀφειτηρία μερικὰ ἱστορικὰ γεγονότα, πὺ ἀφῆκαν ἀναμνήσεις ἢ γεγονότα ἀτμοσφαιρικά, πὺ ἐπηρέασαν ἢ εἶχαν σημασία γιὰ τὸ χωριό. Τέτοια γεγονότα εἶταν γιὰ τὴν Τσεντῶ ἢ Ρωσσία, δηλαδὴ ὁ Ρωσσοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1878, ὁ μεγάλος σεισμός τοῦ 1893, ἢ χρονιὰ πὺ πάγωσαν τὰ χωράφια τῆς Τσεντῶς κ.λ.π. Ἔλεγον λ.χ. ἢ μητέρα τοῦ Ἀποστολίδη τοῦ γιαιτροῦ, πὺ πέθανε πέρυσι (Ἰούλιος 1942) στὴν Ἀθήνα, γιὰ τὰ βρεθῆ ἢ ἡλικία του, ὅτι τὸν εἶχε 2 χρονῶν στὴ Ρωσσία. Ἀκόμη ἀναφέρουνταν ὡς παλαιὸ γεγονὸς ἢ πρώτη ἢ Ρωσσία, προφανῶς ὁ Ρωσσοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1829, ὅταν οἱ Ρῶσσοι εἶχαν κατεβῆ ἕως τὴν Ἀδριανούπολη καὶ γιὰ πράματα, πὺ δὲν μποροῦσαν νὰ τὰ προσδιορίσουν χρονολοκῶς, ἔλεγον ὅτι εἶταν ἀπὸ τοῦ κατὰ Λουκᾶ τὸν καιρό. Ἐξ ἄλλου οἱ κεχαγιαδες ἀπὸ τοὺς μεράδες πὺ εἶχαν ἀλλάξει στὸ ἀναμεταξύ, εὔρισκαν πόσα χρόνια πέρασαν ἀπὸ ἓνα γεγονός.

Κάποτε καὶ τὴν ὥρα τῆς ἡμέρας τὴν προσδιώριζαν μὲ περιοδικὰ γεγονότα τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς. Λ. χ., μιὰ γυναῖκα εἶχε ρωτήσῃ τὴ γειτόνισσά μου : «Μπαλάσα, τί ὥρα εἶναι ;» Κ' ἐκεῖνη σὰ γυναῖκα τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἡσιόδου, ἀποκρίθηκε μ' ἀφέλεια : «Τὰ κατσίκια δὲ σκόλασαν ἀκόμα!». Ἐνωώντας, ὅτι δὲν εἶταν ἀκόμη μεσημέρι.

Ἐπίσης, συνήθιζαν νὰ βρίσκουν τὴν ὥρα, κατὰ προσέγγισι, ἀπὸ τὸν ἥλιο, ἂν βγῆκε, ἂν ἀνέβηκε δύο - τρία μῶγια, ἢ ἂν βασίλεψε. Χρονικοὶ σταθμοὶ στὸ ἡμερονύχτιο εἶταν : τὰ χαράματα, ἢ ὥρα πὺ λαλεῖ τ' ὄρνιθ', ἢ ὥρα πὺ κοιμᾶται τὸ νερό, ἢ νύχτα τοῦ Θεοῦ, τὸ πουρνό, τὸ μεσμέρ, τὸ κεντί, τὸ σούρουπο, ἢ ὥρα πὺ φωνάζ' ὁ Χότζας κ.λ.π.

Διάφορες ἄλλες προλήψεις, οἰωνοί, δεισιδαιμονίες, κακοποιὰ πνεύματα.

Προλήψεις.—Εἶταν φυσικὸ νᾶχουν προλήψεις οἱ κάτοικοι τῆς Τσεντῶς, ὅπως κι' ἄλλοῦ ὁ λαός. Οἱ προλήψεις γιὰ τοῦτο τῆς Τσεντῶς παρουσιάζουν ὁμοιότητα, μ' ἐκεῖνες πὺ ἔχουν δημοσιευθῆ στὰ «Θρακικὰ» κατὰ καιρούς.

Ὁ συχωρεμένος ὁ πατέρας μου, πὺ εὐχαριστιούντανε ν' ἀρμέγη ὁ ἴδιος τὶς ἀγελάδες του, εἶχε τὴν λόξα ὅτι, ὅταν χύνεται τὸ γάλα στὴ φωτιὰ τὴν ὥρα πὺ βράζει, πρήζονται οἱ ρῶγες τοῦ μαστοῦ τῆς ἀγελάδας. Κι' ὁσάκις εὔρισκε πρισμένα καὶ ξερὰ τὰ μαστάρια τῶν ἀγελάδων του, παρᾶγ-

γελνε δέκα-δέκα στὸ σπίτι, νάχουν τὰ μάτια τους τέσσερα γιὰ νὰ μὴ χύνεται τὸ γάλα στὴ φωτιὰ καὶ ὑποφέρουν τὰ ζῶα.

Σιτάρι.—Ἐπίσης δὲν τὸ εὔρισκε καλὸ νὰ καίγεται τὸ σιτάρι, τὸ θεωροῦσε ἁμάρτημα, διότι ἀπὸ τὸ σιτάρι γίνεται τὸ ψωμί, ποὺ στηρίζει, κατὰ τὸν καλοφαγᾶ τὸν Προφήτη, τὴν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸν κρατεῖ στὴ ζωὴ. Πόσο ἀπαραίτητο γιὰ τὴν διατροφή τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τὸ ψωμί, φάνηκε στὸν προηγούμενο πανευρωπαϊκὸ πόλεμο, καθὼς καὶ στὸν τωρινὸ ἐκεῖ, ὅπου δὲν ὑπῆρχε ἀρκετό. Γιὰ τοῦτο δὲν ἄφινε τὴ μητέρα μου ν' ἀνακατώνῃ καὶ κομματί σιτάρι, γιὰ νὰ φτουρίσῃ, ὅταν θανά καβουρντίσῃ καφέ.

Τοῦ ψωμοῦ.—Τὸ ψωμί γενικῶς θεωροῦντανε πράγμα ἱερό. Γιὰ τοῦτο, ὅταν ἤθελε κανεὶς νὰ πῆ γιὰ κανένα ψωμί, ὅτι εἶταν μελαψὸ ἢ ἀλιπανάβατο, ἔπρεπε ἀπαραιτήτως νὰ τὸ ἐπωνομάσῃ εὐλογημένο, γιὰ νὰ μὴν ἁμαρτάνῃ. Ἄμάρτημα ἀποτελοῦσε καὶ νὰ πατήσῃ κανεὶς ψωμί, κι' ὅποιος ἔβλεπε ψωμί καταγῆς, ἔσκυβε καὶ τῷ παιρνε μ' εὐλάβεια καὶ τὸ ἄφηνε σὲ μία γωνία τοῦ δρόμου γιὰ νὰ μὴν πατηθῇ. Μερικοὶ ἀριθμοὶ εἶχαν σημασία ἰδιαίτερη. Π.χ. ὁ 3, ὁ 7 καὶ ὁ 40.

Ὡς πρὸς τὸν 3 π.χ. ἔπιαναν τριήμερο. Ἔλεγαν στὸν φοβισμένο νὰ φτύσῃ 3 φορὲς στὸν κόρφο του. Ὡς τίς 3 κ' ἢ ἀλήθεια. Μιά, δυό, τρεῖς. Ἔλεγαν ὅταν θανά πηδήξουν ἢ θάν' ἀρχίσουν κάτι δύσκολο. Ἐνα, δυό, τρία κ.τ.λ. Στὸ ν' ἀποκτήσῃ σημασία ὁ 3, συντελοῦσε καὶ τὸ γεγονός ὅτι εἶταν συνήθως στὴ θρησκευτικὴ ζωὴ. Π.χ., τρία εἶταν τὰ πρόσωπα τῆς Ἀγ. Τριάδας. Τρεῖς φορὲς ἔκαμναν σταυρό. Τριήμερος ἀνεστήθηκε ὁ Χριστὸς κ.τ.λ.

Στὸν ἀριθμὸ 7 ἀποδίδανε ἰδιαίτερη σημασία. Αἴφνης, θεωροῦσανε τὴ γάτα ἐφτάψυχη. Γιὰ τὸ παραγωγικὸ τ' ἀμπέλι, ἔλεγαν ὅτι δίνει 7 φορὲς εἰσόδημα (γεντίβερεντ). Τὸ συνήθιζαν καὶ σὲ πολλὰς ἄλλες φράσεις. Π.χ., ἐφτὰ ζουνάρια, ἐφτὰ μεράδες γύρισα, ἐφτὰ λογιῶ, ἐφτὰ φορὲς. Εἶναι ἄλλως τε γενικὴ ἢ γοητεία τοῦ 7. Κ' ἐδῶ στὴν Ἑάνθη οἱ γυναῖκες ἔχουν τὴν ἰδέα ὅτι, ἅμα ζήσῃ κανεὶς 7 χρόνια, χωριστὰ ἀπ' τὴ γυναῖκα του, διαλύεται ὁ γάμος του. Τέτοια ἰδέα εἶχαν γιὰ τὸ 7 καὶ οἱ παλαιοὶ Θραῖκες. Ἀλλὰ καὶ στοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ τὴν Ἱστορίαν τὸ 7 ἔπαιξε ἀνέκαθε ρόλο. Ἐφτὰ εἶταν τὰ θαύματα τοῦ κόσμου. Ἐφτὰ πόλεις ἰσχυρίζουνταν ὅτι γέννησαν τὸν Ὅμηρο. Ἐφτὰ εἶταν οἱ σοφοί. Καὶ στοὺς νεωτέρους χρόνους καὶ σήμερα, κατὰ σύμπτωσιν, σὲ 7 χρόνια παραγράφονται καὶ τὰ βαρύτερα ἐγκλήματα. Τὸ πιὸ περίεργο ὅμως εἶναι ὅτι καὶ στὴν Γραφὴ παίρνει καὶ δίνει τὸ ἐφτά. Ἐφτὰ εἶναι οἱ μέρες τῆς ἑβδομάδος. Ἀπὸ 7 χρόνια δούλεψε ὁ Ἰακώβ γιὰ κάθε μιὰ κόρη τοῦ Λάβα. Ἐφτὰ χρόνια ἀφορίας ἀκολούθησαν στὴν Αἴγυπτο τὰ 7 χρόνια τῆς εὐφορίας. Καὶ στὴ Νέα Διαθήκῃ ἐφτὰ

εΐταν οἱ πρῶτες ἐκκλησίαις, 7 τὰ μυστήρια, 7 οἱ οὐρανοί, 7 οἱ πύργοι τοῦ Ἑπταπυργίου στήν Πόλη, 7 οἱ λόφοι τῆς Πόλης κ.τ.λ. Κανέναις ἀριθμὸς δὲν ἔχει τύση δόξα. Τί ἀρχαῖο μυστήριον ἄραγε κρύβεται ἐδῶ;

Γιὰ τὸν 40. Σαράντα εΐταν οἱ μέρες τῆς Σαρακοστῆς πρὸ τῶν Χριστουγέννων. Συνήθως 40 εΐταν οἱ Δράκοι στὰ παραμύθια. Σαράντα φᾶς καὶ ἄλλα πολλά.

Εὐφλογία.—Τὴν εὐφλογία τὴν ἔλεγαν κατ' εὐφημισμὸν εὐλογημένη, ἀπὸ παρετυμολόγησιν τοῦ ὀνόματός της, πού τὸ ταύτισαν μὲ τὴν εὐλογία. Τὴν εἶχαν προσωποποιήσει καὶ πίστευαν ὅτι παρουσιάζουνταν μὲ διάφορες μορφές. Ἀ.χ., διηγούνταν ὅτι μιὰ γουρούνα κάποτε μπῆκε στὸ σπίτι κάποιου γυναικός, πού εἶχαν προσβληθῆ τὰ παιδιὰ της ἀπὸ εὐφλογία. Κ' ἐπειδὴ τὴν ἐξέλαβε ὡς τὴν Εὐφλογία, τὴν ἄφισε ἡσυχὰ νὰ φάγη τὰ ψωμιὰ τοῦ σπιτιοῦ, λέγοντας: «Φάγε τὰ ψωμιὰ μας, κι' ἄσε τὰ παιδιὰ μας».

Ἡ πόρτα τοῦ σπιτιοῦ, ὅπου εἶχαν ἀσαράντιστο μωρό, δὲν εΐταν καλὸ ν' ἀνοίξη, ἀφοῦ ἀναβαν οἱ λάμπες.

Οἱ γυναῖκες θεωροῦσαν ἐπικίνδυνον ν' ἀνοίξουνε σεντούκι τῆ νύχτα ἢ νὰ δανείσουνε ξύδι.

Ὅταν πῆγαινε κάποιος κανεὶς καὶ τύχαινε γυναῖκα νὰ περνᾷ ἀπὸ τὸν δρόμον, πού ἔκοφτε κάθετα τὸν δρόμον τοῦ ἀνδρός, ἢ γυναῖκα σταματοῦσε καὶ μεγαλύτερη ἂν εΐταν, γιὰ νὰ περάσῃ πρῶτα ὁ ἄντρας καὶ συνέχιζε κατόπι τὸν δρόμον της.

Γιὰ ἐκείνους πού ἀφορίζουνταν, εἶχαν τὴν ἰδέαν, ὅτι μετὰ θάνατον δὲν ἔλυνε τὸ σῶμα τους. Κ' ἐπειδὴ, καθὼς ἔλεγαν, δὲν ἔλυναν οἱ νεκροὶ στήν Ἀρτάκη, ὅσοι δὲν χώνευαν τοὺς Ἀρτακιανούς, τοὺς ἀποκαλοῦσαν ἀφωρισμένους. Καὶ ἔπλασαν τὸν μῦθον ὅτι κάποιος Δεσπότης τοὺς εἶχε ἀφορίσει.

Βασκανία.—Φοβοῦνταν τὸ κακὸ τὸ μάτι καὶ προφυλάγουνταν. Ὅποιος ἔβλεπε ἓνα μωρὸ ἢ κάθει ἄλλο πρᾶμα ὁμορφον, ἔλεγε: «Φτοῦ, σκόρδα». Διότι τὸ σκόρδον εΐταν ἀντιφάρμακον ἐξουδετερωτικὸν κ' ἔλεγε σκόρδον, γιὰ νὰ μὴ βασκάνη. Στὰ παιδιὰ καὶ στὰ πρεπούμενα ἄλογα κρεμοῦσανε γαλοζία χάντρα. Στὶς πόρτες τῶν σπιτιῶν καὶ τῶν μαγαζιῶν κρεμοῦσαν πέταλα. Μερικοὶ φοροῦσανε καὶ χαμαγλί στὸ λαϊμό.

Ὅταν ἡ νύφη πρωτοπήγαινε στοῦ γαμπροῦ τὸ σπίτι, τὴν φορτώνουνταν ὁ κουνιάδος της καὶ τὴν ἀνέβαζε ἀπάνου, χωρὶς νὰ πατήσῃ κάτω, γιὰ νὰ μὴ μαλώνουν μετὰ τὴν πεθερά της.

Οἰωνοί.—Θεωροῦνταν κακὸ, ὅταν πηγαίνανε κάποιον, ἂν περνοῦσε μπροστὰ τους λαγός.

Ὅποιος παρακολουθοῦσε κηδεῖαν, δὲν γίνονταν τὴν ἴδιαν μέραν νὰ πάγῃ σὲ χαρά.

Όταν σβιντζίνιζε τὸ αὐτὶ κανενός, προσπαθοῦσε νὰ παύση τὸ βούϊσμα τρίβοντας κοντὰ στ' αὐτὶ ἐκεῖνο, τὸ μεγάλο μὲ τὸ μεσαῖο δάχτυλο.

Όταν αἰσθάνουνταν κανένας φαγούρα στὴ χούφτα, νόμιζε ὅτι θὰ φάγη ξύλο ἢ θὰ πάρη παράδες.

Όταν λούζουνταν ἡ γάτα, μάντευαν ὅτι θὰ ἔλθῃ μουσαφίρης.

Όταν ἔχανε κανένας τίποτε, πρόστρεχε στὶς εἰδικὲς γυναῖκες, πὺν ἔρριχναν κουκκιά ἢ χαρτιά γιὰ νὰ βροῦνε τὸν κλέφτη. Ὁ πατέρας μου, κάποτε, πὺν εἶχε χάσει 40 χρυσὲς λίρες, μὲ πῆρε στὸ Ἐζινὲ σὲ μιὰ Τούρκισσα, κ' ἐκεῖνη βλέποντας ἀπὸ τὸ στόμιο ἑνὸς βαθιοῦ πηγαδιοῦ στὸ νερό, μᾶς εἶπε ὅτι εἶδε τρεῖς σκιές, ἄρα τρεῖς εἶταν οἱ κλέφτες, κ' ὠρισμένως ἔβλεπε τὸν δικὸ της καὶ τὸν δικὸ μας ἴσκιο. Ἄλλοτε πάλι πὺν εἶχε χάσει ἄλογα, τὸν εἶπε μιὰ κουκκού, ὅτι τὰ εἶχε ἕνας μελαχροινὸς μαζὶ μ' ἕνα ξανθό. Οἱ Κατσιβέλες ρίχνανε συχνὰ φράκα καὶ προλέγανε μελλοντικά.

Όταν χύνουντον κρασί, εἶταν καλὸ σημάδι.

Όταν χύνουνταν ὁ καφὲς κανενός, ἐπρόλεγαν ὅτι θὰ πάρη παράδες.

Όταν ἔμπαινε κανένας σὲ σπίτι πὺν ἔτρωγαν, ἔλεγαν ὅτι τὸν ἀγαπᾷ ἡ πεθερά του.

Όταν βάβιζε τὴ νύχτα, κανένα ἄγριο σκυλί, εἶταν κακὸ σημάδι.

Όταν ἔκρωζε κουκουβάγια, εἶταν κακό.

Όποιοι φοβούνταν, τὸν ἔλεγαν νὰ φτύση στὸν κόρφο του.

Κακοποιὰ πνεύματα.— Ἡ ἀνάμνηση διαφορῶν πνευμάτων διατηροῦνταν ἀπὸ χιλιάδες χρόνια.

Οἱ ἰδέες γιὰ τὴν ὑπαρξὴ κακοποιῶν, εἶταν ἀόριστες. Κυρίως, κυκλοφοροῦσαν μεταξὺ τῶν παιδιῶν καὶ τῶν γυναικῶν, πὺν δὲν φροντίζανε νὰ τὶς ἐξελέγξουν. Εἶχαν λ.χ. τὴν ἰδέα τὰ παιδιά, ὅτι κάτι χαλασμένα κ' ἐγκαταλελειμμένα σπίτια εἶταν στοιχειωμένα. Ἔλεγαν ὅτι θὰ στοιχειωνε τὸ σπίτι, ἂν στὸ κτίσιμο δὲν γίνονταν τὰ συνηθισμένα, ἁγιασμὸς κ.λ.π.

Τὰ παιδιά εἶχαν τὴν ἰδέα, ὅτι θὰ πεθάνῃ ἐκεῖνος, πὺν πατοῦσαν τὸν ἴσκιο του, καθὼς κ' ἐκεῖνος πὺν γύριζε τὸ παπούτσι του ἀνάποδα.

Γιὰ τ' ἀγόρια, πὺν μασσοῦσανε μαστίχα, ἔλεγαν ὅτι δὲ θὰ βγάλουνε μουστάκια.

Διάφορες κοινωνικὲς συνήθειες τῆς Ἰσταντῶς.

Γέννα.— Όταν ἔπιαναν οἱ πόνοι τῆς γέννας τὴ βαρούμενη, προσκαλοῦσαν βιαστικά τὴ μαμμή, πὺν ἔπαιρνε στὴν ὥρα τὸ παιδί καὶ παραστέκουνταν τὴ λεχούσα. Στὶς πολὺ δύσκολες γέννες ἔφερναν γιατρό. Μόλις γεννιούνταν τὸ παιδί, εἰδοποιούσανε μὲ παιδιά τὸν πατέρα τους, πὺν τὸν

ἔδινε τὸν μουζδέ. Ὁ πατέρας εὐχαριστιούντανε πραγματικά, ὅταν γεννιούντανε ἀγόρι, διότι τὸ ἀρσενικὸ γένος θεωρούντανε ἀνώτερο ἀπὸ πολλοὺς ἀλῶνες πρίν. Ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ μωροῦ μοιράζανε στὰ συγγενικά καὶ φιλικὰ σπίτια γεννητούρια, δηλαδή κάτι κουλουράκια μὲ φροῦτα, σταπίδες καὶ φουστουκία. Στους γονεῖς τοῦ νεογέννητου εὔχονταν οἱ γνωστοὶ νὰ τοὺς ζήση, καὶ οἱ στενοὶ συγγενεῖς χαρίζανε φλουράκια καὶ τέτοια. Ἡ λεχούσα φοροῦσε στὸ φακιόλι της χάντρο γαλάζιο, γιὰ νὰ μὴ βασκαθῆ καὶ ἔμεινε στὸ κρεββάτι της μερικὲς ἡμέρες, ἀναλόγως τὴν κράση της καὶ τὴν εὐκολία τῆς γέννας.

Ὅταν τὸ μωρὸ γίνονταν 40 ἡμερῶν, τὸ σαραντίζανε. Ἡ μητέρα του δηλαδή τὸ πῆγαινε μὲ τὴ μαμμὴ καὶ τοὺς οἰκείους της στὴν ἐκκλησία, ὅπου ὁ παππᾶς ἔκαμνε - ἐκτελοῦσε τὰ τυπικά, κ' ἔκτοτε ἡ πόρτα τοῦ σπιτιοῦ μποροῦσε ν' ἀνοίγῃ ὁποιαδήποτε ὥρα.

Ἐπῆρχε συνήθεια νὰ καθίζουνε κάποτε τὸ μωρὸ μέσα στὸ σινί, γύρω του ἔβαζαν διάφορα πράματα, π.χ. βιβλία, νομίσματα κ.τ.λ., καὶ ἀπὸ ὅ,τι ἄγγιζε τὸ παιδί, μαντεύανε τί στάδιο θ' ἀκολουθήσῃ στὴ ζωὴ του.

Ὅταν κανένα παιδί μικρὸ τὸ ἔπιανε κλωτσκος ἢ ἔπεφτε ἢ πάθαινε τέλος κάτι, τὸ ἔλεγαν οἱ μεγαλύτερες «ἄραγεν», γιὰ νὰ μερώσῃ καὶ νὰ μὴν κλαίῃ. Ὅταν χτυποῦσε στὸ πέσιμο κ' ἔκλαιγε, τὸ ἔλεγαν γιὰ παρηγοριά, ὅτι «θὰ τρανέψ'».

Ὅταν ἀρχιζε νὰ πηγαίνῃ στὸ σχολεῖο, τὴν ὥρα ποὺ σκολνοῦσε, τὸ ἔλεγαν ὅτι «μοσκοβολάει».

Τὰ μωρὰ ἔξδν ἀπὸ ἄλλα, συνήθιζαν νὰ τὰ δίνουνε χαβὶ ἀπὸ ἀραρούτ. Ὁ χρόνος ποὺ τὰ ξέκοφταν διέφερε ἀναλόγως. Τὰ μωρὰ τὰ φάσκωναν σφιχτὰ καὶ τὰ ξεφάσκωναν συχνά, γιὰ νὰ τὰ παστρέψουν. Συχνὰ τὰ ἔπαιρναν αἷμα μὲ τὸ ξουράφι ἀπὸ τὴ ράχη, γιὰ νὰ μὴ κηζμαλαντήσουν, δηλαδή νὰ μὴν ἀνάφτῃ τὸ αἷμα τους.

Ἡ γυναίκα ποὺ γεννοῦσε πρώτη φορὰ λέγονταν πρωτάρα. Κάποτε ὁ πατέρας τοῦ ἀγοριοῦ τοῦ χάριζε ἓνα μουσκάρι ἢ ἓνα κτῆμα.

Βάφτιση.—Ἡ βάφτιση γίνονταν πότε στὴν ἐκκλησία καὶ πότε στὸ σπίτι. Ὁ νουνὸς εἰδοποιημένος ἀπὸ καιρὸ εἰτοίμαζε τὰ σχετικά, κ' ἕως τὴν ὥρα ποὺ θὰ ἔλεγε τὸ ὄνομα τοῦ παιδιοῦ, τὸ εἶχε κρυφὸ. Ἐπῆρχε κ' ἐκεῖ ἡ συνήθεια νὰ δίνουνε στὸ πρῶτο παιδί τὸ ὄνομα ἑνὸς ἀπὸ τοὺς παπποῦδες ἢ ἀπὸ τίς γιαγιές. Πάντοτε τὸ παιδί ἔπαιρνε ἓνα ὄνομα. Στὰ τελευταῖα χρόνια ἔδιναν ὀνόματα καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχαία μυθολογία. Κάποτε, ἓνας παππᾶς, ἐπέμβηκε, διότι ἡ νουνὰ ὀνόμασε τὸ παιδί Πολυνείκη, κ' ἐκεῖνος τῷγραψε στὸ βαφτιστικὸ Πολύνικο, διότι Πολυνείκη εἶπε, εἶναι ὄνομα κορτσῆσιο. Μόλις ὁ νουνὸς ἐκφωνοῦσε τ' ὄνομα, παιδιὰ ἀπὸ τὸ συγγενολόγι τῶν γο-

νιῶν καὶ τῆς γειτονίας, ποὺ περιμέναν ἐπίτηδες, ἔτρεχαν στὸ σπίτι νὰ τὸ ποῦνε στὴ μητέρα, ποὺ ἔμενε ἐκεῖ, καὶ τὰ ἔδινε μικρὰ κέρματα. Στους μεγάλους μοιράζανε μαρτυρικά. Ἄμα τελείωνε τὸ μυστήριο, ἡ πομπὴ τῆς βάφτισης γύριζε στὸ σπίτι. Τὸ ἀξίωμα τοῦ νουνοῦ εἶταν κληρονομικό. Ὁ νουνός, κατ' ἔθιμο, θανά παντρέψη τὸ ἀγόρι, ποὺ βάφτισε, κι' ὅταν πέθαινε, μετεβίβαζε τὴν ὑποχρέωση στὰ παιδιά του. Κάθε Φῶτα, ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ νουνοῦ, ἔστελναν στὸ βαπτιστικὸ φωτίκι, κι' ἀπὸ τοῦ βαπτιστικοῦ φροῦτα στὸν νουνὸ τὰ Χριστούγεννα.

Παιχνίδια.—Τὰ παιδιά παίζανε στους δρόμους τῶν συνοικιῶν διάφορα παιχνίδια, π.χ. ἐλιμπέλιμ, μπιλδιμπίλδιο, μακρογαδούρες, ὀμάδες, τυφλύπαππα, τζάλ'κο, τρίστα κ.λ.π.

Τὸ ἐλιμπέλιμ.—Εἶταν τὸ κρυφτό. Πέντ' -ἕξι παιδιά σχημάτιζαν κύκλο. Ἐνα παιδί, συνήθως ἐκεῖνο ποὺ τὰ συγκαλοῦσε, ἀπάγγελνε κάτι ἀσυνάρτητα λόγια : «Ἐλιμπέλιμ τῶρ' αὐτό, τῶρ' αὐτὸ τὸ σιγανό, ποὺ τσιμποῦν οἱ οὐρανοὶ» κ.τ.λ., δείχνοντας ὅλα τὰ παιδιά μὲ τὴ σειρά σὲ κάθε λέξη. Ἐκεῖνο τὸ παιδί, ποὺ τελείωνε ἐπάνω του τὸ ἀκατανόητο ποίημα, εἶταν ὑποχρεωμένο νὰ κλείσῃ τὰ μάτια του, ἕως ὅτου κρῦβονταν τ' ἄλλα, καὶ μόλις κατόπιν ἀνακάλυπτε κανένα, ἔπαιρνε ἐκεῖνο τὴ θέση του.

Τ' ἀγόρια ἔπαιζαν καὶ μὲ τὸ σκοινὶ διάφορα παιχνίδια στὸ χέρι. Ἐκαμναν ἀετοὺς (τσουρτμάδες), καϊκάκια μὲ τὰ χαρτιά, ποντικὸ μὲ τὸ μαντήλι κ.τ.λ. Ἐπαιζαν καὶ σκαμπίλι μὲ τὰ χαρτιά καὶ φουντούκια τὰ Χριστούγεννα.

Τὰ μικρὰ κορίτσια παίζανε μερικὰ ἀπὸ τ' ἀνωτέρω παιχνίδια, εἶχαν ὅμως καὶ ἰδιαιτέρα παιχνίδια τοῦ γένους τους. Κάθονταν στὶς κούνιες, πηδούσανε μὲ τὸ σκοινί, καὶ χόρευαν μὲ τὰ τραγούδια. Ἐνα τραγούδι συνηθισμένο στους χοροὺς τῶν μικρῶν κοριτσιῶν, ἀποτελούνταν ἀπὸ παραμορφωμένες γαλλικὲς λέξεις, μαζὶ μὲ ἑλληνικὲς : «Ὁλεομβρίζε λόγγυρο ματζάνα. Ἄσε, σιβριβιβράνσε, σότε» κ.τ.λ. Ἐξὸν ἀπ' ἐκεῖνο, συνηθίζονταν κ' «ἡ γαλανὴ γαλατιανὴ» κι' ἄλλα. Τὰ κορίτσια ἔπαιζαν καὶ κότσια κι' ἄλλα παιχνίδια μὲ τετρερέδες καὶ πανάκια, κοῦκλες συνήθως χωριστὰ ἀπὸ τ' ἀγόρια καὶ κουμπάρες.

Συνήθειες ἀντρῶν.—Οἱ περισσότεροὶ ἀπὸ τοὺς ἄντρες, ποὺ διανυχτερεύανε μέσα στὸ χωριό, ἅμα γύριζαν τὸ βράδυ ἀπ' τὴ δουλειά, τραβούσανε ἴσια στὸ σπίτι τους. Τὸ βράδυ εἶταν ταχτικώτερο τὸ γεῦμα, ποὺ παρευρίσκονταν ὁ πατέρας. Ἐκεῖνος ἅμα ἔκαμνε τὸν σταυρὸ του, θανά κόψη τὸ ψωμί καὶ θανά τὸ διαμοιράση. Ἡ ὑπηρεσία αὐτὴ τοῦ πατέρα, ἔμεινε προφανῶς ἀπὸ τὴν παλαιὰ ἐποχὴ, ὅταν ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας ἐκτελοῦσε καὶ καθήκοντα ἱερατικά, προσέφερε θυσιὰς καὶ διαμοίραζε τὸ θῦμα. Ἐπίσης

ὁ πατέρας τις παραμονές τῶν Χριστουγέννων καὶ τῆς Πρωτοχρονιάς θύμιαζε τὸ τραπέζι, ἔκοφτε τὴν βασιλόπηττα καὶ ὄριζε τὰ μερίδια. Χωρὶς τὸν πατέρα, τ' ἄλλα μέλη τῆς οἰκογενείας, δὲν κάθονταν συνήθως στὸ τραπέζι κι' ὅταν ὁ πατέρας ἀπουσίαζε ἀπὸ τὸ χωριό, ἀνέβαλλαν τὸ μαγεῖρεμα καλυτέρου φαγητοῦ.

Οἱ συνήθειες τοῦ τραπέζιοῦ ἐξελίχθηκαν γοργά. Ἐμεῖς λ.χ., πρὶν 50 χρόνια, τρώγαμε σκυμμένοι δλόγυρα σὲ χαμηλὸ σοφρά, εἴμασταν καθιστοὶ γύρω στὸ σιλτὲ καὶ σκεπαζόμεσταν — εἴχαμε ὡς πετσέτα μιὰ κοινὴ μεσάλα — μπόγο, ποὺ σκέπαζε καὶ τὸ τραπέζι. Τρώγαμε στὴν ἀρχὴ ὅλοι μαζί ἀπὸ ἓνα μεγάλο πινάκι. Σὲ λίγα ὅμως χρόνια καὶ βαθμηδὸν βάλουμε τραπέζι ἀψηλὸ, καθίσαμε γύρω στὶς καρέκλες κι' ὁ καθένας εἶχε μπρὸς του ἰδιαιτέρου πιάτο φαγί. Τὸ φαγὶ τὸ σέρβιρε ἢ μητέρα, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸν πατέρα. Ἀπὸ τὸ τραπέζι δὲν ἠθέλανε νὰ σηκωθοῦν, ἂν δὲν εἶταν μεγάλη ἀνάγκη. Σ' ἐκείνονα ποὺ ζητοῦσαν τὴν πατέρα, ἔλεγαν ὅτι: «Ψωμὶ τρώει», κ' ἐκεῖνος καταλαβαίνοντας, ὅτι ἡ ὥρα εἶναι ἀκατάλληλη, ἔφευγε. Τὰ φαγιά εἶταν καλύτερα στὶς Κυριακὲς καὶ στὶς μεγάλες γιορτές. Τὸ καλοκαίρι κρύωναν τὸ κρασί καὶ τὸ νερὸ μέσα στὰ πηγάδια, ποὺ χρησίμευαν γιὰ παγωνιέρες.

Ὅταν κανένας φίλος ἢ συγγενὴς πῆγαινε σ' ἓνα σπίτι, ὅπου τύχαινε νὰ τρῶνε, τὸν ἔλεγαν, ὅτι τὸν ἀγαποῦσε ἢ πεθερά του καὶ τὸν προσκαλοῦσαν νὰ παρακαθίσῃ. Παντοῦ, ὅπου εὔρισκε κανεὶς ἀνθρώπους νὰ τρῶνε, γνωστοὺς, τοὺς ἔλεγε: «Μπερεκετλίδικα», ἐκεῖνον τὸν ἔλεγαν: «Ὅρίστε», καὶ τότε αὐτός, ἂν εἶχε τὸ θάρρος, λάβαινε μέρος στὸ γεῦμα, ἄλλως ἀπαντοῦσε κι' αὐτὸς μ' ἓνα «ὄρίστε», τυπικό.

Ὅταν εἶχαν μουσαφίρη στὸ τραπέζι, κ' ἐπισημοποιούνταν τὸ γεῦμα, ὅποιος θανά πιῆ κρασί, ἔλεγε προπίνοντας: «Εἰσειάν», κι' ἀφοῦ τῷπινε, τὸν εὔχονταν ὁ οἰκοδεσπότης: «Μετσειάς».

Μὲ τὴν ἴδια ἐξελικτικὴ καταρροήσαμε καὶ τὴ γωνιά, ποὺ μᾶς ζέσταινε τὸν χειμῶνα. Μετατρέψαμε τὴ γωνιά σὲ ντολάπα, ἀχρηστεύσαμε τὴ γωνιά καὶ τὸ παραγῶνι καὶ τὴν καμήλα, καὶ εἴχαμε θέρμανση στὸ ἐξῆς μὲ τὸ μαγκάλι καὶ κατόπι μὲ τὴ σόμπα. Μέσα σὲ μιὰ γενεά, οἱ κοινωνικὲς συνήθειες τῆς Τσεντῶς ἄλλαξαν ἀλματικά. Συνηθίζονταν οἱ εὐρωπαϊκοὶ χοροὶ, τὰ ποτοῖρια ἀντικαταστήνονταν ἀπὸ τὰ τζόβενα καὶ τὰ κορίτσια παρυσιάζονταν περισσότερο στὸν κόσμον.

Τὰ Σαββατόβραδα θανά λουστοῦν καὶ θανά ξουριστοῦν στὰ καφενεῖα, ποὺ εἶταν συνήθως καὶ κουρεῖα. Γενικὸ εἶταν ν' ἀλλάζουν ἀσπρόρουχα κάθε βδομάδα. Κάθε φορὰ ποὺ θὰ ξουρίζονταν κανεὶς, τὸν ἔλεγαν: «μετσειάς», ὅλοι μὲ τὴ σειρά ποὺ βρίσκονταν στὸ καφενεῖο, καὶ σ' ὅλους ἀπαντοῦσε «εὐχαριστῶ».

Τὴν Κυριακὴ καὶ τὶς γιορτές ἐκκλησιάζονταν μὲ τὰ κυριακάτικα ροῦ-

χα τους και μετά την απόλυση τῆς ἐκκλησίας περνοῦσαν τὴν ὥρα τους στὰ καφενεῖα ἢ στὰ μπακάλικά, ὅπου κάπνιζαν, ἔπαιζαν χαρτιά και κουβέντιαζαν. Ἀνάμεσα ἔπαιζαν και διασκέδαζαν. Ἀπὸ τὰ μουσικά ὄργανα εἶταν σὲ χρῆση τὸ ταμπουρί, μιὰ τοπική λύρα, ἡ λατέρνα και ἡ γκάιντα. Ὅταν ὁ καιρὸς εἶταν καλὸς, πῆγαιναν τὴν Κυριακὴ τὸ βράδυ στὸν περίπατο, σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς ἔξοχες, πὺ εἶταν γύρω στὸ χωριό.

Διάφορες κοινωνικὲς συνήθειες.

Ὅποιος πρωτοφοροῦσε καινούργια ροῦχα ἢ παπούτσια, κι' ὅ,τι καινούργιο ἂν ἔκαμνε, τὸν εὔχουνταν «μὲ ὑγεία».

Ὅταν κανένας ἀνοίγε μαγαζί, φύτευε ἀμπέλι ἢ ἀγόραζε ἄλογο, σὲ κάθε ἀνάλογο τέλος περίπτωση, τὸν εὔχουνταν οἱ φίλοι του νὰ εἶναι γουρλίδικο ἢ καντεμλίδικο.

Ἡ ἀγάπη πρὸς τὰ ἄλογα ἐπικρατοῦσε σὲ μεγάλο βαθμό. Οἱ κεχαγιάδες προπάντων διατηροῦσαν ἄλογα διαλεχτὰ και καμαρωμένα. Προτιμοῦντανε τὰ ἄλογα πὺ περπατοῦσανε μὲ τὴν πραγματικῶς ἀναπτυκτικὴ περπατησιὰ «ἀραβάν». Μὲ τὰ καλύτερα ἄλογα ἔβγαιναν τὴν Πρωτοχρονιά σὲ ἀγῶνες δρόμου. Ἡ λαϊκὴ τάξη διατηροῦσε ἄλογα και γαϊδούρια. Τὰ μουλάρια τὰ μεταχειρίζουνταν σπανιώτατα.

Τοὺς ἀρρώστους, τοὺς ἐπισκέπτονταν οἱ συγγενεῖς και οἱ στενοὶ φίλοι στὸ σπίτι, και τοὺς εὔχουνταν τὴν ἀνάρρωση μὲ τὴν καθιερωμένη λέξη «περαστικά».

Ὅταν ἔβγαινε κανεὶς ἀπ' τὸ χωριό, τὸν καλωσῶριζαν στὸ γυρισμό του, ὅσο μικρὸ κι' ἂν εἶταν τὸ ταξίδι ποῦκαμε. Ὅταν γύριζε κανεὶς ἔπειτα ἀπὸ πολυκαιρικὴ ἀπουσία, συγχαίρουνταν και τοὺς οἰκείους του μὲ τὴν φράση: «Καλῶς τὰ δέχτηκες».

Τὸν ξένο, πὺ ἤρχουνταν στὸ χωριό, τὸν ἀντιλαμβάνουνταν ὄλοι και τὸν ἔλεγαν: «Καλωσορίστε», γνωστοὶ του κι' ἀγνωστοί. Οἱ ξένοι φιλοξενιοῦντανε συνήθως στὰ γνωστὰ σπίτια και πολλάκις μὲ τὰς οἰκογενεῖας τους, τὴν ἐποχὴ τοῦ τρύγου. Μὲ ἄλλους λόγους, ἡ φιλοξενία εἶταν περιορισμένη, διότι γίνονταν σὲ γνωστούς, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ ἀνταποδοθῆ. Ἡ ἀρχαϊκὴ και ἀνιδιοτελεῖς φιλοξενία, πὺ γίνεται χωρὶς ὑπολογισμό, δὲν ὑπῆρχε δυστυχῶς στὸ χωριό μας, ὑπῆρχε ὅμως σ' ἄλλα χωριά. Πάντως γενικὴ δὲν εἶταν. Καὶ σήμερα, ἐδῶ στὴν περιφέρεια τῆς Ξάνθης, κάμνει ἐντύπωση ἡ ἀφιλοξενία πολλῶν Θρακῶν, ἀπὸ διάφορα χωριά τῆς Ξάνθης προσφύγων.

Ἐξω ἀπ' τὸ χωριό, ὅταν ἀντίκρυζε κανεὶς ἄλλοινα στὸ δρόμο, τὸν ἔλεγε: «Ὠρα γκαλή». Κ' ἐκεῖνος τὸν ἀπαντοῦσε: «Ὠρα γκαλή και τοῦ λόγου σ'».

Ἐπιχειρηματίας, μέσα κ' ἔξω ἀπ' τὸ χωριό, εἶταν καθιερωμένος γενικῶς, διότι νόμιζαν ὅτι εἶναι θεάρεστο πρᾶμα καὶ ἀποτελοῦσε κοινωνικὴ ἢ θρησκευτικὴ ὑποχρέωση νὰ χαιρετιοῦνται γνωστοὶ καὶ ἄγνωστοὶ στὸν δρόμο. Ἡ καλημέρα, καθὼς ἔλεγαν, εἶναι «τοῦ Θεοῦ».

Ἐπιχειρηματίας, ὅταν κανένας φτερνίζονταν, τὸν ἔλεγαν: «Πιὸς σὲ θυμήθηκε».

Ἐπιχειρηματίας, ὅταν δοκίμαζε φόβο, τὸν προέτρεπαν νὰ φτύσῃ στὸν κόρφο του τρεῖς φορές.

Ἐπιχειρηματίας, ὅταν ἀκούγονταν κάπου φωτιά - πυρκαγιά, ἔτρεχαν ὅλοι μὲ νερό, γιὰ νὰ τὴν σβύσουν καὶ νὰ μὴν ἀπλώσῃ.

Στὴν ἐκκλησίᾳ ἔπαιρναν πρῶτα κερὶ στὸ νάρθηκα κ' ἔμπαιναν μέσα μὲ τὸ φέσι, ποῦ τὸ ἔβγαζαν μόλις ἀναφταν στὸ μανάλι τὸ κερὶ καὶ ἔσκυβαν νὰ χαιρετήσουν. Ἀπὸ τὴν ἐκκλησίᾳ ἔβγαιναν ἅμα ἀναγινώσκονταν τὸ Ἐθαγγέλιο. Οἱ γεροντότεροι ὁμῶς περίμεναν νὰ ψαλῆ καὶ τὸ «Ἄξιόν ἐστι». Οἱ γυναῖκες ἔμπαιναν ἀπὸ ἰδιαιτέρη πόρτα, ἀνεβαίνανε στὸ γυναικεῖο, κατελάμβαναν τὰ στασίδια τους, ποῦ εἶχαν ἀγορασμένα κι' ἀπ' ἐκεῖ παρακολοῦθοῦσαν τὴν ἀκολουθία, χωρὶς νὰ φαίνονται πίσω ἀπ' τὸ καφάσι.

Συνήθειες γυναικῶν.— Οἱ γυναῖκες σηκώνονταν ἑνωρὶς, κι' ἀρχίζαν ἀμέσως τὰ χουσιμέτια τους. Ἄμα τελείωναν τὶς καθημερινὲς οἰκιακὰς τους ἐργασίες, κάθονταν στὸ πλέξιμο ἢ στὸ μπάλωμα, καὶ μετὰ γειτόνευαν τὶς φιληνάδες τους. Γειτόνιο λέγονταν ἡ καθημερινὴ ἀνεπίσημη ἐπίσκεψη, ποῦ ἔκαμναν συνήθως στὰ κοντινὰ σπίτια μὲ τὶς δουλειές τους. Οἱ δουλειές τους, ποῦ μπορούσαν νὰ κάμνουν κ' ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι, εἶταν ἀδράχτι ἢ πλέξιμο. Ἐκεῖ στὰ γειτονικά σπίτια συχνὰ συγκεντρώνονταν περισσότερες, κ' ἐνῶ δούλευαν τὸ μαλλί τους ἢ ἔπλεχαν τὴν κάλτσα τους ἢ μπάλωναν, ἀσχολοῦνταν καὶ μὲ τὰ κοινωνικά ζητήματα τοῦ χωριοῦ, κατὰ τρεχαν τὶς κακιωμένες τους, κ' ἔπαιρναν στὸ γειτονικὸ τὸ σπίτι τὸ κεντιάτικο τους, δηλαδὴ πρόχειρο πρόγευμα ἀπὸ καφὲ καὶ ψωμοτύρι.

Ὡς πρὸς τὸ ντύσιμο, εἶχαν κ' ἐκεῖ οἱ γυναῖκες τὴ φιλαρέσκεια τοῦ φύλου τους, καὶ δὲν εἶταν λίγες ἐκεῖνες, ποῦ ἀγαποῦσαν νὰ ντύνονται ἐπιδεικτικὰ. Στὶς ἐπίσημες μάλιστα ἐμφανίσεις, φοροῦσαν διαμαντικὰ καὶ φλουριά, ποῦ τὰ εἶχαν μερικὲς μὲ τὴ μπουρλιά. Ἀλλὰ ἡ συντηρητικὴ τῶν ἀντρῶν καὶ ὁ φόβος τῆς κοινῆς γνώμης, ποῦ κατέκρινε ἀμείλικτα κάθε ὑπερβολή, τὶς περιορίζε. Ἐνας Μητροπολίτης Ἡρακλείας, ὁ παλαιότερος Γρηγόριος, ὅταν εἶδε στὴν ἐκκλησίᾳ τῆς Τσεντιῶς καλοντυμένες γυναῖκες, εἶπε ὅτι λόρδοι δὲν ὑπῆρχαν στὴν Τσεντιῶ, ἀλλὰ ὑπῆρχαν λόρδες.

Οἱ περισσότερες ὁμῶς γυναῖκες ντύνονταν ὁπωσδήποτε μὲ ἀπλότητα. Φοροῦσαν ροῦχα πολλά, ποῦ εἶταν τὰ περισσότερα τοπικῆς κατασκευῆς. Τὰ ἔσώρουχα, καθὼς καὶ τὰ ἐξώρουχα τὰ καθημερινὰ τὰ ἔκαμναν συνήθως

οὐκ ἴδιες στὸ σπίτι, ἀλλὰ τὰ γιορτερὰ τὰ ἔρραφταν ἐγχώριες ράφτρες καὶ τὰ νυφικὰ μοδίστρες, προπάντων οἱ ξακουστὲς Σαρόγλαινες.

Μερικὲς προσπαθοῦσαν νὰ μιλήσουνε κάπως καλύτερα. Ἄλλὰ εὕρισκαν τὸν μπελά τους, διότι τὶς περιπαίζαν ἀλύπητα οἱ ἄλλες καὶ τὶς προσκολοῦσαν ὡς παρατσούκλι τῆ λέξη, ποὺ μεταχειρίζονταν ἐκεῖνες συχνά, γιὰ νὰ ἑλληνίσουν. Π.χ. «ἡ Θεανὼ ἡ δηλαδὴ», «ἡ Σοφία ἡ λοιπόν», «ἡ Δέστη», «ἡ Καλὲ» κ.τ.λ.

Χωρατάδες.—Τὸ καλοκαίρι γίνονταν τὰ βράδια οἱ χωρατάδες. Ἐτσι λέγονταν οἱ βραδυνὲς συγκεντρώσεις γυναικῶν στὶς γειτονικὲς πόρτες, ὅπου καθοῦντανε πρὶν τὸ γεῦμα στὰ σκοτεινά, ἐπάνω στὶς πέτρες τοῦ προθύρου (κατώφλι) μερικὲς γειτόνισσες, παρακολουθοῦσαν ἀπαρτήρητες τοὺς διαβάτες καὶ ἀσχολοῦντανε μὲ θέματα ἀνάλογα πρὸς τὴ διανοητικότητά τους καὶ τὴν ἀτμόσφαιρα τὴν κοινωνικὴ τοῦ χωριοῦ.

Βρύσες.—Οἱ γυναῖκες τῶν λαϊκῶν στρωμάτων συγκεντρώνονταν καθημερινῶς καὶ στὶς βρύσες. Ἐπειδὴ οἱ βρύσες εἶταν σχετικῶς ἐλάχιστες κ' ἔτρεχαν ἀπὸ λίγο, οἱ ὕδρευόμενες ἦσαν ἀναγκασμένες νὰ περιμένουν τὸ νομπέτι τους. Γιὰ τοῦτο οἱ βρύσες εἶχαν ὑπόστεγα, ὅπου οἱ γυναῖκες τοποθετοῦσαν μὲ τὴ σειρά τους τὶς λαγῆνες καὶ τὰ σταμνιά τους καὶ δούλευαν μὲ τὶς κουβέντες. Ἐὰν ἤθελε καμμιά νὰ σφετερισθῇ τὴ σειρά τῆς ἄλλης κ' αὐτὴ ἐπέμενε, γίνονταν ἐπεισόδιο. Τέτοια ἐπεισόδια εἶταν συχνά. Κάποτε μάλιστα ἓνας κεχαγιᾶς, ποὺ εἶταν ἄρρωστος, θύμωσε πολὺ, διότι οἱ γυναῖκες στὴ βρύση δὲν ἄφισαν τὸ κορίτσι του νὰ πάρῃ λίγο νερὸ μὲ τὸ κουμάρι κ' ἀμέσως σηκώθηκε, ἔτρεξε στὴ βρύση κ' ἔσπασε ὅλα τὰ λαγῆνια. Εἶναι ὁμως χαρακτηριστικὸ, ὅτι καμμιά μὴνυσι δὲν ἔγινε γιὰ τὴν παρὰ νομῆ ἐκεῖνη πράξη.

Βίξιτες.—Οἱ σημαντικώτερες ἐκδηλώσεις τῆς κοινωνικῆς ζωῆς εἶταν οἱ βίξιτες. Ἐτσι λέγονταν οἱ ὄνομαστικὲς γιορτὲς στὸ χωριὸ μας, ποὺ ἔφερναν τοὺς κατοίκους σὲ ἐπικοινωνία, καὶ προκαλοῦσαν μεγάλη κίνηση. Διότι κάθε οἰκογένεια ποὺ εἶχε κάποιος τῆς ὄνομασία, τὴν ἐπισκέπτονταν ὄχι μονάχα οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι, ἀλλὰ καὶ ὅποιος ἤθελε. Ἡ ἐτοιμασία τῆς βίξιτας ἄρχιζε πρὸ ἡμερῶν. Πρῶτα, ἂν τὸ ἐπέτρεπε ὁ καιρὸς, ἡ νοικοκυρὰ μὲ τὰ κορίτσια τῆς ἢ παραστεκάμενες ξένες ἔπλυναν τὰ ροῦχα καὶ τὰ σκεπάσματα, γιὰ νὰ μὴν ὑπάρχη λερωμένο τίποτε. Κατόπι σκούπιζαν, ξεράχνιαζαν καὶ σφουγγάριζαν ὅλο τὸ σπίτι, γιὰ νὰ φέγγῃ παντοῦ τὴν ἡμέρα, ποὺ θ' ἀνεβοκατέβαινε ὁ κόσμος. Ἐπειτα ἔχριζαν, τίναζαν τὶς ψάθες, καθάριζαν τὰ τζάμια κ' ἔτριβαν τὰ σαμνάνια, τὰ ταψιά καὶ τὰ μπακιρένια τὰ μαγκάλια καὶ τὶς μπρούτζινες κρικέλλες, ποὺ εἶχαν οἱ ἐξώπορτες μὲ ἰδιαιτέρη σκόνη, γιὰ νὰ στράφτουν. Τέλος, τὴν παραμονὴ τῆς γιορτῆς ἐτοίμαζαν τὰ κεράσματα καὶ ἔστρωναν ὄχι μονάχα τὴν καλὴ τὴν κάμαρα, ἀλλὰ

καὶ τὶς ἄλλες, μέσα κ' ἔξω, γενικὰ ἔντυναν ὅλο τὸ σπίτι, γιατί ἐρχόντανε στιγμή πού γέμιζε ἀπὸ μουσαφίρηδες ἢ ὑποδοχὴ κ' ἔβαζαν τοὺς ὑπεράριθμους στ' ἄλλα διαμερίσματα.

Στρωσίματα.—Στὴν καλὴ τὴν κάμαρα ἰδίως, μπορούσε κανεὶς νὰ ἐκτιμῆσῃ τὴν φιλοκαλία τῶν γυναικῶν τῆς Τσεντῶς καὶ τῆ Θρακικῆ νοικοκυρῶσύνῃ. Ἡ καλὴ ἢ κάμαρα εἶχε ἀπὸ τὴ μιὰ ἢ δυὸ μεριές (πλευρὲς) ἀναπαντικὸ μιντέρι μὲ καλοκαμωμένα σκεπάσματα κι' ἀπὸ τὶς ἄλλες πλευρὲς καρέκλες ἀγοραστῆς. Τὰ παράθυρα, τὰ εὐπρέπιζαν οἱ καλύτεροι μπερντέδες τοῦ σπιτιοῦ. Στὴ μέση ἔβλεπες ἓνα τραπέζι σκεπασμένον μὲ κεντητὸν τραπεζομάντηλον καὶ σὲ μιὰ γωνία τὸ μπορό. Τὸ μπορὸ εἶταν τὸ ἐπίσημον τουλάπι τοῦ σπιτιοῦ, πού περιεῖχε τ' ἀκριβὰ ροῦχα τῆς νοικοκυρᾶς, τὰ διαμαντικά της κ' εἶχε ἐπάνω μαρμάρينو σκέπασμα, κι' ἀπάνω σ' αὐτὸ στέκουνταν ὁ καθρέφτης, μπροστά του δυὸ μεγάλες λάμπες, οἱ φωτογραφίες τῶν συγγενῶν κι' ἄλλα κομψοτεχνήματα. Στους τοίχους κρέμουνταν εἰκόνες, ἰδίως βασιλέων φωτογραφίες κορνιζομένες, καὶ μέσα στοὺς μπεντενέδες πῆλινο γυαλιστερό δοχεῖο μὲ καπνὸ σὲ χῦμα, ταψιὰ καὶ τσιγαρόχαρτα.

Κ' οἱ ἄλλες κάμαρες τοῦ σπιτιοῦ στρώνουνταν μὲ καινούργια γιὰ τὴ βίζιτα. Ἄπλωναν μέσα μακάτια, χράμια, σιλτέδες, τραπεζομάντηλα, ὅλα καινούργια. Στὴ σκάλα, στὴ σάλα δηλαδὴ στοὺς διαδρόμους ὑπῆρχανε δρόμοι ἀπὸ χρωματιστὸ καναβάτσο, κ' ἐπάνω ἀπὸ τὴ σκάλα ἢ κλεβανὴ καλωπίζονταν μὲ ἄσπρο κεντημένον σκέπασμα κ' εἶχε τοὺς δίσκους ἐπάνω. Τὸ εἰκονοστάσι σκεπάζονταν μὲ ταντελωτὸ κουρτινάκι. Οἱ μπεδενέδες εἶχαν στὴ βάση σκεπάσματα ἀπὸ ὕφασμα μὲ κεντημένα φιστόνια στὴν ἄκρη. Σὲ ὅλες τὶς κάμαρες τῶν καλῶν σπιτιῶν λαμποκοποῦσε ἀπὸ ἓνα μπακιρένιο μαγκάλι μὲ τὴ μασιὰ τὴν μπρούτζινη καὶ γενικὰ κάθε ἀντικείμενον, ὡς καὶ τὸ κατώφλι εἶχε ἐορτάσιμη ὄψη.

Κεράσματα.—Στὶς βίζιτες πρόσφερναν διάφορα κεράσματα, κι' ἀπ' αὐτὰ τὰ πιὸ συνηθισμένα εἶταν τὸ γλυκὸ, τὰ βουτήματα, δηλαδὴ κουλούρια σπιτικά, πού συνώδευαν τὸν καφέ, τὰ λουκούμια, τὰ κουραμπιὰ καὶ τὰ λουλούδια. Ἀξίζει γιὰ τὰ τελευταῖα νὰ γίνῃ ἰδιαιτέρος λόγος. Γίνονταν ἀπὸ χάσιμο ἀλεύρι, βούτυρο καὶ ζάχαρη. Μόλις ἀνέβαινε τὸ ζυμάρι, τὸ ἔκοφταν σὲ μικρὲς λουρίδες, τὶς λουρίδες τὶς χώριζαν σὲ μικρὰ κομμάτια, ἀμέσως τὰ δούλευαν ἐκεῖνα μὲ τὸ τσάρκι, ἓνα μικρὸ εἰδικὸ ἐργαλεῖο, πού εἶχε στὴν ἄκρη τρεχουλάκι ὀδοντωτὸ καὶ τέλος προσκολλώντας τὰ κομμάτια ἔκαμναν γλυκύσματα μὲ διάφορα κομψὰ σχήματα, σὰν τὰ λουλούδια. Τὰ λουκούμια εἶχαν τὰ ἴδια συστατικά καὶ τὴν ἴδια γεύση μὲ τοὺς κουραμπιέδες, κι' ὅπως ἐκεῖνοι, αἷμα γίνονταν τὰ βουτούσανε μέσα σὲ ζεματιστὸ βούτυρο καὶ τὰ πιπίτιζαν μὲ μπόλικη ζάχαρη ψιλή. Μολαταῦτα τὰ προτιμοῦσανε ὡς κομψότερα καὶ ὡς εἶδος πολυτελείας. Καὶ ἡ προτίμησις ἐκείνη, δείχνει ὅτι

ἡ Ἄνατ. Θράκη εἶχε καὶ στὰ χωριά της πολιτισμό, πού ἀνάγκαζε τὸν Θράκα χωρικὸ νὰ γυρεύη ὄχι μονάχα νὰ χορτάσῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν ὄρασή του (καλαισθησία).

Ἡ ὄνομασία ἔπρεπε νὰ πάρῃ καὶ τὸ ἐκκλησιαστικὸ χρῖσμα. Γιὰ τοῦτο ἔξδν τὰ κεράσματα πού ἀναφέραμε, ἡ οἰκογένεια πού εἶχε βίζιτα ἔκαμνε κα λειτουργίες μὲ ἄσπρο ἀλεύρι, δηλαδὴ ἄρτους, τοὺς σφράγιζε ἀπὸ πάνω μὲ τὸ σφραγιστὸ καὶ τοὺς πήγαινε στὴν ἐκκλησία. Κάθε σπίτι ἔστελνε ἀπὸ 5 ἄρτους μέσα σὲ καινούργιο πανέρι, σκεπασμένο μὲ χρωματιστὸ σκέπασμα, ἐντόπιο ὕφαντὸ κι' ὅταν ὁ παππᾶς διάβαζε τὶς εὐχὲς τῆς δοξολογίας, μνημόνευε μὲ τὴ σειρά τὰ ὀνόματα ἐκείνων πού γιωρτάζαν καὶ τῶν οἰκείων τους κι' ἀπὸ τὴν ἀνάγνωση τῶν ὀνομάτων ἐκείνων, οἱ γυναῖκες πού παρακολουθοῦσαν προσεχτικά, χωρὶς νὰ φαίνονται πίσω ἀπὸ τὰ πυκνὰ καφέσια τοῦ γυναικείου, καταλάβαιναν ποῦ καὶ ποῦ εἶχαν βίζιτα, γιὰ νὰ πάρουν τὰ σπίτια μὲ τὴ σειρά. Σήμερα, βλέπουμε ἀντιθέτως στὶς ἐφημερίδες, ποιοὶ δὲν γιορτάζουν καὶ συμπεραίνουμε, ὅτι οἱ ὑπόλοιποι γιορτάζουν κατὰ τεκμήριο. Μετὰ τὴν δοξολογία ὁ καλόγερος, καθὼς ἔλεγε ἐκεῖ τὸν καντηλιανάφτη, ἔκοφτε τὶς λειτουργίες μὲ τὸ μαχαίρι καὶ τὶς μοίραζε στὸ ἐκκλησιασμα. Οἱ ψάλτες κ' οἱ ἐπίτροποι τῆς ἐκκλησίας ἔπαιρναν μερίδα διπλὴ καὶ ὡς πρὸς τοὺς παππάδες, αὐτοὶ κρατοῦσαν ὅσες ἤθελαν, χωρὶς νὰ δώσουν σὲ κανένα λογαριασμό.

Οἱ ἐπισκέψεις ἄρχιζαν ἀμέσως μετὰ τὴν ἀπόλυση τῆς ἐκκλησίας ἐκ μέρους τῶν γυναικῶν, πού ἔπαιρναν τὰ σπίτια τῶν βιζιταίων μὲ τὴ σειρά καὶ τὰ ἐπισκέπτονταν κατὰ παρῆες, πολυάριθμες πολλακίς. Ὅταν μπαίνανε στὸ σπίτι οἱ μουσαφίρισες, τὶς ἔλεγε ἀμέσως «ὄριστε» οἱ σπιτικές, ἔκαμναν μ' αὐτὲς παρόλα καὶ τὶς ὀδηγοῦσανε στὴν ὑποδοχὴ, ὅπου κάθονταν ἀράδα στὰ μιντέρια καὶ στὶς καρέκλες, γίνονταν οἱ ἀπαραίτητες ἐρωτήσεις γιὰ τὴν ὑγεία καὶ ἀκολουθοῦσαν κεράσματα. Στὴν ἀρχὴ προσφέρνονταν τὸ γλυκὸ σὲ γυάλινες κοῦπες, τοποθετημένες μέσα σὲ μεγάλο δίσκο μὲ τὰ ποτήρια γύρω τους, πού τὸν κρατοῦσε τὸ κορίτσι τοῦ σπιτιοῦ ἢ κανένα συγγενικὸ, κι' ἄλλο κορίτσι, ἀκολουθώντας μὲ βρεμένο πανὶ στὸ χέρι, σκούπιζε τὰ μεταχειρισμένα χουλιαράκια. Κάθε ἐποχὴ εἶχε τὸ γλυκὸ της, τὸ βύσσινο, τὸ τριαντάφυλλο, τὸ κίτρο, τὸ πορτοκάλι, τὴ φράουλα. Συνήθως ὁ δίσκος περιεῖχε δύο κοῦπες γλυκὸ, τὸ ἓνα ντόπιο ἀπὸ φρούτο τῆς ἐποχῆς καὶ τὸ ἄλλο ἀπὸ βανίλλια ἀγοραστή, κ' ἔπρεπε ὅλα νὰ εἶναι φρέσκα κ' ἐπιτυχημένα, διότι ἀπὸ τὴν προσφορὰ γλυκοῦ ζαχαρωμένου καὶ ἀκατάλληλου, μποροῦσε νὰ κατηγορηθῇ ἢ νοικοκυρὰ, πού συνερίζονταν μὲ ἄλλες νοικοκυρὲς τῆς ἴδιας κοινωνικῆς τάξεως, ἤθελε νὰ πάρουν καλὸ ὄνομα τὰ κορίτσια της καὶ θὰ τὴν κόστιζε πολὺ μιὰ τέτοια ἀποτυχία.

Μετὰ τὸ γλυκὸ προσφέρνονταν σ' ὅλες τὶς μουσαφίρισες καφές, ἀσχέτως πρὸς τὴν ὥρα τῆς ἡμέρας, μαζί μὲ τὰ εἰδικὰ κουλούρια (βουτήματα).

Οι μουσαφίρισσες, σὲ ὅλα τὰ σπίτια πὸν πήγαιναν, ἔπιναν ὅλους τοὺς καφέδες, γιὰ νὰ μὴ χάσουν τὰ βουτήματα. Ἐπειδὴ ὁμως εἶταν δύσκολο νὰ φᾶνε κι' αὐτά, τὰ μαζεύανε μέσα σὲ μιὰ κινητὴ τσέπη, ἓνα τουρβαδάκι, κρεμασμένο ἀπὸ τὴ μέση τους κάτω ἀπὸ τὸ φουστάνι τους, γιὰ νὰ τὰ πᾶνε στὰ παιδιὰ τους. Συμπληρωματικὰ κερνούσανε λουκούμια ἢ λουλούδια, κανένα ποτὸ καὶ ὅ,τι ἄλλο εἰτοίμαζαν ἀναλόγως τὸ πρόσωπο ἐκείνου πὸν γιῶρταζε καὶ τὴν οἰκονομικὴ του κατάσταση.

Οἱ ἄντρες εἶταν λιγώτερο κοινωνικοὶ ἀπ' τὶς γυναῖκες κ' ἔκαμναν βίζιτες μόνο στὰ συγγενικά καὶ φιλικὰ σπίτια, συνήθως τὰ βράδια. Στούς ἄντρες προσέφεραν καπνὸ καὶ τοὺς κερνούσανε κατὰ τὴν ὥρα κρασί ἢ ρακὶ μὲ μεζὲ τυρὶ ἢ σουτζούκι ἢ ἄλλο ὀρεχτικὸ ἀπὸ τὰ εἰτοίμα φαγιὰ τοῦ σπιτιοῦ. Στὴν ὄνομασίᾳ τοῦ πατέρα μου, στὶς 25 τοῦ Γενάρη, πὸν ἤρχουνταν στὸ σπίτι μας καὶ οἱ προσωπικοὶ του φίλοι, ὅταν τύχαινε κανένας μερακλῆς, ὁ πατέρας μου φούμαρε μαζί ναργκελὲ τουμπεκὶ ἀπὸ δύο κομπόυς ναργκελέδες, πὸν διατηρούσαμε γι' αὐτὸ τὸν σκοπὸ. Οἱ βίζιτες γιορτάζονταν συνήθως τὸν χειμῶνα, ὅποτε εὐκαιρούσανε στὰ χωριά καὶ εἶναι οἱ νύχτες μεγάλες. Ἄλλως τε τὸ καλοκαίρι ἐποίκιλλε ἡ ζωὴ μὲ τ' ἁγιάσματα καὶ τὰ ἔξοχικὰ πανηγύρια καὶ τοὺς περιπάτους ὁλόγυρα, γιὰ τοῦτο λίγες βίζιτες ἐπίσημες γίνονταν τὸ καλοκαίρι.

Ὅταν ἡ χρονιά εἶταν καλή, ἡ βίζιτα συνεχίζονταν ἀπὸ καμμιά φορὰ καὶ τὴ νύχτα μὲ τὴ βεγγέρα. Βίζιτες λέγονταν οἱ νυχτερινὲς οἰκογενειακὲς διασκεδάσεις, ὅπου συγκεντρώνονταν μὲ εἰδικὲς προσκλήσεις συγγενικὲς καὶ φιλικὲς οἰκογένειες. Κ' ἐπειδὴ ὅλοι εἶταν γνωστοὶ μεταξύ τους, ἀποτελοῦσαν ἀμέσως ἓνα εὐθυμὸ κύκλο κι' ἅμα ἄρχιζαν νὰ πηγαινοέρχονται τὰ κεράσματα κ' ἔκαμναν διάθεση, ἔλεγαν ἄστεϊα, ἔπαιζαν παιχνίδια καὶ χόρευαν πολλάκις ἕως τὸ πρωτὶ. Ὁ χορὸς συνοδεύονταν μὲ τὰ τραγούδια ἢ μὲ τὴν κλασσικὴ τὴ λατέρνα, πὸν εἶχε τὸ πλεονέκτημα νὰ κρατῆ τὸ χρόνο, γιὰ νὰ κανονίζονται ἀναλόγως τὰ βήματα τῶν χορευτῶν. Στὶς χαρὲς ὁμως προσλαμβάνονταν ὡς πιὸ φανταχτεροὶ μουσικοὶ Ἀθίγγανοι ὀργανοπαῖχτες ἀπὸ τὴ Σηλυβρία, ἡ Ἐαστρανή ἢ μάλιστα μὲ τὶς τρομπέτες, πὸν ἔκαμνε περισσότερη φιγούρα καὶ θεωροῦνταν πιὸ ἀρχοντικὴ. Στὰ παλιὰ τὰ χρόνια, χορεύανε μονάχα ἐγχώριους χορούς, συρτό, κασάπικο, καλαματιανὸ καὶ καρσιλαμά. Στὰ τελευταῖα ὁμως χρόνια εἰσάγονταν βαθμηδὸν καὶ οἱ εὐρωπαϊκοί. Ἀπὸ τὰ χορευτικὰ τραγούδια εἶταν σὲ μεγαλύτερη χρῆση τὰ ἑξῆς: «Ἐγὼ ἤμουν...», «ἡ Λεμονίτσα...», «Ἐμαθα κερά μ'...» καὶ στὴν ἀμέσως προηγούμενη γενεὰ τὸ βαρὺ καὶ παραπονιάρικο «Μιὰ μάννα...».

Παιχνίδια. - Στὶς βεγγέρες συνήθιζαν: Τὴ χήνα, τὴν ἄμπουλα μὲ τὰ κεριά, τὸ κρυμμένο πρᾶμα, τὴ μουτζούρα μὲ κάρβουνο, τὶς δισύλλαβες λέξεις, τὸ τόπι πὸν πετοῦσαν κ.ἄ.

Οἱ βίζιτες τέλος εἶχαν καλὰ ἀποτελέσματα, διότι πρῶτα δημιουργοῦσαν κοινωνική κίνηση στὸ χωριὸ μέσα στὴν περιορισμένη ἀτμοσφαιρα του κ' ἔφερναν σὲ ἐπικοινωνία τὸν κόσμον, γνωστοὺς κ' ἄγνωστους. Ἐπειτα ἀποτελοῦσαν ἀφορμὴ νὰ παρουσιάζονται σὲ κοσμικοὺς κύκλους τὰ κορίτσια, ποὺ δὲν πολυέβγαιναν ἔξω, τὰ ἔβλεπαν οἱ ἐπίδοξοι πεθεροὶ καὶ συχνὰ ἀκολουθοῦσαν προτάσεις γάμου, προξενεῖα καὶ συνοικέσια. Γιὰ τοῦτο ὄχι μόνο δὲν ἀπόφευγαν τότε νὰ γιορτάζουν τὶς ὀνομασίες τους, ὅπως σήμερα, ἀλλὰ καὶ δημιουργοῦσαν βίζιτες μὲ ὀνόματα, ποὺ εἶχαν ἔστω καὶ κατὰ μιὰ συλλαβὴ φωνητική, ὁμοιότητα μὲ ὀνόματα ἁγίων. Ἀ.χ. τὴν ἡμέρα τῶν Θεοφανείων, ἔξὸν ἀπὸ τοὺς Φώτηδες, τὶς Φωτεινές, τοὺς Θεοφάνηδες καὶ τὶς Φανίτσες, γιόρταζε ὁ Δρόσος, ποὺ ἀκούγεται στὴν ἐκκλησία μαζί μὲ τὸ λίβανο, καθὼς κ' ὁ Θεοκλῆς, ποὺ ἔχει τὴ πρώτη συλλαβὴ του ὁμοία μὲ τὰ Θεοφάνεια. Τὴν Πασχαλιὰ γιόρταζαν οἱ Πασχάληδες, οἱ Πασχαλίτσες, οἱ Ἀνέστηδες, οἱ Ἀναστάσηδες, οἱ Ἀναστασίες κ' οἱ Λαμπρινές. Οἱ Εὐδοξίες κ' οἱ Δοξάκηδες γιόρταζαν τῆς Ὁρθοδοξίας, ἀκόμη κ' οἱ Δημοστένηδες γιόρταζαν τοῦ Ἁγίου Μοδέστου, 18 Νοεμβρίου, διότι ἔχουν μιὰ κοινὴ συλλαβὴ τὰ ὀνόματα.

Τὰ κορίτσια.—Καθὼς εἶπαμε, ἡ ζωὴ τῶν κοριτσιῶν εἶταν περιορισμένη. Λίγα κορίτσια φοιτοῦσαν στὸ σχολεῖο, διότι ὑπῆρχε ἡ ἰδέα ὅτι δὲν τὰ χρειάζονταν γράμματα. Εἶταν γενικὴ συνήθεια νὰ κρύβονται τὰ κορίτσια, μόλις γίνονταν 12—13 χρονῶν. Ἐκτοτε δηλαδὴ ἔπαυαν νὰ μένουνε στοὺς δρόμους, νὰ παίζουν μὲ τ' ἄλλα κορίτσια καὶ νὰ πολυστέκονται στὶς πόρτες καὶ στὰ παράθυρα. Φοροῦσαν μακρὰ φουστάνια καὶ μένανε συνεχῶς μέσα στὰ σπίτια, ὅπου βοηθοῦσαν τὶς μητέρες τους καὶ σπούδαζαν τὴ νοικοκυρωσύνη. Ἀπὸ τὴν ἡλικία ἐκεῖνη ἀρχίζαν νὰ μαθαίνουν τὸ πλέξιμον, τὸ ζύμωμα, τὸ ράψιμον κ' ἄλλες οἰκιακὰς ἐργασίες. Ἡ ζωὴ τους ὅμως εἶχε λίγες ποικιλίες. Γειτόνευαν στὰ σπίτια τῆς συνοικίας, ὅπου ὑπῆρχαν κορίτσια συνομήλικα. Ἐπισκέπτονταν τὰ συγγενικά σπίτια, ὅπου διημέρευαν καὶ στὴν ἐκκλησία πῆγαιναν σπανίως τὴν αὐγὴ μόνο γιὰ νὰ κοινωνήσουν, κ' ἔβγαιναν πρὶν ἀκόμη καλοφῆξη, γιὰ νὰ μὴν τὰ βλέπουν τὰ παλληκάρια. Τὴν ἡμέρα, ὅταν θὰ πῆγαιναν σὲ ξένα σπίτια, προσέχανε νὰ πᾶνε ὀλόγουρα, γιὰ νὰ μὴν περάσουν ἀπὸ τὴν Ἀγορὰ τοῦ χωριοῦ, ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν ὄλο κ' ὄλο 5 καφενεῖα καὶ 3 μπακάλικο. Πιὸ ἐλεύθερα βγαίνανε στὴν ἐξοχή, ἀποφεύγοντας τοὺς κεντρικοὺς δρόμους τοῦ χωριοῦ. Πηγαίνανε στ' ἀμπέλια, γιὰ νὰ μαζέψουν κεράσια, καρύδια ἢ ἄλλα φρούτα. Πηγαίνανε στὰ ἐξοχικὰ πανηγύρια, κ' ἔβγαιναν κατὰ παρέες πυκνὲς ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό, γιὰ νὰ σεργιανίσουν ἐκεῖνες ποὺ γύριζαν ἀπ' τὰ πανηγύρια. Ἐβγαζαν μαζί τὸν κλήδωνα καὶ πηδοῦσαν πλάνο στὶς φωτιές τοῦ Ἀηγιάννη, στὶς 24 Ἰουνίου τοῦ Κλήδωνα. Τέλος, εἶχαν καὶ τὶς καλλυντικὰς τους οὐσίες, πομάδα, πόν-

τρα, ψεύτικα μαλλιά και μιὰ βραδυὰ τοῦ χρόνου ἔβαζαν στὰ νύχια τους κηνά.

Τὸ κορίτσι ἔπρεπε νὰ φορῆ μακρουύτσικα ροῦχα, νὰ περπατῆ σεμνὰ καὶ γενικὰ νὰ μὴν εἶναι ἀνοιχτό. Ἐὰν ἦταν παραπάνου τοῦ κόσμου, θεωροῦνταν ἀνοιχτό, παρεξηγούντανε καὶ δυσφημίζονταν. Ἐὰν μάλιστα διαδίδονταν ἐναντίον του καὶ καμμιά ἔρωτοδουλειά, τότε ἀλλοίμονο. Στιγματίζονταν καὶ δὲν τὸ ἔσωζε καμμιά ἄλλη ἀρετή. Εἶναι αὐστηρὸς σ' αὐτὰ τὰ ζητήματα ὁ λαός, ἕως διότι περιώρισε τὴν ἠθικὴ μονάχα στὸ ζήτημα τῆς γυναικείας ἀγνοίας καὶ μόνο αὐτὴν ἔφει, ἐνῶ παραβλέπει τὴν καταλαλιά, τὴν συκοφαντία, τὴν ἀπάτη καὶ ἄλλες κακίες.

Ἀεβῶνες.—Τὰ συνοικέσια συνάπτουνταν κατὰ κανόνα μὲ προξενιά. Τὰ αἰσθηματικὰ συνοικέσια εἶταν σπάνια. Διότι, καθὼς γράφει κάποιος συγγραφέας, ὁ ἔρωτας προσβάλλει ἀργοὺς ἀνθρώπους μέσα στὸ νοσηρὸ περιβάλλον τῶν κέντρων καὶ δὲν μπορούσε νὰ εὐδοκιμήσῃ μέσα στὴ γερῆ ἀτμοσφαῖρα τῆς Τσεντῶς. Γυναῖκες προλάντων προξενήτρες καὶ σπανιώτερα προξενητάδες διαπραγματεύονταν μὲ τοὺς γονεῖς τῆς νύφης, πῆγαιναν κ' ἔφεραν τὰ λόγια. Στὰ περασμένα χρόνια ἡ πρόταση γίνονταν ἐκ μέρους τοῦ νέου. Ἐπρεπε ὅμως οἱ οἰκείοι του κ' αὐτὸς νὰ σταθμίσουν καλὰ τὰ πράγματα, καὶ νὰ ζητήσουν κόρη ποὺ τοὺς ταίριαζε ἀπὸ τὴν ἴδια κοινωνικὴ τάξη (σκάλα). Διότι, ἂν ἀπὸ τὸ μέρος τῆς νύφης εὕρισκαν τὸν γαμπρὸ κάπως κατώτερο, ὄχι μόνον θ' ἀπέρριπταν τὴν πρόταση, ἀλλὰ μπορούσαν καὶ νὰ πειραχτοῦν καὶ νὰ συνοδέψουν τὴν ἀπόρριψη μὲ καμμιά προσβλητικὴ φράση. Π.χ. «Στὴν ἄλλ' τὴ ζυμωσιὰ» κτλ. Κι' αὐτὸ θὰ διαδίδονταν ἀπὸ στόμα σὲ στόμα μέσα στὸ χωριό, πρὸς ἠθικὴ ζημιὰ τοῦ ὑποψήφιου νέου.

Στὰ ὑστερνὰ χρόνια, ὅταν ἀρχίσανε νὰ δίνουνε τραχώματα, δηλαδὴ μετρητὲς προίκες, ἡ πρόταση μπορούσε νὰ γίνῃ κ' ἀπὸ μέρος τοῦ κοριτσιοῦ. Πάντως αὐτὸ εἶταν ὑπόθεση τῶν γονέων τῆς νύφης, ποὺ διάλεγαν τὸν γαμπρὸ τῆς ἀρεσκείας τους. Ὁ πατέρας μου εἶχε ἀρβωνιάσει τὴν μεγαλύτερη ἀδερφή μου, χωρὶς νὰ τὴν ρωτήσῃ ποσῶς. Καὶ μόνον, ὅταν εἶχαν ὀλα τελειώσει, ἀνετέθη σὲ μιὰ συγγενῆ, τὴν Βηθόνη νὰ τὸ ἀνακοινώσῃ στὴν ἐνδιαφερομένη, ποὺ τὸ ἔμαθε ἐκπληκτικὴ καὶ δὲν εἶχε φυσικὰ τὸ θάρρος νὰ συζητήσῃ μὲ τὸν πατέρα μας ἕνα τέτοιο ζήτημα, ποὺ ἐνδιέφερε πρώτιστα ἐκεῖνηνα. Ἄλλα χρόνια, ἄλλα ἦθη. Ὑπάρχουν καὶ παραδείγματα μητέρων, ποὺ εἶχαν τσομπάνηδες γιουὺς καὶ κατὰ παραγγελία τους τοὺς ἀρβωνίασαν μὲ κορίτσια, ποὺ εἶχαν ἀρέσει αὐτές.

Ἄμα γίνονταν δεχτὴ ἡ πρόταση, κ' ἔκλειε συμφωνία, δίνονταν τὸ λογοσήμαδο, δηλαδὴ κανένα δαχτυλίδι ἢ κάτι ἄλλο πολὺτιμο, κ' ἔπειτα ἀπὸ λίγου καιροῦ ἐτοιμασία γίνονταν οἱ καλὲς οἱ ἀρβῶνες, στὴν κατοικία τῆς

νύφης, όπου πήγαιναν ο γαμπρός, οι οικείοι και οι συγγενείς του γαμπρού με τα γαμπρικήια δώρα μέσα στο πανέρι, κι' αφού κάθονταν ώρα αρκετή παρουσιάζονταν ολοκόκκινη ή νύφη με τα κεράσματα, κι' άμα έφθινε μπροστά στον γαμπρό, που διατελοῦσε επίσης σε συγκίνηση εξαιρετική, άφηνε εκείνος τὸ επίσημο δαχτυλίδι στο δίσκο και προσέφεραν με τη σειρά οι οικείοι του τὰ δώρα τους. Κάποτε έκαμναν και σταυρολογία. Φώναζαν δηλαδή τὸν παπᾶ, που διάβαζε τις ευχές τῆς αρβώνας, κι' άλλαζε τὰ δαχτυλίδια τῶν μνηστευομένων.

Ὁ έορτασμός ἢ οἱ συνήθειες ἢ ἡ ζωὴ τῶν αρβωνιασμένων στην Τσεντώσ, εἶδε σημαντικές μεταβολές στην περασμένη γενεά. Ὅταν αρβωνιάστηκε, κατὰ τὸ 1898, κάποιος εξάδελφός μου, που ζῆ ακόμη δὲν πηγε κι' ὁ ἴδιος μαζί με τοὺς συγγενεῖς στο σπίτι τῆς νύφης τὴν καλὴ τῆ βραδυά. Ἡ αρβώνα ἔτσι ἔγινε ἐρήμην τοῦ γαμπροῦ. Καὶ δώδεκα χρόνια κατόπι, ὅταν εἶταν αρβωνιασμένη ἡ προαναφερομένη ἀδερφή μου, ἓνα βράδυ, που γυρίζαμε μ' αὐτὴν οἱ σπιτικοὶ ἀπὸ τ' ἀμπέλια, μπαίνοντας στο χωριὸ ἀλλάξαμε δρόμο, γιὰ νὰ πᾶμε στο σπίτι μας, διότι ἂν πηγαίναμε ἴσια, θὰ περνούσαμε ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ, που δὲν εἶταν σωστό. Οἱ συνήθειες αὐτὲς δὲν διατηρήθηκαν ἕως τὸ τέλος. Δύο χρόνια λ.χ. κατόπι, ὅταν εἶταν αρβωνιασμένος ὁ ἀδελφός μου ἓνας εξάδελφός μου γιατρός, που πέθανε φέτος στην Ἀθήνα, ἔκαμε μέσα στο χωριὸ τὴν ἐξῆς καινοτομία: Πῆγε και πῆρε ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς νύφης, τὴν ἔφερε στο σπίτι μας και τὴν ἔβαλε νὰ καθίση στο τραπέζι ἔντρομη πλάγι στον αρβωνιαστικό της. Ἀκολούθησε ὁ Παγκόσμιος πόλεμος και ἡ κατόπιν κατοχή, που διατάραξαν τὴν ὁμαλὴ και κανονικὴ ἐξέλιξη τῶν κοινωνικῶν ἠθῶν και ἐθίμων κ' ἔφερε κάποια ἠθικὴ κρίση, που ἀκολουθεῖ τοὺς πολέμους, ὅπως ἀριστοτεχνικὰ περιγράφει ὁ Θουκυδίδης. Σήμερα μάλιστα στὰ διάφορα μέρη, που εἶναι σκορπισμένοι οἱ Τσεντιανοί, ὁ ὀδοστρωτήρας τῆς ἐπιμιξίας καταστρέφει κάθε ἰδιαίτερο χαρακτηριστικὸ τῆς ζωῆς. Ὅλες οἱ Θρακικὲς ἐπαρχιακὲς συνήθειες εἶναι καταδικασμένες νὰ χαθοῦνε στην Μακεδονία, ὅπου ἐγκαταστάθηκαν οἱ πρόσφυγες τῆς Ἀνατ. Θράκης. Γιὰ τοῦτο εἶναι πατριωτικὸ χρέος ἐκείνων που μποροῦν νὰ περισώσουν με τὴν πέννα τους ὅ,τι σώζεται ακόμη.

Τὰ κορίτσια προτιμοῦσαν ν' ἀποκατασταθοῦνε μέσα στο χωριό. Διότι τὰ νεότερα μέσα τῆς συγκοινωνίας δὲν εἶχαν συντομεῦσει ἀκόμη τις ἀποστάσεις. Τὰ ταξείδια τὸν χειμῶνα διακόπτονταν, ἔτσι τ' ἄλλα χωριά τὰ θεωροῦσαν ξενητεῖα και ἡ ξενητεῖα εἶναι μαῦρο πρᾶμα, κατὰ τὸ τραγούδι τῆς Ἀρετῆς. Ὅταν ὅμως δὲν εὔρισκαν κατάλληλο γαμπρὸ μέσα στο χωριό, παντρεύονταν και στὰ περίχωρα. Κι' ὅπου εἶχαν πολλὰ κορίτσια, ἔννοοῦσαν νὰ τὰ παντρέψουν με τὴ σειρά κατὰ τὴν ἡλικία τους, γιὰ νὰ μὴν ἀφίσουν ἀνάμεσα παραπονεμένο τὸ μεγαλύτερο και γκρινιάζει. Ὅταν ὅμως

αὐτὸ εἶταν ἀσχημοῦτσικο καὶ δὲν τὸ ἄρεζαν τὰ παλληκάρια, ἀργοποροῦσε κ' ἡ ἀποκατάσταση τῶν ἄλλων καὶ δημιουργοῦντανε πρόβλημα τραγικὸ γιὰ τοὺς γονεῖς.

Τοὺς ἀρβωνιασμένους, μόλις γίνονταν γνωστὴ ἡ ἀρβώνα, τοὺς εὐχονταν μὲ τὴ φράση: «Καλὰ τέλη». Κι' ὅποιος εἶχε τὸ θάρρος, τοὺς τραβοῦσε λίγο τ' αὐτί τους. Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς μνηστείας, ἡ θέση τῆς ἀρβωνιασμένης εἶταν ἐξαιρετικὰ δύσκολη. Ἐπρεπε πρῶτα νὰ προσέχη πολὺ στὶς σχέσεις της μὲ τὸν ἄλλο κόσμος, γιὰ νὰ μὴν προκαλέση καμμιά ζούλια τοῦ γαμπροῦ. Ἐπειτα κοίταζε νὰ εὐχαριστῇ ὅλους τοὺς οἰκείους του, μήπως κανέναν πειραχτῇ καὶ τὴν δημιουργήσῃ ζητήματα. Εἶταν πλούσια ἡ ζωὴ τοῦ χωριοῦ ἀπὸ τέτοια περιστατικά. Ἡ εὐχὴ πρὸς τοὺς νεονύμφους εἶταν: «Στερεωμένοι».

Τὰ ἔθιμα τοῦ γάμου ἔχω περιγράψῃ σὲ ἰδιαίτερη μελέτη μου, ποὺ δημοσιεύθηκε στὰ «Θρακικά». (Τόμος 4ος, ἔτος 1933, σελ. 267—276). Μετὰ τὴ στέψη, ὁ ἀδελφὸς τοῦ γαμπροῦ ἀγκάλιαζε τὴ νύφη καὶ τὴν ἀνέβαζε ἀπάνου, χωρὶς νὰ πατήσῃ, γιὰ νὰ μὴ μαλώνη μὲ τὴν πεθερὰ της.

Κηδεῖες.—Ἡ παρακολούθησις τῆς κηδείας θεωροῦντανε κοινωνικὸ χρέος. Οἱ γυναῖκες μάλιστα πηγαίνανε νωρὶς στὸ σπίτι τοῦ νεκροῦ μὲ κερδιά, ποὺ ἔπρεπε, ὅποιος δὲν εἶχε δικὰ του νὰ τ' ἀγοράσῃ. Ἄντρες καὶ γυναῖκες συνώδευαν τὴν ἐκφορὰ συνήθως ἕως τὸ Νεκροταφεῖο, ποὺ εἶταν ἄλλωστε πολὺ κοντὰ στὸ χωριό, στὴν ἀρχὴ τοῦ δρόμου πρὸς τὴν Ἄρσοῦ. Φίλοι κρατοῦσαν τὸ κιβούρι. Μετὰ τὴν κηδεία, ἔπλυναν τὰ χέρια τους στὶς βρύσες καὶ τὴν ἴδια μέρα δὲν ἐπιτρέπονταν νὰ παρευρεθοῦνε σὲ χαρά. Οἱ γνωστοὶ παρακάθονταν στὴ μακαριά, ὅπου ἔτρωγαν συνήθως φασόλια κ' ἐλιές, ἔπιναν ὅμως ἄφθονο κρασί γιὰ σχώριο. Τὰ συλλυπητήρια πρὸς ἐκείνους ποὺ πενθοῦσαν, τὰ ἐξέφραζαν μὲ τὴ φράση: «Ζωὴ σ' ἐλόγου σ'».

Τὰ μνημόσυνα ἢ λαχάδια εἶταν πολλὰ. Ἐνιαμέρα, σαράντα, τριμήνια, ἑξαμήνια, χρόνος, βγάλσιμο. Μ' αὐτὰ ἀσχολοῦνταν συνήθως οἱ γυναῖκες, ποὺ πήγαιναν στὴν ἐκκλησία κόλλυβα, ἄρτους, κρασί, μοιράζανε στὰ γνωστὰ τὰ σπίτια κόλλυβα, φασόλια μαγερεμένα καὶ παξιμάδια, καὶ κάθε φορὰ τῶν Ψυχῶ ἔβαζαν τὸν παπᾶ νὰ βάλῃ τρισάγιο στὸ μνήμα καὶ νὰ μνημονέψῃ ἀπὸ τὸ ψυχοχάρτι τὰ ὀνόματα τῶν ἀποθαμένων τῆς οἰκογενείας.

Ἡ συντηρητικότης τῶν γυναικῶν, ὄχι μόνον ἱκανοποιεῖ ψυχικὴ τους ἀνάγκη, ἀλλὰ διατήρησε στὴν Τουρκία τὸν κατώτερο κληρο, ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ συντηρηθῇ ἄλλοιῶς στὴν Τουρκία. Καὶ σήμερα, μέσα στὴν κρίση τοῦ πολέμου, οἱ ἐφημέριοι καλοπερνοῦν, διότι δὲν τοὺς λείπει τὸ πολῦτιμο ψωμί.

Διοίκηση, Ἐκκλησία, τ' Ἀθηνασίου, σχολεῖα κ.τ.λ.

Διοίκηση.—Ἡ Τσεντῶ υπάγουνταν διοικητικῶς στὸν Καζᾶ τῆς Σηλυβρίας καὶ εἶταν ἡ ἴδια Καριές, δηλαδὴ ἡ κατώτερη βαθμίδα στὴν Τουρκικὴ διοικητικὴ κλίμακα. Οἱ Καριές δὲν εἶχαν κυρίως ἀρχές κρατικές. Τὸ χωριὸ τὸ ἐκπροσωποῦσε ἀπέναντι τῶν ἀρχῶν ὁ ρωμιὸς μουχτάρης του, ποὺ ἀλληλογραφοῦσε μὲ τὴ διοίκηση καὶ βοηθοῦντανε στὴν ὑπηρεσία του ἀπὸ τὸν ἀναπληρωτὴ μουχτάρη κι' ἀπὸ τοὺς συμβούλους ἀγάδες. Τὸν μουχτάρη τὸν διώριζε ὁ κεχαγιᾶς ἀπὸ πρόσωπα, ποὺ ὑποδείκνυαν οἱ τσορπατζήδες τοῦ χωριοῦ, συνήθως ἀδύνατα οἰκονομικῶς. Διότι, οἱ περισσότεροί εὐκατάστατοι, ποὺ εἶχαν πολυάσχολες γεωργικὲς καὶ κτηνοτροφικὲς ἐπιχειρήσεις, ἀπόφευγαν τὸ μουχταρλίκι μὲ τὸν πονοκέφαλο ποὺ φέρνει. Ὁ μουχτάρης εἶχε ὑποχρέωση ν' ἀνακοινώσῃ στὸ χωριὸ τὶς ἐπίσημες διαταγές, ἔδινε τὶς πληροφορίες ποὺ τοῦ ζητοῦσαν οἱ δημόσιες Ἀρχές, βοηθοῦσε τὴ στρατολογικὴ ὑπηρεσία καὶ τὰ λοιπὰ ὄργανα τοῦ Κράτους, στὴν ἐκτέλεση τῶν υπηρεσιακῶν του καθηκόντων καὶ γενικὰ ἀποτελοῦσε τὸν σύνδεσμο μεταξὺ Καριέ καὶ Καζᾶ. Δικαιώματα εἶχε πολλά. Διώριζε τοὺς ἀμπελοφύλακες, τοὺς νυχτοφύλακες καὶ τὸν κλητῆρα τοῦ χωριοῦ. Κρατοῦσε τὴ σφραγίδα τοῦ χωριοῦ καὶ βούλωνε τὰ ἔγγραφα, ποὺ ἔστειλε, ἀκούγε τὰ παράπονα ὄλων καὶ ἔλυε ἰδιωτικὲς διαφορές, σὰν νὰ εἶταν Εἰσηνοδίκης.

Παραβρέθηκα κάποτε στὴν ἐξῆς διαδικασία, ποὺ ἔκαμε ὁ μουχτάρης τῆς Τσεντῶς πρόχειρα καὶ προφορικά, μέσα στὸ κεντρικὸ καφενεῖο τοῦ χωριοῦ. Ἕνας ξένος, ἀρχιεργάτης στὸ μεγάλο γειτονικὸ τσιφλικὶ Μούρτσι, παρουσιάσθηκε στὸν τότε μουχτάρη καὶ τὸν ἔκαμε παράπονα, ὅτι ἦρθε στὸ χωριὸ μας μὲ τὸ ζῶο καὶ τώρα, ποὺ ἤθελε νὰ φύγῃ, κάποιος Τσεντιανὸς κρατοῦσε τὸ ζῶο του. Ὁ μουχτάρης, χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸ καὶ χωρὶς νὰ ζητήσῃ αἴτηση, ἔστειλε τὸν κλητῆρα τοῦ χωριοῦ, ἔφερε μπροστά του τὸν ἄνθρωπο ἐκεῖνον καὶ τὸν ρώτησε, γιατί κρατοῦσε τὸ ζῶο τοῦ ξένου. Ὁ ἐναγόμενος ἰσχυρίσθηκε, ὅτι ὁ ξένος ἀρχιεργάτης τὸν εἶχε προσλάβει στὴν ἐργασία τοῦ τσιφλικιοῦ, ὅτι ἐργάσθηκε σ' αὐτήν, ὅτι ἀπὸ τὴν ἀμοιβή του τὸν καθυστεροῦσαν ἀκόμη ἓνα ὑπόλοιπο καὶ κράτησε τὸ ζῶο, γιὰ νὰ τὸν ἀναγκάσῃ νὰ τοῦ τὸ πληρώσῃ. Ὁ μουχτάρης δὲν δυσκολεύθηκε νὰ σχηματίσῃ γνώμη. Θεώρησε τὴν πράξη του ἀνθαίρετη, διέταξε τὸν Τσεντιανὸ νὰ παραδώσῃ τὸ ζῶο ἀμέσως καὶ ἔστειλε μαζί μὲ τὸν ξένο τὸν κλητῆρα, γιὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀπόφασιν. Εἶναι ἀξιοσημείωτο, ὅτι οἱ διαφορὲς λύνονταν σύμφωνα μὲ τὴν λογικὴ, τὴν παράδοσιν καὶ τὸ δίκαιο, ποὺ εἶταν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄγραφο. Γραπτὲς διατυπώσεις δὲν ὑπῆρχαν, πραχτικὰ δὲν τηροῦνταν κι' οἱ ἄνθρωποι πειθαρχοῦσανε σὲ τὶς διαταγὰς τῶν ἀνωτέρων.

Στὴν Τσεντῶ ἔμενε διαρκῶς ἓνας ταξιδάδης, ἐπιφορτισμένος μὲ τὴν εἰσπραξὴ τῶν δημοσίων φόρων. Οἱ φόροι εἶταν τὸ τεκλίφι καὶ ἡ σούσα.

Ἐπὶ ἤρχε ἀκόμη ἓνας ὑπάλληλος τῆς διοικήσεως κ' ἓνας χωροφύλακας στὸν Ἀστυνομικὸ Σταθμὸ, γιὰ τὴν τάξη ἢ γιὰ τὸν τύπο. Στὰ σχολεῖα οἱ διδάσκαλοι ἐργάζονταν ἡσυχὸι ἀπὸ ἐνοχλήσεις Ἐπιθεωρητῶν. Στὰ κοινοτικὰ καταστήματα δὲν φαίνονταν ποτὲ οὔτε σημαῖα, οὔτε τουράς, οὔτε ἄλλο σημάδι τῆς τουρκικῆς κυριαρχίας. Οἱ ἄνθρωποι ἅμα πλήρωναν τοὺς φόρους, ποὺ ἦσαν ἀσήμαντοι, δὲν εἶχαν δοσοληψίες μὲ τὸ Κονάκι. Ἔτσι ζούσαμε μὲ κάποια αὐτοδιοίκηση πρωτόγονη καὶ ζηλευτή. Εἶχαμε ὅμως τὴν ἔμμομη ἰδέα, ὅτι βρισκόμαστε κάτω ἀπὸ ἀνυπόφορο ζυγὸ, μολονότι τὸ Κράτος μᾶς ἐπέβαλε ἐλάχιστες ὑποχρεώσεις. Λένε μάλιστα, ὅτι σὲ προηγούμενα χρόνια, ἢ Τουρκία καθώριζε τὸν συνολικὸν φόρο, ποὺ ἔπρεπε νὰ πληρώσῃ τὸ χωριό, καὶ ἀνέθετε τὴν διανομὴ κατ' ἄτομο στοὺς τσορμπατζήδες. Στις ἡμέρες μου τὸ χωριὸ ἐπέβαλλε γιὰ τὰ χωριανικὰ ἔξοδα ἓναν τοπικὸν φόρο, ποὺ ὑποχρεοῦνταν νὰ πληρώσῃ ὁ ἰδιοκτήτης κάθε ἀμπελιοῦ ἀναλόγως τῶν κτημάτων του. Ὁ φόρος εἶταν ἀναλογικὸς καὶ δίκαιος. Ἡ εἴσπραξή του γίνονταν ἀπ' τὸν καθένα τὸ καλοκαίρι, ὅταν ζητοῦσε ἄδεια γιὰ νὰ τρυγήσῃ τὸ ἀμπέλι του καὶ ἀπὸ τὰ ἐισπραττόμενα ποσὰ ἔπαιρνε τὴν ἐπιχορήγησή του ὁ μουχτάρης καὶ πλήρωνε τοὺς μισθοὺς τῶν ἀμπελοφυλάκων καὶ τοῦ λοιποῦ προσωπικοῦ.

Ἐκκλησιαστικὴ Διοίκηση.—Ἐκκλησιαστικῶς ἡ Τσεντὼ ὑπάγονταν στὴν Μητρόπολη Ἡρακλείας τοῦ κλίματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ Μητροπολίτης Ἡρακλείας ἔδρευε στὸ Ροδοστό, ποὺ ἀπέχετο ἀπὸ τὴν Τσεντὼ 12 ὥρες, καὶ εἶταν ἐκκλησιαστικὸς καὶ ἐκπαιδευτικὸς ἀρχηγός. Διῶριζε καὶ ἔπαινε τοὺς ἐφημερίους τῆς Τσεντῶς, εἶχε τὴν ἐποπτεία τῶν ἐκπαιδευτικῶν τῆς καὶ ἔλυε τις διαφορὰς οἰκογενειακοῦ καὶ κληρονομικοῦ δικαίου, κατὰ τὸ Βυζαντινὸν Δίκαιον, ὡς Πρόεδρος τοῦ Πνευματικοῦ Δικαστηρίου. Εἶχαμε κι' ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀποψη αὐτοδιοίκηση β' βαθμοῦ, σύμφωνα μὲ τὰ προνόμια τοῦ Γένους στὴν Τουρκία. Μιὰ φορὰ τὸν χρόνον, ὁ Μητροπολίτης Ἡρακλείας, ὅταν ἔκαμνε περιοδεῖα στὰ χωριὰ τῆς ἀπέραντης ἐπαρχίας του πήγαινε καὶ στὴν Τσεντὼ, ὅπου λειτουργοῦσε στὴν ἐκκλησία τοῦ Ἀθανασιοῦ κ' ἔμενε 2—3 ἡμέρες. Τελευταῖοι Μητροπολίτες Ἡρακλείας εἶταν ὁ Γρηγόριος ὁ Γερμανὸς Ε', ὁ μετέπειτα Πατριάρχης καὶ τελευταῖος ἀπ' ὅλους, ἕως τὴν ἐκκένωση, ὁ Γρηγόριος Καλλιίδης ἐκ Κουμβάου τῆς Ραιδεστοῦ. Ὁ παλαιότερος Γρηγόριος εἶχε ἀφίσει πολλὰς ἀναμνήσεις.

Ἐκκλησία.—Ἡ Τσεντὼ εἶχε μιὰ μονάχα μεγαλοῦσαι Ἐκκλησία, ποὺ κτίσθηκε στὰ 1830, ὅπως ἀναφέρουνταν στὴν ἐπιγραφὴ ἀπάνω στὴν πόρτα τῆς κ' εἶταν ἀφιερωμένη στὸν Ἅγιον Ἀθανάσιον. Ἡ Ἐκκλησία εἶχε ἐκεῖ τότε δυὸ ἔννοιες τοῦ ναοῦ, τοῦ εὐκτηρίου οἴκου καὶ ἄλλη τοῦ νομικοῦ προσώπου, ποὺ εἶταν ὑποκείμενον εἰς δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις. Καίτοι κατὰ τὴν Τουρκικὴν νομοθεσίαν, ἡ Ἐκκλησία δὲν ἀναγνωρίζονταν ὡς νο-

μικρό πρόσωπο, ὑπῆρχε ὅμως στήν πραγματικότητα καί τὸ ἔνοιωθαν ὡς καί οἱ ἀπλοϊκώτεροι. Ἄπ' αὐτὸ φαίνεται, ὅτι τὸ νομικὸ πρόσωπο δὲν εἶναι πλάσμα τοῦ νόμου, ὅπως ὑποστηρίζουν μερικοὶ ἐπιστήμονες, ἀλλὰ εἶναι κάτι πραγματικό, ποὺ στηρίζεται στήν κοινὴ συνείδηση. Ἦξαιρε λ.χ. κάθε Ἰσεντιανός, ὅτι τὰ κοινὰ χωράφια καί κτίρια ἀνήκουνε στήν Ἐκκλησία. Αὐτὴ δέχονταν ἀφιερῶματα καί κληροδοτήματα, ποὺ καταγράφονταν στὸν Κώδικα. Θεωροῦντανε κυρία τῆς βοσκῆς καί τῆς ἀδέσποτης γῆς, ποὺ ὑπῆρχε μέσα στήν ἄγρια περιοχὴ τῆς Ἰσεντῶς.

Ἐπιτροπή.—Τὶς ὑποθέσεις τῆς Ἐκκλησίας, ὡς νομικοῦ προσώπου, τίς διαχειρίζονταν ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἐπιτροπή. Αὐτὴ νοίκιαζε τὸν μερὰ (βοσκῆ) τῆς Ἰσεντῶς καί τοὺς τόπους, ποὺ θέλανε νὰ μεταχειριστοῦνε γιὰ ἄλωνα. Ἔδινε τὴν ἄδεια γιὰ ἐκχέρωση ἀδέσποτης δασικῆς γῆς. Εἰσέπραττε τὰ χρεὴ τῶν χωρικῶν ἀπὸ ἱεροκραξίες. Πουλοῦσε στήν Ἐκκλησία τὸ κερὶ κ.τ.λ. Τὰ κέρδη, ἀπὸ τὴν κατανάλωση τοῦ κεριοῦ, εἶταν τὸ μεγαλύτερο κοντύλι τοῦ προϋπολογισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἰσεντῶς. Γιὰ τοῦτο ἀπαγορευόνταν στοὺς ἰδιῶτες νὰ ἐμπορευθοῦνε κερὶ στὸ χωριό. Καί τόση εἶταν ἡ συνοχὴ ποὺ εἶχαμε τότε, ὥστε κανένας δὲν τολμοῦσε νὰ παραβῆ τὴν ἀπαγόρευση, πρᾶμα ποὺ δὲν θὰ μποροῦσε νὰ γίνῃ καί σήμερα. Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἐπιτροπὴ ἔκοφτε καί νόμισμα μικρῶν χαλκίων καί χαρτίνων κερματίων μὲ τοπικὴ κυκλοφορία, πρὸς εὐκολίαν τῶν μικροσυναλλαγῶν τοῦ χωριοῦ. Ἀπὸ τίς εἰσπράξεις τοῦ Παγκαριοῦ (Ἐκκλησιαστικοῦ Ταμείου), ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἐπιτροπὴ πλήρωνε τοὺς μισθοὺς τοῦ διδασκαλικοῦ καί λοιποῦ προσωπικοῦ, ἐπιδιόρθωνε τὰ κοινοτικὰ κτίρια, βοηθοῦσε τοὺς πτωχοὺς κ.τ.λ.

Ἡ Ἐκκλησία.—Ὡς τόπος λατρείας εἶχε τρεῖς παππάδες καί μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον δύο. Οἱ παππάδες ἀμείβονταν ἀπὸ τὰ τυχερὰ τους καί πλήρωναν κανονικὰ στὸν Δεσπότη, ἀπ' αὐτὰ ποὺ εἰσέπρατταν τὸ καλοκαίρι ἀπὸ κάθε στέφανο. Ψαλτάδες εἶταν πάντοτε δύο, ἀπὸ τοὺς δασκάλους τοῦ σχολείου. Ὁ δεξιὸς μάλιστα ἀπ' αὐτοὺς ἔπρεπε, κατὰ γενικὴ ἀπαίτηση, νὰ εἶναι διαλεγμένος. Διότι οἱ Ἰσεντιανοί, στερημένοι ἀπὸ κάθε αἰσθητικὴ ἀπόλαυση, ἤθελαν τουλάχιστο μέσα στήν Ἐκκλησία ν' ἀπολαμβάνουν μουσικὴ τῆς προκοπῆς. Ἐπειτα εἶχε καί ταμειυτικὸ λόγο ἡ Ἐπιτροπὴ νὰ συγκεντρῶνῃ μὲ καλὸ ψάλτη ἀρκετὸ ἐκκλησίασμα, γιὰ νὰ πουλᾷ περισσότερο κερὶ. Καί πραγματικῶς, ὅταν ἄξιζε ὁ ψάλτης, ἔτρεχαν πολλοὶ στήν Ἐκκλησία νὰ τὸν καμαρώσουν. Ὁ ψάλτης, χαίροντας ὅτι αὐτὸς παίζει ρόλο, ἤθελε νὰ δείξῃ τὴν τέχνη του, οἱ μελωδικὲς ψαλμωδίαις του σαγήνευαν τὸ φιλόσοφο ἐκεῖνο πλῆθος, ποὺ λησμονοῦσε πρὸς στιγμή τὰ ἐγκόσμια, ἡ Ἐκκλησία γίνονταν Οἶκος Θεοῦ, κ' ἔνοιωθε κανεὶς κάποια ἀνέκφραστη τότε γοητεία στίς ἑορτές.

“Άλλα προσκυνητήρια.— Έξόν από την κεντρική Έκκλησία του ‘Αγίου ‘Αθανασίου, υπήρχε στο κέντρο περίπου του χωριού ένα μεγάλο παρεκκλήσι, με το άγίασμα της ‘Αγίας Παρασκευής, όπου στις 26 ‘Ιουλίου κάθε χρόνο γίνονταν ακολουθία και πήγαινε εκεί το ‘Ιερατείο με το εκκλησίασμα. Μέσα στο χωριό είχε ακόμη το άγίασμα της ‘Αγίας Κυριακής στην αυλή του σπιτιού της Μπασδή κ’ έξω από το χωριό τέσσερα άγιάσματα του ‘Αγίου ‘Αθανασίου, τ’ ‘Αγιαννιού, του ‘Αγίου Νικολάου και του ‘Αγίου ‘Αντωνίου και σε απόσταση μισής ώρας του ‘Αγίου Γεωργίου. Στις ώρισμένες ημέρες του χρόνου, που γιορτάζονταν ή μνήμη του καθενός από τους προαναφερόμενους ‘Αγίους, κατά το εκκλησιαστικό εορτολόγιο, γίνονταν ιεροπραξίες επί τόπου και συγκεντρώνονταν παρέες πλήθος κόσμου στα γύρω ύψώματα, ιδίως κοριτσιών, που είχαν περιωρισμένα να ζούνε καθημερινώς μέσα στα σπίτια και ζητούσαν τέτοιες ευκαιρίες, για να πάρουν αέρα. Κ’ έτσι τα έξοχικά πανηγύρια ξευηρετούσαν κ’ έναν κοινωνικό σκοπό. Το επισημότερο από όλα τα έξοχικά πανηγύρια της Τσεντώσ, ήταν του ‘Αγίου ‘Αθανασίου και χρειάζεται να περιγραφηθεί ιδιαίτερος.

Γ’ ‘Αηθνασιού το παναγύρι.

‘Η Έκκλησία της Τσεντώσ, αφιερωμένη στον ‘Αγιο ‘Αθανάσιο, γιορτάζε στις 18 του Γενάρη, ημέρα της μνήμης του. ‘Εκείνη την ημέρα ήρχονταν στα σπίτια τους πολλοί από τους Τσεντιανούς κτηνοτρόφους, που εργαζούντανε στα περίχωρα, και ή Έκκλησία συγκέντρωνε κόσμο πολύ. ‘Αποβραδύς ό εσπερινός γίνονταν γιορτερός, κ’ οι παππάδες στο μέσο της Έκκλησίας, έψαλλαν το άργό «Φώς ίλαρόν...» Τήν επομένη ανήμερα ψάλλουνταν επίσημη δοξολογία, διαβάζονταν πάρα πολλές λειτουργίες κ’ οι ψαλτάδες έψελναν το «Θεοτόκε Παρθένε...», που το λένε έναλλάξ οι δυο χοροί τους όκτώ στίχους του με την επωδή «Τερερέ - τερερέμ». Σχετικά με το τερερέμ αυτό, ό πατέρας μου ανάφερε την παράδοση, ότι ή Παναγία χόρευε μ’ αυτό το τραγούδι τον Χριστό, όταν τον είχε μωρό στην άγκαλιά της. Κι’ όταν είμουνα εγώ παρών, έλεγε ειρωνικά για να με πειράξη : «‘Εμείς δά οι άγραμάματοι τα λέμε». Διότι ήξαιρε ότι οι μορφωμένοι άμφισβητούνη πολλά. Μολαταύτα, εγώ, τόσο χαριτωμένη θεώρησα ανέκαθεν την παράδοση, ώστε θα ήταν ιεροσυλία να την διαψεύσω. Πραγματικώς, δέν υπάρχει λόγος να κλονίζονται τέτοιες παραδόσεις.

Το λαϊκό όμως πανηγύρι της Τσεντώσ, γίνονταν για λόγους καιρικούς στις 2 του Μάη, ημέρα της άνακομιδής των λειψάνων του ‘Αγίου ‘Αθανασίου. Το πανηγύρι της Τσεντώσ δέν ήταν άπ’ τα μεγαλύτερα, μέσα στην ξεχωριστή εκείνη περιφέρεια της Θράκης, ήταν όμως άπ’ τα όμορφό-

τερα, διότι γίνονταν στην ωραιότερη εποχή του χρόνου, όταν πρασινοβολουσαν γύρω τὰ ὑψώματα, κι' ἄνοιγαν μὲ τὴν καλοκαιρία οἱ καρδιές. Τὸ πανηγύρι βαστοῦσε 3 μέρες. Ἄρχιζε τὴν Πρωτομαγιά, ποὺ εἶναι κοινὴ γιορτὴ τῆς ἔξοχῆς, ἀκολουθοῦσε τὴ δευτέρη μέρα ἡ κυρίως γιορτὴ καὶ τὴν τρίτη μέρα ἔβγαине τὸ πλῆθος στὸ ἀγίασμα.

Καλύτερα ὅμως νὰ τὰ ἐκθέσουμε μὲ τὴ σειρά. Τὴν Πρωτομαγιά πολὺ πρῶτ', μόλις περνοῦσαν τὰ μεσάνυχτα, κόσμος πολὺς ἀνέβαινε στὸ Πρωτογόνατο, γιὰ νὰ καλωσορίσῃ τὸν Μάη. Τὸ Πρωτογόνατο ἀποτελοῦσε πρὸς τὰ δυτικὰ τῆς Τσεντῶς τὴ συνέχεια τοῦ ὑψώματος, ποὺ εἶταν ἐπάνω του κτισμένη ἡ Τσεντῶ καὶ στὴν κορυφὴ τοῦ ὑψώματος δέσποζε καμαρωμένος ἓνας ἀπὸ τοὺς τεχνητοὺς ἐκείνους λόφους μὲ σχῆμα κωνικό, ποὺ ἀπαντοῦσε συχνὰ στὴν Ἄνατ. Θράκη. Ἡ θέσῃ ἐκείνη εἶταν ἐξαίσια, διότι ὁ παρατηρητὴς εἶχε ἔμπρός του ἓνα ὄμορφο πρὸς τὰ κάτω κάμπο, ποὺ τὸν διέκοπταν ὁμαλὰ κατάσπαρτα ὑψώματα, σὰν κύματα γῆς, κ' ἔβλεπε ἀπλωμένη πρὸς Νότον τὴν Προποντίδα, πρὸς Ἀνατολὰς τὴ Σηλυβρία μὲ τὸ ἀξέχαστο Γιάρι της καὶ πέρα πρὸς τὰ Βορειοανατολικά τὸ Κουρφάλι, στὸ ἀκραῖο ἐπάνω ὑψωμα, καὶ δῶθε ἀριστερὰ τὰ τελευταῖα κρᾶσπεδα τῶν βουνῶν τῆς Στράντζας.

Συνήθεια κρατοῦσε, ὅποιος θὰ πῆγαινε στὸ Μάη, ὅπως λέγονταν ἀλλοιῶς τὸ Πρωτογόνατο, νὰ πίνη γάλα μόλις σηκωθῆ, καὶ νὰ δαγκάνῃ σκόρδο, γιὰ νὰ μὴν τὸν κομπῶσῃ ὁ γαῖδαρος. Δὲν μπόρεσα ποτὲ νὰ καταλάβω τὴ σημασία αὐτοῦ τοῦ ρήματος κομπῶνω, οὔτε ἔμαθα σὲ τί θὰ ὠφελοῦσε ἡ προφύλαξις ἐκείνη, διότι τὸ γαῖδούρι τὸ ταλαίπωρο εἶναι ἀκίνδυνο ζῶο καὶ κακολογίεται ἄδικα. Ἄμα συγκεντρώνουνταν ὁ κόσμος στὸ Πρωτογόνατο, ἔπαιζαν οἱ λατέρνες, στήνονταν χοροί, καὶ τραγουδιούνταν ὁ Μάης κι' ἄλλα τραγούδια. Σὲ λίγη ὥρα, καὶ πρὶν ἀκόμη βγῆ ὁ ἥλιος, σκόρπιζαν οἱ παρέες μέσα στὰ λειβάδια καὶ στ' ἀμπέλια, γιὰ νὰ μαζέψουνε λουλούδια κρὶ κλωνιὰ τῆς καρυδιάς. Καὶ νωρὶς νωρὶς γυρίζανε στὸ χωριό, ποὺ ἀπεῖχε μόλις 5—6 λεπτά, γιὰ νὰ κρεμάσουν στὶς πόρτες τὰ κλωνιὰ μὲ τὰ στεφάνια. Κι' ὅποιος τεμπέλης σηκώνονταν ξάφρα, εὔρισκε ὄλα τὰ σπίτια ἀνθοστολισμένα. Ὅλα τὰ σπίτια εἶχαν καθαριστῆ ἐκτίνες τὶς μέρες, σὰ νὰ εἶχαν παντοῦ ὄνομασία, διότι μποροῦσαν νὰ ἔρθουν μουσσαφιρέοι ἀπ' τὰ περίχωρα. Κ' οἱ καφετζῆδες συγύριζαν τὰ καφενεῖα τους, κρεμούσανε χρωματιστὰ χαρτιά καὶ ἔβαζαν πρόσθετους καναπέδες ὀλόγυρα. Ὅλο τὸ χωριὸ τέλος πάντων ἔπαιρνε πανηγυρικὴ ὄψη.

***Ὁ Δεσπότης.**— Ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἢ τὴν προηγούμενη, τὸ χωριὸ θανά δεχτῆ τὴν ἐπίσκεψη τοῦ Δεσπότη, ποὺ ἀποτελοῦσε ἐξαιρετικὸ γεγονός. Διότι ὁ Μητροπολίτης Ἡρακλείας πῆγαινε στὸ χωριὸ μας μονάχα μιὰ φορὰ τὸ χρόνο, ὅταν ἔκαμνε πρὸς τὰ ἐκεῖ τὴν περιοδεία του, γιὰ νὰ ἐπισκεφθῆ

τὴν ἀρχαία ἔδρα τῆς ἐπαρχίας του τὴν ἱστορικὴ Ἄρσοῦ, πού γιόρταζε ἐπίσης τοῦ Ἁγ. Γεωργίου. Γιὰ τοῦτο, τὴν ὥρα πού ἔμπαινε τὸ παῖτόνι τοῦ Δεσπότη μέσα στῆς Τσεντῶς τ' ἀμπέλια, ἐρχόντας ἀπ' τῆς Ἄρσοῦς τὸν δρόμο, σήμαινε ἡ καμπάνα τῆς Ἐκκλησίας κ' ἐβγαίνουν πρὸς ὑποδοχὴ του οἱ παππάδες, τὰ σχολεῖα, οἱ ἐπίτροποι τῆς Ἐκκλησίας, ὁ χωροφύλακας τοῦ Ἀστυνομικοῦ Σταθμοῦ τῆς Τσεντῶς μὲ τοὺς μπεξήδες κ' ὅποιος ἄλλος ἤθελε ἀπ' τὸ λαό. Ἢ συνάντηση γίνονταν συνήθως κοντὰ στὴν εἴσοδο τοῦ χωριοῦ, ὅπου ὁ χωροφύλακας παρουσίαζε ὅπλα, τὰ παιδιά ἔψαλλαν σχετικὸ ἄσμα καὶ γίνονταν ἡ τυπικὴ δεξίωση. Ἄπ' ἐκεῖ ὁ Δεσπότης μὲ τὴ συνοδεία του κατευθύνονταν στὸ κελλί, δηλαδὴ στὸ οἶκημα πού εἶχε ἡ Κοινότης τῆς Τσεντῶς πλάγι, γιὰ νὰ συνεδριάξουν οἱ πρόκριτοι τοῦ χωριοῦ.

Ἐκεῖ ὁ Δεσπότης συγκροτοῦσε συνέδρια τῶν προκρίτων, πού παρουσιάζονταν νὰ τὸν καλοσωρίσουν, κ' ἄλλους γνωστούς του ἀπ' τὰ περασμένα χρόνια, πού τοὺς προσκαλοῦσε ὀνομαστικῶς, θεωροῦσε τοὺς λογαριασμοὺς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς, καὶ ἂν τυχὸν ἡ Ἐπιτροπὴ δὲν ἤθελε νὰ ἐργασθῆ κ' ἄλλο χρόνο, ὁ Δεσπότης διώριζε ἐξ ὀφικίου καινούργια Ἐπιτροπὴ ἀπὸ τοὺς παρευρισκομένους, πού καταλάβαινε ὅτι εἶχαν ὄρεξη νὰ ἐργασθοῦνε στὰ κοινὰ ἢ τοὺς ὑπεδείκνυαν. Ἀὐτὸ ὑπῆρχε τὸ σύστημα τῆς ἐκλογῆς μὲ ψηφοφορία, οὔτε εἶταν ἐκλέξιμοι ὅλοι οἱ χωριανοί. Μέσα σὲ 4 χιλιάδες κατοίκους, τὸ δικαίωμα νὰ διοικοῦν τὰ κοινὰ, τὸ εἶχαν καμμιά σαρανταριά ἄνθρωποι οἱ τσορμπατζήδες, πού ὑπερίσχυαν ὡς πρὸς τὸ γένος καὶ τὴν οἰκονομικὴ κατάστασι, προπάντων οἱ κεχαγιάδες. Ὁ ὑπόλοιπος λαὸς θεωροῦσε φυσικὴ αὐτὴν τὴν κατάστασι καὶ δὲν μεμψιμοιροῦσε, πού ξεχώριζε μιὰ τάξι ἀπὸ προνομιούχους. Ἔτσι δὲν ὑπῆρχε ἰσότητι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄρχοντες τοῦ χωριοῦ δὲν εἶταν ἀναγκασμένοι νὰ κάμνουν κομματικὴ προπαγάνδα καὶ ἡ κοινότητι περνοῦσε ἡσυχῆ ἀπὸ ἐκλογικὲς ταρᾶχες. Ἐναντίον τῶν τσορμπατζήδων, ἔχουν εἰπωθῆ πολλὰ γιὰ τὴν ἀδθαιρεσία τους κ' αὐτὸ δὲν εἶταν ψέμμα. Τὸ τσορμπατζήδικο σύστημα εἶχε τὰ τρατά του. Οἱ τσορμπατζήδες εἶταν προπαντὸς ἀνεξέλεγκτοι. Ἐκαμναν ὅ,τι ἤθελαν. Τοὺς δασκάλους προπάντων τοὺς τυραννοῦσαν συχνὰ κ' ἐμένα στὰ 1919, ὅταν εἶμουνα διευθυντὴς τῶν Σχολῶν Τυρολόης, ἡ Ἐφορία μὲ ἔπαυσε, διότι ἀρβωνιάστηκα ἐκεῖ. Κατόπιν τούτου, εἶχα δημοσιεύσει σὲ ἐφημερίδες τῆς Πόλης, μιὰ δλόκληρη σειρὰ ἀπὸ ἄρθρα, ἐναντίον τοῦ τσορμπατζήδικο συστήματος. Ἀπὸ γενικὴ ὅμως ἀποψη, τὸ τσορμπατζήδικο σύστημα εἶταν καλὸ. Μὲ τὸ σύστημα ἐκεῖνο ἀναπτύχθηκαν οἱ Κοινότητες, πού συγκράτησαν τὸ Γένος στὴν Τουρκία. Διότι, οἱ τσορμπατζήδες ἤξαιραν νὰ μεταχειρίζονται τοὺς Τούρκους, διατηροῦσαν σχολεῖα ἀξιόλογα γιὰ τὴν ἐποχὴ τους καὶ προετοίμασαν τὴν πνευματικὴ ἀνύψωσι τοῦ Γένους. Καὶ στὴ διαχείρισή τους, καίτοι δὲν ἐξελέγχονταν αὐστηρὰ, καταχρήσεις

δὲν ἀκούσθησαν ἀπ' αὐτοὺς μεγάλες. Ἐξ ἔρθουμε τώρα στὰ τωρινά. Σήμερα οἱ κοινοτικοὶ ἄρχοντες ἐκλέγονται μὲ ψηφο. Τὰ ἔσοδα καὶ ἔξοδα γράφονται ἐπιμελῶς. Καὶ ἡ Λιοίκηση ἄγρυπνη ἐπάνω ἀπ' τὸ κεφάλι τους, τοὺς ἐπιβλέπει διαρκῶς. Μολαταῦτα ἡ διοίκησή τους δὲν εἶναι χρηστότερη. Εἶναι δίκαιο λοιπὸν νὰ συχωρευθοῦν ἕλα τὰ σφάλματα τῶν τσορμπατζήδων καὶ εὐχαριστοῦμαι ποὺ μὲ παρουσιάσθηκε εὐκαιρία νὰ μιλήσω γι' αὐτοὺς καὶ τὴν ἀναντίρρητη κοινοτικὴ τους δράση κ' ἀπ' τὴν καλὴ τὴ μεριὰ καὶ κλείνω τὴν παρένθεση.

Στὰ σχολεῖα. - Τὴν ἴδια μέρα ὁ Δεσπότης ἐπισκέπτονταν τὰ σχολεῖα καὶ ὑπέβαλλε τὰ παιδιὰ σὲ πρόχειρη ἐξέταση. Ἀπὸ τίς φοβισμένες ἀπαντήσεις τῶν μικρῶν μαθητῶν, ποὺ ἔβλεπαν οἱ πλιότεροι πρώτη φορὰ τὸν Ἱεράρχη, μποροῦσε νὰ κριθῆ ἡ θέση τοῦ δασκάλου καὶ νὰ χάσῃ τὴ θέση του. Διότι ὁ Δεσπότης δὲν εἶχε ἀλήθεια τὸ δικαίωμα νὰ διορίζῃ καὶ νὰ παύῃ αὐτὸς ἀπ' εὐθείας τοὺς δασκάλους. Ἐκεῖνο τὸ δικαίωμα τὸ εἶχε ἡ Ἐφορία, ποὺ εἶταν ἡ ἀπόφασή της τελεσίδικη. Ὁ Δεσπότης ὅμως εἶταν ἀνώτερος ἐκπαιδευτικὸς ἄρχοντας καὶ Ἐπιθεωρητής. Αὐτὸς θανά ἐγκρίνη στὴν ἀρχὴ κάθε σχολικοῦ ἔτους τὸ πρόγραμμα τῆς διδασκαλίας ὕλης μὲ τὸ ὠράριο τῶν μαθημάτων, ποὺ ἐφαρμόζονταν ἀναλλοίωτο ὅλο τὸν χρόνο. Ὅταν λοιπὸν ὁ Δεσπότης σχημάτιζε ὀπωσδήποτε τὴν ἰδέα ὅτι ἓνας δάσκαλος εἶταν ἀκατάλληλος κ' ἔκαμνε στοὺς Ἐφόρους σχετικὴ εἰσήγηση, δὲν εἶταν σ' ἐκείνους εὐκόλο ν' ἀψηφήσουν τὴν ὑπόδειξή του.

Λειτουργία.—Τὴν ἐπομένη μέρα τῆς γιορτῆς τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, ὁ Δεσπότης τελοῦσε τὴ θεία λειτουργία μὲ μεγαλοπρέπεια ἀνάμεσα σὲ πυκνὸ ἐκκλησίασμα, ἀπὸ ἐντόπιους καὶ μὴ, ποὺ παρακολουθοῦσαν ἐκθαμβοὶ τὸ σπάνιο θέαμα. Ὅταν πρωτοέμπαινε στὴν Ἐκκλησία, ἓνα παιδί κρατοῦσε τὸν σάκκο του, ποὺ εἶχε κάτω κουδουνάκια. Σὲ λιγάκι ὁ Δεσπότης περιστοιχισμένος ἀπὸ τοὺς τρεῖς ἐφημέριους τοῦ χωριοῦ καὶ τὸν διάκο του ντύνονταν ἐπιδεικτικὰ στὰ πολυτίματά του ἄμφια, ἐμφανίζονταν μὲ ὀλυμπιακὴ σοβαρότητα στὴν Ὁραία Πύλη κ' ὅταν ἤρχονταν ἡ κατάλληλη στιγμή, ἐκφωνοῦσε ἀργὰ καὶ κατανυκτικὰ τίς γνωστὲς εὐχές: «Κύριε, . . .». Ἀγωνίζονταν κ' οἱ ψαλτάδες ἐκείνη τὴν ἡμέρα. νὰ ψάλλουν ὅσο μποροῦσαν περισσότερο καλὰ, γιὰ νὰ εὐχαριστήσουν τὸν Δεσπότη, τοὺς χωριανούς καὶ τοὺς ξένους. Ἀπὸ τοὺς Αἰνους ἰδίως, ἄρχιζε τὸ πιὸ φανταχτερὸ μέρος τῆς λειτουργίας καὶ τὸ πιὸ καλόφωνο παιδί ἔλεγε τὸν Ἀπόστολο καὶ φιλοῦσε μὲ τρόμο τοῦ Δεσπότη τὸ χέρι.

Λόγος.—Μετὰ τὴν ἀνάγνωση τοῦ Εὐαγγελίου, ποὺ ἔκαμνε ὁ Δεσπότης ἀπὸ τὸν ἄμβωνα, ὠμιλοῦσε μὲ περιεχόμενον θρησκευτικὸ ἢ ὀτιδήποτε ἄλλο. Στὰ 1910 λ.χ., ὁ τότε Μητροπολίτης Ἱρακλείας Γρηγόριος Καλλίδης, ποὺ βρισκόνταν τοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου στὸ χωριὸ μας, ἔμαθε ὅτι ἓνας ἀπὸ τοὺς

δασκάλους τοῦ Ἀρρεναγωγείου κ' ἐγώ, μαθητῆς ἀκόμη τότε τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς, ὑποστηρίζαμε τὴ δημοτικὴ γλῶσσα καὶ φέραμε βιβλία γραμμένα σ' αὐτήν. Ὁ Δεσπότης χαρακτηρίσει τὴν ἐνέργειά μας ὡς ἀντεθνική, μίλησε ἀνήμερα τ' Ἀθηνασίου στὴν Ἐκκλησία ἐναντίον μας καὶ νόμισαν οἱ ἀπλοῖκοι ὅτι θανά μᾶς ἀφορίσει. Μολονότι καταλάβαινα, ὅτι μὲ τὴ γλωσσικὴ συζήτηση, δὲν ἔκαμνα στὸ Ἔθνος μας κακό, ὥστόσο βρέθηκα σὲ ἀσχημὴ θέση, διότι ὁ συχωρεμένος ὁ πατέρας μου ντροπιάστηκε, καὶ κίνδυνος ὑπῆρχε νὰ ζητήσῃ ὁ Δεσπότης τὴν ἀποβολή μου ἀπὸ τὴ Μεγάλῃ Σχολή, ὅπου ὁ δημοτικισμὸς καταδιώκονταν. Γιὰ τοῦτο ἀναγκάσθηκα νὰ γράψω στὸν Δεσπότη καὶ νὰ ὑποσχεθῶ ὑποκριτικά, ὅτι δὲν θ' ἀσχοληθῶ ξανά μὲ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα. Μολαταῦτα τὸ περιστατικὸ ἐκεῖνο δημοσιεύθηκε στὸν «Γαχυδρόμο» τῆς Πόλης, ὡς ἐνέργεια τοῦ Δεσπότη ἐθνική. Καὶ ὁ ἀείμνητος Σχολάρχης τῆς Μεγάλης Σχολῆς μ' ἔβαλε ν' ἀποκηρύξω ἐγγράφως τὴ δημοτικὴ γλῶσσα. Ἐκαμα αὐτὴν τὴν παρέκβαση, διότι σχετίζεται μὲ ζητήματα γενικὰ καὶ δείχνει πῶς τ' ἀντιμετώπιζαν οἱ ἀρμόδιοι τότε. Σκιαμαχούσανε γιὰ νὰ προφυλάξουν τὸ Ἔθνος ἀπὸ τοὺς δῆθεν κινδύνους, ποὺ τὸ ἀπειλούσανε μὲ τὴν ἐπικράτηση τῆς γνώμης τοῦ Ψυχάρη. Καὶ κανένας δὲν διέκρινε στὸν ὀρίζοντα τὴ φουρτούνα, ποὺ ξέσπασε μετὰ δυὸ χρόνους μὲ τοὺς διωγμοὺς τῶν Νεοτούρκων.

Ταξίματα.—Ὁ Ἀθηνασίου δέχονταν διάφορα ταξίματα ἀπὸ τοὺς πιστοὺς, ποὺ τὰ ἔταζαν. Κάποτε λ.χ. ἓνας καπετάνιος τοῦ ἀφιέρωσε ἓνα καραβάκι ἀσημένιο, ποὺ τὸ ὑποσχέθηκε σὲ ὦρα θαλασσίου κινδύνου καὶ κρέμουνταν μπροστὰ στὴ μεγάλη εἰκόνα τοῦ Ἁγίου ἕως τὴν ἐποχὴ, ποὺ φύγαμε. Κάποτε, μάλιστα, πρόσφεραν στὸν Ἁγιο κανένα κριάρι ἢ κανένα δαμάλι, ποὺ τὰ πουλοῦσε ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἐπιτροπὴ καὶ κατέθετε στὸ Ταμεῖο τῆς Ἐκκλησίας τὸ ἀντίτιμο. Ἀναμφιβόλως, μὲ τὴ συνήθεια αὐτὴ, συνεχίζονταν οἱ θυσίαι τῶν ἀρχαίων. Ὅσα ὅμως ἀφιερῶματα εἶταν ἀπὸ μέταλλο, διατηροῦνταν αὐτούσια καὶ ὅταν ἔγινε ἡ ἐκκένωση, τὰ μετέφεραν, καθὼς ἄκουσα, μὲ τὸν Κώδικα καὶ ἄλλα ἐκκλησιαστικὰ σκευὴ στὸ Δεδέαγατς καὶ τὰ παρέδωσαν στὴ Νομαρχία.

Μετὰ τὴν Ἀκολουθία.—Ὁ Δεσπότης ἀντεπισκέπτονταν στὰ σπίτια τοὺς τοὺς προκρίτους ποὺ τὸν εἶχαν καλωσορίσει, καὶ ὅσες μέρες ἔμενε στὸ χωριὸ ἔλυε οἰκογενειακὰ καὶ κληρονομικὰς διαφορὰς, σύμφωνα μὲ τὸ πρόνομια τοῦ Γένους μέσα στὸ κράτος τῶν Σουλτάνων. Μιὰ ἀπ' τὶς ἡμέρες αὐτὲς κατέβαινε καὶ στὸ Νεκροταφεῖο τὸ κεντρικὸ, ὅπου κατὰ παραγγελία τῶν οἰκείων τοὺς, γονάτιζε στοὺς τάφους μερικῶν πλουσίων, μὲ ἀδρὰ πληρωμὴ γιὰ κάθε γονάτισμα. Μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ πληρώνονταν ἀπὸ τοὺς παππάδες τὰ μπατίκια, ἔπαιρνε κι' ἀπὸ τὴν Ἐκκλησιαστικὴ Ἐπιτροπὴ 2—3 λίρες γιὰ τὴ λειτουργία ποὺ τέλεσε (τὶς ζύγισε μὲ τὸ βεζνὲ) κ' ἔπειτα

ἀπὸ παραμονή 3—4 ἡμερῶν ἔφευγε μὲ τὴν ἴδια παράταξη πίσω, διότι ἡ Τσεντὼ εἶταν τὸ τελευταῖο χωριὸ τῆς ἐπαρχίας του, πρὸς τὰ βορειοανατολικά.

Στὸ ἀγίασμα.—Τὴν ἐπομένη ἡμέρα, χωριανοὶ καὶ ξένοι, πηγαίνανε μετὰ τὸ μεσημέρι οἰκογενειακῶς στὴ δεντροφυτευμένη κι' ὄμορφη τοποθεσία, ὅπου βρίσκονταν τὸ Ἅγίασμα τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου. Κάθονταν πυκνὰ - πυκνὰ οἱ παρέες ὀλόγυρα στὸ ἀγίασμα ἐπάνω στὰ χορτάρια, ἔμεναν ὅλο τὸ ἀπόγεμα ἐκεῖ καὶ διασκεδάζαν ἕως τὸ βράδυ. Οἱ λατέρνες ἔπαιζαν ἐδῶ κ' ἐκεῖ διαρκῶς, οἱ μικροπουλητάδες ἀντιλαλοῦσαν τὰ γλυκίσματα καὶ ἄλλα πραγματάκια, πού πουλοῦσαν, τὰ παιδιά τρώγανε μαλεμπί, ματζούνη καὶ κόκκινους πετεινοὺς κι' ὅλος ὁ κόσμος εὐθυμοῦσε. Τὴν ἴδια μέρα γίνονταν τὰ περασμένα χρόνια καὶ παλαιστρα στὸν Ἁθανάση. Μετὰ τὸ ἀγώνισμα, τὸ ζεῦγος τῶν παλαιστῶν ζητοῦσε τὰ φιλοδομήματα τῶν θεατῶν. Μάλιστα ὁ νικητὴς ἔπαιρνε καὶ δῶρο ἀπὸ τὴν Ἐκκλησιαστικὴ Ἐπιτροπὴ. Στὰ τελευταῖα ὅμως χρόνια, γιὰ νὰ μὴν διακόπτεται ἡ διασκέδαση τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, ἀποφασίστηκε νὰ γίνηται ἡ πάλι στὸν Ντουρμπέ, μιὰ ὄμορφη ἐπίσης τοποθεσία στὸ βορειοδυτικὸ ἄκρο τῆς Τσεντῶς.

Σ χ ο λ ε ῖ α.

Στὰ παιδικά μου χρόνια ἡ Τσεντὼ διατηροῦσε Ἀστικὴ Σχολὴ Ἀρρέων μὲ 3 δασκάλους καὶ Παρθεναγωγεῖο μὲ 2 δασκάλους. Μετὰ τὰ 2 σχολεῖα ἀποτελέσανε 1 μικτὸ καὶ οἱ τάξεις του περιορίσθηκαν σὲ 4.

Κτίρια.—Καὶ τὰ δύο σχολεῖα στεγάζονταν σ' ἓνα Ἐκπαιδευτήριο, πού εἶταν ἓνα διάφορο κτίριο, ἀψηλὸ καὶ εὐάερο ἀκριβῶς στὸ κέντρο τοῦ χωριοῦ καὶ πλάγι τὴν Ἐκκλησία καὶ χρησίμευε τὸ ἐπάνω πάτωμα ὡς Ἀρθροναγωγεῖο καὶ τὸ κάτω ὡς Παρθεναγωγεῖο.

Ἐφορία.—Τὰ σχολεῖα τὰ διοικοῦσε ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἐπιτροπὴ, πού ἐκτελοῦσε τὰ χρέη Σχολικῆς Ἐφορίας, διότι ἡ κοινότης τῆς Τσεντῶς ἐμφανίζονταν μόνον ὡς Ἐκκλησία, ἐνῶ τὰ σχολεῖα δὲν εἶχαν οὔτε ξεχωριστὴ περιουσία, οὔτε ἰδιαιτέρο προϋπολογισμό. Ἐπομένως καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ διορισμοῦ καὶ τῆς παύσεως τοῦ διδασκαλικοῦ προσωπικοῦ ἀνῆκε στὴν Ἐκκλησιαστικὴ Ἐπιτροπὴ καὶ οἱ ἀποφάσεις της δὲν ἐφεσιβάλλονταν πουθενά. Πολλάκις ὁ δάσκαλος παύονταν, διότι δὲν τὸν χώνευε κανένας ἀπὸ τοὺς Ἐφόρους. Αὐτὸ ὅμως δὲν εἶταν ἀπόλυτο, διότι ἡ Ἐπιτροπὴ δὲν μπορούσε νὰ λάβῃ ἀποφάσεις ἄκρας ἀντίθετες πρὸς τὴ γνώμη τοῦ κύκλου τῶν προκρίτων καὶ τὴν κοινὴ γνώμη τοῦ χωριοῦ. Εἶταν μάλιστα ὑποχρεωμένη ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἐπιτροπὴ νὰ κανονίσῃ τὸ ζήτημα τοῦ σχολικοῦ προσωπικοῦ, μόλις ἔληγε τὸ σχολικὸν ἔτος καὶ γίνονταν οἱ ἐξετάσεις τῶν

μαθητῶν. Ἄλλως ἢ Ἐκκλησιαστικὴ Ἐπιτροπὴ θὰ ἄκουγε πολλὰς ἐπικρίσεις καὶ σκώμματα. Ἄπ' αὐτὴν τὴν ἔποψη ἢ Ἐκπαίδευσις δὲν βελτιώθηκε σήμερα. Ἡ κοινὴ γνώμη δὲν λογαριάζεται καθόλου. Μπορεῖ ἢ διαγωγή μιᾶς δασκάλας ν' ἀποτελῇ σκάνδαλο στὸ χωριό. Ἄν ὅμως ὁ Ἐπιθεωρητὴς τὴν προστατεύει, ἄς πᾶν νὰ φωνάζουν οἱ κάτοικοι. Ἐπειτα τὸ σχολεῖο ἀνοίγει ἄργά, τὸ προσωπικὸ ἄργεῖ νὰ ταχτοποιηθῇ καὶ οἱ μεταθέσεις διδασκάλων δὲν παύουνε σὲ ἄλλο τὸ ἔτος.

Ἡ Σχολικὴ Ἐφορία στὴν κοινοτικὴ διοίκηση, ὄφειλε πρὸ παντὸς νὰ τύχη καλὸ Διευθυντῆ. Διότι ὁ Διευθυντὴς ἐπέβλεπε καὶ τὰ δύο σχολεῖα καὶ ἂν τύχαινε τῆς προκοπῆς, ὅλο τὸ σχολεῖο ὀρθοδοῦσε μὲ τὴν καθοδήγησίν του. Συνήθως εἶταν ἀπόφοιτος τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς. Οἱ δασκάλους εἶταν πάντοτε ἀπόφοιτες τῶν Ἀρχιγενεῶν.

Τὰ σχολεῖα ἀνοίγαν πρὶν νὰ τελειώσῃ ὁ Αὐγούστος. Τὰ παιδιά καλοῦνταν μὲ ἰδιαιτέρο καμπανάκι, τὸ Καμπανί, ποὺ τὰ τρώμαζε, διότι ἔθετε τέρμα στὴν ἐλεύθερη ζωὴ τους καὶ τὰ περιώριζε μέσα στὸ σχολεῖο, ὅπου ξυλίζονταν συχνά, προπάντων ὅταν δὲν ἤξαιραν τοὺς ἀχώνευτους κανόνες τῆς γραμματικῆς. Τὰ παιδιά παρουσιάζονταν στὴν ἀρχὴ τοῦ χρόνου γιὰ νὰ ἐγγραφοῦν μονάχα μὲ τὰ ἐνδεικτικὰ καὶ τὶς φυλλάδες τοῦ περασμένου χρόνου τυλιγμένες μέσα σὲ κόκκινα μαντήλια. Στὰ Μητρῶα καταχωρίζονταν μὲ τὰ ὄνόματα τῶν πατέρων τους, χωρὶς ἐπίθετα, διότι τὰ ἐπίθετα δὲν εἶχαν καθιερωθῆ ἀκόμη ὡς ἐπώνυμα οἰκογενειακά.

Εἰσιτήρια.—Δίδακτρα δὲν πλήρωναν, διότι οἱ εἰσπράξεις τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὸ νοίκι τῆς βοσκῆς καὶ τὴν πούληση τοῦ κεριοῦ στὸ παγκάρι, ἀρκοῦσαν γιὰ τὴν μισθοδοσίαν τοῦ διδασκαλικοῦ προσωπικοῦ. Τὸ ὑπηρετικὸ προσωπικὸ ἀποτελοῦνταν ἀπὸ ἓνα Παιδονόμο τοῦ Ἀρρεναγωγείου καὶ τὴν παραμάννα τοῦ Παρθεναγωγείου. Εἶχε κ' ἡ Ἐκκλησία ἓναν καντηλανάφτη, τὸν καλόγερο.

Στὴν ἀρχὴ τοῦ σχολικοῦ ἔτους, ὁ Διευθυντὴς σύντασσε τὸ Ὁράριο τῶν μαθημάτων, ποὺ τὸ ἐπικύρωσε ὁ Δεσπότης καὶ τηροῦνταν ἀναλλοίωτα ὅλο τὸν χρόνο. Συγχρόνως παράγγελλε τὰ διδακτικὰ βιβλία ἀπὸ τὴ Πόλη, ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν, προτιμώντας τὸν βιβλιοπώλη, ποὺ τὸν εἶχε συστήσει στὸν πληρεξούσιο τῆς Κοινότητος. Καὶ μόλις ἤρχονταν τὰ βιβλία, ἄρχιζαν πιά ταχτικὰ τὰ μαθήματα, ποὺ ἐξακολουθοῦσαν συνεχῶς δέκα μῆνες. Εἶχε μάλιστα τὸ σύστημα ἐκεῖνο τὸ πλεονέκτημα, ὅτι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἕως τὸ τέλος τοῦ ἔτους, κάθε μάθημα τὸ παρῆιδε ὁ ἴδιος ὁ δάσκαλος. Διότι καὶ ὅταν ἀκόμη ὁ δάσκαλος προσλαμβάνονταν χωρὶς γραπτὴ συμφωνία, θεωροῦνταν κατ' ἀπαρασάλευτο ἔθιμο, διωρισμένος γιὰ ἓνα χρόνο, ποὺ ἔπρεπε κουτσὰ - στραβὰ νὰ τὸν βγάλῃ κ' ἔτσι τὰ παιδιά δὲν ἀλλάζανε συχνὰ πυκνά, ὅπως σήμερα, δάσκαλο καὶ τρόπο διδασκαλίας. Σχε-

τικά μὲ τὴν ἰδέα ποὺ ἐπικρατοῦσε, ὅτι ἡ ὑπηρεσία τοῦ δασκάλου εἶταν ἐτησία, ἀναφέρεται ὅτι κάποτε ἕνας ἀδιάρκτιος Τσεντιανός, ἀπὸ ἐκείνους ποὺ μιλοῦσαν ἀνοιχτά, εἶπε σ' ἕνα δάσκαλο, ποὺ φαίνονταν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἀνεπαρκής: «Μᾶς ἔκαψες, δάσκαλε, ἅμα χρονιὰ ἐν καὶ περνάει...». Κι' ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀδιακρισία ἀκόμη, φαίνεται ὅτι καὶ τὸν χειρότερο τὸν δάσκαλο, εἶταν ἀναγκασμένη ἡ κοινότης ποὺ τὸν προσέλαβε, νὰ τὸν κρατήσῃ ἕως τὸ τέλος τοῦ ἄλλου χρόνου. Κατὰ τὸ 1919, ἡ κοινότης Τυρολόης ἀναγκάσθηκε ἀπὸ ἐξαιρετικούς λόγους νὰ παύσῃ στὴ μέση τοῦ χρόνου ἕνα δάσκαλο, ἀρκετὰ καταρτισμένο, ἀλλ' ἀπειθαρχο. Τὰ Πατριαρχεῖα ὅμως, ὅπου ὁ δάσκαλος ἀποτάθηκε, τὴν ἐπέβαλαν νὰ τὸν πληρώσῃ τοὺς μισθοὺς τοῦ ὀλοκλήρου τοῦ ἔτους. Κι' ὅμως, τὸ κράτος δὲν κατόρθωσε ἀκόμη νὰ καθιερώσῃ τὸν χρησιμο-σωτήριον αὐτὸν θεσμό. Οἱ διδάσκαλοι στὴ κατώτατη καὶ μέση Ἐκπαίδευση διορίζονται καὶ μεταθέτουνται, ὅπως οἱ λοιποὶ δημόσιοι ὑπάλληλοι σὲ κάθε ἐποχὴ τοῦ χρόνου, καὶ τὶς συνέπειες τῶν ἀτελειῶτων μεταβολῶν τοῦ προσωπικοῦ τὶς τραβοῦν τὰ κακόμοιρα τὰ παιδιά, ποὺ παραζαλίζονται κάθε φορὰ ἀπὸ τὶς συχνῆς καὶ ἄταχτες ἀλλαγῆς προσώπων, ὕλης, ἰδεῶν καὶ διδαχτικῆς μεθόδου.

Τὰ μαθήματα, ποὺ διδάσκονταν στὰ σχολεῖα τῆς Τσεντῶς, εἶταν τὰ ἴδια περίπου τοῦ προγράμματος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν λοιπῶν Ἐπαρχιῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου. Δηλαδή Θρησκευτικά, Ἑλληνικά, Μαθηματικά, Ἱστορία, Πατριδογνωσία, Γεωγραφία, Φυσική, Βυζαντινὴ, Ζωολογία. Τὰ Θρησκευτικά εἶχαν κατάταξη: Ἱερὰ Ἱστορία, Κατήχηση, Λειτουργική, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία. Ἡ διδασκαλία τῆς ἀρχαίας ἀρχίζε ἀπὸ τὴν Ε' τάξη. Στὶς ἡμέρες τοῦ Διευθυντοῦ Π. Τσαμίδη, διδάχθηκε στὴν Ε' τάξη «Ξενοφῶν» καὶ «Ἰσοκράτης». Κάποτε μάλιστα ὁ Διευθυντὴς Λυμπερίδης ἀπὸ τὶς Ἐπιβάτες, ὁ μετέπειτα γιατρός, λένε ὅτι δίδαξε καὶ «Ὅμηρο». Ἡ Γραμματικὴ εἶταν βαρεῖα καὶ δυσανάλογη πρὸς τὸ ἑλληνικὸ κείμενο τοῦ ἀναγνωστικοῦ καὶ διδάσκονταν ὡς ἰδιαιτερο μάθημα. Οἱ μαθηταὶ τῆς Β' τάξεως, ὑποχρεώθηκαν κάποτε ν' ἀποστηθίσουν τὸν ἕξῃς κανόνα: «Τὰ εἰς — ι ν ο ς ὑπερδισύλλαβα, ἔχουν τὸ δίχρονο τῆς παραληγούσης μακρὸν ἢ βραχύ, ἕξδὸν τὸ κ α ρ κ ἰ ν ο ς». Ἡ Ἱστορία, πρῶτα Μυθολογία καὶ ὕστερα καθαυτὸ Ἱστορία, εἶταν ἀρχαία, Περσικὴ καὶ Ρωμαϊκὴ, ἀσχολοῦνταν κυρίως μὲ τοὺς πολέμους καὶ διδάσκονταν μὲ πολλὰ λεπτομέρειες. Ἡ Γεωγραφία ἀρχίζε μὲ τὴν Πατριδογραφία ἀπὸ τὴν Γ' τάξη καὶ συνεχίζονταν ὡς Γεωγραφία, κυρίως ἀπὸ τὴν Δ' τάξη κ' ἐπάνω στὶς ἐπόμενες τάξεις. Ἡ Φυσικὴ Πειραματικὴ, διδάσκονταν χωρὶς ὄργανα καὶ πειράματα. Ἐπίσης ἡ Βυζαντινὴ καὶ ἡ Ζωολογία διδάσκονταν χωρὶς καμμιά ἐποπτεία. Γυμναστικὴ δὲν ὑπῆρχε.

Γενικῶς τὰ βιβλία εἶταν τότε ἀμέθοδα, τὰ ἀπαραίτητα ὄργανα ἔλειπαν καὶ ἡ συνήθεια τῶν ἐκδρομῶν δὲν εἶχε εἰσαχθῆ. Τὸ κοινοτικὸ σχολεῖο φαί-

νονταν σὲ πολλὰ πράματα φτωχό. Ἄλλὰ ἀπὸ τὸ πρόγραμμα, ἀπὸ τὰ βιβλία καὶ τ' ἄλλα, δὲν φαίνεται τὸ ἔργο τοῦ σχολείου, διότι αὐτὰ ἀποτελοῦν τὸ σῶμα τοῦ σχολείου καὶ ὄχι τὴν ψυχὴ. Τὸ κοινοτικὸ σχολεῖο τὸ ἐμφύχωνε ὁ δάσκαλος, ποὺ ἔδινε σημασίαν στὴν ἀποστολὴν τοῦ παραπάνου ἀπὸ τὸν σημερινὸν δημοδιδάσκαλο. Ὁ σημερινὸς κρατικὸς δάσκαλος, ἅμα δώσῃ τὸν ὄρο τῆς ὑπηρεσίας καὶ ἀποκτήσῃ τὰ τυπικὰ προσόντα, ἔχει σίγουρην τὴν προαγωγὴν καὶ τοῦ εἶναι ἀρετὸν νὰ κάμῃ τυπικῶς τὸ καθήκον του. Ὁταν μάλιστα κατορθώσῃ ν' ἀποκτῇ τὴν εἴνοιαν τῶν Ἐπιθεωρητῶν, μπορεῖ νὰ μένῃ ὅσο θέλει στὸ σχολεῖο, ποὺ προτιμᾷ κι' ἀρέζει. Ὁ κοινοτικὸς ὅμως διδάσκαλος εἶχε τὴν συναίσθησιν, ὅτι τοῦ ἀνετέθη ἡ σοβαρὴ ἐντολὴ νὰ μάθῃ γράμματα στὰ παιδιά καὶ νὰ τὰ μεταδώσῃ πολιτισμό. Κ' ἐπειδὴ δὲν τὸν προστάτευαν οἱ ὑπαλληλικὸι νόμοι, μήτε εἶχε σωματεῖο, εἶταν ὑποχρεωμένος νὰ ἐκτελέσῃ τὸ ὑψηλὸν του καθήκον πιστά, γιὰ νὰ ξακουσθῇ μόνον μὲ τὴν ἀξίαν του, κ' ἔτσι νὰ ἐπιτύχῃ σὲ ἄλλες κοινότητες ἀνώτερον μισθὸν καὶ θέσιν. Γιὰ τοῦτο ἐργάζονταν μὲ ὅλη τὴ δύναμιν τῆς ψυχῆς τους οἱ καλοὶ διδάσκαλοι τοῦ Γένους στὴν Τουρκίαν. Ἡ ἱερότης τοῦ ἔργου τους, τοὺς ἔκαμνε νὰ ξεχνοῦν τὴν δυσάρεστον συνθήκην τῆς ζωῆς τους, τὸ ἐκπαιδευτικὸν ἰδανικὸν τοὺς ἐνθουσίαζε καὶ στὸν ἐνθουσιασμόν τους ἐπάνω μιλοῦσαν σὰν Ἱεραπόστολοι, ξεχνώντας τὴν πραγματικὴν θέσιν. Κάτι σοβαρὸν, σὰν ἱεροπραξίαν, γίνονταν μέσα στὸ μάθημα τοῦ κοινοτικοῦ σχολείου. Καὶ τὰ παιδιά ἐβγαίναν καταρτισμένα στὰ γράμματα, δυνατὰ καὶ φρονηματισμένα καὶ συμμορφωμένα ἀπὸ τὴν σοβαρότητα καὶ τὴν τάξιν, ποὺ ἐβλεπαν μέσα στὸ σχολεῖο.

Οἱ Ἐφοροὶ.— Δὲν ἐπισκέπτονταν ποτὲ τὰ σχολεῖα, διότι δὲν εἶταν σὲ θέσιν νὰ ἐξελέγξουν τὴν ἐργασίαν τοῦ δασκάλου. Ἀπὸ τὴ συμπεριφορὰ ὅμως τοῦ δασκάλου στὴν κοινωνίαν, ἀπὸ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν διαγωγὴν τῶν μαθητῶν ἔξω ἀπὸ τὸ σχολεῖο καὶ κυρίως ἀπὸ τὴν σύγκρισιν μὲ τὴν κατάστασιν τῶν σχολείων στὰ προηγούμενα ἔτη, κατώρθωναν νὰ σχηματίσουν μιὰ ἰδέαν, γιὰ τὴν ἀξίαν τοῦ Διευθυντοῦ καὶ τῶν ἄλλων διδασκάλων· κι' αὐτὴν εἶχαν ὡς βάση, γιὰ νὰ κανονίσουν τὸ ζήτημα προσωπικοῦ γιὰ τὸ ἀκόλουθον ἔτος, προβαίνοντας σὲ ἀναδιορισμοὺς ἢ σὲ παύσεις. Ἐννοεῖται ὅτι, δὲν ἔλειπαν διορισμοὶ χαριστικοὶ καὶ παύσεις, γιὰ λόγους προσωπικοῦς. Ἀλλὰ αὐτὰ εἶταν ἐξαιρετικά, δὲν ἀποτελοῦσαν τὸν κανόνα καὶ δὲν μποροῦν ν' ἀμαυρώσουν τὴν ἀξίαν τοῦ κοινοτικοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος.

Ἐπειδὴ ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις δὲν εἶταν ὑποχρεωτικὴ, τὰ περισσότερα παιδιά δὲν φοιτοῦσαν στὸ σχολεῖο κι' ὅσα τὸ ἀρχίζαν δὲν τὸ τελείωναν ὅλα. Πολὺ λίγα παιδιά ἐβγαίναν κάθε χρόνον ἀπὸ τὴν τελευταίαν τάξιν τοῦ σχολείου κι' ἀπ' αὐτὰ τὰ παιδιά προέρχονταν ἡ γραμματισμένη τάξις τῆς Τσεντῶς. Ἐγὼ λ.χ., ἀποφοίτησα στὰ 1900, ἀπὸ τὴν ΣΤ' τάξιν τοῦ χωριοῦ μου μόνον μὲ τρεῖς ἄλλους συμμαθητῆς, τὸν Ἀνθήλογο Κρουωνᾶ, τὸν

Ἄθην. Παπαγεωργίου καὶ τὸν Ἀντροκλῆ Λολιόπουλο. Εἶχαμε μάλιστα σπάνιο Διευθυντὴ κ' εἶτανε κρῖμα ὅτι ἔσπανε τὸ κεφάλι του καὶ διέθετε τὸν περισσότερο καιρὸ του γιὰ τέσσερα παιδιά. Μερικὰ παιδιά σπουδαζαν καὶ παραπάνω, τ' ἀγόρια συνήθως στὴ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ, τὰ κορίτσια στ' Ἀρχιγένεια. Δυὸ μονάχα ἀκολούθησαν μαθήματα σὲ Τουρκικὲς Σχολές. Ἀπὸ τοὺς ἀποφοίτους τῶν Γυμνασίων, οἱ περισσότεροι γίνονταν δάσκαλοι, διότι μὲ τὸ πτυχίον τοῦ Γυμνασίου οὔτε ἤθελαν οὔτε μπορούσαν νὰ ζητήσουν ἄλλη δημόσια θέση. Πανεπιστημιακὲς σπουδὲς ἀκολουθήσανε μονάχα 3 ἀπὸ τὴν Τσεντῶ. Ὁ Ἀπ. Ἀποστολίδης γιατρός, ὁ Ἄν. Τσορμπᾶς γεωπόνος καὶ ὁ ὑποφαινόμενος Φώτ. Ἀποστολίδης, δικηγόρος.

Τελευταία ἱστορία τῆς Τσεντῶς.

Ἡ Τσεντῶ εἶχε τὴν τύχη ν' ἀποφύγῃ τὸν ἐκτοπισμὸν, πού γένηκε στὴ Θράκῃ κατὰ τὸ 1914 καὶ σταμάτησε στὴν Ἀρακλειὰ καὶ στὸ γειτονικὸν Κερμενί. Ἐμείνε λοιπὸν στὴ θέση της μέσα στὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ὅπου δέχθηκε μάλιστα καὶ πρόσφυγες τοῦ Σκοποῦ καὶ τοῦ Ντομουζ δερὲ ἀπὸ ἐκείνους πού ἔδιωξαν οἱ Νεότουρκοι. Στὸ διάστημα τῆς ἀνακωχῆς μερικοὶ ἀπὸ τοὺς κατοίκους, ἀπὸ μῖσος παλαιὸ πρὸς τοὺς Τούρκους, ἐξερέθισαν τὶς Τουρκικὲς ἀρχὲς μὲ κάτι ὑπερβασίαις καὶ ἐπροκάλεσαν ἀντίποινα. Ἄταχτοι Τούρκοι σκότωσαν μερικοὺς Τσεντιανούς στὰ περὶχωρα, ἀπέκλεισαν τὸ χωριὸ ἀπὸ τὸν ἄλλο κόσμον καὶ δυὸ φορὲς ἀποπειράθησαν νὰ εἰσβάλουν ἔνοπλοι μέσα στὸ χωριὸ τῆ νύχτα, ὅποτε θ' ἀκολουθοῦσε σφαγὴ καὶ διαρπαγὴ.

Οἱ Τσεντιανοὶ κατώρθωσαν ν' ἀμυνθοῦν καὶ γλύτωσαν ὀριστικῶς μὲ τὴν κατάληψη τῆς Ἀνατ. Θράκης στὸ 1920. Ἀπὸ τότε ἕως τὸ 1922 ἡ Τσεντῶ ἀπετέλεσε μέρος τοῦ νέου κράτους. Στὰ 1922, πρῶτες ἡμέρες τοῦ Ὀκτωβρίου, οἱ Τσεντιανοὶ ἀκολουθώντας τὸ γενικὸ ρεῦμα τῆς φυγῆς, πού ἐπεκράτησε τότε ἀναγκάσθησαν ν' ἀφίσουν τὰ σπίτια τους, τ' ἀμπέλια τους μὲ τὰ σταφύλια κρεμασμένα ἐπάνω στὰ κλήματα καὶ τ' ἀμπάρια τους γεμάτα καὶ τοὺς τάφους τῶν πατέρων τους. Καὶ σὰν τρελλοί, φοβισμένοι ἔφυγαν πρὸς διάφορες διευθύνσεις, ἄλλοι ἀπὸ τὴ στεριά πρὸς τὸν Ἑβρο, ἄλλοι ἀπὸ τὴ Σηλυβρία μὲ τὰ βαπόρια καὶ μερικοὶ ἀπ' τὴν Ἀρακλειὰ. Ἄμα πέρασαν τὸν Ἑβρο, κατηυθύνθησαν ὅλοι στὴ Μακεδονία κ' ἐγκαταστάθηκαν σὲ διάφορα μέρη. Τὰ μεγαλύτερα τμήματα βρίσκονται στὴν Καβάλα, ὅπου ἀστοποιήθησαν, στὸ Σαρίσαμπαν στὰ χωριά, στὸ Ἀσκλὰρ καὶ στὸ Ὀσλοβο.

Ἀπὸ τὸ 1922 κ' ἔδῳ πέθαναν πολλοί, ἄλλοι ἀπὸ τὴν ἀλλαγὴ τοῦ κλίματος κ' ἄλλοι ἀπὸ τὴν πίκρα τοῦ ἐκτοπισμοῦ. Ἐξὸν ἀπὸ ἄλλους πέθανε στὸ Σαρίσαμπαν καὶ ὁ πρόκριτος Δ. Μποτζούρης, πού ἀφήκε ἕνα σημαντικὸ ποσὸ στὸ Ὀρφανοτροφεῖο τῆς Καβάλας καὶ ἀναδεί-

χθηνε εὐεργέτης του. Ἄρκετοὶ Τσεντιανοὶ ζοῦν καὶ στὴ Θεσσαλονίκη καὶ ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἀπὸ λίγοι σκορπισμένοι. Μερικοὶ ἐργάζονται μ' ἐπιτυχία καὶ ἔχουν προκόψει. Καὶ γενικῶς, ἅμα ἐξαιρέση κανεὶς τὴν ἀνώτερη τάξη τῶν κεχαγιαδῶν καὶ ἄλλων προκριτῶν, ὅλοι οἱ περισωζόμενοι Τσεντιανοὶ ζοῦνε μὲ καλῦτερους ὄρους ἀπὸ πρῶτα. Δηλαδὴ τρῶνε καλῦτερα, ντύνονται κομψότερα, ἔχουν κατοικίες πὸ παρουσιάσιμες καὶ σπουδάζουν τὰ παιδιὰ τους εὐκολώτερα. Ὅλοι ὅμως, γενικῶς, ὅπου κι' ἂν βρίσκονται, νοσταλγοῦνε τὴν Τσεντῶ μὲ τὸν ὠραῖο της ὀρίζοντα καὶ τὰ γλυκά της τὰ σταφύλια.

**Ἡεροισμίες, γνωμικί, ἀποφθέγματα, αἰνίγματα,
γλωσσοδέτες κ.τ.λ.**

A

Ἄνάποδος χρόνος, δεκατρεῖς μῆνες
Ἄσωση δουλειά, κατακαμένη τέχνη,
Ἄξιόθηκ' ὁ Βριὸς νὰ φάγ' σφουγκᾶτο, κ' ἔλαχε Σαββάτο,
Ἄπὸ ποῦ εἶσαι κλωναράκι, ἀπὸ κείνο τὸ δεντράκι,
Ἄπιαστος κλέφτης, καθάριος νοικοκύρς,
Ἄθρωπος ἀγράμματος, ξύλο ἀπελέκητο,
Ἄγάλια - ἀγάλια γίνεται ἢ ἀγουρίδα μέλι,
Ἄσπρη πέτρα ξέξασπρη, ἄπὸ τὸν ἥλιο ξεξασπρότερη,
Ἄντις νὰ τρίζ' τ' ἀμάξι, τρίζ' ἀμαξάς,
Ἄπὸ τὴ μάννα ὡς τὴ μαμμή, χάθηκε τὸ παιδί,
Ἄπὸ τὸ φτί καὶ στὸ δάσκαλο,
Ἄπ' ὄξω κούκλα, πὸ μέσα πανούκλα,
Ἄλλαξ' ὁ Μανωλιός, κ' ἔβαλε τὰ ροῦχα τ' ἄλλιῶς,
Ἄλλοῦ ὁ παππᾶς, κ' ἄλλοῦ τὰ ράσα τ',
Ἄπόνα ξύλο γένται καὶ φικὰρ καὶ σταυρός,
Ἄμα δὲν ἔχ'ς παραθεγὸ, δὲν ἔχ'ς καὶ Θεγὸ.
Ἄκόμα δὲν εἶδε τὸ ρέμα, τὰ μπατζάκια τ' σήκωσε,
Ἄβολος νοῦς, διπλὸς ὁ κόπος,
Ἄκονίζω τὴ μαχαίρα μ..., τσῆ θειάσ' ὁ ροκοκέφαλος,
Ἄθρωπο ἀπ' ἄθρωπο, καὶ σκύλλο ἄπὸ τὴ μάντρα,
Ἄρβωνιάσκες νοιάσκε, παντρέφεκες χέσκες,

B

Βασιλικὴ προσταγή, τὰ σκυλλιά δεμένα,
Βρέξε κῶλο, φάγε ψάρια,
Βαφτίζω καὶ μυρώνω, ἄρα ζήσ' καὶ δὲ ζήσ'.

Γ

Γιὰ παππᾶς, γιὰ ζευγᾶς,
 Γέλασ' ὁ Μάρτ'ς,
 Γιὰ χάρη τοῦ βασιλικοῦ, πίν' ἢ γλάστρα τὸ νερό,
 Γιὰ μικρὸς παντρέψ', γιὰ μικρὸς καλογερέψ',
 Γέννοσ' ἢ βουβάλα τ'.
 Γαμπρὸς γεννιούντανε, στὸ πεθερὸ ἔμοιαζε,
 Γυναῖκες, μακρὰ μαλλιά, κοντὰ μυαλά,
 Γιὰ ἓνα ψύλλο καίει τὸ πάπλωμα.

Δ

Διὲς τὴ γούγια, πάρ' τὸ πανί,
 Δώσ' το μὲ τὰ χέρια, πάρ' το μὲ τὰ πόδια.

Ε

Ἔφαγ' ἢ ψεῖρα, βγῆκε στὸ γιακᾶ,
 Ἔμαθα νὰ βελονιάζω, καὶ γαμῶ ντὸ μάστορή μ',
 Εἶπ' ὁ γάιδαρος ντὸ πετεινὸ κεφάλια,
 Εἶπαν ντὸ τρελλὸ νὰ κλείσ' ντὴ πόρτα, κ' ἐκεῖνος ντὴ φορτώθηκε.
 Ἐκεῖ ποὺ μᾶς χρωστούσανε, πῆραν καὶ τὸ βῶδ' μας,

Ζ

Ζῆσε Μάη νὰ φᾶς τριφυλλ', καὶ τὸν Ἄγουστο σταφυλ'.

Η

Ἡ κασίκα ποὺ θέλ' ξύλο, στοῦ τσοπάν' στὴ σοῦδα ξυέται,
 Ἡ καλὴ ἢ μέρα φαίν'ται ἀπὸ τὸ πρωῖ,
 Ἡ ὄρνιθα νερὸ πίν', κοιτάζ' καὶ ντὸ Θεγό,
 Ἡ πόρτα ἀπὸ μέσα ἀνοίγ'τ.
 Ἡῦρες φαγί, φάγε, ἠῦρες ξύλο, φεύγα.
 Ἡρταν τ' ἄγρια νὰ διώξουν τὰ ἡμερα,
 Ἡ καλημέρα εἶν' τοῦ Θεγοῦ,
 Ἡθελε κ' ἢ κόττα ρεπάν',
 Ἡ καμήλα δὲ κουτσαίν' ἀπὸ τὸ 'φτί,

Θ

Θέρος, τρύγος, πόλεμος,

Θὰ πῆς καὶ ντὴ φακὴ φαγί, καὶ ντὸ Χασάνη Τουῦρκο.

Κ

Κοίταξέ με μ' ἓνα μάτι, νὰ σὲ διῶ μὲ δυό,
 Κυριακὴ κοντὴ γιορτή.
 Κάθε πέροσ' καλύτερα,
 Κάμνει ντὴ ντρέχα πατερό,
 Καινούργιο κόσκινο καὶ ποῦ νὰ σὲ κρεμάσω,
 Κατὰ μάννα, κατὰ κύρ', ἔκαμαν καὶ γιὸ Ζαφείρ',
 Κατὰ τὸ πάλωμα ν' ἀπλών'ς καὶ τὰ ποδάρια σ',
 Κατὰ ντὸ καιρό, σέρν' ἢ Μάρω ντὸ χορό,
 Καλημέρα γέρο, κουκκιά σπέρνω,
 Κατὰ ντὸ νιὸ καὶ τ' ἄρματα,
 Κλειδώνω, μανταλώνω καὶ τὸ κλέφτ' μέσα ἀφίνω,
 Κάθε πράμα στὸ γκαιρό τ', κι' ὁ κολιὸς στὸν Ἄγουστο,
 Κάθε μπόδιο σὲ καλό,
 Κάθε πετεινὸς στὴ γκουπριά τ' λαλεῖ,
 Κάλλιο πέντε καὶ στὸ χέρι, πάρα δέκα καὶ καρτέρει,
 Κύληξ' ὁ ντέτζερς, ἠῦρε τὸ καπάκ' του,
 Κρίνω ἡγὼ καὶ τὸ παιδί μ', τζαμπουνίζ' κι' ὁ ἄντρας μ'.

Λ

Λογαριασμὸς — ἀγιασμὸς,

Μ

Μπάλωμα πάει στὸ μπάλωμα, καὶ βελονιά δὲν ἔχει,
 Μάθε τέχνη κι' ἄστηνα, κι' ὅποτε θέλεις πιάστηνα,
 Μαγειρεύω στακό, τρώγω στακό,
 Μάζωνε, ἄς ἓν καὶ ρόγες,
 Μὲ τσοὶ πορδὲς αὐγά δὲ βάφνται,
 Μαζωχτῆτε τρελλοί, νὰ φᾶτε τοῦ γνωστικοῦ ντὸ βιό,
 Μὲ ντὸ δικὸ νὰ φᾶς, νὰ πιῆς, κι' ἄλεσφερίζ νὰ μὴ κάνεις.

Ν

Ντὸ κατσίβελο βασιλὲ ντὸν ἔκαμαν, κείνος στὴ ντέντα γύρσε,
 Ντὸ Μάη ἓν' γεννημένος,
 Νὰ σὲ κάψω Γιάνν', νὰ σ' ἀλείψω μύξα,
 Ντὸ Θεγὸ μὲ ντὸ νοῦ ντὸν ἠῦρανε,

Νύπνους — θάνατος,
 Νῖ ἀφίσωμε ντῆ δουλειά μας, νὰ πιάνμε τὰ ψολιά μας,
 Νὰ φοβάσαι ἀπὸ σημαδεμένο ἄνθρωπο.

Ο

“Οποῖος ἔχ’ ἀμπέλ’, ἄς βάλῃ ἐργάτες,
 “Οπου νὰ πᾶς, ἢ ὀκᾶ τετρακόσια,
 “Ο παθὸς γιαιρός,
 “Ο,τι φέρν’ ἢ ὥρα, δὲ ντὸ φέρν’ ὁ χρόνος,
 “Ομοῖος στὸν ὅμοιο, κ’ ἢ κουπριά στα λάχανα,
 “Οπου ζῆς — κ’ ἢ Πατρίς,
 “Οσο νὰ γέν’ τ’ ἄρκοντα τὸ κέφ’, βγαίν’ τοῦ φτωχοῦ ἢ ψυχῆ,
 “Οποῖος δὲ θέλ’ νὰ ζμῶσ’, πέντε μέρες κοσκινίζ’,
 “Ο λύκος παστρουμά δὲ κάμνει,
 “Οπου ἀκοῦς πολλὰ κερᾶσια, πάρε τὸ καλάθ’ μικρό,
 “Οποῖος γυρεύει τὰ πολλά, χάν’ καὶ τὰ λίγα,
 “Ο,τι πάρ’ ἢ νύφ’ στὸ μπαστό,
 “Ο τρελλὸς εἶδε ντὸ μεθυσιμένο κ’ ἔφκε,
 “Οποῖος ἔχ’ τὰ γένεια, ἔχ’ καὶ τὰ χτένια,
 “Οχ’ ἄλλ’ φορὰ ἔπὸ τ’ Ἄκαλαν γυναῖκα,
 “Ο λύκος ἔπὸ τὰ μετρημένα τρώει,
 “Ο βιδὸς στὸ βιδὸ θὰ πάη,
 “Ο νύπνος τρέφει μάγουλα καὶ ξεβρακῶνει κῶλο,
 “Ο φόβος φλάγ’ τ’ ἀμπέλια,
 “Οποῖος ντυλίζεται μὲ τὰ πίτερα, τὸν τρῶνε τὰ γουρούνια,
 “Ολα τὰ δαχτύλια δὲ ἔναι ἕνα,
 “Ο λύκος ἔχει τ’ ὄνομα κ’ ἢ ἄλεποῦ τὰ τρώγει,
 “Ονείρατα — ζάλες,
 “Ο χορταῖτος ντὸ νησιτικὸ δὲ ντὸ θυμᾶται.

Π

Πάρτονα στὸ γάμο σ’, νὰ σὲ πῆ καὶ τοῦ χρόν’,
 Παπούτσι, παλιοπάπουτσο, ἄς ἔν’ ἀπὸ τὸ ντόπο μ’,
 Πέρες βώμσε ὁ λαγός, καὶ φέτο ξύνσε,
 Παλαμῆδα σὲ μυρίζ’, ντεῖμεντὲ νὰ φᾶς κολιό,
 Πέντε μοιράστηκαν τ’ ἀγρό, καὶ δέκα μιὰ σταφίδα,
 Πότε πίττα καὶ τυρί, πότε πίττα μοναχή,
 Πέσε πίττα νὰ σὲ φάγω, ἔλα καὶ κοντά μ’,

Πέταξε τὸ πουλί,
 Πάρ' το δυκράν, χώρζε καρύδια,
 Πρέπει νὰ τῶχ' ἢ κούτρα, γιὰ νὰ κατεβάζ' μαλλί,
 Πίττα, κόττα στὸ Γιαννάρ', πετεινὸ τὸν Ἀλωνάρ',
 Παπᾶ παιδί, διαβόλ' ἐγγόν',
 Πῶνα ξύλο γέν'ναι καὶ φκιὰρ καὶ σταυρός,
 Ποιὸς σ' ἔβγαλε τὸ μάτ' 'ς ; — Ὁ δικός.

Σ

Σὰ δουλεύω καὶ πεινῶ, κάθμαι καὶ πεινῶ,
 Στὸ πάτο ξουρίζνε ντὸ γαμπρό,
 Σὲ ξένο κῶλο κατὸ ξυλιές,
 Στουῦ κουφοῦ τῆ πόρτα, ὅσο θέλεις βρόντα,
 Στὴν ἀνεβροχιά καλὸ ν' καὶ τὸ χαλάζ',
 Σ' ἔδωκαν πρόσωπο, γυρεύ'ς κι' ἀστάρ,
 Σ' ὅποιο ἀμάξ' ἀνέβ' ἐκεῖνο τὸ τραγοῦδ' λέει,
 Σὰ δὲ μοιάζμαστανε, δὲ συμπεθεριάζμαστανε,
 Στὸ χωριὸ δὲ τότε θέλνε, τοῦ παπᾶ τὸ σπὶτ' γυρεύει,
 Στὰ γεροντάματα, μάθε γέρο γράμματα,
 Σὲ παλιὸ χωριὸ καινούργιο νόμο μὴ βάζης,
 Στὴ χάσ' καὶ στὴ φέξ',
 Σ' ἓνα κολοκύθ' κλάνε.

Τ

Τὸ πολὺ τὸ Κυριελέησον τὸ βαρυνέται κι' ὁ παπᾶς,
 Τραβᾶτε με κι' ἄς κλάψω,
 Τὰ μαλλιά στὰ πρόβατα, τὰ κάν' ἢ κόρ' καὶ χαίρεται,
 Τῆς νύχτας ντὴ δουλειὰ τὴ βλέπ' ἢ μέρα καὶ γελᾶ,
 Τρογύρω γύρω κάγκελα, καὶ μέσα παίζ' ὁ Φράγκος,
 Τοῦρκος φίλος δὲ γέν'ται,
 Τῆς Κυριακῆς τὸ λάμπιμο, τῆς ἑβδομάδας κλάψιμο,
 Τὸ γουδί, τὸ γουδοχέρ' καὶ ντὸ κόπανο στὸ χέρ',
 Τοῦ γουρουνιοῦ καὶ τὴ μύτ' νὰ κόψ', πάλε θὰ σκάψ',
 Τὸ ψάρ' 'πὸ τὸ κεφάλ' βρωμάει,
 Τὸ ἔξυπνο πουλὶ ἀπὸ ντὴ μύτ' πιάνεται,
 Τὰ παλιὰ μπαλών'ς, τὰ μπαλώματα χάν'ς,
 Τρεῖς νομάτ' μ' ἓνα μάτ',
 Τὸ γαῖμα νερὸ δὲ γέν'ται,

Τὸ σκυλλί, ποὺ βαβίζ' δὲ δαγκάν',
 Τοῦρκο φίλευε καὶ ντὸ γκῶλο σ' φύλαγε,
 Τὸ μῆλο κάτ' πὸ ντῆ μηλιά θὰ πέσ'.

Υ

Ἵστερνὴ μου γνώσ', νὰ σὲ εἶχα πρῶτα.

Φ

Φύλαγε τὰ ροῦχα σ', νάχ'ς τὰ μισά,
 Φάτε λύκ' κι' ἀλέστε, κι' ἀλεστικά μὴ δίν'τε,
 Φάτε μάτια ψάρια καὶ κοιλιὰ περιδρομο,
 Φωνάζ' ὁ κλέφτης, γιὰ νὰ σαστίσ' ὁ νοικοκύρης,

Χ

Χόρευε κερά μ' καὶ σειοῦ, ἔχε κ' ἔννοια τοῦ σπιτιοῦ,
 Χρονιά ἐν καὶ περνάει,
 Χίλια χρόνια κατὸ γρόσια.

Καθιερωμένες φράσεις.

Δὲν ἔφερε ἓνα πράσινο φύλλο,
 Δὲ μυρίσκει τὸ δαχτύλι μ',
 Κατὰ ἡλιοῦ[™] τὸν γύρσανε,
 Βαρὺς ὁ ἦσκιος του,
 Κομμένα τὰ χέρια τ',
 Ντὸ Μάη γεννήθηκε,
 Χωματίλας μυρίζ',
 Μιὰ κούφα κόκκαλα,
 Φτοῦ, σκόρδα,
 Ἄλεύρ' ἔχ' ἀπλωμένο,
 Δὲ χαλνάει ντῆ ζαχαρένια τ',
 Καρδιά ἀμπάρ' ἔχ',
 Βάζω εὐλογητό,
 Κριμασταριά στὰ λάχανα,
 Ἐκατσε στ' αὐγά τ',

Φουσατό ἔχ',
 Σὰ ντὸ σκύλλο μὲ ντὴ γάτα ἔναι,
 Κῶλος καὶ βρακὶ ἔναι,
 Νύχ' καὶ κριάσ',
 Μιὰ γαδουροκυλίστρα,
 Στὴ χάβρα παγαίν',
 Ντὴ χράμα ντυλίχκε.

Η ΒΟΥΛΓΑΡΟ-ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ
"Η ΣΛΑΒΟΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ
ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ

Η ΒΟΥΛΓΑΡΟ-ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ

Ἐπ' ἐσχάτων καὶ ἰδία κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, ἔχει κυριολεκτικῶς ὀργιάσει ἢ ἄνευ οὐσιαστικοῦ περιεχομένου γελοία καὶ ἄσκοπος προπαγάνδα ἐν Ἀμερικῇ, Καναδᾷ καὶ ἄλλαχοῦ.

Ἄνεργοι καὶ ἀποτυχημένοι ψευδοπατριῶται, διημερεύοντες εἰς τὴν ἄλλοδαπήν, διὰ νὰ δικαιολογήσουν τὰ παχυλὰ κονδύλια μιᾶς δονκιχωτικῆς ἐκστρατείας, ἐφαντάσθησαν ὅτι μὲ συνέδρια, μὲ ψευδῆ δημοσιεύματα, μὲ φωνασκίας, καὶ θορυβώδεις ἐμφανίσεις, δύνανται νὰ παραπλανήσουν ἄδαιξ ξένους καὶ μεταβάλλουν τὰς ἀπ' αἰώνων καθιερωμένας ἐθνολογικὰς συνθήκας καὶ πάγια ἱστορικὰ καθεστῶτα. Οἱ ἀπανταχοῦ Ἕλληνες μὲ εἰρωνίαν ἀντιπαρέρχονται τὴν ἀναιδῆ κίνησιν τῶν γνωστῶν θορυβοποιῶν τῶν Βαλκανίων, θὰ εἶναι δὲ πάντοτε ἔτοιμοι νὰ ἀπαντήσωσιν ἐμπράκτως ὅταν παραστῇ ἀνάγκη, σύμφωνα μὲ τὰς ἑλληνικὰς παραδόσεις καὶ τὰ διδάγματα τῆς πανενδόξου ἱστορίας των.

Παραθέτομεν, ἐν τούτοις, αὐτούσια τέσσαρα κύρια ἄρθρα τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος Νέας Ὑόρκης», μετ' ἀποκαλυπτικῶν λεπτομερειῶν καὶ εὐχαριστοῦμεν θερμῶς διὰ τοὺς ὑπὸ τῆς Ἐφημερίδος ταύτης καταβαλλομένους ἐθνικούς ἀγῶνας.

Ἡ ἀναδημοσίευσις σκοπὸν ἔχει ἵνα εὐρύτερον ἐνημερωθῶν καὶ ἀφυπνισθῶν οἱ ἐνδιαφερόμενοι πληθυσμοὶ τῆς Βορείου Ἑλλάδος, οἱ δὲ ἀρμόδιοι ἀγρύπνως παρακολουθοῦντες τὰ τεκταινόμενα, προβαίνουν ἐκάστοτε εἰς τὰς ἐνδεικνυόμενας ἐνεργείας καὶ ἀντιδράσεις.

«Τὰ Θρακικά»

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

ΑΜΕΡΙΚΗΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ
ΣΑΒΒΑΤΟΥ-
ΚΥΡΙΑΚΗΣ
9/10/1960

ΜΙΑ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ ΕΡΕΥΝΑ

Η 'ΒΟΥΛΓΑΡΟ-ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ, ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ ΕΙΣ ΗΝΩΜΕΝΑΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΝΑΔΑΝ

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΣ ΣΚΟΠΟΣ Η ΙΔΡΥΣΙΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Κέντρα, άρχηγοί, οργανώσεις και μέσα προπαγάνδας. «Τò ανεξάρτητον Μακεδονικόν Κράτος θά ίδρυθῆ έντός τών υπό τοῦ χρόνου αποδεκτῶν γεωγραφικῶν όρίων και θά προστατεύσῃ τόν Βουργαρικόν έθνικόν χαρακτήρα τοῦ Μακεδονικοῦ — Σλαυϊκοῦ πληθυσμοῦ άπό όλας τάς μορφάς τῆς άποεθνικοποιήσεώς του». — Πῶς ό Μέγας 'Αλέξανδρος γίνεται...

Βούλγαρος και οί Μακεδόνες χωριστή...έθνότης

Η ΕΛΛΑΣ ΚΑΤΑΓΓΕΛΕΤΑΙ ΩΣ ΚΑΤΑΠΙΕΖΟΥΣΑ ΑΝΥΠΑΡΚΤΟΝ ΕΘΝΟΣ!

ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΟΥΝΤΑΙ ἢ ΟΧΙ ΑΝΗΣΥΧΙΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΙΣΤΙΚΗΝ ΔΡΑΣΙΝ ΤΗΣ ΜΡΟ;

Εἰς σειράν τεσσάρων άρθρων

«Συχνά, γίνεται λόγος περί δράσεως «βουλγαρομακεδονικῆς» άνθελληνικῆς προπαγάνδας, εις Ἡνωμένας Πολιτείας και Καναδάν, με συνέπειαν νά δημιουργοῦνται, κατά καιρούς, ανησυχίαι τόσον εις τήν ἐδῶ όμογένειαν, όσον και εις τήν Ἑλλάδα και τόν Ἑλληνικόν Λαόν.

Δικαιολογούνται, όμως, αὐτὴν ἀνησυχία αὐταί;

Τὴν ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημα, θὰ εὔρουν ἡ ὁμογένεια καὶ ὁ Ἑλληνικὸς Λαός, εἰς τὴν ἔρευναν τὴν ὁποίαν ἀρχίζομεν σήμερον καὶ τὴν ὁποίαν θὰ συνεχίσωμεν, διὰ τὰ ὀλοκληρωθῆ, εἰς τὰ τρία προσεχῆ Κυριακάτικα φύλλα τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος».

Ἡ ὁμογένεια καὶ ὁ Ἑλληνικὸς Λαός, θὰ δυνηθοῦν τότε, βάσει τῶν ἀντικειμενικῶν καὶ πραγματικῶν στοιχείων τῆς ἐρένης μας νὰ κρίνουν ἂν δικαιολογούνται ἀνησυχία ἢ ἂν ἐφεξῆς θὰ πρέπει νὰ μὴ ἀποδίδεται σημασία εἰς τὴν προπαγανδιστικὴν δραστηριότητα τῶν ἐν Ἀμερικῇ Βουλγαρομακεδόνων.

Ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ» πιστεύει ὅτι καὶ εἰς τὴν μίαν περίπτωσιν καὶ εἰς τὴν ἄλλην, προσφέρει μίαν ἐθνικὴν ὑπηρεσίαν πρὸς τὸν Ἑλληνισμόν, τὸν ὁποῖον, μὲ τὴν ἐρευνάν του ἐνημερώνει καὶ διευκολύνει νὰ σχηματίσῃ ἀκριβῆ κρίσιν, ἐπὶ τοῦ θέματος.

M. P. O. ALEXANDER THE GREAT

1812 EAST 30TH STREET

LORAIN, OHIO

President THOMAS K. VELEFF
 Vice-President ALEXANDER YOVANOFF
 Secretary NASTO LAZAROFF
 Treasurer GERMAN DIMOFF
 Counselor ALEKSO KOTEFF

Φωτοτυπία ἀπὸ «Βουλγαρο - μακεδονικὸν λεύκωμα», ἐκδοθὲν ἐν Τορόντο Καναδᾶ, ἀποκαλύπτουσα ὅτι τμήματα τῆς ΜΡΟ χρησιμοποιοῦν τὸ ὄνομα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, τὸν ὁποῖον διεκδικοῦν ὡς Βούλγαρον!

1ον

Ἡ ὑπαρξις Βουλγαρικῆς ἀνθελληνικῆς προπαγάνδας εἰς τὰς Ἠνωμένους Πολιτείας καὶ τὸν Καναδᾶν, δὲν εἶναι γεγονὸς νέον. Χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1900.

Οἱ πρῶτοι Βούλγαροι μεταστάται, φεύγοντες εἰς ἄλλας χώρας πρὸς ἀναζήτησιν Τύχης, ἔφεραν μαζί τους, ἀπὸ τὰ σπίτια των καὶ ὄλο τὸ μῖσος, μὲ τὸ ὁποῖο εἶχαν ἀνατραφῆ καὶ μὲ τὸ ὁποῖο συνδέονται αἱ παραδόσεις των, κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Κύριος στόχος των ἡ Μακεδονία. Ἀντικειμενικὸς των σκοπὸς ἡ δημιουργία ἱστορικοῦ δικαίου ὅτι ἡ ἑλληνικὴ αὐτὴ περιοχὴ, ὑπῆρξε πάντοτε... βουλγαρικὴ!

Ἐκτοτε, καλλιεργεῖται ὑπὸ διαφόρους μορφὰς εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἡ ἰδέα τῆς... βουλγαρικῆς Μακεδονίας.

Τὸ 1922, ἓνα συνέδριον τῶν βουλγαρο-μακεδονικῶν ὁργανώσεων τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν καὶ τοῦ Καναδᾶ, τὸ ὁποῖον ὁργανώθη ὑπὸ ἀπεσταλμένου τῆς Σόφιας, τοῦ Σρέμπρεν Πετρόφ, πού παρουσιάσθη ὡς ἀντιπρόσωπος τῶν μακεδονικῶν ἀδελφοτήτων τῆς Βουλγαρίας—ἀνάγνωθι τοῦ «Βουλγαρικοῦ Κομιτάτου»—ἀπεφάσισε τὴν ἔνωσιν καὶ ὑπαγωγὴν ὄλων τῶν Βουλγαρο-μακεδόνων εἰς μίαν νέαν Ἐνωσιν, τὴν ΜΡΟ (Μασεντόνιαν Πολιτικὰ Ὄργανιζέσιον) καὶ τὸν συντονισμὸν τῆς προπαγάνδας καὶ κινήσεως διὰ τὴν Μακεδονίαν. Αἱ μέχρι τοῦ συνεδρίου ὑφιστάμεναι βουλγαρικαὶ ὁργανώσεις, ἀπετέλεσαν ἔκτοτε καὶ ἀποτελοῦν καὶ σήμερον μαζί μὲ τὰς νέας, πού ἐν τῷ μεταξὺ συνεστήθησαν, τμήματα τῆς ΜΡΟ, καὶ ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν καθοδήγησίν της.

Ἀπὸ τοῦ 1922 ἡ προπαγάνδα αὐτὴ συστηματοποιεῖται. Καὶ δὲν ἀρκεῖται εἰς τὰς Ἠνωμ. Πολιτείας καὶ τὸν Καναδᾶν, ἀλλ' ἀπλοῦται ὅπου ὑπάρχουν Βούλγαροι, εἰς τὸ Βέλγιον, εἰς τὴν Αὐστραλίαν, τὴν Νέαν Ζηλανδίαν, τὴν Βραζιλίαν, τὴν Ἀργεντινὴν.

ΟΙ ΣΚΟΠΟΙ ΤΗΣ ΜΡΟ

Οἱ σκοποὶ τῆς ΜΡΟ, συγκεκριμένοι καὶ σαφεῖς πλέον, ἔχουν καθορισθῆ ὡς πρόγραμμα ἐργασίας καὶ δράσεως τῶν τμημάτων της, συνίστανται δέ:

1) Εἰς βοήθειαν, δι' ὄλων τῶν νομίμων καὶ συνταγματικῶν μέσων διὰ τὴν δημιουργίαν μιᾶς ἀνεξαρτήτου Μακεδονικῆς Πολιτείας, ἡ ὁποία θὰ ἰδρυθῆ ἐντὸς τῶν ὑπὸ τοῦ χρόνου ἀποδεκτῶν γεωγραφικῶν ὁρίων καὶ ἧτις θὰ ἐγγυηθῆ εἰς ὄλους τοὺς πολίτας πολιτικά, θρησκευτικὰ καὶ μορφωτικὰ δικαιώματα, ὡς ταῦτα ἀπορρέουν ἀπὸ μίαν πραγματικὴν δημοκρατίαν.

2) Εἰς ἀνύψωσιν καὶ διατήρησιν τῆς κοινωνικῆς καὶ μορφωτικῆς ζωῆς ὄλων τῶν λαῶν «μακεδονικῆς γεννήσεως ἢ προελεύσεως» καὶ συνέχισιν τῶν διαφόρων παραδόσεων τῆς γενετήρας καὶ

3) Εἰς προστασίαν τοῦ βουλγαρικοῦ ἐθνικοῦ χαρακτήρος τοῦ μακεδονικοῦ σλαβικοῦ πληθυσμοῦ, ἀπὸ ὅλας τὰς μορφὰς τῆς ἀποεθνικοποιήσεώς του καὶ τῆς τιμῆς τοῦ παρελθόντος τῆς Μακεδονίας.

Η ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΙΣ

Ὡς κύριον μέσον ἐπικοινωνίας καὶ καθοδηγήσεως τῶν βουλγαρο—μακεδονικῶν ὁργανώσεων, τμημάτων ἤδη τῆς ΜΡΟ, χρησιμοποιεῖται ἡ ἐφημερίς «Μασεντόνσκα Τριμπιούν» ἡ ὁποία ἐκδίδεται ἐν τῷ μεταξὺ εἰς Ἰνδιανάπολιν, ὅπου καὶ ἡ μόνιμος ἔδρα τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ΜΡΟ.

Διευθυντῆς καὶ ἀρχισυντάκτης τῆς «Μασεντόνσκα Τριμπιούν», γίνεται ὁ Λοῦμπεν Δημητρώφ, ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ γενικὸς γραμματεὺς τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ΜΡΟ. Βοηθὸς του εἶναι ὁ Χρηστος Νιζάμωφ. Γραφεῖα τῆς ΜΡΟ καὶ γραφεῖα τῆς «Μασεντόνσκα Τριμπιούν» στεγάζονται, εἰς τὴν Ἰνδιανάπολιν, εἰς τὸ ἴδιον κτίριον τὸ «Μέγαρον τῆς Ἐλευθερίας», ὅπως ἀναφέρει ἡ ἐπιγραφή του, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ 107 S. CAPITAL.

Ἡ «Μασεντόνσκα Τριμπιούν», ἀφ' ἧς ἐξεδόθη, ἔχει κυκλοφορήσει σειρὰν προπαγανδιστικῶν, περὶ Βουλγαρικῆς Μακεδονίας, βιβλίων, περιοδικὰ καὶ ἄλλα ἔντυπα εἰς Ἀγγλικήν, Γαλλικήν, Γερμανικήν καὶ Ἰταλικήν γλῶσσαν, ἡ ἴδια δὲ ἐκδίδεται βουλγαρικὰ καὶ ἀγγλικά. Μεταξὺ τῶν ἐκδόσεών της, περιλαμβάνονται βιβλία τοῦ Ἰβάν Μιχαήλωφ, ἀρχηγοῦ τῆς Μακεδονικῆς Ἀπελευθερωτικῆς Κινήσεως, τοῦ Ἐρρίκου Καρατζήφ, τοῦ Ἄλμπερτ Χόου Λάμπιερ, τοῦ Κούρτ φὸν Σοῦσνιγκ, ἡ ἱστορία τοῦ Σλανοβουλγαρικοῦ λαοῦ, τοῦ πατρὸς Παῖσεφ κ.ἄ. Ἐπίσης, ἔχει ἐκδώσει καὶ χάρτας τῆς «ἀνεξαρτήτου Μακεδονίας», εἰς τὴν ὁποίαν περιλαμβάνει τὴν Ἑλληνικὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν μὲ τὰς πόλεις Φλώριναν, Καστοριάν, Ἀμύνταιον, Ἐδεσσαν, Κοζάνην, τὴν Θεσσαλονικίην καὶ τὴν Χαλκιδικήν καὶ τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλληνικὴν Μακεδονίαν μὲ τὰς περιοχὰς καὶ τὰς πόλεις Σερρών, Δράμιας, Καβάλλας καὶ ἀκόμη τὴν νῆσον Θάσον.

ΗΓΕΤΙΚΑ ΣΤΕΛΕΧΗ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΑ ΔΡΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΜΡΟ

Κύρια κέντρα τῶν βουλγαρομακεδονικῶν ὁργανώσεων εἶναι τὸ Τορόντο καὶ τὸ Γουίνδσορ εἰς τὸν Καναδᾶν καὶ ἡ Ἰνδιανάπολις, τὸ Ντητρόιτ καὶ τὸ Φόρτ Γουαίιν εἰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Μικρότερα κέντρα ὑπάρχουν εἰς τὸ

Σάν Λουΐς, Μιζοῦρι, εἰς τὰς Συρακούσας τῆς Ν. Ἰόρκης, εἰς τὸ Κλήβελαντ, Ἄκρον, Κολόμπους, Γιουγκστάουν, Μάνσφιλντ, Σπρίγκφιλντ, Λόραιν, Κάντον, Μάσσιλων, Τολίντο τοῦ Ὀχάϊο καὶ ἄλλαι* εἰς ἄλλας ἀμερικανικὰς πόλεις μικροτέρας ὅπου ὑπάρχουν βουλγαρικαὶ ἐκκλησίαι. Ἡγετικά στελέχη τῶν τμημάτων τῆς ΜΡΟ, καὶ ἱερεῖς τῶν βουλγαρικῶν ἐκκλησιῶν συνεργάζονται ἐπὶ τὸ αὐτό. Ἐγιναν οἱ φορεῖς τῆς οὕτω συστηματοποιηθείσης προπαγάνδας τῶν «Βουλγαρομακεδόνων». Ἰδρύνονται σχολεῖα διὰ τὰ μορφώνονται τὰ μέλη τῶν τμημάτων τῆς ΜΡΟ καὶ οἱ νέοι «μὲ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Μακεδονικοῦ Κινήματος» καὶ «Ἰνστιτοῦτα Μακεδονικῶν Σπουδῶν» διὰ «να καταγράφουν τὰ ἱστορικὰ γεγονότα καὶ νὰ πληροφοροῦν δι' αὐτὰ τοὺς μὴ μαχίμους Μακεδόνας μετανάστας» καὶ πάντα ἐνδιαφερόμενον.

Εἰς τὰ ὀνόματα τῶν ὀργανώσεων τῆς ΜΡΟ, περιλαμβάνεται καὶ ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος! Ἐνα τμήμα τῆς ΜΡΟ, εἰς Λόραιν τοῦ Ὀχάϊο, φέρει τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου Ἑλληνος στρατηλάτου καὶ ἐκπολιτιστοῦ καὶ ἄλλο ἰδρυθῆναι πρὸ ὀλίγου καιροῦ εἰς Κολόμπους, μὲ τὸ ἴδιον ὄνομα. Οἱ ἄλλοι τίτλοι τῶν ὀργανώσεων εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἑλληνικὰ ὀνόματα ἐκβουλγαρισθέντα ὅπως: «Κοστῦρς» (Καστοριά), «Λερὶν» (Φλώρινα), «Ἀριστοτέλης» καὶ ἄλλα βουλγαρικὰ ὅπως τὰ «Πράβντα», «Βῶρις Σαράφωφ», «Τοντόρ Ἀλεξανδρόφ», «Βασ. Τσακαλάρωφ», τὰ τελευταῖα ἀνήκοντα εἰς γνωστοὺς ἀρχηγοὺς συμμοριῶν κομιτατζήδων, οἱ ὅποιοι κατὰ καιροὺς ἠγωνίσθησαν μὲ τὸ μαχαίρι καὶ τὴ φωτιά διὰ τὸν ἀφελληνισμόν τῆς Μακεδονίας.

ΤΟΠΙΚΑ ΗΓΕΤΙΚΑ ΣΤΕΛΕΧΗ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

«Θεωρητικὸς» τῆς ΜΡΟ εἶναι ὁ βουλγαρικῆς καταγωγῆς καθηγητῆς, εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Σαιντ Λουΐς Χρηστός Ἀναστασώφ. Ἡγέται τῶν τμημάτων κατὰ πόλεις εἶναι: Ὁ Πέτρος Ἀντζεφ εἰς Φόρντ Γουαίιν, ὁ Τάτση Πόπφτσεφ εἰς τὴν Ἰνδιανάπολιν, ὁ Βλάγκο Μαρκόφ εἰς τὸ Τορόντο, ὁ ἱερεὺς Γεώργιος Νικόλωφ εἰς τὸ Ντητρόϊτ, ὁ Τζιμ Ὀλέφ εἰς τὸ Κλήβελαντ καὶ οἱ Μεθ. Τσάνεφ, Ἀσπεν Ἀβράμωφ, Χρ. Χρηστόφ, Ἰβάν Βελλιάνωφ, Γεώργιος Μπούζωφ, Ἰβάν Ρεπάτσεφ, Ντίμιταρ Κοστώφ, Βασ. Στογιάνωφ, οἱ ἱερεῖς Ἐλίεφ καὶ Δήμωφ καὶ ἄλλοι εἰς τὰς αὐτάς ἢ καὶ ἄλλας πόλεις.

Πρέπει νὰ λεχθῆ ὅτι διὰ τὴν ἡγεσίαν τῶν τμημάτων τῆς ΜΡΟ γίνεται ἐπιλογή καὶ αἱ κατὰ καιροὺς ἀρχαιρεσίαι ἀναδεικνύουν τοὺς ἀξιους, τοὺς ἱκανοὺς, τοὺς μορφωμένους. Διότι, ὅπως ἀπεφασίσθη εἰς τὸ πρῶτον συνέδριον τοῦ Φόρντ Γουαίιν, «αἱ ὑπαχθεῖσαι εἰς τὴν ΜΡΟ βουλγαρο - μακεδονικαὶ ὀρ-

* Σ. Συντάξεως «Θρακικῶν». Εἶναι περίεργον διατὶ παρέλειψαν τὰς Ἀθήνας.

γανώσεις, ως τμήματά της, από «κοινωνικά» και «φιλανθρωπικά» σωματεία κατέστησαν υπεύθυνα και διά δρᾶσιν «μορφωτικοῦ χαρακτήρος».

ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΙΣ!

«Όλοι, λοιπόν, οἱ βουλγαρικῆς καταγωγῆς, Ἀμερικανοὶ καὶ Καναδοὶ πολῖται, ἢ σχεδὸν ὅλοι, ὡς μέλη τῆς ΜΡΟ, μετέχουν τοῦ ἀνεμποδίστου ὄργιου τῆς προπαγάνδας ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος καὶ μὲ τὰ ἔντυπά των ἀγωνίζονται καὶ εἰς πλείστας περιπτώσεις ἐπιτυγχάνουν νὰ ἐπισύρουν τὴν προσοχὴν τῆς ἀμερικανικῆς καὶ καναδικῆς κοινῆς γνώμης «ἐπὶ τῆς ὑπάρξεως μιᾶς καταπιεζομένης ἐθνότητος, τῆς μακεδονικῆς, ζητούσης τὴν ἐθνικὴν της αὐτοδιάθεσιν καὶ ἀποκατάστασιν».

«Οὐδέποτε, λέγουν, κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς αἰῶνας τῆς βαρβαρότητος, ἐσημειώθη ἐπὶ ὑποδούλων λαῶν τοιαύτη πίεσις, ὅση ἠσκήθη καὶ ἀσκεῖται σήμερον κατὰ τῶν Μακεδόνων Βουλγάρων, τῶν διαβιούντων εἰς τὰ τμήματα τῆς Μακεδονίας τὰ κατεχόμενα ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος...». Καὶ τὰ θύματα εὐρίσκονται. Ἀμερικανοὶ καὶ Καναδοὶ συγκινοῦνται, τοὺς ἐνισχύουν, καθηγηταὶ εἰς τὰ Πανεπιστήμια διδάσκουν ὅτι οἱ Μακεδόνες ἀποτελοῦν χωριστὴν... ἐθνότητα, καταπιεζομένην ὑπὸ τῆς... Ἑλλάδος (τοῦτο συνέβη εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Τορόντο) καὶ εἰς τὰ συνέδρια τῆς ΜΡΟ, προσέρχονται καὶ ἐκφωνοῦν λόγους ὑπουργοὶ (ὑπουργὸς ἐργασίας Στάρ, τῆς καναδικῆς κυβερνήσεως εἰς τὸ συνέδριον τοῦ Τορόντο τὸ 1958) καὶ κυβερνῆται πολιτειῶν (Οὐίλλιαμς τῆς πολιτείας Μίτσιγκαν εἰς τὸ ἐφετεινὸν συνέδριον τοῦ Ντητρόιτ).

Η ΜΡΟ ΚΙΝΕΙΤΑΙ ΑΝΕΝΟΧΛΗΤΟΣ

Κατὰ τὰ 39 ἔτη τῆς δράσεως τῆς ΜΡΟ εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας καὶ τὸν Καναδᾶν, οὐδεμίαν ἑλληνικὴν ἀντίδρασιν ἐσημειώθη, ὅπως δὲν εἶχε σημειωθῆ, ἀπὸ τοῦ 1903, χρονολογίας ἀπ' ἧς αἱ πρῶται βουλγαρικαὶ ὀργανώσεις μεταναστῶν, ἤρχισαν κινούμεναι ἐντονώτερον κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἐνισχύουσαι τοὺς ἐγκληματίας τοῦ βουλγαρικοῦ κομιτάτου.

Μεμονωμένα διαμαρτυρίαι προσώπων ἢ μακεδονικῶν ἑλληνικῶν ὀργανώσεων κατ' ἀραιὰ διαστήματα, καὶ πλέον οὐδέν. Ἡ ΜΡΟ οὕτως ἐκινήθη ἐπὶ ἐλευθέρου πεδίου, καλύπτουσα τὴν δρᾶσιν της, μὲ τὸ ὄνομα τῆς ἐλευθερίας καὶ τοὺς δημοκρατικοὺς θεσμοὺς τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν καὶ τοῦ Καναδά. Ἀπευθύνει τὰ πρῶτα ψηφίσματα καὶ τὰς πρῶτας διαμαρτυρίας της πρὸς τὰς ἐφημερίδας καὶ τοὺς δημάρχους τῶν πόλεων εἰς τὰς ὁποίας ζοῦν βούλγαροι. Ἀπὸ τοὺς δημάρχους προχωρεῖ εἰς τοὺς βουλευτάς, τοὺς γερουσιαστάς, τοὺς

υπουργούς, πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν διαφόρων κρατῶν εἰς τὰ Ἠνωμένα Ἔθνη, πρὸς τὸν Καναδὸν πρωθυπουργὸν καὶ ἀκόμη πρὸς τό... Στέητ Ντη-πάρτμεντ. Βασίζει τὸ θράσος της εἰς τὴν ἄγνοιαν τῶν πρὸς οὓς ἀπευθύνεται, πρὸς τοὺς ὁποίους παρουσιάζει, κατὰ τὸν ἰδικόν της τρόπον τὴν γεωγραφίαν καὶ ἐθνολογίαν τῆς Βαλκανικῆς. Δύο φορές κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ τρέχοντος ἔτους ἐπέδωκε τοιαύτας διαμαρτυρίας καὶ υπομνήματα, ἡ ΜΡΟ, πρὸς ὄλους τοὺς ἀνωτέρω, ἐκτὸς τοῦ ἄλλου ἐντύπου ὕλικού μετὰ τὸ ὅποιον ἐφοδιάζει χιλιάδας ἄλλων Ἀμερικανῶν καὶ Καναδῶν, κυρίως φοιτητῶν Πανεπιστημίων. Ἡ δρᾶσις της εἶναι ἀχαλίνωτος. Ἐκμεταλλεύεται τὰ πάντα. Τόσον τὰ ἐκμεταλλεύεται, ὥστε πρὸ ἡμερῶν ἕνα τμήμα της, τῆς Λακουάνα, Ν. Υ.Τ., διεμαρτυρήθη πρὸς τὴν τοπικὴν ἀμερικανικὴν ἐφημερίδα — ἡ διαμαρτυρία ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν 1ην σελίδα της — διὰ τὸν δῆθεν ἐκβιασμόν τοῦ ἐπὶ αἰῶνας βουλγαρικοῦ χωρίου Κραπεσίνα, τὸ ὅποιον οἱ Ἕλληνες... μετωνόμασαν εἰς Ἀτραπόν, καὶ ὄρκισαν τοὺς κατοίκους του νὰ μὴ ὀμιλοῦν ἐφεξῆς βουλγαρικά. Καὶ ἀναδημοσιεύει ἡ ἀμερικανικὴ ἐφημερίς «THE LACKAWANA LEADER», φύλλον 22 Σεπτεμβρίου 1960, ἀποσπάσματα περιγραφῶν τῶν ἐφημερίδων «Ἑλληνικὴ Φωνὴ» τῆς Φλωρίνης, τῆς «Σφαίρας» τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς «Φωνῆς τῆς Καστοριάς», αἱ ὁποῖαι ἀνεγνώσθησαν καὶ εἰς τὸ συνέδριον τοῦ Ντητρόιτ, πρὸ μηνός. Ἀνεφέραμεν τοῦτο, ὡς ἕνα ἀκόμη στοιχεῖον, τοῦ τρόπου μετὰ τὸν ὅποιον ἀσκεῖται ἡ ἀνθελληνικὴ προπαγάνδα εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας καὶ τὸν Καναδᾶν, προσθέτοντες ὅτι εἰς τὴν ἀμερικανικὴν αὐτὴν πόλιν, μόλις ὑπάρχουν ἑκατοντάδες τινες Βουλγάρων, ἐκ τῶν 50 — 75.000, οἱ ὅποιοι εὐρίσκονται συνολικῶς εἰς Ἀμερικὴν. Καὶ διερωτᾶται κανεὶς, πῶς ἐπιτυγχάνουν οἱ ἐχθροὶ τῆς Ἑλλάδος νὰ ἐξαπατοῦν τοὺς πάντας κάτω ἀπὸ τὴν... μύτην ἐνὸς ἑκατομμυρίου ἀμερικανικοῦ Ἑλληνισμοῦ.

ΤΙ ΛΕΓΕΙ Η ΜΡΟ ΠΕΡΙ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Εἰς ἕνα φυλλάδιον τῶν Ὄργανώσεων Νεολαίας τῆς ΜΡΟ, ἡ ὁποία τιτλοφορεῖται ΥΜΡΟ, περιλαμβάνεται μία σειρὰ ἄρθρων τῆς «Μασεντόνσκα Τριμπιόν» — τῆς ἀγγλικῆς τῆς ἐκδόσεως — εἰς τὰ ὁποῖα ἀναπτύσσεται ἡ νέα περὶ Μακεδονίας θεωρία καὶ τοῦ βουλγαρισμοῦ της.

Τὰ 90% τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Μακεδονίας, ὑποστηρίζουν, ἀποτελοῦνται ἀπὸ Βουλγάρους καὶ Σλαῦους, καὶ τὰ ὑπόλοιπα 10% ἀπὸ Τούρκους, Βλάχους Ἑβραίους, Ἀλβανούς καὶ Ἕλληνας!

Ἡ Μακεδονία, γράφουν, ὑπῆρξε διὰ μέσου τῆς Ἱστορίας σταυροδρόμι καὶ ἔτσι ἔγινε σπῆτι πολλῶν ἐθνικοτήτων. Περισσότερο ἀπὸ 1.000 χρόνια, ἀποτελοῦν τὸ πραγματικὸ προζύμι τῆς Μακεδονίας οἱ Βούλγαροι. Ἐπῆρ-

χαν, όμως, και άλλοι κάτοικοι. Οι Έλληνες απέτελουν την εμπορική τάξιν και είχαν εγκατασταθή εις τὰς πόλεις και κατά μήκος τῶν παραλίων. Οἱ Βλάχοι, ποιμένες κυρίως, ἔζων νομαδικὸν βίον, οἱ Ἄλβανοι ἦσαν εἰς τὰ ὄρη και οἱ Τοῦρκοι, οἱ... γύφτοι και οἱ Ἑβραῖοι διασκορπισμένοι παντοῦ.

«Ὅλοι αὐτοί, ἰσχυρίζεται ἡ ΜΡΟ και ἡ Νεολαία τῆς ΥΜΡΟ, ἔχουν δικαίωμα νὰ ἀποκαλοῦν ἑαυτοὺς «Μακεδόνας» ὅσον και ἂν ἡ «κουλτούρα» κάθε ἐθνικότητος εἶναι διαφορετική...

«Ὁ Βουλγαρικὸς Ἐθνικὸς Ὅμιλος ἔχει δώσει μίαν νέαν πολιτικὴν και ἐθνικὴν σημασίαν εἰς τὴν Μακεδονίαν και μετὰ τὴν βοήθειαν τῶν Βλάχων ἐνέπνευσε και ἴδρυσεν τὸ Μακεδονικὸν Κίνημα περὶ ἀνεξαρτήτου Μακεδονίας. Αὐτὸ τὸ κίνημα ἔχει φέρει πολλὰς δυσκολίας και οἱ Βούλγαροι τῆς Μακεδονίας κατὰ τὰ τελευταῖα 60 χρόνια ἐξηναγκάζοντο νὰ φεύγουν ἀπὸ τὴν ἀγαπητὴν των πατρίδα εἰς μακρυνὰς χώρας πρὸς ἀναζήτησιν εἰρήνης και καταφυγίου. Ἐκράτησαν ὁμως πάντοτε τὴν ὀνομασίαν Μακεδονοβούλγαροι, διὰ νὰ σημειώνεται διὰ τῆς πρώτης λέξεως ἡ γεωγραφικὴ των προέλευσις και διὰ τῆς δευτέρας ἡ ἐθνικότης των και διὰ νὰ καθίσταται σαφὲς ὅτι οἱ ἰδρυταὶ τῶν Βουλγαρικῶν ὀργανώσεων τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν και τοῦ Καναδά, ἦσαν Βούλγαροι ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν και ὄχι Βούλγαροι ἀπὸ τὸ Βασίλειον τῆς Βουλγαρίας».

Ἀναφέρουν ἀκόμη:

«Μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους ἡ Μακεδονία διμελίσθη χωρὶς νὰ δοθῇ ἑλευθερία και ἀνεξαρτησία εἰς αὐτήν. Οἱ Ἕλληνες και Σέρβοι τὴν ἐμοίρασαν και ἤρχισαν νὰ κλείνουν τὰ Βουλγαρικὰ σχολεῖα και ἰδρύματα, νὰ ἐκδιώκουν τοὺς ἱερεῖς ἀπὸ τὰς Βουλγαρικὰς ἐκκλησίας, τοὺς διδασκάλους, τοὺς Βουλγάρους προεστοὺς και ἡγέτας και νὰ μετονομάζον τὰ πάντα. Αἱ συνθήκαι, πὸν ἐπηρεολούθησαν ἐπεβεβαίωσαν τὴν τραγωδίαν. Οἱ Βουλγαρικοὶ πληθυσμοὶ τῆς Μακεδονίας ἔφυγαν πρόσφυγες εἰς τὴν Βουλγαρίαν και μετανάστει εἰς Ἀμερικὴν και Αὐστραλίαν».

Γράφουν και πολλὰ ἄλλα οἱ Βούλγαροι εἰς τὰ φυλλάδιά των διὰ νὰ δικαιολογήσουν τὴν προπαγάνδαν των. «Σκοπὸς τῶν ὀργανώσεών μας εἶναι, λέγουν, ἡ σὺν τῷ χρόνῳ ἐπανόρθωσις τῆς ἀδικίας, μετὰ κάθε δυνατὸν τρόπον και ἡ ἴδρυσις ἐνὸς ἠνωμένου δημοκρατικοῦ και ἀνεξαρτήτου Μακεδονικοῦ Κράτους, μὲ ἑνὴν κοινὴν ἐθνικὴν ἐστίαν τῶν Μακεδονικῶν λαῶν».

Και καταλήγουν:

«Ἐν ὄψει τῆς ἀνανεωθείσης δράσεως εἰς Μακεδονίαν και τοῦ ἀναγεννηθέντος ἐνθουσιασμοῦ, οἱ ὑπάρχοντες εἰς Ἀμερικὴν ὄμιλοι μεταναστῶν ἀπὸ τὴν κατατρεγμένην Μακεδονίαν, ἠσθάνθησαν ὅτι και αὐτοὶ κάτι πρέπει νὰ κάμουν παραπάνω διὰ τὴν καταπιεζομένην γενέτειραν!»

Αὐτὰ και ἄλλας διαστρεφάς, παραποιήσεις και πλαστογραφίας τῆς Ἰ-

στορίας διακηρύσσει ἡ ΜΡΟ καὶ τὰ τμήματά της καὶ αὐτὰ ἐκφράζει ἡ δρᾶσις της, καὶ τώρα, τὸ 1960. Καὶ ὑπάρχουν, καὶ εὐρίσκονται οἱ ἄνθρωποι διὰ νὰ τὴν πιστεύσουν, νὰ τὴν ἐνισχύσουν καὶ νὰ τὴν προστατεύσουν. Καὶ αὐτὰ τὰ ἐκφράζει ἡ ΜΡΟ ὄχι μόνον μὲ ἐφημερίδας, περιοδικά, βιβλία καὶ ἄλλα ἔντυπα. Τὰ βροντοφωνεῖ καὶ μὲ ραδιοφωνικὰς ὥρας, διαφημιστικὰς, δῆθεν, εἰς τὰς ὁποίας ἀκούονται μεταξὺ δύο τραγουδιῶν, καὶ τὰ συνθήματά της.

ΕΙΣ ΤΟ ΤΟΡΟΝΤΟ

Τὰ μεγαλύτερα καὶ ἰσχυρότερα τμήματα τῆς ΜΡΟ εὐρίσκονται εἰς τὸ Τορόντο. Οἱ Βουλγαρομακεδόνες τῆς μεγάλης αὐτῆς πόλεως τοῦ Καναδά, ὑπολογίζονται εἰς 20.000 περίπου. Μία Μακεδονο-βουλγαρικὴ καὶ μία Βουλγαρικὴ ἐκκλησία, δεκάς καὶ πλέον συλλόγων καὶ ἀδελφοτήτων, ἀθλητικοὶ ὅμιλοι. Αἱ Καναδικαὶ ἐφημερίδες εἰς πλείστας περιπτώσεις ἀνέγραψαν περὶ τῶν ἐκδηλώσεων τῶν Βουλγαρομακεδόνων καὶ εἰς τὰς πρώτας σελίδας τῶν ὑπάρχει μὲ μεγάλα στοιχεῖα τὸ ἀποτέλεσμα ἑνὸς ἐνδιαφέροντος ποδοσφαιρικοῦ μάτς μεταξὺ Ἑλληνικῆς καὶ... Μακεδονικῆς ομάδος. Πῶς ἔγινε αὐτό; Καὶ πῶς γίνεται; Ἐφ' ὅσον μένουν ἀκαθοδήγητοι οἱ Ἕλληνες τοῦ Καναδά ἔγινε τοῦτο καὶ δὲν ἀποκλείεται νὰ ἐπαναληφθοῦν ὅμοια καὶ εἰς τὸ μέλλον.

Εἰς τὸ Τορόντο, τὴν μίαν ἐκκλησίαν, τοῦ Ἁγίου Μεθοδίου καὶ Κυρίλλου, ἡ ὁποία λέγεται καὶ «Μασσεντονο-μπουλγκάριαν» τὴν συντηροῦν οἱ «αὐτονομισταί», πού ἀποτελοῦν καὶ τὰ τέσσαρα πέμπτα τῶν «Βουλγαρο-μακεδόνων» τῆς πόλεως. Τὴν ἄλλην, τὴν συντηροῦν οἱ «ἐθνικισταί» οἱ ἐπιμένοντες εἰς τὸ παλαιὸν σύνθημα, τῆς ἐνώσεως τῆς Μακεδονίας μὲ τὴν... μητέρα Βουλγαρίαν!

Ἀκόμη εἰς τὸ Τορόντο, ὑπάρχει καὶ μία μερὶς Παλαιοσέρβων καὶ Γιουγκοσλαύων, οἱ ὁποῖοι προπαγανδίζουν ὑπὲρ ἐπεκτάσεως τῆς «Μακεδονίας τοῦ Αἰγαίου» μέχρι Θεσσαλονίκης καὶ Χαλκιδικῆς!

Ἑλληνικαὶ ἀντιδράσεις εἰς ὅλον αὐτὸν τὸν φαῦλον προπαγανδιστικὸν κύκλον δὲν ὑπάρχουν καὶ τὰ Μακεδονικὰ Ἑλληνικὰ σωματεῖα τῆς πόλεως δὲν ἔχουν γίνῃ ἀκόμη μέλη τῆς Παμμακεδονικῆς Ὁμοσπονδίας ἀπὸ ἀντιθέσεις ἢ ἄλλα αἷτια καὶ παραμένουν ἀπλοῖ θεαταὶ τῶν συμβαινόντων. Καί... συμβαίνουν ἐπιδείξεις Μακεδονικῶν Βουλγαρικῶν χορῶν, ἐκθέσεις Μακεδονικῆς Βουλγαρικῆς τέχνης, συγκεντρώσεις, ἐκδρομαί, ὅπου οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς ΜΡΟ ἀναπτύσσουν τὰ... δεινοπαθήματα τῶν Βουλγαρομακεδόνων καὶ τῆς εὐρισκομένης ὑπὸ τὴν δουλείαν τῆς... Ἑλλάδος πατρίδος των.

ΣΚΕΥΩΡΙΑΙ ΕΙΣ ΒΑΛΚΑΝΙΑ, ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ ΕΝ ΑΜΕΡΙΚΗ

Τὰ ἴδια περίπου γίνονται καὶ εἰς τὸ Ντητρόιτ ὅπου ὑπάρχουν 4—5000 Μακεδονοβούλγαροι ἢ βουλγαρικῆς καταγωγῆς Ἀμερικανοὶ πολῖται καὶ ὅπου ἐφέτος συνῆλθε τὸ Συνέδριον τῆς ΜΡΟ. Εἰς τὴν μεγάλην αὐτὴν Ἀμερικανικὴν πόλιν, ἐφέτος, κατὰ τὸν ἐορτασμὸν τῆς ἑπετείου τοῦ Ἰλίντεν, οἱ Μακεδονοβούλγαροι περιέφεραν εἰς τοὺς δρόμους ἄρμα μέ... ἀλυσοδεμένην τὴν Μακεδονίαν (3 ἢ 4 Ἰουλίου, 1960). Ἀναφέρομεν ἐνδεικτικῶς ὅτι εἰς τὸ Ντητρόιτ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ συνεδρίου τῆς ΜΡΟ εὐρέθησαν μέλη Συμβουλίου Ἑλληνικῆς Μακεδονικῆς Ὁργανώσεως, ἀγνοοῦντα ὅτι εἰς τὴν πόλιν τῶν, εἶχε συνέλθει τοῦτο καὶ ὅτι εἶχον συρρεύσει ἐκεῖ ἀντιπρόσωποι ἐξ ὅλων τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν καὶ τοῦ Καναδά.

ΕΙΣ ΤΟ ΓΟΥ·Ι·ΝΔΣΩΡ

Βουλγαρομακεδόνες εὐρίσκονται καὶ εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν τοῦ Καναδά, ἀπέναντι τοῦ Ντητρόιτ. Ὑπάρχουν ὅμως περισσότεροι Σερβομακεδόνες καὶ αὐτοὶ ἐκδίδουν τὴν ἐφημερίδα «Κανάντιαν - Μασεντόνιαν», μὲ τὴν ὁποίαν ὑποστηρίζουν «τὴν... ἀδικίαν, ἣ ὁποία προσγίνεται εἰς τὴν Μακεδονίαν τοῦ Αἰγαίου» εἰς τὴν ὁποίαν δὲν παρεχωρήθη ἀκόμη ἡ... Θεσσαλονίκη καὶ ἡ Χαλκιδική.

ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΚΑΝΔΙΝΑΥ·ΙΑΝ

Ἀκόμη, οἱ Γιουγκοσλαῦοι, καὶ ἐκτὸς τοῦ «Μασεντόνιαν - Κανάντιαν», θέτουν εἰς κυκλοφορίαν διάφορα ἔντυπα ἢ πολυγραφημένα φυλλάδια, προπαγανδίζοντες τὰς ἀπόψεις τῶν. Τὰ φυλλάδια αὐτὰ ἀναφέρουν προέλευσιν τὴν Νορβηγίαν καὶ ἄλλα τὴν Σουηδίαν, ἓνα δὲ ἐξ αὐτῶν, κυκλοφορήσαν πρὸ διμήνου, εἶχε τὸν τίτλον «Ἐλεύθερη Μακεδονία» καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς Ἐλευθερίας συνδυασμένον μὲ ἓνα χάρτην τῆς «Μακεδονίας τοῦ Αἰγαίου».

Τὰ ὡς ἄνω ἀναφερόμενα γεγονότα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀμφισβητηθοῦν, διότι ἀποτελοῦν συμβάντα, πιστοποιηθέντα καὶ βεβαιούμενα ποικιλοτρόπως διὰ μαρτυριῶν καὶ ἀποδείξεων, ἀποτελοῦν δὲ μέρος μόνον τῆς ἐπιβουλῆς κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἣ ὁποία σκευωρεῖται εἰς τὰ Βαλκάνια καὶ προπαγανδίζεται εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας καὶ τὸν Καναδᾶν.

Οἱ ἀναγνώσται μας, βάσει τῶν ἀνωτέρω στοιχείων, τὰ ὁποῖα θὰ δημοσιεύσωμεν εἰς σειρὰν τριῶν ἀκόμη ἄρθρων μας, εἰς τὰ ἀμέσως προσεχῆ Κυ-

ριακάτικα φύλλα τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος» θέλομεν νὰ πιστεύωμεν, ὅτι θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀποφανθοῦν ἂν πρέπει κατ' ἀρχὴν, ἀπὸ Ἑλληνικῆς πλευρᾶς, νὰ ἀποδοθῇ ἰδιαίτερα σημασία εἰς τὴν ἀνθελληνικὴν αὐτὴν προπαγάνδα καὶ ἂν πρέπει νὰ ὑπάρξουν ἀντιδράσεις. Διότι, ἀντικείμενον τῆς προπαγάνδας αὐτῆς δὲν ὑπάρχει. Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Μακεδονίαν δὲν ὑπάρχουν Βούλγαροι, εἰς ποσοστὸν μεγαλύτερον τοῦ 1%, οὔτε Γιουγκοσλαῖοι, οὔτε «ἐντόπιοι» αὐτονομισταὶ πλὴν τῶν κομμουνιστῶν, οἱ ὅποιοι, ἀπὸ τριανταπέντε περίπου ἔτων υἱοθέτησαν τὸ σύνθημα τῆς Γ' Διεθνοῦς, (ἐπὶ γενικῆς Γραμματείας Δημητρῶφ), δι' αὐτόνομον Μακεδονίαν.

A.

Εἰς τὸ φύλλον τῆς προσεχοῦς Κυριακῆς: Ἡ δρᾶσις τῆς ΜΡΟ καὶ τῶν τμημάτων τῆς Νεολαίας τῆς. Διατὶ ζητεῖ τὴν ἴδρυσιν ἀνεξαρτήτου Ἐθνικῆς Μακεδονικῆς Ἐκκλησίας.—«Θέσεις» καὶ «ἀπόψεις» διὰ νὰ στηριχθῇ ἡ νέα θεωρία περὶ ὑπάρξεως τῶν Μακεδόνων, ὡς χωριστῆς ἐθνότητος. Τὸ προπαγανδιστικὸν ἔργον τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τῆς ΜΡΟ Διοῦμπο Δημητρῶφ καὶ τῆς ἐφημερίδος «Μασεντόνσκα Τριμπιούν».— Ἡ νέα... «Ἱστορία περὶ Μακεδονίας».—

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

ΑΜΕΡΙΚΗΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ
ΣΑΒΒΑΤΟΥ-
ΚΥΡΙΑΚΗΣ
16/10/1960

Η ΒΟΥΛΓΑΡΟΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ ΕΙΣ ΗΝΩΜΕΝΑΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΝΑΔΑΝ

Η ΜΡΟ ΕΧΕΙ ΑΥΤΟΧΕΙΡΟΤΟΝΗΘΗ ΕΙΣ "ΕΘΝΙΚΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ,, ΚΑΙ ΑΓΩΝΙΖΕΤΑΙ... ΟΜΙΛΟΥΣΑ ΕΞ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ!

«Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐδημιούργησε δεσμοὺς καὶ στενάς σχέσεις, μετὰ ὀργανώσεων καὶ Κυβερνήσεων.»— Ὁμολογεῖ ὅτι ἀντιπροσωπεῖα τῆς ἐπέδωκεν ὑπόμνημα διαμαρτυρίας διὰ τὰς καταπιέσεις τῶν . . . Μακεδόνων εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων τοῦ ΟΗΕ. — Τί γράφει διὰ τὰς ἐπαφάς τῆς μὲ μέλη τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Καναδικοῦ Κοινοβουλίου. — Αἱ ἀντιδράσεις τῆς εἰς τὴν ἐπίσης κατὰ τῆς Ἑλλάδος στρεφομένην προπαγάνδαν τῶν ὁκοπίων καὶ τὴν προσπάθειαν ἰδρύσεως «Μακεδονικῆς» Ἐκκλησίας εἰς Ἀμερικὴν.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙ ΣΥΝΔΕΞΕΙΣ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΜΕ ΦΙΛΙΚΑΣ ΟΜΑΔΑΣ ΕΙΣ ΕΥΡΩΠΗΝ ΚΑΙ ΑΜΕΡΙΚΗΝ

ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΟΥΝΤΑΙ ἢ ΟΧΙ ΑΝΗΣΥΧΙΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΙΣΤΙΚΗΝ ΔΡΑΣΙΝ ΤΗΣ ΜΡΟ;

«Εἰς τὴν διπλὴν 16σέλιδον ἔκδοσιν τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος», τῆς παρελθούσης Κυριακῆς, παρεθέσαμεν ἱκανὸν ἀριθμὸν στοιχείων, συνοδευομένων ἀπὸ χάριτην, φωτοτυπίαν καὶ φωτογραφίαν, ἧτοι ἀπὸ ἀπτάς ἀποδείξεις, διὰ τῶν ὁποίων ἀποδεικνύονται ΑΝΕΥΤ ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΕΩΣ, τὰ ἀκόλουθα:

1ον) Ὅτι εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας καὶ τὸν Καναδᾶν, ἀπὸ δεκά-

δων ἐτῶν, ὑφίσταται καὶ δρᾷ συνεχῶς, βάσει προγράμματος, ἀνθελληνικὴ Βουλγαρικὴ προπαγάνδα.

2ον) Ὅτι ἀντικείμενον τῆς προπαγάνδας αὐτῆς εἶναι ἡ ἴδρυσις «ἀνεξαρτήτου Μακεδονικοῦ Κράτους» εἰς θάρος τῆς Ἑλλάδος, τὴν ὁποίαν ἡ ἴδια αὐτὴ προπαγάνδα ἐμφανίζει ὡς «καταδυναστεύουσαν» ἓνα ἀνύπαρκτον ἔθνος, τὸ Μακεδονικόν.

3ον) Ὅτι κέντρον καὶ ἀρχηγεῖον τῆς προπαγάνδας αὐτῆς εἶναι ἡ Ἰνδιανάπολις ὁδὸς SOUTH CAPITAL 107.

4ον) Ὅτι φορεὺς καὶ μέσον αὐτῆς εἶναι ἡ περιλαμβάνουσα βουλγαρικῆς καταγωγῆς Ἀμερικανοὺς καὶ Καναδοὺς πολίτας καὶ Βουλγάρους μετανάστας ὀργανώσεις ΜΡΟ (Μασεντόνια Παιριότικ Ὀργανιζέσιον).

5ον) Ὅτι ἀρχηγὸς τοῦ ἀνὰ τὸν κόσμον «Μακεδονικοῦ Ἀπελευθερωτικοῦ Κινήματος», φέρεται ἓνας ὀνόματι Ἰβάν Μιχαήλωφ.

6ον) Ὅτι θεωρητικὸς τῆς ΜΡΟ εἶναι ὁ καθηγητὴς Χρῆστος Ἀναστασῶφ, διαμένων εἰς Σαὶν Λούις καὶ ἀρχηγὸς καὶ καθοδηγητὴς τῆς προπαγάνδας ὁ Λιούμπο Δημητρώφ, ὁ ὁποῖος εἰς ἑαυτὸν συγκεντρώνει τὰς ιδιότητες τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ΜΡΟ καὶ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ δημοσιογραφικοῦ τῆς ὀργάνου «Μασεντόνσκα Τριμπιούν».

7ον) Ὅτι κύρια κέντρα τῆς προπαγάνδας εἶναι αἱ πόλεις Τορόντο καὶ Γουίνδσορ, εἰς τὸν Καναδᾶν καὶ Νιτηρόιτ, Φόρτ Γουαίην, Σαὶν Λούις, Κληβελαντ, Κάντον, Ἀκρον, Λόραιν, Σινσιννάτι, Μάντισον, Τολῆντο, Στίλτον, Λακουάνα κ. ἄ. εἰς Ἡνωμένας Πολιτείας.

8ον) Ὅτι διὰ τὴν προπαγάνδαν αὐτὴν χρησιμοποιοῦνται παντὸς εἶδους ἔντυπα καὶ τὸ ραδιόφωνον.

9ον) Ὅτι γίνεται χρῆσις τοῦ ὀνόματος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὡς τίτλος τμημάτων τῆς ΜΡΟ, δημιουργοῦσα σύγχυσιν.

10ον) Ὅτι ἡ ἀνθελληνικὴ προπαγάνδα τῆς ΜΡΟ διὰ τῶν ἐντύπων τῆς, ἠπλώθη εἰς τὴν Εὐρώπην, Αὐστραλίαν, Νέαν Ζηλανδίαν, Βραζιλίαν καὶ εἰς πᾶσαν χώραν ὅπου ὑπάρχουν Βούλγαροι μετανάσται.

11ον) Ὅτι ἡ ΜΡΟ, πρὸ τριῶν μηνῶν ἐπέδωκεν ὑπομνήματα περὶ Μακεδονίας καὶ διαμαρτυρίας «περὶ καταταυρανθήσεως τοῦ Βουλγαρομακεδονικοῦ λαοῦ ὑπὸ τῶν ... Ἑλλήνων κατακτητῶν» εἰς πολιτικὰς προσωπικότητας καὶ ἀξιωματούχους τοῦ Καναδᾶ, τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν καὶ τοῦ ΟΗΕ.

12ον) Ὅτι αἱ ἐπιδόσεις τῆς προπαγάνδας τῆς ΜΡΟ εὐρίσκουν καὶ ἐνίσχυσιν μεταξὺ Ἀμερικανῶν καὶ Καναδῶν πολιτῶν, ἀγνοούντων τὴν γεωγραφικὴν καὶ ἐθνολογικὴν σύνθεσιν τοῦ Βαλκανικοῦ χώρου καὶ ἀνεφέραμεν περίπτωσιν Καναδοῦ καθηγητοῦ, διδάσκοντος εἰς Πανεπιστήμιον ὅτι οἱ Μακεδόνες ἀποτελοῦν ἰδίαν ἐθνότητα κλπ.

13ον) Ὅτι ἡ ἀνθελληνικὴ αὐτὴ προπαγάνδα εἰς τὸ πρόγραμμα δράσεως

και εργασίας της καθορίζει: α') Βοήθειαν, δι' όλων τῶν δυνατῶν μέσων, νομίμων και συνταγματικῶν, διὰ τὴν δημιουργίαν μιᾶς ἀνεξαρτήτου Μακεδονικῆς Πολιτείας, ἢ ὁποία θὰ ἰδρυθῆ ἑντὸς τῶν ὑπὸ τοῦ χρόνου ἀποδεικτῶν γεωγραφικῶν ὁρίων και ἤτις θὰ ἐγγυηθῆ εἰς ὅλους τοὺς πολίτας πολιτικά, θρησκευτικά και μορφωτικά δικαιώματα, ὡς ταῦτα ἀπορρέουν ἀπὸ μίαν πραγματικὴν δημοκρατίαν, β') ἀνύψωσιν και διατήρησιν τῆς κοινωνικῆς και μορφωτικῆς ζωῆς ὅλων τῶν λαῶν «Μακεδονικῆς γεννήσεως ἢ προελεύσεως» και γ') προστασίαν τοῦ Βουλγαρικῶ ἔθνικῶ χαρακτῆρος τοῦ Μακεδονικῶ Σλαβικοῦ πληθυσμοῦ ἀπὸ ὅλας τὰς μορφὰς τῆς ἀποεθνικοποιήσεώς του.

Εἰς τὸ σημερινὸν δεῦτερον ἄρθρον μας, συνεχίζομεν τὴν παράθεσιν και ἄλλων στοιχείων περὶ τῆς δράσεως τῆς ΜΡΟ και ἀναφερόμεθα εἰς μέσα και χρησιμοποιουμένας ὑπ' αὐτῆς, μεθόδους, εἰς τὴν ὄντως δυσχερῆ προσπάθειάν της νὰ παρουσιάσῃ, πλαστογραφοῦσα τὴν ἱστορίαν, ὡς ὑπάρχουσαν μίαν μὴ ὑπάρξασαν ποτὲ ἐθνότητα και νὰ ἐμφανίζῃ ὡς τελουῦντα ἐν δουλείᾳ ἕνα λαὸν τελείως ἀνύπαρκτον και ἄλλοτε και σήμερα.

ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΑΙ "ΑΝΕΠΙΣΗΜΟΣ,, ΠΡΟΞΕΝΟΣ ΤΗΣ ΜΡΟ ΕΙΣ ΤΟ ΛΟΝΔΙΝΟΝ ;

2ον

«Εἰς τὸ ἴδιον κτίριον, ὅπου στεγάζονται τὰ γραφεῖα τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ΜΡΟ, εἰς τὴν Ἰνδιανάπολιν, και τὰ γραφεῖα τῆς ἐφημερίδος «Μασεντόνσκα Τριμπιούν», στεγάζονται και τὰ τοπικά τμήματα «Βασίλειος Τσακαλάρωφ», «Δαμιανὸς Γκροῦεφ» και «Νίκη». Τὰ μαχητικώτερα και πλέον ἱκανὰ στελέχη τῆς ΜΡΟ, περιλαμβάνονται εἰς τὰς ὁργανώσεις αὐτάς, ὅπως οἱ Μάικ Νικόλωφ, Μάικ Μυλώφ, Κοῦζο Κοστώφ, Π. Ἄντζεφ, Τζίμυ Ὀλέφ, Ἄσεν Ἀθρόμωφ, Χρῆστος Χρηστώφ, Λούης Τσαφάρωφ, Λαζώφ, Νικόλαος και Σπύρος Κοσμάς κλπ., οἱ ὅποιοι ταυτοχρόνως εἶναι και ἡγέται τμημάτων ἄλλων πόλεων, ὅπου ἡ μόνιμος κατοικία των.

Ἐνας, ὀνόματι Ἀναστάς Κριστώφ, εἶναι σύνδεσμος μεταξὺ Ἰνδιανπόλεως και Τορόντο.

Ἐνας ἄλλος Πιετρώφ, ἀνήκων εἰς τὴν ΜΡΟ, θεωρεῖται ὡς ἀνεπίσημος πρόξενος τῶν Βουλγαρομακεδόνων εἰς Λονδίνον, ὅπου ταξιδεύει συχνά, ἀπὸ τὸ Τορόντο ὅπου ἔχει μόνιμον κατοικίαν.

ΑΙ ΕΚΠΟΜΠΑΙ ΑΠΟ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟΥ

Εἰς τὸ KING WEST, πλησίον τοῦ DUFFERIN, εἰς τὸ Τορόντο συνέρχονται τακτικὰ οἱ ἡγέται τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων τῆς πόλεως αὐτῆς, λαμβάνουν γνώσιν τῶν ὁδηγιῶν αἱ ὁποῖαι τοὺς διαβιβάζονται ἐξ Ἰνδιαναπόλεως καὶ ἐπὶ τόπου λαμβάνουν ἀποφάσεις περὶ τῆς προπαγανδιστικῆς τῶν δράσεως, ἢ ὁποῖα ἐκάστοτε προσαρμόζεται εἰς «θέσεις» ἀναλόγους «πρὸς τὰς συνθήκας καὶ τὴν κατάστασιν», μὲ ἐκμετάλλευσιν ὅλων τῶν τάσεων τῶν Βουλγαρομακεδόνων, ἤτοι τῶν «αὐτονομιστῶν», τῶν «παλαιοβουλγάρων», οἱ ὁποῖοι ζοῦν μὲ τὸ ὄνειρον τῆς μεγάλης Βουλγαρίας, τῶν «δημοκρατικῶν», τῶν «βασιλοφρόνων» κλπ. Τοὺς πάντας καθοδηγεῖ ἡ ΜΡΟ, χρησιμοποιοῦσα εἰς εὐρείαν ἔκτασιν τὸ ραδιόφωνον.

Ἐκφωνήτρια, μιᾶς «βουλγαρομακεδονικῆς» ὥρας εἰς τὸ Τορόντο εἶναι μία νέα ὀνόματι Ἰλίνκα Πέτροβα, γεννηθεῖσα εἰς τὸν Καναδᾶν, ἐκ γονέων, οἱ ὁποῖοι κατάγονται ἐξ Ἀλόνων.

Ἄλλης «βουλγαρο - μακεδονικῆς» ὥρας ἐκφωνητῆς εἶναι ἕνας ὀνόματι Χρήστος Τσαβέλλας, ἀπὸ τὸν Τύρναβον Πρεσπῶν.

Τρίτος ἐκφωνητῆς τῆς UMCO, αὐτὸς (Γιουνάιτ Μασεντόνιαν - Κανάντιαν Ὁργανιζέσιον), ὀργανώσεως ἣτις καλύπτει τοὺς σκοποὺς τῆς γνωστῆς ΣΝΟΦ — Σοσιαλιτίσεσκι Ναρόντι Ὁσλομποδίτελντι Φρόντ — Σοσιαλιστικὸ Λαϊκὸ Ἀπελευθερωτικὸ Μέτωπο) εἶναι ἕνας ὀνόματι Στοϊτσέφσκι, καταγόμενος, ὡς λέγεται, ἀπὸ τὴν Φλώριναν.

Ἐπάρχουν καὶ ἄλλαι ἐκπομπαί, ὅπως καὶ ἄλλα ἔντυπα κυκλοφοροῦντα κατὰ περιόδους καὶ ὅταν χρειάζεται νὰ γίνῃ ἐκμετάλλευσις ἑνὸς θέματος. Ἐνα τέτοιο ἔντυπο, πλαισιωμένο μὲ φωτογραφίας τῶν ἀρχικομιτατζήδων Τσακαλάρωφ, Τραϊκωφ, Ντέπσεφ, Εὐλογίου (ἀρχιμανδρίτου) κ. ἄ. ἐξεδόθη, σχεδὸν ἀμέσως μετὰ τὴν ἐθελουσίαν ὀργανοσίαν τῶν χωρικῶν τοῦ Ἀτραποῦ, ὅτι εἰς τὸ ἔξῃς θὰ μιλοῦν μόνον Ἑλληνικά, τῶν ὁποίων δημοσιεύει καὶ φωτογραφίαν. Ἡ Ἑλλὰς κατηγορεῖται εἰς αὐτὸ τὸ ἔντυπο — τὸ ὁποῖον ἐκυκλοφόρησεν εἰς δεκάδας χιλιάδων ἀντιτύπων — ὡς «κατατυραννοῦσα «βουλγαρομακεδονικοὺς» πληθυσμούς».

H C.M.T.L.

Ἐνας ἄλλος κλάδος προπαγάνδας εἰς τὸν Καναδᾶν, κατὰ τῆς Ἑλλάδος, εἶναι ἐπίσης ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ἀναπτύσσει ἡ ὀργάνωσις CMTL τοῦ Τορόντο, μία ἰσχυρὰ ὁμάς «Μακεδονικῆς — Καναδικῆς Νεολαίας». Ἡ ὀργάνωσις

αυτή συνεστήθη προῦ ἑξαετίας περίπου, καὶ πάντως μετὰ τὴν ρῆξιν Τίτο - Κόμινφορμ, καὶ εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὴν ΜΡΟ, προπαγανδίζουσα ὑπὲρ τῆς «Μακεδονίας τοῦ Αἰγαίου». Ἡ ἰδία ὀργάνωσις ἐργάζεται διὰ τὴν ἴδρυσιν, ὡς πρώτου βήματος διὰ τοὺς σκοποὺς τῆς, Μακεδονικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸν Καναδᾶν, ὑπαγομένης εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν τῶν Σκοπίων. Ἐνας Σῦρος ἀρχιμανδρίτης, ὀνόματι Ἀμπούτ, ἀφελῶς ἐργάζεται ὑπηρετῶν τὰ σχέδια αὐτά, διὰ τῆς προσπαθείας του νὰ δημιουργήσῃ ἔνωσιν τῶν τοπικῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Τορόντο, εἰς τὴν ὁποίαν ἔνωσιν, νὰ περιληφθῇ ὡς ἀνεξάρτητος καὶ ἰσοτίμος τῶν ἄλλων ἡ «Μακεδονικῆ» ἐκκλησία. Ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ γραφοῦν πολλαὶ στήλαι, ἀναλύουσαι τὸν τρόπον καὶ τὴν τεχνικὴν τῆς προπαγάνδας αὐτῆς, ἡ ὁποία θεωρεῖ ὅτι θὰ ἐπιτύχῃ περισσότερα, ἢν ὑπάρξῃ, ὡς γεγονός, «Μακεδονικῆ» ἐκκλησία, ἐξαρτωμένη ἀπὸ τὰ Σκόπια. Εἰς περαιτέρω σημεῖον τοῦ ἀρθροῦ μας τούτου θὰ ἴδωμεν, πῶς ἀντιμετωπίζει τὴν κίνησιν αὐτὴν ἡ ΜΡΟ.

ΑΙ... ΕΞΩΤΕΡΙΚΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΡΟ

Ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς ΜΡΟ, ἔχει ἰδιαιτέρως στρέψει τὴν προσοχὴν τῆς πρὸς τὰς μεγάλας πολιτικὰς προσοπικότητας, καὶ ἐκεῖνας τῶν ὁποίων ἡ δρᾶσις προοιωνίζει ἄνοδον, καθὼς καὶ πρὸς πνευματικὰ ἱδρύματα (Πανεπιστήμια) καὶ ἄλλας ὀργανώσεις. Παντοῦ δίδει τὸ παρὸν καὶ εἰς τὸν ἀπολογισμὸν του, εἰς τὸ ἐφετεινὸν συνέδριον τοῦ Ντητροῦτ, ὁ Δημητρώφ, ὑπεγράμμισε:

«Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἡ ΜΡΟ «ἐχάλκευσε» δεσμοὺς μὲ ἀρκετὰς ομάδας καὶ ἀπέκτησε ὑψηλὴν ἐκτίμησιν χάρις εἰς τὰς πνευματικὰς ἐργασίας τῆς καὶ τὰς στενὰς σχέσεις τῆς μετὰ Ὀργανώσεων καὶ Κυβερνητικῶν Σωμάτων».

Ἐνα ἐξ αὐτῶν τῶν Σωμάτων εἶναι τὰ... Ἡνωμένα Ἔθνη!

Ἴδου τί παραδέχεται ἡ ΜΡΟ, ἀναφερομένη εἰς τὴν δρᾶσιν τῆς αὐτῆν:

«Ἡ ΜΡΟ, ἀπέστειλεν ἀντιπροσωπείας εἰς τὰ Ἡνωμένα Ἔθνη καὶ αἱ ἀντιπροσωπεῖαι τῆς αὐταὶ ἐχαιρετίσθησαν φιλικῶς καὶ μὲ συμπάθειαν ὑπὸ ἀρκετῶν ἐκ τῶν ἡγετικῶν καὶ ὑπευθύνων μελῶν τοῦ Διεθνοῦς τούτου Ὀργανισμοῦ. Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1959, μία συμβουλευτικὴ ὁμάς μελῶν τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ΜΡΟ καὶ ἱερέων τῶν Μακεδονο - βουλγαρικῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐπεσκέφθη τὸν Ὀργανισμὸν τούτον. Ἡ ἀντιπροσωπεῖα αὐτῆ, παρουσίασε ἔκθεσιν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ ΟΗΕ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων».

Ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὴν ἔκθεσιν αὐτὴν περιείχετο καταγγελία καὶ ἐναντίον τῆς Γιουγκοσλαβίας, διὰ τὴν προσπάθειάν τῆς νὰ ἰδρῦσῃ «Μακεδο-

νικήν Ἐκκλησίαν», ἐξαρτωμένην ἐκ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τῶν Σκοπίων, ὡς καὶ ἀνωτέρω σημειοῦμεν.

»Ἡ Γιουγκοσλαβία — γράφει ἡ ἔκθεσις τῆς ΜΡΟ — διεστρέβλωσε τὴν ἀληθινὴν θέσιν τῆς Βουλγαρικῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, καὶ χρησιμοποιοῦσα τὴν ψευδῆ αὐτὴν θέσιν ὡς βῆμα, ἐδημιούργησεν ἓνα ἐκκλησιαστικὸν Ὄργανισμὸν εἰς τὴν Γιουγκοσλαβικὴν Μακεδονίαν, ὃ ὁποῖος χρησιμοποιεῖ τὸ ὄνομα Μακεδονικὴ χωρὶς νὰ εἶναι ἀνεξάρτητος, ἀφοῦ τελεῖ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Σερβικοῦ Πατριαρχείου».

Καὶ ἐπιλέγει:

«Αὐτὸ εἶναι ἀπαράδεκτο διὰ τὸν λαὸν τῆς Μακεδονίας».

Μιά ἀκόμη περίπτωσις ἀναφερομένη εἰς τὰς «Διεθνεῖς Σχέσεις» τῆς ΜΡΟ, εἶναι ἡ ἐπίσκεψις ἐκπροσώπων τῆς εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Καναδά, Ὁττάβαν. Γράφεται σχετικῶς εἰς τὸν ἀπολογισμὸν τῆς ΜΡΟ:

«Ἡ ἀντιπροσωπεῖα μας αὐτὴ συνήντησε τὸν πρωθυπουργὸν καὶ τὸν ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν, τὸν πρόεδρον τῆς Βουλῆς καὶ ἄλλα ἐπιφανῆ μέλη τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Καναδά καὶ τοῦ Καναδικοῦ Κοινοβουλίου. Κατὰ τὰς ἐπαφὰς τῆς μὲ τοὺς ἐπισήμους αὐτούς, συνεζητήθη τὸ «Μακεδονικὸν» ζήτημα καὶ ἡ κατάστασις ἡ ὁποία ἐπικρατεῖ εἰς Μακεδονίαν. Ἐνα βασικὸν ἀποτέλεσμα τῆς συζητήσεως αὐτῆς ὑπῆρξεν ἡ παρακολούθησις τοῦ συνεδρίου τῆς ΜΡΟ εἰς Τορόντο, τὸ 1958, ὑπὸ τοῦ κ. Μιχ. Στάρ, ὑπουργοῦ Ἑργασίας τῆς Καναδικῆς Κυβερνήσεως».

ΟΛΗ ΑΥΤΗ Η ΔΡΑΣΙΣ ΜΕΡΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΜΡΟ

«Αὐτὴ ἡ δράσις, ἀναφέρει ὁ ἀπολογισμὸς τῆς ΜΡΟ ἀποτελεῖ μέρος μόνον τοῦ προγράμματος καὶ τῶν δυνατοτήτων τῆς ὀργανώσεως, ἡ ὁποία κατέχει τὰς ἀναγκαίας πηγὰς καὶ ἱκανότητας διὰ νὰ ἀνταπεξέλθῃ εἰς τὸ ἔργον τῆς τοῦτο».

Καὶ συνεχίζει:

»Χωρὶς τὴν ΜΡΟ δὲν θὰ ὑπῆρχεν τὸ δυνατόν αἰσθημα τοῦ σκοποῦ καὶ συσχεδιαζόμενα ἐνέργειαι τοῦ Μακεδονικοῦ λαοῦ, εἰς αὐτὴν τὴν ἡπειρον. Καὶ δι' αὐτό, δηλοῦμεν κατηγορηματικῶς ὅτι ἡ ΜΡΟ εἶναι τὸ πρωταρχικὸν ὀργανικὸν στοιχεῖον τῶν Μακεδόνων τῆς Βορείου Ἀμερικῆς.

»Χωρὶς τὴν ΜΡΟ δὲν θὰ ὑπῆρχε τόση πατριωτικὴ φιλολογία διὰ νὰ προαγάγῃ τὴν μακεδονικὴν ὑπόθεσιν καὶ νὰ διαφωτίσῃ τὴν Κοινὴν γνώμην ἐπὶ τοῦ μακεδονικοῦ παρελθόντος καὶ τῶν πνευματικῶν του παραδόσεων.

»Χωρὶς τὴν ΜΡΟ, δὲν θὰ ὑπῆρχε ἐλεύθερον καὶ δημοκρατικὸν Σῶμα,

δημιουργούν δεσμούς και συνδέσεις τοῦ ὀνόματος τῆς Μακεδονίας με φιλικὰς ομάδας, τόσοσιν εἰς τὴν Εὐρώπην ὅσον καὶ εἰς τὴν Ἀμερικὴν.

»Χωρὶς τὴν ΜΡΟ ἡ Μακεδονία δὲν θὰ εἶχεν ἀληθινούς ἀντιπροσώπους καὶ ΕΘΝΙΚΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΝ, διὰ νὰ ὀμιλῇ μετὰ τὸ ὄνομά της!

»Χωρὶς τὴν ΜΡΟ, δὲν θὰ ὑπῆρχον αἱ ζωτικαὶ καὶ ἀποτελεσματικαὶ δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι σθεναρῶς βοηθοῦν τὰς Μακεδονικὰς — Βουλγαρικὰς Ὁρθόδοξους παροικίας. Λέγομεν τοῦτο διότι αἱ ἐκκλησίαι μας εἶναι αἱ ἐστία τῶν παροικιῶν μας, κέντρα λατρείας καὶ αὐταὶ ἀντιπροσωπεύουν μίαν ἱστορίαν καὶ μίαν παράδοσιν, ἣτις γίνεται ἡ κεντρικὴ οὐσία, τοῦ λαοῦ μας. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος διατὶ ἀμφότεραι — ΜΡΟ καὶ Βουλγαρικὴ Ἐκκλησία — εὐρίσκονται ἠνωμένοι πνευματικῶς καὶ ἰδεολογικῶς ἀγωνιζόμενοι νὰ ὑποστηρίξουν τιμῶς τὰς ἀρχὰς τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δικαιοσύνης.

»Πᾶν ὅ,τι ἡμεῖς ἔχομεν ἐπιτελέσει, εἶναι ἀληθὲς καὶ πραγματικόν, δι' αὐτὸ δέ, ὑπὸ τῶν ἀντιθέτων, βλασφημεῖται τὸ ἔργον τῆς ΜΡΟ καὶ ὑποσκάπτεται.

«Ἄρα ὑπάρχουν ἀντίθετοι καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς ΜΡΟ.—

»Ἡ ΜΡΟ θὰ συνεχίσῃ τὸν ἀγῶνα της ὑπὲρ τῆς Μακεδονικῆς ἐλευθερίας, τοῦ ἀρχαιοπρεποῦς Βουλγαρικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς Ἐθνικῆς ἀξιοπρεπείας τῆς Μακεδονίας. Κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους μας καὶ ἂν ποτὲ δοκιμάσῃ, δι' οἰωνοῦ ποτε μέσων καὶ ψευδῶν νὰ καθησυχάσῃ τὰς προσπάθειάς καὶ τὴν δρασίαν τῆς ΜΡΟ καὶ νὰ ξερριζώσῃ τὰς ἱστορικὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς ἐπὶ τῶν ὁποίων τὸ Κίνημά μας στηρίζεται, δὲν θὰ ἐπιτύχῃ».

Χαρακτηριστικὸν τῶν μέσων τὰ ὁποῖα διαθέτει ἡ ΜΡΟ καὶ τῶν μεθόδων τὰς ὁποίας χρησιμοποιοῖ εἶναι ἓνα ἐπεισόδιον, τὸ ὁποῖον συνέβη πρὸ τριμήνου εἰς τὸ Σικάγον καὶ μάλιστα εἰς ἐπίσημον συγκέντρωσιν εἰς τὸ Δημαρχεῖον τῆς πόλεως.

Ἡ συγκέντρωσις αὐτὴ, ἀντιπροσώπων ὑποδούλων χωρῶν καὶ ἄλλων Ἀμερικανῶν πολιτῶν, εἶχε σκοπὸν τὴν ἀνταλλαγὴν σκέψεων περὶ τοῦ καλυτέρου τρόπου ἐμπράκτου ἐκδηλώσεως διαμαρτυρίας διὰ τὸ ἀφόρητον καθεστῶς δουλείας, ὑπὸ τὸ ὁποῖον διάγουν οἱ ὑπὸ τὸ κομμουνιστικὸν καθεστῶς λαοί.

Εἰς τοὺς συγκεντρωθέντας, λοιπόν, διενεμήθη κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς συνεδριάσεως καὶ ἓνα ἔντυπον μετὰ τὸν τίτλον: «THE PATRICK HENRY LEAGUE» καὶ ἔδραν τὴν Νέαν Ὑόρκην, εἰς τὸ ὁποῖον περιλαμβάνετο μετὰ τῶν ὑποδούλων Κρατῶν καὶ ἡ... Μακεδονία.

Τοῦτο ἀντελήφθη ὁ μετέχων τῆς συγκεντρώσεως, διευθυντὴς τῆς ἐφημερίδος «Ἑλληνικὸς Τύπος» τοῦ Σικάγου κ. Κ. Δ. Τσαπραλῆς, ἀπόστρατος ἐπίλαρχος τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ὁ ὁποῖος καὶ διεμαρτυρήθη ἐντόνως πρὸς τὸν τσαίριμαν τῆς συνεδριάσεως. Ἐκκληκτος ἐκεῖνος ἐξέφρασε τὴν ἀπορίαν του καὶ συνεβουλεύθη τὸν ἐπίσημον κατάλογον, εἰς τὸν ὁποῖον, φυσικὰ, δὲν περι-

λαμβάνετο ἡ λέξις Μακεδονία. Ὁ κ. Τσαπραλῆς, ἠρώτησε τότε ἂν ἠδύνατο νὰ δοθῆ ἀπάντησις εἰς τὰς διαμαρτυρίας του παρὰ τινος τῶν συνέδρων καὶ τότε εἰς ἐξ αὐτῶν βουλγαρικῆς καταγωγῆς, ἀντὶ ἀπαντήσεως ἐζήτησε νὰ μάθῃ πῶς εἰς τοιαύτην συγκέντρωσιν ἐπετροπή ἢ παρουσία τοῦ ἑλληνικῆς καταγωγῆς κ. Τσαπραλῆ, ἐφ' ὅσον ἡ Ἑλλάς δὲν διάγει ὑπὸ κομμουνιστικὴν τυραννίαν. Ὁ τσαίρμαν ἔδωσε τὴν δέουσαν ἀπάντησιν εἰς τὸν Βούλγαρον καὶ ἡ ὀλομέλεια τὸν ἀπεδοκίμασε, ἀλλ' ὁ βουλγαρικῆς καταγωγῆς ἀντιπρόσωπος ὁμιλῶν ἐδικαιολόγησε τὴν ἐγγραφὴν τῆς Μακεδονίας, μὲ τὴν ἀποψιν ὅτι ὑπὸ τὸν τίτλον «Μακεδονία» ἔπρεπε νὰ ὑπογραμμισθῆ τὸ γεγονός ὅτι ἡ Βουλγαρία ἔχει διεκδικήσεις ἐπὶ περιοχῶν, αἱ ὁποῖαι διοικητικῶς σήμερον ὑπάγονται εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐπηκολούθησαν νέαι διαμαρτυρίαι τοῦ κ. Τσαπραλῆ, εἰς τὰς ὁποίας προσετέθησαν καὶ αἱ τοῦ κ. Πιερ Α. Ντὴ Μέτς, Ἑλληνικῆς καταγωγῆς, Ἀμερικανοῦ, ὁ ὁποῖος ὁμιλῶν εἶπε μεταξὺ ἄλλων:

»Δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον εἰς τοὺς νεοελθόντας ἐξ ὑποδούλων ἔθνῶν εἰς Ἀμερικὴν καὶ ἰδιαίτερος ἐκ χωρῶν μὴ ἀνηκουσῶν εἰς τὴν συμμαχικὴν παρτάξι, νὰ κάμουν κατάχρησιν τῶν μεγάλων ἐλευθεριῶν ποὺ παρέχει ἡ φιλόξενος καὶ φιλελευθέρη χώρα τῆς Ἀμερικῆς καὶ διὰ τῶν πράξεόν των νὰ ὑποβοηθοῦν τὰς ἐπιδιώξεις τοῦ κομμουνισμοῦ, ὅστις ὡς πρωταρχικὸν σκοπὸν ἔχει τὴν ὑποκίνησιν ἀντιθέσεων καὶ διαιρέσεων μεταξὺ τῶν ἔθνῶν τοῦ φιλελευθέρου κόσμου τῆς Δύσεως».

Καὶ ὁ κ. Πιερ Α. Ντὴ Μέτς, προσέθεσε μὲ ἀγανάκτησιν:

«Ἡ παρεμβολὴ τοιοῦτων συνθημάτων, ἀνατρεπτικῶν διὰ τὴν ἡσυχίαν καὶ γαλήνην τῶν Συμμάχων, ὑποσκάπτει τὴν ἐνότητα τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων καὶ ὑποβοηθεῖ τὰ σχέδια τοῦ κομμουνισμοῦ. Ἡ Ἀμερικὴ — κατέληξεν — ἡ ὁποία πρωταγωνιστεῖ εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἐλευθεριῶν ὅλων τῶν ὑποδούλων λαῶν, δὲν ἀνέχεται νὰ γίνεταί ἐκμετάλλευσις τῆς φιλοξενίας ποὺ παρέχει. Διαμαρτύρομαι διὰ τὰς ἀπρεπεῖς ἐκδηλώσεις ἐκ μέρους προσώπων προερχομένων ἐκ χωρῶν, αἱ ὁποῖαι οὐδέποτε ὑπῆρξαν φιλικαὶ πρὸς τὴν συμμαχικὴν παρτάξι».

Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο, δὲν ἔρχεται τὸ πρῶτον εἰς δημοσιότητα ἀπὸ ἡμᾶς. Ἐκτενεῖς λεπτομερείας ἐδημοσίευσεν ὁ «Ἑλληνικὸς Τύπος» τοῦ Σικάγου, εἰς τὸ φύλλον του τῆς 15ης Ἰουλίου 1960, τὸ ἀναφέραμεν δέ, ὅπως καὶ ἀνωτέρω εἴπομεν, διὰ νὰ ἀντιληφθῆ κανεὶς τὸν τρόπον καὶ τὴν ἔκτασιν τῆς ἀνθελληνικῆς αὐτῆς προπαγάνδας.

Ὁ Βούλγαρος κατὰ τὴν συνεδρίασιν αὐτὴν δὲν ἦτο μόνος, ἀλλ' εἶχε καὶ συντρόφους Ἀλβανοὺς καὶ Μαυροβουνίους, οἱ ὁποῖοι, ὅπως μᾶς πληροφοροεῖ ἡ συνάδελφος τοῦ Σικάγου ἐπέδειξαν προκλητικότητα κινουσαν τὴν ἀγανάκτησιν.

Είναι ευτύχημα, ότι το επεισόδιον δὲν εἶχεν συνέχειαν, ὅπως κάποιο ἄλλο μεταξὺ Βουλγάρων καὶ Ἑλλήνων μεταναστῶν, τὸ ὁποῖον ἀπέληξεν εἰς συμπλοκὴν καὶ τὸν φόνον ἑνὸς Βουλγάρου, πρὶν τὸ 1910.

»Οἱ κομιτατζήδες τότε, εἰς τὴν Μακεδονίαν ἐξεκλήρισαν τοὺς συγγενεῖς τοῦ δράστου καὶ ὁ ἀκούσιος φονεὺς τοῦ Βουλγάρου Ἑλλην μετανάστης, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ἐκεῖ, εὔρε τὸν δρῶντα ἀρχικομιτατζὴν Ντίμκο, δράστην τοῦ φόνου τῶν συγγενῶν του καὶ τὸν ἐσκότωσε. Ὁ Μακεδὼν αὐτὸς μετανάστης ἐλέγετο Παῦλος Ρακοβίτης, καὶ κατήγετο ἀπὸ τὸ χωρίον Κρατερό (Ράκοβα), πὺ ἐπυροπολήθη τὸ 1903 ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Ἐσχημάτισε ἰδικὸν του Σῶμα, καὶ ἔπεσε μαχόμενος κατὰ τῶν Κομιτατζήδων, πλησίον τοῦ χωρίου Ἁγία Παρασκευή. Κάπου ἐκεῖ, κοντὰ στὰ σύνορα, ὑπάρχει ἡ προτομὴ του, μνημεῖον τῆς θυσίας καὶ τῶν ἀγώνων τῶν Μακεδόνων ἐναντίον τοῦ Κομιτάτου καὶ τῆς προσπαθείας του, ὅπως διὰ τοῦ πυρὸς καὶ σιδήρου, τοὺς ἐκβουλγαρίση.

ΤΥΠΑΡΧΟΥΝ ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ;

Εἰς τὸ ἐφρετεινὸν συνέδριον τοῦ Ντητροίτ, ἐπανελήφθη καὶ ἀνεγράφη τοῦτο εἰς ἀμερικανικὴν ἐφημερίδα ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα διαβιοῦν βουλγαρικοὶ πληθυσμοὶ τυραννούμενοι ὑπὸ Ἑλλήνων.

Τὸ ἴδιον εἶχεν εἶπει, ὁμιλῶν ἀπὸ τοῦ ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ τοῦ Τορόντο, τὸ 1958, ὁ Ἄσεν Ἀθράμωφ καὶ ἐν συνεχείᾳ ἄλλα ἡγετικά στελέχη τῆς ΜΡΟ, κατὰ διαφόρους καιροὺς, ἀπὸ τότε ἕως σήμερον.

«Οἱ Ἑλληνες ἤρπασαν τὰς ἐκκλησίας μας καὶ τὰ σχολεῖα», φωνάζουν οἱ Βούλγαροι καὶ εὐρίσκονται πρόθυμοι Ἀμερικανοὶ καὶ Καναδοὶ πολῖται νὰ τοὺς πιστεύσουν.

Νὰ εἴπωμεν ὅτι δὲν ὑπάρχουν βουλγαρικοὶ πληθυσμοὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα; Τοῦτο εἶναι περισσότερον ἀπὸ γνωστόν.»

«ΣΛΑΥΟ-ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΕΣ» ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΑΝΑ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ ΜΕ ΑΝΘΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑΝ

Σημειοῦμεν εἰς τὴν ἔρευνάν μας ὅτι ἡ δραστηριότης τῆς σλαβικῆς ἀνθελ-
ληνικῆς προπαγάνδας, ἠπλώθη ἐξ Ἠνωμένων Πολιτειῶν καὶ Καναδᾶ εἰς
Εὐρώπην καὶ Αὐστραλίαν.

Ὁ κατωτέρω δημοσιευόμενος πίναξ τῶν ἐκδομένων ἐφημερίδων καὶ
περιοδικῶν εἰς τὴν «Μακεδονικὴν» — ἀνάγνωθι βουλγαρικὴν καὶ γιουγκο-
σλαβικὴν — ἢ ἀγγλικὴν γλῶσσαν, μαρτυρεῖ τοῦτο.

MAKEDONSKA TRIBUNA	Ἰνδιανάπολις,	Η. Π. Α.
MAKEDONIA	Ἰνδιανάπολις,	Η. Π. Α.
NARODNA VOLIA	Ντητρόϊτ,	Η. Π. Α.
RABOTNIS ESKA TROSTETA	Γκρανάϊτ, Σίτυ,	Η. Π. Α.
MARONTEN GLAS	Γκρανάϊτ Σίτυ,	Η. Π. Α.
NOVO VREME	Τορόντο,	Καναδᾶ
BALGARSKI NARONTEN GLAS	Τορόντο,	Καναδᾶ
THE CANADIAN MACEDONIAN	Γουίνδσορ,	Καναδᾶ
NATSIONALNA BULGARIA	Μόναχον,	Γερμανίας
MAKEDONSKA LOSA	Ὁσλο	Νορβηγίας
SLOBONA MAKEDONIZA	Γκόττεσμποργκ,	Σουηδίας
MAKEDONSKI GLAS	Σίδνεϋ,	Αὐστραλίας
MAKEDONSKA INSKRA	Μελβούρνη,	Αὐστραλίας

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

ΑΜΕΡΙΚΗΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ
ΣΑΒΒΑΤΟΥ -
ΚΥΡΙΑΚΗΣ
23/10/1960

Η ΑΝΘΕΛΛΗΝΙΚΗ «ΒΟΥΓΑΡΟΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ»
ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ ΕΙΣ ΗΝΩΜΕΝΑΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΝΑΔΑΝ

Η ΜΡΟ ΕΖΗΤΗΣΕΝ ΑΠΟ ΤΩΝ ΟΗΕ ΝΑ ΓΙΝΗ Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΠΡΟΤΕΚΤΟΡΑΤΟΝ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑΤΟΣ ΔΙ' ΕΛΕΥΘΕΡΑΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΝ

Οί Βούλγαροι ιερείς άσκούντες τήν προπαγάνδαν των περι Μακεδονίας, δικαιολογούνται διά τήν τοιαύτην «έθνικήν» δράσιν των έπικαλούμενοι τόν Παλαιών Πατρών Γερμανόν και τόν 'Αρχιεπίσκοπον Μακάριον—'Ο 'Αναστασώφ και αί θεωρίαί του περι μετατροπής τής Μακεδονίας εις... 'Ελβετίαν τών Βαλκανίων.

Ο ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΣ ΚΛΗΡΟΣ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ ΔΕΝ ΘΑ ΠΡΟΔΩΣΗ ΠΟΤΕ ΤΑ ΙΔΕΩΔΗ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

«ΟΙ ΙΕΡΕΙΣ ΕΙΝΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΙ ΟΔΗΓΟΙ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟΙ ΗΓΕΤΑΙ»

«Είς τά δύο προηγούμενα άρθρα μας, τά όποια έδημοσιεύθησαν εις τά Κυριακάτικα πολυσέλιδα φύλλα του «'Εθνικού Κήρυκος» τής 9ης και 16ης 'Οκτωβρίου, έσημειώσαμεν, διά τής παραθέσεως συγκεκριμένων στοιχείων, τήν ύπαρξιν και δράσιν εις τās 'Ηνωμένες Πολιτείας και τόν Καναδάν «σλαβομακεδονικής» — Βουλγαρικής προπαγάνδας, υπό διαφόρους μορφάς και με άν-

τικειμενικὸν σκοπὸν τὴν συντήρησιν τοῦ λεγομένου «Μακεδονικοῦ» ζητήματος, τὸ ὁποῖον ἔχουν δημιουργήσει οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ Γιουγκοσλάβοι.

Ἐσημειώσαμεν, ἐπίσης, εἰς τὰ προηγούμενα φύλλα μας ἀπὸ ποίας ὀργανώσεις ἀσκειῖται ἡ ἀνθελληνικὴ αὐτὴ προπαγάνδα, προσδιωρίσαμεν τὰ κέντρα της, κατωνομάσαμεν τὰ ἡγετικά της στελέχη, τοὺς ἀρχηγούς της καὶ ἰδιαίτερος ἀνεφέρθημεν εἰς τὴν ΜΡΟ (Μασεντόνια Πατριότικα Ὀργανοῖς), τὴν ἰσχυροτέραν ἐκ τῶν ὀργανώσεων τούτων, ἡ ὁποία ἔχει αὐτοχειροτονηθῆ εἰς «Ἐθνικὴν Κυβέρνησιν Μακεδονίας».

Εἰς τὸ σημερινὸν τρίτον ἄρθρον μας, παρέχομεν συμπληρωματικὰς πληροφορίες καὶ στοιχεῖα συνθέτοντα τὴν ἐξήγησιν τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἐπιβολῆς τῆς Μ.Ρ.Ο. ἐπὶ τῶν Βουλγάρων μεταναστῶν καὶ τῶν Ἀμερικανῶν καὶ Καναδῶν πολιτῶν Βουλγαρικῆς καταγωγῆς, τοὺς ὁποίους χρησιμοποιεῖ ὡς προπαγανδιστικά της ὄργανα. Τὰς πληροφορίες καὶ τὰ στοιχεῖα ταῦτα ἀρούμεθα ἀπὸ λόγους καὶ κείμενα τῶν ἰδίων ἀρχηγῶν τῆς ἀνθελληνικῆς Βουλγαρικῆς προπαγάνδας.

3ον

Κύρια μέσα καὶ ὄπλα τῆς ΜΡΟ εἰς τὴν ἀνθελληνικὴν προπαγάνδαν της περὶ Μακεδονίας εἶναι πρῶτον ἡ Βουλγαρικὴ Ἐκκλησία καὶ δεύτερον τὰ διάφορα ἔντυπα μ' ἐπὶ κεφαλῆς τὴν «Μασεντόνιαν Τριμπιούν».

Τὰ κηρύγματα τῆς ΜΡΟ ἀκούονται ἀπὸ τοὺς ἀμβωνας τῶν βουλγαρικῶν ἐκκλησιῶν μέσῳ τῶν ἱερέων, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἡγετικά στελέχη τῆς ὀργανώσεως ταύτης καὶ ἐκεῖθεν διοχετεύονται ὑπὸ τῶν φανατιζομένων, οὕτω, Βουλγάρων μεταναστῶν καὶ Ἀμερικανῶν καὶ Καναδῶν πολιτῶν βουλγαρικῆς καταγωγῆς. Εἰς πᾶσαν περίστασιν οἱ ἱερεῖς τῶν βουλγαρικῶν ἐκκλησιῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐπαναλαμβάνουν.

«Ὁ κλῆρος τῶν ἐν Ἠνωμέναις Πολιτείαις καὶ Καναδᾷ βουλγαρικῶν ἐκκλησιῶν δὲν θὰ προδώσῃ ποτὲ τὰ ιδεώδη τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀπελευθερωτικοῦ Κινήματος. Θὰ δώσωμεν ὅλην τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ἐνίσχυσίν μας διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς γενετήρας μας Μακεδονίας».

Ὁ αἰδ. πατὴρ Κριστόφ, ἱερατικὸς προϊστάμενος τῆς βουλγαρικῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἄκρον Ὀχάϊο, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκουν οἱ ἀνωτέρω λόγοι, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι Βούλγαροι ἱερεῖς, θὰ θεωρήσουν τιμὴν των καὶ ὑπερηφάνειαν νὰ ἐπιβεβαιώσουν αὐτὰ τὰ κηρύγματά των. Ἐνας ἄλλος Βούλγαρος αἰδεσιμώτατος, ὁ πατὴρ Γεώργιος Νικόλωφ τοῦ Ντητρόϊτ, ὡς πρόεδρος συνεδρίου

της ΜΡΟ, υπέγραψε — και αναφέρει τούτο με εθνικήν βουλγαρικήν ικανοποίησιν — ένα ψήφισμα πρὸς τὰ Ἴνωμένα Ἔθνη, διὰ τοῦ ὁποίου ἐζητεῖτο, ὅπως ὁ μέγας αὐτὸς διεθνὴς ὀργανισμὸς «δημιουργήσῃ προτεκτοράτον εἰς τὴν Μακεδονίαν, ὑπὸ τὴν προστασίαν του, μέχρις ὅτου καταστῇ δυνατὴ ἐκ τῶν συνθηκῶν ἢ διεξαγωγή ἑνὸς ἐλευθέρου δημοψηφίσματος πρὸς ἐγκατάστασιν Κυβερνήσεως μιᾶς ἀνεξαρτήτου Μακεδονίας».

ΠΩΣ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΟΥΝ ΤΗΝ ΑΝΑΜΙΞΙΝ ΕΙΣ ΑΝΘΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑΝ ΙΕΡΕΙΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Οἱ Βούλγαροι ἱερεῖς εἰς ὅλα τὰ κηρύγματά των ὑπογραμμίζουν τὸν ἐθνικὸν χαρακτήρα καὶ ἐμφάνισιν τῆς ἀνατολικῆς ὀρθόδοξου θρησκείας, ὃ ὁποῖος τοὺς ὠδήγησεν εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν «Ἀυτοκεφάλων» καὶ «Ἀνεξαρτήτων» ἐκκλησιῶν τῆς. Καὶ προσθέτουν ὅτι αὐτὸς ἀκριβῶς ὁ χαρακτήρ, ὁ ἐθνικός, τὸν ὁποῖον οὕτως αἰσθάνονται οἱ λαοί, οἱ ὁποῖοι ἀνήκουν εἰς τὰς ἐκκλησίας αὐτάς, ὑποχρεώνει τοὺς ἱερεῖς νὰ αἰσθάνωνται ὅτι ὁ μεγαλύτερος ρόλος τῆς ἐκκλησίας εἶναι νὰ δημιουργῇ ἐθνικὴν ἰδέαν, διότι ἄνευ αὐτῆς δὲν δύναται νὰ ζήσῃ καὶ νὰ ἀναπτυχθῇ. Πολλοὶ ἐδέχθησαν τὸν Χριστιανισμὸν καὶ τὸν λόγον. Αἱ ὀρθόδοξοι ἐκκλησίαι, λέγουν οἱ Βούλγαροι ἱερεῖς καὶ ἡ ΜΡΟ, ἰδρύθησαν καὶ ἐξελιχθησαν ὡς ταυτόχρονος ἐθνικῆ καὶ θρησκευτικῆ ἔκφρασις. Τὰ ὀρθόδοξα Ἔθνη καὶ αἱ ἐκκλησίαι των συμβαδίζουν καὶ μεγαλώνουν μαζί καὶ δι' αὐτὸ οἰαδήποτε πρόοδος τῆς ἐκκλησίας ἦτο πρόοδος διὰ τὸ ἔθνος καὶ ἀντιστοίχως. Καὶ ἐπικαλοῦνται οἱ Βούλγαροι ἱερεῖς τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἡ ΜΡΟ παραδείγματα ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν καὶ ἀναφέρουν τὸν Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸν καὶ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον διὰ νὰ ἀποδείξουν τὸ ἐνιαῖον τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτήρος καὶ τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθηματός.

Καὶ ἐπεξηγοῦν:

«Ἐπάρχουν πολλὰ τέτοια παραδείγματα τῶν ἀκαταλύτων δεσμῶν τῶν ἐθνικῶν καὶ θρησκευτικῶν αἰσθημάτων εἰς τὴν ἀνατολικὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν. Καὶ διευκρινίζομεν ὅτι ὅταν ὁμιλοῦμεν διὰ τὸ ἐθνικὸν καὶ ἀνεξάρτητον τῆς βουλγαρικῆς μας ἐκκλησίας πρέπει νὰ ἔχωμεν κατὰ νοῦν τὰ ἑξῆς: Τὸ «Ἐθνικὸν» ἀναφέρεται εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ ἐκκλησία, τῆς ὁποίας ἡ κληρονομία καὶ τὸ παρελθὸν ἔχουν συνυφανθῆ μετὰ τὸν λαὸν τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα φέρει, ἐνῶ τὸ «Ἀνεξάρτητον», διακηρύσσει τὸ γεγονὸς ὅτι εἶναι ἐκκλησία, ἡ ὁποία αὐτοκυβερνᾶται ὑπὸ ἱεραρχῶν διοριζομένων ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, σύμφωνα μετὰ τὴν γενικὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πληρώματος αὐτῆς, ἦτοι τοῦ λαοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα φέρει. Δι' αὐτὸ κατὰ τὸ παρελθὸν ἡ ἐπιρ-

ροή τῶν ἀνατολικῶν ἐκκλησιῶν ὑπῆρξε τόσον μεγάλη εἰς ἐθνικὰς ὑποθέσεις καὶ κινήματα καὶ δι' αὐτὸ σήμερον ἔχουν καταστῆ Ἐθνικὰ Καθιδρύματα. Χάρις εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐδημιουργήθη τὸ «Κυριλλικόν» ἀλφάβητον, διὰ τοῦ ὁποίου τὸ βουλγαρικὸν βασίλειον καὶ ἐπίσης τὸ σερβικὸν καὶ τὸ ρωσικὸν ἠδυνήθησαν νὰ δημιουργηθοῦν καὶ νὰ προοδεύσουν. Χάρις εἰς τὴν ἐκκλησίαν μας, ἡ ὁποία δὲν ὑπετάγη εἰς ξένας καταπιέσεις καὶ ξένας ἀρχὰς καὶ δὲν παρεδόθη διεσώθησαν αἱ ἐθνικαὶ καὶ θρησκευτικαὶ μας παραδόσεις. Τὰ ἔθνη ἀπέβησαν σημαιοφόροι τοῦ ὀρθοδόξου χριστιανισμοῦ, ἀλλὰ καὶ ὁ ὀρθόδοξος χριστιανισμὸς φέρει τὴν βαρεῖαν εὐθύνην νὰ εἶναι καὶ νὰ γίνεται δημιουργὸς καὶ θεματοφύλαξ τῆς ἐθνικῆς ζωῆς τῶν λαῶν, καθιστάμενος οὕτω ἐθνικὸν καὶ θρησκευτικὸν σύμπλεγμα, μὴ διαχωριζόμενον.

ΟΙ ΙΕΡΕΙΣ ΕΙΝΑΙ ΕΘΝΙΚΟΙ ΗΓΕΤΑΙ

Εἰς ἓνα φυλλάδιον, τὸ ὁποῖον ἐκυκλοφόρησεν ἐφέτος, εἰς τὸ συνέδριον τοῦ Ντητρόιτ, ἡ ΜΡΟ, ἀναφερομένη εἰς τὰ καθήκοντα ταῦτα τοῦ βουλγαρικοῦ κλήρου τῆς Ἀμερικῆς, τονίζει ὅτι «οἱ ἱερεῖς εἶναι πνευματικοὶ ὁδηγοί, ἀλλὰ εἰς πολλὰς περιπτώσεις εἶναι ἐπίσης καὶ ἐθνικοὶ ἡγέται».

Καὶ προσθέτει: «Μία ἀπὸ τὰς ἐθνικὰς καὶ ἀνεξαρτήτους ἐκκλησίας τῆς ἐποχῆς μας εἶναι καὶ ἡ βουλγαρικὴ. Αὐτὴ ἡ βουλγαρικὴ ἐκκλησία ἦτο κατὰ τὰ παρελθόντα ἔτη καὶ ἕως σήμερον συνυφασμένη ἐθνικῶς καὶ θρησκευτικῶς μὲ τὴν Μακεδονίαν. Αἱ πρῶται σλαβικαὶ ἐκκλησίαι εἰς Μακεδονίαν ἦσαν ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι ἐγκατεστάθησαν τὸ 890 ὑπὸ τῶν ἱεραποστόλων τότε καὶ ἁγίων μας τώρα, Κλήμεντος καὶ Νασούμ, οἱ ὁποῖοι ἔφθασαν ἐκεῖ ἀπεσταλμένοι τοῦ Βασιλέως Βόριδος Α'. Ἡ Μακεδονία κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀπετέλει μέρος τοῦ βουλγαρικοῦ βασιλείου καὶ ἐπομένως αἱ ἰδρυθεῖσαι ἐκκλησίαι ὑπῆρξαν τμήματα τῆς βουλγαρικῆς ἐκκλησίας. Μετὰ 100 ἔτη ἡ ἔδρα τῶν Βουλγάρων Πατριαρχῶν εὐρίσκειτο εἰς τὴν Ὀχρίδα τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας. Ἡ Ὀχρὶς διετήρησε τὴν βουλγαρικὴν ἐθνικὴν καὶ θρησκευτικὴν τῆς ὄντοτητα καὶ μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ βουλγαρικοῦ βασιλείου ἐπὶ Σαμουήλ, ὅτε καὶ ὑπεβιβάσθη τὸ Πατριαρχεῖον τῆς εἰς Ἀρχιεπισκοπὴν. Καὶ τὸν ἐθνικὸν ἀνεξάρτητον βουλγαρικὸν χαρακτῆρα τῆς τὸν διετήρησε ἡ Ὀχρὶς ἕως σήμερον, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι τὸ 1767 κατηργήθη ἡ βουλγαρικὴ Ἀρχιεπισκοπὴ ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀνιδρυθεῖσα τὸν 19ον αἰῶνα».

Τὸ φυλλάδιον τῆς ΜΡΟ ἀναφέρει ὅτι ἡ ἐπιρροὴ τῆς βουλγαρικῆς ἐκκλησίας εἰς τὴν Μακεδονίαν ἦτο ἀπόλυτος καὶ ὅτι τὸ 1838 ὁ ἀρχιμανδρίτης Θεόδωρος Σινιάτσκι, ἐγκατέστησεν εἰς Θεσσαλονίκην τὸ πρῶτον βουλγαρικὸν τυπογραφεῖον. Καὶ σημειώνει ὅτι αἱ πρόοδοι τῆς βουλγαρικῆς ἐκκλη-

σίας και η επικράτησής της εις τὰ ἔθνικα καὶ μορφωτικά αἰσθήματα τῶν Βουλγάρων Μακεδόνων, ἔγιναν ἀφορμὴ τῆς δημιουργίας τῶν γενεῶν τοῦ Νταμιάν Γκροῦεφ, τοῦ Ντελτσέφ, τοῦ Τοσιέφ, τοῦ Ταταρτσέφ καὶ τῶν ἄλλων μεγάλων ἡγετῶν τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀπελευθερωτικοῦ Κινήματος, — ἀνάγνωθι ἀρχικομιτατζήδων.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗΝ

Εἰς τὰ προηγούμενα ἄρθρα μας ἐσημειώσαμεν ὅτι ἡ παρουσία Βουλγάρων μεταναστῶν εἰς Ἡνωμένας Πολιτείας καὶ Καναδᾶν χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1900. Ἡ πρώτη ὅμως βουλγαρικὴ ἐκκλησία ἰδρύθη τὸ 1909, εἰς τὸ GRANITE CITY, ΠΛ. Τὸ 1918 ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς βουλγαρικῆς ἐκκλησίας, ἀπένευεν εἰς τὴν ἐξαρτωμένην ἐξ αὐτῆς βουλγαρικὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἀμερικῆς τὸ προνόμιον τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ τίτλου «Μακεδονο—βουλγαρικῆ», τὸν ὅποιον φέρει καὶ σήμερον ἡ ἐκκλησία τῶν ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου εἰς Τορόντο. Τὸ 1922 ὁ ἀρχιμανδρίτης Τσενώφ, διδάκτωρ τῆς Φιλοσοφίας, διορίσθη ἀπὸ τὴν Σόφίαν ἀρχηγὸς ὀρθοδόξου βουλγαρικῆς ἀποστολῆς εἰς Ἀμερικὴν. (Καθοδηγητῆς τῆς ἰδρυθείσης ΜΡΟ καὶ σύνδεσμος μετὰ τὴν βουλγαρικὴν κυβέρνησιν).

Τὸ 1938 διορίσθη ἀρχιεπίσκοπος τῆς βουλγαρικῆς ἐν Ἀμερικῇ ἐκκλησίας ὁ μητροπολίτης Ἀντρέϊ, ὁ ὅποιος εἶναι καὶ σήμερον ἐξηρητημένος ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖον Σόφιας. Βουλγαρικαὶ ἐκκλησιαὶ καὶ ἐπομένως κέντρα ἀνθελληνικῆς προπαγάνδας εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικὴν ὑπάρχουν δύο εἰς τὸ Τορόντο καὶ ἀνὰ μία εἰς Νέαν Ὑόρκην, Ἰνδιανάπολιν, Νητηρόιτ, Κλήβελαντ, Ἄκρον, Τολίνο, Σινσιννάτι, Γιογκστάουν, Λοραίν, Φόρτ Γουαίην, Μπόφφαλο, Σικάγον, Μάντισον, Μπάτλ - Κρήκ, Χάμεστιγκ, Φλίντ, Στίλτον, Λὸς Ἀντζελες καὶ Ἄγιον Φραγκίσκον.

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΩΦ

Ἀνωτέρω εἶδομεν πῶς τοποθετεῖ ἑαυτὴν ἡ βουλγαρικὴ ἐκκλησία Ἀμερικῆς καὶ πῶς δικαιολογεῖ τὴν συμμετοχὴν της εἰς τὴν ἀνθελληνικὴν προπαγανδιστικὴν δρᾶσιν τῆς ΜΡΟ. Πρὶν ἀναφέρωμεν τὸ ἕτερον σκέλος, εἰς τὸ ὁποῖον στηρίζεται ἡ προπαγάνδα τῆς ΜΡΟ, δηλαδὴ τὸν Τύπον, καὶ πρὸς πληρεστέραν διαφώτισιν τῶν ἀναγνωστῶν μας, παραθέτομεν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, πῶς ὁ Βούλγαρος καθηγητῆς Κρίς Ἀναστασώφ, θεωρητικὸς τῆς ΜΡΟ, τοποθετεῖ τὸ «Μακεδονικὸν» ζήτημα, ἐνώπιον τῆς ἀμερικανικῆς Κοινῆς Γνώμης.

«Εἰς τὴν Ἀμερικὴν, γράφει ὁ Ἀναστασῶφ, — καὶ ἀναμεταδίδουν ὅσα γράφει οἱ Βουλγάροι ἱερεῖς ἀπὸ τοὺς ἄμβωνάς των, τὰ ἔντυπα τῆς ΜΡΟ ἀπὸ τῶν στηλῶν των καὶ αἱ Μακεδονικαὶ ραδιοφωνικαὶ ἐκπομπαὶ διὰ τῶν ἐκφωνητῶν των — ὅπου ἐπικρατεῖ ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία, οἱ κατοικοῦντες λαοὶ διάγουν ζωὴν ἢ ὁποία δὲν ὑφίσταται εἰς ἄλλας χώρας. Εἶναι μοναδικὸς ὁ ἀμερικανικὸς τρόπος ζωῆς. Οἱ Μακεδόνες πού περνοῦν αὐτὴν τὴν ὥραϊαν ἀμερικανικὴν ζωὴν, δὲν μποροῦν νὰ καταλάβουν πῶς αἱ λεγόμεναι «δημοκρατικαὶ» χῶραι τῆς Εὐρώπης ἀποστεροῦν ὠρισμένα ἔθνη δίκαια ἀπὸ τὰς ἔθνικὰς μειονότητας, τὰς ὁποίας περιέλαβον εἰς τὰ πολιτικὰ των σύνορα. Ἡ Μακεδονία εἶναι μία χώρα, ἢ ὁποία δι' εἰκοσάδας χιλιάδας Ἀμερικανούς καὶ Καναδοὺς πολίτας ἔχει καταληφθῆ καὶ διαμελισθῆ μεταξὺ Ἑλλάδος, Σερβίας (Γιουγκοσλαβίας) καὶ Βουλγαρίας.

»Εἰς τὸ τμήμα τῆς Μακεδονίας, τὸ ὁποῖον ὑπήχθη (ἔπεσε) ὑπὸ τὴν ἑλληνικὴν κυριαρχίαν τὸ 1913, ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία, αἱ οἰκονομικαὶ εὐκαιρίαι καὶ ὁ σεβασμὸς διὰ τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ ἀνθρώπου δὲν ὑφίστανται. Ἡ μητρικὴ γλῶσσα τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν ὁμιλούντων τὴν «Ἀρωμουνικὴν» κατ' οἶκον, ἀπηγορεύθη. Σὲ κανένα ἐκ τούτων ἐπιτρέπεται νὰ ὁμιλῇ δημοσίᾳ τὴν μητρικὴν του γλῶσσαν. Τὰ Βουλγαρικὰ καὶ «Ἀρωμουνικὰ» σχολεῖα ἐκλείσθησαν. Εἰς τὴν καταληφθεῖσαν ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος Μακεδονίαν δὲν ἐπιτρέπεται ἡ ἔκδοσις οὐδεμιᾶς ἑφημερίδος εἰς τὴν βουλγαρικὴν γλῶσσαν. Ἀκόμη καὶ ἂν κανεὶς συλληφθῆ διαβάζοντας βιβλίον εἰς βουλγαρικὴν μετάφρασιν, ὑπόκειται εἰς ἀνάκρισιν καὶ φυλάκισιν. Τοιαύτη εἶναι ἡ κατάστασις εἰς τὴν Μακεδονίαν ὑπὸ τὴν λεγομένην ἑλληνικὴν «Δημοκρατίαν».

ΑΙ ΔΙΑΦΟΡΑΙ ΜΕ ΤΟΝ ΤΙΤΟ

Ἡ κατάστασις τοῦ βουλγαρικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Μακεδονίας ἢ ὁποία τελεῖ ὑπὸ τὴν σερβικὴν κυριαρχίαν — αὐτὰ τὰ γράφει ὁ Ἀναστασῶφ, μετὰ τὴν ρῆξιν Τίτο - Κομινφόρμ — εἶναι ἀκόμη χειροτέρα. Μὲ τὴν ἐγκατάστασιν τοῦ κομμουνιστικοῦ καθεστώτος τοῦ Τίτο ἔλαβε χώραν μία νέα ἐξέλιξις εἰς τὴν Μακεδονίαν. Πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ «ἐκσερβήσῃ» τὸν βουλγαρικὸν πληθυσμὸν τῆς χώρας, τὸ σερβοκομμουνιστικὸν καθεστῶς τοῦ Βελιγραδίου ἐδημιούργησε, τὸ 1944, τὴν «αὐτοκυβέρνητον» Λαϊκὴν Δημοκρατίαν τῆς Μακεδονίας, μὲ τὴν πόλιν τῶν Σκόπιων, ὡς πρωτεύουσαν. Καὶ ἀναφέρομεν ὅτι τὸ κομμουνιστικὸν καθεστῶς τοῦ Βελιγραδίου, οὐδέποτε διενόηθη ἢ ἀπεφάσισε ν' ἀποδώσῃ εἰς τὸν λαόν, τὰ ὑπὸ τοῦ προηγουμένου καθεστώτος τοῦ Βελιγραδίου κλεισθέντα βουλγαρικὰ σχολεῖα, ἐκκλησίας καὶ ἄλλα μορφωτικὰ ἰδρύματα. Ἀπ' ἐναντίας μάλιστα, τὰ Σκόπια καὶ οἱ Σερβο - κομμουνισταὶ τοῦ Βελιγρα-

δίου με ένα απλόυν διάταγμα ἐδημιούργησαν ένα νέον «Κράτος» τῶν Μακεδόνων, ὑπὸ Γιουγκοσλαβικὴν κυριαρχίαν, με νέαν γλῶσσαν βασιζομένην ἐπὶ τῆς τοπικῆς διαλέκτου τοῦ μακεδονικοῦ τμήματος, τὸ ὁποῖον συνορεύει με τὴν Σερβίαν. Οἱ Σερβοκομμουνισταὶ τῶν Σκοπίων καὶ τοῦ Βελιγραδίου ἀνεγνώρισαν τὴν ταυτότητα τῶν διαφόρων ἐθνικῶν ὁμάδων, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὸν πληθυσμὸν τῆς Μακεδονίας ἐκτὸς ἐκείνων οἱ ὁποῖοι εἶναι βουλγαρικοὶ καὶ οἱ ὁποῖοι θεβαίως ἀποτελοῦν τὴν μεγάλην πλειοψηφίαν τοῦ λαοῦ. Ἀναφέρονται πολλάκις εἰς τοὺς Ἄλβανούς, τοὺς Ἑβραίους, ἀκόμη καὶ τοὺς Ἀθιγγάνους, οἱ ὁποῖοι ζοῦν εἰς τὴν χώραν μετὰ τὰ εἰδικὰ αὐτῶν ἐθνικὰ χαρακτηριστικά, ἀλλὰ ποτὲ εἰς τοὺς Βουλγάρους. Αὐτοὺς τοὺς ὀνομάζουσι παλαιοσέρβους ἢ νοτιοσλαύους καὶ τελευταίως τοὺς ἐβάπτισαν «Μακεδόνας» τοῦ νέου «Μακεδονικοῦ Κράτους» τὸ ὁποῖον ἐδημιούργησαν. Ἡ βουλγαρικὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ μετεμορφώθη εἰς νέαν «μακεδονικὴν» γλῶσσαν γεμάτην ἀπὸ σερβικὰ ἰδιώματα καὶ σερβικὰς λέξεις καὶ αὐτὴν τὴν γλῶσσαν τὴν ἐπιβάλλουσι, ὅσον καὶ ἂν εἶναι δύσκολον εἰς τὸν Μακεδονικὸν λαὸν νὰ τὴν ἐννοήσῃ. Αὐτὴ εἶναι ἡ μεγάλη στρατηγικὴ τῶν Σερβο - κομμουνιστῶν τῶν Σκοπίων καὶ τοῦ Βελιγραδίου, εἰς τὴν συνεχίζομένην προσπάθειάν των νὰ «ἐκσερβίσουν» τοὺς μακεδονο - βουλγάρους σλαύους.

Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΝΑ ΓΙΝΗ... ΕΛΒΕΤΙΑ ΤΩΝ ΒΟΥΛΓΑΡΩΝ

«Ἐνεκα τῆς τραγικῆς αὐτῆς τύχης τῶν λαῶν τῆς Μακεδονίας, ὑποστηρίζει ὁ καθηγητὴς Ἀναστασόφ, οἱ Μακεδονο - βουλγαρικῆς καταγωγῆς Ἀμερικανοὶ καὶ Καναδοὶ πολῖται, διωργάνωσαν πρὸ 39 ἐτῶν τὴν ΜΡΟ, διὰ νὰ ὁμιλοῦν ἐξ ὀνόματος τῶν καταπιεζομένων ἀδελφῶν των εἰς τὴν γενέτειραν. Διὰ τῶν ἐτησίων συνεδρίων της καὶ τῶν ἐπισήμων δημοσιευμάτων της ἡ ΜΡΟ, ἀποβλέπει νὰ πληροφρήσῃ καὶ διαφωτίσῃ τὴν παγκόσμιον κοινὴν γνώμην περὶ τῆς ὑφισταμένης καταστάσεως εἰς τὴν Μακεδονίαν, τὴν τελοῦσαν ὑπὸ τὴν ἑλληνικὴν καὶ γιουγκοσλαβικὴν κυριαρχίαν. Καὶ ἀκόμη, ἡ ΜΡΟ ἀποβλέπει νὰ βοηθήσῃ τὸν μακεδονικὸν λαὸν νὰ ἀποκτήσῃ τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν του καὶ νὰ τοῦ μεταδώσῃ τὸν ἀμερικανικὸν τρόπον ζωῆς εἰς μίαν ἐλευθέραν, ἡνωμένην καὶ αὐτοδιοικουμένην πολιτείαν τῆς Μακεδονίας, ἡ ὁποία οὕτω θὰ καταστῇ Ἑλβετία τῶν Βαλκανίων».

Η «ΜΑΣΕΝΤΟΝΣΚΑ ΤΡΙΜΠΙΟΥΝ»

Τὰ ἔντυπα, τὸ σημειοῦμεν πάλιν, ἀποτελοῦν τὸ ἕτερον σκέλος — τὸ πρῶτον εἶναι αἱ βουλγαρικαὶ ἐκκλησίαι — ἐπὶ τοῦ ὁποῖου στηρίζεται ἡ προπα-

γάνδα τῆς ΜΡΟ. Εἰς τὰ προηγούμενα ἄρθρα ἀνεφέραμεν ὅτι κυρίως τὰς ἀπόψεις τῆς ΜΡΟ ἐκφράζει ἡ «Μασεντόνσκα Τριμπιούν», ἡ ὁποία ἐκδίδεται ἀπὸ τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1927 εἰς Ἰνδιανάπολιν. Ὡς πρῶτος, ἀρχισυντάκτης τῆς ἐστάλη ἐκ Σόφιας ὁ Βόρις Ζωγραφάφ ἀπὸ τὰ Βιτώλια.

Τὸ 1930, ἀρχισυντάκτης τῆς διωρίσθη ὁ Λοῦμπο Δημητρόφ, ἐπίσης ἀπὸ τὰ Βιτώλια, ὁ ὁποῖος ἦλθεν εἰς Ἰνδιανάπολιν καὶ ἀνέλαβε καθήκοντα τὸν Ἰούνιον τοῦ 1931.

Ὁ Δημητρόφ, ἀπὸ τοῦ 1938 καθιέρωσε καὶ τὴν ἀγγλικὴν ἔκδοσιν τῆς «Μασεντόνσκα Τριμπιούν» διακηρύξας ὅτι σκοπὸς τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς εἶναι νὰ διαφωτίσῃ τοὺς Ἀμερικανοὺς καὶ Καναδοὺς καθὼς καὶ τὴν νέαν γενεὰν τῶν Μακεδόνων περὶ τῆς Μακεδονίας, τῶν ἰδεῶν καὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀπελευθερωτικοῦ Κινήματος. Ἡ ΜΡΟ διαθέτει διὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς «Μασεντόνσκα Τριμπιούν» καὶ τῶν ἄλλων ἐντύπων τῆς ἰδιοκτητοῦ τυπογραφικὰς ἐγκαταστάσεις εἰς Ἰνδιανάπολιν.

ἌΛΛΑ ΜΕΣΑ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑΣ

Ἐκτὸς τῶν δύο αὐτῶν κυρίων μέσων προπαγάνδας, δηλαδὴ τοῦ βουλγαρικοῦ ἐν Ἀμερικῇ Κλήρου καὶ Τύπου, χρησιμοποιεῖται τὸ Ραδιόφωνον καὶ ὁ ἀμερικανικὸς Τύπος, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀποστέλλονται ἐπιστολαὶ διαμαρτυρίας διὰ τὰς καταπιέσεις καὶ τὸ ἀνελεύθερον καθεστῶς τὸ ὁποῖον ἐπικρατεῖ εἰς Ἑλλάδα καὶ ἄλλα τεχνάσματα.

Εἰς τὸ 2ον ἄρθρον μας ἀνεφέρθημεν εἰς ἓνα ἀπὸ τὰ τεχνάσματα αὐτὰ δράσεως τῆς ἀνθελληνικῆς προπαγάνδας καὶ ἐδημοσιεύσαμεν πληροφορίας ἐπὶ ἐνὸς ἐπεισοδίου τὸ ὁποῖον ἐσημειώθη εἰς αἶθουσαν τοῦ Δημαρχείου τοῦ Σικάγου, ὅπου Βούλγαροι διένειμαν ἐντυπον κατάλογον ὑποδούλων ἐθνῶν, εἰς τὸν ὁποῖον περιλαμβάνετο καὶ ἡ Μακεδονία.

Ἄλλο περιστατικὸν μᾶς ἀναφέρει ὁ ἀναγνώστης καὶ φίλος τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος» κ. Νίκος Κ. Γερακόπουλος, ἀπὸ τὸ BRIGHTON. MASS.

Μᾶς γράφει ὅτι πρὸ ὀλίγου καιροῦ, ἐδιάβασε μίαν ἐπιστολὴν εἰς τὴν ἐφημερίδα «CHRISTIAN SCIENCE MONITOR» τῆς Βοστώνης μὲ ὑπογραφὴν «Μακεδῶν» εἰς τὴν ὁποίαν ὑπὸ τύπον ἀκαδημαϊκῆς πληροφορίας καὶ ὑπόυλος ὑβρίζετο ἡ Ἑλλάς.

Ἐξεμάνην, τονίζει εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ὁ κ. Γερακόπουλος καὶ ἔγραψα μακροσκελῆ ἐπιστολὴν πρὸς τὴν ἀμερικανικὴν ἐφημερίδα, ἡ ὁποία, κατὰ τὴν γνώμην μου, ἔπρεπε νὰ ἐγνώριζε καλύτερα τὴν κατάστασιν εἰς τὰ Βαλκάνια, ἀφοῦ ἐπὶ ἔτη εἶχεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς μίαν ἀθθεντίαν εἰς τὰ βαλκανικὰ ζητήματα, τὸν κ. Μάρκεμ, ὁ ὁποῖος ἀναλύων τοὺς Βουλγάρους ἀπὸ τῶν

ιδίων στηλών της απεφάνετο επιγραμματικῶς: «Οἱ Βούλγαροι οἰασθήποτε πολιτικᾶς ἀρχᾶς καὶ ἂν πρεσβεύουν καὶ ὅπωςδήποτε καὶ ἂν ἐμφανίζονται εἶναι πρῶτον καὶ τελευταῖον Βούλγαροι καὶ τίποτε ἄλλο». Ἐκατημέρισα δὲ τὴν ἐφημερίδα, ἣ ὅποια «ἐγελοιοποίησε τὸ γόητρό της δημοσιεύουσα τέτοια τερατοουργήματα εἰς βάρος τῆς μαρτυρικῆς Ἑλλάδος ἢ ἱστορία τῆς ὁποίας εἶναι ἀνοικτὸ βιβλίον».

Ὁ κ. Γερακόπουλος, προσθέτει ὅτι ἡ ἐπιστολή του δὲν ἐδημοσιεύθη, ἀλλ' ὅτι ἔλαβεν ἱκανοποιητικὴν ἀπάντησιν ἀπὸ τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐφημερίδος καὶ ὅτι ἔκτοτε δὲν εἶδε ἄλλην ἐπιστολὴν Βουλγάρου περὶ Μακεδονίας.

Εἶναι βέβαιον, λέγει ὁ ἐπιστολογράφος, ὅτι οἱ ἀρμόδιοι τῆς ἐφημερίδος, πρὶν μοῦ ἀπαντήσουν, θὰ ἤλεγξαν τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς μου καὶ θὰ συνεβουλεύθησαν τὴν Ἱστορίαν, τὴν οἰανδήποτε Παγκόσμιον ἢ ἄλλην Ἱστορίαν, ἣ ὅποια οὐδαμοῦ ἀναφέρει ὑπαρξιν τῆς Μακεδονίας ὡς Κράτους καὶ Μακεδόνων ὡς χωριστῆς ἐθνότητος. Ἄντ' αὐτοῦ, ἴσως, νὰ εὔρον καὶ νὰ ἐπληροφορήθησαν τὴν ἐκρίωσιν τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας καὶ μερικὰ ὀνόματα ἑλληνικῶν πόλεων, ὅπως Σωζόπολις, Στενήμαχος, Φιλιππούπολις, Νέον καὶ Παλαιὸν Βασιλικό, Ἀγαθούπολις, Βάρνα, Πύργος κ. ἄ.

Τὰ ἄλλα, ἐνδιαφέροντα ἐπίσης σημεῖα τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Γερακοπούλου, ἐν σχέσει μὲ τὰς διαθέσεις τῶν Βουλγάρων ἔναντι τῆς Ἑλλάδος θὰ τὰ περιλάβωμεν εἰς τὸ ἄρθρον μας τῆς προσεχοῦς Κυριακῆς.

Η ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ ΑΣΚΕΙΤΑΙ ΕΛΕΤΘΕΡΩΣ

Πρέπει ἐπίσης νὰ διευκρινίσωμεν ἢ μᾶλλον νὰ ἐπαναλάβωμεν, δι' ὅσους δὲν ἔτυχε νὰ παρακολουθήσουν ἢ νὰ ἀκούσουν περὶ τῆς ἀνθελληνικῆς προπαγάνδας τῶν Βουλγαρομακεδόνων τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν καὶ τοῦ Καναδά, ὅτι αὕτη ἀσκεῖται φανερά, τόσον διὰ τῶν ἱερέων τῶν βουλγαρικῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἐντύπων τῆς ΜΡΟ, ὅσον καὶ ὑπὸ τῶν «Μακεδονικῶν Νεολαιῶν», διὰ διαλέξεων, φυλλαδίων, ραδιοφωνικῶν ἐκπομπῶν καὶ παντὸς εἶδους συγκεντρώσεων.

Ὁ γράφων, οὐδὲν συνήντησε ἐμπόδιον εἰς τὴν συγκέντρωσιν τῶν στοιχείων καὶ πληροφοριῶν του εἰς τὰς πόλεις, εἰς τὰς ὁποίας δρᾷ ἡ ΜΡΟ καὶ τὰ τμήματά της. Οἰοσθήποτε ἐνδιαφερόμενος, μπορεῖ νὰ πληροφορηθῇ τὰ πάντα χωρὶς ἰδιαίτερον κόπον.

Μυστηριωδῶς κάπως κινεῖται ἡ Γιουγκοσλαβικὴ προπαγάνδα εἰς τὰ Κέντρα της, σημαντικώτερον τῶν ὁποίων εἶναι τὸ Γουίνδσωρ. Ἀλλὰ καὶ αὕτη, τελευταίως, ἐνθαρρυνθεῖσα ἀπὸ τὴν ἀσυδοσίαν τῆς ΜΡΟ κινεῖται περισσότερον ἐλευθέρως.»

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

ΑΜΕΡΙΚΗΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ
ΣΑΒΒΑΤΟΥ-
ΚΥΡΙΑΚΗΣ
30/10/1960

ΤΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΚ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ ΜΑΣ

Η ΑΝΘΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ ΠΕΡΙ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΠΡΟΣΧΗΜΑ ΚΑΛΥΠΤΟΝ ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ "ΠΕΙΡΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ,,

Δέν ύφίσταται ἀντικείμενον προπαγάνδας εἰς τὴν πραγματικότητα.— Ἡ ὕπαρξις τῆς ἐνδιαφέρει ἀδιαιρέτως τὸν ἐλεύθερον κόσμον καὶ ὄχι μόνον τὴν Ἑλλάδα, ἐναντίον τῆς ὁποίας στρέφεται.— Οἱ δῆθεν «Μακεδόνες καταπιεζόμενοι» καὶ τὸ δῆθεν «Μακεδονικὸν Ἔθνος», ἐφευρέσεις διὰ νὰ διευκολυνθῇ ἡ κάθοδος τῆς Ρωσσίας εἰς τὴν Μεσόγειον.

Η ΔΡΑΣΙΣ ΤΗΣ ΕΙΝΑΙ ΖΗΤΗΜΑ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΟΣ ΤΩΝ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΑΝΑΔΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ

ΑΠΟΦΕΙΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ ΜΑΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ,
ΔΙΚΑΙΩΝΟΥΣΑΙ ΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΝ ΤΟΥ «ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΗΡΥΞΟΣ»

4ον (Τελευταῖον)

«Εἰς τὰ τρία προηγούμενα ἄρθρα μας περὶ τῆς «σλαβο-βουλγαρικῆς» προπαγάνδας διὰ τὴν Μακεδονίαν, τὰ ὁποῖα ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὰ πολυσέλιδα Κυριακάτικα φύλλα τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος» τῆς 9ης, 16ης καὶ 23ης Ὀκτωβρίου εἶδομεν ὅτι πράγματι, εἰς τὰς Ἰνωμένες Πολιτείας καὶ τὸν Καναδᾶν, ὑφίσταται καὶ δοῦν ὠργανωμένη ἀνθελληνικὴ προπαγάνδα.

Δέν νομίζομεν, ὅμως, παρ' ὄλην τὴν εὐρύτητα τῆς προπαγάνδας αὐτῆς, ὅτι δικαιολογεῖται οἰαδήποτε ἀνησυχία ἢ σκέψις περὶ πραγματικῶν κινδύνων τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας, μεγαλυτέρα ἐκείνης, ἢ ὅποια ἀνακύπτει ἐκάστοτε διὰ τὸ σύνολον τῶν προβλημάτων καὶ διαφορῶν αἱ ὅποια χωρίζουν καὶ κρατοῦν ἀντιμετώπους τὸν Ἀνατολικὸν καὶ Δυτικὸν κόσμον.

Ἡ ἀνθελληνικὴ «σλαβο-βουλγαρικὴ» προπαγάνδα εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας καὶ Καναδᾶν, ἐρευνωμένη, ὡς πρὸς τὰς ἐπιδιώξεις της, ἐκεῖ πρέπει νὰ τοποθετηθῆ καὶ ἐκεῖ τοποθετεῖται διὰ δύο λόγους: Ὁ πρῶτος εἶναι ὅτι δὲν ὑφίσταται ἀντικείμενον προπαγάνδας, διότι οὐδέποτε καὶ οὐδαμοῦ ἀναφέρει ἢ Ἱστορία, ὑπαρξίν Μακεδόνων ὡς χωριστῆς ἐθνότητος ἢ Βουλγαρικῶν καὶ Γιουγκοσλαβικῶν δικαιωμάτων ὄχι μόνον ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς, ἀλλὰ τοῦ συνόλου τῆς Μακεδονίας καὶ ὁ δεύτερος ὅτι ἐκ τῆς προπαγάνδας αὐτῆς ὠφελεῖται μόνον ὁ διεθνῆς κομμουνισμὸς, εἰδικώτερον δὲ ἡ Μόσχα. Ὁ δεύτερος αὐτὸς λόγος ἐρμηνεύει καὶ τοποθετεῖ τὸν πρῶτον ὡς π ρ ὁ σ χ η μ α καὶ μόνον π ρ ὁ σ χ η μ α, ἂν δὲν δυνάμεθα αὐτὸ νὰ τὸ ὀνομάσωμεν χονδροειδῆ ἀπάτην.

Διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν Δυτικὸν Κόσμον, τὸν Ἐλεύθερον, θέμα «Μακεδονικόν» δὲν ὑπάρχει. Ἡ Μακεδονία, ἢ Ἑλληνικὴ Μακεδονία, ἀποτελεῖ ἀπὸ τοῦ 1912—13, ὅτε ἠλευθερώθη ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ, ἀναπόσπαστον τμήμα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐθνικοῦ ἐδάφους, μὲ ἀμιγῆ Ἑλληνικὸν πληθυσμόν. Τὰ 2% τῶν σλαύων καὶ Τούρκων, οἱ ὅποιοι ἔχουν παραμείνει εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Μακεδονίαν οἰκειοθελῶς, μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας καὶ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας, εἰς καμίαν περίπτωσιν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ χαρακτηρισθοῦν «Μειονότητες», ὅσον καὶ ἂν τὸ Βελιγράδιον, τὰ Σκόπια, οἱ Βούλγαροι καὶ ὁ διεθνῆς κομμουνισμὸς ἐπιμένουν εἰς τὸν ἰσχυρισμόν των αὐτόν. Καὶ οἱ πάντες γνωρίζουν ὅτι μεταβολὴ τοῦ συνοριακοῦ καθεστώτος εἰς τὰ Βαλκάνια οὔτε εἶναι δυνατὴ, οὔτε γίνεται, ὅπως ἐπίσης γνωρίζουν, ὅσον καὶ ἂν ἰσχυρίζωνται τὸ ἀντίθετον, ὅτι δὲν ὑπάρχει θέμα Μακεδονίας εἰς τὰ Βαλκάνια, οὔτε θέμα μειονοτήτων ἀλλὰ μόνον ΕΝΑ ΓΕΝΙΚΩΤΕΡΟΝ ΘΕΜΑ, παγκοσμίου στρατηγικῆς σημασίας, ἥτοι ἡ σταθερὰ ἐπιδίωξις τῆς Ρωσσίας περὶ καθόδου της εἰς τὴν Μεσόγειον εἴτε ἀπ' εὐθείας εἴτε μέσῳ τῶν «δορυφόρων» της σήμερον, εἴτε τῶν φιλικῶν καὶ συγγενῶν της χωρῶν παλαιότερον, ἰδιαίτερος δὲ τῆς Βουλγαρίας.

Αὐτῆ, ἀκριβῶς, ἢ ἐπιδίωξις τῆς παλαιᾶς πολιτικῆς τῶν Τσάρων, οἱ ὅποιοι δύο πολέμους διεξήγαγον τὸν παρελθόντα αἰῶνα, (Κριμαϊκὸν καὶ Ρωσοτουρκικόν), μὲ αὐτὸν τὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν καλυπτόμενον ὑπὸ ἄλλα προσχήματα ὅπως π. χ. ἡ δῆθεν προστασία τῶν... Ἁγίων Τόπων, συνεχίζεται καὶ σήμερον ὑπὸ τῆς Μόσχας, ὑπὸ διαφόρους μορφὰς—προσχήματα,—ὅπως εἶναι αἱ Βουλγαρικαὶ καὶ Γιουγκοσλαβικαὶ διεκδικήσεις ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας, ἢ ἴδρυσις νέου ἀνεξαρτήτου Μακεδονικοῦ Κράτους, ἢ αὐτονό-

μησις τὴν ὁποίαν υἱοθέτησε καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Κομμουνιστικὸν Κόμμα κλπ.

Ἡ Ἑλληνικὴ Μακεδονία καὶ Θράκη, ἀποτελοῦν τὸ ἀνασχετικὸν φράγμα εἰς τὴν συνεχῆ αὐτὴν προσπάθειαν τῆς Ρωσσίας καὶ τῶν δορυφόρων της νὰ κατέλθουν εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς, τὸ φράγμα ἀγωνίζονται νὰ κρημνίσουν τὸ Κρεμλίνον, τὸ Βελιγράδι, ἢ Σόφια.

Τὸ «ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΝ», ὅθεν, τὸ ὁποῖον δὲν ὑφίσταται διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ὑφίσταται καὶ δι' οὐδένα ἐκ τῶν βορείων γειτόνων της ἢ τὴν Ρωσσίαν, εἶναι βέβαιον ὅτι ἔχει ἐφευρεθῆ ὡς ΠΡΟΣΧΗΜΑ, διὰ νὰ καλυφθοῦν αἱ πραγματικαὶ προθέσεις ΤΩΝ ΠΕΙΡΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ, διότι ἡ ἐπιβουλὴ δὲν στρέφεται ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος μόνον, ἀλλὰ ἐναντίον ὁλοκλήρου τοῦ ἐλευθέρου κόσμου, ὁ ὁποῖος θὰ πρέπει νὰ γνωρίζῃ τί σημαίνει ἔξοδος τῆς Ρωσσίας εἰς τὴν Μεσόγειον. Καὶ εἶναι εὐτύχημα, ὅτι οἱ ἀρμάδιοι, σήμερον, διὰ τὰς τύχας τοῦ ἐλευθέρου κόσμου γνωρίζουν τοῦτο. Ὡστε ἡ Ἑλληνικὴ Μακεδονία κινδυνεύει σήμερον ὅσον κινδυνεύει καὶ οἰαδήποτε ἄλλη γεωγραφικὴ περιοχὴ τοῦ ἐλευθέρου κόσμου.

Ἡ «σλαβο-βουλγαρικὴ» προπαγάνδα εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας καὶ τὸν Καναδᾶν, ἐργάζεται ἐπὶ τῆς γραμμῆς αὐτῆς, δηλαδὴ τοῦ ΠΡΟΣΧΗΜΑΤΟΣ, τὸ ὁποῖον ἀναλύομεν ἀνωτέρω, καὶ τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἐρευνηθῆ ἄλλως. Καὶ τὸν λόγον δι' αὐτὸ ἔχουν περισσότερον ἀπὸ τοὺς δημοσιογράφους αἱ Ἀμερικανικαὶ καὶ Καναδικαὶ ἀρχαὶ Ἀσφαλείας, εἰς τὰς περιοχὰς τῶν ὁποίων ἀσκεῖται ἡ προπαγάνδα αὐτή.

Ἰσχυρίζεται ἡ προπαγάνδα αὐτὴ ὅτι ὑπάρχει ἔθνος Μακεδονικόν. Νὰ τὸ ἀποδείξῃ ἐνώπιον μερικῶν καθηγητῶν τῆς Ἱστορίας.

Ἰσχυρίζεται ὅτι ὑπάρχουν «μειονότητες» εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ «καταπιεζόμενοι» λαοί. Μία ἐπιτροπὴ μπορεῖ νὰ ἀποφανθῆ.

Ἄς ἐρευνηθοῦν ὅλοι οἱ ἰσχυρισμοὶ τῆς «σλαβο-βουλγαρικῆς» προπαγάνδας καὶ οἱ φορεῖς της ἰδιαίτερος αὐτοί, ἂν ὡς Ἀμερικανοὶ καὶ Καναδοὶ πολῖται δὲν ἐπιτελοῦν ἔργον ἀντίθετον πρὸς τὰ συμφέροντα τῶν χωρῶν των. Ἄν ἀποδειχθοῦν οἱ ἰσχυρισμοὶ της ἀκριβεῖς, τότε ἂς ἐξακολουθήσῃ νὰ ὑβρίζῃ τὴν Ἑλλάδα, δρῶσα ἐπὶ τῶν δικαίων της καὶ τῆς ἀληθείας. Ἄν ὅμως οἱ ἰσχυρισμοὶ της ἀποδειχθοῦν ἀνακριβεῖς τότε ἂς ἐρευνηθῆ ἡ προπαγάνδα αὐτὴ βαθύτερον. Διατί γίνεται καὶ ποίους σκοποὺς ὑπηρετεῖ; Οἱ ἀρχηγοί, τὰ Κέντρα, τὰ ἔντυπα εἶναι ὅλα γνωστά. Δὲν χρειάζεται πολὺς κόπος καὶ ἡ ἔρευνα εὐρίσκεται ἐντὸς τῶν καθήκοντων καὶ ὑποχρεώσεων τῶν ἀρχῶν Ἀσφαλείας. Ἄν γίνῃ καὶ δὲν ἀποκαλυφθῆ τίποτε ἄλλο τότε ἡ ἔρευνα θὰ εἶναι μία πρᾶξις ἀβρότητος καὶ δικαιοσύνης πρὸς ἓνα φίλον καὶ σύμμαχον Κράτος, τὸ ὁποῖον ἰσχυρίζεται ὅτι ὑβρίζεται ἀκαιτίως καὶ συκοφαντεῖται ἀπὸ Ἀμερικανοὺς πολῖτας, βουλγαρικῆς ἢ σλαβικῆς καταγωγῆς. Πέραν τῶν στοιχείων τῆς

ἐρεῦνης οἱ ἀρμόδιοι δι' εἰδικωτέραν μελέτην τοῦ θέματος, εἶναι δυνατόν νὰ συλλέξουν συμπληρωματικά στοιχεῖα καὶ ἄλλας ἐνδιαφερούσας πληροφορίας, ἀπὸ τὰς μακεδονικὰς Ἑλληνικὰς Ὀργανώσεις καὶ ἄλλους Ἀμερικανοὺς πολίτας, οἱ ὅποιοι ἠσχολήθησαν καὶ πιθανῶς νὰ ἀσχολοῦνται μὲ τοῦτο. Ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ» εἶχεν ὑποσχεθῆ εἰς τοὺς ἀναγνώστας του, ἀναγγέλλων τὴν ἔρευνάν του — φύλλον 6ης Ὀκτωβρίου — ὅτι αὕτη θὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὴν Ὁμογένειαν καὶ τὴν Ἀμερικανικὴν Πατρίδα μας νὰ σχηματίσῃ μίαν ὑπεύθυνον γνώμην. Πιστεύει ὅτι ἔπραξε τοῦτο μὲ δημοσιογραφικὴν συνέπειαν καὶ ἀπόλυτον σεβασμὸν πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὰ γεγονότα. Ἀπόδειξιν τῆς πίστεως αὐτῆς τοῦ «Ἐθν. Κήρυκος» ἀποτελοῦν, αἱ δημοσιευόμεναι κατωτέρω ἐπιστολαὶ ἀναγνωστῶν μας, αἱ ὅποια ἐδημοσιεύθησαν ἤδη εἰς προηγούμενα φύλλα μας.

ἮΤΟ ΚΑΙΡΟΣ ΝΑ ΕΝΗΜΕΡΩΘΗ Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

Ὁ κ. Νικ. Γερακόπουλος, τοῦ ὁποῦ το ὄνομα καὶ πληροφορίας ἐπεκαλέσθημεν καὶ εἰς τὸ 3ον ἄρθρον μας, γράφει ἀπὸ τὸ Μπράιτον, Μασσ.: «Ἦτο καιρὸς πλέον, νὰ ἐνημερωθῆ ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Ἀμερικῆς δι' ὅσα γίνονται ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους καὶ τὴν προπαγάνδαν των εἰς βάρος τῆς Ἑλλάδος. Καὶ δὲν πιστεύω, ὅτι πρέπει νὰ ἀφήσωμε τοὺς Βουλγάρους ἀσυδότες ἢ νὰ περιορισθοῦμε σὲ ἄμυνα μόνον καὶ ἀναίρεσι τῶν βουλγαρικῶν ψευδολογιῶν, ποὺ τόσο τεχνικὰ σερβίρονται εἰς τοὺς ἀνιδέους Ἀμερικανοὺς ἢ Καναδοὺς ἐπισήμους καὶ μὴ. Εἶναι καθήκον μας, ὑποχρέωσις ὅλων μας νὰ ἀρχίσουμε μεγάλην ἐπίθεσιν, τὴν ΕΠΙΘΕΣΙ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ, ποὺ βρίσκεται καὶ λάμπει μαζὶ μας καὶ νὰ ἀξιώσωμε νὰ σταματήσῃ αὐτὴ ἡ ἀπάτη τῶν Βουλγάρων ποὺ ἐμφανίζονται ὡς «Μακεδόνες».

ΑΓΑΝΑΚΤΗΣΙΣ

Ὁ κ. Π. Ζαπάντος, ἀπὸ τὸ Κλίντον, Μασσ., μᾶς γράφει:

«Μὲ ἀγανάκτησι εἶδα τὸ χάριτη ποὺ δείχνει τὴν Μακεδονία μας, χώρα τοῦ νέου «Μακεδονικοῦ Κράτους», ποὺ θέλουν νὰ ἰδρῦσουν οἱ Βουλγαρομακεδόνες. Μὲ λύπη μου, παρατήρησα ἀκόμα πὼς ἡ ὀργάνωσις τῆς Βουλγαρικῆς ἀνθελληνικῆς προπαγάνδας, εἰς τὴν Ἀμερικὴν, χρονολογεῖται ἀπὸ 60 ἐτῶν. Καὶ διερωτῶμαι: Ἐξῆντα ὀλόκληρα χρόνια δὲν εὗρέθη ἡ μᾶλλον δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπάρξῃ κάποια ἀντίδρασις;»

Ὁ κ. Ζαπάντος, συμπληρῶνει τὴν ἐπιστολήν του μὲ ἄλλας γνώμας, παρατηρήσεις καὶ ὑποδείξεις, ἀξίας ἰδιαιτέρας προσοχῆς.

ΤΑ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΑ ΦΙΔΙΑ ΝΑ ΕΞΟΝΤΩΘΟΥΝ

Ὁ κ. Νικ. Παπανίκολας, ἀπὸ τὸ Οὐάσιγκτων, D. C., γράφει:

«Παρακολουθῶ μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον τὴν ἔρευνά σας γιὰ τὸ «Μακεδονικό», πού τὸ προπαγανδίζουν τὰ βουλγαρικά φίδια. Θέμα «Μακεδονικό» δὲν ὑπάρχει καὶ ἡ Μακεδονία ἦταν καὶ θὰ εἶναι Ἑλληνική. Εἶμαι Μακεδὼν ἀπὸ τὴ Σιάτιστα. Πρὶν ἔλθω στὴν Ἀμερική, τὸ 1920, ὡς πρόσκοπος συχνὰ ἔκανα μὲ τὴν ὁμάδα μου ἐκδρομὲς ὡς τὰ Σερβικά σύνορα. Δὲ λησιμονάω τὴ χαρὰ τῶν χωρικῶν πού μᾶς ἔβλεπαν καὶ πὼς μᾶς «καλοσῶριζαν». Οὔτε ρουθοῦνι βουλγαρικό δὲν εἶχαμε βρῆ πούθενά. Νὰ εἰποῦμε πόσο Ἑλληνική εἶναι ἡ Μακεδονία μας; Μ' αὐτὸ τὸ ξέρουμε ὅλοι».

ΝΑ ΚΙΝΗΘΟΥΝ Αἱ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

Ὁ κ. Ἡλίας Βραΐλας, ἀπὸ τὸ Μπροῦκλιν γράφει:

«Σᾶς συγχαίρω γιὰ τὴ σταυροφορία κατὰ τῆς ἀνθελληνικῆς προπαγάνδας πού κρύβει ἀπὸ κάτω τῆς ἐχθρῶς τῆς θετῆς μας πατρίδος Ἀμερικῆς, τοῦ Καναδά καὶ τῆς Ἑλλάδος. Γιατὶ ἐχθροὶ εἶναι οἱ Βούλγαροι καὶ Κομμουνισταί. Νομίζω ὅτι εἶναι καιρὸς πλέον ἢ Ὀμοσπονδία Ἑλληνικῶν Σωματείων, ἢ Γκάπα καὶ ἢ Ἀχέπα νὰ ξεσηκωθοῦν σὰν Ἕλληνες καὶ σὰν ἄνδρες καὶ νὰ διακηρύξουν στοὺς Ἀμερικανούς καὶ Καναδοὺς ποιά εἶναι ἡ Μακεδονία καὶ ἡ ἱστορία τῆς. Πρέπει νὰ τοὺς διαφωτίσουμε».

ΕΠΙΚΙΝΔΤΝΟΣ

Ὁ κ. Εὐάγγελος Α. Κορομούσης, Νέα Ἱόρκη, γράφει:

«Ἡ ὑπόθεσις αὐτὴ τῆς προπαγάνδας εἶναι καὶ λίγο ἐπικίνδυνος διὰ τὴν τάξιν καὶ τὴν ἀσφάλεια τῆς ἰδιαιτέρας μας πατρίδος. Κατὰ τὴν γνώμην μου θὰ ἔπρεπε νὰ κινηθοῦν ὅλαι αἱ Ὄργανώσεις, ἰδίως αἱ Μακεδονικαὶ καὶ Βορειοηπειρωτικαὶ. Βέβαια, τὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος εἶναι σὲ θέση νὰ δώσῃ τὴν πρέπουσα ἀπάντησι σὲ ὅποιον κράτος τολμήσῃ νὰ ζητήσῃ κυριότητα σὲ Ἑλληνικὸ ἔδαφος. Ὅμως δὲν θὰ ἦταν ἄσχημο, αἱ Ἑλληνικαὶ Ὄργανώσεις νὰ κάμουν προσπάθεια διαφωτίσεως τῆς Ἀμερικανικῆς Κοινῆς Γνώμης, γιὰ νὰ μάθῃ ὅτι τὰ ἐδάφη τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὴ σημερινὴ Ἑλλάδα, ποτὲ δὲν ἀνήκαν σὲ Βουλγάρους, Γιουγκοσλάβους ἢ Ἀλβανούς».

ΠΑΝΤΟΤ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ

Ἐνας ἀναγνώστης μας, μὲ δυσανάγνωστον ὑπογραφήν (πιθανῶς Φράνκ

Μπέτινς ή Μπεττίνης) από τὸ Ουάσιγκτων, D. C., γράφει:

«Τὸν Αὐγούστον τοῦ 1959, ἐρχόμενος ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ εἰς Ἀμερικὴν, με ἀμερικανικὸν μεταγωγικόν, ἐδιάβασα εἰς τὸ ἀναγνωστήριον τοῦ πλοίου εἰς Ἀμερικανικὴν ἑφημερίδα — τὸ CHRISTIAN SCIENCE MONITOR — ἓνα ἀνθελληνικὸν ἄρθρον περὶ Μακεδονίας, με τὴν ὑπογραφήν Ἀναστασῶφ. Ὅταν ἔφθασα ἐδῶ, διεμαρτυρήθην δι' ἐπιστολῆς μου πρὸς τὴν ἑφημερίδα, ἣ ὅποια συχνὰ γίνεται φορεὺς τῶν ἀπόψεων τῶν Ἀλβανῶν καὶ Βουλγάρων εἰς ἕκαστον τῆς Ἑλλάδος. Δυστυχῶς οἱ Ἕλληνες εἴμεθα διηρημένοι καὶ γι' αὐτὸ δὲν κατορθώνουμε τίποτα».

ΝΑ ΔΙΑΦΩΤΙΣΘΟΥΝ

Ὁ κ. Σωκράτης Καράκις, Νέα Ἱόρκη, γράφει:

«Σᾶς συγχαίρω διὰ τὰ δημοσιευθέντα ἄρθρα σας με τὰς ἀποκαλύψεις διὰ τοὺς Βουλγάρους καὶ τὴν Μακεδονίαν. Ἡ καλύτερα ἀπάντησις εἶναι ἡ διαφώτισις ὅλων τῶν Ἀμερικανῶν καὶ Καναδῶν ἐπισήμων. Καὶ νομίζω ὅτι εἰς πάντας αὐτοὺς θὰ ἔπρεπε νὰ σταλῆ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Γεωργίου Μυλωνᾶ, καθηγητοῦ τῆς Ἱστορίας καὶ Ἀρχαιολογίας εἰς τὸ WASHINGTON UNIVERSITY τοῦ Σαιν Λούις, ὑπὸ τὸν τίτλον «THE BALKANS STATES».

ΝΑ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΘΗ

Ὁ κ. Π. Παπαφωτίου, Ἀστώρια, γράφει:

«Σᾶς συγχαίρω διὰ τὴν τόσον πολύτιμον καὶ ἐθνωφελῆ ἀρθρογραφίαν σας, ἐπὶ τῶν ἀνθελληνικῶν ἐνεργειῶν τῶν Βουλγάρων, τὴν ὁποίαν παρακολουθῶ. Εὐχόμεθα νὰ πράττουν τὸ ἴδιον καὶ οἱ λοιποὶ Μακεδόνες καὶ γενικῶς οἱ ὁμογενεῖς μας. Τὸ θέμα εἶναι ἀνύρπακτον διότι ὅλοι γνωρίζομεν ὅτι ἡ Μακεδονία, ἣ ἀνήκουσα εἰς τὴν Ἑλλάδα, κατοικεῖται ἀπὸ Μακεδόνας Ἑλληνας τῶν ὁποίων οἱ ἐθνικοὶ πόθοι ἱκανοποιήθησαν τὸ 1912 καὶ 1913, ὅτε ἡ Ἑλληνικὴ Μακεδονία ἀπετέλεσεν ἀναπόσπαστον τμήμα τῆς μητρὸς Ἑλλάδος. Τὸ νὰ γίνεται λόγος περὶ ἀνεξαρτησίας τῆς Μακεδονίας εἶναι ὡς νὰ λέγωμεν ὅτι ἡ Πολιτεία τῆς Βιρτζίνια ἢ τοῦ Ρόντ Ἄϊλαντ ἐπιθυμεῖ ἀνεξαρτησίαν ἀπὸ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας! Λόγω τῶν ἐργασιῶν μου, ἐγνώρισα πολὺ καλὰ τὴν δρᾶσιν τῶν ψευδο-μακεδόνων Βουλγάρων κατὰ τὰς ἐπισκέψεις μου εἰς Τορόντο καὶ Γουίντσορ τοῦ Καναδά, Κολόμπους, Σινσιννάτι κλπ. καὶ προσεπάθησα νὰ πείσω τοὺς πραγματικοὺς Μακεδόνας ὅτι ὀφείλουν ἠνωμένοι, νὰ εἶναι πάντοτε ἄγρυπνοι καὶ μελετημένον πρόγραμμα νὰ καταπολεμοῦν κάθε προσπάθειαν τῶν Βουλγάρων καὶ γενικῶς τῶν Σλαύων ὅπως παρορυσάσουν τὴν Μακεδονίαν μὴ Ἑλληνικήν».

ΣΤΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ

Ἡ Μαρία Πατίχη, καθηγήτρια τῆς Φιλολογίας, Ν. Τόρνη, μᾶς γράφει:
 «Ἡ ἐφημερίς σας εἶναι ἀξία συγχαρητηρίων διὰ τὴν περὶ τοῦ Μακεδονικοῦ «ζητήματος» δημοσιευθεῖσαν ἀρθρογραφίαν.

Θέλω νὰ προσθέσω περιστατικὸν ἐπ' αὐτοῦ — ἐπικαιρον κάπως καὶ μετὰ τὸν προσφάτους Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας. Ἡ νίκη τοῦ Διαδόχου Κωνσταντίνου ἦταν ὑπέροχη καὶ ἀξίως προεκάλεσε ἀγαλλίαςιν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν κόσμον. Κάποτε εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας ἠθέλησε νὰ μετάρχη καὶ ἓνας ἄλλος διάδοχος, ὁ Ἀλέξανδρος, υἱὸς τοῦ Βασιλέως τῆς Μακεδονίας Ἀμύντου. Πρὸς στιγμὴν ἐγεννήθη ἀμφιβολία ἂν ἦτο Ἕλλην. Ἐκεῖνος ὁμως ἀπέδειξεν ὅτι ἡ μὲν ἰδική του ἀρχικὴ καταγωγὴ ἦτο ἀπὸ τὸ Ἄργος τῆς Πελοποννήσου, ὅλοι δὲ οἱ Μακεδόνες ἦσαν ἀναμφισβητήτως Ἕλληνες καὶ ἡ γλῶσσαι των ἦτο Ἑλληνική.

Ἡ Ἑλληνικότης τῆς Μακεδονίας ἐγίνε δεκτὴ χωρὶς περαιτέρω ἔρευνα καὶ ἔκτοτε οἱ Μακεδόνες ἐλάμβανον μέρος εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας».

Ἐπίσης ὁ κ. Ἡλίας Τσίπος, Σαιν Λούις, γράφει:

«Ἡ ἔρευνά σας καὶ ἡ δημοσίευσίς της εἶναι ἓνα θαῦμα ἑλληνικόν, εἶναι μιὰ νίκη καὶ μιὰ ὑψίστης σημασίας ὑπηρεσία στοὺς ὁμογενεῖς μας, στὴν Ἑλλάδα καὶ στὴν Ἀμερικανικὴ πατρίδα. Εἶθε ὅλος ὁ Ἑλληνικὸς Τύπος νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ παράδειγμά σας καὶ νὰ σταθῇ μαχητὴς τῶν ὠραιότερων ἰδανικῶν τῆς Φυλῆς μας».

ΕΠΙΒΑΤΕΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Αί κάτωθι αναμνήσεις από τις Ἐπιβάτες τῆς Ἀν. Θράκης ἀποτελοῦν ἀξιοπρόσεκτον ἀνάγνωσμα ὑπὸ τοῦ συνταξιούχου Καθηγητοῦ κ. Ἀθανασίου Παπαναστασίου.

Εἰς τὰς ὀλίγας γραμμάς, ὁ ἐκ Θράκης φλογερός συμπατριώτης μέλος τοῦ Θ.Κ., ἀφοῦ εἰς γλώσσαν εὐχάριστον περιγράφει ἀπὸ πάσης πλευρᾶς τὰ τοῦ χωρίου τῶν Ἐπιβατῶν, καταλήγει μὲ ὑπερεκχειλίζοντα δίκαιον ἐνθουσιασμόν, νὰ ἐξάρη καὶ ἀποδώσῃ τιμὰς εἰς τὸ πατριωτικὸν καὶ ἔθνικὸν ἔργον τοῦ μεγάλου εὐργέτου τοῦ Γένους Σαράντη Ἀρχιγένους καὶ τῆς συζύγου του Ἑλένης.

Τὰ Ἀρχιγένεια Ἐκπαιδευτήρια τῶν Ἐπιβατῶν, ἀπετέλεσαν ἀκτινοβόλον φυτώριον καὶ λαμπρὸν κόσμημα τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας. Μετέδωσαν διὰ τῶν ἀποφοίτων διδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν εἰς τὰ πέρατα τῶν Ἑλληνικῶν παροικιῶν τὴν γλώσσαν καὶ τὸν πολιτισμὸν τῶν προγόνων καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἐλευθερίαν, τὴν πατρίδα καὶ τὰ ἰδεώδη τῆς Φυλῆς.

Συμμεριζόμεθα τὸ παράπονον ὅτι ὁ πνευματικὸς μας κόσμος δὲν ἔδωσε τὴν δέουσαν σημασίαν καὶ δὲν ἐξῆρε κατ' ἀξίαν τὸ μεγαλεπήβολον ἔργον καὶ τὴν κολοσσιαίαν καὶ ἀνεκτίμητον ἀπόδοσιν τῶν Ἀρχιγενείων, καίτοι εἰς τὰ κατὰ καιροὺς δημοσιεύματα τῶν «Θρακικῶν» ἐγένετο μνεῖα περὶ τῶν Μεγάλων τούτων τοῦ γένους Εὐεργετῶν, τὰς φωτογραφίας τῶν ὁποίων ἐκ καθήκοντος παραθέτομεν.

(ΕΚ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ)

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΠΙΒΑΤΕΣ

Υπό ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ, Σ. Καθηγητού

Όταν ταξιδεύουμε από τη Ραιδεστό προς τη Κωνσταντινούπολι, μετά τη Σηλυβρία, αντικρύζομε τις Έπιβάτες. Ξαπλώνονται φαρδειά-πλατειά στη παραλία τῆς Προποντίδος. Μὲ τὸ βορειαδάκι, ἡ θάλασσα γλυκοφιλεῖ τὰ κράσπεδά τους. Ἀλλὰ καὶ ὅταν δυναμώσῃ ὁ βορρῆας μὲ τοὺς ἀφρούς του, περιλούει τὰ πόδια τους. Μὲ τὴ νοτιά, τὰ ἀφροισμένα κύματα ξεσποῦν τὸ θυμὸ τους στοὺς τοίχους τῶν σπιτιῶν. Τρέχουν τότε οἱ ναῦτες μὲ τὰ καράβια τους, ἄλλοι στὴν Ἡράκλεια καὶ ἄλλοι στὴν ἀπέναντι Προικόννησο, γιὰ νὰ ἀσφαλίσουν τὰ πλοῖα των ἀπὸ τὴ μανία τῶν κυμάτων. Γιατὶ ὀνομάσθησαν Ἐπιβάται; Ἐδῶ δὲν συμφωνοῦν οἱ ἱστορικοί. Ἄλλοι τὴν ὀνομάζουν Ἐπιβάται, γιὰτὶ ἐκεῖ ἐπεβιβάζοντο οἱ ἐπιβάται τῶν πέρυξ μερῶν γιὰ τὰ θαλασσινά των ταξίδια. Ἄλλοι τὴν θέλουν Ἴπποβάται, διότι ἐκεῖ ἦσαν τὰ Ἴπποφορβεῖα τῶν Βυζαντινῶν. Καὶ ἄλλοι τὴν ἀποκαλοῦν Ἐπιβάται, διότι, κατ' αὐτούς, ἦταν ἀρχαία Ἑλληνικὴ ἀποικία, κτισμένη *ἐπιβάτων*. Μέχρι τοῦ πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου ἐσώζοντο τὰ εἰρήλια Βυζαντινοῦ πύργου τοῦ Ἀποκαύκου, στρατηγοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Γ' τοῦ Παλαιολόγου. Ἡ τότε Τουρκικὴ Κυβέρνησις τὸν κατεδάφισε γιὰ νὰ ἐξαλείψῃ, ἴσως, ἓνα ἱστορικὸ Ἑλληνικὸ μνημεῖο. Οἱ κάτοικοί της ἦσαν ἀνεκαθεν, γεωργοί, ναυτικοί, ψαράδες. Ἐκαμναν καὶ τὸ περίφημο γιαούρτι τῆς Σηλυβρίας, ποὺ εἶχε τόση πέραση στὴ Κωνσταντινούπολι. Μικρὴ ἦτο στὴν ἔκτασι καὶ στὸ πληθυσμὸ. Κατὰ τὴν ἀπογραφή τοῦ 1920, βρέθησαν 1.500 κάτοικοι. Μεγάλῃ ὅμως στὴ δόξα καὶ στὴν ἱστορία.

Στις Ἐπιβάτες γεννήθηκε ἡ Ὁσία Παρασκευή, κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα. Τὸ λείψανό της εὐρίσκειται σήμερον στὸ Ἱάσιον τῆς Ρουμανίας. Τὸ ἐπιβλητικώτερο κτίριον στὶς Ἐπιβάτες ἦτο ἡ Ἐκκλησία τῆς Ὁσίας Παρασκευῆς. Ὅταν πλέαμε πρὸς τὶς Ἐπιβάτες, ἀπὸ μακρὰ ὄκμα διεκρίναμε νὰ ὑψώνεται ὑπερήφανα πρὸς τὸν οὐρανὸ, πάνω ἀπὸ τὶς στέγες τῶν γύρω σπιτιῶν, ἡ στέγη τοῦ Ναοῦ, γιὰ νὰ διαλαλῇ τὴν εὐσέβειαν τῶν κατοίκων, ποὺ τὴν ἀνήγειραν.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, νέον ἄστρον φωτίζει τὸν ὀρίζοντα τῶν Ἐπιβατῶν. Ὁ Σαράντης Ἀρχιγένης γέννημα καὶ θρόμμα τῶν Ἐπιβατῶν. Αὐτὸς καὶ ἡ σύζυγός του Ἑλένη ἴδρυσαν στὶς Ἐπιβάτες τὰ Ἀρχιγένεια καὶ Ἑλένια Ἐκπαιδευτήρια, γιὰ νὰ μορφώνωνται διδύσκαλοι καὶ

διδασκάλισσαι (1). Καὶ τὰ μὲν Ἀρχιγένεια διατηρήθηκαν μέχρι τοῦ 1922. Τὰ Ἑλένεια ὅμως ἔκλεισαν μετὰ τὸν θάνατον τῆς συζύγου τοῦ Ἀρχιγένους Ἑλένης. Πολλοὶ διδάσκαλοι τῶν Ἑλενείων διεκρίθησαν μέσα στὸν ἐκπαιδευτικὸ κόσμον τοῦ ὑποδοῦλου Ἑλληνισμοῦ. Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ γνωστὸς εἰς τὰ μέρη μας Νικήτας Κρητικόπουλος.

Οἱ χωριανοὶ μου τὸ ὄνομα «Πλιβάτες», τὸ ἀνέφεραν συχνά. Εἶχαν πολλὰς δοσοληψίας, πρὸ πάντων μὲ τὰ ἄχυρα ποὺ κατέβαζαν. Γιὰ τὰ μέρη μας ἡ Σηλύβρια ἦτο ἡ πόλις τοῦ ἐμπορίου, οἱ Μέτρες ἡ πόλις τῆς πολιτικῆς διοικήσεως καὶ οἱ Ἐπιβάτες ἡ πόλις τῶν γραμμάτων.

Θὰ ἤμουν 10—12 ἐτῶν. Ὁ ὀρίζων τοῦ Ἀλμπασανιοῦ, τοῦ χωριοῦ

Σαράντης καὶ Ἑλένη Ἀρχιγένους.

μου, ἄρχισε νὰ μὲ φαίνεται στενός. Ἄκουα πολλὰς φορὰς ἀπὸ τὰ συνομηλικὰ μου παιδιὰ νὰ ὁμιλοῦν γιὰ «Πλιβάτες καὶ Σηλυβριά ποὺ ἔχνε μεγάλη μαγαζιά, ἀπλὰ σπίτια καὶ μιὰ θάλασσα οὔλο ἄρμυρὸ νερὸ» καὶ ὁ νοῦς μου πετοῦσε στὶς Ἐπιβάτες, στὴ θάλασσα. Πότε θὰ πάγω στὶς Ἐπιβάτες, νὰ ἰδῶ θάλασσα; Αὐτὴ ἡ σκέψις χοροπηδοῦσε μέσα μου. Πρὸ πάντων κεντῆθηκε ἡ περιέργειά μου καὶ ἀναψε ὁ πόθος μου, ὅταν ἓνα γειτονάκι μου ποὺ εἶχε πάγει ἄχυρο στὶς Ἐπιβάτες, μὲ ἔλεγε τὸ βράδυ: «Ἄϊ! Θανασά

1) Περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ Ἀρχιγένους βλᾶτε Θρακικὰ τόμος Α! τεύχος Γ!Δ 1929

κη. Νὰ δγῆς θάλασσα, νὰ δγῆς νερό. Μιά θάλασσα στὶ Πλιβάτες, ἅμα με-
γάλη. Ἄ! Πέρασε κι' ἓνα παμπόρ με δυὸ τριχούλια, ποὺ κύλαγαν μέσ'
στὸ νερό. Ἔβγαξε κι' ἓνα ντουμάνι, γιόμισε ὁ οὐρανός. Σφύριξε καὶ μιὰ
ντουντούκα ποὺ βόηξε τὸ χωριό». Ἐγὼ ἄλλο δὲν ἤθελα. Τὸ βράδυ πῆγα
στὸ σπίτι καὶ ἄρχισα νὰ παρακαλῶ τὴ μητέρα μου. Λέγε, ψευτοκλαίγε, τὴν
κατάφερα. Τὴ Κυριακὴ θὰ πῆγαινε ὁ ἀδελφός μου ἄχυρο στὶ Ἐπιβάτες
καὶ θὰ μὲ ἔπαιρνε μαζύ του. Τὸ Σάββατο τὸ βράδυ μὲ ἔλουσε, μὲ ἔλλαξε
μὲ τὰ ἀσπρόρρουχα, μὲ τὶς γιालένιες κόπτιδες, ποὺ τ' ἄρραβε ἡ ἴδια, καὶ τὰ
σιδέρωνε στὰ γόνατά της μὲ τὰ στοργικὰ της χέρια. Τὴ Κυριακὴ πρῶτ-
πρῶτ, μὲ φόρεσε τὰ γιορτινά μου καὶ τράβηξα στὸ ἄλώνι τοῦ ἀδελφοῦ μου.
Τὸ ἀμάξι ἦταν φορτωμένο ἄχυρο. Ζέψαμε καὶ πῆραμε τὸ δρόμο τῆς Σηλυ-
βριᾶς. Μπροστά μας πῆγαιναν ἄλλα ἀμάξια καὶ πίσω μας ἀκολουθοῦσαν
ἄλλα. Μὲ τραγούδια καὶ ἀμανέδες βαδίζαμε. Σὲ μιὰ στιγμή ἐθνικοῦ ἐνθου-
σιασμοῦ, ἀρχίσαμε νὰ τραγουδοῦμε :

*« Ἀπορῶ Μακεδονία, πῶς βασιτᾶς ὑπομονὴ
καὶ δὲ γλέπεις τὰ παιδιὰ σου μέρα νύχτα στὴ σφαγὴ ;
— Τί νὰ κάμω ἢ καυμένη, εἶμαι ἀλυσσοδετὴ
καὶ δὲν εἶμαι ἐλευθέρη γιὰ νὰ σύρω τὸ σπαθί ».*

Ἦταν τότε, βλέπετε, ὁ Μακεδονικὸς ἀγὼν στὶς ἀκμές του. Οἱ τοῖχοι
τῶν καφενειῶν τοῦ χωριοῦ μου ἦταν σκεπασμένοι μὲ τὶς εἰκόνες τῶν Μα-
κεδονομάχων. Πάνοπλος ὁ Παπᾶ-Δράκος παρέδινε τὸ ὄπλο του στὸν υἱὸ
του. Ὁ Παῦλος Μελάς ἀποχαιρετᾶ τὴν οἰκογένειά του.

Ὅταν προχωρήσαμε κάμποσο, στρίψαμε ἀριστερά. Μετὰ μιὰ ὥρα κα-
τεβαίναμε στὶς Δελλιῶνες ἢ στὴ κώμη τῶν Τελωνῶν, ὅπως τὴν ὀνομάζει ὁ
Ἀρχιεγὲνης στὴ διαθήκη του (*). Περνώντας μέσα ἀπὸ τὸ χωριό, ἡ σκόνη

(*) Δελλικωνίτης ἦταν ὁ προτελευταῖος Μητροπολίτης τῆς Σηλυβρίας Διονύ-
σιος. Ἀπὸ τίς Δελλιῶνες κατήγετο καὶ ὁ Γερμανὸς Σπρημόπουλος.

Σημ.—Θυατείρων Γερμανοῦ Σπρηνοπούλου, (τόμος 10ος 1939). «Τὸ ταξεῖδι
τοῦ John Covel ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰς τὴν Ἀνδριανούπολιν τῷ 1675» σελ.
5-33.

Τόμος 23ος) 1959 «τὸ ὑπὸ τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου τελεσθῆν πολιτικὸν του μνη-
μόσυνον μὲ ἀθρόαν συρροὴν Ἑπουργῶν, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, τῆς Ι. Συνό-
δου κ.λ.π. ἐπιστήμων, καθὼς καὶ πλῆθους κόσμου, καθ' ὃ ἀμίλησαν ἐξάραντες τὴν προ-
σωπικότητα καὶ τὸ ἔργον τοῦ τιμωμένου οἱ κ.κ. Φίλιππος Μανουηλίδης πρῶτον Ἑπουρ-
γὸς καὶ μόνιμος Πρόεδρος τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου, καὶ Α. Α. Πάλλης πρῶτον Πρεσβευ-
τῆς καὶ τῆς Δ.ντῆς τοῦ ἐν Λονδίῳ γραφείου τύπου τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως» σελ.
97-136.

Καθηγητῆς καὶ κατὰ τὴν Σχολάρχης τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης, ὑπηρέτησε

πού σήκωναν τ' ἀμάξια μας, ὁ θόρυβος καὶ τὸ γαύγισμα τῶν σκυλιῶν, ἡ ζέστη πού μᾶς ἔψηνε, δὲν μὲ ἐνθουσίασαν καὶ τόσο πολὺ. Ὅταν ὁμως φθάσαμε στὴν ἄκρη τοῦ χωριοῦ, ἕνα μεγάλο καὶ ἐπιβλητικὸ κτίριο, μὲ χτύπησε στὸ μάτι. Ἦταν τὸ σχολεῖο. Διώροφο, ἀρκετὰ μεγάλο, ἔκαμνε εὐχάριστη ἐντύπωση στὸν ξένο περαστικό. Ἐχαρκτηήριζε καὶ τοὺς κατοίκους ὡς φιλομούσους. Πρὶν νὰ ξεχάσω τὴν ὠραία αὐτὴ ἐντύπωση ἀπὸ τὸ σχολεῖο, ἔρχεται ὁ ἀδελφός μου κοντά μου καὶ μὲ λέγει, σιγανά: «Ἐέρ'ς πῶς τσι λέν τσι Δελλιωνίτ ;» «Πῶς ;» ἐρωτῶ. «Τσι λέν πηγαδάδες. Γιατί ἅμα θέλνε νὰ σκοτῶνε κανένα, τὸν ρίχνε στὸ πηγάδ». Ἐγὼ τὴ στιγμή ἐκείνη πάγωσα. Φαντάσθηκα τὴ φρίκη πού δοκιμάζει ὁ ἄνθρωπος, ὅταν τὸν ρίχνουν στὸ πηγάδι μὲ τὸ κεφάλι κάτω καὶ τὰ πόδια ἐπάνω. Ζάρωσα ἀπὸ τὸ τρόμο μου.

Καὶ τώρα βαδίζομε πρὸς τὶς Ἐπιβάτες. Δεξιὰ μας καὶ ἀριστερά μας ἔχουμε τὰ καλοδουλεμένα Δελλιωνίτικα ἀμπέλια, πού ἔστελναν τὰ ξακουστὰ σταφύλια στὴν Πόλη, τὰ γιαπωντζάκια. Κάπου - κάπου φυσοῦσε ἕνα ἐλαφρὸ ἀεράκι. Ἀπὸ κανένα παραθυράκι, πού ἄνοιγε στὰ κλωνάρια τῶν δένδρων, ἔβλεπα στὸ βάθος νὰ ἀστραποβολοῦν τὰ νερὰ τῆς θάλασσας. Ὅσο κατεβαίναμε πρὸς τὴ θάλασσα, τόσο μπροστὰ στὰ μάτια μου ἄπλωνε ὁ γαλάζιος ὀρίζων τῆς Προποντίδος. Νὰ καὶ οἱ Ἐπιβάτες, ἐπὶ τέλους ! Σπίτια ἀραδιασμένα στὴν ἀκροθαλασσιά. Καράβια ἀγκυροβολημένα. Ἄλλα καράβια ἀρμένιζαν στὸ πέλαγος. Πέρα ἀπὸ τὰ σπίτια, μιὰ μεγάλη ἔκταση, μιὰ ἀπεραντωσύνη γαλαζίου νεροῦ, χοροπηδοῦσε καὶ ἀστραποβολοῦσε. «Αὕτη ἡ θάλασσα, ἡ μεγάλη καὶ εὐρύχωρος...» Χθὲς τὸ βράδυ δὲν τὸ εἶχα ἀκούσει στὸν ἐσπερινό ; Νά, πού τὴ βλέπω μπροστὰ μου. Γιὰ μιὰ στιγμή τάχασα μπροστὰ στὸ μεγαλοπρεπὲς αὐτὸ θέαμα. Ἐμεινα μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτό. Τὰ μάτια μου ἔμειναν θαμπωμένα μὲ τὸ μεγαλεῖο τῆς φύσεως, πού πρώτη φορὰ ἔβλεπα στὴ ζωὴ μου. Γύριζα πότε δεξιὰ πότε ἀριστερά.

στὴ θέσι αὐτὴ κατὰ τὰ ἰδύσκολα ἐκεῖνα χρόνια τοῦ Α! Παγκοσμίου πολέμου μὲ τὸν τίτλον τοῦ Μητροπολίτου Σελεικειᾶς. Τὸ Πατριαρχεῖον τὸν ἔστειλε κατόπιν ὡς ἐξάρχον Δυτικῆς Εὐρώπης, μὲ ἔδραν τὸ Λονδίνον καὶ μὲ τὸν τίτλον τοῦ Μητροπολίτου Θυατείρων. Ἐλαθεν ἐνεργὸν μέρος, ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Ὀλλικουμηνικοῦ Πατριαρχείου, εἰς ὅλα τὰ συνέδρια, διὰ τὴν ἀλληλογνωριμίαν καὶ προσέγγισιν τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν. Ἠσύνησις μὲ τὴν ἀποίαν ἀχειρίσθη τὰ λεπτὰ αὐτὰ ζήτηματα, ἡ ἀφοσίωσις καὶ ἡ ἀγάπη του πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν καὶ ἡ καλωσύνη τῆς ψυχῆς του θὰ μείνουν λαμπρὸν παράδειγμα γιὰ τοὺς μεταγενεστέρους κληρικούς. Ἀπὸ τὶς ἰδελλιώνες κατήγετο καὶ ὁ τελευταῖος πρωτοσύγκελος Σηλυβρίας Διονύσιος Κουχτσόγλου. Προικισμένος μὲ φρόνησιν καὶ θάρρος ἦτο ὁ μοχλὸς ὅλης τῆς Ἐθνικῆς καὶ Ἐκκλησιαστικῆς κινήσεως τῆς ἐπαρχίας. Ἐάν τὸ Πατριαρχεῖον ἀνεγνώριζε τὴν ἀξίαν του, θὰ προσέφερε πολλὰς ὑπηρεσίας στὴν Ἐκκλησίαν, ὡς Ἀρχιερεὺς. Ἡ Θράκη εἶναι ὑπερήφανη διὰ τὰ κληρικά τῆς αὐτὰ τέκνα.

Περπατώντας ασυναίσθητα, έφθασα στη παραλία. Έκει στη σειρά οι άχυρώνες του Θεοχάρου. Άδειάζουν τ' άμάξια. Παίρνουν τὸ λογαριασμό τους οί χωριανοί. Ψωνίζουν λάδι, σαποῦνι, πετρέλαιο, ρύζι, ζάχαρι. Ξεκουράζονται τὰ ζῶα.

Τὸ ἀπόγευμα ξεκινᾶμε γιὰ τὸ χωριό. Περνοῦμε τώρα ἀπὸ τὸ κεντρικὸ δρόμο τῶν Ἐπιβατῶν. Πόσο ὁμορφες με φάνηκαν οί Ἐπιβάτες. Ἐνας δρόμος φαρδύς διασχίζει κατὰ μῆκος τὸ χωριό. Ἀπὸ τὰ δύο μέρη τοῦ δρόμου ὑψώνονται σπίτια καλοκαμωμένα, περιποιημένα, ἀνθοστολίστα. Εἶναι ὁ ἀριστοκρατικὸς μαχαλᾶς. Ἄριστερὰ τοῦ δρόμου, ποὺ βαδίζαμε, ἕνα συγκρότημα ἀπλῶν καὶ σοβαρῶν κτιρίων. Εἶναι τὰ Ἀρχιγένεια Ἐκπαιδευτήρια. Πρὸς τὸ δυτικὸ τοῦ χωριοῦ κάθονται οί γεωργοί. Εἶναι τὰ δζαμαλατζίδικα. Ἴσως νὰ ὠνομάσθησαν ἔτσι, γιὰτὶ ἐκεῖ θὰ γινόταν ἡ δζαμάλα (*), ὅταν ἤθελαν οί γεωργοί βροχή (**). Τὴν ὥρα ποὺ περνούσαμε πίσω ἀπὸ τὰ Ἀρχιγένεια, ἦταν δεξιὰ μας ἕνας κῆπος με ἄραιὰ δένδρα καὶ στὸ βάθος ἕνα καφενεῖο. Ἦταν, ὅπως ἔμαθα, ὁ Ἄη-Λιάς. Μέσα στὸ κῆπο κάθονταν τρεῖς κύριοι, κάπως ἡλικιωμένοι. Ἡ περιβολή των καὶ ἡ ἔξωτερική ἐν γένει ἐμφάνισίς των (κολλάρο, γιалиά, μπαστοῦνι, ψαθάκι) γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, ἦταν τὸ διακριτικὸ γνώρισμα τοῦ σοφοῦ, τοῦ γραμματισμένου, τοῦ σπουδαίου τέλος πάντων ἀνθρώπου. Ἐμαθα πὼς ἦταν καθηγηταὶ τῶν Ἀρχιγενείων. Με ἔκαμαν φαίνεται μεγάλη ἐντύπωση. Γι' αὐτὸ τὴ στιγμή ἐκείνη γεννήθηκε στὴ ψυχὴ μου ἕνας πόθος, ἕνα ὄνειρο. Ἄραγε δὲ θὰ μπορέσω νὰ γίνω κι' ἐγὼ μιὰ μέρα καθηγητὴς τῶν Ἀρχιγενείων;

Ἀπὸ τότε πέρασαν χρόνια ἀρκετά. Τελείωσα ἐν τῷ μεταξὺ τὸ Ἑλληνικὸ ἄστικὸ Σχολεῖο τῶν Μετρῶν, τὸ Τουρκικὸ ἄστικὸ σχολεῖο καὶ τὴ Θεολογικὴ Σχολὴ Χάλκης. Τὸ ὄνειρό μου, ὅμως, διετεθεῖτο ζωηρὰ στὴ ψυχὴ μου. Ἐπὶ τέλους, τὸ Σεπτέμβριο τοῦ 1917, κατέβαινα στίς Ἐπιβάτες, ὡς

(*) Περὶ δζαμάλας βλέπε «Θρακικὰ» Τάμ. Θη Καλ. Χουρμουζιάδου

(**) Οί γεωργοί στὴ περιφέρειά μας ζούσαν οί περισσότεροι πολὺ φτωχικά. Με τὸ παρπαράδοτο ἄλέτρι, χάραιζαν τὴν ἐπιφάνεια τοῦ χωραφιοῦ, καὶ περίμεναν προκοπή. Τρακτέρ, λιπάσματα, ἀγροτικὰ θάνεια ἦσαν ἀγνωστά. Ἀπὸ τὸ Μάρτη ἀκόμα τελείωνε τὸ σιτάρι. Κατέφευγαν τότε στοὺς γύρω πορμπατζήδες, γιὰ νὰ δαμειστοῦν σιτάρι, χρήματα. Τὰ θάνεια ἐξωφλοῦσαν κατὰ τὰ ἀλώνια με βαρεὰ ἐπιτόκια. Κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια βελτιώθηκε κάπως ἡ κατάσταση τῶν γεωργῶν. Ἰδρῦθη ὑποκατάστημα Γεωργικῆς Τροπῆζης στίς Μέτρες. Πρῶτος διευθυντὴς ἦτο ὁ Γιάνκο Βέης Ἀλεξιάδης ἀδελφὸς τοῦ ἀοιδίμου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Γεωραδίου. Οί γεωργοί κατέθεταν τοὺς τίπλους τῶν χωραφῶν καὶ ἔπερναν ὡς θάνειον 25% τῆς ἀξίας των με τόκον 7%. Ἐπίσης οί χωριανοί μου ἔμειναν εὐχαριστημένοι ὅταν ἐπήγγαιον τὰ προϊόντα των στὸν ἀμφορικὸ καὶ βιαμηχανικὸ οἶκο τοῦ Ἀναστασίου Σταμούλη εἰς Σηλύβριαν. Ἐκεῖ εὗρισκαν ἀκρίβειαν στὸ ζύγισμα, σπὴ ποιητικὴ κατάταξι τῶν προϊόντων των, σπὴν πληρωμὴ.

καθηγητής τῶν Ἀρχιγενείων. Νά, πού πραγματοποιεῖται ἐπὶ τέλος τὸ ὄνειρό μου. Τὰ Ἀρχιγένεια, τότε, ἐξ αἰτίας τοῦ πολέμου, δὲν εἶχαν πλήρες τὸ διδακτικὸ προσωπικό. Διευθύντρια ἦτο ἡ Ζωὴ Μελανδινού, ἀρίστη παιδαγωγὸς καὶ λογοτέχνης, ξακουστὴ στὴ Κωνσταντινούπολι γιὰ τὴ πνευματικὴ της δρασί. Στὸν ἐνθουσιασμὸ καὶ τὴ δραστηριότητά της χρεωστοῦσαν τὰ Ἀρχιγένεια τὴ λειτουργία τους. Διδασκάλισσες ἐντόπιες ἦσαν ἡ Ζωὴ Μαύρου, ἡ Εὐθαλία Χριστοδούλου, ἡ Ταρσὴ Βαλασιάδου καὶ ἡ Μαριάνθη Ἀριστείδου καὶ αἱ Κωνσταντινουπολίτισσες Ἑλένη Κωνσταντινίδου καὶ Ἄννα Λαμπαραρίδου. Ὑπῆρχε ἓνας μόνον φιλόλογος, ὁ Στεργίου, ἀπὸ τὴ Στενήμαχο. Φυσικομαθηματικὸς κανένας δὲν ὑπῆρχε. Ἐγὼ ἀναγκαζόμεν νὰ διδάσκω, ἐκτὸς τῶν μαθημάτων τῆς εἰδικότητός μου καὶ Ἀρχαῖα, Ψυχολογία, Θεωρητικὴ Ἀριθμητικὴ, Γεωμετρία. Ἡ Τουρκικὴ κυβέρνησις μᾶς ὑπεχρέωσε νὰ διδάσκωμε καὶ τὴν Τουρκικὴν. Συνκεντρῶνα λοιπὸν δύο φορὲς τὴν ἑβδομάδα τίς μαθήτριες τοῦ Γυμνασίου σὲ μιὰ αἴθουσα καὶ ἐκεῖ ἐδίδασκα Ἀνάγνωσιν καὶ Γραφὴν τῆς Τουρκικῆς γλώσσης. Τὸ μάθημα παρακολουθοῦσαν καὶ μερικὲς δασκάλισσες. Μιὰ φορὰ ἦλθε πρὸς ἐπιθεώρησιν καὶ κάποιος Τούρκος ἀξιωματικὸς ἀπὸ τὴ Σηλύβρια. Εὐτυχῶς, μεταξὺ τῶν μαθητριῶν, ἦσαν καὶ μερικὲς προωδευμένες στὰ Τουρκικά, πού μ' ἔβγαλαν ἀσπροπρόσωπο.

Ἡ καθημερινὴ προπαρασκευὴ γιὰ τόση ποικιλία μαθημάτων ξένων πρὸς τὴν εἰδικότητά μου, μὲ ἀπασχολοῦσε τόσο, πού δὲν μὲ ἔμενε καιρὸς, ἔστω καὶ γιὰ ἓνα σύντομο περίπατο. Ἀλλὰ καὶ νὰ ἔβγαινα ἔξω, τί ἀντίκριζα; Πεῖνα, τρόμο, ἀγωνία, ἀθλιότητα.

Εὐρισκόμεθα τότε στὸ τελευταῖο ἔτος τοῦ Α' Παγκοσμίου πολέμου. Στους δρόμους τὴν ἡμέρα δὲν ἔβλεπες νέους. Ἄλλοι ἦταν κρυμμένοι, ἄλλοι φευγάτοι στὴν Πόλη, καὶ πολὺ λίγοι ὑπηρετοῦσαν στὸ στρατό. Ἄν ἔβλεπες κανένα νέο νὰ γυρίζῃ στὸ χωριὸ ἄφοβα, αὐτὸς ἦταν ἐφωδιασμένος μὲ πιστοποιητικὸ ἀναρρωτικῆς ἀδείας, διαρκῶς ἀνανεουμένης καὶ οὐδέποτε ἐξαντλουμένης. Ἦταν τῆς μόδας, τότε, νὰ παίρνουν τέτοια πιστοποιητικά, ὅσοι διέθεταν τουρκικὲς λίρες χρυσές. Ὑπῆρχαν ὀργανωμένα συνεργεῖα στὴν Πόλη, πού τὰ ἐξέδιδαν. Μεσάζοντες ἦσαν καὶ μερικοὶ ἡμέτεροι. Αὐτοὶ μεσολαβοῦσαν, ἀνιδιοτελῶς... βέβαια, γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ὁμοειθῶν των. Οἱ Ἐπιβάτες ἦσαν τότε τὸ καταφύγιο τῶν λιποτακτῶν καὶ ἀνυποτάκτων, ὄχι μόνον τῶν ἐντοπίων, ἀλλὰ καὶ τῶν γύρω χωριῶν. Ἰσως γιὰ τὸ οἱ Ἐπιβατιανοί, ἀπὸ μεγαλοψυχία, δὲν ἤθελαν νὰ προδώσουν. Στὰ ἄλλα χωριά παρουσιάσθησαν κρούσματα προδοσίας στους Τούρκους. Κάθε σπίτι σχεδὸν εἶχε καὶ μιὰ κρυψώνα. Πότε ἀνάμεσα στους τοίχους τῶν δωματίων, πότε στὴν ὀροφή, πότε στὰ μαγαζιά καὶ πότε σὲ τέτοιο ἀνύποπτο μέρος, πού ἦταν ἀδύνατο νὰ τὸ συλλάβῃ ἡ φαντασία τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ Ἐπιβάται εἶχαν μεταβληθῆ τὴ χρονιά ἐκείνη σὲ ἓνα ἀπέραντο ταβάν τα

μπορουό (=τάγμα του ταβανιοῦ). Ἔτσι ὠνομάσθηκαν ὅσοι λιποτακτοῦσαν ἀπὸ τὸν Τουρκικὸ στρατό, τότε.

Τὰ βράδια, ἀπὸ νωρίς, ἔκλειαν πόρτες, παράθυρα, γιὰ τὸν φόβον τῶν Τούρκων. Ἄλλως τε δὲν ὑπῆρχε πετρέλαιο γιὰ φωτισμό. Τὴν παγερὴ σιωπὴ τῆς νύχτας, συχνὰ διέκοπταν βήματα δυνατὰ καὶ γρήγορα, γαυγίσματα σκυλιῶν χτυπήματα δυνατὰ στὶς πόρτες, ποὺ τὰ συνόδευε ἡ ἄγρια φωνὴ τοῦ χωροφύλακα : «Ἄτς καπουγιοῦ» (=ἄνοιξε τὴν πόρτα). Ἄμέσως καταλαβαίναμε τί συνέβαινε. Οἱ Τούρκοι πατοῦσαν σπίτια γιὰ νὰ πιάσουν κατσάκηδες (λιποτάκτες). Ἐυπνητοὶ τώρα, περιμέναμε μὲ ἀγωνία, πότε νὰ ξημερώσῃ, γιὰ νὰ μάθωμε τὰ νέα. Πρῶτ-πρῶτ κυκλοφοροῦσαν : «Πάτσαν τὸ σπίτ' τ' Μουμδζῆ καὶ πιάσαν τὸ γιό τ'». Ἦταν κίτρινο σὰν τὸ κερὶ τὸ καῦμένο.

Στὶς Ἐπιβάτες τότε, ἦτο κάποιος ἀπὸ τὴν Πόλη, ποὺ τὸν ὠνόμαζαν οἱ χωριανοὶ «Πῆχyu». Ἴσιος, μονοκόμματος, ξερακιανός, πανύψηλος, σωστός πῆχyu. Πωλοῦσε ψιλικά (*). Στὴν ἐποχὴ ἐκείνη τοῦ τρόμου, ἀπὸ τὰ πατήματα τῶν Τούρκων, ἔγινε ὁ ἄγγελος τῶν καλῶν καὶ τῶν κακῶν εἰδήσεων. Ὅσες φορὲς ἐρχόταν Τούρκοι, γιὰ νὰ πατήσουν σπίτια, τὸ ἔπαιρνε ἀμέσως μυρωδιά. Ἐβλεπες, λοιπόν, τὸν Πῆχyu τότε νὰ δρασκελίζῃ μὲ τὶς ποδαροῦκλες του τοὺς δρόμους τοῦ χωριοῦ καὶ νὰ φωνάζῃ : «Μαῦροι, μαῦροι μακαράδες». Αὐτὸ ἦταν τὸ σύνθημα, σὰν νὰ ἔλεγε : «Κρυφθῆτε, κατσάκηδες, οἱ Τούρκοι πατοῦν σπίτια». Ἄμέσως ἄκουες πόρτες, παράθυρα, νὰ κλείουν. Οἱ δρόμοι ἐρήμωναν. Οἱ κρυμμένοι καρδιοχτυποῦσαν. Καὶ μόλις περνοῦσε ὁ κίνδυνος, ἔβλεπες τὸν Πῆχyu νευρικὰ καὶ γρήγορα νὰ διασχίζῃ τοὺς δρόμους καὶ νὰ φωνάζῃ : «Ἄσπροι, ἄσπροι μακαράδες». Ἄνοιγαν πόρτες καὶ παράθυρα. Ξανάρχιζε ἡ κίνησις. Ἄνέπνεε τὸ χωριό.

Δὲ θὰ ξεχάσω ποτὲ τὴν ἡμέρα τῶν 40 Μαρτύρων, στὶς 9 Μαρτίου (παλαιὸν ἡμερολόγιον) τοῦ 1918. Τὴν ἡμέρα ἐκείνη, ἐπειδὴ ἦτο ἡ ἑορτὴ τοῦ ἰδρυτοῦ τῶν Ἀρχιγενεῶν, ἀνοίξαμε τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἀρχιγενεῶν (**).

(*) Πρὸ τῶν Βαλκανικῶν πολέμων στὰ χωριά μας ὑπῆρχαν Ἑβραῖοι πλανόδιοι, μικροῦ ἐμπορίου, ἕνας ἢ δύο σὲ κάθε χωριό. Ὅλην τὴν ἐβδομάδα γύριζαν στὸ χωριὸ πουλῶνταςπραμάτειες. Τὸ Σάββατο ἐπῆγαιναν στὴ Σηλυβρία. Ἐκεῖ ὑπῆρχε συναγωγὴ Ἑβραίων τῆς περιφερείας μας. Ἐγίνε τότε κάποια προσπάθεια νὰ ἐκτοπισθοῦν οἱ Ἑβραῖοι ἀπὸ τὰ Ἑλληνικὰ χωριά καὶ νὰ ἀντικατασταθοῦν μὲ Ἕλληνας μικροπωλητὰς. Εἶπαι ἄγνωστον ἀπὸ ποῦ προήλθεν ἡ ἔμπνευσις αὐτή. Γνωρίζω μόνον ὅτι ἡ προσπάθεια αὐτὴ ἔγινε ἰσθὴ Μητρόπολι Σηλυβρίας. Παρὰ τὰς διαμαρτυρίας τοῦ καχάμη, καὶ τὰς συστάσεις τοῦ κατῆμακάμη Σηλυβρίας, οἱ Ἑβραῖοι ἀπαμακρύνθηκαν ἀπὸ τὰ χωριά μας καὶ ἀντικαταστάθησαν μὲ Ἕλληνας.

(**) Μέσα στὸ περίβολο τῶν Ἀρχιγενεῶν, ὁ Ἀρχιγένης τῷ 1863 ἔκτισε ἕνα

Ἐγίνε λειτουργία καὶ εἰς τὸ τέλος μνημόσυνον, εἰς μνήμην τοῦ Σαράντη Ἀρχιγένοῦς. Στους χορούς, ἔψαλλαν διδασκάλισσες, βοηθούμενες ἀπὸ καλλιφώνες μαθήτριες. Ἡ λειτουργία ἦτο πολὺ κατανυκτικὴ. Ὁμίλησα σχετικὰ γιὰ τὸ ἔργον τοῦ Ἀρχιγένοῦς. Τὴν ὥρα τῆς λειτουργίας, ἕνας ὄμιλος Γερμανῶν στρατιωτῶν, περνοῦσε ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν. Μόλις ἄκουσε τοὺς ψαλμούς, στάθηκε, ὅση ὥρα ἐξακολουθοῦσε ἡ ψαλμωδία καὶ ἄκουε μὲ προσοχή. Δὲν ἦτο ὅμως μόνον αὐτὴ ἡ ψυχαγωγία μας τὴ χρονιά ἐκείνη. Ἡ ἀκούραστη διευθύντριά μας, ἀπὸ τὸ τίποτε, ὠργάνωσε μιὰ ἑορτὴ κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν Ἀπόκρεω.

Ἐνα ἀπόγευμα ἔγινε συγκέντρωσις τοῦ προσωπικοῦ καὶ τῶν μαθητριῶν στὴ μεγάλη αἴθουσα. Ἐνας ὄμιλος μαθητριῶν μὲ ἀρχαία κόμμωσις ἐχόρευε τραγουδώντας :

*«Σὲ καινούργια βάρκα μπῆκα καὶ στίς Ἐπιβάτες βγῆκα,
Βλέπω ναῦτες παλληκάρια, νὰ ψαρεύουνε τὰ ψάρια.
—Ἐχετε ψαράδες ψάρια, γιὰ νὰ φᾶν τὰ παλληκάρια ;
—Ἐχομε χρυσὴ σαρδέλα, σὰν τὴν ὠμορφή κοπέλλα».*

Τὸ χορὸ ἀκολούθησαν ἀπαγγελίαι ποιημάτων, ἄσματα. Καὶ ἔτσι πρὸς πεῖσμα τῆς καταστάσεως ἀποκρέψαμε.

Στὸ χρόνο ἐκεῖνο ἔγινε ἀνακωχή. Ξαναζωντάνεψε τότε τὸ χωριό. Ἐπανῆλθε ἡ εἰρηνικὴ ζωὴ. Οἱ κάτοικοι ξανάρχισαν τὴ ζωὴ, ποὺ ζοῦσαν προπολεμικά, κάθε ἕνας στὸ μαχαλά του. Δύο διαφορετικοὶ κόσμοι ζοῦσαν ἀνεκαθεν στοὺς δύο μαχαλάδες τοῦ χωριοῦ. Στὸν ἕνα, τὸν ἀριστοκρατικὸ, πρὸς τὰ ἀνατολικά τοῦ χωριοῦ, ὑπῆρχαν δρόμοι εὐρύχωροι, καθαροί, σπίτια μεγάλα, καλοκαμωμένα, ἄνδρες κατὰ τὸ πλεῖστον καλοντυμένοι, σοβαροί, κυρίες σεμνὰ ντυμένες, ἡσυχία καὶ σοβαρότης παντοῦ. Ἀκόμα καὶ ἡ γλῶσσα ἦτο ἐπιτηδευμένη καθαρεύουσα καὶ μάλιστα στὸ γυναικόκοσμο, ποὺ κάθισε ἔστω καὶ γιὰ λίγο στὰ θρανία τῶν Ἀρχιγενεῶν. Περάσατε στὸν ἄλλο μαχαλά ; Τελείως διαφορετικὸς ἄνεμος φυσοῦσε. Ἐδῶ ἐπικρατοῦσε τὸ λαϊκὸ τοπικιστικὸ χρῶμα. Θόρυβος στοὺς δρόμους. Ζωηρότης στὰ καφενεῖα. Ἡ λατέρνα διαλαλοῦσε τὰ μεράκια τῶν ναυτῶν καὶ τῶν γεωργῶν. Τὰ παιδιὰ, ξυπόλυτα, ἔτρεχαν στοὺς δρόμους. Οἱ γυναῖκες συζητοῦσαν ζωηρὰ ἀναμεταξύ τους, μὲ τὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα ποὺ ἄκουε καὶ στίς Δελλιώνες. «Ντὸν εἶδες ; Ντὸν ἄκσες ; τούλιος ἦταν ; τούλια κάλλια ; Ἐφαγες κι κιὰ, κιανάρα, ἔβγαλες πλιά ; κλάδες ;»

Ἀπὸ τὸν Ἰούλιο τοῦ 1920, ποὺ ἔγινε ἡ κατάληψις τῶν μερῶν ἐκεί-

καμφοτάτο ναῦδριο, πρὸς τιμὴν τῶν 40 μαρτύρων, γιὰ νὰ ἐκκλησιάζονται οἱ μαθήτριες τῶν Ἀρχιγενεῶν.

νων ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸ στρατό, συμπληρώθηκαν τὰ κενὰ τοῦ προσωπικοῦ τῶν Ἀρχιγενείων καὶ ἄρχισαν πάλι νὰ λειτουργοῦν κανονικά. Δὲ χάρηκαν ὁμως τὴν ἐλευθερία τους, παρὰ μόνον δύο χρόνια. Τοὺς παρέσυρε καὶ αὐτοὺς ὁ σίφων τῆς προσφυγιάς καὶ τοὺς πέταξε στὸν κόλπο τῆς Θεσσαλονίκης, ὅπου ἔκτισαν τὶς νέες Ἐπιβάτες. Στὰ Ἀρχιγένεια, σήμερα, δὲν ἀκούεται πλέον ἢ Ἑλληνικὴ φωνή. Τὸ πυκνὸ σκοτάδι τῆς δουλείας, σκέπασε τὴ φωτεινὴ αὐτὴ ἐστία, πὺν τόσα χρόνια ἀνέδιδε τὸ πνευματικὸ της φῶς καὶ φωτίζε τοὺς δημοσθεῖς τῆς Τουρκίας. Τὰ Ἀρχιγένεια, ἀπὸ τὸ 1857 πὺν ἰδρῦθηκαν, σχεδὸν λειτούργησαν ὁμαλά. Ἀπὸ αὐτὰ ἀπεφοίτησαν ἑκατοντάδες διδασκάλισσες, οἱ ὁποῖες δὲν τὸ θεωροῦσαν ταπεινωτικὸ, ὅπως οἱ Ζαππίδες, νὰ ἐργασθοῦν μακρὰ ἀπὸ τὴν Πόλη. Θὰ τὶς βρῆτε, λοιπὸν παντοῦ, στὴν Μικρὰ Ἀσία, στὸ Πόντο, στὴ Θράκη, στὴν Ἡπειρο, ὅπου τὶς καλοῦσε ὁ διεσπαρμένος Ἑλληνισμός, ἢ φωνὴ τοῦ Ἔθνους. Θὰ γίνουν ἱεραπόστολοι τῆς Ἐθνικῆς ἰδέας. Θὰ φέρουν καὶ θὰ μεταγγίσουν στὶς ψυχὰς τῶν Ἑλληνοπαίδων, τὴν πνοὴν τὴν Ἐθνικὴν. Πολλές, στὴ Μικρὰ Ἀσία πρὸ πάντων, ἔγιναν σύζυγοι πλουσίων ὁμογενῶν. Οἱ ὁμογενεῖς τῶν μερῶν ἐκείνων, ξενόγλωσσοι, ἀλλὰ μὲ ἔντονο τὸ ἔθνικὸν φρόνημα, τὸ θεωροῦσαν τιμὴν νὰ πάρουν ὡς σύζυγον Ἑλληνίδα διδασκάλισσα, γιὰ νὰ μορφώσουν τὰ παιδιὰ τῶν ἑλληνοπρεπῶς. Καὶ ἔτσι, μέσα στὰ βάρη τῆς Ἀνατολῆς, ὅπου ὠμιλεῖτο ἢ τοπικιστικὴ χονδροειδῆς Τουρκικὴ, ἠκούετο κάπου καὶ ἢ Ἑλληνικὴ. Τὸ ἔθνικὸν ἔργον τῶν Ἀρχιγενείων, δὲν ἔχει ἐκτιμηθῆ κατὰ τὴν ἀξίαν του, ἀπὸ τὸ Ἔθνος, οὔτε ἔχει ἐξαρθῆ ἀπὸ τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὴ νεωτέρα ἱστορία μας.

Σκορπισμένοι σήμερα οἱ Ἐπιβατιανοί, ἀλλὰ καὶ μεῖς οἱ ξένοι, πὺν ζήσαμε κάποτε ἐκεῖ, ἀναπολοῦμε τὸ παρελθόν της, διηγούμεθα τὴν ὁμορφιὰ καὶ τὴ δόξα, πὺν εἶχε μιὰ φορὰ καὶ διηγώντας τα κλαῖμε γιὰ τὴ συμφορὰ της. Ἀλλὰ ἄς μὴν ἀπελιπζώμεθα. Ἡ γενεὰ μας εἶδε πολλὰ γεγονότα, πὺν μόνον στοὺς θρούλλους καὶ στὴ ζωηρὴ φαντασία τῶν νέων μποροῦσαν νὰ γεννηθοῦν. Μὲ τὴ πείρα, πὺν ἀποκτήσαμε, ἄς μεταδώσωμε τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν αἰσιοδοξία σ' ἐκείνους, πὺν θὰ ἔλθουν ὕστερα ἀπὸ μᾶς. Ἡ δὲ ἐλπίδα μας αὐτὴ σαφέστερα εἶναι ἢ ἐξῆς : Κάποτε οἱ ἀπόγονοί μας θὰ ἐγκατασταθοῦν στὰ μέρη, ὅπου λόγοι ἱστορικοὶ μᾶς ἀνάγκασαν νὰ τὰ ἐγκαταλείψωμε. Δὲν πρέπει βέβαια αὐτὸ νὰ τὸ περιμένωμε αὔριο ἢ μεθαύριο. Γι' αὐτὸ λέγω πὺν ἐπάνω «κάποτε οἱ ἀπόγονοί μας». Ἡ ἱστορία ζῆ ὅσο καὶ ἢ ἀνθρωπότης. Τί χρονικὴ ἀξία ἔχει ἢ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, ἐμπρὸς στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος ; Κόκκος ἄμμου μέσα στὸ βυθὸ τῆς αἰωνιότητος τῆς ἱστορίας. Τὸ μέλλον εἶναι ἀβέβαιον. Ποιὸς ἢμπορεῖ νὰ προβλέψη τί μᾶς ἐπιφυλάσσει ἢ αὔριον ;

Ἄς πάρουμε ὡς παράδειγμα τὶς Ἐπιβάτες. Τί ἦσαν προτοῦ νὰ ἐμφανισθῆ ὁ Ἀρχιγένης ; Ἐνα κοινὸ χωριό, σὰν τὰ ἄλλα ἐκεῖ γύρω. Παρου-

σιάσθηκε ένας Ἀρχιγένης, ἓνα πρόσωπο γιὰ νὰ ἀρπάσῃ ἀπὸ τὴν ἀφάνεια τὴν Πατρίδα του καὶ νὰ ὑποχρεώσῃ τὰ γράμματα καὶ τὴν ἱστορία νὰ μιλοῦν μὲ σεβασμὸ γι' αὐτὴν καὶ σήμερα καὶ στὸ μέλλον. Αὐτὴ ἄλλως τε, ἡ ζωὴ τοῦ Ἀρχιγένους, οἱ περιπέτειές του, ἕως ὅτου νὰ φθάσῃ στὴ κορυφὴ τῆς δόξας, εἶναι ἓνα κοῤῥα ἀπὸ γεγονότα, ὅπου μέσα στὴ τραγωδία τῆς ζωῆς του, νομίζει κανεὶς πὼς ἓνα μυστικὸ καὶ ἀόρατο χέρι τὸν ἀρπάζει ἀπὸ τὸ χεῖλος τοῦ κρημνοῦ καὶ τὸν ὀδηγεῖ στὸ δρόμο τοῦ ὑψηλοῦ προορισμοῦ του. Τὸν ἀποσπᾷ ἀπὸ τὴν ἐργασία τοῦ ναυτόπαιδος, τοῦ μουτσοῦ, στὰ καράβια τοῦ χωριοῦ του καὶ τὸν καθηλώνει στὰ θρανία τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς. Ἀργότερα, ὅταν ἡ ἔλλειψις χρημάτων ἀνάγκασε τὸν Ἀρχιγένη νὰ περιφέρεται ἀσκόπως στοὺς δρόμους τῶν Παρισίων, μιὰ εὐτυχῆς σύμπτωσης, ἓνα πρόσωπο, πίσω ἀπὸ τὸ ὅποιον κρύπτεται τὸ μυστηριώδες προστατευτικὸ χέρι, τὸν μεταφέρει στὰ ἀγαπητὰ του ἐδώλια τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς τῶν Παρισίων. Καὶ ὅταν τέλος ἔφθασε στὸ τέρμα τῶν σπουδῶν του καὶ ἐπῆρε τὸ πτυχίον τῆς Ἱατρικῆς, πάλι ἡ αὐτὴ μυστηριώδης δύναμις τὸν ἀρπάξε ἀπὸ τὴν ἀσημότητα ἑνὸς κοινοῦ ἱατροῦ καὶ τὸν ἀνεβίβασε στὴν ἐπίζηλον θέσιν τοῦ ἱατροῦ τῶν Ἀνακτόρων τοῦ Σουλτάνου, καὶ στὴν ἔδρα τοῦ καθηγητοῦ τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Κωνσταντινουπόλεως. Ἐπρεπε ὁ Σαράντης νὰ γίνῃ προσωπικότης, νὰ κερδίσῃ χρήματα γιὰ νὰ στολίσῃ τὴ πατρίδα του μὲ τὰ δῶρα τῆς ψυχῆς του.

Ἡ βιογραφία τοῦ Ἀρχιγένους εἶναι ἀξιοπεριέργη. Ἀξίζει νὰ μελετηθῇ, ὄχι μόνον ἀπὸ μᾶς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κείνους, ποὺ ἀπασχολοῦνται μὲ τὰς πνευματικὰς ἐπιστήμας. Ἄς ἀναφέρωμε μερικὰ γεγονότα, ἀπὸ τὰ πλέον ἀξιοσημείωτα, τῆς ζωῆς του. Τί ἦτο ὁ Σαράντης στὴ πατρίδα του; Ἐνα παιδὶ πτωχὸ, ὀρφανό, ἔξυπνο, μᾶς λέγει ὁ βιογράφος του. Τὴν ἡμέρα ἐδοῦλευε στὰ ψαροκαῖκα, γιὰ νὰ βοηθῇ τὸ σπίτι του καὶ ὅταν τοῦ ἔμενε καιρὸς ἐδιάβαζε. Ἡ τύχη ὅμως, τὸν ἐβοήθησε, τί ἄλλο νὰ ποῦμε; Νὰ τὸν προσέξῃ ὁ καθηγητὴς τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς Λογάδης, νὰ ἐκτιμήσῃ τὸ ἦθος καὶ τὴν ἐξυπνάδα του, νὰ τὸν προστατεύσῃ καὶ ἔτσι ὁ πτωχὸς καὶ ὀρφανὸς Ἀρχιγένης νὰ τελειώσῃ τὴ Μεγάλη Σχολή, πράγμα πολὺ δύσκολο στὰ χρόνια ἐκεῖνα, γιὰ ἓνα πτωχὸ παιδί. Ὁ Ἀρχιγένης θέλει νὰ προχωρήσῃ, νὰ σπουδάσῃ ἱατρός. Καὶ γιὰ νὰ τὸ ἐπιτύχῃ, ἐξασκεῖ τὸ διδασκαλικὸ ἐπάγγελμα, μερικὰ χρόνια γιὰ νὰ ἐξοικονομήσῃ χρήματα. Ὑστερα ἀπὸ τρία χρόνια διδασκαλικῆς ζωῆς, στὴ Φιλιππούπολι, ξεκινᾷ γιὰ τὴ πατρίδα του, γιὰ νὰ ἀποχαιρετήσῃ τοὺς δικούς του.

Ἐπρόκειτο νὰ μείνῃ πολλὰ χρόνια στὸ Παρίσι γιὰ σπουδές. Τὴ νύχτα, στὸ χάνι ποὺ ἔμενε, εἶδε ἐπανελημμένως τὸ ἴδιο ὄνειρο, σὰν μιὰ ἀνωθεν προσταγή, ποὺ ἤθελε, σώνῃ καὶ καλά, νὰ τὸν σώσῃ ἀπὸ τὸν θάνατο καὶ νὰ τὸν προορίσῃ γιὰ ἓνα λαμπρὸ μέλλον. Ἐνῶ ἔκοιμάτο, κατάκοπος, ἀπὸ τὴν πεζοπορία τῆς ἡμέρας, παρουσιάσθηκε στὸ ὄνειρό του ἓνας ρασο-

φόρος, καταματωμένος. Τὸν τράβηξε δυνατὰ ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τὸν ζήτησε βοήθεια. Ἐντρομος ὁ Ἀρχιγένης ξυπνᾷ. Ἀνάβει τὸ λυχνάρι του. Ἀρχίζει νὰ διαβάξῃ ἀπὸ ἓνα βιβλίον, ποῦ εἶχε πρόχειρο. Δὲν δίνει σημασία στὸ ὄνειρο. Δὲν ἔβλεπε πρώτη φορὰ ὄνειρα. Μήπως δὲν εἶδε καὶ ἄλλα πρὸ ζωηρὰ καὶ περίεργα στὴ ζωὴ του; Ἡ κούρασις τῆς ἡμέρας τὸν δαμάζει. Τὰ βλέφαρα κλείουν. Ἀποκοιμήθηκε. Σὲ λίγο πάλι ἀνοίγει ἡ πόρτα. Ὁ ἴδιος ρασοφόρος παρουσιάζεται. Τώρα μὲ πρὸ ἔντονο ἦχος, τὸν προτρέπει νὰ μὴ κοιμηθῇ. Γιατί, «ὅπως ἐσκότωσαν ἐμένα τὸν ἴδιο, ὁ πανδοχεὺς καὶ ὁ ὑπηρέτης του, θὰ σκοτώσουν καὶ σένα». Αὐτὰ τὸν λέγει. Τοῦ ὑποδεικνύει τὸ μέρος, ὅπου τὸν ἔθαιψαν καὶ τὸν παρακαλεῖ νὰ φροντίσῃ γιὰ τὴ χριστιανοπρεπῆ κηδεῖα του. Ἄγρυπνος τώρα ὁ Ἀρχιγένης, περιμένει νὰ ξεμερώσῃ. Σὲ λίγο ἐμφανίζονται οἱ φονεῖς. Ἀνοίγουν τὴ θύρα. Ἄλλ' ὅταν εἶδαν τὸν Ἀρχιγένῃ νὰ ἀγρυπνᾷ, παραιτήθηκαν ἀπὸ τὰ δολοφονικὰ τῶν σχέδια. Τὴν ἄλλη ἡμέρα ἡ ἀστυνομία, μὲ τὴν ὑπόδειξι τοῦ Ἀρχιγένης, ἀνεκάλυψε τὸ πτώμα τοῦ ρασοφόρου καὶ ἐτιμώρησε τοὺς φονεῖς. Νά, λοιπόν, πῶς ἐσώθη ὡς ἐκ θαύματος ὁ Ἀρχιγένης.

Ἄλλὰ, καὶ κατὰ τὸ διάστημα τῶν σπουδῶν του στὸ Παρίσι, ὅταν τελείωσαν τὰ χρήματά του, περιῆλθε σὲ ἀπόγνωσι. Ἀργόσχολος τώρα, μὲ τὸ κεφάλι σκυμμένο κάτω, γυρίζει μέσα στοὺς δρόμους. Κατὰ καλὴ σύμπτωσι, κάποιος ὁμογενῆς ποῦ τὸν συναντᾷ, τὸν συνέστησε στὸν τότε πρεσβευτὴ τῆς Τουρκίας Ρεσὰτ Πασᾶ, ὑπὸ τὴν προστασίαν καὶ βοήθειαν, τοῦ ὁποίου ὁ Ἀρχιγένης τελειώνει ἐπιτυχῶς τὰς σπουδὰς του. Ἄλλὰ τὸ ἄορατο χέρι, ποῦ βοηθᾷ τὸν Ἀρχιγένῃ στὸ δρόμον τῆς ζωῆς του καὶ τὸ ὅποιον οἱ μοιρολάτραι ὀνομάζουν μοῖραν, ὅσοι δὲ κρίνουν τὰ γεγονότα, μὲ τὸ κριτήριον τῆς λογικῆς, τὸ ὀνομάζουν εὐτυχῇ σύμπτωσιν, δὲν ἀποσύρει τὴν βοήθειάν του. Ὁ μέγας προστάτης τοῦ Πασᾶς ἀσθενεῖ. Μάταια περιμένει νὰ θεραπευθῇ ἀπὸ τὴν ἰατρικὴν περίθαλψιν τῶν σοφῶν ἰατρῶν τῶν Παρισίων. Ζητεῖ τώρα τὰ ἰατρικὰ φῶτα τοῦ προστατευομένου του. Ὁ Σαράντης διαφωνεῖ μὲ τοὺς καθηγητὰς του, διὰ τὴν διάγνωσιν καὶ τὴν θεραπείαν τοῦ ὑψηλοῦ κηδεμόνου του. Ἀναλαμβάνει μὲ θάρρος τὴν θεραπείαν του καὶ σώζει τὸν εὐεργέτην του ἀπὸ βέβαιον θάνατον.

Ὁ δρόμος πρὸς τὰ ἐμπρὸς εἶναι ἀνοικτὸς πλέον γιὰ τὸν Ἀρχιγένῃ. Διότι, μετ' ὀλίγον, ὁ Ρεσὰτ καλεῖται στὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ γίνεται Βεζύρης. Μὲ τὴν θερμὴν σύστασίν του ὁ Ἀρχιγένης γίνεται ἰατρὸς τῶν Ἀνακτόρων καὶ καθηγητὴς τῆς Παθολογίας στὴν Ἰατρικὴ Σχολὴ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ τώρα ὁ ἰατρὸς τοῦ Σουλτάνου, μὲ τὰ χρήματα ποῦ κερδίζει, βαδίζει στὸ δρόμον τῆς πραγματοποιήσεως τῶν εὐγενῶν ὀνειρῶν του.

Ὁραματίζεται καὶ θέτει εἰς ἐφαρμογὴν τὸ ὄνειρό του, νὰ πλουτίσῃ τὴν πατρίδα του μὲ ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα, ὅπου διδάσκαλοι καὶ διδασκάλισσαι νὰ μορφώνωνται καὶ νὰ παραλαμβάνουν ἀπὸ ἐκεῖ τὸ φῶς τῆς χρι-

στιανικῆς καὶ Ἑλληνοπρετοῦς μορφώσεως, γιὰ νὰ τὸ μεταφέρουν καὶ εἰς τὰ πλέον μακρυνὰ μέρη τῶν ὑποδούλων ἀδελφῶν. Τὸ ὄραμα τοῦ Ἀρχιγένους, λαμβάνει σάρκα καὶ ὄστᾶ τῷ 1857. Τὸ μέλλον λοιπὸν καὶ τῶν ἀτόμων καὶ τῶν ἐθνῶν, μᾶς παρουσιάζει πολλὰς ἐκπλήξεις. Γι' αὐτό, ὅσοι διαβάζουν αὐτὰ ποὺ ὀραματίζομαι, ἄς συγκρατήσουν τὸ εἰρωνικό τους μειδιάμα. Ἄλλως τε καὶ ἂν δὲν πᾶμε μιὰ μέρα μετὰ τὸ σπαθὶ μας, θὰ πᾶμε ὡς ὑπήκοοι τῆς δημιουργουμένης ὁμοσπονδίας τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν. Θὰ ἔχωμε τὸ δικαίωμα, μετ' ὀλίγα ἔτη, νὰ ἐγκατασταθοῦμε καὶ νὰ ζήσωμε, ὡς πολῖται πλέον τῆς Πανευρώπης, ὅπου θέλομεν καὶ ὅπου μᾶς συμφέρει. Τὸ κράτος μας, πρὸ ὀλίγου ὑπέγραψε τὴν ἔνωσιν τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὴν Ἐλευθέραν Κοινὴν Ἀγοράν. Ἡ οἰκονομικὴ ἔνωσις εἶναι πρόδρομος τῆς πολιτικῆς ἐνώσεως. Βαδίζομεν πρὸς τὴν δημιουργίαν τῆς Πανευρώπης. Νὰ λοιπὸν, ὅτι οἱ ἐλπίδες μου δὲν πηγάζουν μόνον ἀπὸ ὀραματισμούς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἐξέλιξιν τῶν πολιτικῶν γεγονότων, τὴν ἀρχὴν τῶν ὁποίων ἐχαιρέτισαμεν πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν. Ἐκτὸς ἐὰν ὁ σατανᾶς ὠθήσῃ τὸ ἀνθρώπινον γένος εἰς ἀλληλοσπαραγμὸν καὶ ἀνακοπὴν πάλιν τὸ ἐπιδοφόρον μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος.

Ὅπως λοιπὸν, πολλὰς φορές, μᾶς διδάσκει ἡ ἱστορία τοῦ ἔθνους μας, ἀλλὰ καὶ ἡ προσωπικὴ ἱστορία τῶν ἀτόμων, δὲν ἀποκλείεται κατὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον τρόπο νὰ γίνῃ τὸ ἱστορικὸ θαῦμα τῆς νεκραναστάσεως, ἐκεῖ ὅπου ἀναπαύονται σήμερα τὰ κόκκαλα τῶν πατέρων μας. Καὶ τότε θὰ ξαναπηδήσῃ πάλιν ἀπὸ τὰ εἰρεῖπια, ποὺ ἔχουν ἐπισωρεύσῃ ἐν τῷ μεταξὺ οἱ κατακτηταὶ τὸ φῶς τῶν Ἀρχιγενείων, σὰν τὸ μυθολογικὸ φοῖνικα.

Ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ἱστορίας θὰ ἀκουσθῇ τότε ἡ γνωστὴ φωνὴ τοῦ Ἀρχιγένους, νὰ ἀπευθύνεται σὺς Θρακιώτισσες: «Δεῦτε λάβετε φῶς».

Αὐτὸ εἶναι τὸ πιστεύω μου. Καὶ τὴν πίστιν μου αὐτὴν τὴν ἀντλῶ ἀπὸ τὴν μοῖραν τῆς φυλῆς μας, ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑθνους μας.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

σ. Καθηγητῆς

Ἀθῆναι τῇ 15ῃ Ἰουλίου 1961

(Ἄνω Ἑλισούπολις, Ἀθηνῶν 4)

Σημείωσις τοῦ συγγραφέως περὶ Ἐπιβατῶν Καθηγητοῦ κ. Α. Παπαναστασίου. Κάθε χρόνο, στις 14 Ὀκτωβρίου, ἑορτὴν τῆς Ὁσίας Παρασκευῆς, τὰ τέκνα τῆς Ἐπιβατινῆς οἰκογενείας Ἰωάννου Παπαδοπούλου μετὰ τοῦ κλάδου των, κάμνουν λειτουργίαν στὸν Ἐνοριακὸν τοὺς Ναόν, στὸ συνοικισμὸν Βύρωνος Ἀθηνῶν.

Μαζεύονται τὴν ἡμέρα ἐκείνη στὴν Ἐκκλησίᾳ Ἐπιβατιανοὶ καὶ ἄλλοι ἀπὸ τὰ πλησιόχωρα τῶν Ἐπιβατῶν, ὅσοι εἶναι σκορπισμένοι στὰς Ἀθήνας καὶ στοὺς συνοικισμοὺς τῶν Ἀθηνῶν. Μετὰ τὴν λειτουργίαν, συγκεντρώνονται στὸ σπίτι τῶν Παπαδοπουλαίων. Ἐκεῖ ἀναγνωρίζονται οἱ συγχωριανοί, καὶ κάθε ἕνας, μὲ συγκίνησι, διηγεῖται τὰς ἀναμνήσεις του, ἀπὸ τὴν χαμένη καὶ δουλωμένη πατρίδα του.

Ἡ πράξις αὐτὴ τῶν Παπαδοπουλαίων τιμᾷ, ὄχι μόνον τὴν μνήμην τῆς Πολιούχου τῶν Ἐπιβατῶν, Ὁσίας Παρασκευῆς, ἀλλὰ εἶναι καὶ ἕνα εὐλαβὲς μνημόσυνον, εἰς μνήμην τῶν εὐσεβῶν γονέων των.

Ὁ πρόκριτος δὲ αὐτὸς Θράξ συμπατριώτης διὰ τὴν ἐκδηλώσιν ζωηρότερον τὴν πρὸς τὴν ἀλησμόνητον Θράκην ἀγάπην του ὄχι μόνον ἐκτιμᾷ καὶ θαυμάζει τὴν ἐπὶ βῆσιν λαμπρὰν δράσιν τοῦ ἐν Ἀθήναις «Θρακικοῦ Κέντρου» καὶ τοῦ ἱστορικοῦ καὶ βραβευθέντος συγγράμματός του τὰ «Θρακικὰ» ἀλλ' ὑπόσχεται ὡς μέλος αὐτοῦ νὰ ἐγγράψῃ τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους του συμπαραστάτας εἰς τὸ ἐπιτυχῶς σταδιοδρομοῦν ἐθνικῶς καὶ πνευματικῶς Σωματεῖον μας τοῦτο.

ΤΟ ΠΑΙΔΟΜΑΖΩΜΑ

Παραθέτομεν κατωτέρω ἀξιόλογον μελέτην τοῦ γνωστοῦ ἱστορικοῦ καὶ πολυτίμου συνεργάτου τῶν «Θρακικῶν», εἰς ἃ ἐδημοσιεύθησαν κατ' ἐπανάληψιν εἰς προηγουμένας ἐκδόσεις, φιλόπονοι ἐργασίαι περὶ Θράκης, τοῦ ἀειμνήστου σοφοῦ διδασκάλου Γεωργίου Ι. Γιαννακῆ.

Ἡ κάτωθι μελέτη περὶ Παιδομαζώματος ἐνεφανίσθη καὶ εἰς διαλέξεις διαφόρων πόλεων παρά τοῦ ἰδίου.

(ΕΚ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ)

Πᾶν Ἔθνος ἢ Κράτος καὶ ἐν γένει πᾶσα κοινωνία διὰ τὰ τακτοποιῆ καὶ κανονίξῃ ὀρθῶς τὴν πολιτικὴν, τὴν θρησκευτικὴν, τὴν οἰκονομικὴν καὶ κοινωνικὴν ζωὴν του, κατὰ τὰς διαφόρους περιστάσεις τῆς ὑπάρξεώς του, πρέπει νὰ γνωρίζῃ καλῶς καὶ ἐμβριθῶς τὴν Ἱστορίαν του, ἐκ τῆς ὁποίας νὰ ἀρῶνται διδάγματα χρήσιμα, διὰ νὰ μὴ περιπίπτῃ εἰς σφάλματα, τὰ ὁποῖα εἰς προγενεστέρους χρόνους ὑπῆρξαν αἰτία ἐπιβλαβῶν καὶ καταστρεπτικῶν ἐπιδράσεων εἰς τὴν ἐθνικὴν του πορείαν ἀνὰ τοὺς αἰῶνας.

Καὶ ὄχι μόνον νὰ ἐνασμενίζηται καὶ καυχᾶται ἐπὶ πατραγαθία, ἀλλὰ καὶ μὲ συντριβὴν ψυχῆς καὶ καρδίας νὰ λυπῆται καὶ νὰ θλίβηται διὰ τὰ ἐκάστοτε σφάλματα τῶν προγόνων του, ἐκ τῶν παρεκτροπῶν τῶν ὁποίων προέκυψαν ὀδυνηρὰ ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα ἐπροξένησαν ἀνεπανορθώτους συμφορὰς.

Τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, εἰς τὸ ὁποῖον ἔχομεν τὴν μεγάλην τιμὴν νὰ ἀνήκωμεν, ὡς γνωστὸν εἰς πάντας τοὺς κατόχους εὐρείας ἢ καὶ περιορισμένης παιδείας καὶ μορφώσεως, ἀριθμεῖ βίον τεσσαράκοντα περίπου αἰῶνων (4 χιλ. ἐτῶν). Κατὰ τὴν μακροτάτην αὐτὴν σταδιοδρομίαν του ἔπραξε πάμπολλα μεγάλα καὶ ἔνδοξα ἔργα ὄχι μόνον διὰ τὸν ἑαυτόν του, ἀλλὰ καὶ δι' ὅλον τὸν κόσμον ἐκάστης ἐποχῆς, καὶ διὰ τὰ ὁποῖα θεβαίως ἔχομεν πλήρες δικαίωμα νὰ καυχώμεθα ἡμεῖς οἱ σημερινοὶ ἀπόγονοι πανενδόξων προγόνων. Ἀλλὰ καὶ ὑπέστη πολλάκις ἀνηκούστους συμφορὰς.

Αἱ συμφοραὶ, ποὺ προέκυψαν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Ἑλληνισμοῦ, προήρχοντο πολλάκις ἀπὸ ἐξωτερικὰ αἰτία, ὡς ἦσαν αἱ κατὰ καιρὸς ἐπιδρομαὶ ξένων ἐθνῶν εἰς τὰς χώρας μας, τὰς ὁποίας ἐπλήρουν

σφαγῶν, λεηλασιῶν, ἐμπρησῶν καὶ ἀμετρήτων αἰχμαλωσιῶν. Ἀλλὰ πλειστάκις αἱ ἐνσκήψασαι συμφοραὶ προήρχοντο ἐκ τοῦ ἰδίου ἡμῶν Ἔθνους, ἐνεκα διαιρέσεων, ἐμφυλίων πολέμων, ἀκαίρων φιλοδοξιῶν διαφόρων ἡγητόρων κατὰ τὸ πολιτικὸν καὶ κοινωνικὸν καθεστῶς ἐκάστης ἐποχῆς.

Καὶ αἱ μὲν ἐξωτερικαὶ ἐπιδράσεις ἐπροξένουν θεαίως σχετικὴν ἐλάττωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ διαφόρων τμημάτων ὅπου ἔπιπτε τὸ βάρος τῆς συμφορᾶς. Ἐπίσης ἐδημιούργουν πτωχείαν, οἰκονομικὴν δυσπραγίαν καὶ ὄλα τὰ παρεμφερῆ ἐπακόλουθα ξένης εἰσβολῆς, τῆς ὁποίας ὀφθαλμοφανὲς παρῶδειγμα ἔχομεν τὴν τελευταίαν Γερμανοϊταλικήν.

Αἱ πληγαὶ αὗται σὺν τῷ χρόνῳ ἐπουλοῦντο καὶ τὸ ἔθνος ἐλάμβανε τὴν πρὸς τὰ πρόσω πορείαν του. Αἱ συμφοραὶ αἵτινες προήρχοντο ἐκ σφαλμάτων τοῦ ἰδίου ἔθνους ἐνεκα διαιρέσεων εἰς ἀντίθετα κόμματα, καὶ λόγῳ ἐμφυλίων πολέμων, ἐξ ἐγωϊσμοῦ καὶ ἰδιοτελείας τῶν ἀρχόντων του, αὗται ἦσαν κατὰ πολλὸν δεινότεραι καὶ διαρκέστεραι καὶ εἶχον ὡς συνέπειαν τὴν στασιμότητα εἰς τὴν πρόοδον τοῦ ἔθνους ἢ καὶ ἐξέτρεπον τὴν πορείαν του πρὸς ἄλλας κατευθύνσεις μὲ διάφορον πλεόν σκοπόν.

Ἐν τῇ ὁλοκληρωτικῇ ἱστορίᾳ τῆς Θράκης, ἐξετάζονται καὶ ἐκτίθενται ὄλα αἱ πτυχαὶ αὗται μὲ καταλλήλους κρίσεις καὶ διδακτικὰ συμπεράσματα.

Διὰ τοῦτο αἰσθάνομαι εὐτυχῆς διότι μοῦ ἐδόθη ἡ εὐκαιρία νὰ ἀνοίξω μίαν πτυχὴν τῆς μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κων)πόλεως Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους.

Προκειμένου νὰ ὁμιλήσω περὶ τῶν περιπετειῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς ἀγαπητῆς μας προγονικῆς χώρας, τῆς ἀνεκτιμήτου Θράκης, ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Ὀθωμανισμοῦ ὡς καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κων)πόλεως ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, παρακαλῶ τὸ εὐγενὲς καὶ φιλόμουσον ἀκροατήριον νὰ λάβῃ τὴν ὑπομονὴν νὰ ἀκούσῃ σημεῖα τινὰ μόνον ἐκ τῆς πολυχρονίου Ἱστορίας τῆς Θράκης μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ Ὀθωμανισμοῦ ἐπὶ τῶν Θρακικῶν τμημάτων.

Διότι ἐν τῇ ὑφ' ἡμῶν συγγραφείσῃ καὶ ἐν μέρει ἐκδοθείσῃ Ἱστορίᾳ τῆς Θράκης ἀπὸ τοὺς μυθικοὺς χρόνους μέχρι σήμερον, τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν γεγονότα περιλαμβάνουν κεφάλαια 145, σελίδας περίπου 500 καὶ ἐξιστόρησιν 478 ἐτῶν. Ἐπομένως χρειάζονται πολλαὶ καὶ πολύωροι διαλέξεις, μόνον δι' αὐτά.

Διὰ τοῦτο σήμερον θὰ περιορισθῶ νὰ ἀναπτύξω πρὸς ὑμᾶς σημεῖα τινὰ ἐπὶ ζητήματος, τὸ ὁποῖον ὑπῆρξε, τὸ θλιβερώτερον, τὸ ἐπιζημιώτερον καὶ τὸ καταστρεπτικώτερον μέσον, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Μουσουλμανισμὸς ἐπεδίωξε τὴν ἐκμηδένισιν τοῦ ὑποταγέντος εἰς αὐτὸν Ἑλληνοχριστιανικοῦ κόσμου, τοῦ ἀπαισίου Παιδομαζώματος.

Μόνη ἡ λέξις Παιδομάζωμα δεικνύει ποῖον ἀνοσιούργημα διεπράττετο ἐπὶ τρεῖς αἰῶνας εἰς θάρος τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ἡ πρώτη Τουρκομανικὴ στρατιὰ τοῦ Ἐλτογροῦλ, (Διὰ νὰ ἐννοήσωμεν τὴν καταγωγὴν τοῦ Ἐλτογροῦλ, πατὴρ τοῦ πρώτου Σουλτάνου τῶν Ὀθωμανῶν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀνατρέξωμεν εἰς τὴν Βυζαντινὴν ἱστορίαν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ἀνδρειοτάτου αὐτοκράτορος Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ (1147-1180). Ἐπὶ τῆς βασιλείας τούτου περὶ τὸ 1175 μ.Χ. μοῖρα Τουρκομάνων εἶχεν εἰσβάλει εἰς τὸ θέμα τῆς Σεβαστείας. Ὁ Μανουὴλ ἐξεστράτευσεν μὲ Βυζαντινὸν στρατὸν καὶ ὀλίγους Ἱππότες μισθοφόρους ἐκ Δύσεως. Κατὰ τὴν μάχην ὁ ἵππος ἑνὸς Ἱππότης ἐφρονεύθη. Οὗτος τότε ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα ἄλλον ἵππον, διὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ μαχόμενος. Ἄλλ' ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχε διαθέσιμος, ὁ Μανουὴλ διέταξε τὸν ὑπασπιστὴν του καὶ ἐξάδελφόν του Ἰωάννην Κομνηνὸν νὰ παραχωρήσῃ τὸν ἵππον του. Ὁ Ἰωάννης δὲν ἔφερε μὲν ἀντίρρησην εἰς τὸν αὐτοκράτορα, καὶ παρέδωκε τὸν ἵππον του. Ἀλλὰ ἐθεώρησε τὸν ἑαυτὸν του προσβεβλημένον. Καὶ ὅτε ἐπῆλθε τὸ σκότος κατώρθωσε νὰ καταφύγῃ πρὸς τοὺς ἐχθρούς, οἱ ὁποῖοι τὸν ὑπεδέχθησαν μετὰ χαρᾶς καὶ τῷ ἐπεδαψίλευσαν μεγάλας τιμὰς. Οὗτος ὁδηγηθεὶς εἰς τὴν χώραν τῶν Τουρκομάνων, προσῆλθεν εἰς τὸν Ἰσλαμισμὸν καὶ ἔλαβε γυναῖκα τὴν κόρην τοῦ ἡγεμόνος. Ἐγέννησεν υἱὸν τὸν Σουλεῖμάν, ὅστις ἐνηλικιωθεὶς ἔλαβε τὴν ἡγεμονίαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πάππου του καὶ εἶτα τοῦ πατρός του Ἰωάννου Κομνηνοῦ ἐξἱσλαμισθέντος. Τούτου τοῦ Σάχ Σουλεῖμάν υἱὸς ἦτο ὁ Ἐλ Τογροῦλ ὁ πατὴρ τῶν Ὀσμανλῆ ἢ Ὀθωμανῶν καὶ πάππος τοῦ Ὀρχάν.) ἡ εἰσβολὴ εἰς Μ. Ἀσίαν ἐκ τῆς Τουρκομανικῆς χώρας περὶ τὰ μέσα τῆς 13ης ἑκατονταετηρίδος μ.Χ. (1250) ἀπετελεῖτο μόνον ἐκ 10 περίπου χιλιάδων ἀνδρῶν σὲ 600 σκηνάς. Οἱ Τουρκομάνοι οὗτοι ἠκολουθοῦντο ὑπὸ φανατικωτάτων Δερβισσῶν. Αἱ περὶ τὴν Ἄγκυραν καὶ τὸ Ἰκόνιον χῶραι τότε κατεῖχοντο ὑπὸ ἄλλου Τουρκοκοῦ γένους τῶν Σελτζούκων Τούρκων, οἱ ὁποῖοι, κατακτήσαντες τὰ ἐδάφη ταῦτα, εἶχον ὀνομάσει τὸ Σελτζουκικὸν ἐκεῖνο κράτος «Κράτος τοῦ Ροῦμ» διότι οἱ κάτοικοί του ἦσαν Ροῦμ, δηλ. Ρωμαῖοι, ὡς συνήθιζον νὰ ἀποκαλοῦν τοὺς Ἑλληνοχριστιανούς κατοίκους τότε τῶν Βυζαντινῶν χωρῶν. Καὶ μήπως οἱ Ὀθωμανοὶ δὲν ὀνόμαζον ὅλας τὰς Βαλκανικὰς χώρας, ποὺ κατέκτησαν Ρουμιλί (χῶραι Ρωμαίων), καὶ ὅλους τοὺς Χριστιανούς, ἀδιακρίτως φυλῆς, Ροῦμ Μιλλετί;

Κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, ποὺ εἶχαν εἰσβάλει εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, οἱ Ὀγοῦζοὶ Τοῦρκοὶ ἢ Τουρκομάνοι τοῦ Ἐλτογροῦλ, (εἰσβολὴ Μογγολοτατάρων) οἱ Σελτζούκοι τοῦ Ἰκονίου μὲ τὸν βασιλέα τῶν Ἀλαεδδῖν ἐπολέμουν πρὸς τοὺς Τατάρους τοῦ Τσεμιζ Χάν. Ἐνῶ δὲ ὤδευον ἐξ Ἀνατολῶν πρὸς τὴν Ἄγκυραν ὁ Ἐλτογροῦλ μὲ τὴν στρατιάν του, εὐρέθησαν αἴφνης πρὸ μιᾶς μάχης. Ὁ Ἐλτογροῦλ (Δίκαιος) ἐστάθη καὶ ἠτοιμάσθη νὰ βοηθήσῃ τὸ ἀδου-

νατώτερον μέρος, εκείνους δηλ. πού θὰ ἐνικῶντο. Ἐπειδὴ δὲ εἶδεν ὅτι οἱ Σελτζούκοι ἤρχισαν νὰ κόμπιωνται πρὸ τῆς ὁρμῆς τῶν Τατάρων, ἐφώρμησε κατ' αὐτῶν μὲ τοὺς ὀπαδοὺς του, ἀνέτρεψε τοὺς Τατάρους καὶ ἔδωκε τὴν νίκην εἰς τοὺς Σελτζούκους τοῦ Ἀλαεδδίν. Ὁ Ἀλαεδδίν ἐξ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν ἀδόκητον αὐτὸν βοηθὸν του ἐχάρισεν εἰς αὐτὸν τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἀγκύρας, ὅπου κατώκησε μὲ τοὺς Τουρκομάνους του. Τοῦτον δὲ θανόντα, διεδέχθη ὁ ἱπποτικώτατος υἱὸς του Ὁσμάν 1288 μ.Χ. Ἔνεκα τῆς ἀνεξιθρησκείας του, τῆς ἀγαθότητός του καὶ τῆς γενναιοφροσύνης του, κατετάσσοντο εἰς τὸν στρατὸν του καὶ πολλοὶ παῖδες Χριστιανῶν τῆς χώρας ἐκεῖνης. Ἐκ τούτων πολλοὶ ἐδέχοντο τὸν ἐξισλαμισμὸν ἄνευ βίας, ἀλλὰ οἰκιοθελῶς. Ἔτσι ὁ Ὁσμάν ἐπηύξησε τὴν στρατιωτικὴν του δύναμιν. Ἀλλ' οἱ προσερχόμενοι Χριστιανοὶ δὲν ἐδέχοντο τὸ ἐθνικὸν ὄνομα Τοῦρκος ἢ Τουρκομάνος. Καὶ τότε ἐπενοήθη ὡς ἐθνικὸς ὄρος ἡ λέξις Ὁσμανλή· δηλ. ὀπαδὸς τοῦ Ὁσμάν. Μὲ τὴν λέξιν Ὁσμανλή ἢ κατὰ τὸ Ἑλληνικὸν Ὁθωμανός, ἀνομιάζετο εἰς τὸ ἐξῆς πᾶς, ὅστις ἀπέβαιεν ὑπήκοος τοῦ Ὁσμάν.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀλαεδδίν βασιλεὺς τῶν Σελτζούκων ἀπέθανεν ἐν Ἰκονίῳ (1299), τὸ βασίλειόν του διεμοιράσθη μεταξὺ τῶν 9 υἱῶν του.

Οὗτοι ὅμως ἔστρεψαν τὰ ὄπλα κατ' ἀλλήλων. Ὁ Ὁσμάν ἐπωφελήθη αὐτῆς τῆς διαμάχης τῶν Σελτζούκων καὶ κατέλαβε τμήματά τινα τῶν Σελτζούκικῶν ἡγεμονιῶν, ὅτε ἔλαβε καὶ τὸν τίτλον τοῦ Σουλτάνου τῶν Ὁθωμανῶν (1300).

Τούτου διάδοχος ὑπῆρξεν ὁ υἱὸς του Ὁρχάν, ὅστις ἐπωφελήθεις τῆς ἀδυναμίας καὶ ἀδιαφορίας τῆς Βυζαντινῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς ἐγκαταλείψεως τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ χριστιανικῶν ἑδαφῶν εἰς τὴν τύχην των, ἐπολιόρησε τὴν Προῦσαν τῆς Βιθυνίας ἐπὶ ἔτη καὶ εἰς τὸ τέλος κατέλαβε αὐτήν, καὶ μετέφερε τὸν θρόνον του ἐκεῖ (1326).

Ὁ Σουλτᾶνος οὗτος ἀντιλαμβανόμενος ὅτι ἡ Βυζαντινὴ κυριαρχία ἀπέβη τόσον ἀσθενής, ἔνεκα τῆς παντελοῦς ἀδιαφορίας τῶν ἐν Κων)πόλει ἡγετῶν της, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἀποβάλει ἐντελῶς τὴν συνείδησιν τῶν καθηκόντων των πρὸς τὸ πλῆθος τῶν ὑπηκόων των, τοὺς ὁποίους ἐξελάμβανον ὡς προωρισμένους νὰ ἐργάζωνται μόνον τυφλῶς πρὸς ὄφελος τῶν κυρίων των, τὰς δὲ χώρας τοῦ κράτους ὡς τιμάρια καὶ φέουδα οἰκογενειακά, ὥστε ἔσχε τὴν ἰδέαν ὁ Ὁρχάν, ὅτι οἱ χριστιανικοὶ πληθυσμοὶ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους κατακτώμενοι ὑπ' αὐτοῦ, δύνανται νὰ ἀποβῶσι χρήσιμοι. Διὰ καταλλήλων δὲ μέσων νὰ ἐπαυξήσῃσι καὶ νὰ πυκνώσῃσι τὰς τάξεις τοῦ ὀλιγαριθμοῦ Ὁθωμανικοῦ στοιχείου.

Ἄφ' ἑτέρου ἔβλεπεν ὅτι ὁ ὀλιγαριθμὸς στρατός του (γιαγιά) ἀπετέλει ἐν σμῆνος ληστρικόν, φιλόρπαγον, ἀτίθασον, ἀπειθήρητον καὶ αὐθαίρετον, μὴ ὑπαγόμενον εἰς κανόνας εὐπειθείας καὶ ἱεραρχίας. Ὡς μόνον κίνητρον κα-

τὰ τῶν Χριστιανῶν εἶχαν τὴν φανατικὴν ὁρμὴν τοῦ Ἰσλάμ πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ παραδείσου, τὴν ἀρπαγὴν, τὴν αἰχμαλωσίαν γυναικοπαίδων, καὶ τὴν ἀκολασίαν εἰς βάρος τῶν ἀλλοθρήσκων. Αἱ χῶραι εἰς τὰς ὁποίας ἔκαμναν τὰς ληστρικὰς ἐπιδρομὰς τῶν αἰφνιδίως καὶ ἄνευ αἰτίας ὑφίσταντο τὰ πάνδεινα. Ἦσπαζον πολυαριθμούς αἰχμαλώτους, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ 1)5 ἔδιδον εἰς τὸν Σουλτᾶνον, τοὺς εὐειδестέρους νέους καὶ κόρας, τοὺς δὲ ὑπολοίπους ἐπώλουν εἰς Μουσουλμάνους ἀγάδες.

Ἄλλὰ, διὰ τὰ ἀποβῆ κύριος ἀπάσης τῆς Μ. Ἀσίας, καὶ τῶν ἐπὶ τῆς Εὐρώπης Βυζαντινῶν χωρῶν καὶ τὰ συγκρατῆ ταύτας, εἶχεν ἀνάγκην πολλοῦ καὶ ἀφρωσιωμένου στρατοῦ. Προῆλθε λοιπὸν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι, ἂν στρατολογήσῃ τὴν πολυαριθμὸν νεολαίαν τῶν Χριστιανῶν ὑπηκόων του, θὰ ἠδύνατο νὰ ἔχῃ μεγάλας στρατιωτικὰς δυνάμεις πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν κατακτητικῶν του σχεδίων. Ἄλλ' ὡς πιστὸς Μουσουλμᾶνος ἔπρεπε νὰ ἐναρμονίσῃ ὅλας τὰς ἀποφάσεις καὶ πράξεις του πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ Ἱεροῦ Κορανίου, τοῦ Εὐαγγελίου, τῆς θρησκείας καὶ τοῦ Προφήτου Μωάμεθ.

Ἄλλὰ τὸ Κοράνιον ρητῶς ἀπαγορεύει εἰς τοὺς μὴ Μουσουλμάνους νὰ μετέχουν εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Μουσουλμανισμοῦ.

Ἄρα οἱ στρατολογούμενοι Χριστιανοὶ ἔπρεπε νὰ ἀσπάζωνται καὶ τὴν θρησκείαν τοῦ Προφήτου Μωάμεθ, ὅπερ θὰ ἐπεβάλλετο βιαίως ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Ἄλλὰ τὸ Κοράνιον ρητῶς ἀπαγορεύει τὸν βίαιον καὶ ἀκούσιον ἔξισλαμισμὸν Χριστιανῶν καὶ Ἰουδαίων· διότι καὶ οὗτοι ἔχουσι θρησκείαν ἐκ θείας ἀποκαλύψεως ὡς ὁ Μουσουλμανισμός. Καὶ μόνον διὰ τῆς πειθοῦς καὶ κατηχήσεως ἐπιτρέπετο ἢ ἐκουσία μετὰστασις Χριστιανῶν εἰς τὸν Ἰσλαμισμὸν. Εἰς δὲ τοὺς εἰδωλολάτρας ἐπιτρέπετο ὁ βίαιος ἔξισλαμισμός. Ἐσκέπετο λοιπὸν ἐπὶ ἡμέρας, νὰ εὖρη τρόπον νὰ στρατολογή Χριστιανούς νέους καὶ νὰ τοὺς ἐξισλαμίσῃ ἄνευ βίας, ἀλλὰ διὰ κατηχήσεως καὶ πειθοῦς. Ἄλλὰ τὸ πρόβλημα ἐφαίνετο ἄλυτον· διότι νέοι 20 ἐτῶν καὶ ἄνω δὲν θὰ ἐνέδιδον οὔτε εἰς τὴν διδασκαλίαν, τῆς θρησκείας τοῦ Μωάμεθ, οὔτε εἰς τὴν πειθῶ μὲ ὑποσχέσεις περὶ ἀμοιβῶν καὶ ἀξιομάτων.

Ὡς ἐκ τούτου ἐκάλεσεν εἰς συμβούλιον τοὺς δύο κυριωτέρους συμβούλους του, τὸν Καρὰ Χαλήλ Τσενδερελῆ μέγαν ἐρμηνευτὴν τοῦ Κορανίου (τὸ ἀξίωμα τοῦτο μετὰ τὴν ἄλωσιν ἐλέγετο Σεῖχουλισλάμ) καὶ τὸν γηραιὸν καὶ πιστὸν Κιοσὲ Μιχάλ, τὸν ὁποῖον εἶχε κληρονομήσει ἐκ τοῦ πατρὸς του Ὁσμάν. (Μιχαὴλ Ὁξυγένειον τῶν Βυζαντινῶν, Χριστιανὸν ὄντα εἰσέτι). Ἄνεκοίνωσε λοιπὸν εἰς αὐτοὺς τὰ σχέδιά του, εἰς τὰ ὁποῖα ὅμως ἀντετίθεντο αἱ ρῆτραι τοῦ Κορανίου. Παρεκάλεσε δὲ τὸν Καρὰ Χαλήλ νὰ ἐρευνήσῃ τὸ Κοράνιον, ἐὰν ὑπάρχῃ ρῆτρα τις (Φετβά), ἣτις νὰ ἐπιτρέπῃ τὴν στρατολογίαν τῶν Χριστιανῶν. Ὁ Καρὰ Χαλήλ ἐζήτησε προθεσίμια μίαν ἐβδομάδα πρὸς μελέτην, εἶτα δὲ παρουσιασθεὶς εἰς τὸν Σουλτᾶνον Ὁρχάν πλήρης χαρᾶς, ἀνεκοίνωσε τὰ ἀκόλουθα:

Τὸ Ἱερὸν Κοράνιον ἀναφέρει: «Πᾶς ἄνθρωπος, ποῦ ἔρχεται εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ τὴν ὥραν τῆς γεννήσεώς του μέχρι τοῦ 14ου ἔτους τῆς ἡλικίας του, ποῦ ἀποκτᾷ συνείδησιν τῆς ὀντότητός του καὶ εὐθύνην τῶν σκέψεων καὶ πράξεών του, εἶναι Μουσουλμᾶνος. Ἐὰν δὲ μετὰ τὸ 14ον ἔτος τῆς ἡλικίας του ἔμμενει εἰς τὸν χριστιανισμόν, τότε πλέον δὲν θεωρεῖται Μουσουλμᾶνος. Κατὰ ταῦτα, ἐὰν στρατολογήσωμεν παῖδας τῶν Χριστιανῶν κάτω τοῦ 14ου ἔτους, στρατολογοῦμεν Μουσουλμᾶνους. Ἐπειδὴ δὲ οὗτοι, στρατολογοῦμενοι εἰς ἡλικίαν μικράν, 4 ἕως 7 ἐτῶν καὶ διδασκόμενοι τὴν ἱερὰν θρησκείαν τοῦ Προφήτου Μωάμεθ, ἐπόμενον εἶναι ὅτι θὰ παραμείνωσιν ἐν τῷ Ἰσλαμισμῷ καὶ μετὰ τὸ 13ον ἔτος τῆς ἡλικίας των. Ἔτσι κατατάσσοντες αὐτοὺς εἰς τὸ στράτευμα κατὰ τὴν κατάλληλον ὥραν, θὰ ἔχωμεν καθαρῶς Μουσουλμανικὸν στράτευμα, χωρὶς νὰ ὑπάρῃ καμμία παράβασις ρήτρας τινὸς τοῦ Ἱεροῦ Κοράνιου».

Ἐπινόησις εὐφυῆς μὲν καὶ ὠφελιμοτάτη διὰ τὸν Ὀθωμανισμόν, ἀπαισία ὅμως καὶ ἐπιβλαβεστάτη διὰ τὸν Χριστιανισμόν ἢ μᾶλλον τὸν Ἑλληνισμόν.

Τότε ἐκλήθη καὶ ὁ Κιοσὲ Μιχάλ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνεκοινώθησαν ταῦτα. Ὁ Μιχαὴλ ὡς Χριστιανὸς ἀκόμη, ποῦ ἦτο, προσεπάθησε διὰ τῶν συστάσεών του νὰ καταστήσῃ ὀλιγώτερον ὀδυνηρὸν διὰ τοὺς Χριστιανοὺς τὸ μελετώμενον τοῦτο ἀπεχθὲς ἐγχείρημα. Καὶ εἶπεν:

«Διὰ νὰ ἀποβῇ σταθερωτέρα ἢ παραμονὴ τῶν παίδων ἐν τῷ Ἰσλαμισμῷ καὶ νὰ μένουσιν πιστοὶ Μουσουλμᾶνοι καὶ μετὰ τὸ 13ον ἔτος τῆς ἡλικίας των, πρέπει νὰ περιορισθῇ ἡ στρατολογία εἰς τὰς μικρὰς ἡλικίας· διότι ὁ προσηλυτισμὸς εἶναι εὐκολώτερος. Καὶ πρὸς δοκιμὴν πρέπει νὰ λάβωμεν κατ' ἀρχὰς μικρὸν ἀριθμὸν Χριστιανοπαίδων. Τὰ παιδιὰ αὐτὰ πρέπει νὰ συγκεντρωθῶσιν ἐδῶ εἰς ἐπὶ τούτῳ κατάλληλα οἰκήματα, νὰ τρέφονται καλῶς καὶ νὰ διαπαιδαγωγοῦνται ὑπὸ καταλλήλων ἀνθρώπων, ὥστε νὰ ἀποβῶσι καὶ Μουσουλμᾶνοι πιστοὶ καὶ στρατιῶται ἀφωσιωμένοι εἰς τὸν Σουλτᾶνον, τὸν ὁποῖον νὰ θεωρῶσιν ὡς πατέρα των. Καὶ μέχρι μὲν τοῦ 14ου ἔτους τῆς ἡλικίας των νὰ διδάσκωνται τὴν θρησκείαν τοῦ Προφήτου. Μετὰ δὲ τὸ 13ον ἔτος τῆς ἡλικίας των νὰ γυμνάζωνται εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν καὶ μετὰ τὸ 20ὸν νὰ λαμβάνωσι μέρος εἰς τοὺς πολέμους».

Ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Κιοσὲ Μιχάλ ἐγένετο ἀσπαστή, καὶ ἐτέθη εἰς ἐνέργειαν καὶ ἐφαρμογὴν τὸ 1327.

Τὸν πρῶτον κλονισμόν καὶ τὸν θρῆνον τῶν Ἑλληνίδων μητέρων διὰ τὸ ἐφαρμοσθὲν σχέδιον τοῦ Καρὰ Χαλήλ Τσενδερελιῆ ὑπέστησαν οἱ πέριξ τῆς Προύσης Ἑλληνικοὶ πληθυσμοί.

Ἐστάλησαν ἄνδρες ἐκ τῶν ἀνακτόρων εἰς τὰ γειτονικά τῆς Προύσης Χριστιανικά χωρία, ἔχοντες βοηθοὺς οὐλεμάδες καὶ ἤρπασαν βιαίως ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τῶν Ἑλληνίδων μητέρων χιλίους Χριστιανόπαιδας, τοὺς εὐρωστο-

τέρους μεταξύ 4 και 7 ἐτῶν και τοὺς ἐκόμισαν εἰς Προῦσαν, ὅπου δι' αὐτῶν ἐσχηματίσθη ὁ πρῶτος πυρὴν τῶν μετὰ τινὰς χρόνους πολυπληθῶν Γενιτσάρων, (ὅπερ σημαίνει νέος στρατός) (*).

Πολλὰ οἰκογένεια Μικρασιατικά, διὰ τὰ ἀπαλλάξουν τὰ τέκνα των ἀπὸ τὴν τοιαύτην θύειαν κατ' ἀρχὰς στρατολογίαν, ἐξισλαμίζοντο θεληματικῶς· διότι τὸ παιδομάζωμα ἐγένετο μόνον ἀπὸ Χριστιανικὰς οἰκογενείας. Ὁ τοιοῦτος ἐξισλαμισμὸς οἰκογενειῶν και τὸ Παιδομάζωμα ἐπέκτανε τὸν πληθυσμὸν τῶν Μουσουλμάνων ἐν Μ. Ἀσίᾳ και ἠρᾶινε τὸν Χριστιανικὸν Ἑλληνισμόν. Ὅτε δὲ ὁ διάδοχος τοῦ Ὁρχάν Μουράτ ὁ Α' κατέκτησε τὸ πλεῖστον τῆς Θράκης, ὀρμηθεὶς ἐκ Καλλιπόλεως και μετέφερε τὴν πρωτεύουσαν ἐκ Προῦσης εἰς Ἀδριανούπολιν (1362 μ.Χ.) τὸ Παιδομάζωμα ἐσυστηματοποιήθη ἐπὶ τοῦ Ἑλληνοθρακικοῦ κόσμου.

Τὰ Ἑλληνοθρακικόπουλα ἀρπάζόμενα ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τῶν γονέων των, ἐπέλλοντο εἰς τὴν Ἀνατολήν, ὅπου διήνουν τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ ἐξισλαμισμοῦ των, διὰ τὰ μάθωσι τὴν Τουρκικὴν γλῶσσαν, ἐλησμόνουν δὲ τὴν Ἑλληνικὴν, ὡς και τὴν καταγωγὴν των. Διότι ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἢ διατριβῇ των ἦτο μόνον μὲ Τούρκους ἢ ἐκτουρκισθέντας. Ἀφοῦ δὲ συνεπλήρουν ἐκεῖ ὠρισμένον χρονικὸν διάστημα, μετεφέροντο εἰς Ἀδριανούπολιν διὰ τὰ περαιτέρω. Ἔτσι μὲ τὴν ἐπὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν ἐγκαθίδρυσιν τῆς ἐξουσίας τῶν Ὀθωμανῶν, τὰ τάγματα τῶν Γενιτσάρων και Σπαχίδων (ἑπέων) ἀνῆλθον κατ' ἀρχὰς εἰς 10 χιλιάδας.

Ἄλλ' ἔπειτα ἔνεκα τῶν συχνῶν πολέμων τῶν Σουλτάνων Βαγιαζήτ και Μουράτ τοῦ Β' πρὸς Εὐρωπαϊκοὺς λαοὺς, ἠξήθησαν πολλαπλασίως. Διότι βλέπαμεν ὅτι ὁ Βαγιαζήτ Γιλδερὶμ (Κεραυνὸς) εἰς τὴν μάχην τῆς Ἀγκύρας (1402) κατὰ τῶν Ταταρομογγόλων τοῦ Ταμερλάνου, ἐκ τῶν 100 χιλιάδων τοῦ ὅλου στρατοῦ του αἱ 50 χιλιάδες ἦσαν Γενίτσαροι. Ὁ δὲ Μωάμεθ Β' ὁ Πορθητῆς, εἶχε φέρει κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Κων)πόλεως 100 χιλιάδας Γενιτσάρους, τὸ 1453 ἔτσι μὲ δυνάμεις ἑλληνικὰς ἐξισλαμίζομένας ὑπεδύλωσε τὰς Χριστιανικὰς χώρας. Σύστημα εὐφυὲς μὲν και δαιμόνιον, ἀλλ' ἀπαίσιον και τερατώδες.

Μετὰ δὲ τὴν ἄλωσιν τῆς Κων)πόλεως (1453), ἐπὶ Σελῆμ τοῦ Α' και τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Σουλεϊμάν Α' (1520 - 1566) ἐσυστηματοποιήθη πλέον ὀριστικῶς τὸ Παιδομάζωμα ὡς τακτικὸς φόρος τῶν Χριστιανῶν πρὸς τὸ Κράτος. (**). Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐθεσπίσθη ὑπὸ τοῦ Σελῆμ τὰ διενεργῆται τὸ Παιδομάζωμα εἰς κάθε πέμπτον ἔτος. Ἀλλὰ μετὰ πάροδον ὀλίγου χρόνου

(*) Γενῆ - τσερῆ = νέος στρατός, κατ' ἀπομίμησιν τῶν ὑπὸ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ συγκροτηθέντων μονάδων ἐπιλέκτων τῶν «άνδρεῖων ἐνωμένων ἀγούρων».

(**) Ἐκ τοῦ παιδομαζώματος ἦσαν ἀπηλλοτριμένα ἢ Κων)πολις και ἡ Ρόδος.

ένεκα τῶν ἀτελευτήτων πολέμων τῆς Τουρκίας εἰς τε τὴν Ἀσίαν καὶ Εὐρώπην, εἶχεν ἀνάγκην διηλεκτῶς στρατιωτῶν. Διὰ τοῦτο ἐγένετο ἡ στρατολογία ἀνά 4 καὶ ἔπειτα ἀνά 3 ἔτη.

Ὅσακις ὅμως παρουσιάζετο ἀδήριτος ἀνάγκη, διενηργεῖτο καὶ κατ' ἔτος. Ἔτσι κατήντησεν, ὥστε ὅλος ὁ ἄρρην πληθυσμὸς τῶν Χριστιανῶν νὰ κατατάσσεται βαθμηδὸν εἰς τὰ Γενιτσαρικά τάγματα καὶ νὰ ἀποτελεῖται ὅλος ὁ μάχιμος στρατὸς ἀπὸ Γενιτσαροὺς πεζοὺς καὶ Σπαχῆδες.

Καὶ ὑπῆρχαν μὲν κάπως εὐεργετικὰ Διατάγματα τῶν Σουλτάνων περὶ Παιδομαζώματος, ἀλλ' οὐδέποτε ἐτηροῦντο ὑπὸ τῶν διενεργούντων τοῦτο.

Κατὰ τὸ διάταγμα ἔπρεπε νὰ λαμβάνηται ἕν μόνον ἄρρην ἀπὸ ἐκάστην Χριστιανικὴν οἰκογένειαν. Ἄλλ' οἱ ἀπεσταλμένοι οὐδέποτε ἐτήρουν τὴν τοιαύτην διαταγὴν καὶ ἐλάμβανον 2 καὶ 3 πολλάκις ἐκ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας κατὰ διάφορα διαστήματα.

Ἐπῆρχε διαταγὴ τὰ μονογενῆ ἄρρενα νὰ μὴ στρατολογοῦνται ἀλλὰ καὶ αὕτη δὲν ἐτηρεῖτο. Ἐπίσης ἡ διαταγὴ, νὰ λαμβάνωνται τὰ ἔχοντα ἡλικίαν 4ων ἕως 7 ἐτῶν εἰς τὰς Εὐρωπαϊκὰς χώρας τοῦ Κράτους, δὲν ἐτηρήθη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς. Διότι ἐν ἀνάγκῃ ἐλαμβάνοντο καὶ μεγαλυτέρας ἡλικίας, ἕως 14ων ἐτῶν παῖδες. Ὅτε δὲ ἐστρατολογοῦντο διὰ θιασίας στρατολογίας καὶ μεγάλας ἡλικίας, ἐξηροῦντο τῆς στρατολογίας, ὅσοι ἦσαν νυμφευμένοι· διότι θὰ παρῆγον παιδιά. Οἱ Χριστιανοί, ἐπωφελοῦμενοι τοῦ τοιοῦτου μέτρου, ἐνύμφευον τὰ ἀγόρια τῶν ἀπὸ 12 ἐτῶν μὲν κόρας μεγαλυτέρας τῶν κατὰ τὴν ἡλικίαν. Ἡ τοιαύτη συνήθεια, νὰ νυμφεύωνται μεγαλυτέρας κατὰ τὴν ἡλικίαν κόρας, ἐτηρεῖτο μέχρις ἐσχάτων, ὡς γνωρίζω, εἰς τινὰ χωρία τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης.

Καὶ ὑπῆρχε μὲν διάταγμα νὰ λαμβάνηται τὸ 1)5 τῶν Χριστιανοπαίδων ἐκάστου τόπου· ἀλλ' οὐδέποτε ἐτηρήθη ὁ ὅρος οὗτος.

Διότι οἱ ἀποστελλόμενοι ὑπάλληλοι (*) διὰ τὸ Παιδομάζωμα, ἐνῶ ὑπῆρχον λεπτομερεῖς κατάλογοι διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν πρὸς στρατολογίαν παίδων ἐνὸς τόπου, ἐστρατολόγουν περισσοτέρους. Καὶ τὸν μὲν ὠρισμένον ἀριθμὸν τῶν παίδων παρέδιδον εἰς τὴν ἐξουσίαν, διὰ νὰ εἶναι ἐν τάξει μὲ τὴν ἐντολήν, πὺ εἶχον, τοὺς δὲ περισσεύοντας παῖδας ἐπωλοῦσαν κρυφίως δῆθεν διὰ πρακτόρων τῶν, ὡς δούλους, εἰς διαφόρους ἀγάδες καὶ μπέηδες καὶ ἐπλούτουν. Τὰ εἰσπραττόμενα ποσὰ ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν τοιούτων ἀτυχῶν Χριστιανοπαίδων εἰσῆρχοντο εἰς τὰ θυλάκια τῶν τε ἀπεσταλμένων καὶ τῶν ἀνωτέρων, πὺ τοὺς ἔστελλον.

Καὶ ἔτσι ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐξησφάλιζον στρατὸν διὰ τὸ κράτος τῶν, ἀφ' ἐτέ-

(*) Κατὰ κανόνα Γενίτσαροι βαθμοῦχοι, ἀποκαλούμενοι «τουριστζή-μπασαή».

ρου δὲ συνέλεγον πλοῦτον δι' ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ἀνωτέρους των. Ἄλλ' ὅλα ταῦτα ἐγίνοντο τότε εἰς βάρος τοῦ δυστήνου Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ.

Πολλοὶ Χριστιανοὶ ἀπεγυμνοῦντο καὶ ἐξεποιοῦν δλόκληρον τὴν περιουσίαν των, διὰ νὰ σώσωσι τὰ τέκνα των μὲ δωροδοκίας, ὡσάκισ τοῦτο ἦτο δυνατόν.

Καὶ ἐφηρμόζετο μὲν τὸ Παιδομάζωμα εἰς ὅλας τὰς κατακτηθείσας Χριστιανικὰς χώρας, ἀλλ' ἐπροτιμῶντο ὑπὸ τῶν Τούρκων τὰ τέκνα τῶν Ἑλλήνων, τοὺς ὁποίους ὠνόμαζον Βασιλικὸν γένος. Ἀλλὰ κυρίως διότι ἦσαν νοημονέστεροι καὶ πολυπληθέστεροι τῶν ἄλλων, καὶ τοὺς ὁποίους ὑπωπεύοντο μήπως ἐξεγερθῶσι ποτὲ καὶ ἀνατρέψωσι τὸ Ὄθωμανικὸν Κράτος. Διὰ τοῦτο αὐτοὺς ἔπρεπε νὰ ὀλιγοστεύωσι, καὶ μὲ τὸν ἐξισλαμισμὸν αὐτῶν νὰ ἀποτελέσωσι τὸ νεοφανὲς Ὄθωμανικὸν ἔθνος των.

Κατὰ δεύτερον λόγον ἐπροτίμων ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους τοὺς Ἀλβανούς, ὡς ὀρσειβίους καὶ πολεμικούς, τῶν ὁποίων τὴν πολεμικὴν ἱκανότητα εἶχαν ἐκτιμήσει κατὰ τοὺς πολέμους πρὸς τὸν ἥρωα τῆς Ἀλβανίας Γεώργιον Καστριώτην ἢ Σκεντέρ μπέην, ὅστις καὶ ὑπῆρξε νικητὴς τριῶν Σουλτάνων κατὰ τὴν μακροχρόνιον ἡγεμονίαν του.

Καὶ κατὰ τρίτον λόγον, ἐν μεγάλῃ ἀνάγκῃ, ἐστρατολόγουν καὶ παῖδας Σλάβων, Σέρβων Βουλγάρων, Κροατῶν ὡς καὶ Βλάχων καὶ Οὔγγρων. Ἄλλως τε, ὡς κέντρον τῆς πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς βαρύτητος τῆς Ὄθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας των, ἐθεώρουν τὰς ἄλλοτε Ἑλληνικὰς χώρας, Μικρὰν Ἀσίαν, Θράκην, Μακεδονίαν, Ἡπειρον καὶ Ἀλβανίαν, Θεσσαλίαν καὶ Νότιον Ἑλλάδα. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ στρατολογία ἐγίνετο ἀπὸ αὐτὰς τὰς χώρας.

Ὁ καθείς τῶρα ἐκ τοῦ σεβαστοῦ ἀκρατηρίου, ἀφοῦ ἤκουσε τὰ προλεχθέντα, δύναται νὰ φαντασθῇ τὴν ἀγωνίαν τῶν πατέρων, τοὺς θρήνους, τοὺς κοπετοὺς καὶ τὴν ἀπελπισίαν τῶν δυστήνων μητέρων, ὡσάκισ παρουσιάζοντο εἰς ἓνα τόπον, χωρίον, κάμην, κωμόπολιν καὶ πόλιν οἱ Μεεμούρ, ἀπεσταλμένοι τοῦ Δεβλὲτ (κράτους) μὲ τοὺς καταλόγους ἀνὰ χεῖρας, διὰ νὰ ἐκλέξουν τὸν ἀριθμὸν τῶν παιδῶν, τὰ ὁποῖα ἔκριναν κατάλληλα, ἀφοῦ ἐγίνετο ἡ ἐπιθεώρησις ὅλων τῶν ἀρρένων τοῦ τόπου, παρατεταγμένων εἰς σειράς, συμφῶνως πρὸς τὸν κατάλογον τοῦ Κοινοτάρχου (Μουχτάρ) τοῦ τόπου, πὺ ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ κρατῇ ἀκριβῆς Μητρῶον τῶν γεννήσεων, τῶν θανάτων καὶ ἡλικίας τῶν παιδῶν τῆς δικαιοδοσίας του.

Αὐστηρόταται κυρώσεις ἐπεβάλλοντο εἰς τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς Μουχτάρηδες, ἐὰν ἐφωρῶντο ὅτι ἀπέκρυπτον ἄρρενα δι' οἰανδήποτε αἰτίαν. Κρεμάλα καὶ δήμευσις τῆς περιουσίας ἦσαν αἱ ποιναί.

Δύο τρόποι ἀπαλλαγῆς καὶ σωτηρίας τῶν παιδῶν ὑπῆρχον:

α!) Ἡ προηγουμένη ἀποδημία εἰς ἄλλας χώρας ἔξω τοῦ Ὄθωμανικοῦ κράτους. β!) Ἡ προσέλευσις εἰς τὸν Ἰσλαμισμὸν ὁλοκλήρου τῆς οἰκογενείας.

Καὶ ἡ μὲν ἀποδημία ἐγένετο εἰς μεγάλην κλίμακα. Πολλοὶ διὰ τὸ νὰ σώσουν τὰ τέκνα τῶν ἀπὸ τὴν τοιαύτην στρατολογίαν καὶ ἀλλαξοπιστίαν, προετίμων προηγουμένως νὰ ἀποδημήσωσι μυστικὰ εἰς ἄλλας χώρας Βενετοκρατούμενας ἢ Φραγγοκρατούμενας ἢ εἰς Αὐστρίαν, Ἰταλίαν, Γαλλίαν καὶ ἄλλαχοῦ. Ἄλλ' ἡ τοιαύτη διαφυγὴ ἦτο δυνατὴ μόνον εἰς τοὺς κατοίκους τῶν παραλιακῶν μερῶν, ἢ διὰ τοὺς κατοικοῦντας τὰ ἐν Εὐρώπῃ βόρεια σύνορα τῆς Τουρκίας. Ἡ διαφυγὴ ἀπὸ μεσογείους τόπους ἦτο ἀδύνατος. Διὰ τοῦτο πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κων)πόλεως ὡς καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν ἡ Πελοπόννησος, ὡς περιβαλλομένη ὑπὸ θαλάσσης καὶ ἅπασα ἡ δυτικὴ παραλία τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ Ἡπείρου εἶχαν χάσει μέγα μέρος τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῶν ὡς καὶ ἡ Κων)πολις καὶ τὰ παράλια τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας. Διότι ἀπεδήμουν σὺν γυναίξιν καὶ τέκνοις εἰς Ἰταλίαν, Αὐστρίαν Γαλλίαν.

Τὸ δὲ λυπηρότερον ἦτο τὸ ἔξῃς: Ὅσοι ἀπεδήμησαν ἀπ' ἀρχῆς τοῦ Παιδομαζώματος μέχρι τοῦ τελευταίου ἡμίσεως τοῦ 17ου αἰῶνος (1650-1688) ἦτοι ἐπὶ τρεῖς αἰῶνας, αὐτοὶ ὅλοι εἶχαν χαθῆ ὡς Ἕλληνες. Διότι ἀπεδήμουν μὲ τὴν ιδέαν, ὅτι δὲν θὰ ὑπάρξῃ πλέον Ἑλληνισμός, ἢ ἐλπίς, ὅτι ποτὲ θὰ ἐλευθερωθῆ. Καὶ διὰ τοῦτο ἀφομοιοῦντο μὲ τοὺς κατοίκους τοῦ τόπου, εἰς τὸν ὁποῖον κατέφευγον. Ὁ δὲ εἰς τὰ παράλια τῆς Μαύρης Θαλάσσης Ἑλληνισμός κατέφευγεν εἰς τὴν Νότιον Ρωσίαν, ὅπου εὑρίσκειν ἄσυλον ὡς ἠμύθησος.

Ἐκατοντάδες μυριάδων Ἑλλήνων ἐπὶ τρεῖς αἰῶνας, τοὺς πρώτους τῆς Τουρκοκρατίας, ἔθρεψαν δι' Ἑλληνικοῦ αἵματος ξένους λαοὺς, Ρώσους, Ἰταλοὺς, Γάλλους, Αὐστριακοὺς κ.λ.π. Καὶ μόνον, (*), ὅτε τὸ 1650 ἐξεδόθη τὸ Νιζάμι Τσετίτ (Νέος Νόμος) (**), δι' οὗ διετάσσεται ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν δούλων Χριστιανῶν καὶ τὸ 1688 ὅτε ἐσταμάτησε τὸ Παιδομαζῶμα τῶν Χριστιανοπαίδων, (***) οἱ ἀποδημοῦντες ἔπαυσαν νὰ ἀφομοιώνονται μὲ τοὺς ξένους, ἀλλ' ἐσχημάτιζαν Ἑλληνικὰς κοινότητας εἰς τὰς ξένας χώρας, καὶ ἐβοήθουν καὶ τοὺς ἐν Τουρκίᾳ παραμένοντας ὁμογενεῖς.

Ἄλλως τε, εἰς τὴν τοιαύτην περιπέτειαν τῆς ἀποδημίας ἐρρίπτοντο οἱ κάπως διανοούμενοι, οἱ εὐφρέστεροι καὶ τολμηρότεροι ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ τῶν. Ἐνῶ ὁ ἐπίλοιπος ἀμαθὴς κόσμος ὑποδουλωμένος εἰς τοὺς ἀγάδες καὶ μὴ γνωρίζων πολλὰ πράγματα ἔξω τοῦ μέρους, εἰς τὸ ὁποῖον ἐγεννᾶτο, ἀνέμενε μοιρολατρικῶς τὴν τύχην του κατὰ τὸ δημῶδες λόγιον «Ὅ,τι βρέξῃ, ἄς κατεβάσῃ» διότι ὅλα τὰ ἐνσκήπτοντα δυστυχήματα τὰ ἀπέδιδεν εἰς θεῖαν βούλησιν.

(*) Ἐπὶ Μουράτ τοῦ Δ! τὸ 1638 κατ' ἀπαίτησιν τούτων τῶν Γενιτσαρῶν, βλ. «Θρακικά» τ. 29, σ. 30

(**) Σουλτάνου Μαχμέτ Δ! καὶ Μεγάλου Βεζύρου Μαχμέτ Κιοπρουλή

(***) Σουλτάνου Σελήμ Β! καὶ Μεγάλου Βεζύρου Μουσταφά Κιοπρουλή

Δι' ὅλα αὐτὰ τὰ κωλύματα πολλοὶ προετίμων τὸν ἐξισλαμισμὸν τῶν οἰκογενειῶν των, διὰ νὰ σώσουν τὰ τέκνα των ἀπὸ τὴν στρατολογίαν.

Ὁ τοιοῦτος **ἐκούσιος** λεγόμενος ἐξισλαμισμὸς, ἔν τε τῇ Μ. Ἀσίᾳ καὶ ταῖς ἐν Εὐρώπῃ Ἑλληνικαῖς χώραις, εἶχε λάβει τοιαύτας διαστάσεις, σὺν τῷ χρόνῳ, διότι ὁλόκληροι περιοχαὶ ἐξισλαμίζοντο, οἱ δὲ ὑπόλοιποι Χριστιανοὶ ἀπέβαινον δοῦλοι τῶν ἐξισλαμιζομένων, ὥστε ἡ Κεντρικὴ κυβέρνησις τῆς Κων)πόλεως ἀπηγόρευσε διὰ νόμου τὸν τοιοῦτον ἀθρόον ἐξισλαμισμὸν, ἐκ φόβου μήπως λείψουν οἱ Χριστιανοὶ ἐν τῷ κράτει καὶ δὲν θὰ δύνανται πλέον νὰ στρατολογοῦν ἢ νὰ ἔχουν δούλους καὶ ἐργατικὰς χεῖρας διὰ τὰ διάφορα ἐπαγγέλματα.

Ὁ Βυζαντινὸς Ἑλληνισμὸς, κατὰ τὸν ὑπερχιλιετῆ πολιτικὸν βίον του ὑπέστη, πολλὰς ἀφαιμάξεις ἔνεκα σφαγῶν καὶ αἰχμαλωσιῶν ὑπὸ εισβολῶν διαφόρων βαρβαρικῶν ἔθνων ἀπὸ τὰ 4 σημεῖα τῶν Ἑλληνοχριστιανικῶν χωρῶν. Διότι ὁρμαθὸς ὁλόκληρος ἔθνων, Βισιγότθοι καὶ Ὀστρογότθοι, Οὐννοι καὶ Ἀδάροι, Οὐννουγοῦροι καὶ Κουτρηγοῦροι, Βούλγαροι καὶ Πετσενέγοι, Κομᾶνοι καὶ Καγκὰρ Οὐζοὶ καὶ Ρῶσοι ἀπὸ βορρᾶ, Πέρσαι καὶ Σελτζοῦκοι ἀπ' ἀνατολῶν, Ἀραβες Μωαμεθανοὶ ἀπὸ νότου, Σταυροφόροι Φράγγοι, Βενετοί, Γερμανοὶ καὶ Καταλᾶνοι Νορμανδοὶ καὶ Οὐγγροὶ ἐκ Δυσιῶν. Πάντες οὗτοι, κατὰ διάφορα χρονικὰ διαστήματα, ἐπροξένησαν μεγίστας ζημίας καὶ ἀπῆγον ἐκάστοτε πλήθη αἰχμαλώτων πρὸς ἀργυρολογίαν. Καὶ μέρος μὲν τῶν τοιουτοτρόπως αἰχμαλωτιζομένων κατεστρέφετο ἐκ τῶν κακουχιῶν, ἀλλὰ καὶ μέγα μέρος ἐπέστρεφεν διότι ἐξηγοράζοντο μὲ λύτρα ὑπὸ τῆς Βυζαντινῆς Κυβερνήσεως ἢ ὑπὸ τῶν συγγενῶν τῶν αἰχμαλώτων, καὶ ἀφίνοντο ἐλεύθεροι. Καὶ μ' ὅλα ταῦτα αἱ Ἑλληνοχριστιανικαὶ χῶραι τοῦ Βυζαντίου ἦσαν πάντοτε αἱ πυκνότερον κατοικημέναι καὶ κοινωνικῶς ὀργανωμέναι χῶραι τοῦ τότε κόσμου. Καὶ ὁσάκις χῶρα τις Ἑλληνοχριστιανικὴ ἐρημοῦτο ἐξ ἐχθρικῆς ἐπιδρομῆς ἢ λοιμώδους νόσου, ἡ Βυζαντινὴ Κυβέρνησις ἐγκαθίστα κατοίκους ἐξ ἄλλων πυκνῶς κατοικημένων ἐδαφῶν.

Διὰ τοῦτο μέχρι τῆς ἐμφανίσεως τῶν Ὀθωμανῶν οἱ Ἑλληνοχριστιανικοὶ πληθυσμοί, ἔν τε τῇ Μ. Ἀσίᾳ καὶ τῇ Βαλκανικῇ, ἠριθμοῦντο εἰς πολλὰ ἑκατομμύρια. Καὶ αὐτοὶ οἱ Σελτζοῦκοι Τοῦρκοι, ποὺ εἶχαν καταλάβει τὸ πλεῖστον τῆς Μ. Ἀσίας καὶ ἐσημάτισαν τὸ κράτος τῶν Ροῦμ δὲν προσέβησαν εἰς ἀπορρόφησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, καὶ μάλιστα μέρος αὐτῶν εἶχεν ἀρχίσει νὰ ἐκχριστιανίζηται καὶ νὰ ἐξελληνίζηται.

Ἐπομένως τὸ μέγιστον δυστύχημα διὰ τὸν Ἑλληνοχριστιανικὸν κόσμον ὅλων τῶν αἰώνων ὑπῆρξεν ὁ ἐφευρεθεὶς σατανικὸς θεσμὸς τοῦ Παιδομαζώματος ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν. Διότι ἀπὸ τῆς πρώτης ἐφαρμογῆς του ἐν Προύσῃ περὶ τὸ 1350 μέχρι τῆς καταργήσεώς του (1688), ἐπὶ 350 ἔτη περίπου, ὄχι μόνον ἑκατοντάδας μυριάδων ἄρρενας Ἑλληνας ἀφῆρασε καὶ ἐξισλάμι-

σεν, ἀλλὰ καὶ ἑκατοντάδες χιλιάδων οἰκογένειαι ἐξιλαμίζοντο, ὡς εἶπομεν, διὰ τὰ σώσουν τὰ τέκνα των ἀπὸ τὴν κατάταξιν εἰς τὰ Γενιτσαρικά τάγματα. Ἡ μόνη παρηγορία καὶ ἀνακούφισις τῶν Χριστιανῶν ἦσαν οἱ λειτουργοὶ τῆς Μεγάλης Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας ὁ Ἀνώτερος καὶ κατώτερος Κληρὸς Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς, διὰ προσευχῶν, διὰ θρησκευτικῶν καὶ κατανυκτικῶν λειτουργιῶν, διὰ συμβουλῶν καὶ παρακλήσεων, προσεπάθουν νὰ κρατήσουν ἐν τῇ Χριστιανικῇ Πίστι, πᾶν ὅ,τι ἦτο δυνατόν νὰ διασωθῇ ἐκ τοῦ κατακλυσμοῦ ἀλλαξοπιστίας τῆς σκατεινῆς ἐκείνης περιόδου. Ἀλλὰ πολλαὶ κεφαλὰὶ Πατριαρχῶν Ἀρχιερέων καὶ ἱερέων ἔπεσαν ὑπὸ τὸ φάσγανον τῶν Τούρκων ἐν τῇ ἐπιτελέσει τοῦ καθήκοντος.

Ἄλλο δὲ μέγα κακὸν ἀποτέλεσμα τοῦ Παιδομαζώματος ὑπῆρξεν ἡ ἀποδημία τῶν διανοουμένων, τῶν εὐφυεστέρων καὶ τολμηροτέρων ἀνθρώπων μεταξὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ. Ἐπομένως εἰς τὴν ὑπαιθρον χώραν παρέμειναν οἱ τελείως ἀμαθεῖς, οἱ δειλοὶ, οἱ ἀτολμοὶ καὶ οἱ μετρίως διανοητικῆς καταστάσεως, ἧτοι ἡ κατωτάτη τάξις, ἡ ὁποία ἔμεινεν ὅλως ἔρημος καὶ ἀκέφαλος ἀνευ οὐδεμιᾶς ἰσχυρᾶς προστασίας. Συντρίμματα καὶ ράκη Ἑλληνισμοῦ εἶχον μείνει τῆδε κακέισε τὰ ὁποῖα ὡς ταπεινοὶ δοῦλοι εἰργάζοντο διὰ λογαριασμὸν τῶν κυριῶν καὶ δυναστῶν των.

Ἐξηροῦντο τοῦ φόρου τοῦ Παιδομαζώματος οἱ Χριστιανοὶ τῆς Κων) πόλεως καὶ τοῦ Γαλατᾶ κατὰ διαταγὴν τοῦ Πορθητοῦ, ἧτις ἐτηρεῖτο ἀκεραία, ἐπίσης ἐξηρεῖτο καὶ ἡ Ρόδος ἔνεκα συνθήκης τῶν Ἰωαννιτῶν πρὸς τὸν Σουλτᾶνον Σουλεῖμᾶν τὸν Κανουνοῦ (Νομοθέτην) κατὰ τὸ 1522, πρὸς τὸν ὁποῖον εἶχε παραδοθῇ ἡ Ρόδος ὑπ' αὐτῶν κατόπιν πολέμου.

Τὰ πλεονεκτήματα τῶν Γενιτσαρῶν καὶ Σπαχήδων.

Οἱ παῖδες οὗτοι τῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τῆς ἡμέρας, ποὺ ὠδηγοῦντο εἰς τὰ στρατόπεδα τῶν συγκεντρώσεων, ἐτίθεντο ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν καὶ διδασκαλίαν Οὐλεμάδων, οἱ ὁποῖοι διὰ τῆς διδασχῆς τοῦ Μουσουλμανισμοῦ, τοὺς ἐνέπνεον ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς τὸν Σουλτᾶνον, ὅστις ἐθεωρεῖτο πατὴρ των καὶ τοὺς ἐπεδαμίλειε πλείστας εὐεργεσίας. Μίσος δὲ ἄσπονδον κατὰ παντὸς Χριστιανοῦ.

Κατὰ τὸ 12ον ἔτος τῆς ἡλικίας των περιετέμνοντο ἐν μέσῳ ἑορτῶν καὶ πανηγύρεων, ὅτε ἀπέβαινον τέλειοι Μουσουλμᾶνοι καὶ ἐλάμβανον πολλὰ δῶρα ἀπὸ τὸν κατὰ καιροῦς Σουλτᾶνον. Ὅσοι δὲ εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους ἐστρατολογοῦντο ἄνω τῶν 12 ἐτῶν, ἀφοῦ ἐπὶ τινα χρόνον εἰσήγοντο εἰς τὴν θρησκείαν τοῦ Ἰσλάμ, περιετέμνοντο, ἀφοῦ ἐκρίνοντο ὑπὸ τῶν ἡγετῶν των ἱκανοί, ὥστε νὰ δεχθῶσι τὴν περιτομήν. Προήγοντο δὲ συχνὰ εἰς ἀνωτέρους βαθμοὺς οἱ παρουσιάζοντες προσόντα, μὲ ἀπολαυὰς δαριλιεστέρας.

Τινες ἐξ αὐτῶν οἱ βουνεχέστεροι, οἱ δραστηριώτεροι καὶ εὐστροφώτεροι ἔφθανον μέχρι τῶν ἀνωτάτων ἀξιομάτων εἰς τὴν αὐτὴν τῶν κατὰ καιροὺς Σουλτάνων. (*) Τὴν ὄλην δὲ ἐποπτεῖαν ἐπὶ τῶν Γενιτσαρικῶν ταγμάτων εἶχεν ὁ ἐν Κων)πόλει ἐδρεύων, πού εἶχε τὸ μέγαρόν του εἰς τὸν περίβολον τοῦ ἄλλοτε Ἰπποδρομίου ἔξωθεν τῆς Ἀγίας Σοφίας Γενιτσάρ Ἀγᾶς. Οὗτος περιεστοιχίζετο ὑπὸ πλήθους προσώπων, γραμματέων καὶ ἄλλων πού διεξῆγον τὰς ποικίλας ὑπηρεσίας τοῦ Γενιτσαρισμοῦ. Εἶχε καταστήσει εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἢ ἐμπιστοσύνη τῶν Σουλτάνων καὶ τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους πρὸς τοὺς ἐξ Ἑλλήνων ἐξισλαμιζομένους, ὥστε ὅλας τὰς κερδοφόρους ὑπηρεσίας τοῦ ἀπερράντου Ὀθωμανικοῦ κράτους νὰ ἐμπιστεύωνται εἰς αὐτούς. Οἱ δὲ γνήσιοι Τοῦρκοι νὰ περιορίζωνται εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς καὶ τὴν κτηνοτροφίαν καὶ νὰ ὑπόκεινται ὡς κατώτεροι εἰς τοὺς ἐκ Χριστιανῶν ἐξισλαμιζομένους.

Πολλοὶ Τοῦρκοι ἐποφθαλμιοῦντες τὰς πλουσίας ἀπολαυὰς τῶν προερχομένων ἀπὸ τοὺς Γκιαβούρ καὶ τὰ τόσα ἀξιώματα, ἤρχοντο εἰς φιλικὰς σχέσεις πρὸς Χριστιανούς καὶ τοὺς παρεκάλουν νὰ δέχωνται Τουρκόπαιδας ἀηλίλους καὶ ἀπεριτημίτους καὶ νὰ τοὺς παρουσιάζουν ὡς Χριστιανόπαιδας εἰς τὰς ἐπιτροπὰς, πού διενήργουν τὸ Παιδομάζωμα. Οἱ δὲ Χριστιανοὶ προθύ-

(*) Οἱ ἄλλοι «ἀτζαμί ὄγλαν» (ἀδελφεὶς παῖδες), ἐστέλλοντο εἰς εἰδικούς στρατώνας διὰ νὰ ὑποβληθοῦν εἰς προπόνησιν, ὑπὸ αὐστηρὰν πειθαρχίαν, καὶ σκιληραγωγίαν, ἀπαραιτήτους διὰ τὴν εἰσβολὴν αὐτῶν εἰς τὸ σῶμα τῶν Γενιτσάρων.

Μὴ γνωρίζοντες οὗτοι γονεῖς ἄλλ' οὔτε καὶ ἄλλους συγγενεῖς ἐθεώρουν ἑαυτοὺς ὡς δούλους τοῦ ἀγᾶ ὁ ὅποιος τοὺς παρεῖχε τροφήν, ἢ δὲ τράπεζα ἔπου ἔτρωγον καὶ ὁ θάλαμος (ὀντάς) ὅπου ἐκοιμῶντο ἦσαν ἕνι' αὐτοὺς ἱερά. Ἀλλὰ πάντων ἱερώτερον ἐθεωρεῖτο τὸ μαγειρεῖον (ὀτζάκ) ἵππου καὶ συνεκεντροῦντο αἱ βαθμοφόροι τοῦ «ὀρτά» (ἀμάδος) καὶ ἔπου εὐρίσκετο τὸ καζάνι τὸ κατ' ἐξοχὴν σύμβολον τῶν γενιτσάρων, ἀνάλογον ἢ καὶ ἀνώτερον τῆς σημαίας (μπαϊράκ) πωρῶμενον ὑπ' αὐτῶν καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔδιδον ἄρκον οἱ κατατασσόμενοι νεοφώτιστοι. Ἀλλως τε, καὶ τὰ ὀνόματα τῶν βαθμοφόρων τῶν ἐκ τοῦ μαγειρείου εἶχον τὴν προέλευσιν. «Τσορμπατζής» (ὁ χορηγὸς τοῦ τσορμπά - σούπας) ἦτο ὁ λαχαγός τῶν «ὀντάμπαισης» (θαλαμάρχης) ἢ ὑπολοχαγός, «ἀχτισήμπαισης» (ἀρχιμάγειρος) ὁ ἀνθυπολοχαγός καὶ «ἀχτισή» (μάγειρος) ὁ λαχίας.

Ἡ ἀπώλεια τοῦ καιζανιοῦ κατὰ τὴν μάχην ἐθεωρεῖτο ὄνειδος διὰ τοὺς γενιτσάρους. Ἡ ἀνατροπὴ τοῦ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἰδίων ἐν κῶρυ ἀνταρσίας ἢ ἐπαναστάσεως τῶν ἐστήμανεν ἐκπτωσιν τοῦ σουλτάνου καὶ ἀντικατάστασιν αὐτοῦ ἕνι' ἄλλου προἰληκτικὸς τῆς ἀρεσκείας τῶν. Ἦτο ἀρκετὸν δι' ἕνα Γενίτσαρον τὸ νὰ ἐγγίση διὰ τῆς χειρὸς τὸ καζάνι, διὰ νὰ ἀποσεῖση πᾶσαν κατηγορίαν εἰς βάρος του καὶ νὰ ἀπαλλαγῇ οὕτω πάσης ποινῆς. Ὁ γάμος τοὺς ἦτο αὐστηρῶς ἀπηγορευμένος ὡς ἐκ περισσοῦ διὲ τὰ ἐπαγγέλματα καὶ αἱ τέχναι ἐθεωροῦντο ἀσυμβίβαστα μετὰ τὴν ιδιότητά των ὡς Γενιτσάρων.

μως ἐδέχοντο τοῦτο· διότι δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ἔσωζον τὰ ἰδικά των παιδιὰ, ἐπειδὴ ἐξελαμβάνοντο ὡς ἀληθινοὶ γονεῖς τῶν τοιούτων Τουρκοπαίδων.

Ἡ τοιαύτη μυστικὴ τρόπον τινα μέθοδος, ἔλαβε τοιαύτας διαστάσεις σὺν τῷ χρόνῳ, ὥστε ἤρχισαν νὰ εἰσχωροῦν εἰς τὰς τάξεις τῶν Γενιτσάρων μόνον γνήσιοι Τούρκοι. Ἄλλ' ἀπὸ τότε ἤρχισεν ὁ ἐκφυλισμὸς καὶ ἡ παρακμὴ τοῦ Γενιτσαρισμοῦ. Ἀπέβησαν ἀπειθάρχητον στίφος πραιτωριανῶν ἀρνούμενων πᾶσαν συμμόρφωσιν πρὸς τοὺς νόμους καὶ τὰς διαταγὰς τῶν ἀνωτέρων των ἐν ἐνὶ λόγῳ ἀληθῆς μάστιξ ἰδία εἰς θάρος τῶν Χριστιανῶν. Ἄλλο κακὸν διὰ τὸν Χριστιανισμὸν ἦτο καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι αἱ μυριάδες αὐτὰι τῶν Γενιτσάρων ἐπειδὴ δὲν εἶχαν διὰ Νόμου τὸ δικαίωμα νὰ νυμφεύωνται καὶ νὰ σχηματίζουσι οἰκογενεῖας συνετέλεσε τοῦτο εἰς τὴν ἠθικὴν ἔκλυσιν αὐτῶν καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς θάρος τῶν Χριστιανῶν. Ἀφοῦ ὅμως σὺν τῷ χρόνῳ διὰ τῆς προαναφερθείσης μεθόδου, ηὔξηθη ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκ Τούρκων Γενιτσάρων καὶ ἡλιθιώθη ὁ ἐκ Χριστιανῶν προερχόμενος, ἐζήτησαν οὗτοι δι' ἐπαναστάσεως νὰ καταργηθῇ ἡ ἀγαμία. Καὶ ἐπιτυχόντες τοῦτο, ἐνυμφεύοντο ὅλοι. Ὑπεχρώθη δὲ τὸ κράτος νὰ διατρέφῃ καὶ τὰς οἰκογενεῖας αὐτῶν μὲ σιτηρόεσιον (Τααγίν). Ἐπειτα ἀπήτησαν νὰ διαδέχωνται αὐτοὺς τὰ τέκνα αὐτῶν ἐν τῷ Γενιτσαρισμῷ, καὶ νὰ παύσῃ ἡ στρατολογία Χριστιανοπαίδων, διὰ νὰ νέμονται ὅλα τὰ ἔσοδα τοῦ κράτους οἱ ἐκ Μουσουλμάνων πλέον λαμβανόμενοι Γενίτσαροι.

Ἄλλως τε, πρέπει νὰ σημειώσωμεν ἐδῶ, ὅτι μέχρι τοῦ 1650 μὲ τὸν συχρὸν ἐξισλαμισμὸν τῶν παίδων, καὶ πλείστων οἰκογενειῶν, διὰ τοῦ ἐκουσίου ἐξισλαμισμοῦ, τοῦ ἀκουσίου τοιούτου, τοῦ ἐνίοτε ὀμαδικοῦ καὶ τοῦ ἀενάου σποραδικοῦ ἐξισλαμισμοῦ καὶ πολλάκις βιαίου τοιούτου, ἀφ' ἑνὸς πολυπληθὲς πλέον ἀπέβη τὸ Ὀθωμανικὸν ἔθνος, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ Χριστιανικὸν καὶ διὴ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος εἶχεν ὀλιγοστεύσῃ εἰς ἐπικίνδυνον βαθμὸν, ὥστε παρ' ὀλίγον νὰ ἐξέλειπεν ἐντελῶς εἰς τὴν ὑπαιθρον χώραν.

Ἄλλ' εὐτυχῶς περὶ τὰ τέλη τοῦ 17ου αἰῶνος ἔνεκα καὶ ἐξωτερικῶν ἐπιρροῶν ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους κατηργήθη τὸ Παιδομάζωμα καὶ ἔπαυσεν ἡ φοβερωτέρα αἰμορροοῦσα πληγὴ τοῦ πάσχοντος Ἑλληνικοῦ Γένους. Τὰ δὲ συντρίμματα καὶ ράκη, τὰ δημιουργηθέντα κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι πυρῆνες, οἵτινες ἐντὸς ἐνὸς καὶ ἡμίσεος αἰῶνος ἀπετέλεσαν εἰς μὲν τὰς πόλεις ἀκμαίας Ἑλληνικὰς κοινότητας, εἰς δὲ τὴν ὑπαιθρον φίλεργον καὶ μὲ γνωστὸν τὸ Ἑλληνικὸν φρόνημα λαόν, ὅστις, καταλλήλως κατηχηθεὶς καὶ διαπαιδαγωγηθεὶς, ἀπεξεδύθη μὲ ὄλην του τὴν ζέσιν εἰς τοὺς ἀπελευθερωτικοὺς ἀγῶνας τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς οἱ ὅποιοι συνεχίζονται καὶ μέχρι σήμερον ἀκόμη.

Παραθέτομεν ὡς εὐλαβὲς ἀφιέρωμα εἰς μνήμην ἐκλεκτῶν τέκνων τῆς Ἑλλάδος θυσιασθέντων ὑπὲρ Πατρίδος, τὰ κάτωθι ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἐθνικὴν των δρᾶσιν, ἵνα χρησιμεύσουν ὡς ζηλευτὸν παράδειγμα διὰ τοὺς σημερινούς νέους.

Ὁ εἷς ἐκ διακεκριμένης Θρακικῆς οἰκογενείας, ἔφεδρος ἀξιωματικὸς καὶ μὲ λαμπρὰν σταδιοδρομίαν, δικηγόρος, ἔπασεν, ἡρωϊκῶς μαχόμενος, εἰς τὸ ἀλβανικὸν μέτωπον.

Ὁ ἕτερος, γνωστῆς ἀθηναϊκῆς οἰκογενείας, ἐξετελέσθη παρὰ τῶν Γερμανῶν, διότι παρεῖχε πολυτίμους, εἰς τὸν κατ' αὐτῶν ἀγῶνα, πληροφορίας.

Ἀμφοτέρων σταχυολογοῦμεν τέσσαρας, μὲ τὰ ἀρχικά των, Α. Φ. Μ. καὶ Α. Μ. Κ. ἐκθέσεις, ἀπὸ πίνακα ὀγδοήκοντα τοιούτων, ἐκτυπωθέντα μετ' ὀνομάτων καὶ προλόγου, παρὰ τῶν οἰκείων καθηγητῶν.

Δὲν πρόκειται συνεπῶς μόνον περὶ φλογερῶν πατριωτῶν. ἀλλ' αἱ δημοσιευόμεναι ἐκθέσεις τῶν μαθητῶν Στ. τάξεως Γυμνασίου ἔτους 1930 · 31 καὶ οὐχὶ Φοιτητῶν, παρέχουν ζωντανὴν εἰκόνα τοῦ ὑψηλοῦ ἐπιπέδου, εἰς ὃ ἐδιδάσκετο καὶ ἡσκεῖτο ἡ παιδεία, κατὰ τὰς προτελευταίας δεκαετηρίδας, μὲ ἱερὰν εὐσυνειδησίαν ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντος διδασκάλων καὶ μαθητῶν.

Αὐτοὶ οἱ λόγοι μᾶς παρεκίνησαν εἰς τὴν δημοσίευσιν τῶν παρὰ πόδας ὑποδειγμάτων.

(ΕΚ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ)

Ἐκθεσις 1η

**Ἄθλα οἷς κεῖται ἀρετῆς μέγιστα,
τοῖς δὲ καὶ ἄνδρες ἄριστοι πολιτεύουσι.**

(Θουκ. II 46, 1).

Ἐνῶ οἱ αἰῶνες διαδέχονται ἀλλήλους μέσα εἰς τὸ παγκόσμιον χάος, ἐνῶ ὁ πλανήτης μας ὡς ἐν ἐλάχιστον μέρος τοῦ ὅλου ἀκολουθεῖ τὴν γενικὴν κίνησιν καὶ ὑφίσταται τὴν ἀπαραίτητον φθορὰν, ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου πλανήτου μικροσκοπικὰ ὄντια εὑρίσκονται εἰς τοὺς μεγάλους αὐτοὺς νόμους καὶ στρέφονται καὶ αὐτὰ ἀκαταπαύστως συγκεκολλημένα εἰς τὴν μεγάλην μᾶζαν καὶ μερικὰ ἐξ αὐτῶν διαδέχονται ἄλλα καὶ ἄλλα χάνονται ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς σφαίρας καὶ νέα ἄλλα ἐμφανίζονται ἐπ' αὐτῆς. Καὶ ἐνῶ οἱ χρόνοι ἀφήνουν ἐρείπια μετὰ τὴν διάβασίν των καὶ ὅλα ὑφίστανται τὴν φθορὰν τοῦ καιροῦ, οἱ ἄνθρωποι ἐξακολουθοῦν νὰ ἀγωνίζονται ἐπὶ τῆς γήινης σφαίρας, περικερνοῦντες τὸν θάνατον, τὴν καταστροφὴν, τὴν ματαιότητα τῆς ὑπάρξεώς των. Εἶναι τὰ ζῶα, τὰ ὅποια εἶναι οἱ μεγαλύτεροι ὀπτιμισταὶ καὶ δι' αὐτὸ ἀποβλέπουν πάντοτε πρὸς μίαν καλύτεραν αὔριον, πρὸς ἓνα μεγαλύτερον πλοῦτον, πρὸς μίαν περιφημοτέραν δόξαν. Ποταμοὶ ἰδρωτὸς χύνονται, ὄργανισμοὶ σωματικοὶ καὶ πνευματικοὶ καταστρέφονται, τὰ βῆθρα τῆς οἰκογενείας, τῆς κοινωνίας συνταράσσονται, οἱ νόμοι τῆς πολιτείας ποδοπατοῦνται. Ἄλλ' ὅμως ἡ γενεὰ τῶν ὀπτιμιστῶν βαδίζει πάντοτε πρὸς τὰ ἔμπροσ μετὰ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ σῶμα ἀπεροφημένα εἰς τὸ μοναδικὸν ἰδανικὸν τῆς εὐτυχίας, τὸ ὅποιον καταδιώκει ὡς μίαν σκιὰν μετὰ τὴν παιδικὴν πεποίθησιν ὅτι αὐτὴ ἔχει ὕλην καὶ πραγματικότητα. Καὶ οὔτε τὰ τραγικὰ παραδείγματα οὔτε αἱ βασανιστικαὶ ἀπορίαι οὔτε ἡ ἄγνοια ἢ παντελής τοῦ ποῦ βαδίζομεν, τοῦ τί θὰ γίνωμεν, ἀνακόπτει τὴν πορείαν τῶν Τιτάνων. Καὶ ὅλοι κοπιᾶζοντες, μοχθοῦντες, φθειρόμενοι ἀποβλέπουν πρὸς μίαν θεάν, ἣτις παρουσιάζεται εἰς διαφόρους μετὰ διάφορον μορφήν. Εἶναι ἡ Ἄνταμοιβή.

Τὸ μικρὸν παιδίον, ποῦ μόλις ἀρχίζει νὰ σκέπτεται, προσπαθεῖ νὰ ἀποφύγῃ τὸ μικρὸν παράπτωμα καὶ ἐπιδιώκει τὴν ἐκτέλεσιν τῶν παραγγελιῶν τῶν μεγαλύτερων του, διότι γνωρίζει ὅτι ἐπακολούθημα τῆς καλῆς πράξεως θὰ εἶναι τὸ ποθητὸν ζαχαρωτὸν, τὸ ὅποιον ἀποτελεῖ δι' αὐτὸ τὸ ὠραιότερον τῶν ἰδανικῶν του, τὴν εὐτυχίαν του. Ὁ μαθητὴς ἐπιμελεῖται ἀμιλλᾶται, κοπιᾶζει διὰ νὰ ἀποκτήσῃ τὸν ἔπαινον τῶν διδασκάλων, τὰς πολυτίμους γνώ-

σεις, αἵτινες θὰ τὸν βοηθήσουν εἰς τὴν μέλλουσαν βιοπάλην, τὸ ποθητὸν ἐφ' ὅδιον διὰ τὴν ζωὴν του, τὸ δίπλωμα. Ὁ στρατιώτης ἀγωνίζεται μὲ γενναϊότητα εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν, γνωρίζων ὅτι θὰ ἐπέλθῃ ἡ βράβευσις τοῦ ἡρωϊσμοῦ του. Ὁ ἐπιστήμιων θυσιάζει τὴν ὑπαρξίν του διὰ τὸ καλὸν τῆς ἀνθρωπότητος μὲ τὴν ιδέαν τῆς κοινῆς ἀναγνωρίσεως τῆς ἀξίας τῶν ἔργων του, ἀποβλέπων εἰς τὸ ἔνδοξον ὄνομα, τὸ ὁποῖον θὰ καταλίπη εἰς τὰ τέκνα του. Καὶ οἱ μεγάλοι πολιτικοὶ ἄνδρες, εἰς τὰς χεῖρας τῶν ὁποίων εἶναι ἐμπιστευμένη ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀσφάλεια ἑνὸς κράτους, δεικνύουν ἐξαιρετικὸν ζῆλον ἐν τῇ ἐνασχίσει τῶν καθηκόντων των, ὅταν γνωρίζουν ὅτι οἱ κόποι των καὶ ἡ πολύμοχθος ἐργασία των θὰ τύχῃ εὐμενοῦς ὑποδοχῆς ἐκ μέρους τοῦ κοινοῦ καὶ ὅτι δὲν θὰ λείψουν αἱ ἠθικαὶ καὶ ὑλικαὶ ἀμοιβαὶ καὶ ἡ ὑστεροφημία.

Τί ἀποστολὴ ἡ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν! Οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι εἰς ἕκαστον ἐπαγγελματικὸν κλάδον διαχειρίζονται τὰς ὑποθέσεις καὶ τὰ συμφέροντα ὠρισμένων ἀτόμων ἢ ὠρισμένων ὁμάδων, ἐνῶ οἱ πολιτικοὶ ἔχουν εἰς τὰς χεῖρας των τὴν τύχην ἑκατομμυρίων ὑπάρξεων, ἀπείρων συμφερόντων. Ὁλόκληρα ἔθνη κρέμονται ἀπὸ τὴν καλὴν των πολιτείαν, δύνανται μὲ μίαν ἀστοχίαν των νὰ ἐξολοθρευθοῦν αὐτά, ἐνῶ πάλιν μὲ ἕνα ἐπιτυχῆ συνδυασμὸν των νὰ καταστήσουν περιφανῆ καὶ ἔνδοξα. Καθ' ὅλην δὲ τὴν διάρκειαν τῆς διαχειρίσεως τῆς ἐξουσίας ἔχουν νὰ παλαίσουν πρὸς ἀνθρωπίνως ἀνυπέροβλητα ἐμπόδια, ὀφείλουν νὰ εὐχαριστήσουν τὰ πλέον ἀλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντα, νὰ κατορθώσουν τὰ ἀκατόρθωτα. Ἡ παραμικρὰ των ἀβλεψία, ὁ κακὸς μόνον χειρισμὸς μιᾶς μόνης ὑποθέσεως τοῦ κράτους συναντοῦν τὴν ἀμείλικτον Κοινὴν Γνώμην, τὸ φοβερὸν αὐτὸ Τέρας, ὑπὸ τὴν ἐπίρροιαν τοῦ ὁποίου διατελοῦν τὰ πάντα καὶ εἰς τὰς κρίσεις καὶ καταδικὰς του δὲν ἔχει κανεὶς τὸ δικαίωμα νὰ θέσῃ γνώμην ἀντίθετον. Ἀλλοίμονον δὲ ὄχι μόνον εἰς πολιτικόν, ἀλλ' εἰς πάντα ἄνθρωπον, ὅστις θὰ προσκρούσῃ ἐπὶ τοῦ ἀποτάμου καὶ σκληροῦ αὐτοῦ βράχου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ καταξοχισθῇ ἡ τιμὴ του, θὰ καταρρακωθῇ ἡ ὑπόληψις του. Ἐπίκουρος τῆς τοιαύτης περιφρονήσεως τῆς Κοινῆς Γνώμης θὰ ἔλθῃ νὰ προστεθῇ ἡ συκοφαντία, εἰς φαρμακερὸς ὄφεις, τοῦ ὁποίου τὸ στόμα εἶναι ἀστεϊρευτος πηγὴ δηλητηρίου. Ἀλλὰ τὸ τραγικὸν καὶ ἀποκαρδιωτικὸν εἰς τοιαύτου εἶδους ζητήματα εἶναι ὅτι πολλάκις συμβαίνει ἡ ἐκτίμησις τῆς Κοινῆς Γνώμης νὰ μὴ εἶναι ὀρθὴ καὶ ἡ ὑπόληψις καὶ ἡ τιμὴ ἑνὸς πολιτικοῦ νὰ ἀμαυροῦνται συνεπεῖα αἰσχρῶν συκοφαντιῶν ἢ ὀλεθρίων συμπτώσεων.

Φαντασθῶμεν λοιπὸν πρὸς στιγμὴν μὲ τί ἔχει νὰ παλαίσῃ εἰς πολιτικὸς ἀνήρ. Καὶ φαντασθῶμεν ἀκόμη ἕνα τοιοῦτον, ἕστω φανταστικὸν πρόσωπον, ὅστις κατόρθωσε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς διαχειρίσεως τῆς ἐξουσίας ὑπ' αὐτοῦ νὰ φανῇ ἀντάξις τῶν προσδοκιῶν καὶ ἀξιώσεων τοῦ λαοῦ, ἐναντίον τοῦ ὁποίου οὐδὲ ἡ ἐλαχίστη ἠκούσθη ποτὲ μομφή, καὶ ὡς ἐρωτηθῶμεν: Ποία

ἀμειβὴ ἀρμόζει εἰς αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, ὃ ὁποῖος ἐθυσίασε τὴν οἰκογένειάν του, τὴν περιουσίαν του, τὴν ὑγείαν του χάριν τοῦ γενικοῦ καλοῦ; Ποία ἀμειβὴ ἀρμόζει εἰς τὸν γίγαντα αὐτὸν τῆς πολιτικῆς δράσεως, ὃ ὁποῖος τόσα κατώρθωσεν ὑπὲρ τῆς πατρίδος του; ὦ! Ἄς μὴ εἴμεθα διόλου φειδωλοὶ εἰς τιμὰς καὶ ἀμειβάς διὰ τὸν μέγαν αὐτὸν ἄνδρα! Ἄς τὸν καταστήσωμεν πλούσιον καὶ εὐδαίμονα, ἅς διατυμπανίσωμεν τὸ ὄνομά του καὶ τὰ ἔργα του εἰς ὅλον τὸν κόσμον, διὰ νὰ χρησιμεύουν ὡς παράδειγμα καὶ εἰς τὴν παρούσαν καὶ τὴν μέλλουσαν γενεάν. Διότι πολλοὶ ἀποβλέποντες εἰς τὰ μέγιστα ἄθλα τῆς ἀρετῆς, τὰ ὁποῖα αὐτὸς δι' αὐτῆς καὶ μόνης τῆς πολιτικῆς του ἀρετῆς ἀπεκόμισε, θὰ προσπαθοῦν νὰ πολιτεύωνται ὡς ἄριστοι πολιτικοὶ ἄνδρες.

A. Φ. Μ. (ΣΤ' 1930-1).

Ἔκθεσις 2α

Φθόνος τοῖς ζῶσι πρὸς τὸ ἀντίπαλον

(Θουκ. II 45, 1).

Ἐνῶ μόλις ἤρχισε νὰ χαιρῆ καὶ νὰ σκιρτᾷ ἡ φύσις ἀπὸ τὴν πρώτην ἐμφάνισιν τῆς μυροβόλου ἀνοίξεως, μία ὀρμητικὴ θύελλα ἐξερρίζωσε βιαίως μερικοὺς θαλεροὺς βλαστούς. Ἐνῶ ὠδεκὰ πτηνὰ ἤρχισαν μόλις νὰ ψάλλουν τὴν ἀνθοῦσαν φύσιν, ἠκούσθησαν θρηῆνοι καὶ κοπετοί, οἱ ὅποιοι διετάραξαν τὴν ἀρμονίαν τῶν ἤχων. Καὶ ἐνῶ ὅλα ἔχαιρον, ἐνῶ ἐσκίρτων, ἐνῶ ὅλα ἔψαλλον, ἡ θυελλώδης λαίλαψ ἐξερρίζωσε βιαίως κατὰ τρόπον προκαλοῦντα ἀνέμφραστον πόνον ψυχῆς μερικοὺς θάλλοντας βλαστούς, πλήρεις ἀπὸ ζῶην καὶ χυμὸν νεότητος...

Καὶ τώρα, (ὅπως ὅλα τὰ πράγματα ἔχουν τὴν συνέχειάν των, τραγικωτέραν ἢ εὐτυχιστέραν) ἡ συνέχεια τοῦ ἐαρινοῦ δράματος ἔρχεται νὰ λάβῃ τέλος καὶ θὰ πῆσῃ ἡ αὐλαία τῆς λήθης, ἀποκρύπτουσα τὸ παρελθὸν ἀπὸ τοὺς μεταγενεστέρους. Ὁ ἐπίλογος τῆς τραγωδίας προχωρεῖ πρὸς τὸ τέλος, ὃ ρήτωρ τελειώνει τὸν λόγον του, οἱ θρηῆνοι κατέπαυσαν πρὸς στιγμὴν, γαλθανισμένοι ἀπὸ τὴν μαγείαν τοῦ ἀποστράπτοντός λόγου, καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὃ ἥλιος, βαρυνθεὶς νὰ φωτίξῃ τόσον λυπηρὰ θεάματα, ἔκλινε τὴν ὀλόξανθον κεφαλὴν κάτω ἀπὸ τὸν Κορυθαλλόν... Ὅλα τὰ πράγματα βαδίζουν πρὸς ἓν τέλος. Καὶ μόνη ἡ Μνήμη θὰ παλαίσῃ ἐπὶ πολὺ ἀκόμη κατὰ τοῦ φθονεροῦ Χρόνου

καὶ τῆς πιστῆς συνοδοῦ του, τῆς Λήθης. Εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτὸν θὰ ὑπερισχύῃ πότε ἢ μία πότε ἢ ἄλλη· θὰ ὑπερισχύῃ ἡ Μνήμη, διότι ἡ ἐνθύμησις τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν δὲν ἐγκατοικεῖ εἰς ἓν μαρμαρίνον ὑλικόν, τοῦ ὁποῖου ἡ θέα ἀνακαλεῖ τὴν πρὸς στιγμὴν ἐξαφανισθεῖσαν ἀνάμνησιν· ἀλλ' εἶναι ριζωμένη ἐντὸς τῆς ψυχῆς, ἐντὸς τοῦ πνεύματος τῶν ἀνθρώπων καὶ τὸ πνεῦμα εἶναι ἀθάνατον. Καὶ ἡ Λήθη: Ἡ Λήθη θὰ ὑπερισχύῃ κατὰ καιροὺς, ὅσάκις οἱ ἀνθρώποι, χαίροντες δι' εὐτυχῆ γεγονότα θὰ λησμονοῦν τὴν θυσίαν τῶν πρώτων καρπῶν τῆς ἀνοίξεως, οἱ ὅποιοι ἔκλιναν τὴν κεφαλὴν πρὸς τὴν καταγίδα, ὑπέκυψαν καρτερικῶς εἰς τὸ μοιραῖον. "Ὅπως ἀκριβῶς τώρα, ὅπου ὁ Περικλῆς δὲν ὁμιλεῖ πλέον περὶ νεκρῶν, ἀλλὰ περὶ μεγαλείου τῆς πόλεως. Ἄλλ' ἡ Μνήμη, ἡ αἰωνία Μνήμη ἔρχεται καὶ αὐτὴ μὲ τὴν σειρὰν τῆς νὰ ἀπασχολήσῃ τὸν ἐσκοτισμένον νοῦν τῶν ἀκροατῶν. Καὶ ἀπὸ τὰ θεῖα τώρα χεῖλη ἐξέρχονται λόγοι ἐπαινετικοὶ διὰ τὴν ἀνδρείαν ἐκείνων, ἕμνοι εἰς τὴν καρτεροψυχίαν των, καίονται λιθανατοὶ διὰ τὴν φιλοπατρίαν των. Οἱ ὀφθαλμοὶ ἐδάκρυσαν ἐκ νέου, τὸ βάρος τοῦ πόνου συνέθληκε καὶ πάλιν τὰς καρδίας καὶ ἠκούσθησαν οἱ λυγμοὶ τῶν γυναικῶν. Ὁ ρήτωρ τότε στρέφεται πρὸς τοὺς ἐπιζῶντας καὶ βλέπων τὸ συγκλονιζόμενον ἐκ τῆς λύπης πλῆθος ἀπευθύνεται πρὸς αὐτὸ καὶ ὁμιλεῖ πρὸς ὅλους καὶ ὑποδεικνύει τὸ καθήκον ὄλων τῶν γερόντων γονέων, τῶν συζύγων, τῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν τέκνων. Καὶ δι' αὐτοὺς τοὺς δύο τελευταίους λέγει ἐν ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ θαυμάσια ὄντως χρυσᾶ λόγια του, ἕνα ἀπὸ τοὺς μαργαρίτας τῆς Περικλείου τέχνης: «Ἡ φιλοτιμία σας δὲν σᾶς ἐπιτρέπει νὰ ὑστερήσετε τῶν πεσόντων· ἀλλὰ καὶ ἂν καταρθῶνετε νὰ ἀναπτύξετε τὴν ἀνδρείαν σας εἰς τὸν ὑπέροχον βαθμὸν, καὶ πάλιν δὲν τολμῶ νὰ εἴπω ὅτι θὰ κριθῆτε ἐφάμιλλοι αὐτῶν, ἀλλὰ ὀλίγον τι κατώτεροι· διότι «Φθόνος τοῖς ζῶσι πρὸς τὸ ἀντίπαλον, τὸ δὲ μὴ ἐμποδῶν ἀνανταγωνίστω εὐνοία τετίμηται». Ὁ φθόνος. Ὁ κακὸς δαίμων ἐκάστου ἀνθρώπου. Τὸ κακὸν ἐλατήριον, ποῦ δύναται νὰ ὀδηγήσῃ εἰς ἡρωϊκὰς πολλάκις πράξεις. Ὁ φθόνος εἶναι ἀρρήκτως συνδεδεμένος μὲ κάθε ἀνθρωπίνην ὑπαρξίν· ἀλλοῦ οἱ δεσμοὶ του εἶναι ἀναπόσπαστοι, ἀλλοῦ εἶναι χαλαροί. Ἄλλοῦ ὁ φθόνος καθιστᾷ τὸν ἀνδραπον ἐφάμιλλον ἐκείνων, τοὺς ὁποίους φθονεῖ, ἀλλοῦ τὸν καταστρέφει τελείως, μεταβάλλει τὴν φύσιν ἀπὸ ἀγαθῆς εἰς ἐγκληματικὴν. Ἄνθρωπος ὅμως χωρὶς τὸ συναίσθημα τοῦ φθόνου δὲν δύναται νὰ καταστήσῃ τὴν ὑπαρξίν του ἀξιόλογον εἰς οἰονδήποτε κύκλον ἐπαγγελματικῆς ἐνεργείας. Δι' αὐτό, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, οἱ ἀνθρώποι φθονοῦν, κατατρούχονται ὑπὸ φθόνου διὰ τὰ κατορθώματα τῶν ἄλλων καὶ ἀναπτύσσουν ὅλας τὰς δυνάμεις των εἴτε διὰ νὰ ὑπερβάλουν τοὺς διαπρέποντας καὶ ἰσχυροὺς εἴτε διὰ νὰ καταστρέψουν τὴν δόξαν των, νὰ κηλιδώσουν τὴν φήμην των καὶ οὕτω νὰ βαδίσουν ἐκείνοι ἐπὶ τῶν ἠθικῶν καὶ ὑλικῶν ἐρειπίων αὐτῶν, οἱ ὅποιοι εἴτε διὰ τῆς τύχης εἴτε διὰ τῆς ἱκανότητός των παρενεβλήθησαν ὡς ἀνυπέρβλητα προσκόμματα εἰς τὴν

περαιτέρω σταδιοδρομίαν των. Καὶ ὅλοι ἀνεξαιρέτως, ὅλοι οἱ μεγάλοι ἄνδρες ἐδάχθησαν τὰ μικρόχολα θέλη, τὰ ὅποια ἐξετοξεύθησαν μὲ τὴν μεγαλυτέραν ὁρμὴν ἀπὸ τὰς ἐξωγκωμένας ἐκ τοῦ φθόνου καρδίας. "Ὅλα αὐτά, διότι ὁ ἄνθρωπος θέλει νὰ βαδίζῃ πάντοτε πρὸς τὰ ἔμπρὸς καὶ κατὰ τὴν ἐπίπονον αὐτὴν ὁδόν, ἥτις ὀδηγεῖ εἰς τὴν δόξαν καὶ τὸν πλοῦτον, δὲν ἀνέχεται ἐμπόδια, τὰ ὅποια θὰ τοῦ ἀνακόψουν τὴν συνέχειαν τῆς πορείας του. Καὶ μόνοι οἱ νεκροὶ οἱ δυστυχεῖς, ὅπως οἱ προκειμένοι, ζοῦν ἥσυχοι εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν καὶ ἀπολυτρωμένοι ἀπὸ κάθε κακὸν ἀνθρώπινον, προερχόμενον ἐκ τοῦ φθόνου. Αὐτοὶ εἶναι καὶ θὰ μένουν, καὶ διὰ τοὺς πλέον μοχθηροὺς, οἱ αἰώνιοι ἥρωες, τὰ πρότυπα τῆς γενναιοφροσύνης, καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἀξίζουσαν τόσους λιθανωτούς. Διατί τόση ἐκτίμησις εἰς τὴν μνήμην των; διατί τόσος σεβασμός; Διότι ἐδῶ δὲν ὑφίσταται κανέν συμφέρον, διότι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι εἶναι πλέον χῶμα καὶ τὸ χῶμα δὲν ἔχει ψυχὴν, δὲν ἔχει βούλησιν καὶ δὲν προβάλλεται προσκομιμα εἰς τὴν σταδιοδρομίαν οὐδενός. Κανεῖς, κανεῖς δὲν δύναται νὰ γίνῃ ἐφάμιλλος αὐτῶν, ὅσον καὶ ἂν εἶναι ἄξιος, ὅσον καὶ ἂν δὲν τὸν φθονοῦν.

Αὐτοὶ οἱ προκειμένοι νεκροὶ ἀνήκουν εἰς τὴν χορείαν ὄλων αὐτῶν τῶν μακαρίων. Σεῖς οἱ ἀδελφοί των, σεῖς τὰ τέκνα των, ἐργάζεσθε, κοπιάζετε, διὰ νὰ φανήτε ὄχι ἐφάμιλλοί των, ἀλλ' ὀλίγον κατώτεροι αὐτῶν. Διότι αὐτοὶ πλέον εἶναι νεκροί. Ἐλύγυσαν τὸ νεανικὸν των σῶμα καὶ ἔπεσαν συντετριμμένοι ἐπὶ τοῦ ἑδάφους, ὑποκίψαντες εἰς τὴν πρώτην ἑαρινὴν καταιγίδα..., ἐνῶ τὰ πάντα ἔχαιρον, ἐνῶ ἡ φύσις ὠργίαζε, ἐνῶ τὰ πάντα ἐσκίρτων.

A. Φ. Μ. (ΣΤ' 1930-1).

"Εκθεσις 3η

**Ἄθλα οἷς κεῖται ἀρετῆς μέγιστα,
τοῖς δὲ καὶ ἄνδρες ἄριστοι πολιτεύουσι.**

(Θουκ. II 46, 1).

Ἴδου ὁ Περικλῆς. "Ὁρθιος, ἐπιβλητικὸς, σεμνὸς καὶ ἀξιοπρεπῆς ἀγορεύει. Ἦδη περατώνει τὸν πρὸς τιμὴν τῶν ὑπὲρ πατρίδος πεσόντων ἐπιτάφιόν του καὶ τώρα ἀναγγέλλει ὅτι ἡ πόλις ἀνέλαβε νὰ ἀναθρέψῃ δημοσίᾳ δαπάνῃ τοὺς υἱοὺς τῶν νεκρῶν μέχρι τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας, προσφέρουσα τοι-

ουτοτρόπως και υλικὴν ὠφέλιμον ἀμοιβὴν ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἀγώνων. «Ἄλλα γὰρ οἷς κεῖται ἀρετῆς μέγιστα, τοῖς δὲ καὶ ἄνδρες ἄριστοι πολιτεύουσι». Καὶ βλέπει καὶ τὸν Ἀθηναϊκὸν λαὸν μεταξὺ τῶν λαῶν τούτων ἢ μᾶλλον πρωτό- πόρων αὐτῶν.

Ἴδου ἡ πόλις προβάλλει καὶ προσφέρει κάλλιστα καὶ μέγιστα θραβεῖα τῆς ἀρετῆς καὶ καλεῖ τοὺς πολίτας διὰ τῆς ἀρετῆς νὰ καταλάβουν τὰ θραβεῖα ταῦτα. Βλέπει δηλαδὴ ἡ πόλις, μελετῶσα καλῶς τοὺς πολίτας, ὅτι ὑπάρ- χουν τινές, οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουν ἔμφυτον τὴν ὀρμὴν πρὸς τὴν ἀρετὴν καὶ δι- στάζουν βλέποντες τὰς δυσκολίας καὶ δειλοῦν μὴ δυνάμενοι νὰ ὑποτάξουν τοὺς δισταγμούς των αὐτοὺς εἰς τὴν θέλησίν των, παρ' ὅλον ὅτι, ἐὰν ἀκολου- θήσουν τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς, τοὺς ἀναμένει ἔνδοξον καὶ τετιμημένον τὸ μέλλον. Ὅσον ὠραῖον πράγμα καὶ ἂν εἶναι ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ, δι' αὐτοὺς ὠραιότερα εἶναι ἡ ζωὴ μὲ τὰς υλικάς της ἀπολαύσεις.

Ψυχολογοῦσα λοιπὸν βαθύτατα αὐτοὺς ἡ πόλις, ἀντιλαμβάνεται καὶ ἐν- νοεῖ καλῶς ὅτι οὗτοι δελεαζόμενοι ὑπὸ υλικῶν ἀγαθῶν — ἐκτὸς τῶν ἠθικῶν τιμῶν καὶ ἀπολαύσεων, αἱ ὅποια φυσικῶς ἐπακολουθοῦν — θὰ ἀποφασίσουν νὰ ριφθοῦν εἰς τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς καὶ νὰ ἀποβοῦν πολῖται, διὰ τοὺς ὁποίους ἡ πόλις θὰ εἶναι ὑπερήφανος.

Ἐπίσης ἡ πόλις γνωρίζει πολὺ καλῶς, ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι, τοὺς ὁποίους δὲν φοβίξει ἡ ἀπώλεια υλικῶν ἀπολαύσεων, ἀλλὰ ἄλλο τι. Εἶναι οἰκο- γενειάρχαι, ἔχουν σύζυγον, τέκνα, τὰ προσφιλέστερα δι' αὐτοὺς ὄντα ἐφ' ὅλου τοῦ κόσμου. Συλλογίζονται ὅτι, ἐὰν πάθουν τι, τὰ προσφιλῆ αὐτὰ ὄντα θὰ μείνουν ἄνευ προστατοῦ, ἄνευ ὑπαστηρικτοῦ, ἄνευ βοηθοῦ, ἐνῶ συγχρόνως θὰ θυθῆσθουν εἰς τὸ ἄμετρον πένθος τῆς ὀρφανίας καὶ τῆς χηρείας. Καὶ δει- λιοῦν δειλοῦν οὐχὶ φοβούμενοι ἑαυτοὺς, ἀλλὰ φοβούμενοι διὰ τὸ μέλλον τῆς οἰκογενείας των.

Καὶ αὐτοὺς ὅμως ἡ πόλις δὲν ἀφήνει νὰ διστάσουν. Τοὺς καθησυχάζει μὲ τὰ θραβεῖα τῆς ἀρετῆς, ὑποσχομένη, ἐν περιπτώσει ἀτυχήματος τοῦ οἰκο- γενειάρχου, νὰ τὸν ἀντικαταστήσῃ αὐτὴ, βοηθοῦσα τὴν οἰκογένειαν καὶ ἀνα- τρέφουσα μὲ πατρικὴν ἐπιμέλειαν τοὺς υἱούς.

Τοιουτοτρόπως λοιπὸν ἡ πόλις ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀρίστους πολίτας, προθύ- μους νὰ θυσιάσθουν ὑπὲρ αὐτῆς, μόλις αὕτη τοὺς καλέσῃ ἀποβαίνουσα διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἰσχυροτάτη καὶ ἀρίστη τῶν πόλεων.

Κατανοοῦντες τὴν ἀξίαν τῶν τοιούτων υλικῶν θραβεῖων τῆς ἀρετῆς καὶ πολλοὶ τῶν μεταγενεστέρων ἀπαμμήθησαν τοὺς Ἀθηναίους. Τοιουτοτρόπως ἐν Ἀγγλίᾳ οἱ μεγάλοι πολῖται, οἱ ὅποιοι παρέσχον εἰς τὴν πατρίδα διακεκρι- μένας ὑπηρεσίας, λαμβάνουν παρὰ τῆς πολιτείας ὡς φόρον εὐγνωμοσύνης καὶ τιμῆς μεγάλας χρηματικὰς δωρεάς, πολλακίς δὲ ὀλοκλήρους περιοχάς, τίτλους

εὐγενείας καὶ διαφόρους τιμᾶς. Ἡ Βουλὴ τῶν Λόρδων περιλαμβάνει ὅλας τὰς δόξας τῆς Ἀγγλίας.

Ὅμοίως καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ ναύαρχος Παῦλος Κουντουριώτης λαμβάνει κυβερνητικὴν ἀρωγὴν διὰ τὰς μεγάλας πρὸς τὴν πατρίδα ὑπηρεσίας του. Ἐπίσης καὶ συγγενεῖς διαφορῶν ἐπιφανῶν πολιτικῶν ἀποθανόντων ἐν πενίᾳ λαμβάνουν ἐπιδόματα.

Οὕτως ἡ πολιτικὴ ἀρετὴ καὶ ἀνδρεία δὲν μένουσιν ἀνεκτίμητοι, ἀλλὰ ἀνταμείβονται ἐπαξίως. Διὰ τῆς ἀνταμοιβῆς δὲ ταύτης ἀυξάνουσι καὶ τὰ παραδείγματα τοιούτων ἀρετῶν.

Εἶναι λοιπὸν φανερὸν ὅτι εἰς ἐκείνας τὰς πολιτείας, εἰς τὰς ὁποίας προβάλλονται καὶ προσφέρονται μέγιστα βραβεῖα τῆς ἀρετῆς, ἐκεῖ πολιτεύονται καὶ ἄριστοι ἄνδρες.

Διότι ἄλλος ἀπὸ ἔμφυτον ὁρμὴν καὶ ἀγάπην πρὸς τὴν ἀρετὴν, ἄλλος καθησυχάζων τοὺς φόβους του ἐκ τῶν κρεμασμένων προκλητικῶς εἰς τὸ τέλος τοῦ δρόμου ἐπάθλων, ρίπτουσι ὅλοι ὁμοῦ εἰς τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς καὶ ἀμιλλῶνται ποῖος νὰ ἀναδειχθῆ καλῦτερος πολίτης καὶ νὰ ἀποκτήσῃ περισσότερα καὶ σημαντικώτερα ἔπαθλα, ἀνιψῶν τοιοῦτοτρόπως καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς πατρίδος του.

A. M. K. (ΣΤ' 1930-1).

Ἔκθεοις 4η

Φθόνος τοῖς ζῶσι πρὸς τὸ ἀντίπαλον...

Ἵψηλός, ἐπιβλητικός, ἀξιοπρεπής, γαλήνιος ἀγορεύει ὁ Περικλῆς. Περιβαίνει τὸν πρὸς τιμὴν τῶν ὑπὲρ πατρίδος πεσόντων λόγον του καί, ἀφοῦ ἠθέλησε δι' αὐτοῦ νὰ ἀνυψώσῃ τὸ αἶσθημα τῆς φιλοπατρίας καὶ τῆς ὑπερηφάνειας τῶν παρόντων εἰς τὸν ἐπιτάφιον τοῦτον, προσπαθεῖ τώρα νὰ χύσῃ βάλασμον παρηγορίας εἰς τὰς ψυχὰς τῶν συγγενῶν καὶ παραινεῖ τοὺς παρόντας Ἀθηναίους νὰ μιμηθῶσι τοὺς προκειμένους νεκρούς, προσθέτων ὅτι ὁ ἀγὼν αὐτὸς θὰ εἶναι βαρῦς. Καὶ ἐάν, λέγει, κατορθώσετε νὰ ἀναπτύξετε ἀνδρείαν ἐν ὑπερτάτῳ βαθμῷ, καὶ τότε μόλις δύνασθε νὰ κριθῆτε οὐχὶ βεβαίως ὅμοιοι, ἀλλ' ὀλίγον τι ὑπολειπόμενοι αὐτῶν, διότι τοὺς νεκρούς πᾶς τις συνηθίζει νὰ ἐγκωμιάζῃ.

Καὶ ὄντως τοὺς νεκρούς πάντες τιμοῦν, ἐπαινοῦν καὶ ἐγκωμιάζουν, θαυμάζοντες τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν. «Φθόνος γὰρ τοῖς ζῶσι πρὸς

τὸ ἀντίπαλον, τὸ δὲ μὴ ἐμποδῶν ἀνανταγωνίστω εὐνοίᾳ τετίμηται».

Τί εἶναι λοιπὸν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον μεταβάλλει τὰ ἀισθήματα τῶν ζώντων πρὸς τοὺς ἐκλιπόντας νεκρούς; Χθὲς ἀκόμη ἦσαν ἀντίπαλοι ὁ εἷς τοῦ ἄλλου, χθὲς ἀκόμη ὑπῆρχεν ἡ ἀμειψία προσπάθεια τοῦ νὰ ἐξεύρωσι τρωτὸν τι καὶ ἄξιον μομφῆς, ἵνα μειώσουν τὴν ὑπόληψιν ἀλλήλων, χθὲς ἀκόμη ὡς ἀνταγωνισταὶ προσεπάθουν τίς νὰ ἐμπροσθήσῃ εἰς τὸν δρόμον τοῦ ἄλλου· καὶ ὅμως σήμερον πρὸ τοῦ νεκροῦ τοῦ ἑνὸς ὁ ἄλλος ἀποκαλύπτεται μετὰ σεβασμοῦ καὶ μετὰ πραγματικῆς εὐλαβείας ἐξαίρει τὰς ἀρετὰς τοῦ ἀποθανόντος, ὁμιλεῖ περὶ τοῦ ἰδεώδους τύπου τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ φίλου, τοῦ πολίτου!

Τί μετέβαλεν ἀπὸ τῆς χθὲς ἕως σήμερον τὸν χθὲς μόνις ζῶντα καὶ σήμερον νεκρὸν ὄντα ἀντίπαλον; Κατὰ τί ἠῤῥησαν ἀπὸ τῆς χθὲς ἕως σήμερον αἱ ἀρεταὶ καὶ ἡ ἀνδρεία του, ἀφοῦ νεκρὸς ὢν εὐρίσκεται ἐν παγερῶ ἄδρανεῖα; Ὁ θάνατος λοιπὸν τὸν περιέβαλε διὰ φωτοστεφάνου, ὅστις ἐπεσκίασε πᾶν ἄλλο καὶ ἀφῆκε τὰς ἀρετὰς καὶ μόνον νὰ διαφαίνωνται; Ὁ θάνατος λοιπὸν τὸν ἀνύψωσε, ἐξηγενέτισε καὶ ἐλάμπρυνεν ἀπὸ τῆς χθὲς ἕως τὴν σήμερον; Ποῦ διασκορπίσθησαν τὰ τρωτὰ καὶ τὰ ἄξια μομφῆς, τὰ ὁποῖα μέχρι χθὲς προσεπάθησαν νὰ θέσωσιν ὡς προσκόμματα εἰς τὴν σταδιοδρομίαν ἀλλήλων; Πάντα ταῦτα ὡς διὰ μαγείας ἤρθησαν;...

Ναί!... Ἡ παγερὰ πνοὴ τοῦ θανάτου ἐψύχρανε καὶ κατεσίγασε τὰ πάθη καὶ ἀφῆκε τὴν ψυχὴν τοῦ ἐπιζήσαντος ἐλευθέραν φθόνου πλέον νὰ διίδη τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ προτερήματα τοῦ σήμερον ἐκλιπόντος ἀντιπάλου. Αὐτὸς κεῖται ἀκίνητος, σιωπηλός, ἐκηθνετισμένος καὶ ὅμως δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ προστατεύσῃ τὴν ὑπόληψίν του, διότι ἀνεγνωρίσθη τελείως, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ὁμιλήσῃ καὶ νὰ ἀποστομώσῃ τὸν ἀντίπαλόν του, διότι τὸν ἀπεστόμωσεν ἡδη ἢ ἐκλιποῦσα ζωὴ του καὶ οὐδὲ σιὰ φθόνου ὑπάρχει πλέον εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἐπιζήσαντος. Δι' αὐτὸ οὗτος βλέπει τὴν ἀλήθειαν, δι' αὐτὸ ἀναγνωρίζει τὰς ἀρετὰς τοῦ ἄλλου, δι' αὐτὸ καὶ ὑπερβάλλει αὐτὰς ἀσυναίσθητως, ἐξαίρων καὶ ἐγκωμιάζων τὸν ἀποθανόντα, διότι μετ' αὐτοῦ ἐξέλιπε καὶ ὁ φθόνος.

Διατί ὅμως νὰ γεννᾶται τὸ αἰσθημα αὐτὸ εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ἀνθρώπων, ἐν ὅσῳ οὗτοι ἀγωνίζονται προσπαθοῦντες νὰ παραγκωνίσουν ὁ εἷς τὸν ἄλλον ἐν τῇ ζωῇ, καὶ μόνις ὁ θάνατος φανῇ, ὡς ἐκ θαύματος ὁ φθόνος οὗτος ἐξαφανίζεται καὶ διασκορπίζεται; Ἐκαστος πολίτης ἐργάζεται καὶ φροντίζει νὰ προαχθῇ, νὰ προοδεύσῃ, νὰ ἀνέλθῃ εἰς μεγάλα ἀξιώματα, νὰ δοξασθῇ, καὶ ἀγωνίζεται διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τοῦτο. Συναντᾷ ἐμπόδια καὶ δυσκολίας εἰς τὴν ζωὴν του, συναντᾷ ἀνταγωνιστάς, οἱ ὁποῖοι παρεμβάλλουν προσκόμματα εἰς τὴν σταδιοδρομίαν του, καὶ τότε ἀσυναίσθητως γεννᾶται ὁ φθόνος, ὁ ὁποῖος ἐμφαλεῖται εἰς τὴν ψυχὴν μας συσκοτίζει αὐτὴν καὶ δὲν ἐπιτρέπει νὰ κρίνωμεν ὀρθῶς τὸν πλησίον μας, δὲν ἀφῆνει νὰ ἀναγνωρίσωμεν τὰς ἀρετὰς του.

Ὅταν ὅμως οὗτος εἶναι νεκρὸς πλέον, ὅταν παύσῃ ὑφιστάμενος, ὅταν

παύση νὰ κινῆται καὶ νὰ ἐνεργῇ, τότε μόνον ἐξετάζομεν ψυχραίμως τὸν ἐκλιπόντα ἀντίπαλον καὶ ἄνευ φθόνου, ἐπειδὴ δὲν φοβούμεθα πλέον νὰ παρεντεθῇ οὗτος ὡς πρόσκομμα εἰς τὴν ζωὴν μας, ἀρχίζομεν νὰ βλέπωμεν ἐν αὐτῷ τὸν χρηστὸν πολίτην, τὸν ἀγαθὸν ἄνθρωπον, τὸν ἀνδρεῖον πολεμιστὴν, νὰ ἀνευρίσκωμεν διάφορα προτερήματα, ὡς νὰ μὴ ὑπῆρχον ταῦτα μέχρι τῆς χθές, καὶ νὰ τιμῶμεν τὴν μνήμην αὐτοῦ. Καὶ ἂν ἀκόμη ἔχωμεν σοβαροὺς λόγους νὰ διακειόμεθα δυσμενῶς καὶ φθονοῦμεν τὸν ἀντίπαλον ἡμῶν, καὶ πάλιν μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ στοιχειῶδες καθήκον ἀξιοπρεπείας καὶ εὐλαθείας μᾶς ἐπιβάλλει νὰ σεβῶμεθα τὴν μνήμην τοῦ ἐκλιπόντος, οἷοσδῆρτοτε καὶ ἂν ὑπῆρξεν οὗτος ἐν τῇ ζωῇ, διότι ἀποτελεῖ μεγίστην ἀνανδρίαν νὰ μισῶμεν καὶ νὰ κακολογῶμεν ἐκλιπόντα ἀντίπαλον, ὁ ὁποῖος δὲν ὑφίσταται πλέον καὶ εἶναι ἀνίκανος νὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτόν.

Παράδειγμα ἀξιοπρεποῦς στάσεως ἀντιπάλων μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐνὸς μᾶς ἔδωκε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὁ τραγικὸς Σοφοκλῆς. Ὁ μέγας οὗτος ποιητὴς εἶχε δεινὸν ἀντίπαλον ἐν τῇ σκηνῇ τὸν ἐπίσης μέγαν Εὐριπίδην· ἐν τούτοις ὅμως, μόλις ἔμαθε τὸν θάνατον τοῦ ἀντιπάλου του, αὐτὸς μὲν προσῆλθεν εἰς τὸ θέατρον κατὰ τὸν προάγωνα περιβεβλημένος πένθιμα ἐνδύματα, τοὺς δὲ χορευτὰς εἰσήγαγεν ἀστεφανώτους, θέλων νὰ ἀποδείξῃ πόσον ἐτίμα τὴν μνήμην τοῦ ἐκλιπόντος ἀνταγωνιστοῦ Εὐριπίδου.

Ἄλλὰ καὶ εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους ἔδωκε τοιοῦτον παράδειγμα καὶ ὁ πολιτικὸς Τρικούπης κατὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐν τῇ πολιτικῇ σφοδροῦ ἀντιπάλου Κουμουνοδούρου, ἀκολουθήσας τὴν κηδείαν αὐτοῦ καὶ ἐκφωνήσας μάλιστα καὶ τὸν ἐπικήδειον λόγον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐξήρε τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ προτερήματα τοῦ μεγάλου ὄντως πολιτικοῦ.

Αὐτὴ εἶναι ἡ ψυχολογία τῶν ἀνθρώπων διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Ἑπαινοῦν, ἐγκωμιάζουν, ἐξαίρουν τὰς ἀρετὰς καὶ τὴν ἀνδρείαν τῶν ἀποθανόντων, περιβάλλουν αὐτοὺς δι' εὐνοίας, χωρὶς οὐδὲ σκιὰ φθόνου νὰ διαπεράσῃ τὴν ψυχὴν των διὰ τὴν ἔλλειψιν ἀνταγωνισμοῦ καὶ ὁ χρόνος ἐξαλείφει πᾶν τὸ τρωτὸν καὶ τὸ ἄξιον μομφῆς, προσδίδων λάμπριν περισσὴν εἰς ὅ,τι καλὸν διέπραξαν εἰς τὴν ζωὴν των.

Δι' αὐτὸ καὶ ὁ μέγας Περικλῆς παραινεῖ ἐν τῷ ἐπιταφίῳ του λόγῳ τοὺς παρόντας Ἀθηναίους συνιστῶν νὰ ἐντείνουν τὰς προσπάθειάς των, ὥστε νὰ ὑπερβάλουν κατὰ τὴν ἀνδρείαν τοὺς ὑπὲρ πατρίδος πεσόντας Ἀθηναίους, ἀναγνωρίζων ὅτι ὁ ἀγὼν αὐτὸς θὰ εἶναι δύσκολος, ἐπειδὴ οἱ προκείμενοι νεκροὶ ἐγκωμιαζόμενοι καὶ ἐπαινούμενοι τόσον ἐδοξάσθησαν καὶ ἀνυψώθησαν εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ἀνθρώπων, ὥστε οἱ ἐπιζῶντες, καὶ ἂν ὅμοιοι αὐτῶν φανῶσι, νὰ κριθῶσιν ὡς ὑπολειπόμενοι· «Φθόνος γὰρ τοῖς ζῶσι πρὸς τὸ ἀντίπαλον, τὸ δὲ μὴ ἐμποδῶν ἀνανταγωνίστω εὐνοία τετίμηται».

A. M. K. (ΣΤ' 1930-1).

**Ὁ Θερακικῆς καταγωγῆς ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΕΩΣ κ.κ. ΙΩΑΚΕΙΜ ἀνήγειρεν ἰδίαις δαπάναις
τὸ Ἱωακείμιον Γηροκομεῖον Ἀλεξανδρουπόλεως.**

*Φωτεινὸν παράδειγμα ἀπαραμίλλου ἀλτροῦσμοῦ καὶ ἐξαιρετικῆς
προσηλώσεως εἰς τὴν ἄσκησιν πραγματικῆς εὐποιίας, ἰδεώδους δὲ
ἀντιπροσώπου τοῦ Χριστοῦ, θυσιαζομένου ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου, πρὸς
ἀνακούφισιν τῶν πασχόντων.*

Ἄντι προλόγου

Μὲ εἰλικρινῆ συγκίνησιν καὶ μὲ ἐξαιρετικὸν ἐνθουσιασμόν, ἐλάβομεν γνῶσιν μίας ἀξιεπαίνου πράξεως εὐποιῆς καὶ περιθάλψεως τοῦ γεροντισμοῦ ἐν Θράκῃ. Ὁ Μητροπολίτης Ἀλεξανδρουπόλεως, ὁ σεμνὸς καὶ ἐμπνευσμένος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας λειτουργός, ὁ διανύσας τεσσαρακονταετῆ ποιμαντορίαν καὶ ἀναλώσας ἑαυτὸν ὑπὲρ τῆς θρησκείας καὶ τοῦ Γένους, κατέληξεν εἰς ἀπόφασιν τιμῶσαν Αὐτὸν διὰ τῆς διαθέσεως τοῦ μόχθου ὀλοκλήρου ζωῆς, ὑπὲρ ἀνεγέρσεως Οἴκου περισυλλογῆς καὶ περιθάλψεως τῶν γερόντων τῆς Ἐπαρχίας, ἣν ἐπὶ τριακονταετίαν εὐόρκως καὶ στοργικῶς διεκυβέρνησεν. Ἄλλ' ἀνεξαρτήτως πρὸς τὴν ὑλικὴν πλευρὰν τῆς τοιαύτης δωρεᾶς ἐνὸς πτωχοῦ, ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλλους, Ἱεράρχου, ἐκεῖνο ποῦ πρέπει ἰδιαίτερος νὰ τονισθῆ καὶ νὰ τὸ προσέξωμεν ὅλοι μας, εἶναι ἡ σοφὴ καὶ ἀξιοπρόσεκτος εἰσήγησις, ἡ συνοδεύουσα τὸ ἔργον. Τὸ κείμενον τῆς τοιαύτης κατὰ τὰ ἐγκαίνια ἀναπτυχθείσης εἰσηγήσεως, ἀποτελεῖ πολυτιμότερον δίδαγμα, δεικνύον τὴν μέχρι ψυχώσεως στοργὴν, ὑφ' ἧς κατέχεται ὁ ἰδεολόγος καὶ πνευματικὸς ἄνθρωπος, ὅστις ἀνατρέχων, ὀπὸ ὀρχαιοτάτων χρόνων, μὲ παραδείγματα φιλοσόφων καὶ κορυφαίων Ἑλλήνων ἱστορικῶν, καταδεικνύει τὸν δρόμον, ὃν ἔχομεν ὑποχρέωσιν νὰ ἀκολουθήσωμεν τιμῶντες, σεβόμενοι καὶ περιθάλποντες τὸ ΓΗΡΑΣ.

Τοὺς τελευταίους χρόνους, κατέστησαν σπάνια τὰ παραδείγματα λαϊκῶν ἢ κληρικῶν διαθετόντων, ἔστω καὶ μέρος τῆς Περιουσίας των, ὑπὲρ κοινωφελῶν καὶ φιλανθρωπικῶν σκοπῶν. Αἱ Ἑλληνικαὶ ἔθνικαὶ παραδόσεις τῆς Χριστιανικῆς

χρήσεως τοῦ πλούτου, τείνουν νὰ λησμονηθοῦν καὶ νὰ ἐξαφανισθοῦν μέσα εἰς χαμηλὴν ἰδιοτέλειαν καὶ ἐπιδεικτικὴν φιλοδοξίαν.

Διὰ τοῦτο τὸ παράδειγμα τοῦ σεβαστοῦ Ἱεράρχου καὶ κυρίως ἡ πίστις πρὸς τὰς Χριστιανικὰς ἀρετάς, μεθ' ὧν συνοδεύει τὴν γενναίαν χειρονομίαν του, ἐμποιοῦν καταπληκτικὴν καὶ εὐφρόσυνον ἐντύπωσιν καὶ χαράσσουν ἀφეთηρίας εὐλογίας καὶ μιμήσεως, ἅς ὀφείλουν νὰ ἀκολουθήσουν οἱ ἀληθῶς πιστεύοντες τὰς ἐντολάς τοῦ Ὑψίστου.

Χαίρομεν διότι μετὰ τὸν ἀείμνηστον καὶ ἀλησμόνητον διαπρεπῆ Θράκα Μητροπολίτην Θυατείρων Γερμανόν, δευτερος Θράξ Ἱεράρχης, τιμᾶ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν πατρίδα μας.

Τὸ Θρακικὸν Κέντρον καὶ τὰ «Θρακικά» σεμνύονται διὰ τοιοῦτους ἐκλεκτοὺς συμπολίτας, συγχαίρουν δὲ ὀλοψύχως τὸν τιμώμενον σεβαστὸν τοῦ Κυρίου Λευίτην καὶ ὑποκλίνονται βαθέως πρὸ τῆς σεβασμίας προσωπικότητός Του.

Φ. Μ.

Ἐκ τῶν ἐγγύωριον τύπων δημοσιεύομεν τὰ κίτῳθι:

«Τὸ πρῶτ' στίς 10 τῆς περασμένης Κυριακῆς 30 Ἰουλίου ἔγιναν μὲ κάθε λαμπρότητα καὶ ἐπισημότητα τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἐξ ὀλοκλήρου μὲ δαπάνες τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἀλεξανδρουπόλεως κ.κ. Ἰωακείμ, ἀνεγερθέντος εἰς τὸν περίβολον τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων Ἰωακειμίου Γηροκομείου Ἀλεξανδρουπόλεως.

Ἡ ἀνέγερσις τοῦ Γηροκομείου, τὸ ὁποῖον εἶναι δυνάμει 50 κλινῶν, ἐστοίχισεν εἰς τὸν Σεβασμιώτατον 1.000.000 περίπου δραχμῆς, ἀποτελεῖται δὲ ἀπὸ δύο πτέρυγας ἀρρένων καὶ θηλέων χωριστὰ καὶ εἶναι κτισμένον μ' ὅλους τοὺς ὄρους τῆς συγχρόνου ἀρχιτεκτονικῆς καὶ σύμφωνα μὲ τὴν δημοσιευομένην φωτογραφίαν.

Εἰς τὰ ἐγκαίνια προσῆλθον ὅλαι αἱ τοπικαὶ ἀρχαί, οἱ

Βουλευταὶ τοῦ Νομοῦ, οἱ Σεβ. Μητροπολίται Θεσσαλονίκης, Μαρωνείας καὶ Ξάνθης, ἀντιπρόσωποι ἄλλων ἐκκλησιῶν, ὁ κληρὸς τῆς Ἐπαρχίας καὶ πλῆθος κόσμου παρευρεθέντες διὰ νὰ τιμήσουν τὸν δωρητὴν Σεβ. Μητροπολίτην.

Ὑστερον ἀπὸ τὰς ὁμιλίας, ὁ Σεβασμιώτατος ἔκοψε τὴν πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ κτιρίου ταινίαν καὶ οἱ ἐπίσημοι καὶ ὁ λαός, εἰσῆλθον ἐντὸς αὐτοῦ καὶ περιεργάστηκαν τὰ δωμάτια καὶ τὰς λοιπὰς τελείας ἐγκαταστάσεις του, θαυμάσαντες καὶ ἀποκομίσαντες τὰς ἀρίστας τῶν ἐντυπώσεων.

Κατόπιν εἰς τοὺς ἐπισήμους καὶ λοιποὺς προσκεκλημένους προσεφέρθησαν γλυκίσματα καὶ ἀναψυκτικά.

Οἱ ἐγκατασταθέντες 10, ἐπὶ τοῦ παρόντος, τρόφιμοι τοῦ Γηροκομείου, ἐξέφρασαν τὴν εὐγνωμοσύνην των καὶ τὰς εὐχαριστίας των καὶ εὐλογοῦσαν τὸν Σεβ. Μητροπολίτην, χάρις εἰς τὴν θυσίαν τοῦ ὁποίου βρῆκαν θαλπωρὴ καὶ ἀνάπαυση, κατὰ τὰς δυσμὰς τοῦ βίου των.

Μετὰ τὰ ἐγκαίνια παρετέθη στοὺς ἐπισήμους γεῦμα εἰς τὸ ΜΟΤΕΛ ΑΣΤΙΡ, ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου μας κ.κ. Ἰωακείμ.

Κατὰ τὴν διάρκειά του ἐδόθη ἡ εὐκαιρία νὰ ἐξαρθῇ διὰ μιὰν ἀκόμη φοράν, τόσον ἀπὸ τοὺς Σεβ. Μητροπολίτας ὅσον καὶ ἀπὸ τοὺς λοιποὺς ἐπισήμους, ἡ μεγάλη αὐτὴ χειρονομία τοῦ Ἰδρυτοῦ τοῦ Γηροκομείου, ἡ ὁποία θὰ τὸν τιμᾷ καὶ θὰ τὸν γεραίρει ἔσαεί.

Μετὰ τὸ γεῦμα οἱ Σεβ. Μητροπολίται ἀνεχώρησαν ἐπιστρέφοντες εἰς τὰς ἑδρας των».

**Μετὰ τὸν ἀγιασμὸν καὶ τὰς διαφόρους προσφωνήσεις ὁ
δωρητὴς Σεβ. Μητροπολίτης ἀπηύθυνε τὴν κάτωθι ἐμ-
πνευσμένην προσλαλιὰν μεστὴν ὑψηλῶν διδασμάτων ἀλ-
τρουϊσμοῦ καὶ χριστιανικῆς ὑπὲρ τοῦ πλησίου ἀλλη-
λεγγύης καὶ στοργῆς.**

«Ἡ φιλανθρωπία ὡς ἐνεργὸς ἐκδήλωσις τῆς πρὸς πάσχοντας ἀδελφοὺς
ἡμῶν συμπαθείας, εἶναι ὁ κάλλιστος καρπὸς τῆς ὑψίστης τῶν ἀρετῶν, τῆς
πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης. Ἐὰν δὲ πᾶσα ἀνθρωπίνη ἀρετὴ ἔχει βεβαίαν ἀξίαν
καὶ ὑπόστασιν δι' ἔργων ἐκδηλουμένην, ἀναντιρρήτως καὶ ἡ πρὸς τὸν πλη-
σίον ἀγάπη, εἰς τὴν ὁποίαν συγκεφαλαιοῦται καὶ κορυφοῦται πᾶσα ἀνθρω-
πίνη ἀρετὴ καὶ ἡ ἀγάπη αὐτὴ ἀποτελεῖ τὴν συνισταμένην ὅλων τῶν ἄλλων ἀρε-
τῶν πρόπει νὰ διαλάμπῃ πρὸ παντὸς εἰς ἔργα ἀγαθοεργίας, τὰ ὁποῖα τείνουσιν
ὅπως ἐλαφρώσωσι κατὰ τὸ δυνατόν τὰς δυνάμεις τοῦ βίου εἰς τοὺς δεινοπαθοῦν-
τας ἀδελφοὺς μας καὶ δὴ τοὺς ἐγκαταλελειμμένους καὶ πάσχοντας γέροντας.

Περίλαμπρος δὲ ἀπόδειξις τῆς πρὸς φιλανθρωπίαν ἐφύσεως τῆς ἡμετέ-
ρας ὁμογενείας εἶναι ἡ ἴδρυσις ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν
Ἔθνους καὶ πρὸ αὐτῆς ἔτι ἐν Τουρκίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ (καὶ ἡ μέχρι σήμερον λει-
τουργία) τοσούτων εὐαγῶν καὶ ἱερῶν ἰδρυμάτων καὶ ὡς παράδειγμα πρωτί-
στως φέρω τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡμέτερα φιλανθρωπικὰ Καταστήματα,
τὰ λειτουργοῦντα ἐπιτυχῶς, παρ' ὅλας τὰς ἀντιξοοὺς περιστάσεις καὶ ὀλονέν
προαγόμενα καὶ βελτιούμενα καὶ καθ' ἑκάστην εὐρύνοντα τὸν κύκλον τῆς εὐερ-
γετικῆς αὐτῶν δράσεως καὶ κλειζόντα τὴν ἡμετέραν ὁμογένειαν.

Μυριάδες ἀσθενῶν νοσηλεύονται σήμερον ὑπὸ τὴν σκέπην των. Κτίρια
νέα ἀνεγείρονται. Συνιστῶνται φρενοκομεῖα διὰ τοὺς φρενοβλαβεῖς. Μέγαρον
εὐγηρίας διὰ τοὺς ἀποκλήρους τῆς τύχης καὶ ἐγκαταλελειμμένους γέροντας.
Κλινικαὶ παθολογίας, χειρουργικῆς, Μαιευτηρίων, Εἰδικῶν νοσημάτων, Ὀ-
φθαλμολογίας κ.τ.λ. Πρὸς ὅλας τὰς πλευράς. Πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις,
βλέπομεν ἐπεκτεινομένην τὴν ἐκδήλωσιν φιλαλληλίας καὶ συναντιλήψεως ὑπὲρ
τῶν ἀσθενῶν καὶ ὑπὲρ τῶν ταλαιπωρουμένων. Παντοῦ γίνεται κατάδηλος ἡ
πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἔφεσις τῆς ὁμογενείας μας. Πλούσιοι καὶ πτωχοὶ προσφέ-
ρουσι τὸ τάλαντον καὶ τὸν ὀβολόν των.

Ἄναλογίζομαι τὴν στιγμήν ταύτην ποσάκις ἠστούχησαν διαθέσεις μεγά-
λων χρηματικῶν ποσῶν ὑπὲρ σκοπῶν κοινωφελείας, εἴτε ἐν τῇ ζωῇ εἴτε καὶ
μετὰ θάνατον.

Ἄλλ' ἐπίσης ἀναλογίζομαι καὶ τοὺς αἰοιδίμους μεγάλους ἐκείνους Εὐερ-

γέτας και ιδρυτάς και κτίτορας και πάντας τοὺς ἀπ' ἀρχῆς και ἀείποτε μετ' ἀόκνου και ἀγαθῆς προθέσεως συνδραμόντας και διαθέσαντας τὰς παρουσίας αὐτῶν πρὸς συντήρησιν και διατήρησιν φιλανθρωπικῶν και εὐαγῶν ἰδρυμάτων, διὰ τὰς ψυχὰς τῶν ὁποίων, δέον νὰ επικαλούμεθα τὰς εὐχὰς και εὐλογίας τῆς σεπτῆς και Ἀγίας Μητρὸς ἡμῶν Ἐκκλησίας, διότι οἱ τοιοῦτοι ἀνθρώποι οὐχὶ μόνον ὑλικῶς εὐηργέτησαν, ἀλλὰ και διὰ τοῦ φαινοῦ αὐτῶν παραδείγματος ἐποδηγέτησαν πρὸς μίμησιν και ἄλλους και ἐνίσχυσαν τὸ ἐθνικὸν ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῆς ἀνοικοδομήσεως εὐαγῶν ἰδρυμάτων εἰς ἃ καταφεύγουν, ὑπὸ τὴν στέγην τῶν ὁποίων εὐρίσκουσι παρηγορίαν και ἄσυλον και παντοειδῆ βοήθειαν και θεραπείαν οἱ ἐκ τῶν διακρίσεων νόσων προσβαλλόμενοι, οἱ ἐκ τοῦ γήρατος καταληφθέντες και οἱ ἔχοντες ἀνάγκην βοήθειας και περιθάλψεως δυστυχεῖς ἀδελφοί μας.

Συχνόκις ἀνελαμβάνομεν ποιμαντορικὰς ἐπισκέψεις εἰς πτωχὰς περιοχὰς τῆς πόλεως πρὸς προσωπικὴν ἀντίληψιν τῶν ὄρων διαβιώσεως και τῶν ἀναγκῶν τῶν ἐνδεῶν κατοίκων και παροχῆς πάσης δυνατῆς βοήθειας.

Σπουδαίως ὅμως και κυρίως ἀπησχόλησεν ἡμᾶς ὁ τομεὺς τῆς ὁργανωμένης φιλανθρωπίας πρὸς προστασίαν και ἀρωγὴν τῶν ἐγκαταλειμμένων και ἐντελῶς ἀπροστατεῦτων γερόντων.

Κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τῆς ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Ἀλεξανδρουπόλεως ἀρχιερατείας μου εἶδομεν πολλοὺς ἐγκαταλειμμένους γέροντας στερουμένους οὐ μόνον περιθάλψεως, ἀλλὰ και αὐτοῦ ἔτι τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου.

Συνέπιγον τὸν πόνον μου μετὰ τοὺς ἀγωνιστὰς ἐκείνους τῆς ζωῆς ἐρρημένους εἰς τὰς ὁδοὺς ἀνευ στοργῆς, ἀνευ συντηρήσεως και περιθάλψεως, πολλοὺς ἐκ τῶν ὁποίων ἔβλεπον και δὴ κατὰ τὰς παγερὰς ἡμέρας τοῦ χειμῶνος ἀποθνήσκοντας ἐντὸς κατηρειπωμένων τρωγλῶν.

ᾠ πόσον δίκαιον εἶχεν, ἀγαπητοί μου, ὁ Προφητὰναξ Δαβὶδ, ποὺ λέγει εἰς τὸν 60ὸν ψαλμὸν: «Μὴ ἀπορρίψης με εἰς καιρὸν γῆρας. Ἐν τῷ ἐκλείπειν τὴν ἰσχύν μου μὴ ἐγκαταλείπης με Κύριε».

Πολλὰς κατεβάλλομεν προσπάθειας ὅπως κατὰ τὸ δυνατόν βοηθήσωμεν αὐτούς, ἀλλὰ δὲν ἦτο δυνατόν διὰ τῆς μικρᾶς αὐτῆς ἐνισχύσεως νὰ θεραπευθῇ ἢ δυστυχία τῶν δεινοπαθούτων ἐκείνων γερόντων, δι' ὃ και προσήλθομεν εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ ἀνεγείρωμεν τὸ εὐαγὲς τοῦτο ἴδρυμα, πρὸς ἀνακούφισιν και θαλπωρὴν τῶν ἐγκαταλειμμένων γερόντων.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι πολλάκις ἐνέργειαι τείνουσαι εἰς τὴν ματαιώσειν τοιούτων ἀγαθῶν σκοπῶν, δηλητηριάζουν και μαραίνουν και ἀποναρκώνουν τὸν εὐγενῆ και χριστιανικὸν ζῆλον και τὴν ἀγάπην πρὸς τοιαῦτα φιλογενῆ και εὐαγῆ ἔργα και μύρια προσκόμματα παρεμβαλλόμενα παρεμποδίζουν τὴν πρόοδον και τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν, ἐπιστεύσαμεν ὅμως εἰς τὴν κοινωνικὴν ἀποστολὴν τῆς Ἐκκλησίας και ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι ὁ Ποιμενάρχης ὁ Ἐπίσκοπος ἐν τῇ

Ἐπαρχία αὐτοῦ δέον νά εἶναι ἐμψυχωτῆς πάσης ἐθνικῆς καί κοινωνικῆς ἐκδηλώσεως, προσεπαθήσαμεν ὅπως ἀνταποκριθῶμεν πρεπόντως εἰς τήν προβαλλομένην ταύτην τοπικήν καί κοινωνικήν ἀπαίτησιν.

Ἐγὼν διὰ τήν λύτρωσιν ἀπὸ τὸν πόνον τοῦ πλησίον δὲν ἔπαυσε παρ' ἡμῖν οὐδ' ἐπὶ στιγμῆν καί με τήν πίστιν πρὸς τὸν Θεὸν ἠγωνίσθημεν νά υπερπηδήσωμεν καί ἀχρηστεύσωμεν τὰ παρεμβαλλόμενα προσκόμματα, ἀλλὰ καί με τήν πεποίθησιν ὅτι καί οἱ φιλογενεῖς συμπολίται ἀντιλαμβάνομενοι τὸ καλὸν καί ὠφέλιμον, τὸ ὁποῖον ἐπετελέσθη θά προσέλθωσιν ἀρωγοὶ διὰ τήν ἀπρόσκοπτον καί εὐρυθμον λειτουργίαν καί ἐνίσχυσιν τοῦ ἀνεγερθέντος Γηροκομείου μας.

Τίποτε δὲν εἶναι, ἀγαπητοὶ μοι, τόσον θλιβερόν ὅσον τὸ ἄνευ προστασίας γῆρας. Αἱ δυνάμεις ἐγκαταλείπουν τὸ ταλαίπωρον σῶμα πὸν ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ ἐξαντλεῖται. Τὸ μέτωπον χάνει τήν φρεσκάδα του καί σκληρύνεται καί γεμίζει ρυτίδας. Εἰς τὴν καρδιά πὸν χαμογελοῦσεν ἄλλοτε ἡ ζωὴ, ἡ εὐμορφία, ἡ χαρὰ, ἡ δύναμις δὲν ἐμφωλεύουν παρὰ μόνον ἡ θλίψις καί ἡ ἀνία.

Ἡ καρδιά τοῦ Γέροντος εἶναι τὸ μελαγχολικὸν σούρουπο, τὸ μελαγχολικὸν βραδυρόν. Ἀκολουθεῖ καί ἐγκαθίσταται εἰς τὸ σῶμα καί τὴν ψυχὴν τοῦ ἡλικιωμένου τοῦ γέροντος ἡ θλίψις, ἡ ὁποία τὰ ἐξαντλεῖ τὰ κομματιάζει, τὰ διαλύει σιγὰ σιγὰ καί πρὶν ἀκμήν ἀπὸ τὸν θάνατόν του καθὼς λέγει καί τὸ δὴ λεγόμενον: «φοβοῦ τὸ γῆρας οὐ γὰρ ἔρχεται μόνον». Ὅταν ὁ γέρον εἶναι πτωχὸς καθὼς δὲν ἔμπορεῖ νά περιποιηθῆ τὸν ἑαυτὸν του, δὲν εὐρίσκει περιποίησιν οὔτε ἀπὸ συγγενικά ἢ φιλικὰ χέρια, οὔτε ἀπὸ χέρια πὸν πληρώνονται.

Ἐ! λοιπὸν τὸν φρικτὸν αὐτὸν γέροντα πὸν καταρρέει, τὸ Γηροκομεῖον θά τὸν πάρῃ ἀπὸ τὸ ἄθλιον ἀχρυσένιο στρώμα πὸν εὐρίσκεται ἐξηπλωμένος καί ἀναστενάζων μέσα εἰς τὴν ἀθλίαν του τρώγλην, θά τὸν βάλῃ εἰς καθαρὸν κρεβάτι, θά τὸν πλύνῃ, θά τὸν καθαρῶσιν θά περιποιηθῆ τὰς πληγὰς του, θά τοῦ δώσῃ νά φάγῃ. Ἀντιλαμβάνεσθε τί σημαίνει αὐτὴ ἡ ζωὴ κοντὰ στοὺς ἡλικιωμένους.

Ἄν ἐπισκεφθῆτε τὰ Γηροκομεῖα, ἂν πλησιάσετε τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς πὸν ἡλικία τους καθιστᾷ ἰδιοτρόπους καί ἐγωϊστάς, θ' ἀντιληφθῆτε πόση ὑπομονὴ χρειάζεται εἰς τοὺς ὑπηρετοῦντας εἰς τὰ γηροκομεῖα, οἱ ὁποῖοι πολλὰκις ἀφιερῶνουν ὁλόκληρον τὴν ζωὴν τους.

Καί ὅμως ὑπάρχουν καί ἐγνώρισα τοιοῦτους καί οἱ ὁποῖοι ὡς ἄλλοι ἐπίγειοι ἄγγελοι, γελαστοὶ καί με μεγάλην χαρὰν καί στοργὴν χαϊδεύουν τοὺς γέροντας καί τίς γοηῦλες, με τρυφερότητα καί μητρικὸ χαμόγελο, ὅπως ἡ Μητέρα χαϊδεύει τὸ παιδί της.

Ἀξίζει λοιπὸν καί πρέπει νά προσέχωμεν τὸ γῆρας, τὰ ἄσπρα μαλλιά, αὐτοὺς πὸν ἐγνώρισαν εἰς τὴν νεότητά των τὴν εὐμορφὴν ζωὴν καί τὴν ὁποι-

αν τώρα νοσταλγοῦν μὲ μελαγχολίαν καθὼς τὸ λέγει καὶ ὁ Ἐθνικός μας Ποιητὴς Ἀχιλλεὺς Παράσχος: «Θάρθη, θάρθη καιρὸς συμφορὰ σου, ποὺ θὰ δῆς στὸν καθρέπτη ἔμπρὸς ἄσπρη τρίχα στὰ μαῦρα μαλλιά σου, πρῶτον δῶρον ποὺ στέλλει ὁ καιρὸς».

Τὸ γῆρας δηλαδὴ ἢ ζωὴ ποὺ ἐγείρεται πρὸς τὴν δύσιν της πρέπει νὰ τὸ περιβάλλωμεν μὲ συμπάθειαν. Εἰς τὸν ἄνθρωπον τῆς περασμένης ἡλικίας ποὺ ἠγωνίσθη, ποὺ ἐπάλαισε, ποὺ ἐχάρη, ἀλλὰ καὶ ἐπικράνη μὲ τὰς λευκὰς νιφάδας τοῦ Βορρᾶ ἐρριμμένας ἐπάνω εἰς τὴν κεφαλὴν του, πρέπει ν' ἀτενίσῃ κανεὶς μὲ πολὺν σεβασμὸν καὶ συμπάθειαν. Εἰς τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν μὲ τὰς νοσταλγικὰς ἀναμνήσεις τοῦ παρελθόντος τότε ποὺ καὶ αὐτὸς ἦτο νέος φορτωμένος μὲ χίλια ὄνειρα εἴμορφα διὰ τὴν ζωὴν, ὅπου ἀξένοιαστος ἐθάδιζεν ἔμπρὸς, νομίζων ὅτι θὰ κατακτήσῃ τὸν κόσμον ὁλόκληρον. Ἔτσι θὰ τύχῃ νὰ ἴδωμεν καὶ ἡμεῖς μίαν ἡμέραν τὰ ἄσπρα μαλλιά μας νὰ χαμογελοῦν ποὺ θὰ μοιάζουν ὡσὰν τὸν ἀνεμικτὸν ἥλιον τοῦ Φθινοπώρου καὶ θὰ χαμογελοῦμε καὶ ἡμεῖς ἐνθιμούμενοι κατὰ τι τὸ εὐχάριστον εἰς τὴν νεανικὴν ζωὴν μας.

Πρέπει, λέγω, τὸ γῆρας νὰ τὸ προσέχωμεν καὶ νὰ τὸ σεβώμεθα καὶ νὰ τὸ συμπαθῶμεν.

Δυστυχῶς δὲν τὸ προσέχωμεν, ἀλλὰ τὸ πλιγνώνομεν συχνάκις. Αὐτὰς τὰς διαφόρους ὑβριστικὰς φράσεις ποὺ ἀκούομεν πολλάκις «παλιόγερε κ.τ.λ.» διασταυρώνονται γύρω ἀπὸ τὰς λευκὰς κεφαλὰς μας διὰ νὰ μᾶς χαρίσουν ἀνείπωτον πικρίαν. «Ὁ γλήρον ἐν νέοις ὄνηρ γέρον» ἔλεγε κάποιος ἀρχαῖος συγγραφεὺς. Ἐρωτῶ ὅμως: Εἶναι ἄρα γε ὕβρις τὸ γῆρας; Ἡ μήπως εἶναι ἢ φυσιολογικὴ κατάληξις καὶ τῆς πλέον ἐπηρεμένης καὶ αὐθάδους νεότητος; Τὰ χυδαῖα χεῖλη ποὺ μεταμορφώνουν εἰς ὕβριν τὸ γῆρας λησμονοῦν ὅτι ἐντὸς ὀλίγου καὶ ἐπάνω τους θὰ πέσῃ ἡ ἰδία ὕβρις καὶ ὁ ἴδιος χλευασμὸς ἂν ὅμως κατορθώσουν καὶ ἐπιτρέψῃ ὁ Θεὸς καὶ γηράσουν. Τὸ γῆρας δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ νεότης ἐν παρακμῇ.

Δυστυχῶς τὰ ἄσπρα μαλλιά δὲν ἐπιτυγχάνουν σήμερον νὰ ἐπιβάλλωνται. Ἀντιθέτως μαγνητίζουν καὶ προκαλοῦν τὸν σαρκαισμὸν, τὸν χλευασμὸν, τὰς ὕβρεις. Καὶ τοῦτο βεβαίως εἶναι ἔνδειξις πτώσεως τοῦ πολιτισμοῦ μας ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἄλλους πολιτισμένους λαούς.

Κάποιος ἐταξίδευεν εἰς τὰς χώρας τοῦ Βορρᾶ καὶ συγκεκριμένως εἰς τὴν Στοκχόλμην ὅπου ἡ κυκλοφορία εἶναι μεγάλη εἰς τὸ πλέον νευραλγικὸν καὶ πολυάνθρωπον σημεῖον. Εἶδε λέγει ἐκεῖ εἰς μίαν στιγμὴν νὰ διακοπῇ ἡ κυκλοφορία, νὰ σταματήσουν τὰ διάφορα ὀχήματα διὰ νὰ περάσῃ μία γρηούλα ποὺ ἐσύρετο καὶ τὴν ὁποῖαν ἔσπευσαν νὰ τὴν βοηθήσουν πρόθυμοι ὄλοι: τροχονόμοι, πεζοὶ καὶ αὐτακινήτισται. Κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀκινήτουστας δὲν ἠγανάκτησε διὰ τὴν ἀργοπορίαν. Καὶ ἡ γρηούλα αὐτὴ ἡ Μεγαλειότης

τῆς ζωῆς πὺ τὴν ἡξίωσεν ὁ Θεὸς νὰ φθάσῃ εἰς ἔσχατον γῆρας ἐπέρασεν ἀπὸ τοὺς ἀκνητοποιημένους στόχους τῶν ἐν παρατάξει ὑπερκῶν τῆς. Ἄς χρησιμεύσῃ αὐτὸ ὡς μᾶθημα καὶ ὑπόδειγμα καὶ εἰς ἡμᾶς τοὺς νεωτέρους Ἕλληνας ἂν ὑποτεθῆ ὅτι δὲν εἴμεθα ἀνεπίδεκτοι μαθήσεως καὶ διορθώσεως.

Οἱ προβεβηκότες τὴν ἡλικίαν οἱ ἐγκαταλειμμένοι γέροντες εἶναι μία ἀναξιοπαθῆς τάξις ἐν τῇ κοινωνίᾳ οἵτινες ὑπὸ τὰ πλήγματα τῆς σκληρᾶς μοίρας τῶν δικαιούντων νὰ τύχῃσι περισσοτέρας στοργῆς ἐκ μέρους τῆς κοινωνίας. Ὅλοι μας πρέπει νὰ δώσωμεν τὴν πρέπουσαν προσοχὴν εἰς τὸ δίκαιον παράπονόν των.

Δυστυχῶς ὅμως εἰς παρατηρητικὸς ἐπιβάτης πόσα ἔχει νὰ προσέξῃ μέσα εἰς τὰ ὄχληματα; Τὸ θλιβερὸν θέαμα νεαρῶν κοριτσιῶν ἢ κομψευομένων νέων ἀναπαυτικῶς ἐξηπλωμένων εἰς τὰ καθίσματα, ἐνῶ ἡλικιωμένοι καὶ ταλαιπωρημένοι βιοπαλαισταὶ παραπαίουσι ὄρθιοι, συχνὰ δὲ καὶ βαρυφορτωμένοι προσπαθοῦντες νὰ ἰσορροπήσῃσι ἐντὸς τοῦ κινουμένου ὄχηματος.

Εἶναι ἓνα θλιβερὸν θέαμα πὺ θὰ ἔπρεπε νὰ ἐκλείψῃ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα μας, ἀπὸ τὴν πρώτην χώραν ὅπου τόσον εἰς τὴν ἀρχαιότητα ὅσον καὶ εἰς τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους ἔχει ἐξαρθῆ ἡ ἀρετὴ τῆς εὐλαβείας καὶ τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὸ γῆρας. Καὶ ἐλπίζω ὅτι οἱ ἀρμόδιοι θὰ ἐπιληφθῶσι τοῦ σπουδαιότατου αὐτοῦ θέματος, τὸ ὁποῖον συνάπτεται μὲ τὸ θέμα τῆς καλῆς ἀγωγῆς τῆς νεολαίας.

Παραστατικώτατα τὴν ἀχαλίνωτον καὶ ἀσύγγνωστον συμπεριφορὰν τῆς σημερινῆς νεολαίας μας διηγεῖται κάποιος: Ἐστοκόμεν ἴσως λέγει καὶ ἀνέμενον τὸ Λεωφορεῖον, ἐκεῖ περιέπεσεν εἰς τὴν ἀντίληψίν μου τὸ ἔξῃς λυπηρὸν θέαμα. Ἐνα γεροντάκι, πολὺ ἡλικιωμένο καὶ καταβεβλημένο ἀπὸ τὸ φορτίον τῶν πολλῶν χρόνων ἀλλὰ — ποῦς εἰξεύρει — ἴσως καὶ καμμιᾶς ἀρρώστιας, μὲ προσοχὴν καὶ πολλὴν ἀξιοπρέπειαν ἐπροχώρει σιγά, σιγά διὰ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ Λεωφορεῖον. Ὅπισθὲν του εὗρίσκετο μία ὁμάς ἀπὸ κακοὺς νέους (τεντυμπόυς) ἡλικίας 12 - 15 ἐτῶν. Τὸ ὅτι ἦταν καλοενδεδυμένα τὰ παιδιὰ αὐτὰ αὐτὰ οὐδεμίαν ἔχει σημασίαν. Ἐτρέχον γύρω εἰς τὸ γεροντάκι καὶ μὲ φωνὰς καὶ χασκογελάσματα καὶ βρωμερὰ τραγούδια τὸ περιέπαιζον. Μάλιστα μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ ἔσπρωχναν τὸ γεροντάκι καὶ ἔτρεχον νὰ εἰσέλθουν πρῶτοι εἰς τὸ Λεωφορεῖον.

Βλέπων τὴν συμπεριφορὰν αὐτὴν τῶν κακῶν ἐκείνων παιδιῶν ἔμεινα ἐκπληκτος καὶ ἀμίλητος. Ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἔμεινον σκεπτικὸς διὰ τὸ οἰκτρὸν αὐτὸ θέαμα.

Τὸ Λεωφορεῖο ἐγένισσε καὶ ἔφυγε. Ἐμείναμεν ἔξω ἐγώ, τὸ γεροντάκι καὶ τὰ κακοανατεθραμμένα καὶ ἀνάγωγα ἐκεῖνα παιδιὰ. Τότε εἶδον καὶ κάπι ἄλλο περισσότερον ἐκπληκτικόν. Ἐν - δύο ἀπὸ τὰ παιδιὰ ἐκεῖνα ἐπλησίασαν τὸ γεροντάκι, τὸ ἐκτύπων εἰς τὸν ὄμῳν καὶ μὲ λόγια πικρόχολα τὸ εἰρωνεύον-

το. Ἐ! γέρο τοῦ ἔλεγον, δὲν βλέπεις ὅτι ὄπισθέν σου εἶναι ἄλλοι; Ἐσὲ θὰ περιμένωμεν; Διατί δὲν προχώρησες ν' ἀνέλθης εἰς τὸ Λεωφορεῖον;

Τέλος, ἦλθε ἄλλο Λεωφορεῖον καὶ ἀνέβημεν ὅλοι. Ἄλλὰ τί βλέπω πάλιν; Ὅλα τὰ μέλη τῆς εὐγενικῆς ἐκείνης ὁμάδος τῶν κακοήθων παιδιῶν ἔτρεξαν νὰ καταλάβουν τὰ κενὰ καθίσματα καὶ ἀπῆκαν τὸ κουρασμένο γεροντάκι ὄρθιο. Μεταξὺ των οἱ νεαροὶ ἤρχισαν ν' ἀνταλλάσσουν χειραψίας, νὰ ἀστειεύωνται καὶ νὰ λέγουν διάφορες ἐξιπνάδες ἢ μᾶλλον κουταμάρες. Εἰς τὴν θλιβερὰν αὐτὴν σκηνήν, ποὺ παρουσίαζε μίαν εἰκόνα καταπτώσεως τῆς κοινωνίας μας, ἦλθε νὰ θέσῃ τέρμα ἓν ἄλλο, εὐτυχῶς παρήγορον θέαμα.

Δύο ἢ τρεῖς εὐγενικοὶ κύριοι καὶ ἀρκετοὶ νέοι καὶ νέαι ἠγέρθησαν ἀμέσως καὶ μὲ πολλὴν προθυμίαν καὶ σεβασμὸν προσέφερον τὴν θέσιν των εἰς τὸ γεροντάκι ποὺ μὲ τόσῃ ἀναίδειαν τὸ εἶχον περιφρονήσει οἱ τεντυμπόυς. Ὅλους αὐτοὺς ποὺ τόσον προθύμως προσέφερον τὴν θέσιν των εἰς τὸ γεροντάκι τοὺς προέλαβε εἰς ἠλικιωμένος κύριος, ὁ ὁποῖος ἠγέρθη ἀπὸ τὴν θέσιν του, ἔτρεξε πλησίον εἰς τὸ γεροντάκι, τοῦ ἐφίλησε τὸ χέρι μὲ πολὺν σεβασμὸν καὶ μὲ πολλὴν στοργήν, κρατῶν σχεδὸν τὸ γεροντάκι εἰς τὴν ἀγκάλην του, πὸ ἔβαλε νὰ καθίσῃ εἰς τὴν θέσιν του λέγων.

Πολυσέβαστέ μου κύριε Καθηγητά, ὄριστε νὰ καθήσετε. Μά... εὐχαριστῶ φίλε μου, ἀλλά... λέγει μὲ τρεμάμενη φωνὴ τὸ γεροντάκι. Τί ἄλλά; ἐπαναλαμβάνει ὁ εὐγενὴς κύριος. Δὲν μοῦ εἶσθε μόνον σεβαστός, ἀλλὰ καὶ πολὺ ἀγαπητός μου καθηγητῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον.

Καὶ ἀφοῦ ἔστρεψε τὰ βλέμματά του πρὸς τοὺς κακοήθεις ἐκείνους νέους εἶπε: Παληόπαιδα, ἀσέβαστα καὶ ἀπολίτιστα, σᾶς ἀρμόζει μία ἄλλη μεταχειρισίς ἐκ μέρους μου, ἀλλὰ δὲν τὸ κάμνω, διότι σέβομαι, τοὺς ἄλλους ἐπιβάτας καὶ πρὸ παντὸς αὐτὸν τὸν σεβαστὸν γέροντα ποὺ τὸν τιμᾷ καὶ τὸν σέβεται ὅλη ἡ κοινωνία. Καὶ ἀφοῦ ἐστράφη πρὸς τοὺς ἄλλους ἐπιβάτας προσέθεσε: Αὐτὸς ὁ γέροντα ποὺ βλέπετε, εἶναι καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου. Καὶ πρὸς τοὺς τεντυμπόυς εἶπεν: Φροντίσατε καὶ σεῖς ν' ἀλλάξητε διαγωγὴν καὶ νὰ διορθωθῆτε, διότι αὐτὸ ποὺ ἐκάματε εἰς θάρρος σεβαστοῦ καθηγητοῦ δὲν σᾶς τιμᾷ. Ἡ εὐχαριστήσις καὶ ἡ ἱκανοποίησις ἦτο ἐξωγραφισμένη κατόπιν ὅλων αὐτῶν, εἰς τὰ πρόσωπα ὅλων. Δὲν εἶναι ἀνάγκη, νομίζω, νὰ προστεθοῦν σχόλια εἰς τὴν πραγματικὴν αὐτὴν ἱστορίαν μας. Ὁ Τεντυμποῦσμός δὲν εἶναι μόνον ἀναίδεια καὶ κακοήθεια, αἰσχος καὶ ἐξευτελισμὸς, εἶναι καὶ ἔγκλημα. Ὅστις δὲν σέβεται τοὺς Κληρικοὺς, τοὺς γέροντας, τοὺς μεγαλύτερους του καὶ γενικῶς τὰ σεβαστὰ πρόσωπα καὶ ὅλους τοὺς συνανθρώπους, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σεβασθῇ καὶ αὐτοὺς τοὺς γονεῖς του. Ὁ ἀγενὴς νέος καὶ τὸν ἴδιον τὸν Θεὸν δὲν σέβεται.

Ὁ Πλούταρχος ἀναφέρει τὸ ἐξῆς ὡραῖον ἀνέκδοτον: «Κάποτε εἰς τὴν

ἀρχαίαν Ἄλτιν διεξήγοντο Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, ὅτε κατέφθασεν ἐκεῖ καθυστερημένος, κάποιος γέρον.

Οἱ Πανέλληνες ποὺ εἶχον συρρεύσει εἰς τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον χῶρον ἀπὸ τὰς ἑσχατίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπὸ παντοῦ ἄλλοῦ, ὅπου ἔλαλειτο τότε ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, εἶχον σπεύσει ἤδη καὶ καταλάβει τὰς θέσεις τῶν εἰς τὰς κερκίδας. Καὶ τὸ στάδιον ἦτο κατόμεστον ἀπὸ θεατᾶς, ποὺ ἀπεθαύμαζον τὴν ὑπέροχον ἀλκὴν τῆς φυλῆς μας καὶ ἐπευφήμουν τοὺς ἀθλητᾶς ποὺ ἡμιλλῶντο ποῖος θὰ πάρῃ τὸ βραβεῖον, τὸ ὁποῖον ἐλέγετο Κότινος.

Ὁ καθυστερημένος λοιπὸν ἐκεῖνος γέρον περιήρχετο τὸ στάδιον, ἀναζητῶν κάποιαν θέσιν εἰς τὰς κερκίδας διὰ νὰ καθήσῃ. Ὅλοι ὅμως αἱ θέσεις ἦσαν κατελημμέναι, καὶ κανεὶς δὲν ἐσκέφθη νὰ τοῦ παραχωρήσῃ τὴν ἰδικὴν του θέσιν, σεβόμενος τὴν λευκὴν του κόμην, τὸ γῆρας του.

Κατάκοπος τέλος ὁ γέρον ἀπὸ τὴν ματαίαν ἀναζήτησιν ἔφθασε καὶ πρὸ τῶν κερκίδων ὅπου ἐκάθηντο ὁμαδικῶς οἱ Σπαρτιᾶται. Καὶ τότε εἰς τὸ ἀντίκρουμά του αὐτομάτως ἐσηκώθησαν ὅλοι τοὺς ὄρθιοι καὶ ἐπροθυμοποιοῦντο νὰ παραχωρήσουν εἰς αὐτὸν τὴν θέσιν ὁ καθένας.

Εἰς τὸ θέαμα ἐκεῖνο οἱ Πανέλληνες, οἱ ὁποῖοι ἦσαν πάντοτε εὐσυγκίνητοι εἰς τὸ ἀγαθὸν καὶ πρὸς κάθε πολιτισμένην ἐκδήλωσιν, ἐνθουσιώσθησαν. Καὶ παύσαντες πρὸς στιγμὴν νὰ παρακολουθοῦν τοὺς ἀγῶνας, κατεχειροκρότουν τοὺς Σπαρτιᾶτας. Καὶ τότε ὁ γέρον ἐκεῖνος κινῶν τὴν σεβασμίαν κεφαλὴν του εἶπεν ὅπως ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος.

«Ἀλλοίμονον! Ὅλοι οἱ Ἕλληνες γνωρίζουν τὸ καλόν. Μόνον ὅμως οἱ Σπαρτιᾶται τὸ πραγματοποιοῦν».

Ὁρθὴ ἡ παρατήρησις αὕτη καὶ τὸ εὐστοχον ἀπόφθεγμα τοῦ ἀρχαίου προεσβύτου. Ἴδου ποῖος εἶναι ὁ σκοπὸς μας καὶ ποῖα ἡ ἐπιδιώξις μας.

Θέλομεν δηλαδὴ ἡ ἀνάγκη τῆς προστασίας τοῦ γήρατος νὰ γίνῃ βίωμα γενικόν. Καὶ πραγματοποιῶς συνειδησις εἰς ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς φιλοτίμους Ἀλεξανδρουπολίτας.

Ἡ προστασία τοῦ γήρατος πηγάζει ἀπὸ τὴν ἔμφυτον ἀγάπην τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν ζωὴν. Ἀπὸ τὴν γνῶσιν καὶ τὴν συνειδήσιν ὅτι μοιραία καὶ ἀναπόφευκτος θὰ εἶναι κάποτε καὶ ἡ ἰδικὴ του κάμψις καὶ ἡ φθορὰ καὶ ταυτοχρόνως ἀπὸ τὴν διαπίστωσιν, ὅτι διὰ τὴν ἐκάστοτε ἀντιμετώπισιν τῶν δυσχερειῶν ποὺ μᾶς προβάλλει ἡ ζωὴ, ἡ γεροντικὴ ἐμπειρία εἶναι πολυτιμότης.

Ἄλλ' ἡ προστασία τοῦ γήρατος δὲν εἶναι μόνον ἓνα πανάρχαιον καὶ ἓνα πανανθρώπινον κοινωνικὸν βίωμα.

Εἶναι ταυτοχρόνως καὶ ἓνα ἐνστικτικὸν βαθὺ καὶ πηγαῖον, ποὺ ἀπαντᾶται σχεδὸν εἰς ὅλα τὰ ἔμπνοα ζῶα.

Καὶ τοῦτο ἐνωρίτατα ἤδη τὸ παρετήρησαν καὶ τὸ διεπίστωσαν ὅλοι ὄσοι,

ὅπως οἱ φιλόσοφοι Ἀριστοτέλης καὶ Αἰλιανός, ἐπραγματεύθησαν θεωρητικῶς τὴν ἱστορίαν τῶν ζώων.

Τὸ δὲ ἐξάισιον ὄντως κοινωνικὸν συναίσθημα φιλαλληλίας καὶ ἀλληλεγγυότητος ποῦ ἔχουν μεταξύ των οἱ κόρακες, συχνὰ ἀναφέρεται μὲ θαυμασμὸν ἀπὸ διαφόρους ἀρχαίους συγγραφεῖς.

Διάτι, εἶναι βεβαιωμένον καὶ ἀπὸ τὰς παρατηρήσεις τῶν νεωτέρων φυσιοδιδασκῶν, ὅτι τὰ νοημονέστατα — καὶ ἀνεξηγήτως ἀποκρουστικά — δι' ἡμᾶς αὐτὰ πτηνά, ὅταν πλέον ἔπειτα ἀπὸ τὴν αἰωνόβιον ζωὴν τους, καταστοῦν λόγῳ γήρατος, ἀνίστανα ν' ἀναζητοῦν μόνα τὴν τροφήν τους, ἀποσύρονται εἰς τὰ κοιλάματα τῶν ἀποκρήμων βράχων, ὅπου κτίζουν τὰς φωλεάς των. Καὶ ἐκεῖ ἀπογυμνούμενα καθημερινῶς ἀπὸ τὸ κατάμαυρον πτέρωμά τους, περιστοιχίζονται στοργικώτατα ἀπὸ τοὺς ἄλλους κόρακας, οἱ ὅποιοι τοὺς γηροκομοῦν καὶ τοὺς ἐπιδαμιλεύουν μὲ συγκινητικὴν τρυφερότητα καὶ ἀφοσίωσιν κάθε περιποίησιν μέχρι τῆς τελευταίας των στιγμῆς.

Ἐπίσης ἔχομεν ἄλλο παράδειγμα φιλαλληλίας καὶ ἀλληλοεγγυότητος, τὸ ὁποῖον ἐνωρίτατα παρετηρήθη καὶ προσβλήθη πρὸς μίμησιν δηλαδὴ τὸ θαυμάσιον κοινωνικὸν ἐνστικτὸν τῶν πελαργῶν, οἱ ὅποιοι ἐπιδεικνύουν πρὸς τοὺς γεροντοτέρους των ἀπαράμιλλον σεβασμὸν καὶ συντηροῦν καὶ περιποιοῦνται τοὺς γονεῖς των μὲ τὴν ἰδίαν στοργικὴν προθυμίαν μὲ τὴν ὁποίαν καὶ αὐτοὶ τοὺς ἐμεγάλωσαν ὅταν ἦσαν ἀκόμη χωρὶς πτερὰ καὶ ἀδύνατοι νεοσσοί: «Καὶ εἶναι ἡ λεγομένη ἀντιπελάργωσις».

Εἰς δὲ τὴν Ἠλέκτραν τοῦ Σοφοκλέους ὁ χορὸς διὰ ν' ἀποδείξῃ ἀκριβῶς ὅτι ὁ σεβασμὸς πρὸς τὸ γῆρας ἔχει τὴν πηγὴν καὶ τὴν ρίζαν του εἰς τὴν φύσιν μεταχειρίζεται τὸ ἰδικόν του παράδειγμα. Τοὺς πελαργοὺς δὲ καὶ ὁ Ἀριστοφάνης ἀναφέρει ὡς παράδειγμα διὰ νὰ διδάξῃ δι' αὐτοῦ κάποιον ἐπιτόλαιον καὶ ἐπηρμένον νεανίσκον, ὅτι ὀφείλει νὰ τιμᾷ καὶ νὰ σέβεται τοὺς γεροντοτέρους.

Γενικῶς λοιπὸν ὅπου ὠργανώθη καὶ συνετάχθη κοινωνικῶς ἡ ζωὴ, ἐξεδηλώθη καὶ κατὰ τινὰ τρόπον, ὁ σεβασμὸς πρὸς τὸ γῆρας. Ὅλους ἄμως ὑπερέβαλλον καὶ εἰς τοῦτο οἱ ἀρχαῖοι μας πρόγονοι. Ὁρθολογισταὶ καὶ πιστεύοντες ὄχι εἰς τὴν ὑπερκοσμιότητα τῆς θεότητος, ἥτις κατ' αὐτοὺς ἐνοικεῖ εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον, τὸν ὠραματίσθησαν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐξήνθρωσαν εἰς τὸ ἀνθρώπινον ἰδεῶδες τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ πολίτου.

Διὰ δὲ τοῦ ποιητοῦ Μενάνδρου διεκήρυξαν μεγαλοστόμως, ὅτι ὁ ἐγωϊσμὸς καὶ ὁ ἀτομισμὸς εἶναι ἀντικοινωνικός. «Τοῦτο ἐστὶ τὸ ζῆν, οὐχ ἑαυτῶ μόνον ζῆν». Τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ Ἀπόστολος Ἰάκωβος: «Μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου ἕκαστος ζητεῖτο» Ναί: ἐθεώρησαν οἱ πρόγονοί μας, τὸν σεβασμὸν πρὸς τὸ γῆρας ὄχι ἀπλῶς ὡς χρέος ἠθικόν, ἀλλὰ καὶ ὡς τὸ κυριώτερον ἀποδεικτικὸν τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἔχει ὑγιᾶ καὶ ἀγαθὴν φύσιν.

Ἀπὸ τὴν αὐγὴν δὲ ἀκόμη τῆς ἱστορίας μας ὁ Ὅμηρος ἐμφανίζει τὸν Τηλέμαχον εἰς τὴν Ὀδύσειαν ν' ἀπορρίπτῃ μὲ ἀγανάκτησιν τὴν πρότασιν τῶν μνηστήρων, νὰ ἐκδιώξῃ ἀπὸ τὴν οἰκίαν του τὴν γηραιάν του τροφόν, διότι ἂν ἔπραττε τοῦτο, θὰ ἐξήγειρεν — ὅπως λέγει — καὶ τὴν ἀγανάκτησιν τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν τιμωρίαν τῶν Θεῶν. Ἐξαίρει δὲ τὸν πολὺν Βασιλέα τῆς Πύλου Νέστορα, ὡς τὴν σεβαστοτέραν καὶ τὴν περισσότερον ἐπιβλητικὴν μορφήν, ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας.

Καὶ εἰς μὲν τὴν Σπάρτην, ὡς εἶναι γνωστὸν ἢ γεροντοκρατία ἦτο σχεδὸν ἀπόλυτος. Τίποτε ὅμως ἴσως δὲν ἐμφανίζει τόσοσιν λαμπρὰν καὶ τόσοσιν φωτεινὴν τὴν δῆμν τοῦ ψυχικοῦ βίου τῶν ἀρχαίων ἐκείνων προγόνων μας, ὅσον ὁ Νόμος ὁ ὁποῖος ἐνωρίτατα ἴσχυσεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ συμφώνως πρὸς τὸν ὁποῖον, οὐδεὶς ἠδύνατο ν' ἀναλάβῃ οἰονδήποτε δημόσιον λειτουργήμα, ἐὰν προηγουμένως δὲν ἀπεδείκνυε ὅτι ἔχει ἐκκληρώσει τελείως τὸ χρέος του πρὸς τοὺς γέροντας γονεῖς του.

Καὶ ὅπως ἀναφέρει ὁ Ξενοφὼν εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά του: «Ἡ πόλις ἐὰν τις γέροντας γονέας μὴ θεραπεύῃ, δίκην τούτῳ ἐπιτίθησι καὶ ἀποδοκιμάζουσα οὐκ ἔῃ ἄρχειν». Διότι ἔκρινεν ὅτι οὔτε αἱ ὑπὲρ τῆς πόλεως θυσίαι του εἶναι εὐπρόσδεκτοι ἀπὸ τοὺς Θεούς, οὔτε καὶ ἄλλη οἰαδήποτε ἐνέργειά του εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι δικαία καὶ εὐσεβής.

Οἱ γέροντες οἱ ἐγκαταλελειμμένοι οἱ ἀναξιοπαθοῦντες δικαιούνται νὰ τύχωσι περισσοτέρας στοργῆς ἀπὸ τὴν κοινωνίαν. Δὲν ὑπάρχει, ἀγαπητοί μου, ὠραιότερον, πράγμα ἀπὸ τὸ νὰ εὐεργετῇ τις καὶ περιθάλπει τοὺς πάσχοντας γέροντας.

Ὅλοι μας πρέπει νὰ δώσωμεν τὴν πρέπουσαν προσοχὴν εἰς τὸ δίκαιον παράπονόν των. Μόνον ἢ καλὴ τοῦ χρήματος χρήσις καὶ διάθεσις αὐτοῦ διὰ φιλανθρωπικοὺς σκοπούς, ἣτις πηγάζει ἐκ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον, ἀποτελεῖ τὴν συνισταμένην ὅλων τῶν ἄλλων ἀρετῶν.

Τὸ χρῆμα ἔχει καὶ τὴν ἀγαθοεργὸν δύναμιν ἀλλὰ καὶ τὴν κακοποιὸν καὶ ἐγκλείει καὶ τοὺς μεγάλους κινδύνους. Τὸ χρῆμα ὡς κάκιστος καὶ ἀλλοπρόσαλλος φίλος ἀνταμείβει τὴν πρὸς αὐτὸ ὑπερβολικὴν ἀφροσύνην μὲ τὴν ἀπώλειαν τῆς ἐλευθερίας καὶ μὲ τὸν ψυχικὸν ὀλεθρον τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ὑπερμέτρως τὸ ἀγαπᾷ. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ πρόγονοί μας ἐδίδασκον ὅτι ὁ πλοῦτος ἄλλοτε μὲν ἀποστέλλεται ἀπὸ τὸν Δία, τὸν Θεὸν τοῦ Οὐρανοῦ, ἄλλοτε δὲ ἀπὸ τὸν Πλούτωνα τὸν Βασιλέα τοῦ Ἄδου καὶ τῆς Κολάσεως.

Καὶ ἤδη περαινὼν τὸν λόγον μου ἐπισφραγίζω τὴν ὠραίαν καὶ σεμνὴν ταύτην τελετὴν τῶν ἐγκαινίων τοῦ ἀποπερατωθέντος Γηροκομείου, ἣν προλαβόντως καθηγιάσαμεν διὰ τῶν εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν τῆς Ἐκκλησίας. Βαθύτατα δὲ συγκεκινημένος διὰ τὴν τιμὴν, ἣτις μοὶ προσεγένετο διὰ τῆς παρουσίας ὅλων ὑμῶν ἐπιτρέψατέ μοι νὰ θεωρήσω αὐτὴν ὄχι μόνον ὡς ἐκδήλωσιν ἀγά-

πης και στοργῆς και συμπαθείας πρὸς τὸ ἀνεγεροθὲν εὐαγὲς τοῦτο ἴδρυμα και πρὸς τοὺς νοσηλευομένους ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ και ἰδιαίτερου ἐνδιαφέροντος συνάμα διὰ τὰ ἐν αὐτῷ ἐπιτελεσθησόμενα.

Θὰ θεωρήσω ἑαυτὸν ἐξαιρετικῶς λίαν εὐτυχή διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἀλλὰ και διότι συναισθάνομαι ὅτι τὸ συντελεσθὲν ἔργον πληροῖ μίαν ἐπιπακτικὴν ἀνάγκην ἐν τῇ πόλει μας και ἀναμφιβόλως θὰ παρακολουθῆται και θὰ συντρέχεται ἀπὸ ὅλους ὑμᾶς.

Εἶμαι βέβαιος ὅτι ὑπὸ εὐνοϊκᾶς συνθήκας και τὸ ἀδιάπτωτον ὄλων ὑμῶν ἐνδιαφέρον τὸ ἔργον τοῦτο ὅπερ ἀποτελεῖ διὰ τὴν πόλιν μας τίπλον τιμῆς και ἐν δεῖγμα πολιτισμοῦ θὰ λειτουργήσῃ κανονικῶς και συντόμως θὰ ἐπιτελέσῃ τὸν προορισμὸν του.

Διαβεβαιῶ δὲ ὑμᾶς ὅτι οὐδενὸς κόπου θέλω φρεισθῆ πρὸς εὐόδωσιν τοῦ ὅλου ἔργου. Ἡ πατρικὴ τῆς Ἐκκλησίας συμπαραστάσις εἰς τὸν πόνον και εἰς τὰς ἀναγκαῖας χρεῖας τῶν γερόντων. Ἡ πλουσιωπάτη εἰς πείραν και ἡ ἐν τῷ μέλλοντι πρόθυμος συνεργασία τῶν ἐνταῦθα ἐντίμων μελῶν τῶν φιλανθρωπικῶν ὀργανώσεων και λοιπῶν εὐαγῶν ἰδρυμάτων και ὄλων τῶν εὐσεβῶν Χριστιανῶν ἐνισχύουν τὴν πίστιν μου, τὰς διαθέσεις μου και γενικῶς τὰς προσπαθείας μου εἰς τὸ πολύπλευρον ἔργον μου τὸ ὁποῖον ἀνέλαβον χάριτι θείᾳ και ἔφερον εἰς αἴσιον πέρας.

Γνωρίζω καλῶς ὅτι ὁ εὐσεβὴς λαὸς τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως ἐπληροφωρήθη τὴν ἐλαχίστην και ταπεινὴν διακονίαν μου, ἣν προσέφερον κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τῆς ἐνταῦθα ποιμαντορίας μου και διὰ τοῦτο κατ' ἀρχὴν ἐπέμεινα νὰ μὴ ἀναγραφῆ εἰς τὴν ἐντειχισθεῖσαν μαρμαρίνην πλάκα τὸ «Πότε και ποῦς ἔκτισε» τὸν εὐαγῆ τοῦτον τῆς εὐγρησίας Οἴκον.

Παρ' ὅλην ὁμως τὴν ζωηρὰν ἀντίρρησίν μου βραδύτερον ὑπεχώρησα τῇ ἀκάμπτῳ ἐπιμονῇ τοῦ ἀξιοτίμου φίλου κ. Δημάρχου και πολλῶν ἄλλων παραγόντων συμμορφούμενος και εἰς τὴν ἀποστολικὴν ἐπιταγὴν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου γράφοντος πρὸς τὸν μαθητὴν αὐτοῦ Τιμόθεον Ἐπίσκοπον Ἐφέσου. «Τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον» (Β'. Τιμόθεον 4,5).

Ἐῤχεσθε εἰς τὸν Θεὸν νὰ με ἐνισχύσῃ εἰς τὸ βαρὺ ποιμαντορικὸν μου ἔργον ἵνα με τὴν βοήθειαν Αὐτοῦ δυνηθῶ νὰ πραγματοποιήσω τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς Ἁγίας Μεγαλομάρτυρος Κυριακῆς και τὴν ἀνεγερσιν και ἄλλων εὐαγῶν ἰδρυμάτων τῆς Ἐπαρχίας μου, εἰς ἣν θεόθεν ἐτάχθην ἵνα θεοφυλῶς ποιμάνω αὐτήν.

Ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἐπεδίωξα ἐπαίνους και ἐγκώμια τὰ «Εὐγε» τῶν ἀνθρώπων. Μόνον ὁ διακαὴς πόθος νὰ συμβάλω και ἐγὼ τὸ κατὰ δύναμιν εἰς τὴν ἀνακούφισιν τοῦ εὐσεβοῦς ποιμνίου μου και ὁ πόνος και ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς ἐγκαταλελειμμένους γέροντας με ἤγαγον εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐπιχειρήσω τὸ θεάρεστον και φιλογενὲς τοῦτο ἔργον τὸ ὁποῖον εἶναι καρπὸς και ἐν-

στάλαγμα ἑνὸς τιμίου ἰδρωτός καὶ νὰ χρησιμοποιήσω τὸ μικρὸν ἀποταμίευμα τοῦ πολυετοῦς μου μόχθου, καθὼς τὰ ὕδη χρησιμοποιοῦν τὰ νερὰ τῶν βροχῶν, τὰ ὅποια πίπτουν ἐπάνω τους καὶ τὰ κατακρατοῦν μέσα εἰς ὑπογείους δεξαμενάς διὰ νὰ τὰ στείλουν κατόπιν ὡς κελαρυσύσας πηγὰς νὰ καταρδεύσουν καὶ νὰ ποτίσουν τὴν ξηρασίαν καὶ τὸν αὐχμὸν τῶν χαμηλῶν πεδιάδων.

Τὴν ἀνεκλάλητον δὲ καὶ ἀνέκφραστον χαρὰν μου ἐνισχύει ἡ ἐλπίς ὅτι καὶ ὁ εὐσεβὴς λαὸς θὰ δοκιμάσῃ τὴν ἰδίαν χαρὰν παρακολουθῶν τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐλπίζω βασίμως ὅτι οἱ καλοὶ χριστιανοὶ χαρὰν θὰ αἰσθάνονται πληροφορούμενοι ὅτι οἱ Λειτουργοὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐργάζονται κατὰ δύναμιν οὐ μόνον εἰς τὸν πνευματικὸν Τομέα διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν κοινωνικὸν τοιοῦτον διὰ τὴν ἀνέγερσιν φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων. Οἱ δὲ ἀδιάφοροι πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ ἔργον τῆς ἀναγκασθοῦν ν' ἀνακόψουν τὴν σφαλερὰν πορείαν τῆς δυσφημίσεως τῶν λειτουργῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς καταπολεμήσεως κάθε ὠραίας χριστιανικῆς προσπάθειας.

Τὸ θάρρος καὶ ἡ θέλησις, ἀλλὰ πρωτίστως ἡ πίστις πρὸς τὸν Θεὸν εἶναι ἡ μαγικὴ πανοπλία ἐπάνω εἰς τὴν ὁποίαν θὰ λυγίσουν καὶ θὰ γίνουν ἀσφαλῶς ἀνίσχυραι ὅλαι αἱ ἀντιδράσεις καὶ αἱ ἀντιξοότητες ὅσον καὶ ἰσχυρὰ καὶ ἂν εἶναι τὰ βέλη. «Τὸ ζητούμενον ἄλωτον ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι».

**Βιογραφικαὶ σημειώσεις
τοῦ Μητροπολίτου Ἀλεξανδρουπόλεως**

«Ἐγεννήθη τὸ 1880 ἐν Σηλυβρία τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης. Ὁ πάππος του Γεώργιος Καβύρης ἐκ Βαβύλων διέφυγε κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τὰς σφαγὰς τῆς Χίου, ἐγκατασταθεὶς ἐν Κων)πόλει εἰς τὸ προάστειον τοῦ Βοσπόρου Μέγα Ρεῖμα.

Κατὰ κόσμον Σπυρίδων ὀνομαζόμενος, τὰ πρῶτα ἐγκύκλια μαθήματα διήκουσε εἰς τὴν Ἀστικὴν Σχολὴν Σηλυβρίας καὶ εἶτα ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ ἐν Φαναρίῳ Κων)πόλεως, ἐξ ἧς ἀποφοιτήσας τὸ 1901 προσελήφθη τῇ προστασίᾳ τοῦ θείου του Μητροπολίτου Ἐφέσου Ἰωακείμ Εὐθυβούλη, πρώτου ἐξαδέλφου τοῦ πατρὸς του, ἐπὶ τῆς Πατριαρχείας τοῦ αὐοιδίμου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Γ', βοηθὸς Γραμματεὺς τοῦ Πατριαρχικοῦ Γραφείου.

Ἀκολούθως χειροτονηθεὶς Διάκονος μετέβη καὶ ἐνεγράφη εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ὅθεν ἀποφοιτήσας καὶ χειροτονηθεὶς ἱερεὺς ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Ἐφέσου διωρίσθη ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου θείου του Ἀρχιερατικὸς αὐτοῦ Ἐπίτροπος εἰς τὰς ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ Κοινότητι Μαινεμένης, Κασαμπᾶ καὶ Μαγνησίας, ἐπιφορτισθεὶς καὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν Θρησκευτικῶν μαθημάτων εἰς τὰς ἐκεῖ Σχολὰς.

Μετὰ τριετίαν, χάριν τῆς οἰκογενείας του, ἐγκατασταθείσης μονίμως ἐν Κων)πόλει καὶ τῆς μητρὸς του σοβαρῶς ἀσθενούσης συγκαταθέσει καὶ τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Ἐφέσου, μεταβὰς εἰς Κων)πολιν διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Γ' Ἱερατικὸς Προϊστάμενος, τὸ πρῶτον ἐν Πιζυρίῳ (Χάσκιοι) τοῦ Κερατείου Κόλπου, καὶ εἶτα τὸ 1911 ἐν τῇ μεγαλονύμφῃ Κοινότητι τοῦ Ἁγίου Νικολάου Γαλατᾶ, παρέχων ὑπηρεσίας καὶ ὡς μέλος τοῦ ἐν ταῖς Πατριαρχείαις Πνευματικοῦ Δικαστηρίου καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ὡς Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Παγχακῆς Ἀδελφότητος, προεδρευομένης τότε ὑπὸ τοῦ μακαρίτου μεγαλοβιομηχάνου συμπολίτου του Γ. Κορωνάκη.

Ἀκολούθως τῇ ἐπινεύσει τοῦ ἀειμνήστου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ Ε' καὶ τῇ αἰτήσει τῆς Ἐφορίας τῶν Ἐθνικῶν Φιλανθρωπικῶν Καταστημάτων, εἰς ἃ ὑπήγετο τότε ὁ Νοσοκομειακὸς Ἱερός Ναὸς τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ τῶν Χριστιανῶν καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Ἐπιτροπειῶν τῶν τεσσά-

ρων Ἐνοριῶν τοῦ Γαλατᾶ, προήχθη εἰς τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα ὑπὸ τὸν ψῆδὸν τίτλον τῆς πάλαι ποτε διαλαμψάσης Ἀγιωτάτης Ἐπισκοπῆς Ἀμφιπόλεως, διατελέσας ὡς τοιοῦτος μέχρι τοῦ 1921.

Χηρευσάσης τότε τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἰμβρου καὶ Τενέδου, ἐξελέγη ἐπὶ τῆς Πατριαρχείας Μελετίου τοῦ Μεταξάκη Μητροπολίτης Ἰμβρου εἴτα τῆς νήσου ταύτης παραδοθείσης εἰς Τουρκίαν, μετετέθη εἰς τὴν ἀρτισύστατον Μητρόπολιν Ἰκαρίας καὶ Κορσεῶν, τῶν νήσων τούτων ἀποσπασθεισῶν ἐκ τῆς Μητροπόλεως Σάμου. Μετὰ διετίαν ἐξελέγη Μητροπολίτης τῆς καταργηθείσας Μητροπόλεως Σουφλίου, ποιμάνας αὐτὴν ἐπὶ δεκαετίαν, ὅτε χηρευσάσης τῆς Μητροπόλεως Ἀλεξανδρουπόλεως διὰ τοῦ θανάτου τοῦ αἰμνήστου Γερβασίου Σερασίτου, ἐξελέγη Μητροπολίτης Ἀλεξ(α)πόλεως τὴν 8ην Ἰουνίου τοῦ 1934. Ὡς Μητροπολίτης Ἀλεξ(α)πόλεως διετέλεσε τρεῖς Συνοδικὸν μέλος μέχρι τοῦ 1941 καὶ μετὰ τὴν παραίτησιν τῶν Ἀθηνῶν Χρυσάνθου, ὡς Προεδρεύων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1942 ὡς Προεδρεύων πάλιν καὶ ἀναπληρωτῆς τοῦ ἐπανελθόντος εἰς τὸν θρόνον του, καὶ εἴτα ὑπὸ περιορισμὸν διατελέσαντος καὶ αὐστηρὰν ἐπίβλησιν τῶν Γερμανῶν, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Δαμασκηνοῦ, κατὰ τὰς χαλεπὰς ἐκείνας καὶ κρισίμους ἡμέρας τῆς Κατοχῆς, ὡς διήρχετο Ἔθνος καὶ Ἐκκλησία».

Ἐκδηλώσεις ἐπὶ τοῖς ἐγκαινίοις

*Ἀθηνᾶγορας ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως
Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης*

Ἀριθ. Πρωτ. 381.

Ἱερώτατε Μητροπολίτα Ἀλεξανδρουπόλεως, ὑπέριψε καὶ ἔξαρχε Ροδόπης, ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργγὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κύριε Ἰωακείμ, χάρις εἴη τῇ ὑμετέρῃ Ἱερότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ.

Κομισάμενοι μετ' ἰδιαιτέρας ὄλων χαρᾶς καὶ εὐαρεσκειᾶς ἀνέγνωμεν ἰδίᾳ τε καὶ ἐν συνεδρίῳ τῆς περὶ ἡμᾶς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τὸ ἀπὸ 26 τοῦ λήξαντος μηνὸς Μαΐου, ἀριθ. 580, γράμμα τῆς ὑμετέρας λίαν ἀγαπητῆς καὶ περισπυδάστου ἡμῖν Ἱερότητος, ὑποβαλλούσης ὅτι διέθετο τὰς ὀλίγας αὐτῆς οἰκονομίας καὶ ἀνήγειρεν ἰδίαις δαπάναις ἐν τῇ ἔδρᾳ αὐτῆς Ἀλεξαν-

δρουπόλει Γηροκομείον, ἵνα ἐν ταῖς δυσμαῖς τοῦ βίου αὐτῶν εὐρίσκωσιν ἐν αὐτῷ τὴν ἀπαραίτητον περίθαλψιν, στοργὴν, ἀνακούφισιν καὶ χαρὰν τὸ γε νῦν μὲν 15 - 30, ἀργότερον δ' ὅμως καὶ πλείονες μέχρι τῶν 50, ἄποροι γέροντες τῆς Θεοσώστου αὐτῆς Ἐπαρχίας.

Λίαν συγκεκινημένοι ἐκ τῆς γενναιόφρονος γνώμης τῆς ὑμετέρας Ἱερότητος καὶ χριστιανοπρεποῦς ὑπ' αὐτῆς διαθέσεως τῶν ὀλίγων οἰκονομιῶν, ἃς κατὰ τὴν μακρὰν καὶ τιμίαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διακονίαν αὐτῆς ἐπραγματώσεν, ἄσμενοι προαγόμεθα διὰ τοῦ παρόντος ἵνα ἐκφράσωμεν πρὸς αὐτὴν ἐπὶ τούτοις, ἐξ ἀποφάσεως Συνοδικῆς, τὰ θερμὰ συγχαρητήρια τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας καὶ ἡμῶν προσωπικῶς, εὐχόμενοι ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν δῶ τῷ ὑπ' αὐτῆς συσταθέντι εὐαγεῖ Ἰδρύματι μακρὰν καὶ ἀπρόσκαπτον τὴν λειτουργίαν, εἰς παραμυθίαν μὲν τῶν παραμυθίας καὶ στηρίξεως δεομένων γερόντων τῆς ἡν χριστομμητῶς πομαίνει Ἐπαρχίας, αἰώνιον δὲ μνημόσυνον τοῦ τιμίου αὐτῆς δνόματος.

Αὐτοῦ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετ' αὐτῆς

1961 Ἰουνίου 2

Ἄγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς
Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ

Ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Γραφείου τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως

Ἄριθ. Πρωτ. 2763) VII

Ἀνάκτορα τῇ 21ῃ Ἰουνίου 1961

Σεβασμιώτατε Δέσποτα,

Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς ἀνακοινώσω ὅτι ἡ ἀπὸ 25ης Μαΐου τρ. ἔτ. ἐπιστολή σας ἐτέθη ὑπ' ὄψιν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως.

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς μετὰ μεγάλης εὐχαριστήσεως ἔλαβε γνῶσιν τοῦ περιεχομένου τῆς ὡς ἄνω ἐπιστολῆς καὶ με ἐπεφόρτισε νὰ σᾶς διαβιβάσω τὰ θερμὰ Αὐτοῦ συγχαρητήρια διὰ τὸ ὄντως θεάρεστον καὶ μεγάλῃ σπουδαιότητος ἔργον τὸ ὁποῖον ἐπετελέσατε.

Μετὰ σεβασμοῦ

Α. ΜΠΑΛΟΔΗΜΟΣ

Ἀντιστράτηγος

Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ἀλεξανδρουπόλεως
Ἀλεξανδρούπολιν

Ἡ Μεγάλη Κυρία τῆς Αὐλῆς

Ἀριθ. Πρωτ. 296874)17991

Ἀθῆναι τῇ 22 Ἰουνίου 1961

Σεβασμιώτατε,

Καθ' Ὑψηλὴν Βασιλικὴν Ἐπιταγὴν, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς ἐκφράσω τὰ θερμὰ συγχαρητήρια τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλείσης διὰ τὴν τόσον γενναιοδωρον χειρονομίαν σας νὰ ἀνεγείρητε ἰδίαις δαπάναις ἐν Γηροκομείον εἰς Ἀλεξανδρούποιν.

Ἡ Αὐτῆς Μεγαλειότης ἐκτιμῶσα ἰδιαίτερος τὴν χειρονομίαν σας ταύτην εὐχεται ὅπως ὁ Πανάγαθος σᾶς χαρίσῃ πολλὰ ἔτη κατὰ τὰ ὅποια νὰ παρακολουθήτε τὸ θαυμάσιον αὐτὸ ἔργον σας.

Μετὰ σεβασμοῦ

ΜΑΙΡΗ Χ. ΚΑΡΟΛΟΥ

Μεγάλη Κυρία τῆς Αὐλῆς

*Βασιλεῖον τῆς Ἑλλάδος**Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος*

Ἀριθ. Πρωτ. 1600

διεκπ. 1039

Ἀθῆναι τῇ 15 Ἰουλίου 1961

Πρὸς Τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην

Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἰωακείμ.

Σεβασμιώτατε ἐν Χριστῷ ἀδελφέ,

Ἡ Ἀγιωτάτη Μήτηρ Ἐκκλησία, μετὰ πολλῆς τῆς χαρᾶς, οὐ μὴν καὶ δικαίας ὑπερηφανείας πληροφορεῖται διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. Πρωτ 580)25-5-1961 ἐγγράφου ὑμῶν τὴν, ἐν τῇ πόλει τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως, ἵδρυσιν ἑὸν γοῦς ἰδρύματος πρὸς περίθαλψιν ἀπόρων καὶ ἐγκαταλελειμμένων γερόντων, διὰ δαπάνης ἀποκλειστικῶς ἐκ τῶν οἰκονομιῶν τῆς ὑμετέρας Σεβασμιότητος.

Συνοδικῇ ἐξουσιοδοτήσει, συγχαίρομεν ὑμᾶς θερμῶς ἐπὶ τούτῳ καὶ ἐπιχαλούμεθα τὰς θείας εὐλογίας πρὸς εὐδόωσιν τοῦ ἱερωτάτου σκοποῦ τοῦ ἰδρύματος τούτου τῆς εὐγερείας.

Ἐπὶ τούτοις κατασπασόμενοι τὴν ὑμετέραν Σεβασμιότητα ἐν Κυρίῳ, διατελοῦμεν μετ' ἀγάπης.

† Ὁ Ἀθηνῶν ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ Πρόεδρος

**Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ἀλεξανδρουπόλεως
Κύριον Ἰωακείμ**

Ἀλεξανδρούπολιν

Εὐχαριστῶν διὰ πρόσκλησιν, λυποῦμαι μὴ δυνάμενος παραστῶ τελετὴν ἐγκαινίων Γηροκομείου λόγῳ ἀπουσίας μου εἰς Θάσον δι' ἐγκαινίαισιν ἔργων ἐπιφυλασσόμενος ἐπισκεφθῶ τοῦτο ἀργότερον σίτη. Συγχαίρω Ἰμάς καὶ ὄλους ὄσους συνετέλεσαν εἰς τὴν ἕδρυσιν παρομοίου κοινοφελοῦς ἔργου τιμόντος πράγματι τὴν πόλιν Σας.

ΑΤΥΧΟΥΣΤΟΣ ΘΕΟΛΟΓΙΤΗΣ
Ἰπουργὸς Βορείου Ἑλλάδος

Ἀθήναι 29ῆ Ἰουλίου 1961

**Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ἀλεξανδρουπόλεως Κύριον Ἰωακείμ
Ἀλεξανδρούπολιν**

Εὐχαριστοῦντες διὰ πρόσκλησιν ἐπὶ ἐγκαινίους Γηροκομείου καὶ μὴ δυνάμενος λόγῳ ἀνηλεειμένων ὑποχρεώσεων παραστῶμεν, συγχαίρομεν ἐγκαρδίως ἐπὶ ἐπιτελεσθέντι κοινοφελεστάτῳ ἰδρύματι.

Ἰπουργὸς Παιδείας
Γ. ΒΟΓΙΑΤΖΗΣ

Τηλεγράφημα

Καβάλα 28 Ἰουλίου 1961

**Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ἀλεξανδρουπόλεως
Κύριον Ἰωακείμ
Ἀλεξανδρούπολιν**

Ἰποχρεωμένος παραστῶ πανηγύρεως μονῆς καὶ παμποντιακῶν ἐκδηλώσεων μετέχω τῷ πνεύματι ἐγκαινίων εὐαγγελικοῦ ἡμῶν ἔργου συγχαίρω ἀδελφικῶς εὐχομαι μέλλοντα πολλαπλασιασμοῦ Θεοφιλοῦς καρποφορίας.

† Ὁ Φιλίππων ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

*Ἑλληνικὸς Ἐρμῆρος Σταυρὸς**Πρόεδρος*

Ἀθήναι 27ῆ Ἰουλίου 1961

*Σεβασσιώτατον Μητροπολίτην Ἀλεξανδρουπόλεως Κύριον Ἰωακείμ**Ἀλεξανδρούπολιν*

Σεβασμιώτατε,

Σᾶς εὐχαριστῶ θερμῶς διὰ τὴν εὐγενῆ πρόσκλησίν σας ὅπως παραστῶ εἰς τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἐν Ἀλεξανδρουπόλει μερίμνη ὑμῶν ἰδρυθέντος Ἰηροκομείου.

Λυποῦμαι διότι ὑποχρεωμένου νὰ παραμείνω εἰς Ἀθήνας λόγῳ ἐκτάκτων ὑποθέσεων τοῦ Ε.Ε.Σ. δὲν θὰ δυνηθῶ νὰ παραστῶ. Σᾶς παρακαλῶ ὅμως νὰ δεχθῆτε τὰ ἐγκάρδια συγχαρητήριά μου διὰ τὸ ἐξόχως χριστιανικὸν καὶ ἀνθρωπιστικὸν ἔργον τὸ ὁποῖον ἡ ἀγάπη σας πρὸς τὸν πλησίον σᾶς ἐνέπνευσε νὰ δημιουργήσητε καὶ τὴν εὐχὴν ὅπως ἐπὶ ἔτη μακρὰ, ἐν ὑγείᾳ καὶ εὐτυχίᾳ συνεχίσητε τὸ ἔργον σας τοῦτο δι' οὗ ἀποτελεσματικῶς εὐεργετεῖται ἡ θεοφρούρητος περιφέρεια ἣν ἡ θεία Πρόνοια σᾶς ἐνεπιστεύθη.

Μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ καὶ φιλίας

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Πρόεδρος

Σεβασμιώτατε

Αἰσθάνομαι τὴν ὑποχρέωσιν νὰ υποβάλω εἰς ὑμᾶς τὸν πνευματικὸν πατέρα τῆς Θεοσώστου Ἐπαρχίας Ἀλεξανδρουπόλεως τὰς ἀπείρους εὐχαριστίας διὰ τὰς θερμὰς προσρήσεις ἐπὶ τῇ ἀνοικοδομήσει τοῦ οἴκου εὐγηρίας, εἰς ἣν ἡ ἡμετέρα συμβολὴ ὑπῆρξεν ἡ μηδαμηνεστέρα.

Τὸ ὅλον ἔργον προῖον τῆς ἡμετέρας δραστηριότητος ἔτυχε τῆς συμπαράστασως ὅλων ἐκείνων οἷτινες καθοδηγοῦνται ἀπὸ τοὺς παραδειγματισμοὺς τῆς ἡμετέρας ἀγιότητος.

Παρακαλῶ τὸν πανάγαθον νὰ χαρίξῃ πλοῦσια τὰ ἐλέη του ἐφ' ἡμᾶς, διὰ νὰ παραδειγματίξῃτε τοὺς ἐπιγενομένους πρὸς ἔργα ἀγάπης καὶ ἀλληλεγγύης ἐπὶ μακρόν.

Μὲ ἄπειρον σεβασμὸν

Ἀντιστράτηγος

ΦΩΤΙΟΣ ΜΕΣΣΗΝΟΠΟΥΛΟΣ

Γενικὸς Διευθυντὴς Ἐθνικοῦ Βασιλικοῦ Ἰδρύματος

Ἀθήναι 11-6-61

Ἀθήναι 26 Ἰουλίου 1961

*Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ἀλεξανδρουπόλεως
Κύριον Ἰωακείμ*

Ἀλεξανδρούπολιν

Συνδεδεμένος μεθ' Ἑμετέρας Σεβασμιότητος ἀπὸ χρόνων φοιτητικῶν καυχῶμαι διὰ παλαιὰν φιλίαν καὶ πατρικὴν εὐνοίαν Αὐτῆς συγχαίροντες δὲ μετὰ πάντων ἀδελφῶν Σωτήρος ἐπὶ λαμπρῶ μνημείῳ Χριστιανικῆς εὐποιίας κλείζοντι ποιμαντορίαν Αὐτῆς δεόμεθα εὐλαθῶς ὑμῖστον ἵνα ὥσι μακρᾶ ἔτη Αὐτῆς.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ

Καθηγ. Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

*Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
Γραφεῖον Ἀρχιεραμματέως*

ΑΘΗΝΗΣΙ τῆ 27ῃ Ἰουλίου 1961

Σεβασμιώτατέ μοι,

Ἐλάβον τὴν τιμητικὴν πρόσκλησίν Σας, ὅπως παραστῶ εἰς τὰ τελεσθησόμενα ἐγκαίνια τοῦ Ἰωακείμου Γηροκομείου, ἀνεγερθέντος φροντίδι, σπουδῇ καὶ δαπάνῃ τῆς Ἑμετέρας Θεοτιμήτου Σεβασμιότητος.

Παρὰ τὴν σφαιρὰν μου ἐπιθυμίαν ἐπὶ τούτῳ, ἀδυνατῶ νὰ παραστῶ, λόγῳ τοῦ φόρτου ἐργασίας τοῦ Συνοδικοῦ Γραφείου, οὕτινος προΐσταμαι.

Παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε τὰ θερμὰ μου συγχαρητήρια διὰ τὸ ἀνεγερθὲν κοινωφελὲς τοῦτο ἔργον, ὅπερ εἶναι μνημεῖον τῆς φιλογενείας καὶ τῶν χριστιανικωτάτων αἰσθημάτων Σας.

Ἐπιβάλλων τὰ υἱικά μου βαρῦτάτα σεβάσματα, διατελῶ ὅλως ἀφοσιωμένος καὶ πάντοτε πρόθυμος

Ἀρχιμανδρίτης ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ ΦΙΛΙΠΠΑΙΟΣ

Ἀρχιεραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Ἐν Ἀλεξανδρουπόλει τῆ 2α Αὐγούστου 1961

Σεβασμιώτατε,

Παρευρεθεῖσα εἰς τὰ ἐγκαίνια τοῦ δαπάναις τῆς ἡμετέρας Σεβασμιότητος ἀνεγερθέντος Γηροκομείου ἐκφράζω εὐλαβῶς τὰ αἰσθήματα βαθυτάτου θαυμασμοῦ διὰ τὸ ὑψίστης κοινωνικῆς σημασίας χριστιανικὸν ἔργον, τὸ ὁποῖον δοξάζει τὸν Πανάγαθον Θεόν, παραμυθεῖ τὸ γῆρας καὶ τιμᾷ τὸν εὐεργέτην. Ὅθεν εὐχομαι ὀλοφύχως ἵνα ὁ Πανάγαθος Θεὸς ἐπιδαψιλεύῃ εἰς τὴν ἡμετέραν Σεβασμιότητα ἐπὶ ἔτη πλείστα ἀκμαίαν ὑγίαν πρὸς ὀλοκλήρωσιν τῶν θεοφιλῶν καὶ κοινωφελῶν ἰδανικῶν Αὐτῆς.

Μετὰ βαθυτάτου Σεβασμοῦ καὶ ἐξαιρετικῆς ἐκτιμήσεως ταπεινὴ ἰκέτις τῶν Ἁγίων εὐχῶν τῆς Ἱμ. Σεβασμιότητος

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ Γ. ΚΩΤΟΥΛΑ

Καθηγήτρια τοῦ Α΄ Γυμνασίου Θιμῶν Θεσσαλονίκης

Ἀδελφότης Θεολόγων «Ἡ Ζωὴ»

Ἀθῆναι

27 Ἰουλίου 1961

Τῷ Σεβασμιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Ἀλεξανδρουπόλεως
Κυρίῳ ΙΩΑΚΕΙΜ

Σεβασμιώτατε,

Ἔλαβον τὴν τιμητικὴν πρόσκλησιν, ἣν ἠγαθύνθη νὰ μοὶ ἀποστείλῃ ἡ ἡμετέρα Σεβασμιότης, διὰ τὴν τελετὴν τῶν ἐγκαίνιων τοῦ Ἰωακειμείου Γηροκομείου καὶ ἐκφράζω τὰς θερμὰς μου εὐχαριστίας. Μὴ δυνάμενος αὐτοπροσώπως νὰ παραστῶ, ἐπιτρέψατέ μοι, παρακαλῶ, ἵνα ἐκφράσω συγχαρητήρια ἐπὶ τῇ περατῶσει τοῦ εὐαγοῦς καὶ κοινωφελοῦς τούτου ἔργου, τὸ ὁποῖον ἐγένετο μὲ κόπους πολλοὺς καὶ θυσίας Ἱμῶν καὶ τὸ ὁποῖον προορίζεται ν' ἀνακουφίσῃ τοὺς ἀπομάχους τῆς ζωῆς.

Εὐχομαι ἵνα ὁ Κύριος χαρίζηται Ἱμῖν μακρότητα ἡμερῶν, διὰ νὰ εὐεργετήτε καὶ διὰ τοιοῦτου τρόπου τὸ ποιμνιον τῆς Θεοσώστου ἐπαρχίας Σας, ἀναδεικνύει δὲ καὶ ἄλλους μμητὰς τοιούτων καλῶν ἔργων.

Ἐξαιτούμενος τὰς εὐχὰς τῆς ἡμετέρας Σεβασμιότητος ἀσπάζομαι τὴν δεξιάν Σας.

Μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ

Ἀρχιμανδρίτης ΗΛΙΑΣ ΜΑΣΤΡΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐφημερὶς «Ἡ Σαμιακὴ»

Ἔνας ἀλιτρούστης Ποιμενάρχης

Τοῦ κ. Μουκίου Σκαλίτη

Κατὰ τὰ ἔτη 1925 - 26 ἐποίμανε τὴν αἰγαιώτιδα χαριτόλοστον νῆσον τῆς Ἰκαρίας, ὃ μέχρι τότε Μητροπολίτης Ἰμβρου σεβασμιώτατος Ἰωακεῖμ Καθύρης. Ὡς γνωστὸν δέ, κατόπιν τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης, ἡ Ἰμβρος, παρ' ὅλας τὰς διαμαρτυρίας καὶ τὰ διαβήματα τοῦ ὡς ἄνω πατριώτου ἱεράρχου παρεδόθη εἰς τοὺς Τούρκους. Εἰς τὴν Ἰκαρίαν, εἶχον τὴν εὐχάριστον δι' ἐμὲ εὐκαιρίαν νὰ συνδεθῶ διὰ φιλίας μετὰ τοῦ ἐνθουσιώδους πρὸς πᾶν καλὸν καὶ ὠραῖον κληρικῶν, ὅστις ἐκέκτητο βαθεῖαν τὴν ἄλσκα κατὰ τὸν θεῖον Πλούταρχον.

Ἡ παραμονὴ τοῦ Ἰωακεῖμ, ὑπῆρξεν ὀλιγοχρόνιος καὶ μετὰ τὴν μετάθεσιν του εἰς τὸ Θρακικὸν Σουφλίον, ἡ Ἰκαρία ἐπανῆλθεν καὶ πάλιν εἰς τὴν Μητρόπολιν Σάμου, μετὰ τῆς ὁποίας ἦτο συνδεδεμένη ἀπὸ αἰῶνων καὶ τῆς ὁποίας ἀπὸ θεοτίας καὶ πλέον τυγχάνει δεξιὸς πνευματικὸς ὁδηγὸς ὁ σοφὸς Μητροπολίτης Κοσ. Εἰρηναῖος. Ἐκ Σουφλίου πάλιν μετὰ καιρὸν ὁ Ἰωακεῖμ μετέβη εἰς μίαν ἑπαλξιν ἀδαμάντινον ἐπὶ τῶν ἀκριτικῶν ἐθνικῶν προμαχώνων, τὴν περικαλλῆ Ἀλεξανδρουπόλιν ἣν εὐδακίμως ποιμαίνει ἐπὶ σειρᾶν ἑτῶν. Καίτοι μακρὰν, ἡ φιλία μας διετηρήθη ἀναλόγως, μᾶσω τῆς ἐπικοινωνίας δι' ἀλληλογραφίας. Πρὸς σφάτως ὁ σεβαστὸς πεπνυμένος καὶ μουσοτραφῆς ἱεράρχης καὶ κάτοχος μεγάλης παιδείας καὶ πείρας, ἐπιμαρτυροῦνται ταῦτα καὶ διὰ τῶν δύο ὁμοειδῶν τόμων τῶν πεπραγμένων του, προῆλθεν εἰς μίαν χειρονομίαν ἐξόχου φιλανθρωπικῆν καὶ ἀπαραμίλλως εὐγενῆ ἥτις ὑπερόχως τὸν τιμᾶ. Δι' ἰδίων ἐξόδων, ἀνήγειρεν ἐν Ἀλεξανδρουπόλει Γηροκομεῖον πρὸς περίθαλψιν τῶν ἀποκλήρων ἐν γένει τῶν θυμάτων τοῦ γήρατος καὶ τῆς βιοπάλης, διαθέσας πρὸς τὸν ἐν λόγῳ ἀνθρωπιστικὸν σκοπὸν τὸ ποσὸν τοῦ ἐνὸς ἑκατομμυρίου δραχμῶν ἐκ τῆς περιουσίας του. Ὡς εὐστόχως ἔπραξε κατέδειξεν ἐμπράκτως, ὅτι εἶναι ὁ τέλειος τύπος τοῦ ἱεράρχου, ὡς διαζωγραφίζουσιν εἰς τὰς ἐπιστολάς των τὸν καλὸν ποιμένα τὸν τιθέμενον τὴν ζωὴν του ὑπὲρ τῶν προβάτων αἱ ἐπαγγελίαι τοῦ Κυρίου, αἱ ἀποστολικαὶ ἐπιστολαί.

Τὸν κυρὸν Ἀλεξανδρουπόλεως, τὸν παρομοιάζω μὲ τὸν θρυλικὸν ἐπίσκοπον Μυριήλ τῶν ἀθανάτων «Ἀθλίαν» τοῦ ἀριστουργήματος τοῦ μάγου τῆς γραφίδος Βίκτωρος Οὐγκώ, καὶ ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς ἀρίστης «Σαμιακῆς» ἀπευθύνω ταπεινῶς τὰ συγχαρητήριά μου εἰς τὸν πολυσέβαστον θαλερώτατον ἀγαπητὸν ποιμενάρχην διὰ τὴν θεάρεστον προᾶξιν του, εὐχόμενος ὅπως ἄλλοι συνάδελφοί του ἐν τῇ διακονίᾳ τῆς σεπτῆς Ἐκκλησίας, ἀκολουθήσωσι τὸ χριστιανικώτατον παράδειγμά του.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Θ. Κ. κ. Φίλιππος Μανουηλίδης πρῶτον Ὑπουργὸς εἰς τὴν πρόσκλησιν διὰ τὰ ἐγκαινία παρὰ τοῦ Μητροπολίτου ἀπήντησε διὰ τῆς κάτωθι ἐπιστολῆς καὶ ἔλαβε τὴν ἐξῆς ἀπάντησιν. Εἰς ἰδιαιτέραν δὲ συνεδρίαν τοῦ Δ.Σ. ὁ ἐκ Θράκης δωρητὴς Μητροπολίτης ἀνεκηρύχθη ὡς ἐπίτιμον μέλος τοῦ Θ. Κ.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 26-7-1961

Πρὸς τὸ Ἰωακείμιον Γηροκομεῖον
Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀλεξανδρουπόλεως

ΕἰΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΤΠΟΛΙΝ

Σεβασμιώτατε,

Τὴν τόσον εὐγενῆ καὶ φιλόφρονα πρόσκλησιν Σας ἀπὸ 17 Ἰουλίου ἐ.ἔ. ἔλαβον μὲ καθυστέρησιν, δὲν εἶχα δὲ προβλέψει ἐγκαίρως νὰ εἶμαι ἐλεύθερος διὰ τὴν 30ὴν ἰδίου, ὁπότε θὰ μοῦ ἦτο ἐπιθυμητὸν νὰ παρευρεθῶ εἰς τὰ ἐγκαινία τοῦ περατωθέντος Ἰωακείμιου Γηροκομείου.

Θὰ ἐθεώρουν, ἐν τούτοις, ὅτι θὰ διέπραττα ἀσυγχώρητον παράλειψιν, ἐὰν δὲν σᾶς ἔγραφα ὀλίγας λέξεις διὰ νὰ Σᾶς συγχαρῶ θερμότερα καὶ νὰ ἐξάρω τὸ θεάρεστον παράδειγμά Σας, τῆς ἰδρύσεως Γηροκομείου ἐπ' ὀνόματί Σας καὶ μὲ ἰδικὰς Σας δαπάνας, πρὸς περίθαλψιν τῶν ἀποκλήρων γερόντων Θρακῶν. Εἶθε τὸ παράδειγμά Σας τοῦτο νὰ μιμηθοῦν καὶ ἄλλοι φιλόφρονες καὶ εὐποροὶ Θραῖκες, εἴτε ἱεραμένοι εἴτε πολῖται διὰ νὰ ἀναζήσῃ ἡ ἐποχὴ τῶν μεγάλων δωρεῶν, αἵτινες τόσον ἐλάμπρυναν καὶ ἐτίμησαν τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς μεγάλους ἐθνικοὺς εὐεργέτας τῆς.

Παρακαλῶ νὰ μοῦ σταλῆ σημεῖωμα τῶν ἐγκαινίων μετὰ τῶν κατ' αὐτὰ λεχθέντων, τὸ ἱστορικὸν τῆς ἰδρύσεως καὶ ἡ βιογραφία μετὰ τῆς φωτογραφίας τοῦ ἐξόχου πατριώτου δωρητοῦ, ἵνα, ἐκ καθήκοντος, καταχωρηθοῦν ταῦτα εἰς προσεχῆ ἔκδοσιν τῶν «Θρακικῶν».

Ἀσπάζομαι τὴν δεξιάν τῆς Ὑμετέρας Σεβασμιότητος καὶ διατελῶ μετὰ θαυμασμοῦ διὰ τὸ ἔργον Σας, ἐξαιρέτου τιμῆς καὶ τοῦ,

Προσέκοντος σεβασμοῦ
(ΥΠ. Φ. ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΗΣ)

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἀλεξανδρουπόλεως

Ἐν Ἀλεξανδρουπόλει τῆ 16ῃ Αὐγούστου 1961

Ἐρίτιμμε φίλε κ. Φ. Μανουηλίδη,

Μετὰ χαρᾶς ἐκομισάμην τὴν ἀπὸ 25 παρῖππεύσαντος μηνὸς φιλικὴν ὑ-

μῶν ἐπιστολὴν, ἧς τὸ περιεχόμενον μετὰ πολλῆς προσοχῆς ἀνέγνωσα, διότι διατρανοῖ τὰ ἀμειώτα πάντοτε πρὸς ἐμὲ φιλόφρονα καὶ εὐγενῆ αἰσθήματα ἐκλεκτοῦ φίλου ἀναλάσσαντος τὴν ζωὴν του ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν καὶ δὴ ἐν ἡμέραις χαλεπαῖς εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ Ἔθνους.

Ἀνταποκρινόμενος εἰς τὴν εὐγενῆ παράκλησιν ὑμῶν εὐχαρίστως ἀποστέλλω ὑμῖν τὸ ἱστορικὸν τῆς ἀνιδρύσεως τοῦ Γηροκομείου καὶ τὰ κατὰ τὴν τελετὴν τῶν ἐγκαινίων διαμειφθέντα.

Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἡ ἡμέρα ἐκείνη τῆς τελετῆς τῶν ἐγκαινίων ἀπέτελεσε δι' ἐμὲ καὶ τὸν εὐσεβῆ λαὸν τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως, σπεύσαντα ἀγαλλομένῳ ποδὶ εἰς τὴν πανηγυρικῶς διεξαχθεῖσαν τελετὴν, ὑπόθεσιν ἐξαιρετικῆς χαρᾶς καὶ συγκινήσεως βαθυτάτης.

Ἡ τριακοστὴ Ἰουλίου ὑπῆρξε δι' ἐμὲ μία ἀπὸ τὰς ὠραιότερας καὶ γλυκυτέρας περιόδους τῆς τεσσαρακονταεπταετοῦς ἀρχιερατικῆς μου σταδιοδρομίας.

Αἱ συγχαρητήριοι ἐγκάρδιοι εὐχαὶ ὑμῶν καὶ τόσων ἄλλων ἐπιφανῶν προσώπων καὶ ἐκλεκτῶν φίλων ἀνεκαίνισαν ὀλόκληρον τὸν ψυχικόν μου κόσμον καὶ προεκάλεσαν ἐν τῇ ψυχῇ μου αἰσθημα ἀπολύτου ἱκανοποιήσεως εἰς τὰς δυσμὰς τοῦ ἥμιστο εὐπετοῦς ἡίου μου.

Κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τῆς τριακονταεπταετοῦς ἐν τῷ Ν. Ἔβρω ποιμαντορίας μου ἔβλεπον πολλοὺς ἐγκαταλελειμμένους γέροντας, στερουμένους οὐ μόνον περιθάλψεως, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ ἔτι τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου. Συνέπνιγον τὸν πόνον μου βλέπων τοὺς ἀγωνιστὰς ἐκείνους τῆς ζωῆς ἐρριμένους εἰς τὰς ὁδοὺς ἄνευ στοργῆς, ἄνευ συντηρήσεως καὶ περιθάλψεως, πολλοὺς ἐκ τῶν ὁποίων καὶ δὴ κατὰ τὰς παγερὰς ἡμέρας τοῦ χειμῶνος ἀποθνήσκοντας ἐντὸς κατηρειπωμένων τρωγλῶν.

Πολλάκις προσεπάθουν κατὰ τὸ δυνατόν νὰ βοηθήσω αὐτούς, ἀλλὰ δὲν ἦτο δυνατόν διὰ τῆς μικρᾶς αὐτῆς ἐνισχύσεως νὰ θεραπευθῆ ἡ δυστυχία τῶν δεινοπαθούτων ἐκείνων γερόντων, δι' ὃ καὶ προῆλθον εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ διαθῶμαι ὅλας μου τὰς μικρὰς οικονομίας καὶ νὰ ἀνεγείρω ἰδίαις δαπάναις τὸ περατωθὲν Ἰωακείμιον Γηροκομεῖον ἐν Ἀλεξανδρουπόλει, οὗτινος τὰ ἐγκαινία, μὲ τὰς εὐχὰς τῆς σεπτῆς Μητρὸς ἡμῶν Ἐκκλησίας ἐτελέσθησαν τὴν 30ην παρελθόντος μηνὸς Ἰουλίου ἡμέραν Κυριακὴν ἅφ' ἧς καὶ ἤρξατο λειτουργοῦν.

Εὐχαριστῶν ἐκ τῶν προτέρων διὰ τὴν προσεχῆ καταχώρησιν τοῦ ἀποσταλέντος σημειώματος περὶ τῶν ἐγκαινίων εἰς τὰ «Θρακικά» καὶ εὐχόμενος ὀλοφύχως ὅπως ὁ Πανάγαθος Θεὸς δωρῆται ὑμῖν πανοικεῖ ὑγείαν ἀκλόνητον καὶ ἔτη μακρὰ, διατελῶ μετ' ἀγάπης πολλῆς καὶ τιμῆς ἐξειδιασμένης.

Εὐχέτης πρὸς Θεὸν διάπυρος

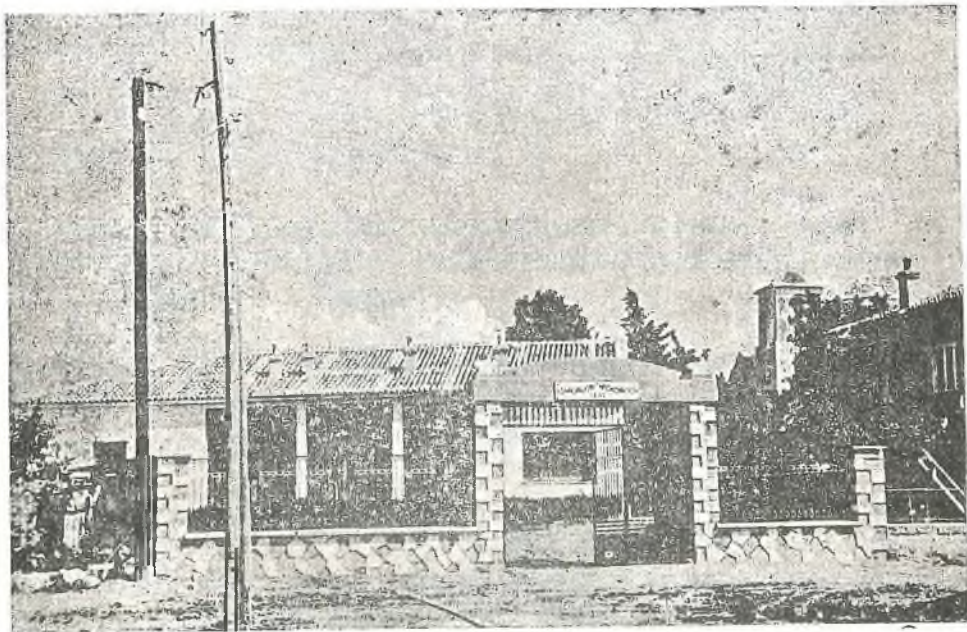
Ὁ Ἀλεξανδρουπόλεως ΙΩΑΚΕΙΜ

*

← Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης
Ἀλεξανδρουπόλεως κ.κ. Ἰωακείμ.

*

Μία πτέρυξ τοῦ νεοδημένου κτιρίου τοῦ Γηροκομείου Ἀλεξανδρουπόλεως, τὸ ὅποιον ἀνηγέρθη ἐξ ὁλοκλήρου δαπάναις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου κ.κ. Ἰωακείμ.

Δημοσιεύομεν προθύμως κατωτέρω καὶ συμπλήρωμα, λαογραφικοῦ περιεχομένου, τῆς μελέτης τοῦ φιλοπόνου συνεργάτου τῶν «Θρακικῶν» κ. Θ. Κιακίδου, οἷτινος πραγματεῖται περὶ Σαμμακοβίου καὶ Περιχώρων περιελήφθησαν εἰς τοὺς 32ον καὶ 33ον Τόμους.

Τὰ «Θρακικά»

Ἀθῆναι 13.9.1961

Ἀξιότιμον κ. Φίλιππον Μανουηλίδην,
τέως Ὑπουργὸν καὶ Πρόεδρον τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου

Ἐνταῦθα

Σεβαστέ μου κ. Ὑπουργέ,

Ἐνα μεγάλο εὐχαριστῶ, ποὺ καὶ διὰ τρίτην φορὰν δημοσιεύετε σχετικὰ γιὰ τὴν γενετείρᾶ μου. Εἶσθε ὁ μόνος ἐνδεδειγμένος Πρόεδρος ἐθνικοῦ καὶ πνευματικοῦ Σωματείου, ποὺ μὲ τὴν διακρίνουσαν ὑμᾶς μεγάλην ἐπιμονὴν καὶ φιλοπατρίαν, ἐφθιάσατε αἰσίως εἰς τὴν ἔκδοσιν καὶ 34ου Τόμου τῶν περισπουδάστων καὶ ἀξιοθαυμάστων «Θρακικῶν», πράγμα ποὺ δὲν συμβαίνει οὔτε συγκρίνεται κἂν μὲ οὐδὲν ἄλλο προσφυγικὸν Σωματεῖον καὶ οὕτω διασώζεται ἡ παλαιὰ καὶ νέα ἱστορία τῆς ἀγαπημένης μας Ἀνατολ. Θράκης.

Σύμφωνα μὲ ζῶηράν μου ἐπιθυμίαν, σᾶς προσκομίζω δεκάδας σελίδων, χειρογράφων μου, καθὼς καὶ ἑπτὰ κλισὲ ἐκ τοῦ ἀρχείου μου, τὰ ὁποῖα, ἂν ἐγκρίνητε, παρακαλῶ νὰ δημοσιευθοῦν. Ἡ παραδιδόμενη ὕλη εἶναι εἰς συμπλήρωσιν προηγουμένης δημοσιευθείσης ἤδη ἐργασίας μου περὶ τῆς ἱστορίας τῆς γενετείρας μου Σαμμακοβίου καὶ Περιχώρων.

Σᾶς παρακαλῶ, Κύριε Πρόεδρε, ὅπως δεχθῆτε τὰς θερμοτάτας καὶ εὐγνώμονας εὐχαριστίας μου, διὰ τὴν νέαν ταύτην, ὑπὲρ τῆς πατρίδος μου, εὐγενῆ προσπάθειαν καὶ διατελῶ,

Μετ' ἔξαιρέτου τιμῆς καὶ σεβασμοῦ

(Θ. ΚΙΑΚΙΔΗΣ)

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΑΜΜΑΚΟΒΙΟΥ

«Συνήθειες και προλήψεις»

Οι Σαμμακοβίτες, είχαν ένα σωρό μικροσυνήθειες, προλήψεις και αντιλήψεις των πραγμάτων, πολύ χαρακτηριστικές. Βέβαια, πολλές φορές είναι τόσο απλοϊκές αυτές οι προλήψεις κι' οι συνήθειες και τόσο μακρινές από το σημερινό τρόπο ζωής, που μās κάνουν άκ'μα κι' εμās τους ίδιους να γελοῦμε. Όμως έχουν τόση δημοφιλία, γιατί διατήρησαν καθαρά την επίδραση τῆς φύσεως επάνω σε ψυχές άγνες, που δέν τις είχε πειράξει ο αστικός πολιτισμός των μεγαλουπόλεων, κι' αυτό βέβαια λόγω τῆς ἐλλείψεως επικοινωνίας με αυτές. Κι' ἐνώ στη σκέψη όλες αυτές οι συνήθειες ἦσαν απλοϊκές, τὸ να τις γνωρίζη τότε κάθε Σαμμακοβίτης και να τις βάζη σ' εφαρμογή ἦταν πολύπλοκο πράγμα. Όμως με τὴν συχνή επανάληψη γινόταν βίωμα. Τις προλήψεις - αντιλήψεις και συνήθειες των Σαμμακοβιτών, ἄν προσπαθοῦσε κανείς να τις αναπτύξη, να ψάξη να βρῆ τὴ ρίζα τους, και να τις δικαιολογήση, δέν θὰ ἔφθανε οὔτε ὁ χρόνος οὔτε ὁ χώρος για να τ' ἀποτολήση. Οὔτε πάλι για κάθε μιὰ ἀπ' αυτές να ἀφιερῶση ξεχωριστὸ κεφάλαιο ἢ και παράγραφο.

Όμως δὲ θᾶταν πάλι σωστὸ σ' αὐτὸ τὸ σημείο να τις παραλείψω. Ἔτσι λοιπὸν ἔδω θὰ τις παραθέσωμε, με μόνο σκοπὸ να τις ἐπιναφέρωμεν στη μνήμη, να θυμηθοῦμε τις νοσοπίες των πατέρων μας και να ἴδουν οἱ ἀπόγονοι τὸ φυσικὸ πολιτισμὸ των προγόνων τους με και τὴν ψυχοσύνησὶ τους :

Όταν ξημέρωνε ὁ Θεὸς τὴν ἡμέρα κι' ἔπεμπε τὸ φῶς κάτω στη γῆ, ὁ κάθε Σαμμακοβλῆς, που ἔβγαινε ἀπ' τὸ σπίτι του, ἔκαμε τὸ σημείο τοῦ Σταυροῦ κι' ἔβγαζε πρῶτα τὸ δεξί του πόδι ἔξω, για να τοῦ ἔρθουν ὅλα «δεξιὰ» τὴν ἡμέρα εκείνη.

Τὴν ἡμέρα που θὰ πρωτόβγαζαν τὸ σπόρο και τὸν ἐτοίμαζαν για τὴν σπορά, δέν δάνειζαν τίποτε. Κι' ἀπὸ τὴν πρώτη χεριά, τὸ σπόρο που παίρνουν για να ρίξουν στη γῆ, φυλάγουν μερικούς, που τους σκορπίζουν στ' ἀλώνια, τὸν καιρὸ που θ' ἀλωνίσουν. Κι' ἔταν πάλι θὰ λύχνιζαν, πρὶν ἀρχίσουν, ἔκαμναν τὸ σημάδι τοῦ Σταυροῦ με τὸ λυχνιστήρι, λέγοντας : «Καλὰ μπερεκέτια».

Με τὸ πρῶτο ἀλεύρι, ἀπὸ τὸ στάρι τῆς νέας σοδειᾶς, ἔφτιαχναν ἕνα

ψωμάκι, είτε σαν κουλούρι, είτε σαν λαγάνα (πίττα), πού τὸ ἀνόμαζαν (τζιτζιροκούλ'κο) κι' ἦταν ἀφιερωμένο, ἀνῆκε, στὸν τζιτζιρα (τζιτζικα), τὸν τραγουδιστὴ τοῦ καλοκαιριοῦ καὶ τοῦ θεορίσματος. Μάλιστα, ὑπῆρχε παλιὰ δοξασία, πού ἔλεγε πὼς ὁ τζιτζιρας, μέσα στ' ἄλλα του τραγούδια, λέγει καὶ τὸ ἐξῆς πρὸς τοὺς θεριστάδες κι' ἀλωνάρηδες :

«Θερίσεται ἄλωνίσετε, δεματοκουβανίσετε,
κι' ἐγὼ τὸ κουλικάκι μου θέλω νὰ μὲ τὸ δώσετε».

Καὶ τοῦτο τὸ τζιτζιροκούλικο, τῶτρωγαν μὲ πολὺ παράξενο τρόπο. Ἐκοβαν τρεῖς μπουκιές, τὶς προῆτες καὶ μὲ τὸ δεξιὸ χέρι, περασμένο πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι, τὶς ἔβαζαν στὸ στόμα. Κάθε φορὰ πάλι, πού ζύμωναν καὶ φούρνιζαν τὰ ψωμιά, ἔπλαθαν κι' ἓνα μικρούλικο ψωμάκι, τὸ «πιτταροῦδι». Αὐτὸ τὸ ἄφιναν στὸ «φωλί», νομίζοντας πὼς τῆ νύχτα ὁ φούρνος θὰ τῶτρωγε.

Καμμιά φορὰ ἐκεῖ πού ἔτρωγαν ἀκονγύταν ὁ κοῦκκος πού φώναζε. Ἀμέσως τότε μασουλοῦσαν φύλλα ὀξυῶς, γιὰ νὰ μὴν τοὺς «κομπώση ὁ κοῦκκος» καὶ δὲν θὰ μπορούσαν νὰ καταπιοῦν. Τὴν νύχτα πού θὰ πῆγαιναν γιὰ «γειτόνεμα» καὶ συμπόσιο κι' ἔπρεπε νὰ βγάλουν ζεστὸ φαγητὸ ἀπ' τὸ σπίτι, τὸ καλοσκέπαζαν μὲ διάφορα πανιά, γιὰ νὰ μὴ βγαίνει ἢ μυρωδιὰ καὶ τοὺς ἀκολουθήσουν βρυκολάκοι, καλλικάντζαροι ἢ ἄλλα πεινασμένα πνεύματα, ἀπ' τὴ σκανδαλιστικὴ μυρωδιὰ. Κι' ὅταν πάλι ἔβαζαν στὴ γόβολη αὐτὸ νὰ ψηθῆ. ἔφτυναν τρεῖς φορὲς στὸν ἀέρα κι' ἔλεγαν : «Τ(οῦ) βασ'(ι)λὲ τὸ ἄτ'(ι) νὰ σκάσ', τοῦ παιδιοῦ μ' τ' αὐτὸ νὰ μὴ σκάσ'».

Στὸν τρύγο, ὅταν τοποθετοῦσαν τὰ σταφύλια στοὺς ληνοὺς, γιὰ νὰ τὰ πατήσουν, συνήθιζαν νὰ ρίχνουν προηγουμένως ἓνα τσαμπὶ ἀπ' τὴ περυσινὴ χρονιά, πού τὸ διατηροῦσαν μαζί μὲ βάγια, βασιλικὸ κι' ἁγιασμὸ.

Ἐυλοκόπος πού ἔκοβε γέρικο δένδρο, στὸ μέρος τοῦ δένδρου πού ἔμενε στὴ γῆ, χάραζε σταυρὸ. Κι' ὅποιος ἔσπερνε καρυδιά, ἐπίστευαν πὼς αὐτὸς

Τύπος Σαμμακοβιανῆς γυναίκας.

θά πέθαινε, όταν τὸ χόνδρος τοῦ δένδρου θὰ ἔφθανε τὴν περιφέρεια τοῦ κορμιοῦ τοῦ φυτευτή του.

Σὰν ἀγόραζε κανεὶς ζῶα, ὁ πωλητὴς κατὰ τὴν παράδοσι ἔπαιρνε ἓνα κεραμίδι καὶ τὸ ἔσερνε ἀπὸ τὴ χαίτη, μέχρι τὴν ἄκρη τῆς οὐρᾶς τοῦ ζώου, λέγοντας: «Ὅσες τρίχες, τόσα γρόσια νὰ καζαντίσης». Κι' ἅμα τὰ πράματα (ζῶα) κανενὸς δὲν τοῦ πάγαιναν (τοῦ ἀρρώστειναν καὶ τὸν ζήμιωναν), γιὰ νὰ ἀλλάξῃ τὸ «γούρι» γιὰ νὰ τοῦ πᾶνε καντέμι (=κατ' εὐχὴν), παρακολουθοῦσε τὸν χασάπη, τὴν ὥρα ποῦ θὰ ἔσφαζε ἀγελάδα ἢ μοσχάρι καὶ μὲν αὐτὸς ἔβαζε τὸ μαχαίρι στὸ λαιμὸ τοῦ ζώου, τοῦπιανε τὸ χέρι καὶ τὸν ρωτοῦσε πόσα ζητᾶ νὰ τὸ πουλήσῃ. Ἀγοράζοντάς το, θὰ γύριζε γούρι καὶ τὰ ζῶα θὰ ἐπολλαπλασιαζόντο σὲ μεγάλο ἀριθμὸ.

Στοὺς κυνηγοὺς ποτὲ δὲν ἔλεγαν, ὅταν τοὺς ἔβλεπαν νὰ πηγαίνουν γιὰ κυνήγι: «Ὡρα καλή». Ἀλλὰ τοὺς εὐχόντουσαν νὰ εἶναι «αἱματηρὸς ὁ δρόμος τους». Καὶ ὅταν τὸ ὄπλο τοῦ κυνηγοῦ δὲν πετύχαινε τὸ πουλὶ «στὸ στόχο», ἔλεγαν πὼς ἔπαθε «τσικλωμα», γι' αὐτὸ ἔκαναν μιὰ κουλούρα ψωμί καὶ ζεστὸ ὅπως ἦταν, περνοῦσαν τὸ ὄπλο μέσα. Ἐπίστευαν ἔτσι, πὼς τὴν ἄλλη μέρα μὲ τὴν πρώτη βολὴ θὰ ἔπεφταν δυὸ πουλιὰ κάτω.

Γιατροσόφια.

Οἱ Σαμμακοβίτες τίποτε δὲν μισοῦσαν πρὸ πολὺ ἀπ' τὴν ἀρρώστεια, μὰ σὰν ἐρχόταν, τί νὰ κάμουν ἔπρεπε νὰ τὴν πολεμήσουν. Τὰ ὄπλα γι' αὐτὴ τὴ μάχη ἦταν γεμᾶτα προλήψεις. Ὅταν ἀρρώστεινε κάποιος καὶ δὲν βρισκόταν φάρμακο γιὰ νὰ θεραπευθῇ, ἄφιναν τὴν νύχτα ἓνα πιάτο φαγὶ καὶ ἓνα κομμάτι ψωμί στὴ μέση κάποιου σταυροδρομοῦ, γιὰ νὰ τὰ φάγουν τὰ πνεύματα καὶ νὰ τὰ ἐξευμενίσουν. Προσπαθοῦσαν ὅμως, ὅταν πηγαιναν πρὸς τὸ σταυροδρόμι, νὰ μὴν τοὺς ἰδῇ κανεὶς. Ἐπίσης πολλὰ φορὲς πότιζαν τὸν ἀρρωστο «ἀσύντιχο» (ἀμίλητο) νερό, ποῦ τῶπαιρναν ἀπὸ τὸ ζεργιὸ τοῦ μύλου, ποῦ γυρνοῦσε ἀριστερά.

Ἄν τύχαινε σκύλος νὰ δαγκώσῃ παιδί, ἢ μάνα του μάζευε ἀπὸ σαράντα σπίτια μιὰ μπουκιὰ ψωμί, ποῦ ἔπρεπε νὰ τὶς φάγῃ τὸ δαγκωμένο παιδί, τὴ πληγὴ του δὲ τὴν ἔδεναν μ' ἓνα ἀσημένιο νόμισμα ἐπάνω. Καμμιά φορὰ τύχαινε ὄχεια νὰ δαγκώσῃ ἄνθρωπο ἢ ζῶο καὶ τότε ἔκαναν τὸ ἔξις, ποῦ προκαλεῖ τὸν γέλωτα καὶ τὴν ἐκπληξι γιὰ τὴν τόση ἀμάθεια. Πηγαιναν στὴν Θυνιάδα (Νιάδα) καὶ εἰδοποιοῦσαν κάποιον ποῦ λεγόταν Σεραμπελῆς, τοῦ ἀνέφεραν τὸ ὄνομα καὶ τὴν ἡλικία τοῦ δαγκωμένου ἀπ' τὴν ὄχεια καὶ αὐτὸς ἔπρεπε νὰ διαβάσῃ μιὰ εὐχὴ καὶ τότε θὰ ἐθεραπεύετο· ἄλλιῶς ἂν δὲν πρόφθαναν ἀπέθνησκε ἀπὸ τὸ δηλητήριον τοῦ φιδιοῦ. Ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος ἔμενε μᾶλλον στὴ δράσι τοῦ δηλητηρίου καὶ στὴν ἀντοχὴ τοῦ δαγκωθέντος.

Συνέβαινε πολλές φορές ζῶο, πρόβατο κ.λ.π., ἐκεῖ πού ἔτρωγε χόρτα, νὰ κατάπινε καὶ κάποιο δηλητηριώδες φυτό. Μόλις ὁ βοσκὸς ἔβλεπε τὰ συμπτώματα δηλητηριάσεως, ἔτρεχε σὲ κάποιον ἄλλο βοσκό, πού εἶχε καταπιῆ κουρμπασίκι (ἓνα μικρὸ κιτρινοπράσινο σκουλήκι). Αὐτὸς ἔφτυνε στὸ στόμα τοῦ ζώου τρεῖς φορές καὶ κεῖνο γινόταν ἀμέσως καλά.

Γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, πού ὑπέφεραν ἀπὸ πόνους στὸ στομάχι ἢ στὴ σπλήνα, ἔδιδαν αὐτὴ τὴ συνταγή: Νὰ κατέβῃ τὰ σκαλιὰ τοῦ σπιτιοῦ του τρεῖς φορές προνύματα, μὲ τὸ κεφάλι πρὸς τὰ κάτω. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο τοῦ περνοῦσε ὁ πόνος!!!

Πολλὲς φορές, ἔβλεπε κανεὶς στὴν ἐκκλησιὰ ἀνθρώπους νὰ δαγκώνουν τὸ χρίκ λο (χαλκὰ) τῆς πόρτας τοῦ ναοῦ. Αὐτὸ γινόταν, γιατί πίστευαν πὼς ἔτσι θὰ σταματοῦσαν νὰ τρίζουν τὰ δόντια τους στὸν ὕπνο.

Ὅταν πάλι βούιζε τ' αὐτὴ κανενός, κτυποῦσε ρυθμικὰ τὰ δυὸ του δάκτυλα κι' ἔλεγε: «Στ' ἄγρια βονὰ καὶ στ' ἄκαρπα τὰ δένδρα». Ἡ βουὴ τότε, ὡς ἐκ θαύματος, ἔπαυε.

Εἶχαν σὲ πολὺ κακό, ἂν πήγαινε κανεὶς γιὰ νὰ κάμῃ ἀρραβῶνα καὶ στὸ δρόμο του συναντοῦσε ἀμάξι ἢ στάμνα, τὸ θεωροῦσε κακοσημαδιὰ κι' ἀμέσως ἐπέστρεφε κι' ἀνέβαλλε τὸν ἀρραβῶνα. Ἀντιθέτως συνέβαινε σ' ἐκεῖνους πού πήγαιναν γιὰ στέψη. Ἦταν καλοσημαδιὰ νὰ συναντήσουν ἀμάξι ἢ φορτωμένο ἄνθρωπο ἢ νὰ κρατᾶ κάποιος ἢ κάποια γεμάτη στάμνα. Ὁ ἀρραβωνιασμένος ἔπρεπε τὴν Μεγάλῃ Πέμπτῃ νὰ πάῃ στὸ παζάρι (ἀγορὰ) καὶ ν' ἀγοράσῃ γιὰ τὴν ἀρραβωνιαστικιά του, ὡς δῶρο ἓνα ζευγὸς κατοῦνια (γαλέτζες) χρωματιστά, χαλβὰ κι' ἓνα καθρέπτη. Αὐτὰ τὰ ἔβαζε στὸν ὦμο του μὲς τὸ δισάκι, ἔστω κι' ἂν ἐπήγαινε καβάλλα σὲ ζωντανό.

Ὅταν ἔφευγε κανεὶς καὶ ξενητευόταν, ἔρριχναν πίσω του ἓνα σταμνὶ νερό, πού κατακυλοῦσε γρήγορα. Ταυτόχρονα δὲ ἔλεγον: «Ἔτσι πού πάει τὸ νερό, νὰ πᾶς καὶ νὰ γυρίσης».

Στὸ θεμέλιο σπιτιοῦ, ἢ μαγαζιοῦ ἔσφαζαν ἐπάνω στὴν πέτρα ἓνα ἄρνι ἢ πετεινό, ἀναλόγως τὴν οἰκονομικὴ ἀντοχὴ τοῦ ἰδιοκτήτη κι' ἔρριχναν ἐπίσης ἄγιασμό.

Σὰν ἔβγαινε τὸ οὐράνιο τόξο μετὰ τὴ βροχὴ, οἱ ἄνθρωποι φρόντιζαν νὰ μὴ πλησιάσῃ κανεὶς στὴ βᾶσι του, γιατί πίστευαν πὼς καταπίνει ὅ,τι δὴποτε βρεθῆ κοντὰ του.

Τὴν ἀνοιξι, ἅμα ἀστραφτε καὶ βροντοῦσε ὁ οὐρανός, οἱ γυναῖκες τῶν γεωργῶν κατέβαιναν στὶς ἀποθήκες καὶ βροντοῦσαν τ' ἀμπάρια (σιταροθήκες), ἀνοικοκλείνοντας τὰ καλάκια. Μ' αὐτὸ ἤθελαν νὰ ποῦν πὼς ἄδειασαν καὶ θέλουν νὰ γεμίσουν πάλι. Κατ' αὐτὴ τὴν ἐποχὴ καὶ μάλιστα τὸ Μάιο ἂν ἔβρεχε, τὰ παιδιὰ εἶχαν μιὰ πολὺ παράξενη συνήθεια. Ἐβγαιναν ἔξω στὴ βροχὴ μὲ τὰ ροῦχα τους νὰ μουσκέψουν, νὰ γίνουν «λάπατα» (φυτὸ ὑδροχαρές). Κάτω ἀπ' τὴν ραγδαία μαγιάτικη βροχὴ, ἔβλεπε τὰ παιδιὰ νὰ

τραγουδοῦν : «Βρέξε, βρέξε βράχανε, νὰ βραχοῦν τὰ λάπατα, νὰ φυτρώσουν τὰ κουκκιά καὶ νὰ μαγειρέψουμε», ἤ :

«Βρέξε, βρέξε μιὰ βροχὴ
νὰ κατέβῃ στὸ τσαρσί,
νὰ φτηναίνει τὸ ψωμί,
νὰ παντρεύουντ' οἱ φτωχοί,
νὰ χορεῦνε οἱ ποντικοί».

Τὸ παιδί σὰν γινόταν «λάπατας», δηλαδὴ εἶχε μουσκέψει μέχρι τὸ κόκκαλο, πῆγαινε μέσα στὸ σπίτι, ὅπου οἱ γονεῖς τὸ ὑποδέχοντο μὲ χαρὰ, γιὰτὶ πίστευαν πὼς ἔφερνε εὐτυχία.

Τὰ παιδιά σὰν ἔβγαζαν τοὺς γαλακτόδοντας, τοὺς πετοῦσαν στὰ κερα-

Τύποι Σαμμακοβιτῶν (1880).

1) Ἐργάτης, 2) Πενθηφορῶν, 3) Γέρον.

μίδα κι' ἔλεγαν : «Νὰ κουροῦνα, κόκκαλο καὶ δῶσ' με σιδερένιο, νὰ μασῶ τὰ μάσμαρα, νὰ τρώγω παξιμάδια».

Ἄν κατὰ τὴν διάρκεια τῆς νύχτας γαύγιζε κανένας σκύλος καὶ μάλιστα κλαψάρικα, ἔσβυναν τὸ φῶς καὶ ἔλεγαν : «Τὸ κεφάλ' του νὰ φᾶ».

Τὴν ἐποχὴ πού ἔβραζαν τὶς κόττες νὰ κλωσσήσουν, ἔπαιρναν μιὰ καὶ τὴν ἀκουμποῦσαν πάνω στὰ αὐγά, ταυτοχρόνως δὲ τῆς ἔλεγαν συμβουλευτικά : «Βροντὲς (ἄ)κοῦς, ἀστραπὲς ..'κοῦς, στ' αὐγά σ' νὰ κάθῃσαι». Πίστευαν δὲ ὅτι ἂν τὸ κλώσσιμα γινόταν μέσα σὲ δυὸ διαδοχικοὺς μῆνες, δηλαδὴ στὸ τέλος τοῦ ἑνὸς καὶ στὴν ἀρχὴ τοῦ ἄλλου, θὰ ἔβγαίναν καλὰ που-

λιά· ἂν ὅμως ἡ κόττα τὰ κλώσσιζε μέσα σ' ἓνα μῆνα, τότε τὰ κλωσσόπουλα ποὺ ἔβγαιναν τὰ «κωσκίνιζαν» μὲ τὸ κώσκινο πρὸς τ' ἀριστερὰ κι' ὕστερα τὰ περνοῦσαν ἀπ' τὸν κρῖκο τῆς πόρτας τοῦ σπιτιοῦ, ἔτσι πίστευαν πὼς τὸ κακὸ ποὺ γεννήθησαν μονομηνιάτικα, διορθωνόταν.

Ὅταν κανεῖς ξεκινοῦσε γιὰ ταξίδι καὶ τοῦ ἔκοβε τὸν δρόμο μαύρη γάτα ἢ προπάντων λαγός, τὸ θεωροῦσαν «κατσιποδιά» (γρουσουζιά) καὶ ἔπρεπε νὰ παραιτηθῇ ἀπ' τὸ ταξίδι του, εἶδ' ἄλλως θὰ τοῦ συνέβαινε κά- ποιο κακό.

Τὴν Πρωτοχρονιὰ δὲν ἐπέτρεπαν νὰ γίνωνται πληρωμὲς λογαριασμῶν ἢ χρεῶν, ἦταν κακό. Μῆτε πάλι νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ σπίτι ὄρφανὸ παιδί. Κα- λόδεχτο, γιατί ἦταν σημάδι καλό, γινόταν τὸ παιδί ποὺ εἶχε καὶ τοὺς δύο γονεῖς του.

Οἱ γυναῖκες, φύσει περίεργες, ἤθελαν νὰ μάθουν, νὰ καταλάβουν τί λογιῆς παιδί θὰ γεννοῦσε ἢ κάθε μία, ἀγόρι ἢ κορίτσι; Γι' αὐτὸ ἔβαζαν στὴ φωτιά ἓνα κομμάτι στίψη καὶ θερμοαῖνόταν πολὺ. Ἄν παρουσίαζε ἐξογ- κώματα ἢ στίψη θὰ γεννιόταν ἀγόρι, ἂν εἶχε κοιλώματα, τότε ὀπωσδήποτε θὰ ἔβγαινε κορίτσι.

Εὐχὲς καὶ κατάρες.—Ὁ ἀπλὸς κόσμος δίδει μεγάλη σημασία στὶς εὐ- χὲς καὶ στὶς κατάρες. Στὴ σημερινὴ ἐποχὴ, κανεῖς πιά δὲν πιστεύει οὔτε στὶς εὐχὲς, οὔτε στὶς κατάρες, παρὰ στὶς δυνάμεις του καὶ καμμιὰ φορὰ στὸ Θεό. Τότε ὅμως, τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἔπιανε σύγκρουο, σὰν ἀκουγαν ἄλλον νὰ τοὺς βλαστημᾷ, ἰδίως ἀπὸ πρόσωπα ποὺ, ὅπως πίστευαν, ἔπιανε ἢ κα- τάρα τους. Τέτοια πρόσωπα ἐθεωροῦντο ἢ μάννα, ὁ πατέρας, οἱ Σαββατο- γεννημένοι κ.λ.π. Οἱ μαννάδες προσλαθοῦσαν νὰ μὴ καταριοῦνται τὰ παι- διὰ τους κι' ἂν καμμιὰ φορὰ τοὺς ξέφευγε βαρειά κατάρα ἀπ' τὸ στόμα τους ἐπάνω στὸ «χόλεμά» τους καὶ τὸ θυμὸ, ὕστερα τὸ μετάνοιωναν καὶ παρακαλοῦσαν τοὺς Ἁγίους καὶ τὴν Παναγιά νὰ παρακούσουν, γιὰ νὰ μὴ γίνουν αὐτὲς ἢ αἰτία νὰ κακοπάθῃ τὸ παιδί τους. Κι' ἂν καμμιὰ φορὰ συνέ- βαινε κατάρα μάννας νὰ πιάσῃ καὶ νὰ πάθῃ τίποτε τὸ παιδί της, τότε σ' ὅλη της τῆ ζωὴ «συρομαδιόται» καὶ πίστευε πὼς αὐτὴ ἦταν ἡ αἰτία τοῦ κακοῦ ποὺ ἔπεσε στὸ παιδί της. Παρ' ὅλα αὐτά, ἡ κατάρα, ἰδίως στὶς γυ- ναῖκες, ἦταν σὰν τὸ σάλιο μέσα στὸ στόμα τους καὶ ἂν ἔκανες ἓναν περιό- πατο μέσα στὰ δρομάκια τὰ Σαμμακοβίτικα, θὰ μάζευες πολλές, καταροφέ- ρουσες φράσεις, ὅπως οἱ παρακάτω :

- Νᾶχ'ς τὰ βράχια.
- Δῶ ποὺ πάγ'ι νὰ μὴ γυρίσ'.
- Στὰ γκρέμνα νὰ γκρεμιστῇ, νὰ τσακιστῇ.
- Τ' ἀνάθεμα νᾶχ'.
- Τόπο νὰ μὴ βρῆ νὰ περάσ'.

- Πὲ τὸ Θεγὸ νὰ τῶβρη.
 —Νταμπλᾶς καὶ σκοτίδα (συμφόρησι).
 —Κεὶ π' δὲ γυρίζ' (ἐκεῖ λὸν δὲν ἐπιστρέφει).
 Ὅμως, ὅπως ἦταν ἡ κατάρα τοῦ στόματος, ἔτσι καὶ πιὸ πολὺ ἦταν ἡ

Ἡ Ζούβελη (Παιδιαὶ κορασίδων Σαμμακοβίου).

εὐχή. Δὲν ὑπῆρχε περίπτωσηὶ στὴ ζωὴ τους ποὺ νὰ μὴν εὐχηθοῦν, εἴτε ἀπὸ εὐγνωμοσύνη εἴτε ἀπὸ χαρὰ σὲ γάμους, σὲ βαφτίσια, σὲ νιορτές, εἴτε γιατί πίστευαν δλόψυχα στὶς εὐχές. Καθε μικρότερος προσπαθοῖσε νὰ κάμη κάτι

καλὸ γιὰ ν' ἀκούσῃ τὴν εὐχὴ ἀπὸ ὁποιοδήποτε πρόσωπο, ἰδίως ἀπ' τὴ μητέρα, ποὺ θὰ ἔλεγε: «Χῶμα νὰ πιάνης, μάλαμα νὰ γίνεται».

Μέσα στίς εὐχὲς σημαντικὴ θέσι εἶχαν τὰ «συχώρια» τῶν ἀποθαμένων, ὅπως οἱ παρακάτω εὐχὲς :

—Θεγὸς σχωρὲς' τὸν κύρ' του καὶ τσ' ἑφτὰ γονιούς του.

—Θεγὸς σχωρὲς' τὰ γονικά του.

—Ν' ἀγιάσ' κεῖ π' ἔπесе.

Στίς γιορτὲς πάλι οἱ συνήθεις εὐχὲς ἦσαν :

—Πολλὰ τὰ γέτη - σπολλάτε (εἰς πολλὰ ἔτη).

Καὶ στοὺς ἀνθρώπους, ποὺ γιόρταζαν, ἔλεγαν :

—Ν' ἀσπρίσ' νὰ γεράσ'.

—Μεγάλος καὶ τρανὸς σὰν τὸ λεῦκο.

—Σὰν τὸ νερὸ νὰ τρέχ' ἢ δουλειά σ'.

Ἦταν μεγάλη προσβολὴ γι' αὐτόν, ἂν λάχαινε κανεὶς νὰ μὴν εὐχηθῆ, εἴτε ἐκ προθέσεως εἴτε ἐξ ἀμελείας. Ἀμέσως ὁ παρακαθήμενος εἰς τὸν παράτυπο θὰ τὸν σκουντοῦσε καὶ θὰ τὸν παρώτρυνε νὰ εὐχηθῆ.

Βρисиές.—Συνήθως οἱ Σαμμακοβῆτες ἦσαν ἀγαπημένοι καὶ μονιασμένοι. Σπάνια μποροῦσε νὰ εἶναι μαλωμένοι καὶ προπάντων νὰ ἔχουν σκυλοβρисиθῆ προηγουμένως. Μ' ὅλον τοῦτο δὲν ὑπάρχει τόπος ποὺ νὰ μὴν ἔχη τίς βρисиές του, ποὺ τίς χρησιμοποιεῖ ἀναλόγως. Ἔτσι καὶ στὸν τόπο μας ὑπῆρχαν βρисиές, ὅμως δὲν ἦσαν χυδαῖες καὶ βαρειάκουστες, ἀλλὰ πιὸ μαλακὲς κι' εἶχαν τὴ ρίζα τους στὰ σωματικά ἢ ψυχικά ἐλαιτώματα τῶν ὑβριζομένων. Ἐκεῖνες ποὺ ἔβριζαν περισσότερο ἦσαν οἱ γυναῖκες κι' εἶχαν βγάλει ἓνα σωρὸ βρисиές, ποὺ μοιάζαν περισσότερο γιὰ παρανόμια. Ἔτσι λοιπὸν γιὰ τοὺς ἄνδρες εἶχαν τίς ἐξῆς βρисиές :

—Ὁ οὐζούνης, ὁ κρέμελης, ὁ ἔρσιος, ὁ ἀνάχαρος, ὁ κρεμανταλᾶς, ὁ πόταπος, ὁ τοῦλγος, ὁ μισκίν'ς, ὁ βυώμνιος, ὁ καντίποτες, ὁ κούμλιος, ἡ λέπρα, ὁ ἀγύσκος, ὁ κυλοπανᾶς, ὁ μαλλιᾶβραχτος, ὁ κούταβος, ὁ σκύλαρος.

Βρисиές πάλι γιὰ γυναῖκες, στίς ὁποῖες μεταξὺ τῶν γυναικῶν γινόταν μεγάλη χρῆσις, ἦσαν οἱ ἐξῆς :

—Ἡ σουρτούκα, ἡ τσαρτσάφω, ἡ σχαμερῆ, ἡ καιποτένια, ἡ κοκορόμνιαλ', ἡ τσαντή, ἡ ἀδιάντροπ', ἡ λεφαντινή, ἡ μασούρα, ἡ φοράδα, ἡ στρίγκλα, ἡ ξεσκισμένη, ἡ παρτσάλω, ἡ ἀχαμνή, ἡ μουρτσούνα, ἡ μαλαμούρδα, ἡ δεκαχτούρα.

Ἀμανεζῆς.—Τὸ Σαμμόκοβο, μὲ τὰ σιδηρομεταλλεῖα του, εἶχε ἄφθονη ἐργασία γιὰ νὰ θρέψῃ πολὺ κόσμον. Ἔτσι οἱ κάτοικοί του δὲν ἔφευγαν καὶ δὲν ἀποδημοῦσαν. Βέβαια ὑπῆρχαν κι' οἱ περιπτώσεις γιὰ σπουδὲς καὶ γιὰ δουλειές, μὰ αὐτὲς οἱ ἀποδημίες ἦσαν πολὺ λίγες. Ὅταν ὅμως σταμά-

τησαν τὰ δορυχεῖα, τότε ὁ κόσμος βρέθηκε σὲ δύσκολη θέσι καὶ ἔτσι ἀναγκάσθηκαν πολλοὶ νὰ ξενητευθοῦν. Ἄλλοι ἦσαν στὴν Πόλη, ἄλλοι στὴν Ἀδριανούπολι καὶ ἄλλοι πάλι πῆγαιναν στὶς πόλεις τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Ρουμανίας. Οἱ πῖο πολλοὶ ὅμως βρισκονταν στὴν Κων]πολι. Ἔτσι βγήκε ἡ συνήθεια τοῦ «ἀμανετιοῦ», δηλαδὴ τοῦ δέματος πρὸς τὸν ξενητεμένο μὲ τὰ λογῆς - λογῆς περιεχόμενα. Καὶ μαζὶ μὲ τ' «ἀμανέτι» βγήκε καὶ ἡ δουλειὰ τοῦ ἀμανετζῆ. Στὶς μεγάλες γιορτές, ἰδίως τὰ Χριστούγεννα, οἱ μαννάδες ἐτοίμαζαν τὸ δέμα γιὰ τὸ παιδί τους, ποῦ πῆγε μακριὰ στὰ ξένα καὶ τὸ χαίρεται, χρόνια τώρα, ἡ ξενητεία. Καὶ δώσ' του ἔκλαιγε ἡ μάννα, σὰν τὰ ἔφτιαχνε καὶ μισομουρμούριζε τὸ στιχάκι τῆς ξενητείας :

«Ἐένος ἐδῶ, ξένος ἐκεῖ καὶ ὅπου νὰ πάγω ξένος,
καὶ πὰ στὴ πέτρα νὰ σταθῶ καὶ κεῖ ξενητεμένος».

Φρόντιζε λοιπόν, ἡ ἔρμη μάννα νὰ ἐτοιμάσῃ τὰ γουρνίτικα λουκάνικα μὲ μπόλικο γενῆ - μπαχάρ καὶ μὲ θρύμπο μυρωδάτο, νὰ λιάσῃ ἀπὸ καιρὸ τώρα τὰ ξακουστὰ μανίταρα, τὸ μεσίσι, τὶς καπνιστὲς μπριζόλες ἢ τὶς τηγανιτὲς πέστρουβες, συσκευασμένες περιόρημα μέσα σὲ δορυχεῖα, περιχυμένες μὲ γνήσιο ἐλαιόλαδο. Καὶ ἀφοῦ τὰ ἔφτιαχνε ἄλλα καλὰ καὶ μὲ ἀγάπη, καλοῦσε τότε τὸ γειτονικὸ κορίτσι, ποῦ ἤξερε γράμματα, νὰ γράψῃ τὸ γράμμα της. Γέμιζε τὸ χαρτί ἀπὸ εὐχές καὶ ἀπὸ λαχτάρα. Καὶ ἀπάνω στὸ ἀμανέτι ἔγραφε τὴ διεύθυνση : «Στὸ γίόκα μ' τὸν ξενητεμένο . . . στὴ Πόλι, στὸ Κοντοσκάλι». Καὶ ἔτσι πὰ θὰ τὸ παρῆδιε στὸν ἀμανετζῆ.

Σπουδαῖος ταχυδρομὸς δεμάτων, ὑπῆρξε ὁ Δούκας Τσολάκης, ὁ ὁποῖος κάθε δυὸ - τρεῖς μῆνες ταξίδευε γιὰ τὴν Πόλι, μεταφέροντας τὰ δέματα τῶν συγχωριανῶν του φορτωμένα στὰ μουλῆρια. Εἶχε ἕνα σωρὸ παραγγελιές, νὰ ἰδῇ τοὺς δικούς τους, νὰ τοὺς μιλήσῃ, νὰ τοὺς δώσῃ τὶς συμβουλές καὶ νὰ πάρῃ καὶ τὸ ἀντάλλαγμα γιὰ τὴν παράδοσι τοῦ δέματος. Πολλὲς φορές, ὁ κύρ-Δούκας, γυροῦσε μῆνα στὴν Πόλι γιὰ νὰ τοὺς βοῆ καὶ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν παραγγελιὰ τῆς μάννας τοῦ κάθε παιδιοῦ. Γιατὶ συχνὰ οἱ ἀποδέκτες τῶν δεμάτων ἄλλαζαν διεύθυνσι. Καὶ σὰν ἐπέστρεψε στὸ χωριὸ ὁ ἀμανετζῆς, γινόταν δεκτός, ὅσο κανεὶς ἄλλος, μὲ πολλὰς χαρὲς, γιατί νόμιζαν πὼς γύριζαν ἔτσι οἱ ξενητεμένοι τους. Συνήθειες, ἀπλές, γεμίτες συναισθηματισμὸ καί, καμμιά φορὰ, πολλὴ συγκίνησι.

Δεισιδαιμονίες.—Οἱ προλήψεις καὶ οἱ δεισιδαιμονίες εἶναι σχεδὸν πάντα ἀποτέλεσμα τοῦ τρόπου τοῦ σκέπτεσθαι ἑνὸς λαοῦ καὶ φανερώνουν τὰς ἠθικὰς καὶ πνευματικὰς του δυνάμεις. Ὅσο πῖο ἀπλὸ εἶναι ἕνα σύνολο ἀνθρώπων καὶ πῖο ἠθικὸ, τόσες περισσότερες προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίες ἔχει. Ἀναλόγως τῆς πνευματικῆς μορφώσεως ποῦ κατέχει γνωρίζει τί, καὶ πὼς πρέπει νὰ πράξῃ σὲ κάθε περίπτωσι. Γνωρίζει ἐπίσης τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐκάστοτε πράξεώς του καὶ τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ τὸν ἐμποδίσῃ νὰ κάμῃ

οιονδήποτε, ἔκτος ἀπ' τῆ λογικῆ κι' ἀπὸ τῆ γνῶσι τοῦ ἀποτελέσματος Ἔτσι συμβαίνει καὶ στὴν ἠθικῆ. Ὁ μορφωμένος προσπαθεῖ νὰ εἶναι ἠθικός, διότι γνωρίζει τὰ κακὰ τῆς ἀνηθικότητος. Ὅμως ἂν ἀποφασίσῃ νὰ γίνῃ ἀνήθικος, τίποτε δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ τὸν συγκρατήσῃ, μήτε ὁ φόβος σὲ πράγματα ποὺ γνωρίζει ὅτι δὲν ὑπάρχουν. Ὁ ἀπλὸς ὅμως καὶ ἀγράμματος ἄνθρωπος, μὴ γνωρίζων ὅσα ὁ μελετημένος, κατέχει σὲ κάθε του πράξι, ἰδίως ἠθικῆ, ἀναλόγως τοῦ καλοῦ ἢ τοῦ κακοῦ τῆς πράξεως, ἔχει τοποθετήσῃ προλήψεις, ἰδίως γιὰ τὶς κακὰς πράξεις, πρὸς ἀποτροπὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀπ' αὐτές. Ἐπίσης σημαντικὸ ρόλο στὶς δεισιδαιμονίες καὶ στὴν πίστι γιὰ φαντάσματα, βρυκόλακες καὶ νεράιδες, παίζει ὁ φόβος καὶ ἡ φαντασία τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων ὅταν ἀντιμετωπίζον μόνον τοὺς τὴν νύχτα. Αὐτὴ ξεσηκώνει καὶ τὰ δυό, τὸ φόβο καὶ τὴν φαντασία, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν δεισιδαιμονία. Ἔτσι καὶ στὸν τόπο μας, τὸ Σαμμάκοβο, ἡ πίστις σὲ κακὰ πνεύματα, βρυκολάκους καὶ τὰ ἄλλα παρεμφερῆ, ἦταν ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένη. Κοντὰ σ' αὐτὰ βέβαια καὶ περισσότερο μεταξὺ τῶν γυναικῶν. εἶχε ἀναπτυχθῆ ἡ βασκανία καὶ ἡ μαγεία.

Βρυκόλακες.—Οἱ βρυκόλακες, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, κατὰ τὴν πίστι τῶν πηλαιῶν Σαμμακοβλήδων, παρὰ πεθαμένοι ἁμαρτωλοί, οἱ ὁποιοὶ ἔγιναν ὄργανα τοῦ Σατανᾶ, λόγῳ τῆς μεγάλης ἁμαρτωλότητός των. Ὁ Διάβολος εἶναι ὁ ἀρχηγὸς κάθε κακῆς προλήψεως καὶ πάσης δεισιδαιμονίας. Τοὺς βρυκόλακες παρίσταναν ἢ σὰν ἄσκους (τουλούμια) μὲ προβοσκίδα καὶ ἓνα μάτι χωρὶς χεῖρα πῖδια καὶ κεφάλι, ἢ σὰν φλόγα ἢ ὁποία κινεῖται καὶ πετᾶ παντοῦ. Αὐτοὶ ἐπὶ σαράντα μέρες, μετὰ τὸν θάνατό τους, τριγυρίζουν στοὺς τόπους, ὅπου ἔζησαν ὡς ζωντανοὶ καὶ ἐνοχλοῦν, κατὰ κάποιον τρόπο τοὺς ἀνθρώπους, φέρνουν ζημιὰς καὶ κάποτε τὸν θάνατο. Οἱ βρυκολάκοι, μετὰ τὸ σαραντάμερό τους, εξαφανίζονται καὶ φανερώνονται πάλι τὰ δωδεκάμερα ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα ἕως τὰ Θεοφάνεια. Τότε τοὺς βρυκολάκους τῶν ἐορτῶν τοὺς ἔλεγαν Καρκατζέλους (καλλικάντζαροι).

Τὰ παιδιὰ, οἱ γυναῖκες καὶ πολλὰς φορὰς καὶ οἱ μεγάλοι, τόση ἦταν ἡ δύναμις τῆς προλήψεως, δὲν ἔβγαιναν ἔξω τὴν νύχτα, ἀπὸ φόβο μήπως συναντήσουν στὸ δρόμο τοὺς κανένα ἄσκὸ νὰ κυλιέται στὸ δρόμο, ἢ καμμιά φλόγα δυνατῆ, νὰ πετάγεται μπροστὰ τους καὶ τοὺς κάψῃ. Τὸ δωδεκάμερο μήτε τὰ σκουπίδια δὲν πετοῦσαν ἔξω, μέχρις ὅτου περᾶσῃ ὁ παππᾶς τὰ Θεοφάνεια, νὰ ἀγιάσῃ τὸν τόπο καὶ νὰ διώξῃ μὲ τὴν ἁγιαστούρα του, τὰ κακὰ πνεύματα, τὰ καρκατζέλια. Καμμιά φορὰ ἦταν ἀνάγκη νὰ βγῆ κάποιος ἔξω τὴν νύχτα. Ἔτσι λοιπὸν σὰν βρισκόταν μόνος μὲς' στὸ σκοτάδι, μ' ὅση δύναμη μποροῦσε νὰ τοῦ ἔχῃ ἀφίσει ὁ φόβος ἔλεγε τραγουδιστὰ τὰ παρακάτω «μαγικά» λόγια, γιὰ νὰ ἀπομακρύνῃ τὰ καρκατζέλια καὶ τοὺς βρυκολάκους :

1

Ἐκ τῆς θῆρας, θηρινιὸν (ἀπὸ αἰθέρα, αἰθήρ)
ἀπὸ πέτρα θεμιλὸν
ἦλθε Ἄγγελος Κυρίου
καὶ μαρτύρησε.

2

Μάρθα καὶ Μαγδαληνή,
πῶς κοιμᾶσαι μοναχὴ ;
Ὡχ, ἀφέντη μου, Χριστέ,
δὲν κοιμᾶμαι μοναχὴ
μοναχὴ καὶ ταπεινὴ.

3

Ἐγὼ Πέτρος, ἔχω Παύλους,
ἔχω δώδεκ' Ἀποστόλους,
τὰ Βαγγέλια ἀνοιχτὰ
κι' ὁ Χριστὸς τὰ μελετᾷ.

Τοῦ Χριστοῦ ἡ πατερίκα (σκῆπτρον)
ἀπὸ κάτ' στὴν κεφαλὴ μ'
κι' ὅποιος νᾶρτου καὶ μὲ κραξῆ
ὁ Χριστὸς νὰ τὸν πετάξῃ.

Ὅσα παράθυρα στὴν Πόλ'
κι' ὅση ἡ ἄμδη (*) πὺν πατᾶτε,
ὄλα λογαριάστε τα
κι' ἔλατε νὰ μὲ φᾶτε.

Κι' ἔτρεχε ὁ καϊμένος ὁ δεισιδαίμων, μὴν τυχὸν προλάβουν οἱ βρυκόλακες νὰ μετροῦσιν τὰ παράθυρα τῆς Πόλης καὶ τὴν ἄμμη κι' ἔλθουν νὰ τὸν φᾶνε! . . Ἀκόμη καὶ τὶς ἀσθενεῖες τὶς ἀπέδιδαν σὲ κακὰ πνεύματα. Πίστευαν πῶς μεταμορφώνονταν σὲ ἀσπροντυμένες ἢ μαυροντυμένες γυναῖκες, ἄσχημες καὶ φοβερές, πὺν τριγυροῦσαν στὰ σπίτια κι' ἄφηναν τὶς ἐπιδημίες καὶ τὶς βαρεῖες ἀρρώστειες. Γι' αὐτὸ, πολλὲς φορὲς, στὰ σταυροδρόμια, ἔξω ἀπ' τὴ πόλι, εὕρισκες κοῦπες μὲ φαγητὰ, ψωμὶ καὶ κουτάλι, ἐπάνω σὲ πετσέτα, τοποθετημένα ἀπὸ κάποιον ὡς τάμα, γιὰ νὰ περάσῃ τὸ πνεῦμα, τὸ κακοποιό, νὰ φάγῃ, νὰ φχαριστηθῇ, νὰ ξιλεωθῇ καὶ νὰ κάμῃ καλὰ ἀπὸ κάθε κακὸ ἢ μᾶλλον νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν κακῶς κατατροχόμενον ἀπὸ τὴν ἀρρώστια ἄνθρωπον.

Γρούστελα - φαντάσματα.—Κανένας δὲν μπόρεσε νὰ τὰ περιγράψῃ ἀκριβῶς. Τὰ σχήματα πὺν μᾶς παρουσίασαν ἐκεῖνοι, πὺν εἶπαν πῶς εἶδαν φαντάσματα ἢ γρούστελα, στὴ Σαμμακοβίτικη γλῶσσα, εἶναι ποικίλα καὶ διάφορα, ἀνάλογα μὲ τὴν φαντασίαν ἐκάστου καὶ τὴν ἀντίληψιν, τὴ στιγμὴ πὺν τὸ εἶδε ἢ νόμισε πῶς τὸ εἶδε. Πάντως, παρ' ὄλο τὸ ἀκαθόριστο τοῦ σχήματος, ἡ πίστις στὰ γρούστελα ἦταν μεγάλη. Τὰ πίστευαν καὶ τὰ παρομοίαζαν μὲ τοὺς ἀρχαίους Τιτᾶνας καὶ τοὺς Γίγαντας. Τερατώδικες φύσεις, ἄπιαστες, πὺν τριγυρίζουν τὴν νύχτα στὰ βουνά, στὰ δάση, στὶς ἐξοχές,

(*) Ἄμδη = ἡ ἄμμος.

στά ποτάμια καὶ στά ὑπόγεια, μὰ πιὸ πολὺ στὶς βρύσες, στὰ πηγάδια καὶ στοὺς νερόμυλους. Γι' αὐτὸ κανένας δὲν τολμοῦσε νὰ πλησιάσῃ νύχτα τὰ προαναφερθέντα μέρη κι' οὔτε τραβοῦσαν νερὸ ἀπὸ πηγάδι.

Κάποτε, λέγανε οἱ παλαιοί, ἕνας, τὰ μεσάνυχτα χρειάστηκε νερὸ ἀπ' τὴ βρύση. Ἐκείνη τὴ στιγμή εἶδε νὰ ἔρχεται ἐπάνω του στοιχειὸ φοβερὸ μέσα ἀπ' τὸ σκοτάδι. Ἐπαθε συγκοπή ἢ καρδιά του κι' ἔμεινε στὸν τόπο. Κι' ὕστερα ὁ κόσμος ἔλεγε: «Τὸν ἔφαγε τὸ γρούστελο». Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ τὸ θρύλο-ἱστορία στὸν τόπο μας, δὲν εἶχαμε τίποτε ἄλλο χαρακτηριστικό. Μόνο σὲ ἠρισμένα σπίτια ἔλεγαν πὼς ἀνοίγαν τὴν νύχτα οἱ πόρτες, οἱ ντουλάπες καὶ τὰ παράθυρα καὶ βροντοῦσαν, ὅπως π.χ. στοῦ Ντιαντῆ τοῦ Τρουλιανοῦ τὸ σπίτι. Καμμιά φορὴ, στὰ βαθεῖα μεσάνυχτα, ἀκουγόταν ἀπὸ μακριὰ σπαρακτικὲς ἀγριεὲς φωνές, γλιμνιτρίσματα ἀλόγων, κραυγὲς πουλιῶν, τότε οἱ ψυχὲς πάγωναν, λιποψυχοῦσαν κι' ἔλεγαν: »Τὰ γρούστελα». Αὐτὰ βέβαια μπορεῖ κανεὶς νὰ τὰ δικαιολογήσῃ ὡς φυσικὰ φαινόμενα, ὅπως τὰ κραξίματα ἀρπακτικῶν πουλιῶν, θεριῶν, κατακυλίσματα βράχων καὶ ἄλλα. Μ' ὅλον τοῦτο ὁ φόβος ἔδινε τὶς συμβουλές του καὶ τὶς συνταγὲς γιὰ νὰ ἀποφεύγουν τὰ φαντάσματα. Ἄν ἦταν ἀνάγκη, νὰ περάσῃ κανεὶς νύχτα, ἀπὸ μέρη πού πίστευαν ὅτι ἔβγαιναν φαντάσματα, ἔπρεπε νὰ μετρήσουν ἀπὸ τὸ ἕνα ἕως τὸ ἑκατὸ καὶ νὰ λέγουν:

Ἄν εἶστε ἐδῶ, φαντάσματα,
καὶ θέλ'τε νὰ μὲ φάτε,
ρωτήστε τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ
κι' ἔλ'τε ἐδῶ κοντά μου».

Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, πίστευαν ὅτι γλίτωναν, ἀλλοιῶς, αὐτὸν πὸν δὲν ἀκολουθοῦσε τὴν συμβουλή, τὸν καθάλλιζεναν τὰ γρούστελα καὶ εἴτε τὸν σκότωναν, εἴτε παίθαινε κανένα κακὸ «σημείωμα», πὸν τῶμερε σ' ὅλη του τὴ ζωὴ.

Τοπακάδες.—Τὰ μεγάλα φεῖδια, πὸν εἶχαν φτερά, ἴδια κι' ὅμοια σὰν τὸ δράκο πὸν σκοτώνει ὁ Ἄη-Γιώργης στὸ εἰκόνημα, οἱ Σαμμακοβιανοὶ καὶ τὰ γύρω χωριά τὰ ἔλεγαν «τοπακάδες». Αὐτοί, πίστευαν, φυλάγουν τοὺς κρυμμένους θησαυροὺς σ' ἐρείπια ἀρχαίων φρουρίων καὶ τοὺς δλοίους μοροῦσαν νὰ μεταφέρουν ὅπου θὰ τοὺς ἄφρασε. Οἱ τοπακάδες φαίνονται μόνάχα μία φορὰ τὸ χρόνο, τὸ βράδυ τῆς εορτῆς τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου. Τότε βγάζουν καὶ ἀπλώνουν τοὺς θησαυροὺς αὐτοὺς πάνω στὴ γῆ, τοὺς καθαρίζουν ἀπὸ τὴν ὑγρασία καὶ πάλι τοὺς ξαναθάβουν. Κάποτε τοὺς ἔρχεται ἡ ἐπιθυμία νὰ χαρίσουν μέρος ἀπ' τοὺς θησαυροὺς αὐτοὺς σὲ κάποιον ἄνθρωπο. Ἡ πρότασις, γιὰ τὸ πάρισμο τοῦ θησαυροῦ, γίνεται μέσα σὲ ὄνειρο πὸν οἱ τοπακάδες στέλνουν στὸν ἐκλεκτὸ τους. Ὡς ἀντάλλαγμα ὅμως, γιὰ τὸ ζητοῦν κάτι τέτοιο, ἀπαιτοῦν τὴν θυσία ἑνὸς ἐμψύχου, ἀνθρώ-

που ἢ ζώου. Αὐτὸς ποὺ ὄνειρεύτηκε, δὲν πρέπει νὰ πῆ σὲ κανένα τ' ὄνειρό του, γιατί θὰ κακοπάθῃ. Πολλοὶ μάλιστα, παρ' ὅτι δὲν δέχονται νὰ θυσιάσουν ὅ,τι τοὺς ζήτησαν οἱ τοπακάδες, ἐν τούτοις τρέχουν στὸν τόπο ποὺ τοὺς ὑπέδειξαν στὸν ὕπνο τους, χωρὶς νὰ τοὺς λογαριάσουν καὶ ψάχνουν σκάβοντας ν' ἀνακαλύψουν τοὺς θησαυροὺς. Πάμπολλα μέρη στὴ Στροάντζα εἶναι σκαμμένα ἀπὸ ἐνυπνιασθέντας καὶ τὸ πλῆθος, ἀπὸ γοῦβες ποὺ ὑπάρχουν, φανερόνουν τὴν πίστι σ' αὐτὲς τὶς δεισιδαιμονίες, καθὼς καὶ τὴν προσπάθεια ποὺ καταβάλλουν, γιὰ νὰ βροῦν θησαυροὺς. Ἔχουν νὰ ποῦν μάλιστα, πὼς στὸ χωριὸ Πασχαλᾶ, ὅταν εἶδαν κάποιον οἱ χωριανοὶ νὰ πηγαίνει νὰ σκάβῃ, μόλις τὸν ἀντελήφθησαν, ἔτρεξαν νὰ σκάψουν κι' αὐτοὶ στὸ ἴδιο μέρος, γιὰ ν' ἀνακαλύψουν τοὺς θησαυροὺς. Τοῦτος εἶναι ὁ θρύλος τῶν τοπακάδων, ποὺ βγήκε θαρρῶ ἀπ' τὸ εἰκόνισμα καὶ τὸ θρύλο τοῦ Ἄη - Γιωργιοῦ.

Οἱ νεράϊδες.—Ὅπου νερό, ποὺ κατρακινᾶ, ἐκεῖ καὶ νεράϊδα. Μοναδικὰ σπίτια τους τὰ ποτάμια κι' οἱ λίμνες. Πολλοὶ βεβαιώνουν πὼς τὶς εἶδαν στὶς ἀχροποταμιές νὰ λούζονται καὶ νὰ χορεύουν μὲ ἀναμαλλιασμένες κόμες, γυμνές μὲ τὰ ὠραιότερα γυναικεῖα σώματα ποὺ εἶχαν δῆ ποτέ. Κι' ἄλλοτε πάλι, πὼς ἦσαν λευκοφορεμένες καὶ ἐκινούνταν ρυθμικὰ μέσα στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ. Αὐτὲς οἱ ὁμορφες γυναῖκες εἶναι οἱ νεράϊδες, τὰ στοιχεῖα τῶν νερῶν. Ὁ διαβάτης ποὺ θὰ τὶς συναντήσῃ, δὲν πρέπει νὰ μιλήσῃ, μήτε λόγο νὰ τοὺς πῆ, γιατί θὰ γίνουν ἀμέσως ἄφαντες, μὰ ταυτόχρονα θὰ τοῦ πάρουν καὶ τὴ μιλιὰ. Οὔτε πάλι νὰ σταθῇ γιὰ νὰ χαζέψῃ καὶ νὰ θαυμάσῃ τὴν ὁμορφὴ γυναικεῖα κορμοστασιά τους, γιατί θὰ μαγευθῇ ἀπ' τὶς γλυκεῖές τους τὶς φωνές καὶ θ' ἀποκοιμηθῇ, ὅποτε τοῦ κλέβουν τὰ ροῦχα του, χωρὶς νὰ τὸ πάρῃ χαμπάρι καὶ μένει γυμνός.

Ὅνειρα καὶ ὁράματα.—Οἱ ἀπλοῖκοι Σαμμακοβίτες ἔδιναν μεγάλη σημασία σ' αὐτὰ. Τὰ πίστευαν πὼς ἦσαν ἀπὸ Θεοῦ, σὰν ἀγγελίες γιὰ καλὰ ἢ κακὰ ποὺ ἐπρόκειτο στὸ μέλλον νὰ τοὺς συμβοῦν. Οἱ γυναῖκες, ἐκείνες ποὺ πίστευαν πρὸ πολὺ στὰ ὄνειρα, συμβουλευόνταν τὸν ὄνειροκρίτη ἢ ἔτρεχαν σὲ εἰδικοὺς ποὺ τὰ ξεδιάλυναν κι' ἔλεγαν πότε θὰ συμβῇ τὸ καλὸ ἢ τὸ κακὸ ποὺ φανέρωνε τ' ὄνειρο. Ὅσο γιὰ τὰ ὁράματα, αὐτὰ μόνον ἄγιοι ἄνθρωποι μποροῦσαν νὰ τὰ ἰδοῦν. Καμμιά φορὰ ὅμως, ἔβλεπαν ὁράματα καὶ ἄλλοι πολὺ δεύτεροι σὲ ἀγιότητα. Κάποτε ἔλεγαν, ξεφύτρωσε μιὰ γυναῖκα, ποὺ ἰσχυρίζετο πὼς εἶδε ὄραμα, ὅτι πῆγε στὸν παράδεισο καὶ στὴν κόλασι καὶ τὰ εἶδε ὅλα. Πόσα κακὰ τραβοῦν οἱ κολασμένοι καὶ πόσο ὁμοῦ φρα περνοῦν ἐκεῖ στὸν Παράδεισο. Σὰν τῶμαθε ὁ κόσμος ἔτρεξε σ' αὐτὴν νὰ πληροφορηθῇ, γιὰ τοὺς δικούς του, ποὺ εἶχαν πεθάνει, γιὰ τὶς μαννάδες καὶ τοὺς πατεράδες, γιὰ τὰ ἀδελφία καὶ τοὺς συγγενεῖς, ἂν ἦσαν στὸν Παράδεισο ἢ στὴν Κόλασι, ἂν περνοῦν καλὰ ἢ εἶναι μέσα στὸ πῦρ τὸ ἐξώτερο.

Καὶ κείνη, παμπόνηρη, ἀναλόγως τὶς πληροφορίες τῆς, γιὰ τὸν πεθαμένο, ἔλεγε, πὼς ἦσαν στὸν Παράδεισο καὶ καλοπερνοῦν μ' ὅλη τὴν ἄνεσι καὶ ἄλλους πάλι πληροφοροῦσε πὼς οἱ δικοὶ τους ὑποφέρουν τὰ πάνδεινα μέσα στὴ μαυροκόκκινη Κόλασι, ὅτι τοὺς βασανίζουν οἱ διάβολοι, μὲ τὶς διχαλωτὲς οὐρὲς καὶ τὶς πορφυρὲς γλῶσσες, γιὰτὶ στὴ ζωὴ δὲν ἔκαμναν ἐλεημοσύνες καὶ καλὰ ἔργα. Κι' οἱ συγγενεῖς γιὰ τοῦτες τὶς πληροφορίες, μὲ τὸ φόβο ἢ τὴ χαρὰ στὴ ψυχῇ, ἀνοιγαν τὸ πουργάκι τους καὶ ἔδιδαν ἕνα σωρὸ χρήματα σ' αὐτὸν τὸν πληροφοριοδότη. Κι' αὐτό, μέχρις ὅτου ἐπενέβη ἡ ἐκκλησία κι' ἔκλεισε τοῦτο τὸ καλοπληροφορημένο μαγαζὶ ἀπὸ τοῦ νὰ συνεχίσῃ τὴν ἐπικερδῆ ἐπιχείρησί του.

Οἰωνοί.—Ἐκτὸς ἀπ' τὰ ὄνειρα καὶ τὰ ὄραματα, ἔδιδαν μεγάλη σημασία στὰ σημάδια, στὰ σημαδιακὰ πράγματα, δηλαδὴ στοὺς οἰωνοὺς, π.χ. στὰ κραξίματα τοῦ νυχτοκόρακα, τῆς κουκουβάγιας, τῆς ὄρνιθας ἢ στὰ οὐρλιασμάτα τῶν σκύλων. Ἡ γέννησι μικρῶν αὐγῶν ἀπὸ ὄρνιθες, ἀμέσως τοὺς βάζει σὲ φόβο πὼς κάτι κακὸ θὰ συμβῇ. Τὸ συναπάντημα στὸ δρόμο, μὲ φίδι, λαγὸ, λύκο ἢ ἀλεπού, τοὺς τρομάζει γιὰτὶ τὸ ἔχουν γιὰ κακὸ. Τὸ τρίζιμο κάποιου ἐκ τῶν στύλων τοῦ σπιτιοῦ τὸ θεωροῦν πὼς προμαντεύει μεγάλη συμφορὰ. Ἡ ἐμφάνισις πολλῶν μυρμηγκιῶν χαρακτηρίζεται ὅτι θὰ φθάσουν πολλοὶ κλέφτες. Κακοσημαδιὲς εἶναι ἐπίσης οἱ ἐμφανίσεις ἀκρίδων, ποντικῶν, πολλῶν πελαργῶν, πού ἐκτὸς τοῦ ὅτι αὐτὰ καὶ μονάχα φέρνουν τόση ζημιὰ στὰ σπαρτά, θεωροῦνται ὅτι προειδοποιοῦν τὸν ἐρχομὸ ἐπιδημιῶν καὶ βαρειῶν ἀσθενειῶν. Πόλεμο ἢ λοιμὸ ἢ τὴν συντέλεια τοῦ Κόσμου τοῦτου προαναγγέλλουν τὰ οὐράνια φαινόμενα τῆς ἐκλείψεως τοῦ ἡλίου καὶ οἱ πτώσεις ἀστέρων. Σ' αὐτοὺς τοὺς οἰωνοὺς πίστευαν πολλοὶ μὲ πεποίθησι κι' ἀλλοίμονο ἂν συμπτωματικῶς, κάτι ἐξ ὧν αὐτῶν ἐπαλήθευε, τότε ἢ πίστις σ' αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὰ πράγματα ἔφθανε στὸ κατακόρυφο.

Βασκανία.—Τὸ φαινόμενο τῆς βασκανίας ὑπάρχει παντοῦ, πιστεύεται σὲ πλεῖστα ὅσα μέρη τοῦ Κόσμου καὶ εἶναι γνωστὰ τὰ τρομερὰ, πολλὰς φορὲς καὶ καταστρεπτικὰ του ἀποτελέσματα. Ἀσφαλῶς τοῦτο τὸ θέμα ἔχει ἀπασχολήσει ἐπιστήμονας καὶ ἄλλους ἀνθρώπους τοῦ πνεύματος, γι' αὐτὸ δὲν θὰ ἀσχοληθῶ ἔδῳ, περιγράφοντας ἢ ἐξηγώντας τὸ φαινόμενο. Τὸ μόνο πού θὰ εἰπῶ, εἶναι τοῦτο. Τὸ Σαμμάκοβο κι' οἱ κάτοικοί του πίστευαν στὴ βασκανία ἢ στὸ «μάτιασμα», ὅπως προτιμοῦσαν νὰ τὴν λένε. Εἶχαν τὰ ξόρκια καὶ τὰ ἀντιφάρμακα καὶ τὸ σπουδαιότερο, στὰ χρόνια ἐκεῖνα, ὑπῆρχε καὶ ἄτομο, συγχωριανὸς μας, περίφημος γιὰ τὸ κακὸ του μάτι. Εἶχαν γίνει ἕνα σωρὸ ἐπεισόδια μ' αὐτὸν καὶ τοὺς συμπολίτας καὶ διαρκῶς παρεπονοῦντο οἱ τελευταῖοι. Τὸ ὄνομά του ἄς μείνῃ στὰ ἀρχικά, μόνο Β. Σ. Κά.

ποτε, βρέθηκε σ' ένα μαγαζί και κεί πάλι άρχισαν τις προτροπές και τις νουθεσίες :

—Νά λές, βρε Βασιλικέ, φτοῦ σκόρδα νάχη, γιατί αὐτό εἶναι τὸ ἀντιφάρμακο, στὸ κακό σου τὸ μάτι. Καὶ κείνος ἀπαντοῦσε :

—Βρε παιδιά, τὸ ξεχνῶ, δὲν ξεύρω πῶς ἔρχεται, νὰ πάρ' ἡ ὀργή, χωρὶς νὰ τὸ θέλω γίνεται.

Ἐκείνη τῆ στιγμῆ, περνοῦσε ἕνας μιλωνᾶς, ὁ Γιώργης ὁ Ὁργιανός, μὲ φορτωμένο τὸ μουλάρι του ἀπὸ στενόμακρα σακκούλια ἀλεύρι. Ἦταν τόσο βαρειοφορτωμένο τὸ ζῶο, ποὺ μὲ πολὺ δυσκολία προχωροῦσε. Γιὰ νὰ ἀποδείξη ὁ βασκανῶν καὶ ματιάζων, πῶς πράγματι γίνεται χωρὶς τὴν θέλησί του, τοὺς εἶπε :

—Ρωτᾶτε πῶς γίνεται καὶ δὲν μπορῶ νὰ ἐπιβληθῶ στὸν ἑαυτό μου, ὀρῖστε λοιπόν, νὰ δῆτε πῶς γίνεται. Κυτᾶχτε τὰ σακκούλια τοῦ μιλωνᾶ. Τὰ εἶδα. Τώρα αὐτὴ τῆ στιγμῆ θὰ πέσουν κάτω.

Καὶ βγῆκαν ὅλοι οἱ θαμῶνες τοῦ μαγαζιοῦ ἔξω νὰ δοῦν. Πράγματι, πὸ πέρα, μὲς' τὸ χιονισμένο δρόμο, προχωροῦσε ἀνύποπτος ὁ Γιώργης. Σὲ μιὰ στιγμῆ ἀκοῦνε ὅλοι, χράτς . . . καὶ τὰ σκοινιά κόπηκαν καὶ τὰ σακκούλια ἔπεσαν πάνω στὸ χιόνι.

—Ὅριστε, πέστε μου τί νὰ κάνω, ἔτσι μ' ἔρχεται νὰ πάρω ἕνα πηροῦνι καὶ νὰ βγάλω τὰ μάτια μου. Δὲν τὸ θέλω τὸ κακό, ἄθελα γίνεται. Φτοῦ σκόρδα νάχη, μὰ ξεχνῶ νὰ τὸ πῶ ἐγκαίρως.

Ἄλλοτε πάλι τὸν εἶχαν πάρε ἀγωγιάτη γιὰ τὴ Ραιδεστό. Στὸ δρόμο τὸν συμβούλευαν ξανὰ γιὰ τὸ φοβερό του ἐλάττωμα. Ἐφθασαν κάποτε στὴ Ραιδεστό καὶ κατέλυσαν σὲ κάποιο πανδοχεῖο. Τὸ πρωτὶ πῆγαν στὸ παλιὸ Μπαλοῦκ Παζάρ, κάτω στὴν προκυμαία ὅπου εὐρίσκοντο τὰ μεγάλα καταστήματα ἀποικιακῶν. Ἐκεῖ ποὺ κατέβαιναν στ' ἀριστερὰ τοῦ δρόμου, μέσα σ' ἕνα λαχανόκηπο ἦταν ἕνα ὠραιότατο Οὐγγαρέζικο ἄλογο, φαρδιοκάπουλο, ποὺ τῶχαν ζευγμένο στὸ μαγκανοπήγαδο καὶ πότιζε τὸν κῆπο. Πῆγαν στὴν ἀγορὰ ψώνισαν καὶ γύριζαν ἀπ' τὸν ἴδιο δρόμο. Στὸ γυρισμὸ εἶδαν στὸ ἴδιο μέρος νὰ γδέρνουν τὸ ἄλογο ποὺ εἶχε ψοφήσει, γιὰ νὰ ὠφεληθοῦν τουλάχιστον τὸ δέρμα. Μόλις τὸ εἶδε ὁ Βασιλικὸς ἄρχισε νὰ κτυπᾶ τὰ χέρια του καὶ ν' ἀναστενάζει.

—Τί ἔχεις μωρὲ Βασιλικέ ; τὸν ρώτησαν.

—Ἄχ, νὰ πάρ' ἡ εὐχή, αὐτὸ τὸ ἄλογο πάγ' ἀπὸ μένα. Καὶ μοῦ εἶχε ἀρέσει τόσο πολὺ.

Οἱ μαννάδες φρόντιζαν νὰ μὴν δῆ τὰ παιδιὰ τους ὁ Βασιλικὸς κι' ἀν πάθαιναν κάτι, ἄρχιζαν τὰ «ξεματιάσματα» καὶ οἱ «γητειές». Συνηθισμένα κατὰ τῆς «βασκανίας» λόγια ἦσαν συνήθως τὰ κάτωθι: «Ἄρχῆ ὁ Θεγός, ὁ Θεγὸς ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος τῆ Θεγοῦ». Ἔσταζαν ἐπίσης μέσα σ' ἕνα ποτήρι μὲ νερὸ σταυρωτὰ τρεῖς στάλες λάδι, ποὺ σκορπιζόταν καὶ πίστευαν

πὼς τὸ λάδι σκόρπιζε καὶ τὸ μάτι. Ἄλλοτε πάλι ἔλεγαν τὰ ἐξῆς λόγια : «Ἐλα Χριστὲ καὶ Παναγιά, ὁ Χριστὸς καὶ ἡ Παναγιὰ χωράφιν ἔσπερνε μάτι ν' ἐξεροίζωνε». Μ' αὐτὰ τὰ λόγια ἀντιμετώπιζαν τὴν βασκανία οἱ Σαμμακοβλήδες.

Μαγεία.—Μιὰ ἀπ' τὶς πιὸ ἀνόητες συνήθειες τῶν γυναικῶν, μὰ καὶ τῶν ἀνδρῶν ἐν μέρει, ἦσαν τὰ «μάγια». Συχνὰ ἀκουγες τὶς λέξεις : —«Μὲ μάγεψε κ' ἔρ'ξε τὰ μάγια μέσ' τὸ πηγὰδ'». Καὶ κάθε τόσο ἔτρεχαν στὶς μάγισσες, στοὺς μάγους καὶ στοὺς ἀντίμαγους, γιὰ νὰ τοὺς ξεμαγέψουν. Γινόταν δὲ μεγάλη ἐκμετάλλευσι ἀπὸ παμπόνηρους ἀνθρώπους ποὺ ἔλεγαν, πὼς εἶχαν τὴν δύναμι νὰ πολεμοῦν τὰ «μάγια». Αὐτὲς τὶς συνήθειες χαρακτηριστικὰ τὶς ἀποσιωποῦν οἱ Σαμμακοβίτες, φοβούμενοι μὴ θεωρηθοῦν καθυστερημένοι. Τὰ στοιχεῖα ὅμως ποὺ γνωρίζομε γύρω ἀπ' τὴ μαγεία καὶ τὰ «μάγια», εἶναι ἀρκετὰ γιὰ νὰ νοιώσουμε πόσο ἦταν διαδεδομένη ἡ συνήθεια αὐτή. Πίστευαν, μάλιστα οἱ γυναῖκες περισσότερο, πὼς ὁ κατ' ἐξοχὴν καιρὸς γιὰ «μάγια» ἦταν ὁ Μάϊος. Τότε ἔβγαιναν οἱ μάγισσες κ' ἔκαμναν «μάγια» γιὰ νὰ κλέψουν ἔτσι τὴν ἐσοδεία τοῦ ἄλλου. Τὸ Μάη ἐπίσης ἔκαμναν κ' ἄλλα μάγια, γιὰ ἐκδίκησι, γιὰ θεραπεία ἀσθενειῶν, γιὰ τὸν ἔρωτα καὶ γιὰ τὸ γάμο. Ἔτσι γιὰ νὰ «μαγέψουν» ἐκεῖνον ποὺ λαχταροῦσε ἡ καρδιά κάποιας κοπελλιᾶς κ' ἤθελε νὰ τὸν νυμφευτῆ, ἔπαιρναν ἓνα κομματί σαπούνι καὶ τοῦ ἔμπηγαν πάνω σαράντα βελόνια καὶ τὸ πετοῦσαν στὸ πηγὰδι, λέγοντας : «Ὅπως λυώνει τὸ σαπούνι, ἔτσι νὰ λυώση κ' ὁ τάδε. . . ἂν δὲ μὲ πάρη. . .». Ἐπάνω σ' αὐτὴ τὴν συνήθεια, ὑπῆρχε καὶ τὸ σχετικὸ στιχάκι :

«Μάγια, μάγια μ' ἔκανες
καὶ μὲ τρέλλανες,
μάγια, μάγια μ' ἔχεις κάνει
καὶ τὰ φυλλοκάρδια μου μαγεμένα τ' ἄχεις».

Κι' ἄλλοτε πάλι σηκώνονταν μεσάνυχτα, ποὺ κοιμοῦνται τὰ στοιχεῖα τῶν νερῶν καὶ πῆγαιναν νὰ πάρουν ἀμίλητο νερὸ ἀπ' τὸ Ζεργιὸ τοῦ μύλου ποὺ γυρνοῦσε ἀριστερά, γιὰτὶ σὰν πῆγαιναν καὶ ὅταν γυρνοῦσαν δὲν μιλοῦσαν, ἔστω κ' ἂν συναντοῦσαν γνωστὰ πρόσωπα. Τοῦτο τὸ νερὸ τὸ χρησιμοποιοῦσαν γιὰ ἀντίδοτο στὰ «μάγια». Πολλὲς φορὲς πῆγαιναν κρυφὰ στὸ Χότζα, χωρὶς νὰ διστάσουν, γιὰ νὰ τοὺς διαβάση κάτι καὶ νὰ λυθοῦν τὰ μάγια. Πολλοὶ βέβαια καὶ τότε τὰ κοροΐδευαν, ὅπως καὶ ἡμέρα, μὰ ἡ πίστις σ' αὐτὰ ἦταν ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένη, ὥστε αὐτὸ ποὺ ἤθελαν νὰ κάμουν οἱ γυναῖκες, σύμφωνα μὲ τὶς συμβουλὲς ἐπιδεξίων ἀνθρώπων, τὸ ἔκαμαν κρυφά.

Θάνατος καὶ μοιρολόγια.—Τὸν θάνατο, αὐτὸν τὸν μαυροφορεμένο ἄρχοντα τῆς ζωῆς τ' ἀνθρώπου, τὸν δέχονταν οἱ Σαμμακοβίτες μὲ κλάμματα καὶ ὀδυρμοὺς. Σπάνια, ἰδίως οἱ γυναῖκες, ἀντιμετώπιζαν τὸ φάσμα τοῦ θανάτου σὲ δικὰ τους πρόσωπα βουβά. Ἀπ' τὶς φωνὲς κ' ἀπ' τὶς «τσιριές»,

καταλάβαινε κανείς ότι κάποιος πέθανε. Ἀμέσως ἔτρεχαν οἱ σαβανῶτρες νὰ ξεντύσουν τὸν νεκρό, νὰ τὸν πλύνουν, νὰ τοῦ φορέσουν τὰ σάβανα καὶ τὰ ροῦχα, πὺ θὰ ἔχη στὸν τάφο. Κι' ὕστερα τὸν τοποθετοῦσαν ἐπάνω σὲ σα- νιδένια τάβλα. Σταύρωναν τὰ χέρια του καὶ στὸ στόμα τοποθετοῦσαν ἓνα κομμάτι κεραμίδι, ὅπου ἐπάνω του χάραζαν ἓνα σταυρὸ καὶ τ' ὄνομα τοῦ νεκροῦ. Μετὰ ἀπ' αὐτὴ τὴν τακτοποίησι, οἱ συγγενεῖς καλοῦσαν τὶς μοιρο- λογίστρες, γρη῏ς γυναῖκες, πὺ τὸ ἐπάγγελμά τους ἦταν νὰ κλαῖνε τοὺς ἀ- ποθαμένους. Μαζὶ ἐρχόταν κι' ὁ κόσμος γιὰ νὰ συμπαραβρεθῆ στὴν κηδεῖα. Ἐφερναν λουλούδια, πὺ τὰ τοποθετοῦσαν στὰ χέρια καὶ στὰ κεφάλι. Ἄ- ναβαν πολλὰ κερὰ καὶ γύρω- γύρω ἓνα σωρὸ λιβανιστήρια (θυμιατὰ) ἔκαι- γαν ἄφθονο μοσχολίβανο. Ὅλος ὁ χῶρος γινόταν πνιγηρὸς καὶ πένθιμος. Καὶ σὰν ἄρχιζαν οἱ μοιρολογίστρες, μὲ τὶς τραγικὲς κλαψιάρικες φωνές, ρά- γιζε τότε καὶ ἡ πιὸ σκληρὴ καρδιά. Ἀνάλογα μὲ τὴν κοινωνικὴ θέσι τοῦ νεκροῦ κι' ἀγαλόγως μὲ τὴν πληρωμὴ πὺ ἔπαιρναν, ἦσαν καὶ τὰ μοιρολό- γισα. Ἄν εἶχαν καλοπληρωθῆ, τότε εἶχε καὶ λυγμούς, κοπετοὺς καὶ μαλλιο- τραβήγματα. Ἀνέπτυσσαν δὲ τότε ὄλο τὸ ρεπερτόριό τους ἀπὸ τὰ μοιρολό- γισα καὶ οἱ φοβερὲς αὐτὲς γυναῖκες δὲν ἤξευραν καὶ λίγα. Γιὰ κάθε εἶδος νεκροῦ καὶ γιὰ κάθε ἡλικία εἶχαν τὸ ἀνάλογο μοιρολόγι. Ἄν ἐπρόκειτο γιὰ παλληκάρι ἔψελναν :

—Καὶ τώρα πὺ μᾶς ἄφησες | γιούτσεικε μ', γιούτσεικε μ', καλούτσεικε μ', | τῆς τριχᾶς τὸ γιοφύρι | καβάλλα στ' ἄλλογο νὰ τὸ περνᾶς | καὶ ἡ καλὴ πὺ τσίργιαζε | κατόπ' σου ἔρχεται, | γιούτσεικε μ', νιούτσεικε μ', καλού- τσεικε μ', | καβάλλα στ' ἄλλογο | τῆς τριχᾶς τὸ γεφύρι νὰ περνᾶς. . .».

Καὶ γιὰ κόρη μοιρολογοῦσαν :

—«Ἄγγελούδι μου, ἄγγελούδι μου, | σὺ πῶς ἄφησες τῆς μαίρης μάν- νας σου τὴν ἀγκαλιά, | πὺ νυφοῦλα θὰ σὲ καμάρωνε. | Πῶς τὴν γέλασες καὶ τὴν ἄφησες, | ἄγγελούδι μου, ἄγγελούδι μου, | ἐσὺ καὶ πέταξες. . .».

Καὶ γιὰ γέρο ἄνδρα πάλι ἔλεγαν :

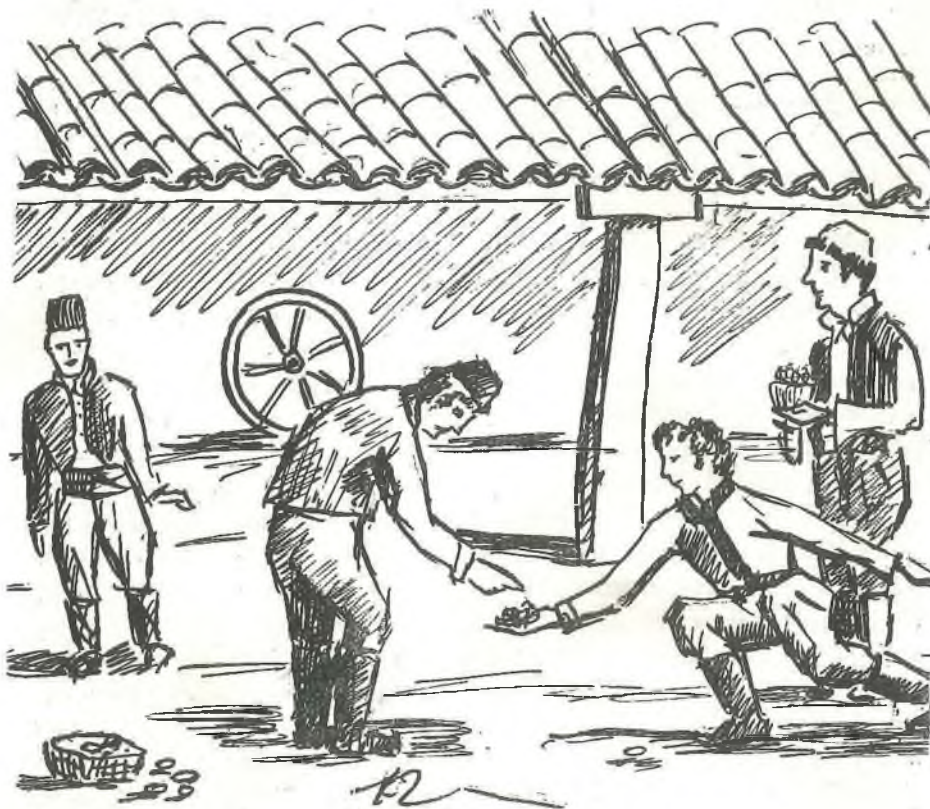
—«Γέρο πατέρα, σὺ πὺ στόλισες | σπίτια, σαράγια καὶ μαγαζιά | σει- ρὰ-σειρὰ | μὲ τοῦ πουλιοῦ τὴ γλῶσσα, | ντιρέκισα τὰ παλληκάρια σου | σὲ κλαῖν' πατέρα τὰ καλὰ σου, | κι' ὅπου περνᾶς, | δροσιὰ καὶ βρύσες ἀναβγέ- ζουν, | κρύο νερὸ στὰ χεῖλη σου, | ἀπ' τὰ καλὰ πὺ ἔκαμες. | Στὰ δεξιὰ τοῦ Ἄβραὰμ | τόπο σοῦ εἰτοίμασαν, | νὰ κάτσης, γέρο πατέρα. . .».

Ὑστερα ἀπὸ τὸ σπιτικὸ μοιρολόγι, τὸν σήκωναν καὶ τὸν πῆγαιναν στὸ νεκροταφεῖο (στὰ μνημόργια) νὰ τὸν θάψουν. Ἐκεῖ γινόταν ἄλλος κοπετὸς καὶ κλαυθμὸς. Ὅλοι περνοῦσαν πάνω ἀπ' τὸν τάφο νὰ ρίξουν μιὰ χούφτα χῶμα καὶ νὰ τὸν σχωρέσουν. Σὰν τὸν «κουκούλωναν» πάνω ἀπ' τὸν τάφο, ἄν ἦταν εὔπορος ὁ νεκρὸς, ἔρχιγαν μικρονομίσματα, γι' αὐτὸ ἔτρεχαν στίς κηδεῖες τὰ μικρὰ παιδιὰ γιὰ νὰ τὰ μαζέψουν ἀπ' τὸν τάφο. Μετὰ τὸ «πα-

ράχωμα» οἱ συγγενεῖς, οἱ φίλοι, ὁ παππᾶς καὶ οἱ νεκροθάφτες ἐπέστρεφαν στὸ σπίτι καὶ ἐκάθοντο στὸ τραπέζι. Ὀνομαζόταν «μακαριά» καὶ τὰ φαγητὰ ἦσαν συνήθως ὄσπρια καὶ πιλάφια. Τὴν πρώτη μπουκιὰ τοῦ ψωμοῦ τὴν βουτοῦσαν στὸ κρασί. Ὑστερα δὲ ὅταν ἔπιναν κρασί, ἔχυναν πρῶτα 3 φορές, λέγοντας: «Θεγὸς σχωρὲς' τον». Μετὰ τὴν «μακαριά» ἐπέστρεφαν στὸ σπίτι τοὺς ὅλοι οἱ παρακολουθήσαντες τὴν κηδεία, μὰ πρὶν εἰσελθῶν στὸ σπίτι, ἔπλεναν τὰ χέρια τοὺς μὲ λίγο νερὸ ἔξω στὴν αὐλή. Οἱ δὲ νεκροθάφτες ὅταν ἔφευγαν, ἔπαιρναν καὶ ἓνα κομμάτι πανὶ ἀπ' τοῦ νεκροῦ τὸ σπίτι καὶ τὸ ἔκρυβαν γιὰ σαράντα μέρες στὴν αὐλή τοὺς. Ὑστερα πάλι τὸ ἔπλεναν καὶ τὸ ἔβαζαν στὰ ροῦχα τοὺς μπάλωμα, γιὰ νὰ μὴ πιαστοῦν τὰ χέρια τοὺς. Ἐπὶ σαράντα ἡμέρες, οἱ συγγενεῖς πῆγαιναν κάθε πρωτὶ ἓνα πρόσφορο στὴν ἐκκλησιὰ γιὰ νὰ διαβαστοῦν οἱ εὐχές. Γινόταν κανονικὰ καὶ μ' ὅλους τοὺς κανόνας τὰ σαρανταλείτουργα. Κι' αὐτό, γιὰτὶ πίστευαν πὼς ἡ ψυχὴ ἐπὶ σαράντα μέρες γυρίζει παντοῦ στὴ γῆ. Στὶς σαράντα μέρες γινόταν τὸ μνημόσυνο. Τότε, οἱ συγγενεῖς ἔπαιρναν πάλι τὶς μοιρολογίστρες καὶ πῆγαιναν στὸν τάφο. Ἀπ' τὴ μιὰ στέκονταν οἱ συγγενεῖς κι' ἀπ' τὴν ἄλλη οἱ γυναῖκες ποὺ θὰ μοιρολογοῦσαν. Ἐτσι μαῦρες καὶ σκυφτὲς ποὺ ἦσαν, μοιάζαν σὰν ὄντα τοῦ Ἄδη, ποὺ ξεφύτρωσαν. Ἐκεῖ γονάτιζαν κι' ἔσκυβαν, μέχρις ὅτου ἔφτανε τὸ κεφάλι στὸ χῶμα. Ὑστερα ἔπαιρναν μιὰ χουφτα χῶμα καὶ τὴν ἔρριχναν στὴν κεφαλὴ τοὺς. Τὸ μοιρολόγι κρατοῦσε πολλὴν ὥρα κι' οἱ συγγενεῖς πρόσεχαν μήπως παραλείψουν τίποτε οἱ μοιρολογίστρες ἀπ' τὶς καλὲς πράξεις, ποὺ εἶχε κάμει ὁ μακαρίτης ἢ ἡ μακαρίτισσα. Καὶ ἀνάλογα πάλι μὲ τὴν πληρωμὴ ἦταν καὶ οἱ φωνὲς καὶ τὰ σπαραξικάρδια κλάμματα. Κάποτε τέλειωνε αὐτὸ τὸ τυπικόν. Ἦταν μιὰ ἀνάγκη τὸ μοιρολόγι, ἦταν ἓνα συστατικὸ τῆς κηδείας, ὅπως ὁ παππᾶς καὶ ὁ τάφος. Ὅμως καμμιά φορὰ, ὑπῆρχαν οἰκογένειες, ποὺ δὲν εἶχαν οἰκονομικὴ εὐχέρεια, νὰ πάρουν μοιρολογίστρες καὶ τότε ἡ γυναῖκα ἔκλαιγε μόνη τῆς τὸν ἄνδρα τῆς ἢ τὸ παιδί τῆς καὶ τοὺς μοιρολογοῦσε. Ὁ θάνατος ἔκανε πάντα τὴν πιὸ μεγάλη αἴσθησι στὴ ψυχὴ τοῦ Σαμμακοβίτη. Τὸν ἔβαζε σὲ σκεψι κι' ἀναλογοῦσαν πολὺ τοῦτο τὸ φαινόμενον τοῦ θανάτου. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὅμως, τὸ φιλοσοφοῦσε καὶ μᾶλλον, ἰδίως οἱ ἄνδρες, δὲν ἔδιδαν μεγάλη σημασία. Στὰ τρία χρόνια, ἔχωναν τὸν νεκρό, ἔπλεναν μὲ κρασί τὰ δατὰ καὶ πάλι τὰ παράχωναν. Ἄν στὸ «ξέχωμα» εὐρίσκετο κανένα χρυσαφικὸ τὸ ἔπαιρνε, αὐτὴ ἦταν ἡ συνήθεια, ὁ ἄνθρωπος ποὺ τὸν ξέθαφτε. Ἄν πάλι οἱ δικοὶ ἤθελαν νὰ τὸ πάρουν γιὰ ἐνθύμιον, ἐπλήρωναν κάτι στὸν νεκροθάφτη καὶ τὸ κρατοῦσαν. Μ' αὐτὴ τὴν τελευταία τελετὴ, τέλειωναν καὶ τὰ καθήκοντα τῶν ζῶντων πρὸς τοὺς νεκρούς.

Σαμμακοβίτικα ανέκδοτα.

Ένας λαγός ξέβαινε σ' ένα χωράφ', την άκρα κάθε πουρνό. Τόν λογιάζ' ένας αγροικος Σ. και κάλεσε τὸ νουνό ντου νὰ τὸν φιλέψ' φρέσκο λαγό. Τὴν ἄλλ' τὴν ἡμέρα, σκώθηκε πολὺ πουρνό τὰ ταχειά και πῆγε νὰ σκοτώσ' τὸ λαγό. Ὁ λαγός δὲν ξέβγε κείν' τὴν ἡμέρα και γεῖπε τότες ὁ Σ.

Καρύδια στὸ κουτί.

πὲ τὸ νοῦ τ' : — «Μπιστέψου σὲ λαγό και κάλεσε νουνό». Ἔτσι πῶμνε ἡ παροιμία.

★

Ένας λαγός ξέβαινε κάθε πουρνό στὴν άκρα τὸ χωράφ'. Γήντου κι' ένας αγροικος Σαμμακοβλήης και ἔδωκά ντονε γοι ἄλλοι Σαμμακοβλήδες ἕνα ντουφέκ' ἄδειο νὰ πᾶ νὰ σκοτώσ' τὸ λαγό. Πῆρε ντο και πῆγε. Γεῖπα ντον νὰ μὴ νοίξ' τὸ ντουφέκ', ἀλλὰ νὰ τραβήξ' ὅπως γήντου.

Στὸ δρόμο πὸν πήγαινε γεῖδε τὸ λαγό πὲ μακρυνά. Ἔκατσε νὰ σουμα-

δέψ', τὸν ἐφαίνοντο μακρὰ. Πήγαινε καμπουριστὸς κοντήτερα· κοντήτε-
ρα. Γεῖδε ποῦ ὁ λαγὸς δὲν τὸν γήπαιρνε χαμπάρ' καὶ γεῖπε πὲ τὸ νοῦ ντοῦ:
—«Δὲν πηδῶ νὰ τόνε πιάσω ;». Πήδηξε ὁ Σαμμακοβλήτης καὶ πλάκωσε
ντονε. Ὁ λαγὸς γήντου ἄχερο γιομάτος. Γήντου μόνο τὸ τομάρ' ντου, ποῦ
γεῖχα ντο βάλ' κεῖ γοῖ ἄλλοι.

★

Ἄγάπα κι' ἄκουγε, ἐφέντη μ'. Ἐγὼ γεῖχα ἓνα σπῖτ', μεγάλο, ἀψηλό,
ἀνάμισ' μέτρο γύψους. Γεῖχε καὶ τριάντα πέντε κεραμίδια ὁ σκεπὸς μαζε-
μένα. Ἡ σκάλα ντου γήντου μεγάλ', σὰν πλασταριά. Πενήντα ποντικοὶ χο-
ρεύασι καὶ κόμ' παραπάν'. Γεῖχε κι' ἀφεγκίτες δυό. Πὰ στὴν ἄλληνα κι'
ἄλλη ὀρνίθα χωροῦσε καὶ ξέβαινε. Αὐτὴ γήντου ἡ ἀκίνητη περιουσία μ'.

Γεῖχα κι' ἄλληνα ἀκίνητη: Ἐνα χωράφ' γερό, χωράφ' γούλο πέτρα,
καναράδες, ἓνα λετρογιὸ καὶ κόμ' παρακάτ'· παραπάν'. Φῆκα ντηνε κεῖ στὴν
Τουρκιὰ τὴν περιουσία μ'. Ἐκλαψ' ἡ καρδιά μ' κι' ἔκλαψε καὶ ἡ γυναῖκα
μ', κόμ' πολὺ καὶ τὰ παιδιά μ' πὲ τὴ κλώκα καὶ πὲ τὰ πουλιὰ τὰ κλωκο-
πούλια, ποῦ τὰ πήρασι γοῖ Τοῦρκ'. Γεννοῦσασι τὴν ἐβδομάδα δυὸ· τρία
ἄβγά καὶ κόμ' παρακάτ'. Ἐδινε ἡ γυναῖκα μ' γήπαιρνε θυμνιάμα, μαῦρο
καὶ κόκκινο πιτέρ' μαζεμένο. Τὸ σπῖτι μ' πάγκα γήντου. Πολλοὶ πὲ τὸ χω-
ριὸ γείχασι βουβάλια, ἐγὼ δὲ γεῖχα βουβάλια. Γεῖχα γκλώκα καὶ κλωκοπού-
για, ποῦ γεννοῦσασι. Γήμουν καὶ γὼ τσορμπατζῆς.

Τὰ παιδιά μ' πολλὲς φορὲς πόμενασι χωρὶς ψωμί, ποτὲ διψασμένα δὲν
τὰ φῆκα. Νερὸ κουβανιούσασι κάθε δυὸ μῆνες τενεκέδες τῆ γκαζιοῦ. Ἄρ-
ρωστούσασι τὰ παιδιά μ', ἀλλὰ γεῖχασι ψωμαρρώστια.

Τώρα στὸ Ἑλληνικὸ ποῦ γήραμ' μ' ἀποζημιώσασι, ἀλλὰ τί μ' ἀπο-
ζημιώσασι. Πῆρα λίρες ἑκατό, μὰ δὲν μπορῶ ντίπ νὰ πορπατῶ. Γὼ γήθελα
δολλάρια διακόσια καὶ νὰ μὲ ποῦσι: —«Γιώργ' ὅσο θέλ'ς κόσια!».

Κρυμμένοι θησαυροί.

Θρύλος καὶ παράδοσις ἔμεινε στὸν τόπο μας, πὸς ἐκεῖ κοντὰ στὴ περι-
φέρεια τοῦ Σαμμακοβίου, ὑπῆρχαν κρυμμένοι θησαυροί. Τὰ πνεύματα κι'
ἡ φαντασία βρισκόταν σὲ διαρκῆ ἔξαψι καὶ πολλὲς ἱστορίες μὲ χαμένους καὶ
κρυμμένους θησαυροὺς κυκλοφοροῦσαν ἀπὸ στόμα σὲ στόμα. Καμμιά φορὰ
συνέβαινε καὶ κανένα παράξενο γεγονός, ὅπως ὁ ξαφνικὸς πλουτισμὸς τοῦ
Βαλτσάνου, πρᾶγμα ποῦ ἐνίσχυε τὶς ἀπόψεις τῶν ἀπλοϊκῶν ἀνθρώπων.
Πολλοὶ κάτοικοι τῆς Βορειοανατολικῆς Θράκης, οἰχθῆκαν μὲ πάθος στὴν
ἀνακάλυψι θησαυρῶν καὶ γυροῦσαν μὲ τὸ δικέλλι στὸν ὄμο ὅλα τὰ ἀρ-
χαῖα κάστρα καὶ τὰ παλαιὰ τείχη κι' ἔψαχναν. Δὲν ἄφηναν ἀνεξερεύνητο
τίποτε, ποῦ θὰ μποροῦσε νὰ κρύβῃ θησαυρὸ. Ὁ πιὸ φημισμένος θησαυρο-

θήρας, γνωστός σ' ὅλη τὴν περιοχή, ὑπῆρξε ὁ παπᾶ - Γαβριήλ, ἐφημέριος τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Στεφάνου στὸ δμώνυμο χωριό. Ξεκινούσε μὲ τὸ τσαπὶ στὸν ὤμο, τὸν τσουμπὲ (ράσο) καὶ τὸ δισάκι του καὶ μετέβαινε ὅπου ὑπῆρχαν ἐρεΐπια, ἀδιάφορο σὲ ποιά ἀπόστασι. Ἔσκαβε τὶς νύχτες γιὰ ν' ἀνακαλύψῃ τίποτε ὅμως, οἱ κόποι του συνήθως πῆγαιναν χαμένοι. Ὁ παπᾶ Γαβριήλ ἦταν καλοκάγαθος καὶ συμπαθέστατος ἱερεὺς. Ἀδύνατος καὶ ὑψηλὸς μὲ μιὰ γενειάδα, ποὺ εἶχε μετρημένες τὶς τρίχες, στὰ δὲ μάγουλά του σπανός, πάντα γελαστός, λειτουργοῦσε τακτικὰ τὶς Κυριακὲς καὶ τὶς γιορτές. Ὅμως κανεὶς ἀπ' τοὺς χωρικοὺς δὲν προσήρχετο στὴν λειτουργία. Πολλὲς φορές, ἱερουργῶν, ἔβγαινε ἀπ' ἔξω ἀπ' τὴν ἐκκλησία ποὺ ἦταν ἡ πλατεῖα τοῦ Ἁγίου Στεφάνου καὶ τοὺς καλοῦσε νὰ μποῦν μέσα. Αὐτοὶ ὅμως προτιμοῦσαν νὰ κάθωνται ἔξω συγκεντρωμένοι. Τότε αὐτὸς ξεστόμιζε βρισιὲς καὶ ἀπειλές. Κάποτε ὁ Δεσπότης τῆς Βιζύης ἄκουσε γιὰ τὰ πολλὰ ἔκτροπα τοῦ παπᾶ, ὅτι βρίζει, ὅτι εἶναι χυσοθήρας κ.τ.λ. Ἀποφάσισε νὰ πάῃ νὰ δῆ μὲ τὰ μάτια του τί γίνεται. Βρέθηκε λοιπὸν κατὰ τὴν ἑορτὴ τῆς Ἁγ. Τριᾶδος στὸν Ἅγιο Στέφανο καὶ βλέποντας ὅτι κανένας δὲν προσήρχετο στὴν ἐκκλησία, μπῆκε μέσα καὶ μὲ δριμύτατο τόνο ἐπέπληξε τὸν παπᾶ-Γαβριήλ γιὰ τὴν ἀδράνειά του. Ἐκεῖνος ὅμως, ἀπτόητος, βγάζει μὲ τὰ δύο του χέρια τότε τὸ καλυμαῦκι του, τὸ τοποθετεῖ μπροστὰ στὸ Δεσπότη, τραβᾷ ἀπ' τὴν τσέπη του τὸ μαντήλι του, τὸ θέτει γύρω στὸ λαιμὸ του καὶ λέγει : — «Ὁ κουρέας, Σεβασμιώτατε, περιμένει ἔξω. . . Δέκα πέντε τρίχες εἶναι ἡ πολὺ γενειὰς μου. Εἶμαι τεχνίτης καὶ μπορῶ κάλλιστα νὰ δουλέψω καὶ νὰ ζήσω. Τὰ βάζετε μαζί μου, γιατί δὲν ἔρχονται στὴν ἐκκλησία. . . Τί νὰ τοὺς πῆς καὶ τί νὰ τοὺς κάνῃς τέτοιοι ποῦ εἶναι ; Κάθε Κυριακὴ καὶ γιορτὴ μαζεύονται ἔξω ἀπ' τὴν ἐκκλησία, στὴ κορφή τῆς κοπριάς καὶ δέονται στὴν τρικυμία : «Σὰν πέρσου, Ἁγία Τριγιάς, ἔπεσε ἡ Γαλαξιδιώτισσα Καραβέλλα μὲ τὰ βούτυρα. Ποῦναι καὶ φέτος τέτοια μνιὰ νὰ τὴν πλατσικολογήσωμε !» Καὶ μόνο αὐτό ; Γιὰ νὰ πετύχουν περισσότερα ναυάγια, ἀνεβαίνουν στὸ ὕψωμα καὶ στὴν κορφή ἀνάβουν φωτιὰ μεγάλη. Τὰ καράβια ποῦναι στὸ πέλαγος καὶ κινδυνεύουν ἀπὸ τὴν τρικυμία, νομίζοντας πὼς θὰ βροῦν λιμάνι, στρέφουν τὸ τιμόνι κατὰ δῶ. Ὅμως τρακέρουν στοὺς ὑφάλους καὶ τοὺς καναράδες, ποὺ εἶναι λίγο πιὸ ἔξω. Κ' οἱ μὲν ναῦτες εὐρίσκουν στὴ θάλασσα ὑγρὸ τάφο, τὸ δὲ καράβι θρύψαλα, ἔτοιμο γιὰ πλιατσικολόγημα, ἀπὸ τοὺς βρωμοτεμπέληδες». Αὐτὰ εἶπε ὁ παπᾶς κι' εἶχε ἀπόλυτο δίκιο. Ὁ Δεσπότης συνωφρυνώθηκε μ' αὐτὰ ποὺ ἄκουσε. Ἄφησε τὸν παπᾶ - Γαβριήλ στὴ θέσι του κι' ὅταν γύρισε στὴν ἔδρα του, ἀνέφερε τὸ γεγονός στὰς ἀρχάς. Ἀπὸ τότε ἀπεστάλησαν τελωνοφύλακες στὸν Ἅγιο Στέφανο, γιὰ νὰ ἐπιτηροῦν τὰ ναυάγια καὶ τοὺς κατοίκους. Ὁ δὲ παπᾶ - Γαβριήλ ἔζησε ἐκεῖ μέχρι τὸν ἐκτοπισμό. Πέθανε στὴν Ἡράκλεια τῆς Προποντίδος, ὡς πρόσφυξ τῷ 1915 ἀπὸ πείνα καὶ ἀρρώστεια. . .

Ἐθρουλεῖτο, ὅτι στὴ βόρεια ὄχθη τοῦ Πεδινιώτη, ὑπῆρχε κρυμμένος θησαυρός. Κατὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸ πόλεμο, ὅταν οἱ Τοῦρκοι ὀπισθοχωροῦσαν, διακόμενοι ὑπὸ τῶν Ρώσων, μετέφεραν φορτία χρυσοῦ τοῦ Στρατιωτικοῦ Ταμείου (Χασνὲ Χαράτσι). Ἐκεῖ κοντά, στὴ Λίμνη τοῦ Πεδινιώτη, τοὺς κατεδίωξαν Τσαπούλια, εἶδος προσκόπων ἀνταρτῶν γιὰ πλιατσικολόγημα. Μαζὶ μὲ τὴν συνοδεία τοῦ φορτίου ἦσαν καὶ δυὸ ἀγάδες τῆς Θυνιαδός. Μὲ τὴν ἐπίθεσι ἄρχισαν τὰ ζῶα καὶ οἱ συνοδοὶ νὰ τρέχουν. Οἱ δυὸ ἀγάδες, σκέφτηκαν τότε νὰ κρύψουν τὰ κρατικὰ χρήματα, διότι τὰ πράγματα ἔδειχναν πὼς τίποτε δὲν θὰ τὰ ἔσωζε. Κατῶρθωσαν πράγματι νὰ τὰ θάψουν ἐκεῖ στὸ βόρειο μέρος τοῦ Πεδινιώτη. Ὅμως μόλις ἀπομακρύνθησαν λίγο, συνεπλάκησαν μὲ τὰ Τσαπούλια καὶ σκοτώθηκαν. Κανεὶς δὲν ἔζησε γιὰ νὰ πῆ ποῦ κρύφθηκε ὁ θησαυρός. Τὰ ἔχνη τους ἐξηφανίσθησαν. Ἐκτοτε ἀνεζητεῖτο ἀπὸ πολλούς, ἀλλὰ χωρὶς κανένα ἀποτέλεσμα.

Ἀκόμη κι' ὁ παπᾶ - Γαβριὴλ ἐρχόταν γιὰ νὰ σκάψη ἐκεῖ καὶ πολλὲς φορὲς τὸν ἔβλεπαν, μόλις ξημέρωνε, σὰν στοιχειό, νὰ φεύγη γιὰ τὸ χωριό του. Ὁ σπουδαιότερος ὅμως θρύλος, γιὰ κρυμμένο θησαυρό, εἶναι ἐκεῖνος ποὺ μᾶς μιλεῖ γιὰ τὸν Καπετὰν Ἀνδρέα. Πολὺ παλιά, περὶ τῷ 1704, ὑπῆρχε ἀρχηγὸς μεγάλης συμμορίας ὁ Καπετὰν Ἀνδρέας, μὲ τ' ὄνομα, ὁ ὁποῖος κατήγετο ἀπὸ τὸ Ὄργας, χωριὸ τῆς περιφερείας Σαμψακοβίου. Περιεφέρετο ἀνενόχλητος στὰ δάση καὶ στὰ λαγκάδια, ἐλήστευε τοὺς περαστικούς καὶ πολλὲς φορὲς εἰσήρχετο μέσα στὰ χωριά, μὲ θράσος πρωτοφανῆς, γιὰ νὰ ἀρπάξη ὅ,τι θὰ τοῦ ἄρесе. Κάποτε, τόσο πολὺ θράσος ἔδειξε μὲ τὴν συμμορία του, ποὺ αἰχμαλώτισε τὸν Μητροπολίτη Βιζύης Ζαχαρία καὶ τοῦ ἐπέβαλε διὰ τῆς βίας νὰ τοὺς εὐλογήσῃ τὰ ὄπλα καὶ νὰ τοὺς κοινωνήσῃ τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων. Μέσα στὰ κατορθώματά τους εἶναι κι' ἡ ληστεία τοῦ Χασνὲ (Χρηματικῆς Ἀποστολῆς). Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ, οἱ χρηματικὲς ἀποστολὲς γινόντουσαν μὲ τὴν συνοδεία λογχοφόρων στρατιωτῶν (τὸ Χασνὲ Ἀσκερί), μὲ φορτωμένα τὰ χρήματα ἐπάνω σὲ μουλάρια, ποὺ ἔφεραν κουδούνια, μέσα σὲ σακκίδια σφραγισμένα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲ φύλλα ἔξ ἀργύρου, γιὰ τὴν καλλιτέρα διαφύλαξί των. Μιὰ τέτοια χρηματαποστολὴ, φορτωμένη σὲ 40 κωδωνοφόρα μουλάρια, ἀποτελουμένη ἀπὸ χιλιάδες ριάλια, Ντιρεκλίδες καὶ Βενέτικα (σφάντσικα), ἐρχόταν ἀπ' τὴ Ρουμανία. Ἐκεῖ στὸ δάσος, ποὺ εἶναι στὸ δρόμο γιὰ τὴν Μήδεια, ἔκανε τὴν ληστεία ὁ Καπετὰν Ἀνδρέας σκότωσε τοὺς φρουροὺς καὶ πῆρε ἀκέραια τὰ φορτώματα. Ἦταν ὅμως πάρα πολλὰ γιὰ νὰ τὰ κουβαλοῦν μαζὶ τους, καὶ θὰ τοὺς ἦταν μεγάλο ἐμπόδιο στὶς κινήσεις τους, τόσα χρήματα. Ἀποφάσισε νὰ τὰ κρύψῃ θάβοντάς τα. Πῆρε τρία πιστὰ παλληκάρια καὶ κεῖ κοντὰ στὴν τοποθεσίαν «Τσακάλ μαντριλιά», ἔφτιαξε ἓνα μεγάλο ὑπόγειο καὶ ἄφησε τὰ ληστευθέντα χρηματικὰ ποσά. Κλείσανε τὸ στόμιο μὲ μιὰ μεγάλη πλάκα, τὴν σκέπασαν μὲ χώματα καὶ κλαριά, βάλανε σημάδια κι' ἔφυγαν. Ὅμως

αὐτὴ ἡ μεγάλη ληστεία εἰς βάρος τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως, ἔφερε πολυπληθῆ στρατεύματα γιὰ νὰ κυνηγήσουν τοὺς ληστές. Κατεδιώκετο ὑπὸ τοῦ στρατοῦ συνεχῶς. Κάποτε βρέθηκε στὴν ἀνάγκη νὰ τὸν ἀντιμετωπίσῃ. Ὁ στρατὸς ὅμως ὑπῆρξε πολὺ ληθέςτερος καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο νὰ ἐξοντωθῆ ἔξ ὀλοκλήρου ἢ συμμορία. Κανένας δὲν ἔζησε ἀπὸ αὐτὴ τὴ σκληρὴ συμπλοκή. Ἔτσι ὁ θησαυρὸς ἔμεινε θαμμένος. Πέρασαν πολλὰ, πάρα πολλὰ χρόνια. Κατὰ τὸ ἔτος 1882, συνέβη ἓνα παράξενο γεγονός. Στὸ χωριὸ Γιάτρος ζοῦσε ὁ Βαλτσάνος, ἓνας Ἕλλην Βουλγαροφώνος, Χριστιανὸς Ὁρθόδοξος. Τὸ Γιάτρος ὑπήγετο στὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία κ' οἱ ἱερεῖς στὴν ἐκκλησία του ἔψαλλαν Ἑλληνιστί. Αὐτὸς ὁ Βαλτσάνος, λοιπόν, ἦταν πολὺ πτωχὸς ἄνθρωπος, χωρὶς οἰκογένεια. Δούλευε σὰν χοιροβοσκὸς καὶ ζοῦσε. Κανεὶς δὲν τοῦ ἔδιδε σημασία, κανεὶς δὲν τὸν πρόσεχε. Καὶ σὲ μιὰ στιγμή μέσα, αὐτὸς ὁ πτωχὸς καὶ ἄσημος ἄνθρωπος, βρέθηκε πλούσιος. Ἄνοιξε τίς πόρτες τοῦ σπιτιοῦ του καὶ ὅποιοι ξένος περιοῦσε ἀπὸ τὸ χωριό, ἔπρεπε νὰ φιλοξενηθῆ ἀπ' αὐτόν, νὰ φάγῃ πλουσιοπάροχα, νὰ πιῆ ἀπὸ τὰ ἐκλεκτότερα κρασιὰ τῆς περιφερείας, νὰ κοιμηθῆ ἀκόμα στὰ μαλακώτερα κρεβάτια, κ' ἂν ἦταν πτωχοντυμένος καὶ νὰ ντυθῆ. Παράτησε τὸ χοιροβοσκηλίκι, ἀγόρασε καινούργιο σπῆτι, γέμισε τὰ κελλάρια του μὲ ἐκλεκτὰ τρόφιμα, τὸ στόλισε μ' ὠραῖα ἔπιπλα, γέμισαν τὰ σεντούκια καὶ τὰ ντουλάτια του μὲ ὀμορφα ροῦχα καὶ κοντολογίης ἄλλαξε ριζικὰ. Αὐτὸς ὁ πάμπτωχος, πάλαι ποτέ, τῶρα ἐρχόταν ἀρωγὸς στὸν πόνο καὶ στὴ φτώχεια καθενὸς ποὺ ὑπέφερε. Ἐδάνειζε σ' ἀγνώστους καὶ στὸν τυχόντα, χωρὶς τόκους καὶ πολλές φορὲς τὰ χάριζε τελείως. Πολὺ παράξενα ὄλα αὐτά. Μὰ τὸ πιὸ παράξενο ἦταν τὸ κτίσιμο τῆς γεφύρας. Φιλοδοξῶν ν' ἀφήσῃ ὄνομα, ἀπεφάσισε νὰ κτίσῃ μιὰ πελώρια καὶ ὠραιοτάτη γέφυρα στὸν Πλησιὸ ποταμό, ποὺ εἶναι κοντὰ στὸ Γιάτρος. Κουβάλησε ἐργάτας εἰδικοὺς ἀπὸ τὴν Μακεδονία κ' ἄρχισε νὰ κατασκευάζεται ἓνα γεφύρι, ποὺ ὅμοιο του δὲν ὑπῆρχε στὴν περιοχὴ, λὲς κ' ἐκτίζετο μὲ χρήματα τοῦ κράτους. Ἡ γέφυρα ἐτελείωσε καὶ πῆρε τὸ ὄνομά του «Βαλτσάν Κιοπροσοῦ» (Γέφυρα τοῦ Βαλτσάνου). Τέλειωσε, ὅμως τὰ κακὰ καὶ ζηλόφθονα στόματα, μόλις τότε ἄρχισαν. Ἐσχολίαζαν τὰ παράξενα γεγονότα ποὺ συνέβαιναν ἀπὸ τὸν Βαλτσάνο καὶ ἐβγαζάν τὸ συμπέρασμα, ἅτι ἐπρόκειτο περὶ ληστοικῆς υποθέσεως. Ποιοὺς ἔξερει ποῖον σκότωσε καὶ λήστεψε ὁ Βαλτσάνος, αὐτὸ τὸ κίθαγμα. Οἱ φήμες αὐτὲς πέταξαν πιὸ γρήγορα κ' ἀπὸ ἀετὸ καὶ φτάσανε σι' αὐτιά τῶν ἀστυνομικῶν ἀρχῶν. Ἐκλήθη στίς Σαράντα Ἐκκλησιὲς γι' ἀνάκρισι. Ὅμως ἴσα-ἴσα ποὺ πῆγε. Γύρισε, χωρὶς νὰ συμβῆ τίποτε. Παράξενο. Ὅπως ὅμως ἔμαθαν ἀργότερα, οὔτε ἂν ἀνεκρίθη, διότι ἀπλούστατα ἐδωροδόκησε τίς ἀρχὲς καὶ ἀπηλλάχθη πάσης κατηγορίας καὶ πάσης ἀνακρίσεως. Μὰ τὸ πρᾶγμα ἄρχισε νὰ γίνεταί ἀκόμα πιὸ παράξενο. Ἄν τὰ εἶχε κλέψῃ, θὰ μάθαιναν τέλος πάντων ποιοὺς τὰ ἔχασε κ' ἀκόμα, σπουδαιότερον, θὰ τέλειω-

ναν κάποτε. Πόσα μπορούσε να είχε κλέψη. Τότε ρίχθηκε άλλη ιδέα. Μήπως βρήκε θησαυρό; Αυτό όμως ήταν φοβερό. Οί κρυμμένοι θησαυροί ανήκουν στο κράτος και μόνο το ένα δέκατο δικαιούται ο ανακαλύψας. Έπρεπε να δηλώσει. Έτσι λοιπόν, λίγο αργότερα, εκλήθη πάλι στις Σαρ-Έκκλησιές. Αυτή την φορά όμως δεν επέστρεψε. Απεβίωσε, αφού υπέστη φρικτά βασανιστήρια για να μαρτυρήσει πού κρύπτεται ο θησαυρός. Απεβίωσε, μα το μυστικό του «πόθεν βρήκε» τόσα χρήματα, δεν το απεκάλυψε, το πήρε μαζί του. Η υπόθεση όλη υπήρξε ένα μυστήριο. Ο μακαρίτης ο Βαλτσάνος, άρχισαν να σκέπτονται οί συγχωριανοί του (πού τους έκανε τόσα καλά, ως και γέφυρα), είχε ένα βοηθό στο χοιροβοσκηλίκι, έναν υπάλληλο. Τί έγινε αυτός; Μόλις πλούτησε ο Βαλτσάνος, λίγες μέρες μετά, τα ίχνη του υπαλλήλου εξαφανίσθησαν. Μήπως ο Βαλτσάνος τον σκότωσε; Αυτή η άπορία έμεινε ξεκρέμαστη μέχρι το 1913.

Στο Βουλγαρικό πόλεμο, όταν κατελήφθη η περιοχή από τους Βουλγάρους, έφθασε στο Γιάτρος ένας ηλικιωμένος κομπός κύριος, Βούλγαρος, μαζί μ' ένα Βουλγαρικό συνεργείο. Πήγαν κάτω εκεί στο «Γσακαλιού την Μαντρινιά», μιάμιση ώρα μακριά απ' το Σαμμακόβι κι έκαναν ανασκαφές. Ψάχνανε κάτι να βρούνε. Πολλούς μήνες σκάβανε, μα τίποτα δεν έβγαине. Ωργώσαν δλόκληρη εκείνη την περιοχή χωρίς κανένα αποτέλεσμα. Αναγκάστηκαν να γυρίσουν άπρακτοι στη Βουλγαρία. Όμως πριν φύγουν, ένα βράδυ, κάποιος γέρος του χωριού, ανεγνώρισε κάτω από το πρόσωπο του νεοελθόντος εκ Βουλγαρίας κυρίου, τον υπηρέτη και υπάλληλο του Βαλτσάνου. Πέσανε κοντά του, τον ρώτησαν κι έμαθαν δλόκληρη την ιστορία απ' το στόμα του υπαλλήλου, πού πάρα πολλά είχε πληροφορηθή από τον ίδιο τον Βαλτσάνο, σαν τον έπιασε στα πράσα να βγάξει από την κρύπτη του θησαυρού χρήματα. Είπε λοιπόν την πύρα κάτω ιστορία:

—«Έβασκα μιά μέρα, τότε το 1882, τους χοίρους του Βαλτσάνου στη περιοχή του Σαμμακόβου «Γσακάλ Μαντρινιά», όπου υπήρχαν πλούσια δάση από βαλανιδιές. Εκείνη την ημέρα, του ζήτησα να πάω στο χωριό μου, την Βελίκα, να ιδώ τους δικούς μου, πούχα καιρό να τους επισκεφθώ. Έφθασε λοιπόν ο Βαλτσάνος εκείνη την ημέρα, φορτωμένος το δερμάτινο σάκκο του για να με αντικαταστήσει. Πριν φύγω μέτρησε, σαν καλός νοικοκύρης, τους χοίρους, για να ιδή πόσους παρελάμβανε. Έφυγα για το χωριό μου. Αυτός έμεινε εκεί και φρόντισε να καλοχορτάσουν οί χοίροι με ρίζες, βελανίδια, βλάχνα, μανιτάρια, βολίτους, άγκανίτους, καραβίδες και τσαγανούς, νταλομανίτερα και βρούσλα, όλα θρεπτικώτατα για το κοπάδι του. Εκεί πού ευρίσκετο ο Βαλτσάνος, πρόσεξε πώς ένα καπρί (άρσενικός χοίρος) σκάλιζε γονατιστό και επίμονα, λές κ' ήταν ο διάβολος και πάσχιζε να σηκώσει μια πέτρα πλακερή, πού η γωνιά της έδειχνε πώς ήταν επίτηδες πελεκημένη. Έδιωξε το καπρί, καθάρισε από πάνω όλη την πλάκα, πού

ἦταν τετράγωνη καὶ κατέβαλε προσπάθεια γιὰ νὰ τὴν ἀνασηκώσῃ. Τὴν σήκωσε καὶ τότε παρουσιάσθη ἀπὸ κάτω ἀπ' τὴ πλάκα μιὰ καταπακτή. Ἐσκυψε νὰ ἰδῆ. Μιὰ μυρουδιά μούχλας καὶ κλεισούρας χρονῶν, τὸν πῆρε στὴ μούρη, συνάμα παρατήρησε ὅτι μιὰ σειρά πέτρινα σκαλοπάτια κατέβαιναν πρὸς τὸ βάθος τῆς τρύπας. Τί νᾶναι ἄραγε αὐτό, ἐσκέφθη καὶ ἐκύτταξε μὲ προφύλαξι ὀλόγυρα στὸ δάσος μήπως τὸν παρακολουθοῦσε κανένας; Ἐσκυψε ξανά κι' ἀφουγκράστηκε τὴν ὀλοσκοτεινὴ σπηλιά. Τίποτε δὲν ἀκουγόταν, ὅμως ἕνα ρίγος ἐσύσπασε τὸ κορμί του. Τί νὰ ἦταν αὐτὴ ἡ τρύπα; Μήπως κανένας ἀρχαῖος τάφος, πού εἶχε ἀκούσει συχνὰ νὰ μιλοῦν γι' αὐτοὺς στὸ χωριό; ἢ κανένα κρησφύγετο ληστῶν, σὰν αὐτὰ πού ἔλεγαν τὰ παραμύθια; Πέρασαν ὅλα αὐτὰ ἀπ' τὸ μυαλό του γιὰ μιὰ στιγμὴ μονάχα καὶ κρύος ἰδρώτας τὸν περιέλουσε. Σκέφτηκε νὰ φύγῃ, ὅμως σὰν βοσκὸς εἶχε ἰδῆ πολλὰ στὴ ζωὴ του. Πολλάκις πάλαιψε μ' ἀγρίμια, ἔπεσε σ' ἐνέδρες ληστῶν καὶ ἕνα σωρὸ ἐπεισόδια τοῦ παρουσιάσθησαν, πού τὸν εἶχαν κάνει ἀφοβο. Ἄλλαξε γνώμη. Ἐβγαλε ἀπ' τὸ δεριμάτινο σάκκο του ἕνα κερί τῆς Ἀναστάσεως, τὸ εἶχε γιὰ γιαντρικὸ μαζί του, ὅταν ἔπιανε τὰ ζῶα ἢ κρίλτσα (γίλιτσα) μιὰ ἀρρώστεια τῶν χοίρων. Μὲ χαλίκια καὶ πριγιόβολα τσακμακίζοντας ἄναψε φωτιά πλάγι στὸ ἄντρο, ἔκανε τρεῖς φορὲς τὸ σταυρὸ του καὶ κατέβαινε τὰ σκαλοπάτια. Καθὼς κατέβαινε μὲ τὸ κερί ἀναμμένο, μπροστά του πρόβαλαν οἱ μορφὲς δυὸ παραξενῶν θηριῶν, πού μ' ἀνοικτὰ χαίνοντα στόματα, μὲ σουβλεροὺς ὀδόντας καὶ σπινθηροβόλα μάτια, τὸν θωροῦσαν ἔτοιμα νὰ χυμῆξουν. Πάγωσε τὸ αἷμα του· ἡ ἀναπνοή του κόπηκε. Γούρλωσε τὰ μάτια του κι' ἄρχισε νὰ ὀπισθοδρομῆ καὶ μ' ἕνα πήδημά βγῆκε ἔξω ἀπ' τὴν τρύπα καὶ ἐτροίπη εἰς φυγὴν. Σὰν βρέθηκε λίγο μακριά, κοντοστάθηκε νὰ συνέλθῃ. Τί σὸί θηρία ἦταν αὐτὰ; Ἀπεφάσισε νὰ γυρίσῃ στὸ χωριό, νὰ εἰδοποιήσῃ τοὺς συχωριανοὺς του γιὰ τὴν ἀποφασίσουν τί θὰ γινόταν μ' αὐτὰ τὰ θηρία. Μόλις ὅμως προχώρησε, ἄλλαξε γνώμη. Γιατί τὰ θηρία δὲν χύμηξαν; Ἄς πάει ἀπὸ πάνω ἀπ' τὴν τρύπα νὰ ἰδῆ τί γίνεται, νὰ μάθῃ πρῶτα αὐτός, κι' ἂν εἴναι κάτι φοβερὸ νὰ τὸ πῆ καὶ στοὺς ἄλλους, εἰδ' ἄλλως μπορεῖ νὰ τοῦ φάνηκε, κι' ὕστερα θὰ τὸν κοροῦιδεuan οἱ ἄλλοι γιὰ τὸν φόβου του. Ἐφτασε πάνω ἀπ' τὴν τρύπα, ἔσκυψε καὶ φώναζε δυνατά, ἀλλὰ καμιὰ φωνὴ δὲν ἀκούσθηκε, ἔκτος ἀπ' τὴν δική του. Ἐανάνησε τὸ κερί του, ὀπλίσθηκε μὲ τὸ τσεκούρι του, ἔτοιμος γιὰ κάθε ἐνδεχόμενο. Ἀκριβῶς στὰ ἑπτὰ σκαλοπάτια φανερώθηκαν πάλι τὰ θηρία, μὰ ἦσαν ἀκίνητα μαρμαρένια λεοντάρια. Ὅμως γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακό, μὲ τὸ τσεκούρι του ἔδωσε μιὰ στὸ πρόσωπό τους, ἀλλ' αὐτὰ ἔμειναν ἔξ ἴσου ἀκίνητα. Ἐπείσθηκε πὼς ἦταν ψεύτικα καὶ εἶχαν τοποθετηθῆ ἀπλῶς καὶ μόνο γιὰ νὰ τρομάξῃ ἐκεῖνος πού θὰ κατέβαινε, ἔκτος ἀπ' τὸν νοικοκύρη. Τότε πῆρε θάρρος καὶ εἰσέδυσσε στὸ ἄντρο, πού ἀνοίγε μπροστά του σὰν θάλαμος. Λεξιὰ κι' ἀριστερά ἦσαν κρεβάτια κι' ἀπὸ πάνω

κρέμονταν σκουριασμένα γιαταγάνια, άλλα σπαθιά και παλαιότατα τουφέκια. Στή μέση ήταν κάτι σωροί σκεπασμένοι με κιλίμια. Τὰ ξεσκέπασε και βρέθηκε μπροστά σ' ένα κολοσσιαίο θησαυρό. Ἐκατομμύρια τὰ χρυσὰ νομίσματα και τὰ ἀσημένια. Τί δὲν ὑπῆρχαν ἐκεῖ. Τί μετζιντιέδες, τί ριάλια, τί σφάντσικα, τί ντιρεκλήδες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἐξαλλος ἀπὸ χαρὰ βγῆκε ἔξω και πρόσεξε μὴν τὸν εἶχε παρακολουθήσει κανεὶς. Πῆρε τὸ σάκκο του και ξαναχώθηκε μέσα, χωρὶς νὰ προσέξῃ τὰ θηρία. Ἐπεσε μὲ τὰ μούτρα στὰ λεφτά. Κυλίστηκε, ἀνακατεύτηκε, δάγκωσε τὰ λεφτά και γέμισε τὸ σάκκο μὲ χρυσὰ βενέτικα. Βγῆκε. Σκέιασε τὴ τρύπα μὲ τὴν πλάκα, ἔβαλε ἀπὸ πάνω χώματα και κλαριά, ἔβαλε σημάδι για νὰ γνωρίζῃ τὸν τόπο, ἄφησε τὰ ζῶα στὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, τί τὰ ἤθελε τώρα; και γύρισε στὸ Γιάτρος. Πόσες φορὲς κουβάλησε χρήματα, εἶναι ἄγνωστο. Πάντως τὰ χρυσὰ και τ' ἀσημένια νομίσματα, τὰ ἔλυωνε και τὰ ἔχυνε σὲ καλούπια. Τὰ κράματα αὐτὰ τὰ μετέφερε στὴ Βιζύη, ὅπου τὰ πουλοῦσε σ' ένα Ἑβραῖο ἀργυραμοιβό. Ἐγὼ πάλι, (συνεχίζει ὁ ὑπάλληλος), κάθησα στὸ χωριό μου κάμποσες μέρες. Ὑστερα ἀποφάσισα νὰ γυρίσω και νὰ ἀναλάβω τὴν δουλειά μου ἐκεῖ πού τὴν εἶχα ἀφήσει, ἔτσι εἴχαμε συμφωνήσει. Ἐκεῖ τὸν βροῖκα νὰ βγαίνει ἀπὸ τὸ ἄντρο φορτωμένος χρυσάφι. Τρόμαξα σὰν τὸν εἶδα και θάμαξα ἀπὸ τὰ πολλὰ λεφτά πού κρατοῦσε. Μόλις μὲ εἶδε δὲν τὰ ἔχασε και μοῦ εἶπε: «Πάρε ὅσα χρήματα θέλεις και ὅσα μπορεῖς νὰ μεταφέρῃς και φῦγε στὴ Βουλγαρία νὰ ζήσης. Σ' ἐξορκίζω, μὴ προδώσης τίποτε για τὸ θησαυρό, γιατί τότε θὰ γίνῃ μακελειό. Ἐνῶ ἔτσι θὰ τὸ γνωρίζω ἐγὼ μόνος και θὰ μπορῶ νὰ κάμω καλὰ στοὺς συγχωριανούς μου και στοὺς ξένους». Πράγματι, ἦλθα στὸ Γιάτρος, πῆρα ένα· δυὸ ζῶα, τὰ φόρτωσα κι' ἔφυγα. Τὸ τί ἔγινε ἀπὸ κεῖ και πέρα, τὰ ξέρετε. Ὅταν ἔμαθα τὸ θάνατα τοῦ Βαλτσάνου, μποροῦσα νὰ ξαναγυρίσω και νὰ πάρω τὸν ὑπόλοιπο θησαυρὸ πρὸς ὄφελος τῆς Βουλγαρίας, δὲν μὲ ἐμπόδιζε κανένας ὄρκος πιά. Δὲν μπόρεσα ὅμως παρὰ τώρα μόνο νὰ ἔλθω, μὰ δὲν βροῖκαμε τίποτε. Ἐνας Θεὸς ξέρει πού τὰ ἔκρυψε ὁ Βαλτσάνος. Πίστευε πὼς ἂν τὰ εὔρισκαν οἱ ἄλλοι θὰ ἔχυνετο αἷμα. Εἶχε σκοπὸ νὰ κἀνῃ πολλὰ καλὰ, μὰ ἐσεῖς δὲν τὸν ἀφήσατε. Τὸν καταδώσατε. Τώρα πιά δὲν ὑπάρχει μῆτε Βαλτσάνος, μῆτε θησαυρός».

Αὐτὰ εἶπε κι' ἔφυγε. Ὁ ὑπόλοιπος θησαυρός, γιατί ἦταν ἀτέλειωτος, μένει κάπου θαμμένος, ὅμως ὁ θρύλος του εἶναι πάντα ζωντανὸς στὶς ψυχὲς τῶν παλαιότερων.

Ἁ Θρύλος τοῦ ἄσπρου καβιλήρη.

Ὅταν οἱ ἐκδιωχθέντες, τὸ 1915, κάτοικοι παλινόστησαν κατὰ τὸ 1919 κι' ἄρχισε πάλι ἡ ζωὴ στὸ Σαμμάκοβο, κι' ἡ ἐκκλησιά μας ἀνοιξε τίς πύλες της στοὺς Χριστιανούς για νὰ λειτουργηθοῦν, ἕνας Τοῦρκος, ὁ Σακήρ, πού στὰ παλιὰ χρόνια, πρὶν ἀπ' τὸν ἐκπατρισμὸ τοῦ 1915 ἦταν ὄμπασης

(δεκανεύς) τῆς Χωροφυλακῆς, γέρος τώρα καὶ τυφλός, ἔστειλε καὶ κάλεσε στὸ σπίτι του τὸν ἐπίτροπο τῆς ἐκκλησίας, ποὺ ἐτύγγανε τότε νὰ εἶναι ὁ Κ. Γ. Βουτσόπουλος. Ζήτησε ἀπ' αὐτὸν τὴν ἄδεια νὰ μεταβῆ στὴν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Στρατηλάτου καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν βοήθεια τοῦ Ἁγίου γιὰ νὰ ξανάλθῃ τὸ φῶς του. Τότε διηγήθηκε μιὰ ἱστορία, ποὺ μοιάζει σὰν μῦθος, μὰ ποὺ εἶναι γεγονός, μὰ κι' ὁ Παπακωνσταντῆς, ὁ ἐφημέριος τῆς ἐκκλησίας καὶ ἀρχιμανδριτῆς, τὸ πιστοποιοῦσε :

«Μιὰν ἀνοιξιὰτικὴ νύχτα τοῦ 1907, πλησίαζαν μεσάνυχτα, ὁ Σακῆρ Ὁμπασης, χονδροκαμωμένος καὶ ὡς ἐκ τούτου βραδυκίνητος, μαζί μὲ τέσσαρες τζανταρμάδες (χωροφύλακες), ἔκαναν περιπολία καὶ ἐφρούρουν διὰ τὴν τάξι καὶ τὴν ἡσυχία. Γυρίζοντας στὰ στενοσόκακα καὶ στὰ καλντιρίμια τῆς κωμοπόλεως ὁ περιπολάρχης κουράστηκε κι' ἐκεῖ ἀπέναντι ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ κάθισαν γιὰ μιὰ στιγμή νὰ ξεποστάσουν καὶ νὰ στρίψουν ἓνα τσιγάρο μὲ τὴ φημισμένη Μανούκα τουτουνοῦ (ποιότης καπνοῦ). Ἡ ὥρα ἦταν ἀκριβῶς μεσάνυχτα. Τὸ σκοτάδι ἦταν πυκνὸ καὶ βαρὺ, ποὺ σοῦ πλάκωνε τὴν καρδιὰ τόση σκότεινιά καὶ μόνο ποὺ καὶ ποὺ φαινόταν κανένα ἀστεράκι νὰ κρυφοκυττάξῃ, ἀνάμεσα ἀπὸ τὶς σχισμάδες τοῦ συννεφιασμένου οὐρανοῦ. Παντοῦ σιγὴ θανάτου, παντοῦ ἡ γαλήνη ἀπλωμένη. Ρουφώντας ἡ περιπολία μ' ἀνακούφιση τὸ τσιγάρο, βλέπει ξαφνικὰ νὰ προβάλῃ μπροστά τους ἓνας καβαλάρης, πάνω σ' ἄσπρο ἄλογο καὶ νὰ βγαίνει μέσα ἀπὸ τὸν νάρθηκα τῆς ἐκκλησιᾶς. Πετάχθηκαν ἐπάνω κι' ὁ Σακῆρ ψιθύρισε : —«Τσοκ σεῖ, μποῦ κίμ μπουσαατά; (Περίεργο, ποιὸς εἶναι αὐτὸς τέτοια ὥρα). Τρέξανε νὰ παρακολουθήσουν ποὺ θὰ πάῃ ὁ καβαλάρης. Αὐτός, ἐφαίνετο νὰ δυσκολεύεται νὰ συγκρατήσῃ μὲ τὸ χαλινάρι τὸ ἀτίθασσο ἄι του, ποὺ ἤθελε' σὰν ἀφηνιασμένο νὰ πάρῃ δρόμο γιὰ τὸν ἐπάνω Μαχαλά. Ὁ Σακῆρ διέταξε: «Τρέξατε οἱ δυὸ δεξιὰ καὶ δυὸ ἀριστερὰ καὶ στήσατε καρτέρι ἔξω ἀπ' τὸ χωριὸ μὴ σᾶς ξεφύγῃ». Ἀμέσως ὁμοῦν οἱ τζανταρμάδες τρεχάτοι. Βρέθηκαν σὲ λίγο ἔξω ἀπ' τὸ χωριὸ. Μόλις ἔφθασαν, νάτος κι' ὁ καβαλάρης φάνηκε. Μὰ δὲν προχώρησε, σταμάτησε καὶ γύρισε πάλι πίσω, ἀκριβῶς ἐκεῖ ποὺ παραμόνευε ὁ περιπολάρχης Σακῆρ. Οἱ τέσσερες τώρα, ἐνωμένοι τρέχουν στὸ κατόπιν τοῦ καβαλάρη καὶ τὸν βλέπουν νὰ φτάνῃ μπροστὰ στὸ Σακῆρ: «Ντοῦρ (στάσου)», ἤχησε τρέμοντας ἡ φωνὴ τοῦ Σακῆρ κι' ἐπρότεινε τὸ μαρτίνι (πολεμικὸ ὄπλο) στὸν καβαλάρη. Ἐκεῖνος ὅμως, σὰν ἀστραπὴ χάθηκε ἀπὸ μπροστὰ του καὶ μπῆκε πάλι στὸν νάρθηκα τῆς ἐκκλησίας. Ἐφθασαν κι' οἱ ἄλλοι λαχανιασμένοι ἀπὸ τὸ τρέξιμο καὶ τὸ φόβο. Περικύκλωσαν τὴν ἐκκλησιὰ γιὰ νὰ μὴ τοὺς ξεφύγῃ. Τότε ὁ Σακῆρ, μαζί μὲ τὸν Μεμετ-ἄλῃ, τὸν ἱκανώτερον ἀπ' ὄλους τοὺς χωροφύλακες, ἔκαμαν ἐφοδο στὸν νάρθηκα, μὲ τὰ μαρτίνια προτεταμένα, ἀναζητοῦντες τὸν λευκοφορεμένο καβαλάρη. Πᾶνε νὰ μποῦνε, μὰ ἡ πόρτα τῆς ἐκκλησιᾶς ἦταν βαρειά ἀμπαρωμένη. Δὲν βλέπουν τίποτε, μόνο μιὰ μι-

κρή καντήλα τρεμοφώτιζε πάνω από τή θύρα τὸ εἰκόνημα τοῦ Ἁγ. Θεοδώρου τοῦ Στρατηλάτου. Παντοῦ ἄκρα σιγή. — «Τσοκ σεῖ, νέρεε γκιττι κοτσα ἄτλη; (περίεργο, ποῦ πῆγε κοτζάμ καβαλλάρης;) Δὲν μπορούσαν νὰ τὸ ἐξηγήσουν. — «Τρέξε γρήγορα, εἶπε στὸ Μεμεταλῆ ὁ Σακήρ, πῆγαινε νὰ μοῦ φέρης τὸν παπᾶ Κωνσταντῆ ἀμέσως ἐδῶ, ν' ἀνοίξη τὴν ἐκκλησία, «μποῦ ζαπιτ κιμιπὶ μπενζέρ», (αὐτὸς μοιάζει σὰν ἀξιωματικός). Τρεχάτος, μὲ τὴν ψυχὴ στὸ στόμα φθάνει ὁ Μεμεταλῆς στὸ σπίτι τοῦ Παπακωνσταντῆ, ποῦ βρισκόταν ἐκεῖ κοντά. Τὸν σηκώνει ἄρον· ἄρον μὲ τὰ νυχτικά του καὶ τὸν ὀδηγεῖ μεσάνυχτα στὴν ἐκκλησιὰ μὲ τὰ κλειδιά. «Ντοβλὲτ ἐμιρίτλε ἄτς, Παπαζ ἐφέντη, τσαμποῦκ κλίσεγι. (Ἐν ὀνόματι τῆς Κυβερνήσεως, ἄνοιξε, κύρ παπᾶ γρήγορα τὴν ἐκκλησιὰ)». — «Τί τρέχει, Σακήρ Ὀμπαση;» ρώτησε ἤρεμα ὁ παπᾶς, κι' ὁ δεκανέας ἐξιστορεῖ βιαστικά τὰ διατρέξαντα, ταραγμένως. Ὁ παπᾶ Κωνστανταντῆς ἄνοιξε τὴν ἐκκλησιὰ, μῆχαν μέσα, ἀλλὰ κανεῖς καβαλάρης δὲν φαινόταν πουθενά. «Ἄτζαγίπ!.. (περίεργο)», εἶπε ὁ Ὀμπασης καὶ ἔψαξαν παντοῦ, ἀκόμη καὶ τὰ μάρμαρα, μὴν ἔχει πουθενὰ σημεῖο πετάλου. Βγῆκαν ἔξω πάλι κι' ὁ παπᾶς ἄρχισε νὰ κάμη ἐρωτήσεις στὸν Σακήρ, σὰν τί εἶδους καβαλάρης ἦταν αὐτός; — «Νά... ἓνας μὲ τὸ ἄσπρο ἄλογο «σμι στρακλῆ» μὲ δόρυ, ζαπιτ κιμιπὶ (σὰν ἀξιωματικός)». — «Ἄ!!, ἔκαμε ὁ παπᾶ Κωνσταντῆς, μήπως ἦταν αὐτὸς ποῦ εἰκονίζεται σ' αὐτὴ τὴν εἰκόνα, κι' ἔδειξε τὸ χρυσοπυμένον εἰκόνημα τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου». «Ἐβεν, τίκι μπουνοῦν κιμιπὶ (μάλιστα, ἀπαράλλαχτος σὰν κι' αὐτόν)». Ὁ παπᾶ Κωνσταντῆς ἐξήγησε τότε στὸν Ὀμπαση περὶ τίνος πρόκειται. Αὐτὸ στὸν Σακήρ ἔκανε μεγάλη ἐντύπωση. Ἀργότερα, στὰ γεράματά του, ἔχασε

Σακήρ ὁ Ὀμπασης,
γνωστὸς εἰς τοὺς Σαμμακοβίτες

κατόπιν μακρᾶς ἀσθενείας τὸ φῶς του ἀπὸ καταρράκτη καὶ παρακαλοῦσε τοὺς οἰκείους του νὰ τὸν ὀδηγήσουν στὸν ἄσπρο καβαλάρη, γιατί εἶχε τὴν πεποίθησι, ὅτι, μὰ καὶ τοῦ παρουσιάσθηκε αὐτὸς ζωντανός, θὰ τοῦ ἔδιδε πίσω καὶ τὸ φῶς του. Δὲν τολμοῦσαν ὅμως νὰ τὸν πᾶνε, διότι ἐφοβοῦντο τὸν φανατισμὸ τῶν Νεοτούρκων. Ἔτσι λοιπόν, τώρα ποὺ γύρισαν οἱ Ἕλληγες, ζητοῦσε τὴν ἄδεια νὰ τὸν πᾶνε στὴν ἐκκλησιά, στὸ εἰκόνισμα. Δὲν μπόρεσε ὅμως ὁ δυστυχῆς νὰ πᾶ καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν χάρι τοῦ Ἁγίου, γιατί ἡ κατάστασί του καθημερινῶς χειροτέρευε λόγῳ ἐξαντλήσεως. Ἀπεβίωσε χωρὶς νὰ παρουσιασθῇ στὸν ἄσπρο καβαλάρη, τὸν Ἅγιο Θεόδωρο τὸν Στρατηλάτη.

Παραθέτομεν ποιήματα, ἀφιερωμένα στὸν διδάσκαλο Σίμο Σιμόπουλο καὶ λοιπούς, σφαγιασθέντας ὑπὸ τῶν Τούρκων :

Α'

Στὸν τόπο ποὺ⁹ σὲ σφάξανε,
Σιμόπουλε, σιμώνω,
γονατιστὸς προσεύχομαι,
μὲ σεβασμὸ καὶ πόνο.
Ἄναστενάζω καὶ θρηνηῶ
γιὰ τὰ μαρτύριά σου
καὶ ὄρφανὰ ποὺ ἄφησες
τὰ ἄτυχα παιδιὰ σου.
Φέρνω στὸ νοῦ μου τὴ ζωή,
ποὺ ἔζησα μαζί σου,
ὅταν ἐσὺ μ' ἐδίδασκες
καὶ ἤμουν μαθητῆς σου.
Θυμοῦμαι ποὺ — διδάσκαλοι
ἐγὼ μαζὺ μὲ σένα —
περάσαμε ζωὴ χρουσῆ
στὰ μακρυνά, στὰ ξένα.
Θυμοῦμαι τὴν σοφία σου,
τὴν ἄγια λεβεντιά σου,
τοὺς τρόπους σου, τὶς χάρες σου
τὴν συμπεριφορὰ σου.
Πάντα γενναῖος ἦσουννα,
μεγάλος πατριώτης,
τῆς Ἐθνικῆς Ἰδέας μας
ἄνδρεῖος στρατιώτης.

Θυμοῦμαι πῶς στή φυλακῇ
 μὲ ἀφοβία κι' οἱ δύο μας
 προσμέναμεν ἀτάραχοι
 γοργὸ τὸν θάνατό μας.
 Πῶς στοῦ Σκοποῦ τὸ διωγμὸ
 σ' ἐπιάσαν τὰ θηρία
 καὶ τάχα θὰ σὲ στέλνανε
 στή Μήδεια ἔξορία.
 Μὰ εἰς τὴν ἄκρη τοῦ Σκοποῦ,
 ἔκει σ' ἓνα ρυάκι.
 οἱ ἄγριοι σὲ σφάζανε,
 σὰν νᾶσουνα ἀρνάκι.
 Ἄχ! σ' ἐνθυμοῦμαι καὶ πονῶ
 καὶ θρηνηδῶ καὶ κλαίγω,
 κι' αὐτό σου τὸ μαρτύριο
 κάθε στιγμή θὰ λέγω:
 Χαῖρε Σιμόπουλε ἀγνέ,
 ἀθάνατος θὰ μείνης,
 θρύλος γλυκὺς αἰώνιος
 γιὰ τὸ Σκοπὸ θὰ γίνης!

Β'.

Ἄθανάτ' Ἀριστόδημε! . . .
 καὶ σὺ γιὰ τὴν Πατρίδα
 στήν ἱστορίαν ἔγραψες
 τρισέβδοξη σελίδα.
 Χωρὶς ντουφέκι καὶ σπαθὶ
 σὺ πάντα πολεμοῦσες
 τὸν βάρβαρο κατακτητὴ
 ἀνίκητος νικοῦσες.
 Τὸ μῖσος σου σ' ἐφτέρωνε
 καὶ σοῦδινε δυνάμεις,
 νὰ πολεμᾷς μὲ τὸν ἐχθρὸ
 καὶ θάμματα νὰ κάμης.
 Ἦσουν ὁ ἥλιος τοῦ Σκοποῦ,
 ποὺ τὸν ζωογονοῦσες,
 τὸν δρόμο του ποὺ φώτιζες
 κ' ἔμπρὸς τὸν ὠδηγοῦσες.

Κάθε χαρά τῶν Σκοπιανῶν
 ἦτανε καὶ δική σου,
 ἡ λύπη καὶ ὁ πόνος τῶν
 ἔθλιβε τὴν ψυχὴ σου.
 Μικροὺς μεγάλους δίδασκες
 μὲ τὰ διδάγματά σου
 κι' ὅλους τοὺς νέους τοῦ Σκοποῦ
 τοὺς εἶχες γιὰ παιδιὰ σου.
 Ἐργάσθηκες ἀκούραστα,
 μὲ θέληση, μὲ θάρρος
 καὶ ἦσουν σὰν ἀληθινὸς
 τῶν Σκοπιανῶν μας φάρος.
 Γιὰ τοῦτο καὶ ὁ τύραννος
 λυσσᾷ, θυμώνει, ἀφρίζει,
 ἐσένα καὶ τὸν ἀδελφό σ'
 πρῶτους σᾶς φυλακίζει.
 Τὰ ὄνειρα, οἱ πόθοι σου,
 ἡ σκέψη κ' ἡ χαρὰ σου,
 ἐσβύσανε κ' ἐχάθηκαν,
 μέσα στὴ συμφορὰ σου.
 Μὲ τοῦ Σκοποῦ τὸν χαλασμό,
 ποὺ πάει στὴν ἐξορία
 καὶ σένα σὲ τουφέκισαν
 τὰ ἄγρια θηρία.
 Σὰν Διάκος ἐπολέμησες,
 σὰν ἥρωας πεθαίνεις,
 στὴν ἱστορία τοῦ Σκοποῦ,
 ἀθάνατος θὰ μένης.

Γ'.

Ὅταν ξαναγυρίσαμε,
 ἐλεύθεροι πειὰ τότες,
 μικροὶ μεγάλοι Σκοπιανοί,
 κι' ὅλοι οἱ πατριῶτες,
 ἐπῆγα κ' ἐπροσκύνησα
 στὴν μαύρη φυλακὴ σου,
 ποὺ ἔζησες μὲ βάσανα
 τὸ τέλος τῆς ζωῆς σου.

Ήταν μιὰ τρύπα βαθουλή,
ὕγρα, σκοτεινιασμένη,
ποῦ τὴν ἡμέρα ἔτρεμε
κανεὶς ἐκεῖ νὰ μένη.

Σ' αὐτὴ τὴ μαύρη φυλακὴ
— στὴν κόλαση, στὸν Ἄδη —
σὲ κλείσανε οἱ βάρβαροι
μέσα εἰς τὸ σκοτάδι.

Δὲν σ' ἄφηναν νὰ κοιμηθῆς,
τὰ μάτια σου νὰ κλείσης,
μήτε κανένα συγγενῆ
ἢ φίλο νὰ μιλήσης.

Χωρὶς τροφὴ σ' ἀφήνουνε,
σὲ δέρνουν, σὲ ματώνουν,
τὰ γένηια, τὰ μουστάκια σου,
τραβοῦν καὶ ξεροζώνουν.

Κάθε ἡμέρα μὲ δαρμὸ
ἀνάκρισι σὲ παίρνουν
καὶ πάλι μέσ' στὴ φυλακὴ
μὲ τὶς σπρωξιὲς σὲ φέρνουν.

Ἐφτὰ ἡμέρες ἔμεινες
στῆς φυλακῆς τὰ βάρθη
καὶ πλειότερα ὑπέφερες
ἀπ' τὸν Χριστό μας πάθη.

Γιὰ τοῦτο καὶ ὁ θάνατος
ἦρθε νὰ σὲ λυτρώσῃ,
στὸ πονεμένο σῶμα σου
ἀνάπαυση νὰ δώσῃ.

Μεγαλομάρτυς, ἅγιος
χρυσοστεφανωμένος,
στὴν ἱστορία τοῦ Σκοποῦ
θάσαι πάντα γραμμένος.

Ἡ δόξα σου ἀθάνατη,
πάντα θὰ σελαγίζῃ
τὸν δρόμο πρὸς τὴν λευτεριά
θὰ δείχνῃ, θὰ φωτίζῃ!

Δ'.

Στῆς ἐξορίας βγαίναμε
μαζὶ τὸν μαῦρο δρόμο
κ' ἐκλαίγαμε γιὰ τὸν Σκοπὸ
μὲ πόνο καὶ μὲ τρόμο.

Στὴν ἄκρη 'κεῖ μᾶς πιάσανε,
θέλαν νὰ μᾶς κρατήσουν,
νὰ μᾶς γυρίσουν στὸ Σκοπὸ
καὶ νὰ μᾶς φυλακίσουν.

Μὰ ἦτανε γραμμένο μας
ἐμένα νὰ μ' ἀφήσουν
καὶ στοῦ Σκοποῦ τὴ φυλακὴ
ἐσένα νὰ ὀδηγήσουν.

"Αχ! τί σκληρὸς ὁ χωρισμὸς!
σὲ κλαῖνε οἱ δικοὶ σου.
σὲ κλαῖνε ἡ γυναῖκα σου,
ἡ μάνα κ' ἡ ἀδελφὴ σου.

'Ἐσὺ γενναῖος κ' ἀφοβος,
ὅλες τὶς ἐνθαρρύνεις,
ἐλπίδα καὶ παρηγοριὰ
σὺν φρόνιμος τὶς δίνεις.

Μὲ ἄλλους τρεῖς σ' ἐκράτησαν
καὶ πίσω σᾶς γυρίζουν,
τὴν ἄλλ' ἡμέρα τὸ πρῶτ'
ὅλους σᾶς τουφεκίζουν.

'Αθάνατη ἡ μνήμη σου
θὰ μείνη στοὺς αἰῶνες,
γιατὶ καὶ σὺ πολέμησες
στοὺς Θρακικοὺς ἀγῶνες.

Κι' ὅταν μιὰ μέρα ὁ Σκοπὸς
θ' ἀναστηθῇ, θὰ ζήσει,
ὦ! τότε, ἐθνομάρτυρα,
δὲν θὰ σὲ λησμονήσει!

Ε'.

Σὲ κλαῖνε ὅλοι οἱ Σκοπιανοί,
λεβέντη Πελοπίδα,
ποὺ πέθανες ἡρωϊκὰ
καὶ πᾶς γιὰ τὴν Πατρίδα.

Ἄπολλωνας στήν ὠμορφιά,
 στή λεβεντιά, στή χάρι,
 ἦσουν στολίδι τοῦ Σκοποῦ
 καί πρῶτο παλληκάρι.

Οἱ Τοῦρκοι πού σέ ζήλεψαν
 καί πήγαιναν νά σκάσουν,
 θελήσανε τὸ αἷμα σου
 νά πιοῦνε νά χορτάσουν.

Κι ὅταν χτυποῦσαν στὸ Σκοπὸ
 οἱ Τοῦρκοι τὶς καμπάνες
 καί χώριζαν ἀνδρόγυνα
 καί τὰ παιδιὰ ἀπ' τὶς μάννες. . .

Κι ὁ ἥλιος ἀπ' τὸν τρόμο του
 ἐπήγαινε νά σβύση
 τὸν διωγμὸ τῶν Σκοπιανῶν
 γιὰ νά μὴν ἀντικρύση.

ᾠ! τότε σέ κρατήσανε,
 μὲ τέσσερους ἀκόμα,
 ἐρρούφηξαν τὸ αἷμά σου
 καί σ' ἔθαψαν στὸ χῶμα.

Ἄθάνατος μέσ' στή χρυσῇ
 τοῦ Ἔθνους ἱστορία,
 θὰ φαίνεσαι πὼς πολεμᾷς
 γιὰ τὴν ἐλευθερία.

Καί ὁ Σκοπὸς στὸν τάφο σου,
 γονατιστὸς θὰ κλίνει,
 θερμὰ καί μαῦρα δάκρυα
 μὲ σπαραγμὸ θὰ χύνη!

ΣΤ'.

Πήραν καί σένα, πήρανε
 οἱ Τοῦρκοι νά σέ σφάζουν,
 ἀφοῦ βαλθῆκαν τὸν Σκοπὸ
 νά τὸν καταρηνιάξουν.

Τὴν ὄραν ὅπου βγαίναμε,
 ὅλοι στήν ἐξορία,
 ὠρμησαν καί σέ κράτησαν
 καί σένα τὰ θηρία.

Γραφτό σου ἦτανε καὶ σὺ
τὸ αἷμα σου νὰ χύσης,
τὸ δένδρο τῆς ἐλευθερίας
θερμὰ νὰ τὸ ποτίσης.

Ὡς που μιὰ μέρα φουντωτὸ
τὸ δένδρο νὰ καρπίση
κ' ἐλευθεριὰ στὴ Θράκη μας
γιὰ πάντα νὰ σκορπίση.

Καὶ ὁ Σκοπὸς σὰν γίγαντας
καὶ πάλιν νὰ ξυπνήση
μαρμάρινα ἀγάλματα
γιὰ ὅλους σας νὰ στήση!

Ζ'.

Ὅταν στῆς Κρήτης τὰ βουνὰ
σὰν ἀετὸς πετοῦσες
καὶ μὲ τουφέκι καὶ σπαθὶ
τοὺς Τούρκους πολεμοῦσες,
ὁ Χάρος σὲ σεβάστηκε,
δὲν ἦρθε νὰ σὲ πάρη,
γιατὶ σὲ εἶδεν ὠμορφο
καὶ ἄξιο παλληκάρι.

Κι' ὅταν οἱ Τοῦρκοι ἔδιωξαν
τ' ἀξέχαστο Σκοπὸ μας,
μαζύ μας σὲ κρατήσανε
τάχα σὰν ἀρχηγό μας.

Καὶ νὰ μᾶς σφάξουν ἤθελαν,
ἀπάντησες μὲ θάρρος:
«Σκοτῶστε μας! δὲν τρέμομε!
δὲν μᾶς τρομάζει ὁ Χάρος!»

Οἱ Τοῦρκοι σὲ σεβάστηκαν,
σ' ἀφήσανε νὰ ζήσης
κ' ἐπῆγες μὲ τὰ τέκνα σου
ἄλλοῦ νὰ κατοικήσης.

Καὶ ὅταν πειὰ οἱ Βούλγαροι
ἐπήσανε τὴ Δράμα,
ἀπαίσιο κι' αἱματηρὸ
ἐξετυλίχθη δροῦμα.

Τότε αὐτοὶ δὲν θέλησαν
 νὰ σεβασθοῦν τὸ σχῆμα,
 μὲ λογχισμόν οἱ ἄγριοι
 σ' ἐσκότωσαν. Τί κρίμα !
 Σὰν τὸν Χριστὸ σ' ἐλόγχισαν
 οἱ ἄγριοι Βουλγάροι
 καὶ συγγενῆς δὲν τόλμησε
 τὸ λείψανο νὰ πάρῃ.
 Τὸ λείψανό σου τ' ἅγιο
 καὶ αἱματοβαμμένο,
 π' ἀφήσανε οἱ Βούλγαροι
 κάτω στὴ γῆ ριχμένο.
 Μὰ τὰ παιδιὰ σου τ' ἄμοιρα
 ἐπῆγαν νὰ σὲ κλάψουν
 τὸ λείψανό σου τ' ἅγιο
 σὰν Χριστιανοῦ νὰ θάψουν.
 Στὴ Βησοτσάνη σ' ἔθαψαν
 — ὅπου κοιμᾶσαι τώρα —
 καὶ εἶν' ὁ τάφος σου φρουρὸς
 σ' ἀδελφικὴ μας χώρα.
 Αἰώνια θὰ κάνουμε
 μνημόσυνα γιὰ σένα,
 σὰν ἥρωας ποὺ ἀπέθανες
 στὰ μακρυνὰ στὰ ξένα.
 Καὶ μέσα στὸ παλιὸ Σκοπὸ
 θὰ στήσουμ' ἀδριάντα,
 μικροὶ μεγάλοι νὰ ὑμνοῦν
 τὸ ὄνομά σου πάντα !

Ἐπίλογος

Ὅπωςδήποτε φθάσαμε εἰς τὸ τέλος τῶν ἀφηγήσεών μας. Ἡ ψυχὴ μας
 πέρασε ἀπὸ τὰ στενοσόκακα τῶν ἀναμνήσεων κι' ἀπ' τὴς κακοτοπιῆς τῶν
 νοσταλγιῶν καὶ τοῦ συναισθηματισμοῦ κι' ὅμως κατώρθωσε νὰ πῆ ἐκεῖνο
 ποὺ ἔπρεπε γιὰ τὴν ἀγαπητὴ πατρίδα, τὸ Σαμμάκοβο. Τώρα πρέπει νὰ τε-
 λειώσωμε. Μὰ πρὶν τελειώσω, πρέπει νὰ γράψω ἓνα ἐπίλογο, μιὰ κατα-

κλείδα. Μὰ τί νὰ γράψω; Ἐχει στερέψει πιά τὸ μυαλό μου, μὲ τὶς ἀναμνήσεις καὶ τὶς νοσταλγίες. Μὰ ἐνῶ σκεπτόμουν, μοῦ κατέβηκε μιὰ ἰδέα νὰ ψάξω νὰ βρῶ, νὰ μάθω ποῦ βρίσκονται σήμερα τὰ διεσπαρμένα παιδιὰ τῆς πατρίδος μας. Ζοῦν; πέθαναν; ὑπάρχουν; καὶ ποῦ; Τούτη ἡ ἰδέα μ' ἄρσσε καὶ μέσα στὶς οἰκονομικὲς μου δυνατότητες, προστέθηκε καὶ τὸ ταξίδι, ἀνὰ τὴν Βόρειο Ἑλλάδα καὶ κάποτε στὸ ἔξωτερικό, (ἐπίσκεψις συμπατριωτῶν μου στὸ Παρίσι κατὰ τὸ 1957) νὰ ἰδῶ, νὰ συναντήσω τ' ἀδέλφια μου, τοὺς συμπατριῶτες μου. Τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῶν τῶν ταξιδιῶν, τοῦ ψαξίματος καὶ τῆς ἀνακαλύψεως, εἶναι τοῦτος ὁ ἐπίλογος.

Μετὰ τὶς τραγικὲς μέρες τοῦ ἔκπατρισμοῦ τοῦ 1922, ὅλοι οἱ Σαμμακοβίτες σκορπίσαμε «σ' ἀνατολὴ καὶ δύση» καὶ σὰν κυνηγημένα πουλιά, κατόπιν μύριων περιπετειῶν, καταλήξαμε νὰ βρισκώμαστε σχεδὸν παντοῦ. Μὰ οἱ πιὸ πολλοί, περίπου χίλιοι, οἱ πιὸ γνήσιοι Σαμμακοβίτες, μπορῶ νὰ πῶ, ἐγκατεστάθησαν στὸ χωριὸ Σχοινιά (Τσαμπάζ) κοντὰ στὴ Κομοτινή. Εἶναι τὸ Νέο Σαμμάκοβο, τὸ γνήσιο παιδί τῆς παλαιᾶς μητέρας μας. Ἐκεῖ ἔχουν διατηρηθῆ τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμά μας, ἐκεῖ ἀκούγεται ἡ διάλεκτός μας, ἐκεῖ ὑπάρχουν τὰ ἱερὰ κειμήλια τοῦ τόπου μας, οἱ εἰκόνες τῆς παλαιᾶς ἐκκλησίας, τὰ δυσκόπτηρα, τὰ πολυκάνδηλα καὶ τὸ Εὐαγγέλιο, ἐκεῖ εἶναι ζωντανὲς οἱ ἀναμνήσεις τοῦ παρελθόντος. Κι' ὅποιος συμπατριώτης ἐμπνέεται ἀπὸ συναίσθημα φιλοπατρίας κι' ἀγάπης νὰ πάη νὰ ἐπισκεφθῆ τὸ νέο Σαμμάκοβο.

Τὸ κύριο ἐπάγγελμα τῶν νέων Σαμμακοβιτῶν εἶναι ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία. Οἱ νέοι πατριῶτες καταβάλλουν κόπους καὶ μόχθους καὶ μὲ τὴν παροιμιώδη ἐργατικότητα καὶ ὑπομονή, ποῦ διέκρινε τοὺς πατέρες τους καὶ τοὺς πατέρες τῶν πατέρων τους, ἔχουν κατορθώσει νὰ προκόψουν. Εἶναι μεγάλη ἡ χαρὰ ποῦ νοιώθει κανεὶς δταν τοὺς ἐπισκέπτεται. Τίποτε δὲν ἔχει ἀλλάξει τὴν παλαιὰ ψυχὴ τους. Μῆτε ἡ καλωσύνη, μῆτε ἡ εὐλικρίνεια, μῆτε ἡ ἀγάπη, παλαιὰ προτερήματα τῶν ἀνθρώπων τῆς πατρίδος μας, ἔλειψαν ἀπ' αὐτούς. Χαίρομαι ποῦ εἶμαι συμπατριώτης τους. Ἐκεῖ ζοῦν οἱ γνωστές μου οἰκογένειες καὶ πολλοὶ ἄλλοι, ποῦ δυστυχῶς δὲν ἀπαριθμοῦνται τὰ ὀνόματα. Οἱ λίγες μέρες ποῦ ἔζησα μαζί τους, μ' ἔκαναν νὰ αἰσθανθῶ πατριωτικὴ ὑπερηφάνεια καὶ νὰ ζωντανέψω ἀκόμη πιὸ πολὺ ἡ ἀγάπη γιὰ τὴν πατρίδα μας. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτούς, ὑπάρχουν κι' ἄλλοι. Ἔτσι, στὴ Εἰρήνη μένουν περὶ τὶς 17 οἰκογένειες Σαμμακοβιτῶν, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ὁ συνεργάτης μου Κ. Γ. Βουτσόπουλος, καθὼς κι' ὁ ἀγαπητὸς ἐξάδελφος Δημ. Θ. Τζάρτος. Στὴν Ἐλευθεροῦπολι εὐρίσκονται 25 οἰκογένειες περίπου. Εἰς τὸ Βαλτοχώριον (Βοδόβιστα) Δράμας, εἶναι ἐγκατεστημένες περὶ τὶς 70 οἰκογένειες Σαμμακοβιτῶν, καθὼς κι' ἄλλες τόσες Τρουλιανῶν. Ἐκεῖ στὸ Βαλτοχώρι κι' ὁ ἱερεὺς τῆς Κοινότητος εἶναι ὁ Σαμμακοβίτης Βασίλειος Καριπίδης. Συμπατριῶτες μας ὑπάρχουν ἐπίσης στὴ Δράμα, περίπου ἄλλες 25

οικογένειες, εἰς τὰς Σέρρας 19 οἰκογένειες. Περί τις 60 οἰκογένειες Σαμμακοβιτῶν ἔχει κι' ὁ Μικρόκαμπος, χωριὸ κοντὰ στὴν Θεσσαλονίκη. Σαμμακοβίτες κατοικοῦν καὶ στὴν Κομοτινή, στὴ Θεσσαλονίκη καὶ στὴν Ἀθήνα. Ὅμως ὁ διασκορπισμὸς τῶν Σαμμακοβιτῶν δὲν ἔμεινε μέσα στὰ σύνορα τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ ἐπεξετάθη εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον. Στὸ Παρίσι, ὅπου τοὺς ἐπεσκέφθη, ὅπως ἀνέφερα καὶ εἰς τὸν Νέον Κόσμον, ὅπου διέπρεψαν οἰκονομικῶς καὶ ἐμπορικῶς. Παντοῦ, ὅπου κι' ἂν βρίσκονται ὅμως, ἔχουν τέτοια κατεύθυνσι, ἐργάζονται τόσο σκληρὰ καὶ ἐπίμονα, ὥστε, μὲ Σαμμακοβίτικη ὑπερηφάνεια, μπορῶ νὰ πῶ, ὅτι διαπρέπουν. Σήμερον ὁ καλλιτέρας δικηγόρος στὴν Κων|πολι εἶναι Σαμμακοβίτης, τὸ ἴδιο καὶ οἱ γνωστοὶ ὑποδηματοπώλης καὶ ζαχαροπλάστης τῶν Ἀθηνῶν. Σαμμακοβίτης εἶναι κι' ὁ πιὸ καλὸς φωτογράφος τῆς Ἑλλάδος. Αὐτοὶ οἱ κοινωνικῶς ἀνεπτυγμένοι καὶ εὐποροὶ τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἀλλαγῶ συμπολίται, θὰ μπορούσαν νὰ ἐνισχύσουν καὶ νὰ συνεργασθοῦν εἰς τὸ ὄραϊον ἔργον τοῦ Θερακικοῦ Κέντρου, ἀντὶ νὰ ἀδιαφοροῦν καὶ νὰ μὴ συμμετέχουν εἰς τὴν καρποφόρον πατριωτικὴν αὐτὴν προσπάθειαν. Καυχῶμαι, ὅτι ἐκείνη ἢ μικρὰ κωμόπολις, ἢ ὅποια μόλις καὶ μετὰ βίας ἀναφέρεται εἰς τὴν Μεγάλην Ἑλληνικὴν Ἐγκυκλοπαίδειαν, ἔχει βγάλει πλείστους ἐπιστήμονας, δικηγόρους, ἰατροὺς, καθηγητὰς, καθὼς καὶ βουλευτὰς.

Εὐχομαι τὸ νοικοκυρίστικο πνεῦμα, ποὺ διέκρινε τὴν παλιὰ μας Πατρίδα, τὸ πνεῦμα τῆς προόδου καὶ τῆς καλωσύνης, νὰ εἶναι μέσα στὶς ψυχὰς ὄλων τῶν παιδιῶν τῆς ἀγαπημένης μας Πατρίδος, τοῦ παλιοῦ Σαμμακοβου.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ
ΤΟΥ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΤΟΥ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

Σύμφωνα με την καθιερωμένη από έτων τάξιν, ανά διετίαν, συνέρχεται ή Γενική Συνέλευσις τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου, ἐνώπιον τῆς ὁποίας, πιστοποιουμένης τῆς ἀπαρτίας, ἀναγινώσκονται ή λογοδοσία τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου καί τῆς Διευθυνούσης Ἐπιτροπῆς, καθὼς καί ή Ἔκθεσις τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς, μετὰ τοῦ συνημμένου Ἰσολογισμοῦ. Οὕτω, τὴν 26ην Μαΐου 1961, συνήλθεν ή Γενική Συνέλευσις, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ γηραιότερου τῶν παρισταμένων κ. Μιλτ. Σαραντῆ, δικηγόρου, ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ ἀσθενούντος Προέδρου, καθ' ἣν ἀνεγνώσθη ή κάτωθι λογοδοσία μετὰ τῆς Ἐκθέσεως τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς καί τοῦ Ἰσολογισμοῦ τῶν ἐτῶν 1959 καί 1960, ὑπὸ τοῦ Γεν. Γραμματέως κ. Π. Τσατάλα.

Ε Κ Θ Ε Σ Ι Σ

ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ 1959 ΚΑΙ 1960

ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΩΣ ΤΗΣ 26ΗΣ ΜΑΪΟΥ 1961

Ἀγαπητοὶ Φίλοι καὶ Συμπατριῶται,

Θὰ μᾶς ἐπιτραπῆ, πρὶν εἰσελθόμεν εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν πεπραγμένων τῆς διετίας, νὰ μνημονεύσωμεν γενικᾶς τινος γραμμιάς, ἀφορώσας τὴν παγκόσμιον κατάστασιν καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς ἐξαρτωμένην τῆς πατρίδος μας Ἑλλάδος, διότι ἐν μικρογραφία καὶ αἱ Σωματειακαὶ Ὄργανώσεις, κατ' ἀνάγκην, εὐρίσκονται εἰς ἐξάρτησιν μετὰ τὰ γενικὰ γεγονότα.

Διανύομεν δυσχερῆ καμπὴν τῆς παγκοσμίου ἱστορίας, ὅλων δὲ τὰ βλέμματα καὶ κυρίως τῶν δύο μεγάλων, ἀγρύπνως στρέφονται πρὸς τὴν ἐξέλιξιν

τῆς οικονομικῆς καὶ κοινωνικῆς διαρθρώσεως τῆς οἰκουμένης, μεθ' ὧν συνδέεται ἀναποσπᾶστος ἡ παγίωσις τῆς εἰρήνης. Ἐκτὸς τούτου, ὁ πλανήτης μας κινδυνεύει, ἐὰν δὲν ληφθῶν ριζικά μέτρα, μετὰ πάραδον ὀλίγων δεκαετιῶν, νὰ καταστῇ ἀνεπαρκῆς εἰς χῶρον μὲ τὴν καλπάζουσαν αὔξησιν τοῦ ὑπερπληθισμοῦ.

Μέσα εἰς τὰ στενὰ σωματικὰ ὄρια, εἰς τὰ ὁποῖα ἀπὸ τριακονταπενταετίας κινεῖται τὸ Θρακικὸν Κέντρον καὶ ἐν συγκρίσει πρὸς ὅτι συμβαίνει τριγύρω μας, ἐπετεύχθησαν οἱ μεγάλοι, ἐν τῷ συνόλῳ ἴσχυοί, οἱ ταχθέντες διὰ τοῦ Καταστατικοῦ μας, κυρίως δὲ ἡ πνευματικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ περὶ ἀρχαίας καὶ νεωτέρας Θράκης ἔρευνα καὶ μέριμνα, ἐπετέλεσαν ἀξιοθαυμάστους, κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν προόδους.

Οἱ 24 διακεκομμένοι καὶ ἐξ ὅλων τῶν περιοχῶν τῆς Ἄνατ. Θράκης συμπολίται, οἵτινες συνῆλθον πρὸ τριακονταπενταετίας εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ σημερινοῦ Προέδρου, δὲν ἐφαντάζοντο τόσον μακρὰν χρονικὴν διάρκειαν γονίμου σταδιοδρομίας, αἱ δὲ φιλοδοξίαι των περιορίζοντο εἰς τὸ νὰ καθέξουν μίαν τιμητικὴν θέσιν μεταξὺ τῆς πληθῆος τῶν ὁμοιογενῶν τότε προσφυγικῶν σωματείων. Ἄπὸ τοὺς ἰδρυτὰς ὁκτὼ σήμερον εὐρίσκονται ἐν τῇ ζωῇ, τὸ δὲ προσφυγικὸν ζήτημα ἔχασε πρὸ πολλοῦ τὴν ἐπικαιρότητά του διὰ τῆς ἀφομοιώσεως τῶν εἰς τὴν ἐλευθέραν πατρίδα καὶ ἀλλαχοῦ παλινοστησάντων συμπατριωτῶν ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας, Θράκης καὶ Πόντου. Τὰ θέματα, τὰ σχέσιν ἔχοντα μὲ τὴν ἐγκατάστασιν τοῦ προσφυγικοῦ κόσμου, περιῆλθον εἰς τοὺς ἐν τῇ Βουλῇ ἐκπροσώπους μας καὶ εἰς τὴν κρατικὴν μέριμναν, πλεῖστα δὲ τῶν Σωματείων, ἢ ἰδρυσις τῶν ὁποίων ἐδασίζετο εἰς τὸ φλέγον τότε προσφυγικόν, ἔχασαν τὴν ὑπόστασίν των.

Τὸ Θρακικὸν Κέντρον προσέφερε καὶ εἰς τὸν τομέα ἐκεῖνον πᾶσαν ἠθικὴν καὶ ὕλικὴν συμπαράστασιν, μὲ τὴν ἐξέλιξιν ὅμως τοῦ χρόνου ἐπρογραμματίσθη τὴν περιουσιολογίαν ἐκτύπωσιν καὶ διάδοσιν, διὰ τοῦ Περιοδικοῦ του τὰ «Θρακικά», τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας Θράκης, καυχᾶται δὲ ὅτι ὅσον οὐδὲν ἄλλο συγγενὲς Σωματεῖον, ἐπέτυχε νὰ περισώσῃ καὶ ἐμφανίσῃ τοὺς πνευματικὸς θησαυροὺς τῆς ἀπαλεσθείσης πατρίδος των.

Ἄλλὰ διὰ νὰ ἐπιτύχῃ ὁ σκοπὸς οὗτος καὶ οἱ ἄλλοι παραπλήσιοι τῶν διὰ λέξεων, συγγεντροῦσεων καὶ φιλανθρωπικῶν ἐπιτεύξεων, ἐχρειάζετο μία ρωμάλεια καὶ ἐπὶ στερεῶν βάσεων οικονομικὴ πολιτικὴ, ἄνευ τῆς ὁποίας οὐδὲν ἦτο δυνατόν γενέσθαι. Προβλέπαμεν διὰ τὸ μέλλον ὅτι πρέπει νὰ δοθῇ, ἐκ παραλλήλου πρὸς τοὺς ἄλλους, μεγαλύτερα προσοχὴ εἰς μόνιμον ἐξασφάλισιν στέγης καὶ εἰς τὸν φιλανθρωπικὸν τομέα πρὸς ἀνακούφισιν καὶ ἐνίσχυσιν τῶν δυστυχῶν καὶ πενιμμένων συνανθρώπων, οἵτινες οὐδόλως ἐνδιαφέρονται διὰ τὴν κατάκτησιν τοῦ διαστήματος καὶ τὸν συναγωνισμὸν ἐκτοξεύσεως πλειόνων ἀστροναυτῶν. Διὰ τὴν τοιαύτην ὅμως ἐπέκτασιν τῶν ἀσχολιῶν τοῦ

Θρακικοῦ Κέντρου, βασική προϋπόθεσις, ὡς προαναφέραμεν, εἶναι ἡ οἰκονομική εὐρωστία. Καὶ θὰ κρίνητε μὲν περὶ ταύτης κατωτέρω, διὰ τὰ κλείσω ὅμως τὸν παρόντα πρόλογον ἀναφέρω ὅτι:

1) Ἐξεδόθησαν 33 Τόμοι «Θρακικῶν», ἄνω τῶν 300 σελίδων ἕκαστος, (10.000 σύνολον) διὰ συνολικῆς δαπάνης ἐννεακοσίων περίπου χιλιάδων σημερινῶν δραχμῶν.

2) Ἐξησφαλίσθη καὶ συνελέγη ἐκ διαφόρων δωρεῶν κλπ. τὸ ὡς ἄνω κολοσσιαῖον ποσόν, παραμένει δὲ ἐν τῇ ἀποθήκῃ, ἐκ τῶν ἐκδόσεων τούτων σημαντικὸς ἀριθμὸς βιβλίων, (ἅτινα ἀνάγκη νὰ ἀριθμηθοῦν) καὶ ἡ ἀξία λόγου περιουσία αὐτῶν.

3) Κατωρθώθη ἓνα πραγματικὸν θαῦμα, ἡ σημερινὴ περιουσιακὴ κατάστασις τοῦ Θ. Κέντρου (ἐκτὸς τῶν ἐν τῇ ἀποθήκῃ βιβλίων), κατατεθειμένη εἰς δύο Τραπεζὰς προθεσμιακῶς καὶ ὄψεως, καθὼς καὶ εἰς μετρητὰ, νὰ ἀνέρχεται εἰς χιλίας χρυσὰς περίπου λίρας, ὡς ἐκ τῶν κάτωθι ἀναλυτικῶν κονδυλίων ἀποδεικνύεται:

Διάφορα θέματα.— Συγκεντρώσεις καὶ ψυχαγωγία τῶν μελῶν.

Ἀπληθύνθημεν εἰς διανοουμένους Θράκας διὰ διαλέξεις, ἀλλὰ συνηγήσαμεν πάλιν τὴν αὐτὴν ἀδιαφορίαν καὶ ἔλλειψιν φιλοπονίας, πρὸς πραγματοποίησιν. Ὁ παράγων, ἐν τούτοις, τῆς ψυχαγωγίας, ἐν μέσῳ τῶν σημερινῶν δυσχερῶν φροντιδῶν, καθίσταται πλέον χρήσιμος καὶ δίδει ἀφορμὴν εἰς ἀλληλογνωριμίας καὶ ἐν εὐθυμίᾳ συγκεντρώσεως ἐπὶ ταυτῶ τῶν μελῶν καὶ εἰς ἐμφάνισιν καὶ τῶν Θρακῶν, παραλλήλως πρὸς τὰς διαφόρους τελετὰς ἄλλων συγγενῶν Σωματείων, μὴ ἐχόντων, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, νὰ ἐπιδείξουν σοβαρωτέρας ἐνασχολήσεις.

Κατενίκησαμεν τὰς δυσχερείας ὀργανώσεως τοιαύτης συγκεντρώσεως, ἐγένετο δὲ ἐπὶ ὀλόκληρον μῆνα ἢ κατάλληλος προπαρασκευὴ καὶ ἐπετεύχθη ἵνα τὴν 16ην Μαρτίου 1961, ἡμέραν Πέμπτην, λάβῃ χώραν οἰκογενειακὴ συγκέντρωσις εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον Ἀθηναίων Μέλαιθρον (ATHENEE PALACE). Ἡ ἀπαγευματινὴ αὐτὴ ἑορτὴ ἐστέφθη, κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν, ὑπὸ ἀπολύτως ἐξαιρετικῆς ἐπιτυχίας. Τὰ ὑπερεκατὸν δὲ πρόσωπα, ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ἅτινα συμμετέσχον, συνεχάρησαν τοὺς ὀργανωτὰς καὶ ἀπεχώρησαν ἀποκομίσαντα ἐνθουσιώδεις ἐντυπώσεις.

Ἰδιαιτέραν εὐχάριστον ἐκπλήξιν ἐπροξένησεν ἡ θαυμασία ἐμφάνισιν τῶν δύο πολυτελῶν αἰθουσῶν τοῦ Ξενοδοχείου καὶ τὸ πλούσιον καὶ ἐκλεκτὸν κυλικεῖον αὐτοῦ, μὲ ἀυστηρῶς ἐγγώρια ποτὰ ἀλλὰ καὶ μὲ παντοειδῆ ἄφθονα ἀρτῦματα, ἀντὶ ἐλαχίστου τιμήματος, ἡ ὅλη δὲ ἑορτὴ, χωρὶς κοσμικὴν ἐπί-

δειξιν και άνευ έπισημότητας διετήρησε τόν άπέριτον Θρακικόν οικογενειακόν χαρακτήρα, με τās παλαιάς μας παραδόσεις. Οί παρεστῶτες ηύχήθησαν μετ' έπιμονής όπως διοργανοῦνται συχνότερον ὅμοιαι συγκεντρώσεις, τούτο ὅμως θά έξαρτηθῆ ἀπό τήν ὀρισθησομένην, ὡς πάντοτε, μετὰ τās νέας έκλογάς Έπιτροπήν, ἐκ τοῦ ενδιαφέροντος τῆς ὁποίας θά πραγματοποιηθοῦν ὅμοιαι ψυχαγωγικάί ἑορταί. Εἰς τήν συγκέντρωσιν προσήλθον προσκληθέντα ἐπίτιμα μέλη, καθώς και εκπρόσωποι Ὑπουργείων και Ὁργανώσεων, φίλοι, ενδιαφερόμενοι διά τὸ ἔργον τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου και τῶν «Θρακικῶν».

«Θ ρ α κ ι κ ἄ».

Ἄλλοτε κατά τὸ παρελθόν, ἡ ἐκτύπωσις ἑνὸς μόνου Τόμου εἰς ὀλόκληρον ἔτος, ἐθεωρεῖτο, ὡς καλίπτουσα τήν περὶ τοῦ γνωστοῦ Περιοδικοῦ μας προσπάθειαν. Τήν παρελθοῦσαν ὅμως διετίαν και τήν ὑπὸ τὸν σημερινὸν ἔλεγχον ἐφετεινὴν τοιαύτην, ἐδιπλασιάσθησαν ἡ ἐπιμέλεια και ὁ μόχθος και οὕτως ἐνεφανίσθησαν εἰς ρεχθρ παραγωγῆς, ἀνά δύο ἕκαστον ἔτος Τόμοι, ἧτοι κατά τήν ἐλεγχομένην διετίαν 4 Τόμοι.

Δὲν θά ἐπαναλάβωμεν ὅσα εἰς προηγουμένης λογοδοσίας λεπτομερικῶς ἀνεπτύξαμεν, ποία ποικίλη και καθημερινὴ ἔργασία ἀπαιτεῖται πρὸς ἐπίτευξιν τοιούτου, διπλασιασθέντος ρυθμοῦ ἀποτελέσματος.

Οὕτω κατά τήν διετίαν ἐκκυκλοφόρησαν τέσσαρες Τόμοι, εἰς πολυτελῆ και ἐπιμελημένην ἐμφάνισιν και με τὸν τυποποιημένον ὄγκον τῶν 300 σελίδων, περιλαμβάνουν δὲ οὗτοι:

ΤΟΜΟΣ 30ός: «Ἱστορία τῆς Θράκης—Ἀρχαῖοι Χρόνοι», «Ἀλληλογραφία», «Ἐκλιποῦσαι Θρακικαὶ Φυσιογνωμίαι» και «Λογοδοσία τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου 1957, 1958».

ΤΟΜΟΣ 31ος: «Ἱστορία Παιδείας Διδυμοτείχου και Περιχώρων (1778 - 1953)», «Λαογραφικὰ Διδυμοτείχου», «Κληροδότημα δι' ἀπόρους κορασίδας τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Θυατείρων Γερμανοῦ Σπρηνοπούλου».

ΤΟΜΟΣ 32ος: Ἱστορία Σαμψακοβίου και τῶν Πέριξ Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων», «Ἐκλιποῦσαι Θρακικαὶ Φυσιογνωμίαι».

ΤΟΜΟΣ 33ος: «Συνέχεια Ἱστορίας Σαμψακοβίου», «Ἱστορία Αἰδημίου» «Λαογραφικὰ Σουφλίου», «Μακρὰ Γέφυρα», «Τμητικαὶ Ἐκδηλώσεις».

Τῶν δημοσιευθεισῶν σελίδων φιλόπονοι Συγγραφεῖς ἦσαν ὁ ἀποθανὼν Γεώργιος Γιαννακάκης και οἱ κ.κ. Δημήτριος Μανάκας Συνταξιοῦχος Δημοδιδάσκαλος ἐκ Διδ)χου, Θεόδωρος Κιακίδης, Ἀναστάσιος Γιαννακόπουλος μέλος τοῦ Δ)κοῦ μας Συμβουλίου, Χρῆστος Παπασταματίου — Μπαμπα-

λίτης Δημοδιδάσκαλος Σουφλίου και ὁ Καθηγητὴς Ἀθανάσιος Παπαευγενίου Θεσσαλονίκης.

Διὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν τεσσάρων τούτων Τόμων ἐδαπανήθη, σύμφωνα μὲ ἰδιαίτερον πίνακα τοῦ ἰσολογισμοῦ, τὸ σημαντικὸν ποσὸν τῶν δ ρ α χ μ ῶ ν 113.868 ὅστινος τὸ μεγαλύτερον μέρος ἐκαλύφθη ἀπὸ δωρεάς, εἰσφορὰς και πωλήσεις, εἶναι δὲ ἡ συλλογὴ ὕλης και ἐκτύπωσης, κατὰ μείζονα λόγον κοπιώδης και δυσχερῆς, ὡς ἡ ἐξασφάλις τοῦ ποσοῦ τούτου, καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ κρίσις τοῦ βιβλίου, ὡς και ἄλλοτε εἴπομεν, ἔχει ἐπιταθῆ.

Παραλλήλως πρὸς τὴν ἐργασίαν τῶν ἐκδόσεων, δὲν ἐπαύσαμεν δι' ἀλληλογραφίας και προφορικῶν συνεννοήσεων τὴν δυσχερῆ συγκέντρωσιν καταλλήλου ὕλης, ἀποκλειστικῶς περὶ Θράκης, καταλήγομεν δὲ εἰς πρόβλεψιν ὅτι λίαν προσεχῶς θὰ πραγματοποιηθῆ ἡ ἐκτύπωσις δύο ἢ τριῶν εἰσέτι νέων Τόμων. Ἐκάστη ἔκδοσις περιορίζεται εἰς 500 ἀντίτυπα και μετὰ τὴν καθιερωμένην διανομὴν εἰς Δημοσίας Βιβλιοθήκας, μέλη τῆς Διοικήσεως Ἐπίτιμα μέλη και Δωρητάς, μέλη τῶν Ἐπαρχιακῶν Ἐπιτροπῶν, καθὼς και εἰς τοὺς Συγγραφεῖς ἀναλόγως τῶν σελίδων τῆς ἐργασίας των, ἀπομένουν ἄνω τῶν 100 βιβλίων, ἅτινα τοποθετοῦνται εἰς τὴν ἀποθήκην.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην προσπάθειαι μας διαθέσεως εἰς Δήμους και Βιβλιοθήκας σειρῶν «Θρακικῶν» πρὸς δρχ. 2.000 ἑκάστην, ἔφεραν εὐνοϊκὰ ἀποτελέσματα διὰ τῆς πωλήσεως 14 τοιούτων σειρῶν μὲ διπλάσιον τῶν 40 δρχ. κατὰ βιβλίον τίμημα, χάρις εἰς τὴν εὐγενῆ μεσολάβησιν τοῦ Ἐπιτροπείου τῶν Ἐσωτερικῶν και ἰδία τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως αὐτοῦ κ. Ζησοποῦλου, ἐκφράζομεν δὲ τὰς ἐπὶ τούτω εὐχαριστίας μας. Αἱ σχετικαὶ ἐνέργειαι πρὸς τὴν κατεῦθυνσιν ταύτην συνεχίζονται. Δυσχέρεια ἐμφανίζονται, διότι λόγω ἐξαντλήσεως ὠρισμένων Τόμων, αἱ σειραὶ τῶν «Θρακικῶν» εἶναι ἐλλειπεῖς, ἡ δὲ ἀνατύπωσις, τόσον χρήσιμος διὰ τοὺς συλλέκτας και τὰς βιβλιοθήκας, ἀπαιτεῖ μεγάλην δαπάνην, περὶ ἧς θὰ ὁμιλήσωμεν εἰς τὸ μέλλον.

Ἐπίσης τὸ Ἐπιτροπεῖον Οἰκονομικῶν (Δ)σις Κρατικῶν Λαχείων), ἡ (Δ)σις Γραμμάτων και Τεχνῶν τοῦ Ἐπιτροπείου Παιδείας, ἡ (Δ)σις Μελετῶν τοῦ Ἐπιτροπείου Τύπου, ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος κλπ. ὑπεσχέθησαν, ἐνέκριναν ἢ κατέβαλον ἤδη τὰς ἐτησίαις ἐπιχορηγήσεις των, ἀνερχομένας περίπου εἰς δρχ. 60 - 70.000 (αἵτινες εἶναι ἀμφίβολον ἐὰν θὰ ἐπαναληφθοῦν) και αἱ ὁποῖαι καθ' ὑποχρέωσιν θὰ χρησιμοποιηθοῦν διὰ νέας ἐκδόσεις. Ἐὰ ὡς ἄνω ἐπετεύχθησαν μετὰ πολλῶν δυσχερειῶν και προσωπικῆς πίεσεως, λόγω μειώσεως τῶν σχετικῶν κονδυλίων τοῦ προϋπολογισμοῦ. Πρὸς πάντας τοὺς ἀνωτέρω ἐκφράζομεν θερμὰς εὐχαριστίας διὰ τὴν κατανόησιν και ἀναγνώρισιν τοῦ ἔργου τοῦ Συγγράμματός μας.

Ἐστέρον ἀπὸ τὴν σύντομον ταύτην ἀναγραφὴν περὶ τοῦ ἔργου τῶν

«Θρακικῶν» δὲν εἶναι περιαιτολογία ἂν τονίσωμεν ὅτι εἴμεθα ὑπερήφανοι διὰ τὰ εἰς τὸν τομέα τοῦτον ἐπιτευχθέντα.

Κληροδότημα Μητροπολίτου Θυατείρων Γερμανοῦ.

Ὡς ἀνεπτύξαμεν εἰς τὴν προηγουμένην λογοδοσίαν τὸ ἐκ 1.500 λιρῶν Ἀγγλίας Κληροδότημα τοῦ ἀειμνήστου Θρακὸς Μητροπολίτου Κυροῦ Γερμανοῦ Στρινοπούλου, εὐρίσκεται πάντοτε κατατεθειμένον εἰς τὸ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ σημερινοῦ Μητροπολίτου Τράστ τῆς I. Μητροπόλεως Θυατείρων ἀντὶ τῶν SHARITS COMMISSIONERS, ὡς προέβλεπεν ἡ διαθήκη. Ἡ μεταφορὰ καὶ κατάθεσις τοῦ ποσοῦ τούτου εἰς τὴν ἐνταῦθα Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἐπληροφορήθημεν παρὰ τοῦ ἐκτελεστοῦ τῆς διαθήκης δικηγόρου κ. Κολόμβου, ἔμφρανίζει δυσχερείας. Οὔτε δὲ καὶ εἰς ἐρωτήματα τεθέντα, ὡς ἀνεφέραμεν, περὶ τῆς σημερινῆς ἀξίας τοῦ κληροδοτήματος, ἐὰν δηλαδὴ ἡ τοποθέτησις, παρὰ τὸν ὄρον τῆς διαθήκης, εἰς τὸ Τράστ τῆς Μητροπόλεως καλύπτῃ τὴν ἀξίαν τῶν 1.500 λιρῶν, ἐτύχομεν ἀπαντήσεως. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐπὶ ποδὸς κατὰ νέαν διέλευσιν ἐξ Ἀθηνῶν τοῦ Μητροπολίτου Θυατείρων, παρεπέμφθημεν ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸν ἐκτελεστὴν τῆς διαθήκης, τὸν μόνον ἀρμόδιον νὰ διασαφηνίσῃ τὰς ἀπορίας μας. Ὁ κ. Κολόμβος ἄμως ἐξακολουθεῖ ἀπουσιάζων ἐκ Λονδίνου καὶ αἱ ἀπορίαί μας παραμένουν. Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι ἐκ τῆς τῆς τῆς ἐκκευμμένης δὲν θὰ προκύψῃ οἰαδήποτε ἀνωμαλία.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ τοκοφόρος λ)σμός λειτουργεῖ ὁμαλῶς, ἐκτὸς δὲ τῶν δρχ. 16.700, ὧς ἀνεφέραμεν ὡς εἰσπραχθείσας, μὲ τὴν αὐτὴν ἐνέργειαν καὶ μεσολάβησιν φιλικοῦ ἐφοπλιστικοῦ γραφείου, εἰσπράξαμεν καὶ ἑτέρας δρχ. 15.393. Οὕτως οἱ δεδουλευμένοι τόκοι μέχρι τέλους 1959, ἐξασφαλισθέντες εἰς δύο δόσεις, ἀνευ ἀπολογιστικοῦ λεπτομεροῦς λ)σμοῦ, ὃν ἐζητήσαμεν παρὰ τοῦ κ. Κολόμβου ἀνευ ἀπαντήσεως, καλύπτουν τὴν προικοδοτήσιν 6 ἀπόρων χορσίδων, καταγομένων πάντοτε ἐκ Δελλιωνῶν Ἀνατ. Θράκης, σύμφωνα μὲ τὴν τελευταίαν θέλησιν τοῦ Διαθέτου.

Εἰς τὴν προηγουμένην λογοδοσίαν ἀνεκοινώσαμεν ὡς πρώτην προικοδοτουμένην τὴν Ἀθηνῶν Κοκκινογιάννη. Ἐπειδὴ ἄμως αὕτη μετὰ πάροδον πολλῶν μηνῶν καὶ συνεχῶν ἀναβολῶν δὲν ἐπραγματοποίησε τὸν γάμον τῆς, τὸ ποσὸν τῶν 5.000 δρχ. διετέθη εἰς τὰς τρεῖς προικοδοτηθείσας τοῦ 1958 ἦτοι τὰς πτωχὰς νεάνιδας Φωτεινὴν Ζήση, Νίκην Πριτσιανᾶκη καὶ Αἰκατερίνην Λαγογερίδου, τακτοποιηθείσης οὕτω τῆς πρώτης σειρᾶς τριῶν προικοδοτήσεων, ὡς εἰς τὸν 33ον Τόμον τῶν «Θρακικῶν» ἀναφέρεται μετὰ φωτογραφιῶν ἀπὸ τὴν τελετὴν, ἣτις ἔλαβε χώραν εἰς Χρυσούπολιν Καβάλας, διοργανωθεῖσαν ὑπὸ τῆς Ὑποεπιτροπῆς τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου ὑπὸ τὴν Προεδρείαν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Φιλίππων — Νεαπόλεως — Θάσου κ.κ. Χρυσοστόμου,

οστις και χορηγεῖ εἰς ἐκάστην νεάνιδα τὴν προικοδοτήσιν ἀνά δραχ. 5.000 ἔναντι τῆς ληξιαρχικῆς πράξεως γάμου της καὶ σχετικῆς ἀποδείξεως.

Μὲ τὸ αὐτὸ σύστημα λεπτομεροῦς τοπικῆς ἐρεῦνης καὶ συστάσεων τῆς Ὑποεπιτροπῆς Καβάλας, ἡ Διευθύνουσα Ἐπιτροπὴ ἐκ τοῦ ὑπάρχοντος καταλόγου τῶν ὑποψηφίων ἐξέλεξε τρεῖς νέας κορασίδας τὰς Χαρίκλειαν Κουτσαγγελᾶ, Ἀνθὴν Θεοφιλίδου καὶ Ἀναστασίαν Στρινοπούλου διὰ τὰ ἔτη 1960 - 61, ἡ πρώτη δὲ ἐξ αὐτῶν Χ. Κουτσαγγελᾶ ἐτέλεσε τὸν γάμον της, προσεκόμισε σχετικὴν ληξιαρχικὴν πράξιν μετ' ἀποδείξεως καὶ εἰσέπραξε τὰς 5.000 δραχ. Καὶ τῆς ἐπιδόσεως ταύτης, ἔλαβε χώραν τελετὴ εἰς Γραβούναν, ἣτις καὶ θὰ δημοσιευθῆ εἰς νέαν ἐκδόσιν τῶν «Θρακικῶν». Ὑπολείπονται αἱ ἕτεραι δύο καὶ μετὰ τὴν προσεχῆ τέλεσιν τῶν γάμων των, θὰ συμπληρωθῆ ἡ προικοδοτήσις 6 κορασίδων διὰ τοῦ συνόλου τῶν εἰσπραχθέντων τόκων.

Μὲ πρόβλεψιν ὅμως συνεχίσεως ἐν τῷ μεταξὺ δὲν παρεμείναμεν ἄπρακτοι, ἀλλὰ διὰ συνεχοῦς ἀλληλογραφίας ἐζητήσαμεν νὰ μᾶς καθορισθοῦν οἱ τόκοι καὶ τῆς τρίτης δόσεως διαιτίας ἢ τριετίας μέχρι τέλους 1961 ἢ 1962. Καίτοι τὸ θέμα εἶναι πρόωρον, θὰ προτιμήσωμεν τὴν εἰσπραξίν τῶν τόκων ἔστω καὶ διαιτίας διὰ τὴν προικοδοτήσιν τῆς τρίτης σειρᾶς 2 - 3 εἰσέτι προσώπων, ἵνα ὁ ἀνά χεῖρας μας πίναξ τῶν ὑποψηφίων συμπληρωθῆ πλήρως. Ἐὰν αἱ τοιαῦται ἐνέργειαι ὁμοιωῶς εὐδωδοῦν εἶναι ἀνάγκη ἀπὸ τοῦδε νὰ γίνῃ πρόβλεψις μετὰ τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ ὑπάρχοντος καταλόγου, τί πρόκειται νὰ γίνῃ διὰ τοὺς μελλοντικοὺς τόκους, ἵνα συνεχισθῆ ἡ μέριμνα τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου, εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν θελήσεων τοῦ Δωρητοῦ.

Σύμφωνα μὲ τὸ ἀνωτέρω, ἀλλὰ καὶ μετὰ πλῆθος ἀλληλογραφίας ἐκπληροῦνται ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἀειμνήστου ἐξόχου σωματιωτοῦ μας καὶ ἐκτὸς τῆς ἐνισχύσεως ἀπόρων συμπολιτῶν ἐκ Δελιωτῶν, εἰς μνήμην τῆς ἀδελφῆς του Κασσάνδρας Στρινοπούλου, δημιουργεῖται καὶ μία εὐνοϊκωτάτη ἐντύπωσις, δι' ἀναγραφῆς εἰς τὸν τύπον τῆς περιοχῆς καὶ διὰ τῶν ἐπὶ τούτῳ συναθροίσεων, διὰ τὸ ἔργον τοῦ Σωματείου μας, μεταξὺ τῶν εἰς τὴν περιοχὴν ἐκείνην συμπολιτῶν μας.

Ἄτυχῶς τὸ παράδειγμα τοῦ ὑπερπατριώτου διαπρεποῦς Ἱεράρχου δὲν ἐμιμήθησαν, ἐκ τῆς πληθῶρας τῶν ὑπαρχόντων ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ πολυταλάντων Θρακῶν, καὶ ἄλλοι εὐποροὶ συμπολίται, οἵτινες δύνανται νὰ εἶναι ἀσφαλεῖς διὰ τὴν καθ' ὅμοιον τρόπον, μετὰ τάξιν καὶ ἀμεροληψίαν, διάθεσιν τῶν δωρεῶν των, διότι, ὡς φαίνεται, εἰς τὴν ἐποχὴν μας ἠμβλύθη ἡ ἐπιθυμία ὁμοίων πράξεων εὐπορίας.

Φιλανθρωπικὸς Τομεὺς.

Κατὰ τὴν ὑπὸ ἔλεγχον διαιτίαν πενιχρόταται ἐνεφανίσθησαν αἱ εἰσπρα-

Ξεις εἰς μνήμην τεθνεώτων, συμποσούμεναι εἰς δραχμὰς 8.300, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν παρελθούσαν περίοδον, καθ' ἣν εἶχον ἀναθιβάσθῃ εἰς δρχ. 15.450. Δὲν μᾶς ἐκπλήσσει τὸ γεγονός, διότι καὶ εἰς τὸν τομέα τοῦτον πλήρης εἶναι ἡ ἀδιαφορία τῶν Θρακῶν, ὅχι διότι στεροῦνται οἰκονομικῆς εὐχερείας, ἀφοῦ Θραῖκες καὶ ἐκ τῆς Διοικήσεώς μας ἀκόμη, τὰς τοιαύτας δωρεὰς των, λησμονοῦντες τὴν ἰδικὴν των ὀργάνωσιν, τὰς διαθέτουν ὑπὲρ ἄλλων σκοπῶν. Ὁ χαρακτηρισμὸς συνεπῶς τῆς ἀδιαφορίας εἶναι κατὰ συγκατάβασιν, διότι κατ' ἐπανάληψιν καὶ προφορικῶς καὶ γραπτῶς συνεστήσαμεν πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν τοὺς φιλανθρωπικούς μας σκοπούς. Καταντᾶ αἰ ὡς ἄνω πενιχραὶ εἰσπράξεις νὰ προέρχωνται ἀπὸ δύο ἢ τρία πρόσωπα. Ἐκ τοῦ ὡς ἄνω ἀσημάντου ποσοῦ διεθέσαμεν δρχ. 10.610, συμπληρώσαντες τὸ ὑπόλοιπον ἐκ τοῦ Ταμείου τοῦ Θ. Κέντρου. Μᾶς διηγεῖτο δὲ ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀντιπρόσωπός μας, ὅστις διένειμε τὰς δύο δωρεὰς εἰς τὸ Χαρίσειον Γηροκομεῖον, ὅτι τρόφιμοι κυρίαι ἀρίστων οἰκογενειῶν Ἀδριανουπόλεως, Ραιδεστοῦ καὶ λοιπῶν μερῶν τῆς Α. Θράκης, μὲ δάκρυα ἐδέχοντο τὸ πενιχρὸν βοήθημα, ἀπαραίτητον διὰ μικροῦξοδά των, ἐφόσον μόνον ἡ στέγη καὶ ἡ τροφή παρέχονται ὑπὸ τοῦ Ἰδρύματος.

Ὡσαύτως, ὡς καὶ κατὰ τὸ παρελθόν, εἰς τοὺς προσερχομένους συχνάκις εἰς τὰ γραφεῖα μας συμπολίτας καὶ ἔχοντας ἀνάγκην τῆς βοηθείας μας, οὐδέποτε ἠρνήθημεν οἰανδήποτε σύστασιν γραπτῶς, τηλεφωνικῶς ἢ καὶ προσωπικῶς, τοὺς περισσοτέρους δὲ ἐξ αὐτῶν ἐξυπηρετήσαμεν δεόντως παρὰ τοῖς ἐδῶ Ἐπιτροπείοις ἢ Ὄργανισμοῖς, καθὼς καὶ παρὰ τοῖς Ἐφοπλισταῖς διὰ τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην νὰ ταξιδεύσουν, τάσον εἰς τὰ ἐνταῦθα γραφεῖα των, ὅσον καὶ εἰς τὰ ἐν Νέα Ἱόρκῃ τοιαῦτα.

Ὡς καὶ ἐν τῷ προλόγῳ τῆς παρούσης λογοδοσίας ἀναφέρομεν ἡ βοήθεια ὑπὲρ τῶν ὑποαναπτύκτων καὶ ἀπόρων κατήντησεν ἔμμονος προσπάθεια ἕλων τῶν κρατῶν. Δύναται συνεπῶς καὶ τὸ Θρακικὸν Κέντρον, ἐντὸς τῶν στενῶν του περιθωρίων, νὰ μεγαλοουργήσῃ εἰς φιλανθρωπικὴν δρᾶσιν. Εἰς τοῦτο ἐνισχύεται ἀπὸ τὴν παλαιάν του παράδοσιν, τοῦ πρωτοκρανοῦς εἰς ὄγκον ἐράνου, ὃν συνέλεξε καὶ διέθεσεν, ὅταν οἱ Θραῖκες, ἐκδιωχθέντες ἀπὸ τὰς πατριδας των, κατέκλιζον τὰς Ἀθήνας. Ἐδέχθημεν τότε συγχαρητήρια καὶ ἀπὸ τὸ Κράτος καὶ ἀπὸ τοὺς δεινοπαθοῦντας συμπολίτας μας. Ἐκπὸς ὅμως τοῦ ἐνθαυρντικοῦ τούτου προηγουμένου, ὑπάρχει καὶ ἡ διὰ διαθήκης δωρεὰ τοῦ Θρακικοῦ Ἱεράρχου. Ζῶντες ἢ ἀποθνήσκοντες εὐποροὶ Θραῖκες δύναται νὰ μιμηθοῦν τὸ ἔξοχον τοῦτο παράδειγμα, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν συνάμα, ὅτι εἰς καλὰς χεῖρας ἐναπετέθη τὸ κληροδότιμα. Ὑπάρχει ἄλλωστε καὶ μία παλαιὰ ὑπόσχεσις τοῦ Μ. Εὐεργέτου κ. Ἀθανασίου Ἀναστασίου, ὅστις κατ' ἐπανάληψιν μᾶς ἐδήλωσεν ὅτι εἶναι διατεθειμένος νὰ διαθέσῃ σημαντικὸν ποσὸν διὰ τὴν ἰδρυσιν φιλανθρωπικῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἐστίας, ἐφόσον τὸ αὐτὸ ποσὸν θὰ ἐ-

φιλοτιμοῦντο νὰ εἰσφέρωσι καὶ εἷς ἢ πολλοὶ ἐκ τῶν πλουσίων ἐν Ἑλλάδι Θρακῶν. Οὐδεὶς ὅμως ἐνεφανίσθη νὰ συγκινηθῆ ἀπὸ τὴν πατριωτικὴν ταύτην χειρονομίαν τοῦ ἑξαιρέτου συμπολίτου μας, ἥτις οὕτω, καὶ παρὰ τὰς ἰδικὰς μας προσπαθείας, παρέμεινε νεκρὸν γράμμα. Μαζὶ συνεπῶς μὲ τὸ σημαντικὸν περιουσιακὸν κεφάλαιον τοῦ Σωματείου μας καὶ μὲ τὰς εἰς μνήμην δωρεάς, αἰτίνες εὐκόλον εἶναι νὰ πολλαπλασιασθῶν, ὑποδεικνύομεν καὶ τὰς δύο ἀνωτέρω πηγὰς κληροδοτημάτων καὶ ἀνταποκρίσεως εἰς τὴν χειρονομίαν Ἀναστασίου καὶ διὰ τῶν μέσων τούτων ἢ καὶ ἄλλων παραπλησίων δύναται νὰ συγκεντρωθῆ μὲ πᾶσων ἐγγύησιν, σημαντικώτατον κεφάλαιον, ἐκ τῶν εἰσδημάτων τοῦ ὁποίου νὰ τροφοδοτηθῆ ἢ ἀνακούφισις καὶ ἐνίσχυσις τῶν πασχόντων συμπολιτῶν.

Τὸ Θρακικὸν Κέντρον ἀπέδειξε κατὰ τὰς δεκαετηρίδας τῆς ὑπάρξεώς του ὅτι εἶναι ἀσφαλὴς θεματοφύλαξ καὶ ἄριστος διαχειριστής, ὥστε νὰ μὴν ὑφίστανται δισταγμοί, ἀπὸ μέρους τῶν ἐχόντων φιλανθρωποὺς καὶ ἄλτρουϊστικὰς διαθέσεις, ἐφάσον ἢ Ὁργάνωσίς μας θὰ εὐρίσκηται καὶ εἰς τὸ μέλλον εἰς ὁμοίαν ἀνθηρὰν κατάστασιν ἀκμῆς.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἐκτὸς τῆς ἐπιτυχοῦς ἐνασχολήσεως εἰς τὰ πνευματικὰ καὶ ἄλλα ζητήματα τῆς Θράκης, θὰ προστεθῆ προγραμματικῶς καὶ ὁ σοβαρώτατος καὶ συγχρονισμένος πρὸς τὰ σημερινὰ οἰκονομικὰ ζητήματα, φιλανθρωπικὸς ταμεὺς, εὐρύνονται δὲ οὕτως οἱ ὀρίζοντες δράσεως τοῦ Σωματείου μας.

Ἐνισχύσεις καὶ Δωρεαί.

Κατὰ τὴν περυσινήν λογοδοσίαν τῆς διαιτίας ἀνεφέραμεν ὅτι μᾶς ἐχορηγήθησαν μόνον δρχ. 30.000 ἐκ τοῦ κονδυλίου τῶν Κρατικῶν Λαχείων. Διευμαρτυρήθημεν δὲ τότε προφορικῶς καὶ γραπτῶς διὰ τὸ τοιοῦτον ἀνεπαρκὲς κονδύλιον, ἐν συγκρίσει πρὸς παροχὰς ἄλλων Σωματείων. Αἱ ταιαῦται ἐνεργεαὶ μᾶς ἐκαρποφόρησαν καὶ οὕτω κατὰ τὴν ὑπὸ κρίσιν διαιτῆ περίοδον μᾶς ἐχορηγήθησαν δύο κονδύλια ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς ἀνά δρχ. 30.000, ἅτινα καὶ εἶναι καταχωρημένα εἰς τὸν διαιτῆ ἰσολογισμόν. Εἰς τὸν αὐτὸν ἰσολογισμόν καταχωροῦνται ὅμοιοι εἰσφοραὶ τῶν Τραπεζῶν Ἑλλάδος καὶ Ἑθνικῆς, τῆς Δ) σεως Μελετῶν Ἱπουργείου Ἰτύπου, Ἱπουργείου Παιδείας, ἀντίτιμον πωληθέντων βιβλίων καὶ διάφοροι δωρεαί, ὡς ὁ οἰκείος ἀναλυτικὸς πίναξ. Ἐπειδὴ ἡ παρούσα λογοδοσία περιλαμβάνει τὴν διαχείρισιν μέχρι τέλους Δεκεμβρίου 1960, ἔκτοτε, κατὰ τὴν νέαν περίοδον, ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου 1961 μέχρι σήμερον, κατόπιν συνεχοῦς παρακολουθήσεως, ἐπετεύχθη ἢ ἔγκρισις παρὰ τῶν αὐτῶν ἢ καὶ ἄλλων Ὁργανισμῶν (ὡς εἰς τὸ κεφάλαιον τῶν «Θρακικῶν» ἀναλυτικῶς ἀνεπτύξαμεν), διαφορῶν ποσῶν μὴ εἰσπραχθέντων εἰσέτι ἐν

τῶ συνόλω καὶ ἅτινα ἀνέρχονται εἰς δραχμὰς 60 - 70.000, θὰ δοθῇ δὲ λεπτομερὴς ἀνάλυσις εἰσπράξεως καὶ διαθέσεως αὐτῶν εἰς τὸν νέον ἰσολογισμόν.

Πρὸς πάντας τοὺς ἐνισχύοντας κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπὶ συνεχεῖς περιόδους, τὸ ἔργον μας, ἀπευθύνομεν, ἐκτὸς τῶν ἰδιαιτέρων εὐχαριστιῶν καὶ διὰ τῆς παρούσης λογοδοσίας, τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου.

Ἐακτικὰ Μέλη καὶ Δωρηταί.

Δὲν αἰσθανόμεθα ἱκανοποίησιν ὡς πρὸς τὴν αὔξησιν τῶν τακτικῶν μελῶν. Ὑπάρχουν πλεῖστοι Θραῖκες ἐν Ἀθήναις καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν δύναται εὐκόλως νὰ διπλασιασθῇ. Ἀτυχῶς, δὲν καταβάλλεται πρὸς τοῦτο ἡ δέουσα φροντίς παρὰ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ τοιαύτων, ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, μὲ τὴν προσπάθειαν δὲ τοῦ γραφείου ἐνεγράφησαν 20 νέα μέλη. Οὕτως, ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν περυσινήν δύναμιν, ἣτις δὲν ὑπερέβαινε τὰ 100, ἔχομεν, παρὰ τὰ κενὰ τὰ δημιουργούμενα ἐξ ἀπουσιῶν, ἀποδημιῶν, διαγραφῶν, θανάτων κλπ., αὔξησιν δι' 20 νέων μελῶν, ὁμοῦ μετὰ τῶν εἰς τὰς ἐπαρχίας ἐγγραφέντων. Ὑπάρχει ὁμοῦ μία εὐόϊστος ἐξόρμησις νέων ἐγγραφῶν διὰ τῶν κατὰ τόπους Ἐπιτροπῶν, ὡς ἰδρύσαμεν ἀνά τὴν Β. Ἑλλάδα. Τοιαῦται Ἐπιτροπαὶ ἔσχηματίσθησαν μέχρι τοῦδε εἰς Ἀλεξανδρούπολιν, Διδυμότειχον, Σουφλί, Καβάλαν, Θεσσαλονίκην, Δράμαν κλπ., μὲ ὑποσχέσεις ἐπεκτάσεως καὶ καταρτισμοῦ καὶ νέων εἰς Ξάνθην, Ὀρεστιάδα, Βέροϊαν κλπ. Τὰ μέχρι τοῦδε μέλη τῶν Ἐπαρχιακῶν Ἐπιτροπῶν ἀνέρχονται εἰς 16, ἐὰν δὲ δὲν ὑπῆρχον ταῦτα καθὼς καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ γραφείου ἕτερα 10, θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ καλυφθοῦν τὰ ὡς ἄνω κενὰ καὶ ἡ δύναμις τοῦ Σωματείου ἀντὶ νὰ αὐξηθῇ κατὰ 10 μέλη, θὰ ἦτο μειωμένη.

Δὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἐπαναλάβωμεν διὰ χιλιοστὴν φορὰν ὅτι ἐὰν τουλάχιστον, τὰ μέλη τοῦ Δ. Σ., ἐφρόντιζαν νὰ ἐγγράφουν ἀνὰ ἓν πρόσωπον, ἢ κατάστασις θὰ ἦτο πολὺ καλλιτέρα. Μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ Δ. Σ. ὑπάρχουν γαμβροί, υἱοὶ κλπ., συγγενεῖς καὶ φίλοι, οἵτινες μὲ μίαν ἀπλὴν σύστασιν θὰ ἐνεγράφοντο πρὸ πολλοῦ. Ἐγκατελείψαμεν καὶ τὴν πρότασίν μας συμμετοχῆς γυναικῶν, ὡς γίνεται μὲ ὅλα τὰ ἄλλα Σωματεῖα, διότι ἀπροθυμίαν ἐπέδειξαν καὶ αὐτὰ τὰ μέλη τοῦ Δ. Συμβουλίου.

Τὸ Θρακικὸν Κέντρον δὲν ἦτο δυνατόν νὰ διατηρηθῇ οἰκονομικῶς μὲ τὰς ἐτησίαις συνδρομὰς τῶν ἀπλῶν μελῶν, αἵτινες παραμένουν ἀμετάβλητοι, ἀφαιρουμένων δὲ τῶν εἰσπρακτικῶν, δὲν ὑπερβαίνουν τὰς δραχ. 4.800 ἐτησίως. Διὰ τοῦ ποσοῦ τούτου εἶναι ἀδύνατον νὰ καλυφθοῦν αἱ δαπάναι ἐνοικίων ἀποθήκης καὶ γραφείου, μισθοδοσίας, ὡς καὶ λοιπὰ ἔξοδα λειτουργίας τοῦ Σωματείου. Εὐτυχῶς ἡ σωτηρία πρόβλεψις δημιουργίας τοῦ πίνακος τῶν δωρητῶν — μελῶν, ἔσωσε τὴν κατάστασιν, ὡς θὰ ἀναφέρωμεν εἰς τὸ οἰκεῖον κε-

φάλαιον. Διὰ τὰ καλυφθῶν δὲ τὰ κενά, ἅτινα φησικὸν εἶναι νὰ προκίψουν διὰ διαφόρους λόγους καὶ εἰς τὸν πίνακα τῶν δωρητῶν, ἐκαινοτομήσαμεν καὶ ἀνέλαβε προσωπικῶς ὁ Πρόεδρος, ἄλλων ἐκ τῶν παλαιῶν νὰ αὐξηθῶν τὰ ποσὰ δωρεῶν, νὰ δημιουργηθῶν δὲ καὶ νέοι δωρηταὶ μεταξὺ προσωπικῶν του φίλων, ὧν εἶναι πρόωρος ὁ καθορισμὸς τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῶν ποσῶν, καίτοι ἐλπίζεται ὅτι μὲ ἐντατικὴν ἐργασίαν θὰ ἀποδώσῃ ἡ ἐνέργεια αὕτη ἄνω τῶν 5 - 6.000 δραχμῶν ἑτησίως. Σημειωτέον ὅτι εἰς τοὺς νέους δωρητὰς συμπεριλαμβάνονται, σύμφωνα μὲ τὴν ἐκ τοῦ Καταστατικοῦ εὐχέρειαν, καὶ πρόσωπα οὐχὶ ἐκ Θράκης καταγόμενα, ἀλλ' ἐξ ἀγχιστείας τοιαῦτα ἢ καλοὶ φίλοι τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου προθυμοποιοῦμενοι νὰ ἐνισχύσουν τὸ ἔργον μας.

Σύμφωνα μὲ ἀπόφασιν τῆς Διευθυνούσης Ἐπιτροπῆς ἀνεκηρύχθησαν ἐπίτιμα μέλη τοῦ Σωματείου οἱ κ.κ. Μιλτιάδης Σταμούλης Δημήτριος Λουΐζος καὶ Δημήτριος Ἀθηνοδώρου διὰ πολυτεῖς πολυτίμους ὑπηρεσίας των τοῖς ἀπεστάλησαν δὲ κατάλληλοι ἐπιστολαί.

Μετὰ λύτης ἀγγέλλομεν τὸν θάνατον τῶν μελῶν τοῦ Δ)κοῦ μας Συμβουλίου Μιχαὴλ Κάζη, Ἀ)φῶν Βασιλείου καὶ Κωνσταντίνου Κουθέρη καὶ Ἀλεξάνδρου Πασχαλίδη. Τῶν ἐπιτίμων μελῶν Κωνσταντίνου Λουΐζου, Γεωργίου Γιαννακόκη καὶ Μητροπολίτου Κορυτσᾶς Εὐλόγιου Κουρίλα, ὡς καὶ τῶν ἀπλῶν μελῶν Ἀλεξάνδρου Σωτηριάδη καὶ Παύλου Παπαδοπούλου. Πρὸς τὰς οἰκογενεῖας τῶν ἀνωτέρω ἐκλιπόντων ἀπεστείλαμεν συλλυπητηρίους ἐπιστολάς, ἐδημοσιεύσαμεν δὲ βιογραφίας μετὰ φωτογραφιῶν ἐνίων εἰς τοὺς κυκλοφορήσαντας ἐν τῷ μεταξὺ Τόμους τῶν «Θρακικῶν», ἐζητήσαμεν τοιαύτας τῶν μετέπειτα καὶ ὅταν ληφθῶν θὰ τὰς περιλάβωμεν μὲ ἐκδηλώσεις εἰς νέας προσεχεῖς ἐκδόσεις. Εἰς μνήμην αὐτῶν καλεῖται ἡ Γενικὴ Συνέλευσις ὅπως τηρήσῃ ἐνὸς λεπτοῦ σιγῆν. Αἱ χῆραι κ.κ. Α. Λάγια καὶ Α. Μανίδου ἐπανάλαβον τὰς εἰς μνήμην τῶν συζύγων των δωρεὰς διὰ δραχ. 500 καὶ 3.000, καθὼς καὶ ἡ κ. Α. Πασχαλίδου ἀπέστειλε δραχ. 1.000 ὑπὲρ τῶν φιλανθρωπικῶν μας σκοπῶν. Ὁ ἐκ τῶν μελῶν ἐπίσης τοῦ Δ. Σ. καὶ πολῦτιμος συνάδελφος κ. Χριστόφορος Οἰκονόμου κατ' ἐπανάληψιν ἀπέστειλε δωρεὰς ἐκ διαφόρων ποσῶν, εἰς μνήμην τῆς μητρὸς καὶ ἀδελφῶν του. Κατ' ἔτος δὲ καταβάλλει τακτικὰ τοιαύτας ὁ Πρόεδρος, κυριώτερος ἐνισχυτῆς τῶν φιλανθρωπικῶν μας ἐσόδων.

Συνεδριάσεις Διοικητικοῦ Συμβουλίου καὶ Διευθυνούσης Ἐπιτροπῆς.

Αἱ συνεδριάσεις τοῦ Δ)κοῦ Συμβουλίου καὶ τῆς Διευθ. Ἐπιτροπῆς ἐμφανίζουσιν αὐξησιν, ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν περυσινήν λογοδοσίαν. Οὕτω τὸ

Δ. Σ. συνήλθε κατά την ελεγχόμενην διετίαν εις τρεις συνεδριάσεις, ματαιωθείσης μιᾶς ἐλλείψει ἀπαρτίας, ἐναντι δύο τῶν προηγουμένων χρήσεων.

Ἡ Διευθύνουσα Ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη ἐκ τῶν κ.κ. Φιλίππου Μανουηλίδου Προέδρου, Βίκτωρος Μιχαηλίδου Ἀναπληρωτοῦ Προέδρου Πατρόκλου Τσατάλα Γενικοῦ Γραμματέως, Πωσχάλη Οἰκονομίδου Ἀναπλ. Γεν. Γραμματέως καὶ Κώστα Ἀναγνωσταρᾶ Ταμίου, συνήλθεν ἐν ἀπαρτία διὰ τῶν τριῶν μέχρι πέντε μελῶν της, καὶ ἐπραγματοποίησεν 22 συνεδριάσεις ἀντὶ τῶν 19 προγ. χρήσεων. Τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ἐπεδείχθη μεγαλυτέρα προθυμία διὰ συνεδριάσεις τόσον τῆς Διοικήσεως ὅσον καὶ τῶν εἰδικῶν Ἐπιτροπῶν, διότι αἱ βιοτικαὶ ἀνάγκαι καὶ ἀπασχολήσεις ἔχουν αὐξηθῆ καὶ παρὰ τὴν καλὴν θέλησιν τῶν μελῶν δὲν διαθέτουν ταῦτα τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον ὡς θεβαρομένοι μὲ μείζονας φροντίδας.

Ἡ ἀλληλογραφία καὶ ἡ ἀπασχόλησις ἐν γένει τοῦ γραφείου ἦτο οὐσιαστικῶς μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν περυσινήν, λόγω τῆς ἀναπτυχθείσης δράσεως τοῦ Σωματείου καὶ τοῦ Περιοδικοῦ μας.

Οἰκονομικὴ Ἡσυχία.

Εἰς τὸν ὕπ' ὄψιν σας ἰσολογισμὸν διετοῦς χρήσεως, μέχρι τέλους 1960, σύμφωνα μὲ τὰς καταχωρήσεις τοῦ Ταμείου καὶ τὸν διενεργηθέντα ἔλεγχον παρὰ τῆς Τριμελοῦς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀναγράφονται ἐν λεπτομερεῖα τὰ σχετικὰ κονδύλια:

Εἰς γενικὰς γραμμὰς τῶν ἐκδοθέντων 4 Τόμων τῶν «Θρακικῶν», 30οῦ, 31ου, 32ου καὶ 33ου, αἱ δαπάναι ἀνῆλθον εἰς δρχ. 113.868, καλυφθεῖσαι ἀπὸ δωρεάς, εἰσπράξεις, πωλήσεις βιβλίων καὶ ἀπὸ ἀναλήψεις ἐκ τῆς παρὰ τῇ Τραπεζῇ καταθέσεώς μας ὄψεως.

Ὡς πρὸς τὸ Ταμεῖον εἰς μετρητά, τοῦτο παρουσιάζει πιστωτικὸν ὑπόλοιπον ἐκ δρχ. 15.761,20 μεταφερόμενον εἰς νέον. Ὡσαύτως αἱ δύο προϋπολογιστικαὶ καταθέσεις καὶ ἡ μία ὄψεως παρὰ δύο Τραπεζαῖς ἐμφανίζουν σύνολον δρχ. 244.602, ἐνῶ αἱ τοῦ προηγουμένου ἰσολογισμοῦ ἀνῆρχοντο εἰς δρχ. 181.780, παρουσιάζουσαι οὕτως αὐξήσιν κατὰ δρχ. 62.822. Εἰς τὰς ὡς ἄνω καταθέσεις προστιθεμένου καὶ τοῦ εἰς μετρητά ὑπολοίπου ἐκ δρχ. 15.761,20, ἔχομεν σύνολον καταθέσεων καὶ μετρητῶν, σύμφωνα μὲ τοὺς δύο ἰσολογισμοὺς τὴν 31.12.1960 δρχ. 260.363,20, ἀντὶ τῶν δρχ. 177.926,10 τοῦ προηγουμένου ἰσολογισμοῦ. Ἐὰν εἰς τὸ ποσὸν τοῦτο προστεθοῦν αἱ ἐγκριθεῖσαι ἀλλὰ μὴ εἰσπραχθεῖσαι ἐν τῷ συνόλῳ περίπου δρχ. 70.000, περὶ ὧν ἀνεφέραμεν εἰς προηγούμενα κεφάλαια, ἐν συμπεράσματι θὰ ἔχωμεν σύνολον περιουσίας τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου ἐκ δρχ. 330.363,20, ἧτοι ἄνω τῶν χιλίων χρυσῶν λιρῶν, περὶ ὧν ἀνεφέραμεν ἐν τῷ προλόγῳ. Ἡ Διοίκησις προτιμᾷ τὰς παρὰ Τραπεζαῖς

προθεσμιακὰς καταθέσεις εἰς δραχμὰς καὶ εἴμεθα πρόθυμοι νὰ ἀκούσωμεν, ἐὰν ὑπάρχωσι διάφοροι γνώμαι, ὡς πρὸς τὴν ἀσφάλειαν τῶν τοιούτων τοποθετήσεων ἢ τὴν προτίμησιν ἀγορᾶς καταλλήλου στέγης συμπληρουμένου ἐν ἀνεπαρκείᾳ διὰ δωρεῶν ἢ ἐράνων τοῦ ἀναγκαίου ποσοῦ.

Αἱ τρέχουσαι δαπάναι τοῦ γραφείου μὲ πᾶσαν λιτότητα καὶ οἰκονομίαν δὲν ὑπερέβησαν καὶ πάλιν τὸ κονδύλιον τοῦ τελευταίου ἰσολογισμοῦ, θὰ αὐξηθῶν ὅμως κατὰ τὴν ἀρξαμένην νέαν περίοδον, διότι λήγει ἡ παρὰ τῇ Ἐνώσει πολυετὴς φιλοξενία καὶ συνεπῶς ἡ μισθοδοσία καὶ λοιπὰ ἔξοδα, καθὼς καὶ ἡ ἀπαιτηθησομένη δαπάνη διὰ νέαν ἐγκατάστασιν καὶ ἀπαραίτητον ἐπισκευὴν καὶ ταξιθέτησιν τοῦ ὄγκου τῶν βιβλίων τῆς ἀποθήκης δὲν θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποφευχθῶν.

Ὅσα ἐκ τῶν μελῶν ἐπιθυμοῦν νὰ συνεχισθῇ ἡ δρᾶσις καὶ ἡ καρποφόρος ἐργασία τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου, πρέπει νὰ ἔχουν ὑπ' ὄψιν ὅτι θὰ ἀπαιτηθῶν εἰς τὸ μέλλον θυσίαι καὶ ὅτι πρέπει νὰ καταβληθῇ προσπάθεια ἀξίησεως τῶν μελῶν ἀπλῶν καὶ δωρητῶν, ὡς καὶ τῆς ἐξευρέσεως καὶ ἐξ ἄλλων πηγῶν, συμπληρωματικῶν πόρων.

Ἑ π ἰ λ ο γ ο ς .

Δὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἀντιγράψωμεν τὰ τῶν προηγουμένων ἐν ἐπιλόγῳ λογοδοσιῶν καὶ νὰ σᾶς κουράσωμεν περισσότερον. Σᾶς ἐδώσαμεν μίαν πλήρη εἰκόνα, ἔστω καὶ συνοπτικῶς, τῶν κατὰ τὴν διετίαν πεπραγμένων. Πιθανὸν ἢ ὀλαμέλεια καὶ οἱ παρόντες κατὰ τὴν σημερινὴν Γενικὴν Συνέλευσιν, νὰ εἶναι εὐχαριστημένοι καὶ ἱκανοποιημένοι ἐκ τοῦ ἐπιτελεσθέντος ὀγκώδους ἔργου. Ἡμεῖς ἀσκοῦντες αὐτοκριτικὴν θὰ ηὐχόμεθα νὰ ὑπῆρχον παρατηρήσεις ἐπ' αὐτοῦ, τὴν δὲ ἔλλειψιν ἀντιπολιτεύσεως θεωροῦμεν ἐπιζημίαν διὰ τὸ Θρακικὸν Κέντρον, διότι δι' αὐτῆς ὄχι μόνον θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπανορθωθῶν αἱ τυχὸν ἀνθρώπινα παραλείψεις, ἀλλὰ καὶ διότι ἡ τοιαύτη ἀνάπτυξις καὶ ἀντιθέτων σκέψεων θὰ ἐδημιούργει ἄμιλλαν καὶ ἀνάδειξιν καὶ ἄλλων προσώπων, ἅτινα ἔχουν τὴν ὄρεξιν νὰ ἐργασθῶν. Ὁ ἀνέκαθεν ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων φίλεργος Θρακικὸς λαός, πρέπει νὰ ἀντιληφθῇ καὶ νὰ πιστεύσῃ ὅτι καὶ οἱ σημερινοὶ ἀπόγονοί του, μόνον διὰ τῆς ἐργασίας καὶ διὰ τῆς ἐπιπόνου συνεχοῦς παρακολουθήσεως δύνανται, ὡς συμβαίνει καὶ διὰ τὰ ἄτομα καὶ διὰ τὰς οἰκογενείας καὶ διὰ τὰς ἰδιωτικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ δι' αὐτὸ ἀκόμη τὸ Δημόσιον μόνον τονίζομεν, διὰ τῆς συνηνωμένης ἁρμονικῆς συνεργασίας τῶν μαζῶν, νὰ ὑφίστανται καὶ νὰ προοδεύουν αἱ Σωματειακαὶ Ὄργανώσεις. Τὸ «δὲν ἀνακατεύομαι στὰ κοινὰ καὶ κυττάζω τὴ δουλειά μου» πρέπει νὰ παύσῃ νὰ κυριαρχῇ εἰς τὰς σκέψεις καὶ ἐνεργείας μας, νὰ μὴ τὰ περιμένωμεν δὲ ὅλα ἀπὸ τὸ Κράτος καὶ ἀπὸ ἄλλους,

ἀλλ' ἕνας ἕκαστος ἐξ ἡμῶν νὰ ἔχη συναισθησιν τῶν ἀτομικῶν εὐθυνῶν καὶ ὑποχρεώσεων νὰ φροντίζη καὶ νὰ συμβάλλῃ διὰ τὸ γενικὸν καλόν. Ἄς μᾶς συγχωρηθοῦν αἱ τοιαῦται φιλικαὶ συστάσεις ἢ καὶ νοθεσῖαι ἀκόμη, αἵτινες ἐπιτρέπονται ἐκ τῆς ἡλικίας καὶ πολυχρονίου πείρας.

Κατεφύγαμεν εἰς ἀοριστίας καὶ ἀντικειμενικὰς ὑποδείξεις καὶ ἐξ αὐτῶν, ὅς ἀποκομίσουν καὶ οἱ παρόντες καὶ οἱ Θραῖκες συμπολίται μας γενικώτερον, ὅτι ὑπάρχει ἐπείγουσα καὶ ἐπίμονος ἀνάγκη ἀλλαγῆς συστημάτων καὶ ἀναπτύξεως δραστηριότητος καὶ εὐθύνης χάριν τοῦ καλοῦ καὶ τῆς προόδου.

Ἀπευθύνομεν θερμὸν χαιρετισμὸν πρὸς πάντας τοὺς καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἐνισχύοντας τὸ ἔργον μας. Ἰδιαιτέρως εὐχαριστοῦμεν τοὺς προσελθόντας κατὰ τὴν σημερινὴν Γενικὴν Συνέλευσιν, τὰ μέλη τοῦ Δ)κοῦ Συμβουλίου, τοὺς ἀγαπητοὺς συνεργάτας τῆς Διευθυνούσης Ἐπιτροπῆς, τοὺς δωρητὰς καὶ τὰ ἀπλᾶ μέλη Ἀθηνῶν καὶ Ἐπαρχιῶν, τοὺς συγγραφεῖς καὶ συνεργάτας τῶν «Θρακικῶν», καθὼς καὶ τοὺς ἀπόντας ἀπὸ τὴν σημερινὴν Συνέλευσιν μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ διὰ λόγους υἰείας Ἀντιπρόεδρος κ. Βίκτωρ Μιχαηλίδης, εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ ὁποίου εὐγενῶς φιλοξενούμεθα.

Καταθέτοντες τὴν λογοδοσίαν, τοὺς ἰσολογισμοὺς καὶ τὴν Ἐκθεσιν τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς, καλοῦμεν τοὺς παρισταμένους νὰ λάβουν τὸν λόγον ἐπὶ τῶν πεπραγμένων καὶ νὰ διατυπώσουν παρατηρήσεις ἢ ἐπιθυμίας τῶν πρὸς λήψιν ἀποφάσεων. (ἐπιδοκμασῖαι, χειροκροτήματα).

ΤΑΜΕΙΟΝ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ
Ἀπολογισμὸς Διαχειρίσεως χρήσεων 1959 καὶ 1960

ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ

*Υπόλοιπον τὴν 31.12.1958 εἰς νέον	Δοχ.	13.544,60	
*Ἀπὸ διαφόρους δωρεὰς εἰς μνήμην τεθνεώτων	Δοχ.	8.300	
*Ἀπὸ συνδρομὰς ἀπλῶν μελῶν 1958, 1959 καὶ 1960	»	6.610	
*Ἀπὸ συνδρομὰς δωρητῶν-μελῶν 1958	»	1.500	
» » » » 59, 60	»	34.420	» 50.830
			» 64.374,60
*Ἐτησία προθεσμιακὴ κατάθεσις Ἐθνικῆς Τραπεζῆς μετὰ τόκων ἀπὸ 1.1.59 — 31.12.60			» 111.363
*Ἐξάμηνος προθεσμιακὴ κατάθεσις Ἰονικῆς Τραπεζῆς μετὰ τόκων ἀπὸ 1.1.59 — 31.12.60			» 88.480
Λ/σμὸς ὄψεως Νο 3563 Ἰονικῆς Τραπεζῆς μετὰ τόκων ἀπὸ 1.1.59 — 31.12.60			» 44.759
			» 308.976,60

ΔΑΠΑΝΑΙ

*Ἐνοίκια γραφείου-ἀποθήκης	Δοχ.	14.169	
Μισθοὶ ὑπαλλήλου	»	13.000	
Διάφοροι φιλανθρωπικαὶ δωρεαὶ καὶ εἰς μνήμην	»	10.610	
Τρακτικά έξοδα γραφείου, ἤτοι : Τυπογραφικά, ταχυδρομικά, μεταφορικά, ἀσφάλιστρα, γραφικὴ ὕλη, τηλεγραφικά, τηλεφωνικὰ κλπ. μικροέξοδα γραφείου 12μήνου	»	10.834,10	
			» 48.613,40
*Υπόλοιπον Ταμείου ἀναλυόμενον ὡς ἀκολούθως :			
Εἰς μετρητὰ	Δοχ.	15.761,20	
Κατάθεσις Ἐθνικῆς	»	111.363	
» Ἰονικῆς	»	88.480	
Λ/σμὸς ὄψεως	»	44.759	260.363,20
			308.976,60

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου 1960

Ὁ Πρόεδρος (Ἔπ.) Φ. ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΗΣ	Ὁ Γεν. Γραμματεὺς (Ἔπ.) Π. ΤΣΑΤΑΛΑΣ	Ὁ Ταμίας (Ἔπ.) Κ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΡΑΣ	Ἡ Ἐξελεγκτικὴ Ἐπιτροπὴ Χ. ΜΕΖΙΛΟΠΟΥΛΟΣ Κ. ΚΟΥΒΕΡΗΣ Χ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ
------------------------------------	--	-----------------------------------	--

ΕΚΘΕΣΙΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

Ἐν Ἀθήναις σήμερον τὴν 31ην Δεκεμβρίου 1960 οἱ κάτωθι ὑπογεγραμμένοι 1) Χριστόδουλος Μεζιλόπουλος, 2) Κωνσταντῖνος Κουβέρης καὶ 3) Χρῆστος Ἀποστολίδης ἀποτελοῦντες τὴν τριμελῆ Ἐξελεγκτικὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου, ἣτις ἐξελέγη νομίμως κατὰ τὰς διενεργηθείσας τὴν 22 Φεβρουαρίου 1959 ἀρχαιρεσίας, προέβησαν συμφώνως τῷ Καταστατικῷ, εἰς τὸν ἔλεγχον τῆς διαχειρίσεως τοῦ Ταμείου κ. Κώστα Ἀναγνωσταρά, ἐξ οὗ προέκυψαν τὰ ἑξῆς:

Ἐχρησιμοποιήθησαν διπλότυπα συνδρομῶν ἀπλῶν μελῶν ἀπὸ τοῦ ἀριθ. 1364 μέχρι τοῦ ἀριθ. 1540 συμπεριλαμβανομένου. Ἐκ τῶν ὡς ἄνω διπλοτύπων εἰσπράχθησαν δρχ. 6.610 ἀφορῶσαι συνδρομὰς τῶν ἐτῶν 1958, 1959 καὶ 1960. Παραμένουν ἀνείσπρακτοι οἱ κάτωθι ἐκδοθεῖσαι ἀποδείξεις, αἵτινες δὲν ἠκυρώθησαν καὶ θέλει ἐπιδιωχθῆ ἢ εἰσπραξίς των: 1368' 1383, 1398, 1402, 1404, 1412, 1414, 1417, 1418, 1419, 1420, 1467, 1472, 1473, 1474, 1478, 1479, 1480, 1491, 1529' 1531, 1538.

Ἐξ ἄλλου ἐχρησιμοποιήθησαν διπλότυπα δωρητῶν - τακτικῶν μελῶν ἀπὸ τοῦ ἀριθ. 108 μέχρι καὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 233, εἰσπράχθη δὲ ἐκ συνδρομῶν τοῦ 1958, 1959 καὶ 1960 τὸ ποσὸν τῶν δρχ. 35.920. Παραμένουν ἀνείσπρακτοι αἱ ὑπ' ἀριθ. 193, 214 καὶ 212 ἀποδείξεις ὧν θέλει ἐπιδιωχθῆ ἢ τακτοποιήσῃς

Παραβαλόντες τὰ ποσὰ τῶν διπλοτύπων μὲ τὰ ἐν τῷ Ταμείῳ καταχωρηθέντα, παρατηρήσαμεν ὅτι ἅπαντα ἔχουσι συμπεριληφθῆ εἰς τὴν οἰκείαν στήλην τῶν εἰσπράξεων, ὡς ἐπίσης καὶ πᾶσαι αἱ γινόμεναι πληρωμαὶ ἔχουσι πλήρη δικαιολογητικά.

Εἰσπράχθη ὡσαύτως ἀπὸ διαφόρους δωρεὰς καὶ εἰς μνήμην πεθνεῶν τῶν τὸ ποσὸν τῶν δρχ. 8.300.

Συνκεντρώθη ἐξ ἄλλου ἀπὸ διαφόρους εἰσφορὰς ὑπὲρ τῶν «Θρακικῶν», ἀπὸ πωλήσεις παλαιῶν καὶ νέων τευχῶν, τὸ ποσὸν τῶν δρχ. 60.290 ὅπερ, μαζὶ μὲ ἀναλήψεις κατὰ καιροῦς ἀπὸ τὸν Λ)ισμόν ὄψεως Ἴονικῆς Λαϊκῆς Τραπεζῆς ἐκ δρχ. 53.578, ἤτοι δρχ. 113.868, διετέθη διὰ τὴν ἐξόφλησιν τῶν τεσσάρων ἐκδοθέντων Τόμων «Θρακικῶν» 30οῦ, 31ου, 32ου καὶ 33ου σύμφωνα μὲ τὸν καταρτισθέντα ἰδιαίτερον ἰσολογισμόν.

Αί δαπάναι εις γενικά έξοδα ἀνέρχονται συνολικῶς εις δρχ. 48.613,40 ἀναλυόμεναι εις: ἐνοίκια γραφείου ἀποθήκης δρχ. 14.169, μισθοὶ ὑπαλλήλων δρχ. 13.000, διάφοροι φιλανθρωπικαὶ δωρεαὶ καὶ εις μνήμην δρχ. 10.610, τακτικά έξοδα γραφείου, τυπογραφικά, ταχυδρομικά, μεταφορικά, ἀσφάλιστρα, γραφικὴ ἴλη, τηλεγραφικά, τηλεφωνικά κλπ. δρχ. 10.834,40. Συνεπῶς τὸ ὑπόλοιπον ταμείου μετρητῶν ἀνέρχεται εις δρχ. 15.761,20, αἵτινες μεταφέρονται εις τὴν νέαν χρῆσιν.

Ἡ κίνησις ἐξ ἄλλου τῶν καταθέσεων παρὰ Τραπεζαίαι τοῦ Σωματείου παρουσιάζει τὰ κάτωθι ἀποτελέσματα:

Ἐτησίᾳ προθεσμιακὴ κατάθεσις Ἐθνικῆς Τραπεζῆς μετὰ τόκων ἀπὸ 1.1.1959 μέχρι 31.12.1960 δρχ. 111.363. Ἐξάμηνος προθεσμιακὴ κατάθεσις Ἴονικῆς - Λαϊκῆς Τραπεζῆς μετὰ τόκων ἀπὸ 1.1.59 μέχρι 31.12.60 δρχ. 88.480. Ἀ)σμός ὄψεως Ἴονικῆς - Λαϊκῆς Τραπεζῆς μετὰ τόκων ἀπὸ 1.1.59 μέχρι 31.12.60 δρχ. 44.759. Αἱ καταθέσεις αὗται ἡμοῦ μετὰ τοῦ ὡς ἄνω ὑπολοίπου ταμείου μετρητῶν δρχ. 15.761,20 συμποσοῦνται εις ποσὸν δρχ. 260.363,20, ὅπερ εἶναι ἡ σημερινὴ περιουσία τοῦ Σωματείου.

Ἐν τέλει θεωροῦμεν ὑποχρέωσίν μας νὰ συγχαρῶμεν τὴν Διευθύνουσαν Ἐπιτροπὴν τοῦ Σωματείου καὶ ἰδιαίτερος τὸν Πρόεδρον κ. Φίλ. Μανουηλίδην, εἰς τὰς ἀόκνους προσπάθειαι καὶ προσωπικὰς φροντίδας τοῦ ὁποίου, κατορθώθη κατὰ τὰ ἐλεγχόμενα ἔτη νὰ ἐμφανίζονται τὰ ὡς ἄνω εὐνοϊκά ἀποτελέσματα.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου 1960

Ἡ ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Χ. ΜΕΖΙΛΟΠΟΥΛΟΣ

Κ. ΚΟΥΒΕΡΗΣ

Χ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΗΣ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἀνωτέρω δημοσιευομένων λογοδοσίας, Ἴσολογισμοῦ καὶ Ἐκθέσεως Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς, καλεῖται ἡ Συνέλευσις νὰ διατυπώσῃ παρατηρήσεις, ἐὰν ὑπάρχουν. Οἱ παριστάμενοι ὑποδέχονται μὲ χειροκροτήματα τὰ ὡς ἄνω πεπραγμένα, λαμβάνει δὲ τὸν λόγον καὶ ὁμιλεῖ διὰ μακρῶν ὁ κ. Γ. Γεωργιάδης, δικηγόρος, ὅστις ἀναφέρεται γενικῶς εἰς τὸ ἐπιτελούμενον πατριωτικὸν ἔργον, ἐπιδοκιμάζει τὰ ὑπὸ τῆς Διοικήσεως τοῦ Σωματείου ἐπιτευχθέντα καὶ ἐκφράζει τὸν θαυμασμὸν καὶ τὰς εὐχαριστίας του

πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ κ. Προέδρου, διὰ τὴν συντελεσθεῖσαν γόνιμον ἀποδοτικὴν καὶ πρωτοφανῆ διὰ τὰ ἐν λειτουργίᾳ ὁμοιογενῆ Σωματεῖα ἐργασίαν. Ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ὁμιλοῦν ἐν συνεχείᾳ οἱ κ. κ. Μ. Σαραντῆς, δικηγόρος, — Λ. Βλαχόπουλος, ἰατρὸς καὶ ἄλλοι.

Κατόπιν, σύμφωνα μὲ τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἡμερησίας διατάξεως, ἡ Γενικὴ Συνέλευσις ἐγκρίνει ὁμοφώνως μὲ εὐχὰς συνεχίσεως τῆς προόδου τὰ ἀνακοινωθέντα.

Μετὰ ταῦτα καὶ σύμφωνα μὲ τὸ 5ον καὶ 6ον μέρος τῆς ἡμερησίας διατάξεως, ἐκλέγονται διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας αἱ δύο Τριμελεῖς Ἐπιτροπαί, ἧτοι Ἐφορευτικὴ ἐπὶ τῶν ἐκλογῶν, ἀποτελεσθεῖσα ἐκ τῶν κ.κ. Α. Γιαννακάκη, Μ. Κατσαμανάκη καὶ Θ. Κιακίδη καὶ Ἐξελεγκτικὴ ἐκ τῶν κ. κ. Χ. Μεζιλοπούλου, Π. Νικολαΐδου καὶ Χ. Ἀποστολίδου.

Ἀνταλλάσσονται ὡσαύτως σκέψεις καὶ γνώμαι ἐπὶ τῆς μελλούσης πορείας τοῦ Σωματείου καὶ ἀποφασίζεται, κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν συνήθειαν, ὅπως, εἰς πρώτην συνεδρίαν τοῦ νεοεκλεγχομένου Διοικητικοῦ Συμβουλίου καταρτισθοῦν αἱ πρὸς τοῦτο Εἰδικαὶ Ἐπιτροπαί.

Ἡ Συνέλευσις, ἐν τέλει, ἀναθέτει εἰς τριμελῆ Ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν κ. κ. Π. Τσατάλα, Μ. Σαραντῆ καὶ Φ. Ἀλεξιάδη, ἵνα μεταβῇ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κ. Προέδρου, εἰς ὃν νὰ εὐχηθῇ τὴν πλήρη ἀποκατάστασιν τῆς υἰγείας του.

Αἱ ἐκλογαὶ πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ 24μελοῦς Διοικητικοῦ Συμβουλίου, διὰ τῆς ἐκλογῆς 12 νέων τακτικῶν μελῶν, ὡς καὶ 10 ἀναπληρωματικῶν διεξήχθησαν, σύμφωνα μὲ τὸ Καταστατικόν, τὴν 6ην, 7ην, 8ην Ἰουνίου 1961, ἐνώπιον τῆς Ἐφορευτικῆς Ἐπιτροπῆς. Οὕτω τὸ νεοεκλεγέν Διοικητικὸν Συμβούλιον ἀπαρτίζεται ἐκ τῶν κ. κ. :

1) Μανουηλίδου Φ.

2) Μιχαηλίδου Β.

3) Τσατάλα Π.

4) Οἰκονομίδου Π.

5) Ἀναγνωσταρᾶ Κ.

6) Βλαχοπούλου Λ.

7) Σαραντή Μ.	16) Κοσμίδου Φ.
8) Ἀναστασίου Κ.	17) Παγιωτέλη Ν.
9) Λουΐζου Δ.	18) Γιαννακάκη Α.
10) Δοδοπούλου Ι.	19) Καραχαλίδου Χ.
11) Παπαδοπούλου Θ.	20) Σπανοῦ Δ.
12) Οἰκονόμου Χ.	21) Δεσποτοπούλου Π.
13) Γιαννακοπούλου Α.	22) Βερβελίδου Γ.
14) Ἀλεξιάδου Φ.	23) Γεωργιάδου Γ.
15) Διαμαντοπούλου Δ.	24) Νικολαΐδου Β.

Ἀναπληρωματικά μέλη Διοικ. Συμβουλίου

1) Δουλᾶς Ἀλέξανδρος	6) Κοβαλακίδης Ἀλέξ.
2) Οἰκονόμου Ἰωάννης	7) Λαδάς Κωνστίνος
3) Καραχαλίδης Ἐλευθ.	8) Μιχαηλάτσος Γεώργ.
4) Οἰκονομίδης Δημήτρ.	9) Βερβελίδης Γεώργ. υἱός
5) Κατσαμανάκης Μιχ.	10) Μιμῆκος Δημήτρ.

ΠΡΑΚΤΙΚΟΝ

ΤΗΣ ΕΦΟΡΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Ἐν Ἀθήναις σήμερον τὴν 8ην Ἰουνίου 1961, ἡμέραν Πέμπτην καὶ ὥραν 8,30 μ.μ., οἱ κάτωθι ὑπογεγραμμένοι Ἀντώνιος Γιαννακάκης, Μιχαὴλ Κατσαμανάκης καὶ Θεόδωρος Κιακίδης, ἀποτελοῦντες τὴν Ἐφορευτικὴν ἐπὶ τῶν ἐκλογῶν Ἐπιτροπὴν τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου, ἐφορεύσαντες τὴν 6ην, 7ην καὶ 8ην Ἰουνίου 1961, κατὰ τὰς γενομένας ἐκλογὰς εἰς τὸ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κοραῆ 5 Ἀθῆναι προσωρινὸν γραφεῖον τοῦ Σωματείου, πρὸς ἀνάδειξιν 12 νέων μελῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου καὶ ἀναπληρωματικῶν τοιούτων, προέβημεν, συμφώνως τῷ Καταστατικῷ, εἰς τὴν ἀποσφράγισιν τῆς ψηφοδόχου, εὐρέθησαν δὲ ἐν αὐτῇ 43 ψηφοδέλτια, ἅπαντα ἐγκυρα, ὅσοι ἀκριβῶς καὶ οἱ ψηφίσαντες, συμφώνως πρὸς τὴν συνημμένην κατάστασιν.

Τὸ Διοικ. Συμβούλιον συνήλθεν εἰς πρώτην συνεδρίαν τὴν 16ην Ἰουνίου 1961 καὶ ἐξέλεξε διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας τὴν 5μελῆ Διευθύνουσαν Ἐπιτροπὴν, ἀποτελεσθεῖσαν ἐκ τῶν

κ. κ. Φ. Μανουηλίδου Προέδρου, Β. Μιχαηλίδου Ἀναπλ. Προέδρου, Π. Τσατάλα Γεν. Γραμματέως, Π. Οικονομίδου Ἀναπλ. Γεν. Γραμματέως καὶ Κ. Ἀναγνωσταρᾶ Ταμίου.

Ἀποφασίζει συνάμα ὅπως, λόγω τῶν θερινῶν διακοπῶν καὶ τῆς μεταφορᾶς τῶν Γραφείων τοῦ Προέδρου, εἰς ἃ φιλοξενεῖται τὸ Σωματεῖον τὸ Διοικ. Συμβούλιον, συνέλθη ἐκ νέου τὸν προσεχῆ Ὀκτώβριον, ἵνα λάβῃ γνώσιν τῶν ἐνεργειῶν τῶν κάτωθι Εἰδικῶν Ἐπιτροπῶν, αἵτινες κατηρτίσθησαν καθ' ἀρμοδιότητος καὶ κατόπιν προσεκτικῆς ἐκλογῆς, ἵνα οἱ ἀναλαμβάνοντες φέρουν εἰς πέρας τὴν δοθείσαν ἐντολήν:

1) *Ἐπιτροπὴ διὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν «Θρακικῶν»*, μὲ εισηγητὴν τὸν κ. Φ. Μανουηλίδην καὶ μέλη τοὺς κ. κ. Α. Γιαννακάκην καὶ Π. Οικονομίδην.

2) *Ἐπιτροπὴ διὰ τὴν μελέτην καὶ τὸ πόρισμα τῆς δυνατοῦτος ἀγορᾶς καταλλήλου στέγης*, μὲ εισηγητὴν τὸν κ. Γ. Βερβελίδην καὶ μέλη τοὺς κ. κ. Φ. Ἀλεξιάδην καὶ Α. Νικολαΐδην, μηχανικόν.

3) *Ἐπιτροπὴ διαλέξεων καὶ συγμενιρώσεων*, μὲ εισηγητὴν τὸν κ. Κ. Ἀναγνωσταρᾶν καὶ μέλη τοὺς κ. κ. Π. Τσατάλαν, Β. Νικολαΐδην, Γ. Βερβελίδην, Ν. Παγιωτέλην, Ε. Καραχάλιδην, Δ. Σπανόν, Λ. Βλαχόπουλον, Κ. Δήμησσαν καὶ Ι. Δοδόπουλον.

4) *Ἐπιτροπὴ διὰ τὴν ἐγγραφὴν μελῶν*, μὲ εισηγητὴν τὸν κ. Ν. Παγιωτέλην καὶ μέλη τοὺς κ. κ. Ι. Οἰκονόμου Β. Νικολαΐδην καὶ Γ. Βερβελίδην.

Ἡ Διευθύνουσα Ἐπιτροπὴ, κατ' εἰσήγησιν τοῦ Προέδρου, ἀποφασίζεται ὅπως συνεδριάξῃ τακτικῶς τὸ πρῶτον 15θήμερον ἐκάστου μηνός.

ΕΠΙΤΙΜΑ ΜΕΛΗ
ΤΟΥ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

ΕΠΙΤΙΜΑ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

Μία τριακονταπενταετής σταδιοδρομία Σωματείου τῆς περιωπῆς τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου, δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ κατὰ τὴν διαδρομὴν τῆς λειτουργίας του νὰ διακρίνη πρόσωπα ἐξαιρετικοῦ ἐνδιαφέροντος, εἴτε ἐκ Θράκης καταγόμενα εἴτε καὶ ἀλλαχόθεν, ἅτινα διὰ τῆς πνευματικῆς των συναντιλήψεως ἢ καὶ δι' ἄλλων ὠφελίμων εὐγενῶν χειρονομιῶν, συνέδραμον παντοιοτρόπως τὸ ἔργον του καὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐπιτυχεστέραν καὶ πλέον ἀρτίαν ἐμφάνισιν τῆς ὅλης δράσεως τοῦ Θρακικοῦ μᾶς Σωματείου, καὶ ἰδιαίτερώς τοῦ ἐπιστημονικοῦ, ἱστορικοῦ καὶ λαογραφικοῦ Συγγράμματός μας τὰ «Θρακικά».

Ἡ Διοίκησις τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου ἦτο ἐπόμενον κατὰ καιροῦς νὰ ἀπονεύμῃ, ὄχι μόνον ἐπαίνους καὶ εὐχαριστίας, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔκφρασιν τῶν αἰσθημάτων τοῦ Θρακικοῦ κόσμου πρὸς τοιαῦτα διακεκριμένα πρόσωπα. Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον συνεπῶς καὶ ἡ Διευθύνουσα Ἐπιτροπὴ, ἀπεφάσισαν εἰς συνεδριάσεις αὐτῶν νὰ ἀνακηρύξουν Ἐπίτιμα Μέλη τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου, ἵνα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ αὐτὰ μὲν τιμήσουν, ἀλλὰ καὶ τὸ Σωματεῖον μας διὰ τοιούτων πράξεων τιμηθῇ.

Ὁ κατάλογος τῶν οὕτως ὀνομασθέντων Ἐπιτίμων Μελῶν ἔχει κατὰ τὸν κάτωθι πίνακα, εἰς σειρὰν ἀνακηρύξεώς των, καὶ μὲ ἐπεξηγήσεις εἰς τὸ τέλος τοῦ καταλόγου τῶν πράξεων, αἵτινες ἔδωσαν ἀφορμὴν διὰ τὰς τοιαύτας τιμητικὰς διακρίσεις :

- 1) *Στυλιανὸς Γονατᾶς, πρώην Πρωθυπουργός.*
- 2) *Α. Α. Πάλλης, πρώην Πρεσβευτής.*
- 3) *† Μητροπολίτης Κορυτσᾶς Εὐλόγιος Κουρίλας.*

- 4) Δημήτριος Καλλίμαχος, Μ. Διδάσκαλος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, Πρωθιερέυς. Ἐπίτιμος Ἀρχισυντάκτης τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος» Νέας Ὑόρκης.
- 5) Ἀθανάσιος Ἀναστασίου. Ἐπιδραστής καὶ τακτικὸς δωρητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Κέντρου.
- 6) † Οἰκονόμος Κωνσταντῖνος Γ. Λουῖζος.
- 7) Δημήτριος Κ. Λουῖζος, μέλος τῆς Δίσεως τοῦ Ἐθν. Κέντρου.
- 8) † Γεώργιος Ι. Γιαννακάκης, συνταξιούχος διδάσκαλος. Ἱστορικός.
- 9) Μιλτιάδης Σταμούλης, πρώην Βουλευτὴς, Γερουσιαστής, ἐκ τῶν ἰδρυτῶν καὶ συνεχῶς Ἀντιπρόεδρος τοῦ Ἐθνικοῦ Κέντρου.
- 10) Δημήτριος Ἀθηνόδωρος, πρώην Βουλευτὴς.
- 11) Μητροπολίτης Φιλίππων - Νεαπόλεως - Θάσου, Χρυσόστομος.
- 12) Μητροπολίτης Ἀλεξανδρουπόλεως Ἰωακείμ.

ΕΠΕΞΗΓΗΣΕΙΣ

1) *Στυλιανὸς Γονατᾶς*, πρώην Πρωθυπουργός: Ἐδημοσίευσεν εἰς τὰ «Ἐθνικά», (Τόμος 25ος), ἀξιόλογον μελέτην τοῦ περὶ Ἀδριανουπόλεως, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἔθνικοῦ ἀγῶνος. Διεκρίθη ὡς ἄριστος πολιτικὸς καὶ ὡς γενναῖος Στρατηγός.

2) *Α. Α. Πάλλης*: Γνωστῆς οἰκογενείας τοῦ Λονδίνου, πρώην Πρεσβευτὴς καὶ τέως Διτῆς τοῦ ἐν Λονδίῳ Γραφείου Τύπου τῆς Ἑλλην. Κυβερνήσεως. Ἦτο ὁ δεῦτερος ὁμιλητὴς μετὰ τὸν Πρόεδρόν μας κ. Φίλ. Μανουηλίδην εἰς τὸ Πολιτικὸν μνημόσυνον, ὅπερ διοργανωθὲν ὑπὸ τοῦ Ἐθνικοῦ Κέντρου, ἔλαβε χώραν εἰς τὸν «Παρνασσόν» τὴν 21ην Ἰανουαρίου 1955, εἰς μνήμην τοῦ Μητροπολίτου Θυατείρων Γερμανοῦ Στρηνοπούλου (Τόμος 23ος). Μέλος τῆς ἐν Κων/πόλει Ἀνωτάτης Ἐπιτροπῆς Ἀποκαταστάσεως τῶν Προσφύγων.

3) † *Μητροπολίτης Κορυτσᾶς Ἐυλόγιος Κουρίλας*: Ὁ ἐσχάτως ἀποδημήσας σοφὸς Καθηγητὴς καὶ ἀκάματος ἱστοριοδίφης, οὕτινος ἀξιόλογοι πραγματεῖαι ἐδημοσιεύθησαν κατ' ἐπανάληψιν εἰς τὰ «Ἐθνικά».

4) *Πρωθιερέυς Δημήτριος Καλλίμαχος*: Ἐνας σεβαστὸς καὶ

ἀκούραστος ἔθνικὸς ἀγωνιστῆς, εὐρισκόμενος ἐπικεφαλῆς κάθε πατριωτικῆς ἐξορμήσεως εἰς τὰς Ἑνωμένας Πολιτείας, πολυτιμότετος δὲ συνεργάτης τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου καὶ τῶν «Θρακικῶν», διὰ τὰς ἐκδόσεις τῶν ὁποίων καθὼς καὶ διὰ τὸ ἔργον τοῦ Σωματείου μας κατ' ἐπανάληψιν ἐδημοσίευσεν εἰς τὸν «Ἐθνικὸν Κήρυκα» τῆς Νέας Ὑόρκης, ἐνθουσιώδεις κριτικὰς καὶ σχόλια.

5) *Ἀθανάσιος Ἀναστασίου*: Ὁ ἐκ Ραιδεστοῦ φλογερὸς συμπατριώτης, διακριθεὶς διὰ τὸ πολύτιμον ἐνδιαφέρον του ὑπὲρ τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου καὶ τοῦ Περιοδικοῦ μας, τακτικὸς κατ' ἔτος δωρητῆς ἀνακηρυχθεὶς ὄχι μόνον ὡς ἐπίτιμον μέλος ἀλλὰ καὶ εὐεργέτης διὰ τὰς ἐπανειλημμένας δωρεάς του.

6) *† Οἰκονόμος Κωνσταντῖνος Γ. Λουῖζος*: Ὁ σεβάσμιος διδάσκαλος καὶ Πρωθιερεὺς τῆς Κοινότητος Καλλιπόλεως καὶ Περιχώρων, πρωτοπόρος εἰς πᾶσαν πατριωτικὴν κίνησιν, συμμετασχὼν εἰς τὰς ταλαιπωρίας τοῦ ἐκπατρισμοῦ τῶν συμπατριωτῶν του, συγγράψας δὲ καὶ πολύτιμον μελέτην ὑπὲρ τῶν προσφύγων, δημοσιευθεῖσαν εἰς τὸν 25ον Τόμον. (Φωτογραφία μετὰ τῆς βιογραφίας του περιελήφθησαν εἰς τὸν 27ον Τόμον τῶν «Θρακικῶν»).

7) *Δημήτριος Κ. Λουῖζος*: Πατρῶζων υἱὸς τοῦ ὡς ἄνω Οἰκονόμου Κ. Λουῖζου, σπάνιος πατριώτης καὶ ἐπίλεκτος συνεργάτης τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου, διακριθεὶς διὰ τὸ ὑπὲρ τῆς ἀπολεσθείσης πατρίδος μας ἐνδιαφέρον του.

8) *† Γεώργιος Γ. Γιαννακάκης*: Ἀφοῦ ἠνάλωσεν ὀλόκληρον τὸν βίον διαπαιδαγωγήσας καὶ διδάξας στρατιάς μαθητῶν, μέχρι τοῦ τέρατος τῆς ζωῆς του καὶ εἰς προκεχωρημένην ἡλικίαν, δὲν ἔπαυσε νὰ συλλέγη καὶ νὰ συγγράφῃ περὶ τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας ἱστορίας τῆς πατρίδος μας Θράκης. Ἡ φιλοπονία καὶ ἡ ἀξιέπαινος συγγραφικὴ ἐπίδοσις του, εἶναι ἀπὸ τὰς σπανίας, τὰ δημοσιευθέντα δὲ εἰς τὰ «Θρακικά» (Τόμοι 29ος καὶ 30ός) καὶ τὸ εἰσέτι ἀνέκδοτον τμῆμα τῆς ἐργασίας του, ἀποτελοῦν ὀλοκλήρους Τόμους (Φωτογραφία μετὰ βιογραφίας του περιελήφθησαν εἰς τὸν 31ον Τόμον).

9) *Μιλτιάδης Σταμούλης*: Καί εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ εἰς τὴν πνευματικὴν καὶ κοινωνικὴν ζωὴν, διεκρίθη διὰ τὰς αὐστηρὰς ἠθικὰς ἀρχὰς του καὶ διὰ τὴν ἄκαμπτον ἐντιμότητά του. Κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ πρώτου μέρους τῶν «Θρακικῶν», ἐπεμελήθη τῶν δημοσιεύσεων καὶ μόνον ἢ ἐπίδρασις τῆς ἡλικίας τὸν ἠνάγκασε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν προσφιλεῖν αὐτὴν ἐνασχόλησίν του. Ἦκολούθησε τὰς Θρακικὰς παραδόσεις, ὁ δὲ οἶκος του ἐν Σηλυβρία ἀπετέλει ὑπόδειγμα τῶν Θρακικῶν ἀρετῶν. Δικαίως ἀποκαλεῖται ὁ Πατριάρχης τῶν Θρακῶν.

10) *Δημήτριος Ἀθηνοδώρου*: Γόνος τῆς πασιγνώστου ἀνὰ τὴν Θράκην πατριαρχικῆς οἰκογενείας τοῦ μεγάλου γαιοκτήμονος Ἀθηνοδώρου. Διετέλεσεν ὡς Βουλευτὴς Θράκης, διακριθεὶς διὰ τὴν ἐντιμότητα καὶ τὸ ἀδέκαστον τοῦ χαρακτήρος του, ἐκ τῶν κάτωθι δὲ δημοσιευομένων ἐπιστολῶν, ἀποδεικνύεται πόσον εἶναι ἀγνὸς πατριώτης καὶ θαυμαστής τοῦ ἔργου τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου καὶ τῶν «Θρακικῶν».

11) *Μητροπολίτης Φιλίππων-Νεαπόλεως-Θάσου Χρυσόστομος*: Ὁ σεπτὸς ποιμενάρχης, ὁ ἀναλώσας ὅλον τὸν μακρὸν βίον ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους. Ἡ πρόσφατος πεντηκονταετηρίς του («Θρακικά» Τόμος 33ος), ἀπέδειξε τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ Πανελληνίου Ἐκκλησιαστικῆν καὶ Χριστιανικὴν ἀγάπην, ἀναγνωρισθεῖσαν πανηγυρικῶς κατὰ τὸν ἑορτασμὸν τοῦ Ἰωβηλαίου του. Τὸ Θρακικὸν Κέντρον εὐγνωμόνως τὸν εὐχαριστεῖ, διότι ἀνέλαβε τὴν Προεδρείαν τῆς Ὑπὲρ τῆς Καβάλας διὰ τὴν ἀμερόληπτον διάθεσιν τοῦ Κληρίτος τοῦ Μητροπολίτου Θυατείρων Γερμανοῦ. Ἐτέρα νέα ἐκδήλωσις σεβασμοῦ καὶ ἐκτιμήσεως πρὸς τὸ Πρόσωπόν Του τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἢ Προεδρεία του εἰς τὸ ἐσχάτως συνελθὸν συνέδριον ἐν Ρόδῳ, διὰ τὴν συνένωσιν ὄλων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὡς ἐκπροσώπου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

12) *Μητροπολίτης Ἀλεξανδρουπόλεως Ἰωαννῆμ*: Ἡ ἀξία παντὸς ἐπαίνου, σεβασμοῦ καὶ ἐκτιμήσεως χειρονομία του. τῆς ἰδρύσεως ἐν Ἀλεξανδρουπόλει, ἰδίαις δαπάναις, τοῦ Ἰωαννῆμ Γηροκομείου, ἀποτελεῖ ἀξιομίμητον παράδειγμα ἀλ-

τρούισμοῦ καὶ Χριστιανικῆς ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον. Τὰ «Θρακικὰ» εἰς τὸν παρόντα Τόμον δημοσιεύουν μετὰ θαυμασμοῦ τὰς λεπτομερείας ἐγκαινίων τῆς τοιαύτης δωρεᾶς.

Σχετικῶς μὲ τὰ ἀνωτέρω, παραθέτομεν τὰς ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ἀποσταλείσας πρὸς τὸ Θρακικὸν Κέντρον κάτωθι ἐπιστολάς:

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΓΟΝΑΤΑΣ

Ἀθῆναι 16 Φεβρουαρίου 1957

Πρὸς τὸ Θρακικὸν Κέντρον

Ἐνταῦθα

Κύριε Πρόεδρε,

Σᾶς εὐχαριστῶ θερμῶς διὰ τὴν τιμητικὴν δι' ἐμὲ ἀπόφασιν τῆς Συνελεύσεώς σας, τῆς 27ης Ἰανουαρίου ἐ.ἔ., δι' ἧς αὕτη μὲ συνεκατέλεξε μεταξὺ τῶν ἐπιτίμων μελῶν τοῦ Θρακικοῦ Κέντρον, τοῦ ὁποίου ἡ ἔθνικὴ δρασίς, τόσον ἐπισήμως, ἔχει ἐκτιμηθῆ.

Εὐχαριστῶ ὑμᾶς, ἰδιαιτέρως, ἀγαπητὲ κ. Πρόεδρε, διὰ τὴν καλωσύνην, τὴν ὁποίαν εἶχατε νὰ κάμετε τὴν σχετικὴν πρὸς τοῦτο πρότασιν εἰς τὴν Συνέλευσίν σας.

Ἐπίσης σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὴν ἀποστολὴν παρὰ τοῦ Θρακικοῦ Κέντρον τοῦ 25ου Τεύχους τῶν «Θρακικῶν», ὡς καὶ διὰ τὴν ὅλην ὠραίαν ἐμφάνισιν ἐν αὐτῷ, τῆς σχετικῆς μικρᾶς πραγματείας μου περὶ Ἀδριανουπόλεως.

Μετὰ πάσης τιμῆς

ΣΤΥΛ. ΓΟΝΑΤΑΣ

Ἀθῆναι 15η Φεβρουαρίου 1955

**Αξιότιμον Κύριον Φίλιππον Μανουηλίδην
Πρόεδρον τοῦ «Θρακικοῦ Κέντρον»*

Ἐνταῦθα

Φίλε Κύριε Πρόεδρε,

Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ γνωρίσω ὑμῖν τὴν λήμιν τοῦ ἀπὸ 4 τρέχ. ὑμετέρου ἐγγράφου, διὰ τοῦ ὁποίου εὐηρεστήθητε νὰ μοὶ ἀνακοινώσητε τὴν ἐκλογὴν μου ὡς ἐπιτίμου μέλους τοῦ ὑμετέρου Συλλόγου.

Σπεύδω νὰ εὐχαριστήσω ὑμᾶς προσωπικῶς ὅπως καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου τοῦ Θρακικοῦ Κέντρον, διὰ τὴν τιμὴν ταύτην ἣτις μὲ φέρει πλησιέστερον πρὸς τοὺς ἀγαπητοὺς Θράκας μὲ τοὺς ὁποίους μὲ συνδέουν τόσαι

ἀναμνήσεις ἐκ τῆς στενῆς μας συνεργασίας ἐν Κων)πόλει καὶ ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὴν περίοδον τῆς προσφυγικῆς ἀποκαταστάσεως.

Δέξασθε, Κύριε Πρόεδρε, τὴν διαβεβαίωσιν τῆς πρὸς ὑμᾶς ἰδιαιτέρας ὑπολήψεώς μου.

A. A. ΠΑΛΛΗΣ

Ἐπιτίμη Κύριε Πρόεδρε τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου, εἰς Ἀθήνας

Ἡ λήψις καὶ ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἀπὸ 28 παρῆλθοντος Μαρτίου τιμῆ ἐπιστολῆ τῆς Ὑμετέρας Ἐντιμότητος, ἄκρας μὲ συνεκίνησεν.

Διότι ἡ ὑπὸ τοῦ Σεβαστοῦ Συμβουλίου τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου ἀνακήρυξις ἐμοῦ ὡς Ἐπιτίμου Μέλους τοῦ πατριωτικωτάτου τούτου Σωματείου, παρήγαγεν ἐν τῇ ψυχῇ μου ἄκραν ἱκανοποίησιν. Διότι διὰ τοῦ τοιούτου μέτρου ἀνεγνωρίσθησαν δεόντως αἱ ποικίλαι προσπάθειαι καὶ ἐνεργεαί μου διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Θράκης καὶ διὰ τὴν συγγραφὴν τῆς ἱστορίας αὐτῆς καὶ διὰ τὴν νὰ μὴ λησμονηθῇ ὑπὸ τῆς νεωτέρας γενεᾶς τῶν ἙλληνοΘρακῶν ἡ πατρίς μας, ἐν ἣ οἱ ἀπώτατοι πρόγονοί μας ἐπὶ τρεῖς καὶ πλέον χιλιετηρίδας κατώκουν. Οὕτω δὲ νὰ μὴ παύσῃ ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς σήμερον, ὡς καὶ αἱ μέλλουσαι γενεαὶ νὰ ἔχωσιν ἐστραμμένα τὰ βλέμματα πρὸς Αὐτὴν καὶ μὴ ἀπολεσθῇ ποτὲ ἡ ἐλπίς τῆς ἀνακτίσεως τοῦ τόσον ἀδίκως ἀπολεσθέντος σπουδαιοτάτου τούτου τμήματος τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ἐπομένως μετ' ἄκρας εὐγνωμοσύνης καὶ εὐχαριστήσεως ἀποδέχομαι τὴν ἀνακήρυξίν μου ὡς Ἐπιτίμου Μέλους καὶ θεωρῶ ἑμαυτὸν ὑπόχρεον νὰ βοηθῶ, ὅση ἐμοὶ δυνάμει, διὰ τὴν προαγωγὴν τοῦ Ἱεροῦ καὶ πατριωτικωτάτου σκοποῦ τοῦ σωτηρίου τούτου Ἰδρύματος τῶν Ἑλληνοθρακῶν, οὗτινος Θεία Βουλῆ καὶ προΐστασθε ὑμεῖς.

Ἐν Ἐρμουπόλει Σύρου τῇ 6 Ἀπριλίου 1959

Γ. ΓΙΑΝΝΑΚΑΚΗΣ

Ἐν Νέᾳ Σμύρνῃ τῇ 15 Φεβρουαρίου 1957

Πρὸς τὸ Θρακικὸν Κέντρον

Ἐνταῦθα

Κύριε Πρόεδρε,

Ἡ παρὰ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου, κατόπιν Ὑμετέρας προτάσεως ὀνομασία μου τὴν 27ην Ἰανουαρίου ἐ.ε. ὡς ἐπιτίμου μέλους αὐτοῦ, πληροῖ χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης τὴν ψυχὴν μου.

Εὐχαριστῶ θερμότατα διὰ τὴν προσγενομένην εἰς ἐμὲ τὸν ἀπόμαχον μεγάλην τιμὴν.

Εὐχαριστῶ ἀκόμη καὶ δι' ὅσα ἐπαινετικά ἐλέχθησαν παρ' ὑμῶν καὶ τῶν μελῶν τοῦ Κέντρου, διὰ τὴν μικρὰν συγγραφὴν μου.

Ἐναντι τῶν ἀπέιρων ἀγαθῶν, τὰ ὅποια μοὶ προσέφεραν ἢ ἀπολεσθεῖσα Πατρίς, ἢ ἀλησμόνητη Θράκη μας, προσέφερα καὶ ἐγὼ ἐλάχιστα.

Ἐγὼ ὁ ὅποιος ζῶ μὲ τὸ ὠραιότατον ἐκεῖνο παρελθόν, μὴν ἀμφιβάλλετε ὅτι θὰ προσφέρω εἰς τὸ τόσον τιμῆσαν με Θρακικὸν Κέντρον πᾶν ὅ,τι δύναμαι. Εὐχομαι καὶ θὰ εὐχομαι ὅπως τὸ Σωματεῖον μας προκόπτει πάντοτε. Ὁ Θεὸς θὰ προάγῃ τὸ ὠραῖον του ἔργον.

Μετ' ἐξαιρέτου τιμῆς καὶ ὑποχρεώσεως
ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΟΥΙΖΟΣ

Ψυχικὸν τῆ 1-4-57

Ἀξιότιμε κ. Πρόεδρε,

Εὐχαριστῶς ἀποδέχομαι τὴν ἐκλογὴν ὡς ἐπιτίμου μέλους τοῦ Θρακικοῦ κέντρου καὶ εὐχομαι εἰς τὸν ἅγιον Θεὸν νὰ μὲ ἀξιώσῃ νὰ φανῶ ἀντάξιος τῆς προσγενομένης μοὶ τιμῆς, δι' ἧς τὸ προεδρεῖον καὶ ἡ Διευθύνουσα Ἐπιτροπὴ μὲ περιέβαλε. Ἀνταποκρινόμενος εἰς τὴν ἐπαναληφθεῖσαν παρόκλησίν Σας, κ. Πρόεδρε, νὰ ἐπικουρήσω εἰς τὸν προκείμενον σκοπὸν τῆς ἐκδόσεως πραγματείας περὶ Σαράντα - Ἐκκλησιῶν ὁμολογῶ, ὅτι ἡ ἀκτις τῆς ταπεινῆς συγγραφικῆς μου δράσεως οὐκ ἐξίκετο ἕως ἐκεῖ. Δυστυχῶς δὲ καὶ ἐν τῇ ἐνταῦθα βιβλιοθήκῃ μου δὲν εὔρον παλαιότερας συγγραφὰς ἀποκειμένας εἰς τὴν ἐν Λαύρα βιβλιοθήκῃν μου.

Μετὰ φιλικωτάτων προσρήσεων διάπτρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης

† Ὁ Κορυθαῖος ΕΥΛΟΓΙΟΣ ΚΟΥΡΙΑΑΣ

ΘΡΑΚΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ

11 Σεπτεμβρίου 1961

Πρὸς τὸν Μητροπολίτην Φιλίππων - Νεαπόλεως - Θάσου

κ. κ. Χρυσόστομον

Εἰς Καβάλαν

Σεβασμιώτατε,

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ καθ' ἡμᾶς Θρακικοῦ Κέντρου κατ' εἰσήγησιν τοῦ Προέδρου ἡμῶν κ. Φ. Μανουηλίδου, κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 14ης Αὐγούστου 1961, ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν ὅπως Σᾶς κατατάξῃ μεταξὺ τῶν Ἐπιτίμων Μελῶν του «Τιμῆς Ἐνεκεν» καὶ εἰς ἐλάχιστην ἀναγνώρισιν τῶν ἐθνικῶν σας ἀγώνων πρὸς τὴν πατρίδα μας Θράκην καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς

Ἑμετέρας Σεβασμιότητος μετὰ τὰς καταβαλλομένας πολυτίμους φροντίδας Σας διὰ τὴν διάθεσιν τοῦ Κληροδοτήματος τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Θυατείρων Γερμανοῦ Στρηνοπούλου.

Ἐπὶ τούτοις κατασπαζόμενοι τὴν δεξιὰν τῆς Ἑμετέρας Σεβασμιότητος διατελοῦμεν μετὰ τοῦ,

Προσέχοντος σεβασμοῦ
(Ἑπ.) Φ. ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΗΣ
Πρόεδρος τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΦΙΛΙΠΠΩΝ - ΝΕΑΠΟΛΕΩΣ - ΘΑΣΟΥ

Ἄριθ. Πρωτ. 22066

*Πρὸς τὸ ἔντιμον Συμβούλιον
τοῦ ἐν Ἀθήναις Θρακικοῦ Κέντρου*

Ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ βεβαιώσωμεν τὴν λήψιν τοῦ ὑπ' ἀριθ. Πρωτ. 880 τῆς 11ης Σεπτεμβρίου ἐ.ἔ. εὐγενοῦς ὑμῶν ἐγγράφου, δι' οὗ γνωρίζετε ἡμῖν ἐν τῇ εὐμενείᾳ σας, ὅτι παρέχετε μοι τὴν τιμὴν τοῦ ἐπιτίμου μέλους τοῦ πολλῆς παρὰ τῷ Πανελληνίῳ ἐκτιμήσεως ἀπολαύοντος Κέντρου ὑμῶν.

Καίτοι συναισθανόμεθα, ὅτι οὐδὲν ἐπράξαμεν ἔργον ἐπιβραβεύσεως ἄξιον, ἐν τούτοις μετὰ καυχήσεως ἀποδεχόμεθα τὸ πολῦτιμον τοῦτο δῶρον, ὡς κίνητρον πρὸς πλείονα ὑπὲρ τοῦ Κέντρου Ἑμῶν ἐργασίαν.

Εὐχαριστοῦντες δὲ θερμῶς, διατελοῦμεν μετὰ τιμῆς ἐξόχου καὶ διαπύρων εὐχῶν.

Ἐν Καβάλα τῇ 16ῃ Σεπτεμβρίου 1961

† Ὁ Φιλίππων - Νεαπόλεως - Θάσου
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

ΘΡΑΚΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ

11η Σεπτεμβρίου 1961

Πρὸς τὸν Μητροπολίτην Ἀλεξανδρουπόλεως

κ. κ. Ἰωακείμ

Εἰς Ἀλεξανδρούπολιν

Σεβασμιώτατε,

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ καθ' ἡμᾶς Θρακικοῦ Κέντρου κατ' εἰσήγησιν τοῦ Προέδρου ἡμῶν κ. Φ. Μανουηλίδου κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 14ης Αὐγούστου 1961 τῆς Διευθυνούσης Ἐπιτροπῆς, ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν ὅπως Σᾶς κατατάξῃ μετὰ τῶν Ἐπιτίμων Μελῶν τοῦ «Τιμῆς Ἐνεκεν»

καὶ εἰς ἐλαχίστην ἀναγνώρισιν τῶν πρὸς τὴν πατρίδα μας Θρακὴν ὑπηρεσιῶν τῆς Ὑμετέρας Σεβασμιότητος.

Ἡ τελευταία χειρονομία Σας διὰ τῆς διαθέσεως ὅλων τῶν οἰκονομιῶν, ἃς ἐπὶ ἔτη συνελέξατε, πρὸς ἀνέγερσιν τοῦ ἐν Ἀλεξανδρουπόλει Γηροκομείου, τιμᾶ καὶ γεραίρει τὴν ἐξέχουσαν φυσιογνωμίαν Ὑμῶν, ἣν κατατάσσει μεταξὺ τῶν Εὐεργετῶν τοῦ Ἔθνους.

Τὰ τῶν ἐγκαινίων τοῦ Γηροκομείου, μετὰ προλόγου καὶ λοιπῶν λεπτομερειῶν, φωτογραφίας Ὑμῶν καὶ τοῦ κτιρίου, περιελάβαμεν εἰς τὸν ὑπὸ ἐκτύπωσιν 34ον Τόμον τῶν «Θρακικῶν», κατέλαβον δὲ ταῦτα περὶ τὰς 25 σελίδας. Τοῦ Τόμου τούτου θὰ ἔχητε ἐν καιρῷ σχετικὰ τεύχη «Τιμῆς Ἐνεκεν».

Ἐπὶ τούτοις, κατασπαζόμενοι τὴν δεξιὰν τῆς Ὑμετέρας Σεβασμιότητος διατελοῦμεν μετὰ τοῦ,

Προσήμενος σεβασμοῦ
(Ὑπ.) Φ. ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΗΣ
Πρόεδρος τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΕΩΣ

Ἐν Ἀλεξανδρουπόλει τῇ 24ῃ Ὀκτωβρίου 1961

*Πρὸς τὸν ἐντιμότατον Κύριον Φίλιππον Μανουηλίδην
Πρόεδρον τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου*

Ἐντιμότατε καὶ ἐρίτιμῃ φίλε Κύριε Φίλιππε Μανουηλίδη,

Ἀσμένως ἐκοιμισάμην τὰς ὑπὸ ἡμερομηνίαν 11 παριπεύσαντος μηνὸς Σεπτεμβρίου καὶ 16 τρέχοντος ἐπιστολὰς Ὑμῶν.

Ἡ χαρμόσυνος ἀναγγελία, καθ' ἣν ὁμοφώνῳ ἀποφάσει τῆς ὀλομελείας τοῦ Δ. Συμβουλίου τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου, κατετάγην ὡς ἐπίτιμον μέλος αὐτοῦ, μὲ συνεκίνησε βαθύτατα καὶ χαρᾶς ἀνεκλαλήτου ἐνέπλησε τὴν καρδίαν μου.

Ἐποβάλλων ἐκ δάθους καρδίας τὰς διαπύρους εὐχαριστίας καὶ τὴν ὑπάτην εὐγνωμοσύνην μου διὰ τὴν προσγενομένην μοι ὑψίστην ταύτην τιμὴν, ἣτις ἀνήκει μᾶλλον εἰς τὴν ἐκθρόψασαν καὶ γαλουχήσασάν με σεπτὴν καὶ φιλόστοργον Μητέρα Ἐκκλησίαν καὶ ἐπευχόμενος ὑπὲρ τῆς ἀκλονήτου ὑγείας Ὑμῶν τε καὶ τῶν ἐπιλέκτων καὶ ἀγαπητῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου, μακροζωΐας καὶ οἰκογενειακῆς εὐημερίας, διατελῶ μετ' ἀγάπης πλείστης ὄσης καὶ ἐξαιρέτου τιμῆς.

Εὐχέτης πρὸς Θεὸν διάπυρος
Ὁ Ἀλεξανδρουπόλεως ΙΩΑΚΕΙΜ

ΘΡΑΚΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ

6η Φεβρουαρίου 1961

*Κύριον Μιλτιάδην Σιαμούλην**Ἀναγνωστοπούλου 34**Ἐ ν τ α ὺ θ α*

Ἀξιότιμε Φίλε καὶ Σεβαστὲ Συμπατριώτα,

Εἶναι γνωστὸν τὸ ζῶηρόν καὶ καρποφόρον ἐνδιαφέρον, ὅπερ πάντοτε ἐπεδείξατε διὰ τὰς Θρακικὰς ὑποθέσεις, ἰδιαιτέρως δὲ διὰ τὸ καθ' ἡμᾶς Θρακικὸν Κέντρον, ἀπὸ τῆς ιδρύσεως αὐτοῦ, ὡς καὶ διὰ τὰς ἐπιτυχεῖς ἐκδόσεις τοῦ Περιοδικοῦ μας τὰ «Θρακικά».

Ἐπειδὴ διὰ λόγους ὑγείας δὲν συμμετέχετε πλέον εἰς τὴν ἐνεργὸν τῆς Διοικήσεώς μας δύναμιν, κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίαν τῆς Διευθύνουσης Ἐπιτροπῆς τῆς 4ης τρέχ., τὸ Θρακικὸν Κέντρον, κατὰ πρότασιν τοῦ Προέδρου του, ἀπεφάσισε νὰ σᾶς κατατάξῃ μεταξὺ τῶν Ἐπιτίμων Μελῶν - Δωρητῶν μὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι δὲν θὰ παύσητε καὶ εἰς τὸ μέλλον, ὅπως καὶ κατὰ τὸ παρελθόν, νὰ δεκνύητε τὴν ἀγάπην καὶ τὴν στοργὴν σας, ὑπὲρ τοῦ καθ' ἡμᾶς Σωματείου, οὔτινος ὑπήρξατε ἐκ τῶν πρώτων ἰδρυτῶν.

Παρακαλοῦμεν ὅπως δεχθῆτε τὴν ἐκδήλωσιν τῶν πρὸς ὑμᾶς θερμοτάτων αἰσθημάτων μας σεβασμοῦ καὶ ἐξαιρετικῆς ἐκτιμῆσεως,

Μεθ' ὧν διατελοῦμεν

Ὁ Πρόεδρος
Φ. ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΗΣ

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς
Π. ΤΣΑΤΑΛΑΣ

Ἀθῆναι 24 Φεβρουαρίου 1961

Θρακικὸν Κέντρον
Διευθύνουσαν Ἐπιτροπὴν

Ἀξιότιμε καὶ ἀγαπητὲ Κύριε Πρόεδρε.

Μὲ πολλὴν συγκίνησιν ἔλαβον τὴν ἀπὸ 6 λήγοντος ἐπιστολὴν σας δι' ἧς μοὶ ἀναγγέλετε ὅτι καθ' ὑμετέραν πρότασιν ἡ Διευθύνουσα Ἐπιτροπὴ ἀπεφάσισεν νὰ μὲ κατατάξῃ μεταξὺ τῶν Ἐπιτίμων Μελῶν - Δωρητῶν τοῦ Σωματείου. Ἀνεμνήσθην τὸ δέος μεθ' οὗ ἀνέλαβον ἀπὸ τοῦ 5ου τόμου μέχρι καὶ τοῦ 20οῦ, ἐν ἐπιγνώσει τῶν ἀσθενῶν μου πνευματικῶν καὶ σωματικῶν δυνάμεων, τὴν συγκέντρωσιν τῆς ὕλης τὴν φροντίδα ἐκτυπώσεως κλπ. τῶν Θρακικῶν ὑπὸ τὴν ἰδικὴν σας αἰγίδα. Καὶ ὅτε κουτσὰ στραβά ἐξεδόθη καὶ ὁ 20ὸς

τόμος, ἤτο ἤδη επιβεβλημένη διὰ διαφόρους λόγους ἢ ἀποχή μου. Πάντοτε δὲν ἔπαυσα καὶ μακρόθεν νὰ παρακολουθῶ τὰ «Θρακικά». Ἦδη περὶ τὰς δυσμάς τοῦ βίου μου εὐρισκόμενος εὐχομαι εἰς τὸ Θρακικὸν Κέντρον καλὴν πρόοδον, εἰς ὑμᾶς δὲ Κύριε Πρόεδρε καὶ τὰ λοιπὰ ἀξιότιμα μέλη εὐτυχίαν καὶ καλὴν πρόοδον.

Διατελῶ φιλικώτατα
ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ

22 Μαΐου 1961

Ἀξιότιμον κ. Δημήτριον Ἀθηνοδώρου

Βασιλίσσης Ὀλγας 17
Θεσσαλονίκη

Ἀγαπητὲ Συμπατριώτα καὶ Φίλε,

Ἐχομεν τὴν τιμὴν εὐχαρίστως νὰ σᾶς ἀναγγείλωμεν ὅτι ἡ Διοίκησης τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου, κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 20ῆς τρέχ. τῆς Διευθυνούσης Ἐπιτροπῆς, σᾶς συγκατέλεξε «τιμῆς ἔνεκεν» μεταξὺ τῶν Ἐπιτίμων Μελῶν - Δωρητῶν τοῦ Σωματείου, διὰ τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ, ἐπὶ συνεχῆ ἔτη ἐπιδειχθείσας εὐγενεῖς φροντίδας σας.

Κατὰ τὴν σχετικὴν συζήτησιν ἀνεπτύχθη παρὰ τῆς ὀλομελείας ὅτι σπανίως Θραξ τῆς ἰδικῆς σας κοινωνικῆς θέσεως καὶ οἰκογενειακῆς παραδόσεως ἐπέδειξε κατ' ἐπανάληψιν, ἀξιεπαινον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν πρόοδον τοῦ καθ' ἡμᾶς Σωματείου καὶ δὲν λησμονεῖ ὅτι πάντοτε κατὰ τὰς ἐκδόσεις τῶν «Θρακικῶν», τεύχη τῶν ὁποίων σᾶς ἀποστέλλονται «τιμῆς ἔνεκεν», ὄχι μόνον ἔχετε τὸ ἐνδιαφέρον νὰ ἀναγνώσητε αὐτά, ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἄλλους, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐκφράζησθε ἐνθουσιωδῶς διὰ τὰς ἐπιτεύξεις τοῦ ἱστορικοῦ καὶ πνευματικοῦ ἔργου τοῦ Περιδικοῦ, δὲν παύετε δὲ δι' ἐκάστοτε ἐπιστολῶν νὰ μᾶς ἐνθαρρύνετε πρὸς συνέχισιν τῶν προσπαθειῶν μας.

Μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι καὶ εἰς τὸ μέλλον, ὡς γνήσιος Θραξ καὶ ἄριστος πατριώτης, θὰ ἐπιδεικνύητε τὰ αὐτὰ αἰσθήματα ἀγάπης καὶ ἐκτιμῆσεως πρὸς τὸ Θρακικὸν Κέντρον, σᾶς ἐκφράζομεν τὰς ἐκ τῶν προτέρων εὐχαριστίας μας καὶ διατελοῦμεν μετ' ἐξαιρέτου τιμῆς καί,

Πατριωτικῶν αἰσθημάτων

Ὁ Πρόεδρος
Φ. ΜΑΝΟΥΤΗΛΙΑΔΗΣ

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς
Π. ΤΣΑΤΑΛΑΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΑΘΗΝΟΔΩΡΟΥ

Ἐν Θεσ|νίκη τῇ 14ῃ Ἰουνίου 1961

Ἀγαπητὲ Κύριε Πρόεδρε,

Σὰς εὐχαριστῶ θερμότατα, ὡς καὶ ἅπαντα τὰ ἀξιότιμα μέλη τῆς Διοικήσεως τοῦ Θερακικοῦ Κέντρου, διὰ τὸ εὐγενέστατον ἔγγραφόν σας τῆς 22ας Μαΐου ἐ.ἔ. ὑπ' ἀριθ. Πρωτ. 814.

Συνεκινήθην διὰ τὰ πρὸς ἐμὲ αἰσθήματά σας.

Μὲ τιμᾶ ἰδιαιτέρως ἢ ἐκλογή, ἦν εἴχατε τὴν καλωσύνην νὰ μὲ γνωρίσητε. Δὲν δύναμαι ὅμως νὰ δικαιολογήσω τὴν πρὸς ἐμὲ τοιαύτην διάκρισιν, καθότι οὐδὲν ἔπραξα πέραν τῆς ἐκπληρώσεως ἑνὸς ἐλαχίστου μέρους τοῦ καθήκοντός μου πρὸς τὸ ἱστορικὸν πνευματικὸν μας Κέντρον, τὸ ὁποῖον μὲ τόσας προσπάθειαι, θυσίαι καὶ κόπους συνεχίζει τὸ λαμπρὸν ἔργον του.

Τὸ γεραρὸν Κέντρον μας εἶναι ὁ ναὸς προσευχῆς πρὸς τὴν Ἁγίαν Πατρίδα μας.

Σεῖς διατηρεῖτε τὴν ἱερὰν φλόγα καὶ μεταδίσετε τὴν λάμπην της πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις.

Σεῖς κρατεῖτε συνεχῶς ζωντανὸν τὸν θρύλον τῆς μαρτυρικῆς Ἀνατολικῆς Θεράκης.

Μένομεν πάντοτε πιστοὶ εἰς τὸν θρύλον τοῦτον, μὲ σταθερὰν ἐλπίδα, χωρὶς πένθος καὶ λύπην. Πιστοὶ εἰς τὰ πεπρωμένα τῆς συνεχιζομένης ἱστορίας τοῦ Γένους, ἢ ὁποῖα ποτὲ δὲν κλείει.

Σεῖς εἴσθε ἢ παρηγορία, ἢ παραμυθία στὴν νοσταλγία μας καὶ εἴσθε ἢ μεγάλη ἐλπίδα, ἢ πίστις τῆς νέας γενεᾶς.

Τὸ Γένος σᾶς εὐγνωμονεῖ καὶ ἡ Ἁγία Θεράκη ἴσταται πάντοτε καὶ σᾶς εὐλογεῖ, ἀναμένουσα τὴν ἐπιστροφὴν τῶν διασκορπισμένων παιδιῶν της.

Παρακαλῶ, ἀγαπητὲ Κύριε Πρόεδρε, νὰ δεχθῆτε καὶ νὰ διαβιβάσητε εἰς ὅλους τοὺς ἀξιότιμους Κυρίους συνεργάτας σας τὰ ἀπὸ καρδίας αἰσθήματά μου τιμῆς καὶ ἀγάπης.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΑΘΗΝΟΔΩΡΟΥ

Σημ. συντάξεως.—Ἡ ὡς ἄνω ἐπιστολὴ ἐσυνοδεύετο καὶ ἀπὸ ἔκτακτον δωρεὰν ἐκ δισχιλίων (2.000) δραχμῶν.

ΚΛΗΡΟΔΟΤΗΜΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΥ

Ἐν συνεχείᾳ τῶν ὄσων ἀνεγράψαμεν εἰς τὸν προηγούμενον 33ον Τόμον τῶν «Θρακικῶν» περὶ τοῦ ὡς ἄνω Κληροδοτήματος τοῦ Μητροπολίτου Θυατείρων Γερμανοῦ Στρηνοπούλου πρὸς συνέχισιν ἐκπληρώσεως τῶν τελευταίων θελήσεων Αὐτοῦ κατόπιν συνεννοήσεών μας μετὰ τῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ὑποεπιτροπῆς Καβάλας προεκρίναμεν ἐκ τοῦ σχετικοῦ πίνακος τρεῖς ὑποψηφίας νεανίδας, διὰ τὰ ἔτη 1960-61, καταγομένας ἐκ Δελλιωνῶν Α. Θράκης, πατρίδος τοῦ ἀειμνήστου διαθέτου, τὰς Χαρίκλειαν Κουτσαγγελᾶ, Ἀνθὴν Θεοφιλίδου καὶ Ἀναστασίαν Στρηνοπούλου. Ἐκ τῶν προκριθεισῶν νεανίδων ἡ Χαρίκλεια Κουτσαγγελᾶ ἐτέλεσε τὸν γάμον τῆς καὶ ἔλαβε τὰς καθορισμένας 5.000 δρχ. ἔναντι ληξιαρχικῆς πράξεως γάμου καὶ σχετικῆς ἀποδείξεως. Τῆς προικοδοτήσεως ταύτης ἔλαβε χώραν εἰς Γραβούναν μικρὰ τελετὴ, φωτογραφίας τῆς ὁποίας, καθὼς καὶ σχόλιον τοῦ «Ταχυδρόμου Καβάλας», δημοσιεύομεν κατωτέρω. Εὕρισκόμεθα ἐν ἀναμονῇ τελέσεως τῶν γάμων καὶ τῶν δύο νεανίδων, διὰ νεωτέρου μας δὲ ἐγγράφου ἐγνωστοποιήσαμεν εἰς τὴν Ὑποεπιτροπὴν Καβάλας, ὅπως ἐπισπευσθοῦν οὗτοι, διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει τὸ Θρακικὸν Κέντρον, μὴ δυνάμενον νὰ τὰς ἀναμένῃ ἐπ' ἄπειρον, θὰ διαθέσῃ ὑπὲρ ἄλλων δύο τὰς 10.000 δρχ.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἀναμένομεν ἀπάντησιν ἐκ μέρους τῶν ἐν Λονδίῳ ἀρμοδίων Μητροπολίτου Θυατείρων καὶ δικηγόρου κ. Κολόμβου, ἵνα προβῶμεν εἰς τὰς δεούσας ἐνεργείας πρὸς εἰσπραξιν καὶ νέων δεδουλευμένων τόκων διὰ τὴν συνέχισιν τῶν προικοδοτήσεων τούτων.

Φωτογραφίαι από τήν προικοδότησιν τῆς Χαρ Ἰουτσαγγελᾶ.

ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ ΚΑΒΑΛΑΣ

Εἰς τὴν Κοινότητα Γραβούνης.

Ἡ προχθεσινὴ σεμνὴ τελετὴ προικοδοτήσεως νεάνιδος

«Τὸ ἀπόγευμα τῆς Τρίτης, εἰς τὸ Κοινοτικὸν Κατάστημα τῆς Γραβούνης, ἔλαβε χώραν μικρὰ σεμνὴ τελετὴ, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπροικοδοτήθη μὲ τὸ ποσὸν τῶν δραχμῶν 5.000 ἢ ἀπὸ τὸ χωρίον Δελλιῶνες τῆς Ἄν. Θράκης καταγομένη νεᾶνις Χαρίκλεια Κουτσαγγελᾶ.

Ὡς γνωστὸν μέχρι τῆς στιγμῆς αὐτῆς 6 νεάνιδες καταγομέναι ἀπὸ τὴν πατρίδα τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Στρηνοπούλου ἐκ τῶν ὁποίων πέντε ἀπὸ τὴν περιφέρειαν Χρυσουπόλεως καὶ μία ἀπὸ τὴν περιφέρειαν Δράμας ἔτυχον τῆς προικοδοτήσεως αὐτῆς, ἔχουν δὲ προκριθῆ ἄλλαι τρεῖς, πάλιν ἀπὸ τὴν περιφέρειαν Καβάλας.

Εἰς τὴν τελετὴν ἀμίλησεν δι' ὀλίγων ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ «Θρακικοῦ Κέντρου Ἀθηνῶν» συνεργάτης μας κ. Κυρ. Βαφειδῆς ὅστις ἐξέφρασε ὡς εἶχε ἐντολήν, τὰ εὐγνώμονα αἰσθήματα τοῦ προέδρου τοῦ «Θρακικοῦ Κέντρου» τ. Γερουσιαστοῦ — ὑπουργοῦ καὶ βουλευτοῦ κ. Φιλ. Μανουηλίδη πρὸς τὸν Σεβασμιώτατον, ὅστις προεδρεύει τῆς ὑποεπιτροπῆς Κληροδοτήματος Καβάλας, καὶ προσδίδει ἰδιαίτερον κῦρος εἰς τὰς πράξεις καὶ ἀποφάσεις της.

Ὁ Μητροπολίτης ἀπηύθυνεν πατρικὰς συμβουλὰς πρὸς τοὺς νεονύμφους καὶ ἐξῆρε τὴν προσωπικότητα τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Λονδίνου, Θρακὸς Γερμανοῦ Στρηνοπούλου.

Εἰς τὴν σεμνὴν αὐτὴν τελετὴν παρευρέθησαν, ὁ Πρόεδρος, ὁ Γραμματεὺς καὶ οἱ Κοινοτικοὶ Σύμβουλοι, ὁ Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος Νέστου Ἀρχιμανδρίτης κ. Χρῦσανθος Γιοφῆς, ὁ εὐρισκόμενος εἰς Γραβούναν τέως βουλευτῆς κ. Θ. Μανωλόπουλος, τὸ προσωπικὸν τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου καὶ πολλοὶ Θράκες».

Παραθέτομεν ὡσαύτως καὶ νέαν μας ἐπιστολήν πρὸς τοὺς διαχειριστὰς τοῦ Κληροτοῦ εἰς Λονδίνον ἣτις παραμένει εἰσέτι ἀναπάντητος.

6ῆ Ἀπριλίου 1961

Πρὸς τὸν Μητροπολίτην Θυατείρων κ.κ. Ἀθιναγόραν

Εἰς Λονδίνον

Σεβασμιώτατε,

Βεβαιοῦμεν ἐπιστολάς μας ἀριθ. 670 καὶ 671)28.9.59, 693)11.1.60

καὶ 740)4.8.60, δὲν εἶχομεν δὲ τὴν εὐχαρίστησιν νὰ τύχομεν ἀπαντήσεων οὔτε παρ' Ἑμῶν, οὔτε παρὰ τοῦ ἐκτελεστοῦ τῆς διαθήκης κ. Κολόμβου Δικηγόρου. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐπληροφορήθημεν ἐκ τῶν ἐφημερίδων τῆς πρωτεύουσας ὅτι διήλθατε πάλιν ἐξ Ἀθηνῶν καὶ παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν μας, δὲν συνηγήθημεν, διότι δὲν ἐπεξητήσατε τοῦτο. Ἐν συνεχείᾳ τῶν ὄσων σᾶς ἐγράψαμεν διὰ τῆς ἄνω ἀριθ. 740)4.8.60 ἐπιστολῆς μας, ὡς τὸ ἐσώκλειστον ἀντίγραφον, σᾶς πληροφοροῦμεν: 1) Ὅτι μετὰ τὴν εἰσπραξίν δια τοῦ συνήθους μέσου τῶν τόκων τῆς Β' τριετίας ἀπὸ 1.1.1957 μέχρι 31.12.1959, προέβημεν εἰς τὴν δέουσαν προπαρασκευὴν ἐλέγχου τῶν δικαιολογητικῶν τῶν νέων τριῶν ἀπόρων κορασίδων ἢτοι τῆς Χαρικλείας Κουτσαγγελᾶ, Ἀναστασίας Στρηνοπούλου καὶ Ἀνθῆς Θεοφιλίδου καὶ ἐν συνεννοήσει μετὰ τῆς ὑπὸ τὴν Προεδρείαν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Φιλίππων, Νεαπόλεως, Θάσου Ἑποπετροπῆς Καβάλας, ἐνεκρίναμεν, διὰ τῆς ἐνταῦθα διοικήσεως τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου τὴν προικοδοτήσιν αὐτῶν ἀνά δρχ. 5.000 εἰς ἐκάστην καὶ διὰ τὰ ἔτη 1960 - 1961.

2) Αἱ ὡς ἄνω τρεῖς νεάνιδες ἔχουν εἰδοποιηθῆ καταλλήλως, ἡ πρώτη δὲ ἐξ αὐτῶν Χ. Κουτσαγγελᾶ, ἐτέλεσε τὸν γάμον της τὴν 12ην Φεβρουαρίου ἐ.ἔ., προσεκόμισε τὴν σχετικὴν ληξιαρχικὴν πράξιν καὶ ἔλαβε τὸ ποσὸν τῶν δρχ. 5.000 ἐναντι ταμειακῆς ἀποδείξεως. Εὐρισκόμεθα ἐν ἀναμονῇ τελέσεως τῶν γάμων καὶ τῶν ὑπολειπομένων δύο κορασίδων Α. Στρηνοπούλου καὶ Α. Θεοφιλίδου καὶ μόλις εἰδοποιηθῶμεν θὰ στείλωμεν τὰ χρήματα διὰ τὰ περαιτέρω.

3) Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, συμπληρωθείσης τῆς προικοδοτήσεως ἐξ (6) μέχρι τοῦδε κορασίδων καὶ καλύψεως τῶν εἰσπραχθέντων τόκων, παραμένει κενὸν πρὸς συνέχισιν ἐκπληρώσεως τῶν τελευταίων θελήσεων τοῦ Διαθέτου, ὁ καθορισμὸς νέων προικοδοτήσεων, μετὰ τὸ 1961, ἐὰν δὲ προβλέπετε ὅτι θὰ καθυστερήσῃ ἢ τακτοποιήσῃ τῶν νέων τόκων τῆς τριετίας ἀπὸ 1.1.1960 μέχρι 31.12.1962, δύνασθε νὰ εἰσπράξῃτε καὶ μᾶς ἀποστείλητε τοὺς τόκους διετίας ἀπὸ 1.1.1960 μέχρι 31.12.1961, ἵνα μὴ καθυστερῇ ἡ προπαρασκευή, πρὸς ἔγκρισιν νέων προικοδοτήσεων δύο κορασίδων ἐκ τοῦ ὑπάρχοντος πίνακος, ἣτις ἀπαιτεῖ πολὺν χρόνον καὶ κοπιώδεις ἐνεργείας.

Ἐπὶ τούτοις ἀναμένομεν ἀπάντησιν ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω τόσον παρὰ τῆς Ἑμετέρας Σεβασμιότητος ὅσον καὶ παρὰ τοῦ κ. Κολόμβου καὶ εὐχόμενοι διὰ τὰς ἐορτὰς τοῦ Πάσχα, διατελοῦμεν,

Μετὰ τοῦ προσήκοντος σεβασμοῦ
(Φ. Μανουηλίδης)

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΜΕΛΩΝ ΚΑΙ ΦΙΛΩΝ ΤΟΥ "ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ,"

Παραθέτομεν κατωτέρω ένίας έκ τῶν ἐπιστολῶν, τὰς ὁποίας μᾶς ἀποστέλλουν κατὰ καιροῦς διάφοροι φίλοι τοῦ Σωματείου μας καὶ θαυμασταὶ τοῦ ἐπιτελουμένου ἔργου, καθὼς καὶ πολλὰ έκ τῶν μελῶν μας.

Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται προέρχονται ἀπὸ τοὺς κ. κ. Στ. Γονατᾶν πρῶην Πρωθυπουργὸν καὶ Ἐπίτιμον μέλος ἀπὸ τοὺς Ἄκαδημαϊκοὺς κ. κ. Κ. Ὁρλάνδον καὶ Δ. Μπαλᾶνον, ἀπὸ τὸν Δόκτωρα Δ. Καλλίμαχον Μ. Διδάσκαλον τοῦ Οἴκουμηνικοῦ Θρόνου καὶ Ἐπίτιμον μέλος μας, ἀπὸ τοὺς Σεβ. Μητροπολίτας Σιδηροκάστρου καὶ Ἀλεξανδρουπόλεως, ἀπὸ τὸν Καθηγητὴν κ. Κ. Λέμαν, ἀπὸ τὸν Ἄθαν. Ἀναστασίου Εὐεργέτην τοῦ Θ. Κέντρου, ἀπὸ τὸν Δήμαρχον Σιατίστης, ἀπὸ τὸν Δημ. Ἀθηνοδώρου μέλος — δωρητὴν, — ὅστις εἰς σειρὰν ἐπιστολῶν του, ὧν σταχυολογοῦμεν τεμάχια, ἀναφέρεται ἐνθουσιωδῶς διὰ τὴν δρᾶσιν τοῦ Σωματείου μας, ἀπὸ τὸν Λ. Βλαχόπουλον Ἰατρὸν καὶ μέλος τοῦ Δ)κοῦ μας Συμβουλίου καὶ ἀπὸ τὸν ἀποδημήσαντα Οἰκονόμον Κωνστ. Γ. Λουῖζον ἱερέα.

«Ἀγαπητὲ κ. Μανουηλίδη

Ἐκτὸς τῶν εἰλικρινῶν συγχαρητηρίων, τὰ ὁποῖα σοῦ ὀφείλονται διὰ τοὺς ἀτρόπτους κόπους σου, διὰ τὴν ἔκδοσιν «τῶν Θρακικῶν», δι' ὧν θὰ περισωθοῦν αἱ ἱστορικαὶ ἀναμνήσεις τῆς πολυπαθοῦς καὶ ἑλληνικωτάτης Θράκης, σοῦ ὀφείλονται καὶ ἐντελῶς ἰδιαίτερα συγχαρητήρια διὰ τὴν τόσον ἐμπεριστατωμένην μελέτην σου περὶ «Ραιδεστοῦ», τὴν δημοσιευθεῖσαν εἰς τὸν 24ον τόμον τῶν «Θρακικῶν».

Ἡ πραγματεία σου αὐτὴ περιέχει τόσα ἐνδιαφέροντα, ὅσον καὶ ἄγνωστα, ἐν πολλοῖς, αὐθεντικὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα μόνον ἢ γνωστὴ ἐπιμέλειά σου,

ἡ ὑπομονή σου καὶ ἐπιμονή σου καὶ ἐπὶ πλέον τὸ φίλτρον πρὸς τὴν ἰδιαιτέραν σου Πατρίδα, ἠδύναντο νὰ περισυλλέξουν, καὶ τὰ ὅποια θὰ ἀποτελέσουν πολύτιμον συμβολὴν διὰ τὴν συγγραφὴν τῆς ὅλης ἱστορίας τῆς Θράκης.

Ἡ κάποια συμμετοχή μου εἰς τὰ γεγονότα τῆς Θράκης τῶν τελευταίων ἐτῶν μου δίδει τὸ δικαίωμα νὰ φρονῶ, ὅτι δύναμαι νὰ ἐκτιμῶ κατ' ἀξίαν πᾶσαν περὶ Θράκης ἐργασίαν.

Μετὰ τῆς βαθείας ἐκτιμήσεώς μου
καὶ τῶν φιλικωτάτων ἀσθημάτων μου
ΣΤΥΛ. ΓΟΝΑΤΑΣ»

Π ρ ὀ ς

*Τὸν κ. Φίλιππον Μανουηλίδην
Πρόεδρον τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου*

Ἐ ν τ α ὕ θ α

«Φίλε κύριε Μανουηλίδη,

Ἐλαβον τὸν ἀποσταλέντα 24ον τόμον τῶν «Θρακικῶν», τὸν περιεχόντα τὴν περὶ τῆς πόλεως καὶ τοῦ νομοῦ Παιδεστοῦ ἐργασίαν σας.

Σᾶς εὐχαριστῶ θερμῶς καὶ σᾶς συγχαίρω διὰ τὴν ἀξιέπαινον προσπάθειάν σας πρὸς συγκέντρωσιν χρησιμωτάτου ἱστορικοῦ ὕλικου ἀναφερομένου εἰς ἐνδιαφέρουσαν περίοδον τῆς προσφάτου ἡμῶν ἐθνικῆς ἱστορίας».

Μετὰ πάσης τιμῆς
Α.Κ. ΟΡΛΑΝΔΟΣ

Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου

Ἐ ν τ α ὕ θ α

«Ἐχω τὴν τιμὴν νὰ εὐχαριστήσω ὑμᾶς θερμῶς διὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ 24ου τόμου τῶν Θρακικῶν.

Διαβάζω μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον τὸ περιεχόμενον τοῦ τόμου, εἰς τὸν ὅποιον ἐκτὸς ἀξιολογοτάτου ἐπιστημονικοῦ ὕλικου, παρέχεται πλουσία εἰκῶν τοῦ κοινοτικοῦ βίου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ νομοῦ καὶ τῆς πόλεως Παιδεστοῦ.

Μὲ πόνον δὲ ἰδίας ψυχῆς ἐδιάβασα τὰ δεινοπαθήματα τοῦ ἀτυχοῦς πληθυσμοῦ, καθ' οὗ ἐξέσπασε ἡ μανία βαρβάρων ἐπιδρομέων.

Μὲ ἐγκαρδίους πάλιν εὐχαριστίας καὶ συγχαρητήρια διατελῶ ὑμέτερος»

Δ. ΜΠΑΛΑΝΟΣ

«'Αγαπητέ μου και τιμημένε φίλε κ. Μανουηλίδη

Μετὰ τὴν ἱεροπορικὴν ἀποστολὴν τοῦ ὑπὸ σημερινὴν χρονολογίαν γραμματός μου ἔλαβον τὴν ὑμετέραν ἐπιστολὴν τῆς 7. τρέχ. μηνός.

Ἡ μελέτη τοῦ τιμίου ὑμῶν γραμματος με ἔχαροποίησεν.

Χαίρω ἰδιαιτέρως ὅτι ὁ ἐνταῦθα συμπολίτης μας κ. 'Αθανάσιος 'Αναστασίου ἐφοπλιστής, ἐνέπνευσεν μίαν τόσον ἱερὰν Ἰδέαν πρὸς ἴδρυσιν ἐν Θεσσαλονίχῃ Στέγῃς Περιθάψεως τοῦ ἀπόρου Θρακός.

Πρέπει νὰ καλλιεργηθῇ αὐτὴ ἡ ὥραία ἑλληνοχριστιανικὴ χειρονομία δι' ὄλων τῶν μέσων ἰδιαιτέρως δὲ διὰ τῆς δημοσιότητος.

Ἡ ἐνθεὸς πίστις ὑμῶν με ἐμπνέει καὶ μοῦ ἐνθυμίζει τὴν Γραφικὴν ρήτρα:

«Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγέσεται».

Τὴν ἐμπνευσμένην ὑμῶν ἐπιστολὴν θὰ δημοσιεύσω, τὸ ταχύτερον, ἴσως καὶ εἰς τὸν Κυριακάτικον Ἐθνικὸν Κήρυκα τῆς ἐρχομένης ἐβδομάδος. Εὐχομαι ὅπως ὁ Κύριος φωτίσῃ καὶ ἐμπνεύσῃ τοὺς ἔχοντας πολλὰ τὰ ἀγαθὰ νὰ συμμετάσχουν εἰς τὴν ἀγίαν αὐτὴν ὑπόθεσιν, ὑπὲρ τῶν δεινοπαθούτων συμπολιτῶν μας.

Λοιπὸν «τῷ κρούοντι ἀνοιγέσεται!»

Με ἐγκαρδιότητα.

Ἐμέτερος † Πρωθ. ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΣ

«'Αγαπητέ μου κ. Μανουηλίδη

Βρῆκα τὴν εὐκαιρία καὶ ἐμελέτησα τὸν Εἰκοστὸ Ἐκτο τόμο τῶν Θρακικῶν. Εἶναι ρωμαλέος. Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ με ἔχει κατενθουσιάσει.

Ἐγραψα, με τὴν καρδιά μου, κριτικὴ ἀνάλυσι τῶν περιεχομένων καὶ σᾶς ἐσωκλείω τὴν σελίδα τοῦ Κυριακάτικου Ἐθνικοῦ Κήρυκος ποὺ θὰ κυκλοφορήσῃ αὔριο.

Ἐπιτηρετῶν ἐπὶ ἀμέτρον χρόνια στὴν ξενητεία, στὸν ἱερὸ ἀγῶνα ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν ἰδανικῶν — ἐν πολέμῳ καὶ ἐν εἰρήνῃ — ἐλησιμόνησα τὴν ἀξίαν τῶν δολλαρίων.

Γι' αὐτὸ μπορῶ νὰ σᾶς παρέχω μόνον ἠθικὴ ἐνίσχυσι τοῦ μεγάλου πνευματικοῦ καὶ ἐθνικοῦ ἔργου τοῦ «Θρακικοῦ Κέντρου».

Σᾶς συγχαίρω ἐγκαρδίως δι' ὅσα, ἀξιοθαυμάστως, ἐπιτελοῦνται, ὑπὲρ τῆς ρημαγμένης καὶ ἀλησιμόνητης Θράκης μας. Σᾶς παρακαλῶ νὰ με θεωρεῖτε ἀφοσιωμένον στρατιώτην τοῦ κοινοῦ ἀγῶνος.»

Ἐμέτερος † Πρωθ. ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΣ

6 Ἀπριλίου 1958

«Ἀγαπητέ μου καὶ τιμημένε φίλε κ. Μανουηλίδη Καλὸ Πάσχα,

Σᾶς ἐσωκλείω τὸ δημοσίευμα σχετικὸ μὲ τὰ Θρακικὰ μας ζητήματα.

Ἐπίσης καὶ ἄλλα ἀποκόμματα τοῦ Ἐθνικοῦ Κήρυκος, γενικοῦ ἐνδιαφέροντος διὰ νὰ γνωρίζετε τὰ προβλήματα ἡμῶν τῶν ἀποδήμων.

Ἄνευ ἐπαρκῶν, καταλλήλων Σχολείων προχωροῦμεν πρὸς τὸν κρημνὸν ἀσφαλῶς. Ἄς ὀψωνται οἱ θαστάζοντες τὴν τρομερὰν εὐθύνην.

Μὲ αἰσθήματα βαθείας ἀγάπης καὶ ἐκτιμήσεως»

Ἵμέτερος † Πρωθ. ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΣ

24 Δεκεμβρίου 1958

«Ἀγαπητέ καὶ τιμημένε φίλε καὶ περισπούδαστε συμπατριώτη κ. Μανουηλίδη.

Ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς εὐχαριστήσω διὰ τὴν εὐγένεια ποὺ εἶχατε νὰ γράφητε τέτοια μεγάλα λόγια γιὰ μένα. Τὰ δέχομαι ὡς ἐνθαρρυντικὰ διὰ νὰ συνεχίσω τὸν κοινὸν ἡμῶν ἀγῶνα. Δὲν εἶμαι, τονίζω πάντοτε, τίποτε ἄλλο παρὰ ἓνας ἐφ' ὄρου ζωῆς στρατιώτης τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ἑλληνικὴ μοῖρα μὲ ἔφερε εἰς τοὺς Ἀντίποδας, εἰς Ἀκριτικὰς Γραμμὰς, φύλακα Βωμῶν Ἀγίων κλονιζομένων.

Βρῆκα τὴν εὐκαιρία καὶ ἐδημοσίευσα εἰς τὸν Ἐθνικὸν Κήρυκα — πνευματικὸν μου σπῆτι ἀπὸ 44 ἐτῶν — μὲ τὴν πρέπουσα εἰσήγησιν, τὸ μεγαλόπνοο Ἵμῶν ἔγγραφο, τὸ ὁποῖον καταχωρεῖτε καὶ εἰς τὰ «Θρακικὰ».

Κάμνω, ὅτι ἀνθρωπίνως δυνατὸν μὲ ὀλίγους ἀμόφρονας, μήπως καταστῆ δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῆ ἐκεῖνο ποὺ καὶ Σεῖς αἰσθάνεσθε ὡς Μεγάλῃ Ἐθνικῇ Ἰδέᾳ, τουτέστι τὴν εὐρυτέραν ἐνσωμάτωσιν τῶν εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας κατεσπαρμένων συμπατριωτῶν μας Θρακῶν.

Μὲ αὐτὴν τὴν ἐννοίαν ἔχω πλαισιώσει τὸ ἐμπνευσμένον ἔγγραφο ὑμῶν ποὺ ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν ἐφημερίδα. Καὶ σᾶς ἐσωκλείω τὴν σχετικὴν σελίδα.

Μὲ τὴν πρώτην εὐκαιρίαν θὰ δημοσιεύσω, ὡς πάντοτε, κριτικὴν ἀνάλυσιν τοῦ περιεχομένου τοῦ ἐφεξῆς τόμου τῶν «Θρακικῶν».

Πρόθυμος πάντοτε εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν Ἵμετέρων θεαρέστων ἐθνικῶν ἀγῶνων καὶ εὐχόμενος ὅπως ὁ Λυτρώσας τὸν Κόσμον σᾶς χαρίσῃ ἔτη μακρὰ καὶ ὅλα τὰ ἀγαθὰ».

Διατελῶ ἀεὶ ἐγκαρδίως

Ἵμέτερος † Πρωθ. ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΣ

**Ἱερὰ Μητρόπολις
Σιδηροκάστρου**

«Κύριε Πρόεδρε τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου

Μετὰ τὴν ἔκφρασιν πολλῶν συγχαρητηρίων δι' ὅ,τι γίνεται ἐν τῷ Θρακικῷ Κέντρῳ διὰ τὴν ἀλησμόνητον Θράκην μας πρὸς ἄλλους τοὺς ἐργαζομένους διὰ τὴν μνήμην αὐτῆς, ἔπειτα ἔρχομαι νὰ ἐκφράσω τὴν λύπην μου, διότι θεωρῶ ἑμμαντὸν ἀκατάλληλον δι' ὅπερ ἔργον ἀναθέτετε εἰς ἐμέ. Διότι ἐγὼ ἀπὸ ἡλικίας 11 ἐτῶν ἀνεχώρησα ἐκ τοῦ χωρίου μας καὶ διήλθον ὅλα τὰ ἔτη τῆς ζωῆς μου μακρὰν τῶν 40 Ἐκκλησιῶν, πλὴν τῶν δύο τελευταίων ἐτῶν τῆς καταστροφῆς, ὅποτε λόγῳ τῶν ἐκτάκτιν περιστάσεων δὲν μοι ἐδόθη ἢ εὐκαιρία νὰ μελετήσω καὶ νὰ λάβω γνῶσιν τῆς πολυμεροῦς καταστάσεως τῆς τε πόλεως καὶ τῆς περιφερείας. Τῆς ὑποθέσεως ταύτης κατάλληλος ἦτο μόνον ὁ ἀείμνηστος ἀδελφός μου. Ἐγὼ εἶμαι τελείως ξένος ὡς πρὸς τὰ ζητήματα περὶ τῶν ὁποίων θέλετε νὰ ἀσχοληθῶ καὶ λυποῦμαι ὅπως ἰδιαιτέρως ὅτι μὴ δυνάμενος νὰ θέσω κ' ἐγὼ ἐν λιθάριον εἰς τὸ ὄντως εὐγενές, ἔθνικόν καὶ πατριωτικὸν ἔργον, ὅπερ ἀνελάβετε.

Εὐχόμενος καλὴν ἐπιτυχίαν εἰς τὸ θεάρεστον καὶ πατριωτικὸν τοῦτο ἔργον διατελῶ»

Μετὰ πολλῆς ἐκτιμήσεως
Ὁ Σιδηροκάστρου
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ»

Βασιλεῖον τῆς Ἑλλάδος

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἀλεξανδρουπόλεως

«Ἐρίτιμε φίλε κ. Μανουηλίδη

Μόλις χθὲς ἔλαβον μέσον τοῦ κ. Τάκη Ἀδαμίδη τὸν λίαν προφρόνως ὡς τιμῆς ἔνεκεν ἀποσταλέντα μοι πολύτιμον 24ον Τόμον τῶν «Θρακικῶν», οὗτινος τὸ περιεχόμενον μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος ἤρχισα ἀναγινώσκων καὶ ὅπερ ὁμολογουμένως τιμᾷ τὸν συγγραφέα αὐτοῦ τὰ μέγιστα.

Τὸ σύγγραμμα, τὸ ὁποῖον διακρίνει σαφήνεια καὶ γλυκύτητα ὕφους καὶ γλώσσης καὶ μὲ πᾶσαν ἀντικειμενικότητα γεγραμμένον καθόσον «σοφὸν τὸ σαφές» μὲ συνεκίνησε τὰ μέγιστα καὶ δὴ τὰ πρόσφατα γεγονότα τῆς 6ης Σεπτεμβρίου παριπεύσαντος ἔτους ἐν Κων)πόλει.

Ὁ συγγραφεὺς αὐτοῦ κ. Φ. Μανουηλίδης εἶναι ἄξιος θερμοτάτων συγχαρητηρίων διότι διέθεσε πολύτιμον καιρὸν νὰ ἐργασθῇ εἰς τὸν τομέα ζητήματος ἀπασχολοῦντος τὴν μέριμναν, τὴν προσοχὴν καὶ τὸ φανερόν ἐνδιαφέρον ὅλης τῆς Ἑλληνικῆς Κοινωνίας.

Τὸ Βιβλίον ἐκτὸς τῆς ἱστορικῆς του ἀκριβείας παρουσιάζει ἕνα ἔργον μὲ ἐθνικόν, κοινωνικόν καὶ λογοτεχνικόν σύνολον. Εἶναι ἕνα ἀπόκτημα πραγματικὸν οὐ μόνον διὰ τὸν Θραῶκα ἀλλὰ καὶ διὰ πάντα Ἕλληνα καὶ ἕνας ἕμνος εἰς τὴν γλυκυτάτην μας Πατρίδα, ἣ ὅποια προσέφερε κατὰ τοὺς χαλεποὺς ἐκείνους καιροὺς ὅ,τι τίμιον καὶ ἱερὸν εἶχε.

Θὰ αἰσθανθῶ μείζονα χαρὰν ἐὰν θὰ δυνηθῶ νὰ διαθέσω βιβλία τινά.

Διατελῶ μετ' εὐχῶν ἑγκαρδίων καὶ τιμῆς

Εὐχέτης πρὸς Θεὸν διάπυρος

Ὁ Ἀλεξανδρουπόλεως **ΙΩΑΚΕΙΜ**»

Πανεπιστήμιον Νέας Ὑόρκης
Ἰνστιτούτον Καλῶν Τεχνῶν

«Ἀγαπητὲ κ. Μανουηλίδη,

Διὰ τῆς παρουσίας βεβαιῶ λήψιν τῆς ἐπιστολῆς, ἣν εἶχατε τὴν καλωσύνην νὰ μοῦ ἀπευθύνετε τὴν 14ην Ἀπριλίου. Ἡ ἐπιθυμία σας νὰ δημοσιεύσητε μετὰ φρασιν τοῦ μικροῦ βιβλίου μου περὶ Σαμοθράκης εἰς τὴν σειρὰν τῶν «Θρακικῶν» μοῦ ἔκανε μεγάλην τιμὴν καὶ εὐχαρίστησιν. Ἐχῶ ἐνημερωθῆ μὲ τὴν λαμπρὰν ἰδραστηριότητα τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου καὶ τῶν ἐκδόσεών σας καὶ ἔχω ἐνώπιόν μου τὸν 23ον τόμον ποὺ ἐξεδόθη τὸ 1955 καὶ εἰς τὸν ὅποιον ἐδημοσιεύθη ἔκθεσις σχετικὴ μὲ τὰς ἐν Σαμοθράκῃ ἀνασκαφὰς καὶ τὸ Μουσεῖον. Μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν σὰς δίδω, διὰ τῆς παρουσίας μου, τὴν ἐπίσημον τυπικὴν ἄδειαν δημοσιεύσεως τῆς μεταφράσεως τοῦ βιβλίου.

Εἶμαι ὡσαύτως ἐξουσιοδοτημένος, κατόπιν σχετικῆς συνεννοήσεως, νὰ σὰς εἶπω ὅτι καὶ οἱ ἐκδόται «Ἐκδόσεις τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Νέας Ὑόρκης» οὐδεμίαν ἀντίρρησην ἔχουν ὡς πρὸς τὴν ἄδειαν δημοσιεύσεως καὶ μάλιστα παραιτοῦνται τῶν καθιερωμένων δικαιωμάτων των. Ὁ μόνος ὄρος τὸν ὅποιον θέτομεν παρέχοντες τὴν ἄδειάν μας εἶναι εἰς τὸ βιβλίον σας νὰ γίνῃ μνεῖα ὅτι ἡ δημοσίευσίς τῆς μεταφράσεως γίνεται τῇ εὐγενεῖ συγκαταθέσει τοῦ συγγραφέως καὶ τοῦ ἐκδότου.

Θὰ διέλθω ἐξ Ἀθηνῶν, μεταβαίνων εἰς Σαμοθράκην, τὴν 15 Ἰουνίου καὶ θὰ παραμείνω ἐπὶ τριήμερον εἰς τὸ Athenæe Palace. Θὰ ἤμουν πολὺ εὐτυχῆς νὰ σὰς γνωρίσω προσωπικῶς, μίαν ἀπὸ τὰς τρεῖς αὐτὰς ἡμέρας, καὶ νὰ συζητήσω προφορικῶς ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω μαζύ σας.

Εὐχαριστῶν καὶ πάλιν διὰ τὸ εὐγενὲς ἐνδιαφέρον ποὺ ἐπεδείξατε διὰ τὸ ἐν Σαμοθράκῃ ἔργον μας,

Διατελῶ ὑμέτερος

ΚΑΡΟΛΟΣ ΛΕΜΑΝ»

«'Αγαπητέ κ. Μανουηλίδη,

Πρὸ ἀρκετῶν ἡμερῶν ἔλαβον τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου ὑπὸ ἡμερ. 5 Αὐγούστου, σᾶς ζητῶ δὲ συγγνώμην διότι δὲν κατώρθωσα νὰ σᾶς ἀπαντήσω ἐνωρίτερον λόγῳ πολλῶν ἀσχαλιῶν, καὶ ἐνὸς μικροῦ ταξιδίου διὰ ἐργασίας.

Εἶμαι πολὺ συγκεκινημένος διὰ τὴν πρότασιν τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου ὅπως ὁ 24ος Τόμος ἀφιερωθῆ εἰς μνήμην, τοῦ ἀγαπητοῦ μου πατρὸς Ὁθωνος Ἀναστασίου καὶ ἡ οἰκογένειά μας εἶναι πρόθυμος νὰ βοηθήσῃ χρηματικῶς εἰς τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ τοῦ Τόμου.

Κατόπιν συνεννοήσεως μὲ τὴν ἀγαπητὴν μου μητέρα, ἀδελφάς μου καὶ ἀδελφόν μου, ἡ οἰκογένειά μας ὑπόσχεται νὰ καταθέσῃ εἰς τὸ Θρακικὸν Κέντρον δολλ. 800, διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον.

Σᾶς παρακαλῶ πολὺ ὅπως μοῦ γνωρίσετε ἐγκαίρως πότε θὰ χρειασθῆτε τὰ χρήματα ταῦτα διὰ νὰ κανονίσωμεν τὴν κατάθεσιν αὐτῶν.

Σᾶς εὐχαριστῶ θερμῶς τόσον ἐκ μέρους τῆς οἰκογενείας Ὁθωνος Ἀναστασίου ὅσον καὶ ἐκ μέρους μου διὰ τὴν εὐγενῆ ταύτην σκέψιν σας καὶ τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου ὅπως τιμῆσετε τὸν ἀγαπητόν μας Πατέρα.

Τοῦτο μᾶς ἔχει ἐξαιρετικῶς συγκινήσει. Περιστὸν νὰ προσθέσω τὰ συγχαρητήρια ὅλων μας διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν ἐργασίαν τὴν ὁποίαν ἔχετε προσωπικῶς ἀναλάβει διὰ τοὺς Θράκας.

Μὲ πολλὴν ἀγάπην

ΑΘ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ»

«'Αγαπητὴ Κύριε Μανουηλίδη,

Σᾶς εὐχαριστῶ πάρα πολὺ γιὰ τὰ καλὰ σας λόγια καὶ ὑπὸ ἡμερ. 30 Σεπτεμβρίου ἐπιστολὴν σας.

Ἐπίσης ἔλαβον τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου, ἰδίας ἡμερομηνίας.

Σᾶς διαβεβαίω ὅτι εἶμαι πάρα πολὺ συγκεκινημένος διὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου καὶ τῆς ἰδικῆς σας ὅπως ὁ 24ος Τόμος τῶν Θρακικῶν ἀφιερωθῆ εἰς μνήμην τοῦ ἀγαπητοῦ μου πατρὸς.

Σᾶς ἐπιστρέφω τὸ σημείωμά σας τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν γνώμην μου εἶναι πολὺ ἐν τάξει.

Ὅσον ἀφορᾷ διὰ φωτογραφίαν τοῦ πατέρα, σᾶς παρακαλῶ πολὺ ὅπως ἐπικοινωνήσετε μὲ τὸν ἀδελφόν μου Κοσμᾶν ὁ ὁποῖος ἔχει φωτογραφίας διὰ νὰ σᾶς δώσῃ μίαν.

Καὶ πάλιν σᾶς εὐχαριστῶ γιὰ τὰ καλὰ σας λόγια καὶ σᾶς παρακαλῶ

ὅπως δώσετε τοὺς φιλικούς μου χαιρετισμούς εἰς τὰ μέλη τῆς Διευθυνοῦσης Ἐπιτροπῆς τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου».

Μὲ πολλὴν ἀγάπην
ΑΘ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Πρὸς
Τὸν Ἀξιότιμον κ. Φ. Μανουηλίδην

Εἰς Ἀθήνας

«Ἀξιότιμε κ. Μανουηλίδη,

Ἔλαβον τὸν σταλέντα 24ον Τόμον τῶν «Θρακικῶν» ὃν εἶχате τὴν εὐγενῆ διάθεσιν ὅπως μοὶ προσφέρητε καὶ εὐχαριστῶ ὑμᾶς θερμῶς. Διεξήλθον τὸ ὅλον θανμάσιον ἔργον σας.

Ἐκ τῆς μελέτης τοῦ ἔργου μετὰ συγκινήσεως διαπιστοῖ τις ὅτι προσφέρετε δι' ἄλλην μίαν φορὰν ὑψίστην ἐθνικὴν ὑπηρεσίαν μεταξὺ τῶν κτείρων ἄλλων τὰς ὁποίας εἶχате προσφέρει μέχρι σήμερον εἰς τὴν ἀγαπημένην μας Ἑλλάδα.

Ἐπιτρέπατέ μοι ὅπως συγχαρῶ ὑμᾶς ὄχι μόνον διὰ τὴν πολύτιμον συγγραφικὴν ἐργασίαν σας ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν παρ' ὑμῶν ἀναληφθεῖσαν προσπάθειαν ὅπως περισωθῇ τὸ τόσον πολύτιμον ὑλικὸν τῆς Θράκης καὶ διατρανωθῇ ἡ Ἑλληνικότης τῶν ἀγίων αὐτῶν ἐδαφῶν.

Εὐχαριστῶν καὶ πάλιν ὑμᾶς θερμῶς διὰ τὴν πρὸς τὸ πρόσωπόν μου ἐκτίμησίν σας».

Διατελῶ μετὰ πάσης τιμῆς
Ὁ Δήμαρχος Σιατίστης
ΜΙΑΤΓΙΑΔΗΣ ΣΤΡΑΚΑΛΗΣ

Σ η μ.—Ἐκ τοῦ πλήθους τῶν εἰς ἐκάστην ἔκδοσιν τῶν «Θρακικῶν» ἀποστελλομένων ἐπιστολῶν παρὰ τοῦ κ. Δ. Ἀθηνοδώρου, δημοσιεύομεν ἕνα μέρος :

«Ἀγαπητοὶ συμπατριῶται

Εἶσθε, ὅλοι, ἀξιοὶ τῶν πλέον θερμῶν συγχαρητηρίων καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης ὄχι μόνον τῶν ἐκ τῆς Ἁγίας Θράκης μας ἐθνικῶν μαρτύρων ἀλλὰ καὶ τοῦ Γένους ὀλοκλήρου. Διότι, τὸ ὄντως, μέγα ἔργον σας θὰ διαιωνίσῃ τὸν παλμόν, τὴν πνοήν, τὴν ἱστορίαν τῆς μαρτυρικῆς Πατρίδος μας. Ἡ Ἁγία ψυχὴ τῆς θὰ ὑπάρχῃ πάντοτε μέσα μας, τὸ ἐθνικὸν δημιουργημά σας τὸ ὁποῖον θὰ διδάσκῃ συνεχῶς, εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς, ὅτι Ἐκ εἰ ὑπάρχει ἕνα

τιμήμα τῆς Ἑλλάδος, ποὺ τόσον ἀδίκως ἐχάσαμεν καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου τόσα ἀπαράγραπτα δικαιώματα ἔχομεν. Τὸ λαμπρὸν ἔργον σας ἀποτελεῖ ἐθνικὴν διδασκαλίαν».

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΑΘΗΝΟΔΩΡΟΥ

«Ἀγαπητέ κ. Πρόεδρε,

Μὲ χαρὰν καὶ συγκίνησιν ἔλαβον σήμερον τὸν 23ον τόμον τῶν «Θρακικῶν» καὶ σᾶς εὐχαριστῶ θερμῶς διὰ τὴν τιμητικὴν διάκρισιν τῆς ἀποστολῆς του.

Σπεύδω νὰ σᾶς συγχαρῶ ἀπὸ καρδίας διὰ τὴν τόσον ὠραίαν ἐκδοσιν τοῦ λαμπροῦ τούτου ἔργου Σας, τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει ἀδιάσειστος ἱστορικὴ ἀλήθεια καὶ ἐπιστημονικὴ ἀκρίβεια.

Τὸ ἔξοχον τοῦτο σύγραμμα ἀποτελεῖ, ἀγαπητέ κ. Πρόεδρε, τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Ἁγίας Πατρίδος μας. Ἄνεκουφίσθη ἡ ψυχὴ μου μόλις τὸ παρέλαβον, διότι διὰ τῶν «Θρακικῶν» δοξάζεται ἡ ἱερὰ μνήμη τῆς μαρτυρικῆς Ἀνατολικῆς Θράκης μας.

Εἶθε, μὲ χρόνια μὲ καιρούς, ὁ ἀδάμας οὗτος τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς ἐκείνης Αὐτοκρατορίας μας τῶν ἑνδεκα ὀλοκλήρων αἰώνων, νὰ ἀκτινοβολήσῃ καὶ πάλιν, ὡς ἐλευθέρα Γῆ τοῦ Γένους.

Υ.Γ. Θεωρῶ καθῆκον μου νὰ ἐνεργήσω ζωηρῶς διὰ τὴν ἐγγραφὴν συνδρομητῶν εἰς τὰ «Θρακικά»».

Μὲ πολλὴν τιμὴν

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΑΘΗΝΟΔΩΡΟΥ

Πρὸς τὸ

Ἄξιότιμον Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου

Εἰς Ἀθήνας

Ἀγαπητέ Κύριε Πρόεδρε,

Σᾶς εὐχαριστῶ ἀπὸ καρδίας διὰ τὴν τιμητικὴν ἀποστολὴν τοῦ 25ου τόμου τοῦ ἐξόχου συγγραμμάτος σας ὡς ἐπίσης καὶ διὰ τὴν εὐγένειαν καὶ καλωσύνην σας νὰ δημοσιεύσῃτε ἐν αὐτῷ τὴν βιογραφίαν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ αἰμνήστου πατρός μου.

Σύμβολον καὶ δίδαγμα «ΤΑ ΘΡΑΚΙΚΑ» προκαλοῦν πάντοτε ζωηρὰν συγκίνησιν καὶ ἀγάπην καὶ σεβασμὸν πρὸς τὸ συνεχιζόμενον βαρυσήμαντον ἔργον σας.

Συνεχῶς, ἢ γνωστῇ ἀορίᾳ ἐμφάνισις καὶ θαυμαστὴ ἀκρίβεια τῆς ἀναγραφῆς ἱστορικῶν γεγονότων καὶ τῆς ζωῆς τῆς κοινοτικῆς καὶ κοινωνικῆς του

Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης μας μετὰ διαφόρων σοφῶν μελετῶν καὶ ἀξιολόγων σημειώσεων.

Διὰ τοῦ νέου λαμπροῦ τόμου σας προσεδέσατε καὶ πάλι πολυτίμους σελίδας εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Γένους.

Παρακαλῶ, νὰ δεχθῆτε τὰ ἐγκάρδια συγχαρητήριά μου διὰ τὴν ἀδιάκοπον ταύτην ὑπέροχον πατριωτικὴν διδασκαλίαν σας ὡς καὶ τὴν ἔκφρασιν τῆς πρὸς Ὑμᾶς ἀφοσιώσεώς μου.

Μὲ πολλὴν τιμὴν

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΑΘΗΝΟΔΩΡΟΣ

«Ἀγαπητέ μου Κε Πρόεδρε καὶ ἐκλεκτὲ φίλε.

Σὰς εὐχαριστῶ θερμῶς διὰ τὸν 24ον Τόμον τῶν «Θρακικῶν», ποῦ μοὶ ἐστείλατε. Μιά ταχεῖα φυλλομέτρησίς του σὲ μένα, ποῦ εἶχα τὴν μεγάλη τύχη νὰ γεννηθῶ στὴν ἱστορικὴν αὐτὴ πόλιν, ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ γνωρίσω λεπτομερείας, τὰς ὁποίας δὲν ἐγνώριζον, λόγῳ τῆς μακρᾶς μου ἀπουσίας εἰς τὸ ἔξωτερικόν, κατὰ τὰ ἔτη ἐκεῖνα τῶν δοκιμασιῶν, τῶν ὁποίων τὴν περιγραφὴν μὲ τόσην ἀντικειμενικότητα, ἀλλὰ καὶ μὲ βαθεῖαν γνῶσιν τῶν πραγμάτων παρηκολουθήσατε καὶ συνελέξατε, λόγῳ τῶν γνωριμιῶν καὶ τῆς ιδιότητός σας.

Ἔστὲ βέβαιος ὅτι ἡ συγγραφὴ σας θὰ ἀποτελέσῃ σοβαρὰν συνδρομὴν διὰ τὸν ἱστορικὸν τοῦ μέλλοντος.

Τὸ ὅτι δὲν παρελείφατε νὰ ἀφιερῶσητε σελίδας διὰ τὴν ἐξιστόρησιν τῶν ἐπαισχυόντων γεγονότων, ὀργανωμένης ὀχλοκρατικῆς καὶ βαρβάρου ἐπιθέσεως εἰς τὴν Κων)πολιν, τὴν Σμύρνην καὶ ὅπου ἄλλοῦ ὑπάρχουν Ἕλληνες, ἐδώκατε ἀφορμὴν νὰ γνωσθοῦν λεπτομέρειαι, τὰς ὁποίας ὁ Τύπος ἀπέφυγε νὰ ἀναγράψῃ.

Εἶναι ἀξία τῆς μακροαίανος παραδόσεως τοῦ Κλήρου μας ἡ ἐπισυναπτομένη ἐγκύκλιος τοῦ Μητροπολίτου πάσης Ἀμερικῆς Μιχαήλ, ποῦ δονεῖται καὶ πάλεται ἀπὸ τὰ μυχιαίτερα αἰσθήματα πατριωτισμοῦ καὶ Ἐκκλησιαστικῆς παρησίας, τὸ δὲ σπουδαιότερον ἢ συμπληρωματικὴ ἔκθεσις τοῦ αὐτόπτου Σύρου Μητροπολίτου, ποῦ ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν.

Κύριε Πρόεδρε! ἐδώσατε σοβαρὰν συνδρομὴν, ἀλλὰ καὶ λίαν ἐπικάριον διαφώτισιν μὲ τὴν συγγραφὴν σας. Διὰ νὰ ἀποδείξω πόσον εἰλικρινῶς ἐκφράζομαι καὶ οὐχὶ χαριστικῶς διὰ νὰ διακρύψω εὐκόλον ἱκανοποίησίν σας, σὰς ἀποστέλλω ψυχρὰν, ἀνούσιον καὶ ἐμμέσως ὑποδεικνύουσαν τὴν προέλευσιν, περιγραφὴν τῶν αὐτῶν γεγονότων διὰ νὰ θγάλητε μόνος σας τὰ συμπεράσματα.

Εἶμαι λίαν ὑπερήφανος, διότι μοῦ δίδεται νέα ἀφορμὴ νὰ ἐντεινῶ καὶ ἐνισχύσω τὴν οἶαν πάντοτε εἶχον γνῶμην διὰ τὸ ἄτομον καὶ τὴν προσωπικότητά σας.

Παρακαλῶ ἢ ἐπιστολή μου αὕτη νὰ μὴ θεωρηθῆ μόνον ὡς ἀτομική σας, ἀλλὰ ὡς ἀνήκουσα εἰς τὸ Κέντρον, τοῦ ὁποίου προΐστασθε καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ἐδώκατε καὶ εὐχομαι νὰ συνεχίσητε νὰ δίδετε τοὺς καρποὺς τῶν ἐμφύτων χαρισμάτων τοῦ Ἐθνικοῦ σας παλμοῦ καὶ τῆς μακρᾶς σας πείρας».

Μετὰ πολλῆς τιμῆς

Α. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ

Πρὸς τὸ Θρακικὸν Κέντρον

Ἐνταῦθα

«Κύριε Πρόεδρε,

Μετὰ χαρᾶς ἐγενόμην κάτοχος τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Θρακικοῦ Κέντρον καὶ τοῦ τιμῆς ἔνεκεν τόμου τῶν «Θρακικῶν», ὅπου κατεχωρήθη καὶ ἡ παρ' ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ συγγραφεῖσα ἱστορία τῆς Καλλιπόλεως.

Ἡ χαρὰ μου ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι τὸ Θρακικὸν Κέντρον θεωρεῖ τὴν ἐργασίαν μου πολῦτιμον, ἀξιόλογον καὶ ἱστορικὸν κειμήλιον διὰ τὰς ἐπερχομένας γενεάς.

Δι' ἐμὲ ὁ ὅποιος εὐρίσκομαι εἰς τὰς δυσμὰς τῆς παρούσης ζωῆς, αἱ τιμητικαὶ αὐταὶ ἐκδηλώσεις τοῦ Θρακικοῦ Κέντρον καὶ ὑμῶν κ. Πρόεδρε, ἀποτελοῦν μεγίστην ἱκανοποίησιν, δι' αὐτὸ καὶ Σᾶς εὐχαριστῶ θερμῶς.

Ἐπιτρέψατε ὅμως καὶ εἰς ἐμὲ νὰ Σᾶς συγχαρῶ θερμῶς κ. Πρόεδρε διὰ τὴν πίστιν μὲ τὴν ὁποίαν διευθύνετε καὶ κατευθύνετε τὸ ἔργον τοῦ Κέντρον καὶ συντελεῖτε εἰς τὴν πραγματοποιήσιν τῶν ὑψηλῶν σκοπῶν του.

Σᾶς συγχαίρω ἀκόμη διότι τόσον ὠραῖα καὶ γλαφυρὰ ἐγράψατε τὴν ἱστορίαν, τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα, ἀλλὰ καὶ τὴν ζωὴν τῆς ἰξαιρετικῆς πατρίδος Σας Παιδεστοῦ, ἡ ὁποία τόσον στοργικὰ περιέθαλψε καὶ ἡμᾶς τοὺς Καλλιπολίτας.

Ἐπαινῶ καὶ εὐλογῶ τὸ ἔργον ὑμῶν καὶ τοὺς συνεργάτας Σας, τὸ ὁποῖον μετὰ τόσου ζήλου καὶ αὐταπαρνήσεως ἐπιτελεῖτε ἀπὸ τόσων ἐτῶν εἰς τὸ Θρακικὸν Κέντρον, καὶ παρακαλῶ τὸν Θεὸν νὰ χαρίζη εἰς ὅλους Σας ὑγείαν καὶ ἐνίσχυσιν».

Μετὰ πλείστης τιμῆς

ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΟΥΤΙΖΟΣ

Παραθέτομεν τὰς δύο τελευταίας κριτικὰς τοῦ Ἐθνικοῦ Κήρυκος νέας Ῥόρκης ὀφειλομένης εἰς τὸν ἀνεκτίμητον συνεργάτην μας Δόκτορα Δ. Καλλιμάχον.
Ὅμοιαι κριτικαὶ τοῦ ἰδίου ἔχουν δημοσιευθῆ κατὰ καιροῦς εἰς τὰ «Θρακικά».

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

«Με βραβεῖα τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς ἐν Παρισίοις Ἑταιρίας πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν Ἑλληνικῶν Σπουδῶν

Μᾶς ἀπεστάλη ὁ τριακοστὸς δεῦτερος ὀγκῶδης τόμος τῶν «Θρακικῶν». Πρόκειται περὶ νέας πολυτίμου ἐκδόσεως τοῦ «Θρακικοῦ Κέντρου», τῶν Ἀθηνῶν.

Οἱ μέχρι τοῦδε κυκλοφορήσαντες τριάντα δύο Τόμοι μὲ περιεχόμενον παντοίων ἐπιστημονικῶν Μελετημάτων ἀποτελοῦν τιμὴ καὶ δόξα τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου, τοῦ ὁποίου ἀπὸ τριακονταπενταετίας περίπου προΐσταται ἕνας ἐνθερμος μεγαλοῦδεάτης Παιδευτικὸς μεγαλοῦ Ἕλληνας, ὁ κ. Φίλιππος Μανουηλίδης πρῶην βουλευτῆς καὶ πεντάκις ὑπουργὸς τῆς παρατάξεως τῶν Φιλελευθέρων, Ὁ κύριος Μανουηλίδης, συγγραφεὺς ὁ ἴδιος παντοίων πονημάτων ἔβαλε τὴν ἐθνικὴν ψυχὴν του διὰ νὰ παραμένῃ ἐν ἀκμῇ δημιουργίας ἡ Ὀργάνωσις, τῆς ὁποίας ἡγεῖται. Ὀργάνωσις μὲ πολὺπλευρον δραστηριότητα κοινωνικὴν, πνευματικὴν, ἐκπαιδευτικὴν καὶ ἐκδοτικὴν.

Ὁ κ. Μανουηλίδης διευθύνει τὸ πολυμερὲς ἔργον τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου μὲ νεανικὸ ἐνθουσιασμὸ καὶ μὲ ψύχωσιν, θὰ ἔλεγα. Χάρις εἰς τὴν παντοία δημιουργικὴ πνευματικὴ δρᾶσιν τοῦ Ὀργανισμοῦ ἡ «Ἀκαδημία τῶν Ἀθηνῶν» ἀπένευμε βραβεῖον. Τὸ αὐτὸ δὲ ἔπραξε καὶ «ἡ ἐν Παρισίοις Ἑταιρία πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν Ἑλληνικῶν Σπουδῶν».

Ὁ νεοεκδοθεὶς ἐκ 300 σελίδων τριακοστὸς δεῦτερος Τόμος εἶναι ἔργον τοῦ κ. Θεοδώρου Π. Κιακίδη καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν «Ἱστορίαν τοῦ Σαμμακοβίου καὶ τῶν πέριξ Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης».

Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ ἔργου, πλουτισμένου καὶ μὲ πλῆθος εἰκόνων ἀποτελεῖ πραγματικὸν ἐντρυφήμα καὶ προκαλεῖ ἱερὸς συγκινήσεις ὄχι μόνον εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ἐκπατρισθέντων Θρακῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ Πανελλήνιον.

Νὰ μερικὰ ζωντανὰ κεφάλαια γενικοῦ ἐνδιαφέροντος:

Τὸ Σαμμάκοβον κατὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸ πόλεμο. Ἡ παρακμὴ τῶν ὁμογενῶν ἐπὶ ἀπολυταρχίας. Ἡ Βουλγαρικὴ εἰσβολή. Οἱ Κομιτατζήδες. Τὰ Ἑλληνικὰ Κομιτᾶτα. Οἱ διωγμοί. Τὸ δράμα τοῦ Σαμμάκοβίου καὶ τῶν γειτονικῶν χωριῶν. Οἱ φυγόστρατοι. Τὰ ἐπακόλουθα τῶν φόνων. Τὸ διάταγμα γιὰ ἐκπατρισμό. Ἡ κατακρεούργησις τῶν ὁμογενῶν. Εἰς τοὺς τόπους τῆς ἔξορίας. Ἀρπαγὴ καὶ διανομὴ τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας τῶν ἐκπατριζομένων. Ἡ διασπορὰ τῶν ὁμογενῶν στὴν Ἀνατολή. Συνέχισις τῶν βασάνων. Πρόσφυγες στὴν Νικομήδεια τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ θέσις τῶν ἀνδρῶν στὰ τάγματα ἐργασίας. Ἐπιστροφή στὴν πατρίδα. Ἡ ζωὴ μεταξὺ 1919 — 1922. Κατάταξις στὸν Ἑλληνικὸ στρατό. Ἡ ὀριστικὴ ἐκκένωσις τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης. Ὁ τελικὸς ἐκπατρισμός Ὁ δεῦτερος διωγμός.

Μὲ γλῶσσα ζωντανή, λαϊκὴ καὶ μὲ παράθεση παντοίων εἰκόνων ὁ συγγραφεὺς πὺ ἐξῆσε τὸ δράμα τῆς γενετήρας του κατορθώνει καὶ προκαλεῖ τις θαυότερες συγκινήσεις εἰς τὸν ἀναγνώστη. Ἐγραψε ὀλοζώντανο ἔργο Πανελληνίου ἐνδιαφέροντος.

Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ ὀλοζώντανου αὐτοῦ ἔργου μοὶ ἐνεθύμισε τὰ ἀριστουργήματα Ἀπομνημονεύματα τοῦ Στρατηγοῦ Μακρυγιάννη διὰ τὰ ἔπη τῆς Ἱερᾶς Ἐθνεγεσίας τοῦ 1821. Μὲ παρόμοια ζωντάνια καὶ παραστατικότητα γράφει καὶ ὁ κ. Κιακίδης τὸ δράμα τῆς ἰδιαίτερης πατρίδος καὶ ὀλόκληρης τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης. Αἱ ἐν τῷ προλόγῳ ἐπαινετικαὶ κριτικαὶ διδασκάλων καὶ ἀνθρώπων τῶν γραμμάτων προσδίδουν ἰδιαίτερον ἀξίαν καὶ σημασίαν εἰς τὴν φιλόπονον πατριωτικὴν ἐργασίαν τοῦ συγγραφέως ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐκφράζονται εὐγνώμονες εὐχαριστίαι πρὸς τὸν πρόεδρον τοῦ Θρακικοῦ Κέντρον διὰ τὴν στοργὴν, τὴν ὁποίαν ἐπέδειξε διὰ τὸ ἐθνικὸν αὐτὸ Θρακικὸ σύγγραμμα, πανελληνίου ἐνδιαφέροντος».

Δ. ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΣ

« ΤΑ ΘΡΑΚΙΚΑ »

«Μὲ Βραβεῖο ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἀπὸ τὴν ἐν Παρισίοις Ἐταιρίαν τῶν Ἑλληνικῶν Σπουδῶν.»

Τοῦ «Θρακικοῦ Κέντρον» τῶν Ἀθηνῶν προίσταται ἀπὸ τριάντα πέντε ἐτῶν ἕνας ἀκαταπόνητος ἐθνικὸς ἀγωνιστής. Εἶναι ὁ ἐξ Ἀνατολικῆς Θράκης κ. Φίλιππος Μανουηλίδης, πρῶην βουλευτῆς καὶ Ἰπουργός. Συγχρόνως δὲ καὶ συγγραφεὺς φωτεινῶν ἔργων, ἰδιαίτερος ἀναφερομένων εἰς τὴν μακροαίωνα ζωὴ τοῦ Θρακικοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Μέχρι σήμερα, τὸ Θρακικὸ Κέντρο, ἐκτὸς τῆς ἄλλης κοινωνικῆς, φιλαν-

θρωπικῆς καὶ ἐθνικῆς καρποφορίας ἔχει ἐκδώσει καὶ τριάντα τρεῖς ὀγκῶδεις, μεγάλου σχήματος, πολυτίμους Τόμους. Ὀλόκληρη βιβλιοθήκη σημαντικῶν ἔργων, ἀναφερομένων εἰς τὴν πολυκύμαντη ζωὴ τῆς Θράκης ἀπὸ τὴν προϊστορία μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων. Ἐφ' ὅσον τὸ «Θρακικὸ Κέντρο» πλουτίζει τὴν Ἑλληνικὴ καὶ διεθνῆ ἐπιστήμη, εἶναι κατανοητὸν ὅτι ἐτιμήθη μὲ βραβεῖα ἀπὸ τὰ Ἀκαδημαϊκὰ Ἰδρύματα τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν Παρισίων.

Τελευταίως ἐλάβομεν τὸν 33ον ὀγκῶδη Τόμον, ὁ ὁποῖος στολιζέται μὲ μελετήματα εἰκονογραφημένα, σχετιζόμενα μὲ ὀλόκληρη τὴν Θράκη.

Ἐκεῖνοι οἱ συνεργάται ποὺ στολιζοῦν τὴν ἔκδοσιν εἶναι οἱ ἐξῆς Θραῖκες:

Οἱ κ.κ. Θεόδωρος Κιακίδης, Ἀναστάσιος Γιαννακόπουλος, Χρῆστος Παπασταματίου, Γεώργιος Μαμιέλης, Δημήτριος Μάνακας, Ἀθανάσιος Παπαευγενίου, Δ. Καλλιμάχος καὶ ἡ διεύθυνσις τοῦ περιοδικοῦ.

Εἰς τὴν ἀρχὴ δημοσιεύεται τοῦ κ. Θεοδώρου Π. Κιακίδη γράμμα εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν πρόεδρον κ. Μανουηλίδη διὰ τὴν δαπάνην ἐξῆντα χιλιάδων δραχμῶν. Συνεπεία δὲ αὐτῆς τῆς μεγάλης ἐνισχύσεως, κατέστη δυνατόν νὰ ἐκδοθῆ ὁ προηγούμενος τριακοστὸς δεύτερος Τόμος, ἀναφερόμενος ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Σαμμακοβίου καὶ τῶν πέριξ μὲ συνέχειαν». Ἐπεταί κριτικὴ τῆς συντάξεως τῶν «Θρακικῶν» ἰδιὰ τὴν πολυτιμότητα τῆς συγγραφῆς τοῦ κ. Κιακίδη (σελ. 1—6).

Ἀκολουθεῖ μακρὰ συμπληρωματικὴ Μελέτη τοῦ κ. Κιακίδη διὰ τὴν «ἱστορία τοῦ Σαμμακοβίου καὶ τῶν πέριξ. Ὀλοζώντανη ἱστορία, γραμμμένη μὲ χάριν εἰς τὴν λαϊκὴ γλῶσσα. Ἀφθονες σελίδες διὰ τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα, διὰ τὰς πανηγύρεις καὶ διασκέδασεις. Σαμμακοβιανὰ τραγοῦδια καὶ παντοῖα λαογραφικά, χαριτωμένα (σελ. 7—146).

Ὁ κ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, μέλος τοῦ Δ. Συμβουλίου τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου, γράφει στοχαστικὴ Μελέτη, τὴν ἱστορία τῆς ἰδιαιτέρας τοῦ πατρίδος Αὐδήμιου (Εὐδήμιου Πλάτανος). Ἀναπαράστασις τῆς ὅλης ζωῆς τοῦ χωριοῦ καὶ μὲ παράθεση λαογραφικῶν κειμένων (σελ. 147—178).

Ἀκολουθοῦν σελίδες «τῶν ἐπιδιώξεων καὶ ἐπιτευγμάτων τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου». Αἱ ἐκδόσεις τῶν «Θρακικῶν». Τὸ κληροδότημα τοῦ Μητροπολίτου Θυατείρων Γερμανοῦ. Μία σχετικὴ τελετὴ εἰς τὸ Δημαρχιακὸ Κέντρο, Χρυσονπόλεως Καβάλας, διαμαρτυρία μὲσω τῆς «Πανθρακικῆς Ἐνώσεως Ἀμερικῆς διὰ τὸ σκανδαλώδες συνέδριον τῶν Σλαβομακεδονικῶν Ὄργανῶν» εἰς τὸ Νιτηρόιτ (σελ. 170—190).

Ὁ ἐκπαιδευτικὸς κ. ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΑΣΤΑΜΑΤΙΟΥ δημοσιεύει σπουδαῖα λαογραφικά τοῦ Σουφλίου. Ὁ συγγραφεὺς, ὁ ὁποῖος δύο φορές ἔλαβε χρηματικὰ βραβεῖα ἀπὸ τὴν «Γλωσσικὴν Ἐταιρίαν τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἀθηνῶν» τὸ 1958 καὶ 1959, ἔλαβε καὶ 2.000 δραχμὰς ἀπὸ τὸ Θρακικὸ Κέν-

τρο διά τὴν δημοσιευομένην λαογραφικὴν του μελέτην με πλῆθος σχετικῶν εἰκόνων (σελ. 191—291).

Ὁ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΜΕΛΗΣ δημοσιεύει «ἀνέκδοτα τεμάχια περὶ Θράκης». Κείμενα ἐγγράφων τῆς Τουρκοκρατίας (σελ. 292).

Ὁ ἐκπαιδευτικὸς κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΑΝΑΚΑΣ δημοσιεύει σύντομο «Λαογραφικὸ Διδυμοτεῖχου» (σελ. 293—295).

Ὁ κ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΠΑΠΑΕΥΓΕΝΙΟΥ, «Ἐπίτιμος Γεν. Ἐπιθεωρητῆς Ἑξῶν καὶ Μειονοτικῶν Σχολείων» δημοσιεύει μελέτημα πρὸς ἀνασκευὴν ὠρισμένων σημείων σχετικῶς μετὰ τὴν πόλιν «Μακρὰ Γέφυρα». Ἀναφέρονται καὶ στοιχεῖα σχετικὰ μετὰ τὸν «Φάνε Νόλε» τὸν Ἀλβανιστὴν ἐπίσκοπον Ἀμερικῆς (σελ. 295—301). Ἀκολουθοῦν «τιμηρικαὶ ἐκδηλώσεις» διὰ τὰ 50 χρόνια τοῦ Σεβ. Χρυσοστόμου, Μητροπολίτου Φιλίππων — Νεαπόλεως — Θάσου (302—303). Ἔπεται νεκρολογία τῆς ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ θανούσης Ὀλγας Δ. Καλλιμάχου καὶ τονίζεται ἡ πολυμερὴς αὐτῆς ὑπηρεσία ἐν πολέμῳ καὶ ἐν εἰρήνῃ ὑπὲρ τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς ἐν Ἀμερικῇ ὁμογενείας καὶ ἰδιαιτέρως ὑπὲρ τῶν ἰδρυμάτων τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.

Ἐν τέλει ἀναδημοσιεύεται ἡ κριτικὴ, τὴν ὁποίαν ἐδημοσίευσεν ὁ Πρωθ. Δ. Καλλιμάχος εἰς τὸν Ἐθνικὸν Κήρυκα διὰ τοὺς δύο προγενεστέρους Τόμους τῶν Θρακικῶν (σελ. 304—306).

Αὐτοὶ οἱ πνευματικοὶ καὶ ἐθνικοὶ θησαυροὶ τῶν «Θρακικῶν» θὰ ἔπρεπε — τὸ ἐπαναλαμβάνομεν — νὰ στολίζον προ παντὸς τὰ σπίτια τῶν ἐν Ἀμερικῇ Θρακῶν, ὑπολογιζομένων εἰς τριάντα χιλιάδας, ποὺ δυστυχῶς παραμένουν ἀκόμη ἀνοργάνωτοι.

Πρωθ. Δ. ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ "ΠΡΟΟΔΟΣ ΣΕ ΡΩΝ,"

Ἔνα κολοτσιάζον πνευματικὸν ἔργον

Τὸ «Θρακικὸν Κέντρον» Ἀθηνῶν καὶ ἡ ὑπερτριακονταετῆς ἐθνικὴ δρᾶσις του

Τὸ ἔργον καὶ ἡ προσωπικότης τοῦ Προέδρου του κ. Φιλίππου Μανουηλίδου, πρώην Ὑπουργοῦ

«Τὸ ἐν Ἀθήναις «Θρακικὸν Κέντρον» ἔνα ἀξιόλογον πνευματικὸν Σωματεῖον μετὰ τριακονταετῆ πλουσίαν καὶ πολυσχιδῆ ἐθνικὴν δρᾶσιν, τοῦ ὁποίου προεδρεύει ὁ ἐπιφανὴς πολιτικὸς κ. Φίλιππος Μανουηλίδης, πρώην Ὑπουργός, εἶχε τὴν εὐγενῆ καλωσύνην νὰ μᾶς ἀποστείλῃ τὸν 24ον Τόμον τοῦ περισπουδάστου περιοδικοῦ συγγράμματος «Θρακικά», τὸ ὁποῖον ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ τῆς ἐν Παρισίοις Ἐταιρίας πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν Ἑλληνικῶν Σπουδῶν. Συγγραφεὺς τοῦ Τόμου αὐτοῦ εἶναι ὁ προαναφερθεὶς

βορειοελλαδίτης κ. Φίλιππος Μανουηλίδης, ὁ ὁποῖος, ὡς γνωστόν, διετέλεσεν πεντάκις Ὑπουργὸς Προνοίας, Ὑγιεινῆς, Ἐσωτερικῶν καὶ Ἐθνικῆς Ἀμύνης. Εἰς τὸν ἐν λόγῳ Τόμον πραγματεύεται περὶ τῆς πόλεως καὶ τοῦ Νομοῦ Ραιδεστοῦ τῆς Τουρκοκρατουμένης Ἀνατ. Θράκης (1870 - 1920) γεννέτιρα τοῦ ὁποῖου εἶναι ἡ Ραιδεστός, ἡ ὠραία, χαρούμενη καὶ γελαστή—κάποτε—αὐτὴ πόλις τῆς Προποντίδος εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ Μαρμαρᾶ.

Ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Τόμου αὐτοῦ τῶν «Θρακικῶν» πού τὸν διαπνέει μία βαθεῖα καὶ συγκινητικὴ νοσταλγία τοῦ συγγραφέως πρὸς τὴν γεννέτιράν του, ὁ ἀναγνώστης ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι Θράξ λαμβάνει μίαν πλήρη εἰκόνα τῆς κοινωνικῆς, ἐκπολιτιστικῆς καὶ πνευματικῆς ζωῆς εἰς τὴν Ραιδεστόν ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ γενικώτερα δλοκλήρου τῆς Ἑλληνικωτάτης Ἀνατολικῆς Θράκης, τῆς γῆς αὐτῆς τῆς ἐπαγγελίας, ἡ ὁποία ἀπεχωρίσθη—φεῦ—ἀπὸ τὸν κορμὸν τῆς μητέρας Ἑλλάδος. Ἀντιλαμβάνονται δὲ πληρέστερον ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι δὲν κατάγονται ἀπὸ τὴν Θράκην, διατὶ πάμπολλοι συμπολίται μας ἐξ Ἀνατ. Θράκης ἐγκατεστημένοι εἰς τὰς Σέρρας, μολονότι κατέχουν ἀξιόλογον καὶ ζηλευτὴν θέσιν εἰς τὴν νέαν των πατρίδα, νοσταλγοῦν μολαταῦτα, τὴν γενέτιράν των.

Ἀπὸ τοιαύτην νοσταλγία φαίνεται κατέχεται καὶ ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἐν λόγῳ Τόμου σεβαστὸς μας φίλος καὶ Πρόεδρος ἐπὶ κατοχῆς τῶν καταφυγόντων ἐν Ἀθήναις κατοίκων τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης, κ. Φιλ. Μανουηλίδης.

Πρόκειται, τῷ ὄντι, περὶ πνευματικῶν θησαυρῶν, τὰ ὅσα περιέχονται εἰς τὸν Τόμον αὐτὸν τῶν «Θρακικῶν». Διαβάζοντας τὸ σύγγραμμα ἀντιλαμβάνεται κανεὶς τὸν πνευματικὸν ἄθλον πού ἐπιτελεῖ τὸ ἐν Ἀθήναις «Θρακικὸν Κέντρον» ἐπὶ μίαν δλοκλήρου τριακονταπενταετίαν, μὲ τὴν ἔκδοσιν τῶν «Θρακικῶν», τὰ ὁποῖα μὲ τὸν πλοῦτον τῶν στοιχείων πού περιέχουν διαφωτίζουν καὶ ἐνισχύουν ὄχι μόνον τὴν Ἑλληνικὴν ἐπιστήμην, ἀλλὰ καὶ τὴν διεθνή τοιαύτην. Αὐτὸς δὲ εἶναι ἀναμφιβόλως καὶ ὁ λόγος τῆς βραβεύσεως τοῦ ἀνὰ χεῖρας τόμου ἀπὸ τὰ πνευματικὰ Ἰδρύματα τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν Παρισίων. Εἰδικώτερον δὲ αἱ ἐκδόσεις τῶν «Θρακικῶν» διαφωτίζουν τὴν πολυκύμαντον ζωὴν τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, ἡ ὁποία ὑπῆρξεν ἀπὸ αἰώνων Ἑλληνική.

Ἐνα ἄλλο ἀξιοπρόσεκτον καὶ ἀξιομνημόνευτον στοιχεῖον τοῦ Τόμου αὐτοῦ τοῦ διαπρεποῦς συγγραφέως καὶ πολιτικοῦ κ. Φιλίππου Μανουηλίδου εἶναι ὅτι οἱ Βούλγαροι, ἀκόμη καὶ ὅταν ἐπὶ μίαν περίοδον ὑπῆρξαν «σύμμαχοι» τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1912—1913 κατὰ τῆς Ὀθωμανικῆς Αυτοκρατορίας, δὲν ἔπαυσαν νὰ εἶναι ὑπουλοὶ καὶ δόλιοι ἔναντι τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ ὅτι ἐν πάσῃ περιπτώσει ἀπεδείχθησαν τρισεχιρότεροι ἐχθροὶ ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Νὰ τί γράφει σχετικῶς ὁ κ. Φ. Μανουηλίδης ἀναφερόμενος εἰς τὴν περίοδον καθ' ἣν οἱ Βούλγαροι εἶχον καταλάβει τὴν Ἀνατ. Θράκην καὶ τὴν Ραιδεστόν:

«... Ὀλίγον κατ' ὀλίγον καθ' ἑλπὴν τὴν περιφέρειαν Ραιδεσποῦ—Ἡρακλείας— Ἐξαμιλλίου, ἤρχισαν διαπράττοντες πράξεις ἀνηκούστους κατὰ τῆς τιμῆς, περιουσίας καὶ τῆς ζωῆς τῶν ἀτυχῶν ἐλληνικῶν πληθυσμῶν. Εἰς τὴν ὑπαιθρον χώραν ἡ ἀσφάλεια εἶχεν ὀλοσχερῶς ἐκλείπει, καθημερινῶς δὲ ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐδολοφονοῦντο εἰς τὰς ἐρημικὰς ὁδοὺς καὶ τοὺς ἀγρούς μόνον καὶ μόνον διὰ τὴν ἦσαν Ἕλληνες. Οἱ Βούλγαροι, οἵτινες ἔχουσιν ὅλα τὰ ἐλαττώματα τοῦ λύκου, τῆς ἀλώπεικος καὶ τοῦ κυνός, ἤρχισαν οὐχὶ ἀπλῶς μιμούμενοι τοὺς Τούρκους, Λαζοὺς καὶ Κούδρους, ἀλλ' ἐν πλεῖστοις ὑπερέβαλον αὐτοὺς εἰς σκληρότητα καὶ κακουργίαν...».

Ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς παραγράφου αὐτῆς ὁ ἀναγνώστης κάτοικος τῆς Ἀνατ. Μακεδονίας καὶ Δυτικῆς Θράκης ἔχει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ὅλα αὐτὰ ἀναφέρονται εἰς τὴν τελευταίαν Βουλγαρικὴν κατοχὴν 1941—1944. Εἴτε λοιπὸν ὡς ἐχθροὶ εἴτε ὡς... «φίλοι» ἔρχονται οἱ Βούλγαροι, εἶναι πάντοτε οἱ ἴδιοι!..

Ψυχὴ καὶ κατευθυντήριος νοῦς «τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου» εἶναι, ὅπως προελέχθη, ὁ κ. Φίλιππος Μανουηλίδης τοῦ ὁποίου ἡ ἐθνικὴ καὶ κοινωνικὴ δρασιάς ἐξεδηλώθη ἐντονώτατα καὶ κατὰ τὴν Γερμανοβουλγαρικὴν κατοχὴν ὅτε ὡς προείπομεν ἦτο Πρόεδρος τῆς ἐν Ἀθήναις Ἐνώσεως Προσφύγων Μακεδόνων καὶ Θρακῶν. Ὀλίγον πρὸ τῆς ἀπελευθερώσεως ἡ ὑπὸ τὸν κ. Παπανδρέου Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις τοῦ Καίρου τοῦ ἀνέθεσε τὴν ἐκπροσώπησιν τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ νὰ προετοιμάσῃ τὸ ἔδαφος πρὸς ἐπανασύστασιν τοῦ πρώτου μεταπολεμικοῦ Κράτους. Καὶ τὴν ὑψίστην αὐτὴν δυσκολωτάτην ἐθνικὴν ἀποστολὴν — ὅπως ὁμολογεῖται παρὰ πάντων — ἔφερεν, μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς του, εἰς αἴσιον πέρασ. Ἡ ἀπαισίας μνήμη ἐθνικὴ περιπέτεια τῶν Δεκεμβριανῶν τὸν εὐρῆκε Ὑπουργὸν τῶν Ἐσωτερικῶν. Ἀλησμόνητος θὰ μείνῃ εἰς τοὺς γνωστούς καὶ φίλους του ὁ ἡρωϊσμός καὶ ἡ ἀντοχὴ τοῦ κ. Μανουηλίδου καὶ κατὰ τὴν ἱστορικὴν ἐκείνην μάχην τοῦ Συντάγματος Χωροφυλακῆς εἰς τὸ Μακρογιάνη τῶν Ἀθηνῶν τὸν Δεκέμβριον 1944. Ἐνῶ ἡ σύγκρουσις τῶν Χωροφυλάκων μὲ τὰς ὁρδὰς τοῦ ΕΛΑΣ ἐμαίνετο λυσσῶδως, ὁ Φίλιππος Μανουηλίδης, Ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν ἐγκαταλείπει τὸ ἀσφαλὲς περιβάλλον τοῦ Ξενοδοχείου «Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ» ὅπου εἶχε ἐγκατασταθῆ ἡ τότε Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, καὶ εὐρίσκειται ἐν μέσῳ τῶν μαχομένων Χωροφυλάκων, πρὸς τοὺς ὁποίους διανέμει κονιάκ, τσιγάρα καὶ τρόφιμα, τοὺς ὀμιλεῖ, τοὺς ἐμψυχώνει καὶ τοὺς προωθεῖ πρὸς τὴν νίκην. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ὀριστικὴν πλέον συντριβὴν τοῦ σλαβοκομμουνισμοῦ, ὁ Φίλιππος Μανουηλίδης, δὲν ἐγκατέλειπε τὸν στίβον τῶν ὁραίων ἀγῶνων ὑπὲρ τοῦ ἔθνους καὶ τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας. Ἔτσι τὸν εὐρίσκομεν σήμερον ἐπικεφαλῆς τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου Ἀθηνῶν, ἀπὸ τὴν ἐπαλξιν τοῦ ὁποίου, προσέφερε καὶ συνεχίζει νὰ προσφέρῃ ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας.»

‘Ο τύπος τῶν Ἀθηνῶν τακτικά εἰς ἐκάστην ἐκδοσιν, καθὼς καὶ ὁ ἐπαρχιακὸς τοιοῦτος δὲν ὑστέρησαν εἰς τὴν δημοσίευσιν ὁμοίων κριτικῶν. Παραθέτομεν τὰς κάτωθι ἐμπεριστατωμένας τοιαύτας.

«Ο ΦΡΟΥΡΟΣ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ»

Τὰ «Θρακικά» καὶ τὸ «Θρακικὸν Κέντρον» τοῦ πρώην Ὑπουργοῦ κ. Φιλίππου Μανουηλίδου

—Ἡ ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Θράκης χάνεται μέσα στοὺς αἰῶνες. Γιὰ τὴν περιοχή αὐτὴ ὑπάρχουν πολλὰ βιβλία, πὸν διαπραγματεύονται διάφορα εἰδικὰ ἢ γενικὰ θέματα τῶν τυχῶν τῆς ἐδῶ καὶ 3000—4000 χρόνια, μὰ ὅπως δὴποτε ὑπάρχουν ἀκόμη πολλὰ ζητήματα, πὸν πρέπει νὰ ἐρευνηθοῦν. Εὐτυχῶς, γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ Θράκη, δὲν ἔλειψαν τὰ ἐκλεκτὰ τέκνα τῆς, πὸν ἀνέλαβαν νὰ περισώσουν καὶ δημοσιεύσουν ὅ,τι συγκέντρωσαν μὲ κόπο πολὺ. Στὸ σημερινό μου σημείωμα θὰ παρουσιάσω μιὰ τέτοια ομάδα δραστηρίων Θρακιωτῶν, πὸν ἴδρυσαν τὸ «Θρακικὸν Κέντρον», τὸ ὁποῖο, ἐκτὸς ἀπ’ τῆς ἄλλης ὥραις τοῦ ἐκδηλώσεως, κατώρθωσε, νὰ παραδώσῃ στὰ Ἑλληνικά γράμματα ἓνα σύνολο ἐκδόσεων ἀπὸ 33 καὶ περισσότερους τόμους, κάπου 10.000 σελίδων!!

—Ἐδῶ καὶ 30 χρόνια περίπου ἰδρύθηκε στὴν Ἀθήνα μιὰ ἀδελφότητα τῶν ἐπιστημόνων Θρακιωτῶν. Ψυχὴ καὶ συνιστομένη δύναμή τῆς ἦταν καὶ εἶναι ὁ κ. Μανουηλίδης Φίλιππος, πὸν ἔκαμε πολλὰς φορὰς βουλευτὴς καὶ ὑπουργός. Ἡ σημερινὴ διευθύνουσα ἐπιτροπὴ τοῦ Διοικ. Συμβουλίου ἔχει πέντε μέλη, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὁ κ. Μανουηλίδης εἶναι πρόεδρος, ὁ κ. Β. Μιχαηλίδης ἀναπληρωματικὸς πρόεδρος, ὁ κ. Τσατάλας Πάτροκλος γεν. γραμ., ὁ κ. Π. Οἰκονομίδης ἀναπληρ. Γεν. Γραμματεὺς καὶ ὁ κ. Κ. Ἀναγνωσταρᾶς ταμίας. Τὸ Θ. Κ. λοιπόν, χωρὶς οἰκονομικὰς ἐνισχύσεις, μὲ τὴν ἀριστη διεύθυνσή του ἀπὸ τὸν κ. Μ., πετυχαίνει, νὰ ἐκδίδῃ κάθε χρόνο ἓνα - δυὸ τόμους τοῦ «περιοδικοῦ συγγράμματος» «Θρακικά» στὸ ὁποῖο δημοσιεύονται δύο εἰδῶν μελέτες: ἱστορικοῦ, ἱστοριοεκκλησιαστικοῦ καὶ λαογραφικοῦ περιεχομένου τμημάτων ἢ ὁλοκλήρου τῆς Θράκης. Ἔχω ὑπ’ ὄψη, ὅτι μέχρι τώρα ἔχουν κυκλοφορήσει 33 τόμοι (ὅπως δὴποτε θὰ τυπώθηκαν καὶ ἄλλοι, τώρα τελευταῖα καὶ τὸ ἀγνοῶ) πὸν ὁ καθένας ἔχει πάνω ἀπὸ 300 σελίδες 8ου σχήματος μεγάλου.

— Παράλληλα μὲ τὰ «Θρακικά» ἐκδίδονται καὶ ἄλλα περιοδικὰ διὰ τὴν

Θράκη (έννοῶ κυρίως τὸ «Ἀρχεῖον Θρακικοῦ Γλωσσικοῦ Λαογραφικοῦ Θεσσαυροῦ»), γιὰ τὰ τελευταῖα χρόνια παρουσιάζεται μιά, εὐχάριστη σὲ συνέπειες, ἐλπιδοφόρα προσπάθεια, γιὰ τὴν διάσωση τοῦ ἱστορικοῦ—λαογραφικοῦ ὕλικου τῶν ἐδαφικῶν διαμερισμάτων τῆς Ἑλλάδας μας. Ἔτσι στὴν Θεσσαλονίκη ἐκδίδονται τὰ «Μακεδονικά» (τώρα τυπώνεται ὁ 5ος τόμος) τῆς «Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν», τὰ «Ἑλληνικά» τοῦ I.M.X.A., ἢ «Ἡπειρωτικῆ Ἔστια» (Γιάννινα), τὰ «Σερραϊκὰ χρονικά» (Σέρρες), ὁ «Ἀριστοτέλης» (Φλώρινα), τὰ «Κρητικὰ χρονικά», τὰ «Κερκυραϊκὰ χρονικά» κ.τ.λ.

—Μέσα λοιπὸν στὴν δεκάδα τῶν παρόμοιων περίπου περιοδικῶν ἐκδόσεων ξεχωρίζουν τὰ «Θρακικά», μὲ τοὺς τόμους 24,29 καὶ 30 τῶν ὁποίων θ' ἀσχοληθῶ ἀμέσως πῶς κάτω, μιά καὶ τοὺς ἔχω μπροστά μου, χάρις σὲ δωρεὰ τοῦ Θ. Κ. καὶ ιδιαίτερα τοῦ προέδρου του κ. Φ. Μανουηλίδη.

—Στὸν 24ο τόμο (ἐκ 320 σελίδ.) τῶν «Θρακικῶν» δημοσιεύεται (σελ. 9—312) μιά πολὺ ἀξιοπρόσεκτη μελέτη τοῦ προέδρου τοῦ Θ. Κ. κ. Μανουηλίδη γιὰ τὴν «Ραιδεστό» τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης. Ὁ συγγραφέας εἶχε τὴν εὐτυχία νὰ ξαναεπισκεφθῆ τὸ Πάσχα τοῦ 1955 τὴν «ἀπολεσθεῖσαν πατρίδα» καὶ στὸ ταξίδι του αὐτὸ ἀφιερῶνει (σὰν προελεγόμενα) τὶς σελίδες 9 - 12, ὅπου παρατηρεῖ κανένας ἕναν νέο Ὀδυσσεὰ νὰ πάλλεται ἀπὸ ἀγάπη, νοσταλγία πρὸς τὴν γῆ, πὺν τὸν γέννησε καὶ ἀναγκάστηκε νὰ ἐγκαταλείψῃ νέος. Ὑστερα δημοσιεύεται ἡ ἱστορία τῆς πόλης καὶ τοῦ νομοῦ τῆς Ραιδεστοῦ ἀπὸ τὸ 1870 μέχρι τὸ 1920, ἀφοῦ πρῶτα γίνεται μιά σύντομη ἐξιστόρηση τῆς ἀρχαίας Βισάνθης, πὺν κτίσθηκε τὸν 6 π. Χρ. αἰῶνα.

—Ἔτερα (σελ. 16 - 140) δίδονται στὸ φῶς τῆς δημοσιότητος ἀγνωστα στοιχεῖα, πὺν ἀναφέρονται στὴν ἐκκλησία, στὴν διοίκηση, ἐκπαίδευση, στὸν Φιλεκπαιδευτικὸν σύλλογο, στὰ νομίσματα, στὶς ἐπιγραφές, ἀνάγλυφα, ἀγάλματα κ.τ.λ., στὴν συγκοινωνία, στὰ τραπεζιτικὰ ἰδρύματα, στὶς διπλωματικὲς ὑπηρεσίες στὶς πολιτικὲς ἐκδηλώσεις καὶ τέλος γίνεται μιά συνοπτικὴ ἀναδρομὴ καὶ περιγραφή τῆς περιοχῆς Ραιδεστοῦ.

—Στὸ δεύτερο μέρος (σελ. 143—187) ἀσχολεῖται ὁ συγγραφέας μὲ τὴν ἐξιστόρηση τῆς Βουλγαρικῆς κατοχῆς (1912—1913) καὶ στὸ τρίτο μέρος (σελ. 191—307) καταχωροῦνται ἐνδιαφέρουσες λεπτομέρειες γιὰ τὴν κυρίευση τῆς Θράκης (καὶ πάλι) ἀπ' τοὺς Τούρκους (1913) ἔνω δίδονται σύγχρονα καὶ στοιχεῖα γιὰ τὴν σημερινή (1955) κατάσταση τῆς περιοχῆς.

Ἐκεῖνο, πὺν κάνει πολὺ ἀξιόλογη τὴν προσφορὰ τοῦ κ. Φ. Μανουηλίδη εἶναι, ὅτι, γιὰ τὸ γράψιμο τοῦ ἔργου του, ἔλαβε ὑπ' ὄψη του ἀνέκδοτες πληροφορίες καὶ ἀρχεῖα, χρησιμοποίησε πετυχημένα τὶς γνώσεις καὶ ἀναμνήσεις του, συμβουλευτήκε τὶς ἐνθιμῆσεις ἄλλων συμπατριωτῶν του καὶ ἔτσι παρουσίασε μιά ἐργασία, πὺν δὲν εἶναι μόνο χρήσιμη, μὰ καὶ ἐξαιρετικὰ ἀξιόλογη, τόσο, πὺν δὲν χρειάζεται «ἐπιείκειαν τῶν ἀναγνωστῶν», πὺν τὴν ζητεῖ ἀπὸ

μετριοφροσύνη. Σημειώνω τέλος, πώς τὴν δαπάνη τῆς ἔκδοσης ἀνέλαβε ἡ οἰκογένεια τοῦ συμπατριώτη του Ὁθ. Ἀναστασίου, στὴν μνήμη τοῦ οὐοίου καὶ ἀφιερώνεται ὁ τόμος αὐτός.

— Ὁ 30ὸς τόμος τῶν «Θρακιῶν» καταλαμβάνεται ὀλόκληρος ἀπὸ τὴν δημοσίευση τοῦ πρώτου τόμου τῆς «Ἱστορίας τῆς Θράκης» (Ἀρχαῖοι χρόνοι) τοῦ δασκάλου Γ. Ι. Γιαννακάκη. Ὁ Γιανν. τόμησε κάτι πολὺ δύσκολο καὶ ἅμα προσέξουμε (σελ. 10—11) τίς λίγες πηγές, πὸν χρησιμοποίησε, καταλαβαίνουμε, πὸς ὁ συγγραφέας ἐπιδίωξε νὰ ἐκλαϊκεύσῃ τὸ θέμα πὸν ἀνέλαβε νὰ διαπραγματευθῆ. Ὁ Γιαννακάκης πέτυχε νὰ κάμῃ κατανοητὰ ζητήματα τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας Θράκης, πὸν νωρίτερα ὁ Κουρτίδης κ.ἄ. ἀνέπτυξαν μὲ περισσότερες ἀπαιτήσεις ἐπιστημονικότητας.

— Στὸν 29ο τόμο τῶν «Θρακιῶν» ὁ ἴδιος συγγραφέας ἀσχολεῖται (σελ. 5—288) μὲ τὴν ἐξιστόρηση τῶν τυχῶν τῆς Θράκης στὰ χρόνια 1453—1922. Ὁ ἀναγνώστης παρατηρεῖ ἕνα κενό, δηλαδὴ ὅτι ὁ συγγραφεὺς δὲν ἐξετάζει τὴν ἱστορία τῆς Θράκης στοὺς βυζαντινοὺς χρόνους. Ἡ ἔλλειψη αὐτὴ δὲν ἀναπληρώνεται μὲ τὴν ἐπίτομη ἐπισκόπηση τῆς Θρακιῆς ἱστορίας (σελ. 270—288), γιὰτὶ δὲν εἶναι δυνατὸ σὲ 4 σελίδες (282—285) νὰ δοθῆ ἕστω καὶ μὴ συνοπτικὴ εἰκόνα ἱστορίας 1000 χρόνων.

— Ὁπωσδήποτε ὁ Γιαν. μᾶς ἀποζημιώνει, καὶ μὲ τὸ παραπάνω, γιὰτὶ σὲ 143 παραγράφους μᾶς δίνει μιὰ ὠραία καὶ περιεκτικὴ ἐξιστόρηση τῶν πολιτικῶν καὶ πολιτιστικῶν γεγονότων τῆς Θράκης ἀπὸ τὸ 1453 μέχρι τὸ 1922, παρέχοντας ἀφθονες εἰδήσεις γιὰ πολυποικίλα θέματα τῆς Τουρκοκρατίας. Μὲ δυὸ λόγια ἡ συμβολὴ τοῦ συγγραφέα εἶναι πολὺ ἀξιόλογη, σημαντικὴ.

— Οἱ μελέτες, πὸν δημοσιεύονται στὰ «Θρακικά», θὰ προσαρμοσθοῦν περισσότερο σὲς ἀπαιτήσεις τῆς σύγχρονης ἱστορικῆς ἐπιστήμης, ἂν καταχωρηθῆι ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία, γίνωνται βιβλιογραφικὲς παραπομπὲς καὶ καταρτίζεται πίνακας λέξεων, σὲ τέλος τῶν τόμων.

— Πιστεύω πάντως, ὅτι θὰ ἐπανελάθω σύντομα γιὰ τὸ ἔργο τοῦ «Θρακικοῦ Κέντρου», τοῦ κ. Φ. Μανουηλίδη, ὅταν λάθω νέους τόμους τῶν «Θρακιῶν» καὶ ἰδιαιτέρα τὸν 28ο, τὸν 31ο, διότι τὰ «Θρακικά» καὶ ἡ ὀμάδα πὸν τὰ ἐκδίδει (πολλὲς φορὲς μὲ προσωπικὲς συνεισφορὲς) εἶναι μιὰ ἐλπιδοφόρα περίπτωσι, ἄξια προβολῆς καὶ ἔξαρσης.

**Παραθέτομεν ἀξιόλογον δημοσίευμα εἰς τὸν Ἐθνικὸν
Κήρυκα Νέας Ῥόρκης ἀναφερόμενον εἰς τοὺς ἀγῶνας
τοῦ Δρος Καλλιμάχου πρὸς Ὀμοσπονδιακὴν Ἐνωσιν
τῶν Σωματείων Θρακῶν καὶ Μικρασιατῶν.**

*Πρὸς Ὀμοσπονδιακὴν Ἐνωσιν τῶν Σωματείων
Θρακῶν καὶ Μικρασιατῶν*

«Ἐνα φωτεινὸ καὶ ἐμπνευστικὸ διὰ τὴν ὁμογένεια τῆς Ἀμερικῆς «ἐορτα-
στικὸ προσφώνημα» ἐστόλισε τὶς σελίδες τοῦ Ἐθνικοῦ Κήρυκος τῆς περασμέ-
νης Κυριακῆς.

Παράλληλα πρὸς τὰ ἀνωτέρω συμμετέσχε καὶ ὁ ἐπίτιμος Ἀρχισυντά-
κτης τοῦ Ἐθνικοῦ Κήρυκος μὲ ἓνα σύντομο ἄρθρον του, σχετικὸ μὲ τὴν ἀνάγ-
κη ὅπως ἐπιτευχθῆ «ἢ εὐρυτέρα Ὀμοσπονδιακὴ Ἐνωσις τῶν Θρακικῶν καὶ
Μικρασιατικῶν Σωματείων τῆς Ἀμερικῆς».

Ὁ κ. Καλλιμάχος, μέλος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Πανθρακικῆς,
ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν πρόεδρον αὐτῆς, τὸν κ. Δημοσθένην Χατζηγιαννάκην,
τονίζει ὅτι, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν καθ' ὅλην τὴν Ἀμερικὴν ἕως τριάντα χιλιά-
δες Θραῖκες καὶ εἶναι ἀνοργάνωτοι, ἐπιβάλλεται ἓνας ἱερὸς ἀγὼν πρὸς συσσω-
μάτωσιν αὐτῶν.

Τὸ ἔγγραφο τοῦ κ. Καλλιμάχου, τὸ δημοσιευθὲν εἰς τὸ Λεύκωμα, ἔχει ὡς
ἐξῆς:

Ἀγαπητέ μου φίλε, καὶ τιμημένε κ. Πρόεδρε:

Μὲ τὴν εὐκαιρίαν τοῦ ἐφετεινοῦ ἐτησίου ἐορτασμοῦ τῆς Ὀργανώσεως ἡ-
μῶν ἔχομεν ἀνταλλάξει ἐνδιαφεροῦσας σκέψεις ποὺ θὰ ἔπρεπε, νομίζω νὰ δη-
μοσιευθοῦν καὶ εἰς τὸ ἐτήσιο Λεύκωμα πρὸς περαιτέρω φωτισμόν.

Χαίρω ὅτι ὁσημέραι γίνεται περισσότερον αἰσθητὴ ἢ συζητουμένη ἀνάγκη
ὅπως ἐπιτευχθῆ Ὀμοσπονδιακὴ Ἐνωσις τῶν ὄσων ἀπέμειναν Θρακικῶν Σω-
ματείων ἐν συμπράξει καὶ μὲ τὰ ὑφιστάμενα Μικρασιατικὰ Σωματεῖα. Ἐπι-
βάλλεται τοῦτο ἀπὸ τὴν παρατηρουμένην βαθμιαίαν παρακμὴν καὶ ἀπὸ τὸν ἐκ
τῆς ἀπομονώσεως κίνδυνον καὶ τὸν ἀφανισμόν.

Εἶναι περιττὸν νὰ τὸ ἐπαναλάβωμεν ὅτι ὅλοι οἱ ἐξ ἄλλων Ἑλληνικῶν με-
ρῶν ὁμογενεῖς μας ἐπιτελοῦν γενναῖα ἔργα κοινῆς ὠφελείας, διότι εἶναι συν-
αδελφωμένοι εἰς εἴκοσι περίπου Ὀμοσπονδίας, ὅπως εἶναι οἱ Παναρχάδες, ἢ

Παλλακωνική Ὀμοσπονδία, ἡ Πανηλειακή, ἡ τῶν Αἰτωλοακαρνάνων, ἡ Παγκρητική, ἡ Παν-Θεσσαλική, ἡ Παμμακεδονική, ἡ Πανηπειρωτική, ἡ Παρροδιακή, ἡ Παγγιακή, ἡ Πανικαριακή, ἡ Πανσαμιακή, ἡ Παλλεσβιακή, ἡ Παγκυπριακή καὶ ἄλλαι.

Ἡμεῖς οἱ Θραῖκες, ἐφόσον εἴμεθα ἀνοργάνωτοι, εἶναι σάν νὰ μὴ ὑπάρχωμεν, ἀνίκανοι νὰ ἐπιτελέσωμεν γενναῖα ἔργα κοινῆς ἀφελείας, ἐφόσον μάλιστα οἱ ἀνὰ τὴν Ἀμερικὴν συμπατριῶται ὑπολογίζονται εἰς τριάντα χιλιάδες. Ὅλη δὲ αὕτη ἡ δύναμις πηγαίνει χαμένη.

Εἶναι αὐτονόητον ὅτι ἐὰν ἐπιτευχθῆ — ὡς ὀραματιζόμεθα — ἡ ἐπιδιωκομένη εὐρύτερα Ὀμοσπονδία τῶν τοπικῶν Θρακικῶν καὶ Μικρασιατικῶν Σωματείων, τὸ καθένα θὰ διατηρήσῃ τὴν αὐτοτέλειαν αὐτοῦ καὶ τὴν αὐτοκυβέρνησιν. Φυσικά, τότε, θὰ συμμετάσχη καὶ ἡ Πανθρακική, ἡ ὁποία δὲν ἔχει ἔννοιαν Θρακικῆς Ὀμοσπονδίας. Εἶναι ἀπλῶς τίτλος Σωματείου εἰς τὸ ὁποῖον ἐκρίθη νὰ ἀνήκουν πρὸ παντὸς οἱ Θραῖκες ὅσοι δὲν ἔχουν ἰδικὰ τῶν Σωματεία, ὅπως εἶχαν τότε οἱ Ἑλλησπόντιοι, οἱ ἐκ Σαράντα Ἐκκλησιῶν, οἱ Σκοπινοί, οἱ Καλλιπολίται, οἱ ἐκ Μυριοφύτου, οἱ Ἀγχιλιῖται, οἱ Ἀγαθουπολίται, καὶ ἄλλοι. Ἡ λέξις Πανθρακική δὲν ἀποτελεῖ ἐμπόδιο, ὡς ἐνομίσθη. Θὰ διατηρήσῃ τὸν τίτλον τῆς ὡς τμημα εὐρύτερας ἐννοίας ἐφ' ὅσον ἀρχικῶς ἐκρίθη ὡς μία συσσωμάτωσις, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ προσχωροῦσαν καὶ Θραῖκες ποὺ δὲν εἶχαν δικὰ τῶν Σωματεία.

Πρέπει νὰ προστεθῆ πρὸς διασάφησιν καὶ τὸ ἕξῃς πρὸς κατανόησιν. Ἡ Πανθρακική θὰ διατηρῆ τὴν ταμειακὴν τῆς ἀνεξαρτησίαν καὶ θὰ ὀργανώνη, ὅπως πάντοτε, τὴν θαυμασίαν αὐτῆς ἐτησίαν ἐορτὴν, ἡ ὁποία λαμβάνει τὸν χαρακτήρα ἐξαιρετικῆς Πανελληνίου συγκεντρώσεως. Ἐκ τοῦ λόγου δὲ τούτου ὅτι ἐκπροσωπεῖ μίαν ὄραϊαν Ἑλληνοαμερικανικὴν κοινωνικὴν ἀκμὴν, τῆς πέφτει καὶ ἡ εὐθύνη καὶ ἡ πρωτοβουλία νὰ ἡγηθῆ τοῦ ὄραϊοῦ κινήματος πρὸς ἔνωσιν ὀλοκλήρου τοῦ ἐν Ἀμερικῇ Θρακικοῦ κόσμου διὰ τὴν δημιουργίαν ἰσχυρᾶς Ὀμοσπονδίας Θρακῶν καὶ Μικρασιατῶν.

Μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι θὰ ἀνατείλουν διὰ τῆς ἔνωσεως καλλίτερες ἡμέρες τῶν ἐν Ἀμερικῇ συμπατριωτῶν πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν Θρακικῶν Ὀρφανοτροφείων καὶ ἄλλων κοινωφελῶν πνευματικῶν ἰδρυμάτων τῆς Ἑλλάδος, διατελώ.

Μὲ αἰσθήματα βαθυτάτης ἐκτιμῆσεως καὶ ἀγάπης.

Δ. ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΣ

Μ. Διδάσκαλος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου

Ἐκλιπούσαι Θρακικαὶ Φυσιογνωμίαι

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΧΑΡ. ΠΑΣΧΑΛΙΔΗΣ

Εἷς ἐκ τῶν καλλιτέρων καὶ πλέον ἐπιλέκτων, κατὰ συνεχεῖς περιόδους, μελῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ «Θρακικοῦ Κέντρου».

Ἐγεννήθη τῷ 1885 εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Α. Θράκης Ἀνδριανούπολιν καὶ ἀπέβισε τὴν 14ην Δεκεμβρίου 1960, ταλαιπωρηθεὶς ἐπὶ 4ετίαν ἐκ καρδιακοῦ νοσήματος. Τὰς σπουδὰς του διήκουσεν εἰς τὸ Γυμνάσιον Ἀνδριανουπόλεως, ἀλλὰ κατεχόμενος ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν ἐκμαθήσεως ξένων γλωσσῶν, ἐκτὸς τῆς Ἑλληνικῆς, ἐγνώριζε τὴν Γαλλικὴν, Ἰταλικὴν καὶ Ἰσπανικὴν.

Αἱ κυρίως ἐνασχολήσεις του, ἐκτὸς τοῦ ἐμπορίου, περιεστρέφοντο εἰς τὰ χρηματιστηριακὰ καὶ τραπεζιτικὰ ζητήματα, ὧν κατεῖχε βαθεῖαν γνῶσιν καὶ ἡ πείρα ἀντεπεκρίνετο εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις καὶ κυρίως εἰς τὴν κίνησιν τῶν μεγάλων τότε Κέντρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ Παρισίων.

Ἀρχικῶς ἐργάζετο ἐπιτυχῶς εἰς τὸ τραπεζικὸν καὶ ἐμπορικὸν γραφεῖον του τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν ἀπὸ τοῦ 1922 μέχρι τοῦ 1933 ἐγκατεστάθη εἰς Παρισίους ὅπου καὶ ἠσχολεῖτο πάντοτε μὲ τραπεζικὰς ἐπιχειρήσεις. Μὲ τὸν αὐτὸν κλάδον ἐνασχολήσεων ἐγκατεστάθη μονίμως ἀπὸ τοῦ 1933 εἰς τὰς Ἀθήνας ὅπου καὶ ἐτερμάτισε τὸν βίον καὶ τὴν σταδιοδρομίαν του. Μὲ τὴν γνῶσιν τῶν ὡς ἄνω γλωσσῶν ἐταξίδευσεν εἰς πολλὰ μέρη τῆς Εὐρώπης καὶ μὲ τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν εὐγένειάν του κατέκτα φίλους καὶ γνωρίμους εἰς τὰς διαφόρους πρωτεύουσας.

Καλὸς πατριώτης καὶ ἐνθουσιώδης Θραξ διεκρίθη μὲ τὰς συνεχεῖς καὶ

σώφρονας συμβουλὰς του ἐπὶ ἔτη εἰς τὰ τῆς Δ)σεως τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου. Ἦτο ὡσαύτως μέλος λόγῳ τῆς γαλλομαθείας του τῆς ἐν Ἀθήναις Alliance Française. Συνεξεύχθη τὸ 1942 εἰς Ἀθήνας καὶ ἐγκαταλείπει πιστὴν σύντροφον ἄνευ τέκνων.

Τὸ Θρακικὸν Κέντρον καὶ οἱ πολυπληθεῖς γνῶριμοι καὶ φίλοι συμπατριῶται του ἠσθάνθησαν εἰλικρινῆ θλίψιν διὰ τὴν ἀπώλειάν του, τὸ δὲ Σωματεῖον ἐξέφρασε κατὰ τὴν κηδεῖαν προσωπικῶς καὶ δι' ἐπιστολῶν τὴν συμπάθειάν του πρὸς τὴν οἰκογένειαν.

ΒΑΣ. Ι. ΚΟΥΒΕΡΗΣ

Ὁ Βασίλειος Κουβέρης ἐγεννήθη εἰς Παιδεστὸν Ἀνατ. Θράκης τὸ 1880 καὶ ἀπεβίωσε κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1960. Τὰ πρῶτα γράμματα ἐδιδάχθη εἰς τὰς σχολὰς τῆς πατρίδος του ἀπεφοίτησε δὲ τοῦ ἐκ Τσοτυλίου Ἑλλην. Γυμνασίου.

Εἰς Παιδεστὸν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν εἰργάσθη εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ ἐκ τῶν πλουσιωτέρων Θρακῶν, κατόπιν δὲ καὶ εὐεργέτου διὰ τῆς δωρεᾶς ἀνεγέρσεως τῶν Θεοδοριδῶν Ἐκπαιδευτηρίων Θηλέων, Κωστάκη Θεοδορίδῃ, ὁ οἶκος τοῦ ὁποίου κατεῖχεν ἐξέχουσιν διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην θέσιν, ἀσχολούμενος μὲ τραπεζιτικὰς ἐργασίας, μὲ τὴν ἀγορὰν καὶ ἐξαγωγὴν, διὰ μεγάλων φορτίων γεννημάτων. Ἦτο τόση ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ Οἴκου Θεοδορίδῃ πρὸς τὸν Κουβέρην ὥστε τὸν ἐτίμησε καὶ διὰ τῆς ἰδίας του ὑπογραφῆς δι' ἐπιτροπικοῦ Θεοδορίδου. Κατόπιν ὅταν ὁ υἱὸς Γεώργιος Κ. Θεοδορίδης μαζί μὲ τὰς πῆς Θεοδορίδου. Κατόπιν ὅταν ὁ υἱὸς Γεώργιος Κ. Θεοδορίδης μαζί μὲ τὰς ἀνωτέρω ἐργασίας, ἀνέλαβε καὶ τὸ Ρωσικὸν Πρωξενεῖον τῆς Παιδεστοῦ, ὁ Κουβέρης ἐξετέλει χρεὴ διερμηνέως, εἰς ταραχῶδη μάλιστα ἐποχὴν τῆς προ-

σωρινῆς κατοχῆς τῆς Ραιδεστοῦ ὑπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ, ὅποτε τὸ Ρωσικὸν Προξενεῖον εὐνοήτως κατεῖχεν δέξουσαν θέσιν εἰς τὰ θέματα τῆς κατοχῆς καὶ εἰσηκούετο παρὰ τῶν προσωρινῶν κατακτητῶν, ὑποστηρίζον παντοιοτρόπως καὶ βοηθοῦν ὅλας τὰς τάξεις τῶν φυσικά, λόγω τῆς κατοχῆς, καταδυναστευομένων Χριστιανῶν τῆς Ραιδεστοῦ καὶ τῆς ἐνδοχώρας.

Διετέλεσε Πρόεδρος τοῦ Ἐμπορικοῦ καὶ Βιομηχανικοῦ Ἐπιμελητηρίου Ραιδεστοῦ, σχετικῆ δὲ ἔκθεσίς του ἔχει καταχωρηθῆ εἰς τὸν 24ον Τόμον τῶν «Θρακικῶν». Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ραιδεστοῦ καὶ κατὰ τὸ μέχρι τῆς μεταναστεύσεως χρονικὸν διάστημα ἀνείχθη εἰς τὰ κοινοτικά ζητήματα τοῦ τόπου, παρέσχε δὲ ποικίλας ὑπηρεσίας, διότι ἡ γνώμη του εἰσηκούετο μετὰ προσοχῆς καὶ αἰ εἰσηγήσεις του ἐπεκράτουν.

ΚΩΝ. Ι. ΚΟΥΒΕΡΗΣ

Ἀπὸ τοῦ 1923 ἐγκατασταθεὶς ἐν Πειραιεὶ ἠσχολήθη μὲ τὸ ξυλεμπόριον, διετέλεσε δὲ ἐπανεπιλημμένως μέλος τοῦ Δ. Συμβουλίου τοῦ Συνδέσμου καὶ Συνεταιρισμοῦ Ξυλεμπόρων Πειραιῶς ὡς καὶ Γεν. Γραμματεὺς. Ἀτυχῶς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του ἡ ἐργασία αὐτῆ τοῦ ἐδημιούργησεν ἀπογοητεύσεις καὶ πικρίας, λόγω τῆς καταστροφῆς τοῦ εἰσαγωγικοῦ ἐμπορίου τῆς ξυλείας τῆς εἰδικότητός του (ντούγιες) καὶ ἠναγκάσθη ὑποστὰς ζημίας νὰ τερματίσῃ τὰς ἐργασίας τοῦ ἐμπορικοῦ σταδίου του.

Ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ὑπῆρξε διακεκριμένον μέλος τοῦ Δ. Συμβουλίου τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου, παρέχον, ὡς βαθὺς γνώστης τῶν Θρακικῶν καὶ προσφυγικῶν ζητημάτων πολυτίμους ὑπηρεσίας.

Ὁ θανὼν ἐγκατέλειπεν ἀπροστάτευτον καὶ ἀπαρηγόρητον ἀπορφανισθεῖσαν σύζυγον, ἡ στέρησίς του δὲ ἀπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ πρεσβυγενοῦς τούτου

Θρακικού Σωματείου μας, ἐπροξένησε βαθεῖαν θλίψιν μεταξὺ τῶν συναδέλφων καὶ τῶν ἐκ Θράκης συμπατριωτῶν του.

Ὁ Κωνσταντῖνος Γ. Κουβέρης νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ Βασιλείου Κουβέρη, πληγείς ψυχικῶς ἀπὸ τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἀγαπητοῦ του ἀδελφοῦ ἀπεβίωσε καὶ αὐτὸς ἐκ συγκαπῆς καρδίας ὀλίγους μῆνας, μετὰ, κατὰ Μάϊον τοῦ 1961.

Ἐγεννήθη εἰς Ραιδεστόν καὶ ἦτο ἀπόφοιτος τοῦ Ζωγραφείου Γυμνασίου Κων)πόλεως. Συνειργάζετο στενῶς εἰς τὰς ἐν Πειραιεῖ ἐργασίας μετὰ τοῦ μεγαλυτέρου ἀδελφοῦ του, ἦτο δὲ παροιμιώδης καὶ ὑποδειγματικὴ ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἀπόλυτος καὶ ἀρμονικὴ συνύπαρξις, συνεργασία καὶ συμβίωσις τῶν δύο ἀδελφῶν.

Ὡς καλὸς καὶ αὐτὸς Θράξ συμπατριώτης ἦτο ἀπὸ ἐτῶν μέλος τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου καὶ μέλος τῆς Τριμελοῦς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς.

Αὐτὴ ἡ δραΐσις τῶν δύο Ἄ)φῶν Κουβέρη, ὁμογενῶν καὶ συμπατριωτῶν μας, ἡ ἀπώλεια τῶν ὁποίων ἐπροξένησεν εἰλικρινῆ θλίψιν μεταξὺ τῶν πολυπληθῶν γνωρίμων καὶ φίλων των.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

	Σελις
Φώτιος Γρηγ. 'Αποστολίδης (Βιογραφία)	3 — 4
ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΩΜΟΠΟΛΕΩΣ ΤΣΕΝΤΩΣ	5 — 9
Κλίμα, υγεία, αρρώστιες, έδαφος, προϊόντα κ.λ.π.	9 — 12
'Ασχολίες τών κατοίκων	12 — 22
Κατοικίες, έπιπλα, φορεσιές κ.λ.π.	22 — 27
Γλώσσα - επίδρασι τής τουρκικής	27 — 30
'Η τότε ζωή τής Τσεντιώς	31 — 45
Θρησκευτικές συνήθειες	45 — 48
Παραδόσεις, προλήψεις, δεισιδαιμονίες	48 — 54
Διάφορες κοινωνικές συνήθειες τής Τσεντιώς	54 — 67
Διοίκηση - Έκκλησία - Σχολεία	68 — 81
Ποιήματα, παροιμίες, αινίγματα κ.λ.π.	81 — 87
Η ΣΛΑΥΟΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ	89 — 128
'Αναμνήσεις από τις Έπιβάτες Α. Θράκης	129 — 142
Τò Παιδομάζωμα	143 — 156
Δείγματα Μαθητικών Έκθέσεων	157 — 166
'Ιωακείμιον Γηροκομείον 'Αλεξανδρουπόλεως	167 — 194
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΑΜΜΑΚΟΒΙΟΥ	195
Συνήθειες και προλήψεις	196 — 198
Γιατροσόφια	198 — 213
Σαμμακοβίτικα ανέκδοτα	214 — 215
Κρυμμένος Θησαυρός	215 — 221
'Ο θρύλος του άσπρου Καβαλάρη	221 — 224
Ποιήματα αφιερωμένα εις σφαγιασθέντας υπό τών Τούρκων ..	224 — 231
'Επίλογος	231 — 233
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ	235 — 236
"Έκθεσις πεπραγμένων 1959, 1960	236 — 249
'Ισολογισμός χρήσεων 1959 και 1960	250
"Έκθεσις Έξελεγκτικής Έπιτροπής	251 — 252
Συνέχεια Διοικητικών	252 — 255
'Επίτιμα μέλη του Θ. Κέντρου	257 — 269

Κληροδότημα Μητροπολίτου Θυατείρων	270 — 273
Ἐπιστολαὶ Μελῶν καὶ Φίλων τοῦ Θ. Κέντρου	274 — 284
Κριτικαὶ Ἐθνικοῦ Κήρυκος Ν. Ἱόρκης	285 — 290
Κριτικαὶ Ἑλληνικοῦ Τύπου	291 — 293
Δημοσίευμα Ἐθνικοῦ Κήρυκος Ν. Ἱόρκης	294 — 295
Ἐκλιποῦσαι Θρακικαὶ Φυσιογνωμίαι	296 — 299